



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

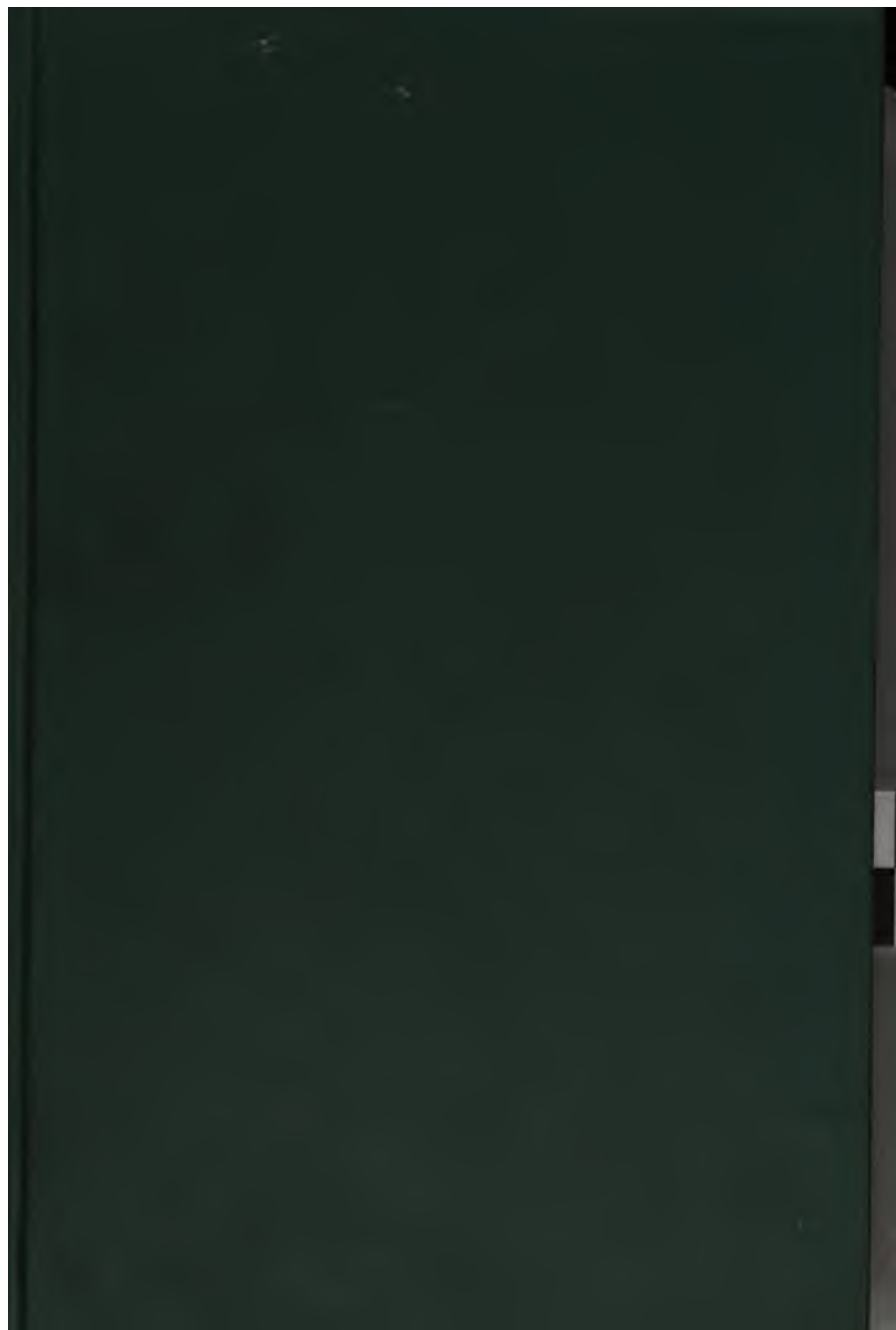
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>



9. 395

A

Harvard College
Library



FROM THE FUND GIVEN BY
Stephen Salisbury
Class of 1817

OF WORCESTER, MASSACHUSETTS

For Greek and Latin Literature

XENOPHONTIS
INSTITUTIO CYRI

RECENSUIT

ET PRAEFATUS EST

ARNOLDUS HUG.

EDITIO MAIOR.



LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXIII.

9x 9.395-
A

HARVARD COLLEGE LIBRARY

SL 1916C+

Latin

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERII

ALMAE MATRI TURICENSI

RIMA SEMISAECULARIA SOLLEMNIA AGENTI

DIE II MENSIS AUG. ANNI MDCCCLXXXIII

HOC MUNUSCULUM OFFERT

GRATO ANIMO

EDITOR.

Praefatio critica.

I.

In hac nova Cyropaediae editione adornanda me maxime adiutum esse eodem codice Parisino 1640 (quem etiam eodem siglo C notare par erat), quo nixus anno MDCCCLXXVIII Anabasin edideram, nuper etiam philologicam sectionem coetus philologorum Carlsruhensis anni MDCCCLXXXII certiolem feci. Eadem enim incomparabili humanitate ac liberalitate, qua olim gavisus eram, Leopoldus Delisle vir amplissimus bibliothecae nationalis Francogallorum praefectus mihi concessit, ut iterum illum codicem, quem praeter Anabasin etiam Cyropaediam a neminedum conlatam continere videram (vide commentat. meam de Xenophontis Anabaseos codice Parisino C, quae anno MDCCCLXXVIII Lipsiae apud Teubnerum prodiiit), per complures menses domi meae versare possem. Qui fructus inde mihi redundarint, compluribus exemplis illustravi illa oratione Carlsruhae habita (cf. Verhandlungen der 36. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner in Karlsruhe. Leipzig, Teubner, p. 274 seqq.); ibidem brevibus exposui in Cyropaedia rem aliam esse atque in Anabasi. In hac cum maximae eiusque unice auctoritatis essent lectiones primae manus C quippe quae alibi nusquam invenirentur, id imprimis agendum fuisse, ut haec ex correcturis rasurisq. eruerentur; contra in Cyropaedia multo minoris pretii esse ea quae C solus haberet (quamquam nonnullis locis ne haec quidem aspernanda), eis lec-

tionibus, in quibus cum alterutra codicum familia consentiret. Sed quodnam pondus in arte critica factitanda codicis C vel consensus vel dissensus haberet, id non poterat diiudicari nisi perspecta cognationis ratione, quae inter C et duas codicum adhuc cognitae familias intercederet, quarum alteram, quae prior nominari solet, efficiunt ex libris accurate a Ludovico Dindorf in Oxoniensi editione anni MDCCCLVII conlatis Parisinus 1635 (A) et Guelferbytanus (G), alteram codex olim Altorfinus, nunc Erlangensis (D). De qua cognationis ratione Carlsruhae dixi me eam paulatim percepisse certam opinionem, ut in C ipso esse duas partes distinguendas*) statuerem 1) maiorem partem quae contineret libros I, II, IV, 5, 15—VIII; eam esse prioris familiae h. e. codicum AG. 2) minorem partem quae contineret libros III et IV 1, 1 usque ad IV 5, 14; hanc esse alterius familiae h. e. eius, cuius est D. Iam quod ibi posui tantum, temporis angustia mihi concessi longius probare prohibitus, id nunc ante omnia mihi agendum censeo, ut etiam lectori, si fieri possit, persuadeam accurata expositione. Erat sane illud, quod supra dixi mihi extitisse ex diuturna et laboris plena comparatione variarum lectionum, quarum numerus ingens est, mihi ipsi

*) Munus describendi inter se partiti erant in hoc codice quattuor ni fallor librarii. 1) *Prima manus* conspicitur fol. 1—8 (I 1, 1—I 3, 15), ubi pagina fere 31 versus continet. 2) *altera manus* tenuioribus litteris usa saepe confundens spiritus et accentus nec minus raro o pro ω scribens scripsit folia 9—13 (I 3, 15—I 5, 10), eademque rursus fol. 73—83 (VI 1, 6—VI 3, 3); continet pagina fere 39 versus. 3) *tertia manus* scripsit fol. 14—77 (I 5, 10—VI 1, 6), deinde rursus fol. 84—97 (VI 3, 3—VII 4, 15) versibus 32 unius cuiusque paginae 4) *quarta manus* debentur fol. 98—123 r. (VII 4, 16—fin.), pagina rursus 38 vel 39 versus continente. Unde apparet manuum vices nulla in re respondere diversitati fontium vel familiarum, ex quibus librarii hauserunt. Statuendum igitur est in archetypo qui prioris familiae erat defuisse III 1, 1—IV 5, 15; in hac igitur parte ad alium codicem, qui alterius erat familiae, librarios confugisse.

inexpectatum, sed quo minus expectavi, eo magis mihi spero concessum iri, me non esse ductum praeiudicata opinione. Est in universum aestimanti codex C tantopere diversus et ab AG et a D, ut primo obtutu facile eo pervenias, ut censeas eum ipsum tertiam quandam familiam efficere. Accuratius vero si egeris et ponderandis et numerandis variis lectionibus, invenies mecum et in primis duobus libris et in quattuor ultimis C multo saepius cum AG facere quam cum D vel Iuntina et Aldina (quae editiones quamvis ex diversis codicibus conflatae tamen potius alteram classem sequuntur); contrarium vero accidere in mediis illis libris h. e. in tertio et in maiore saltem parte quarti. Quod non potest esse casu factum. Atque inter has varias lectiones sunt ad cognoscendas librorum manuscriptorum rationes mutuas multo gravissimae eae quae quasi mathematicam fidem de his rebus praestant: *omissiones* dico. Quare de his primo loco agendum.

In libro I hae omissiones codicibus CAR*), inde ab I 3, 5 codicibus CAG communes sunt, quas uncis infra significavi:

I 1, 1 [πειθομένοις] CAR. I 2, 8 διδάσκουσι δὲ [αὐτοὺς καὶ πείθεσθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ὅτι ὁρᾶσι τοὺς πρεσβυτέρους πειθομένους τοῖς ἄρχουσιν ἰσχυρῶς. διδάσκουσι δὲ] CAR. I 3, 18: ἡ πλεῖον ἔχειν [ἢ οὐχ ὁρᾶς, ἔφη, ὅτι καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν αὐτοῦ μείον ἔχειν] CAG I 4, 24: [ἐθεᾶτο καὶ μόλις αὐτὸν]

*) R est codex Bremensis, de quo adeas Dindorf. in ed. Oxon. praef. p. V. Continet ille primum librum Cyropaediae. In prima parte huius libri usque ad I 3, 5 hunc substitui loco G, qui, quod nemo dum observavit, inter I 1, 1 et I 3, 5 potius alteri familiae adscribendus, inde ab I 3, 5 cum A per totam Cyropaediam coniunctissimus est. Habemus igitur in G exemplum transitus subiti ab altera familia in alteram facti simile ei, quod in C ipso deprehendimus; sed minus grave illud, quia non nisi in initio operis deprehenditur. In indice lacunarum verbis praecedentibus allatis indicavi, ubi ommissio per homoeoteleuton effecta esse videretur.

ἀφελκύνσαντες]. I 5, 3 καὶ πρὸς [τὸν Καππαδοκῶν καὶ πρὸς] Φρύγας: I 6, 8 οἱ οὔτε [διαγίγνονται ἄρχοντες καὶ οἱ οὔτε] ἀνταγωνισαί.

In libro II omittunt CAG haec: II 1, 14 [εἰς τὸ μέσον]. II 1, 30 ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν [λοχαγῶν καὶ τῶν] δεκαδάρχων; ibid. κατὰ τὴν πεμπάδα ὅλην [καὶ δεκάδα ὅλην]. II 2, 10 στρατιώτας [ἔχειν· ὁ μὲν δὲ Κῦρος ἅμα γελῶν οὕτως ἐπήνεσε τοὺς στρατιώτας]. II 2, 22 ἔφη [οὐ μὲν δὲ]. II 3, 2 ποιεῖν [δῆλον ὅτι οἱ τε πολέμιοι ἡμέτεροι καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα ἦν δὲ ἡμεῖς αὐτοὶ νικώμεθα]. II 3, 5 [ὥς δεῖ]. II 3, 7 [οὐκ ἀφνή]. II 3, 10 [κωλύμενος] οὐ διδασκόμενος. ibid. [γε τῇ] μαχαίρᾳ. II 3, 12 [ἥδιον] διδόντα μάλλον. II 4, 1 ἐλθεῖν [ὥς τάχιστα].

In libro III nulla est lacuna CAG codicibus communis.

In libro IV nullam CAG codicibus omissionem deprehendi usque ad IV 5, 25: πάντα τὰ δέοντα [ἔχων]; in antecedentibus in his isdem libris διάξει mutatum est in ἔξει. IV 5, 45 ἡμεῖς [μὲν] γὰρ [διεφυλάξαμεν*].

Libri V—VIII haec praebent exempla: V, 2, 5 οἶνον [ἄλφριτα] ἔλευρα. 2, 9 οἶμαι [εἶναι]. 3, 15 ἀπεμάχετο ὁ Γαδάτας [ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας]. 3, 25 [τῶν Ἀσσυρίων]. 5, 5 εὐνιπποτάτους [τε καὶ εὐνοπλοτάτους]. 5, 30 [εὖ οἶδ']. 5, 35 [πεποιημένα]. 5, 36 ἔφη [Καὶ οὐκ ἀποστρέψει με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη]. 5, 39 οἶνοχόον [καλόν].

VI 1, 4 ἐγὼ [ὥς ἔοικεν]. 1, 6 [ἴσως] ἐπειδή. 1, 7 [κακὰ] (in C est spatium vacuum quattuor litterarum ante πλείω, cum in D sit πλείω κακὰ). 1, 10 τῶν ἡμετέρων [ἀγομένων καὶ περὶ τῶν] φρουρίων. 1, 15 ἐγὼ μὲν φημι χρῆναι [ἐκόντας ἡμᾶς καταλῦσαι τὴν στρατιάν μάλλον ἢ ἄκοντας ὅπ' ἀμχανίας ἐξελαθῆναι· εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι, τόδ' ἐγὼ φημι χρῆναι]. 1, 27 [Τρωικήν] διεφρίαν. 1, 38 [οἶός τ' ἐστίν]. 1, 42 [εἴη δ' ἂν ἐμποδῶν]. 1, 43

*) Ceterum non notavi in hoc indice omissiones particularum solarum vel articuli solius.

τετάχθαι [αὐτοῖς μετατάττεσθαι γὰρ]. 2, 4 [τοῖς φίλοις]. 2, 10 σὺν ἀσπίσι ποδήρεσι [καὶ δόρασι] μεγάλοις. 2, 25 εἴκοσιν ἡμερῶν [ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὐρίσκω πλέον ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν]. 3, 2 σκευοφόρων [ὅπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφespoμένη εἴ τι τῶν σκευοφόρων]. 3, 21 ἔππους [ὅπως] ὄντι. 4, 18 καὶ φαλαγγομαχεῖν [καὶ πυργομαχεῖν].

VII 1, 2 προστεριδίοις [καὶ παραμηριδίοις]. 1, 7 ἅμα πάντοθεν [ἡμῖν προσίαςιν ὥς ἅμα πάντοθεν] μαχούμενοι. 5, 29 [χαλώσας] (AG h. l. etiam plura omittunt).

VIII 1, 4 [ἡμᾶς] ante δεῖ. 1, 34 ἀρίστην [ἄσκησιν]. 4, 13 [ἡ καὶ]. 6, 4 [μενόντων] (praeter CAG omittunt etiam Iunt. Ald.). 7, 3 [σημείοις]. 8, 4 ὥσπερ [Μιθριδάτης τὸν πατέρα Ἀριοβαρζάνην προδοὺς καὶ ἦν τις ὥσπερ].

Haec autem exempla quorum permulta homoeoteleuto debentur, perpaucis exceptis eius generis sunt, ut quin vitiosae omissiones sint dubitari non possit. Testis est Dindorfius ipse, qui quamvis faveret codicibus AG, tamen ex reliquis codicibus vel ex vulgata omnia haec in orationem recepit exceptis his I 1, 1 *πειθαμένους*, II 1, 14 *εἰς τὸ μέσον*, V 3, 16 *ἦν δὲ — Γαδάτας*; illa duo uncis includens, hoc enuntiatum prorsus omittens. Quae tria exempla cur Xenophonti reddiderim, dixi infra in indice locorum, in quibus a Dindorfio discesserim. Ego contra alia duo eaque sola exempla ex toto numero ipse a Xenophonte abiudicanda ducens in mea editione omisi II 3, 7 *οὐκ ἀφνήης* et VI, 1, 4 *ὥς ἔοικε*.

Quibus communibus inter CAG lacunis accedunt etiam quaedam communes eorundem codicum adiectiones vel interpolationes, quarum has notasse sufficiat: II 1, 15 post *ὅπλα οἵαπερ ἡμεῖς ἔχομεν* addunt illi: *εἰ ἔτι χεῖρους ἡμῶν ἔστε*, cui repugnat initium eiusdem paragraphi. IV 5, 25 inter *διαλέγου* δὲ *αὐτῷ* et *ὁπόσα ἔλπις* inserunt *πάντα τὰ δεόντα αὐτῷ* quae videntur ex antecedente versu errore hic repetita esse. VI 3, 29 post *ἐπὶ τοῖς πύργοις* inserunt *ἐπὶ ταῖς μηχαναῖς*, VII 1, 17 denique praebent *τοῖς Ἀλγυπτοῖς* ὥς *ἐναντίοις* pro eo quod ceteri recte habent *τοῖς*

ἐναντίους. Haec omnia Dindorfius horum codicum fautor et ipse repudiavit.

Quodsi iam ex hoc magno numero communium lacunarum necessario concludendum erit, C eiusdem familiae esse atque AG, idem consequitur etiam ex multitudine lectionum, in quibus hi libri consentiunt contra D. Ex tabulis, quas non sine molestia per omnes Cyropaediae libros confeci, liceat hic summas proponere duorum priorum. In libro I CAG conspirant contra D circiter 250 locis, in libro II circiter 215; quibus si addideris communes horum librorum omissiones, numero 18, quas supra commemoravi, habebis in libris I et II 483 exempla consensus CAG.

Haec autem cognatio, quamvis sit magna, non est tanta ut C pro fratre germano librorum AG haberi possit; imo scriptum eum esse, antequam in priore familia mutationes quaedam vel corruptelae factae sint, quae patri codicum AG, quem α siglo notamus, vitio vertendae sunt, certo evincitur magno numero earum omissionum, quibus AG soli laborant, cum in C non deprehendantur.

In C (ut in D, et maximam partem etiam in Iuntina Aldinaque) extant, in AG solis sunt omissa haec quae infra uncis inclusi:

I 6, 8 ταῦτά μοι τὰ αὐτὰ [δοκεῖ]; ibidem τοιοῦτους [αὐτοὺς ὄντας]. 6, 9 τούτοις δὲ σὺ [ἔφη] ὦ παῖ; ibid. Ἐργαζε, ἔφη [ὁ Κῦρος. Τί δέ, ἔφη, οἶσθα]. 6, 22 Οὐκ ἔστιν [ἔφη] ὦ παῖ; ibid. ὅτι [ἐγὼ] ἀληθῆ λέγω. 6, 35 Νῆ Δία [ἔφη]. 6, 43 ἀντιπαράγειν [ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ἔν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο] (in D hoc loco recte, in C et R alio loco falso conlocata).

II 1, 10 ἔτοιμα ἦν καὶ τῶν Περσῶν [οἱ δὲμοῖτοι παρῆσαν] ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στρατεύμα. 2, 5 συνεκρότησε τὸ χεῖρε καὶ τῷ γέλωτι [ἠυφραίνετο· ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσποιούμεν βῆτειν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἐδυνάμεν τὸν γέλωτα] κατασχεῖν (C mirum in modum supra pro τῷ γέλωτι scripsit τῷ λέγοντι, infra τὸν γέλωτα καὶ τῷ γέλωτα κατασχεῖν, cor-

recturam illius mendi λέγοντι falso loco inserens). 2, 18 [ἡ σκοποῦντας-προσιθέναι]. 3, 5 ἰσχυρὸς ἰδεῖν [φρονήσει δὲ διαφέρων]. 3, 7 [συνήθης καί]. 3, 12 [λέγω ἢ μὴν ἐμοί]. 3, 18 [τῶν δὲ κνήμας]; ibid. ἐπικυπτόντων [ἐπὶ τὰς βώλους]. 3, 20 ἐγένοντο [ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν· οἱ δ' ἔλεγον ὅτε πρόσω ἦσαν· ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο]. 3, 22 τέλος [ἡ σκηνὴ] (in C τὴν σκηνὴν scriptum); ibid. ὁ τοῦ τελευταίου λόγου [τὸν λόγον]. 4, 4 τῷ [πρώτῳ] ταξιάρχῳ; ibid. εἰς δώδεκα [τάττειν] βάθος; ibid. [τοὺς δὲ δωδεκάρχους]. 4, 11 [ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι]. 4, 18 ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον [λέναι] καλά. 4, 22 ἔλεξεν ὧδε [ἄνδρες φίλοι]. 4, 29 παρὰ τοὺς [βαδίζοντας] τρέχοντας (G τοὺς παρατρέχοντας).

Consulto praetermitto librum III et IV usque ad 5, 14; nam scimus in hac parte C omnia habere quae AG omittunt.

IV, 5, 25 πράξει [ἢ ἄπεισι καὶ διαλέγον δέ]. 5, 31 βούλει [χοῆσθαι αὐτοῖς].

Ex reliqua Cyropaediae parte, ne taedium moveam, non afferam nisi exempla VII et VIII librorum, ut luculenter appareat etiam in hac extrema parte rationem codicum eandem esse quam in duobus primis libris.

In CD extant, in AG sunt omissa:

VII 1, 7 [ἀλλὰ δῆλον] ἔφη [ὁ Κῦρος]. 1, 41 [οἱ δ' ἀπεκρίναντο]. 2, 9 [ταῦτα δὲ διαπραξάμενος — Κροῖσον]. 3, 1 ἐφ' [ἀμαξῶν — τὰς] ἀμάξας. 3, 7 [ἄνδρϊ]. 3, 14 [ὡς βούλομαι]. 5, 10 [ἔνθεν καὶ] ἐνθεν. 5, 18 et 19 εἰ πορεύσιμον εἴη [τὸ ἔδαφος τοῦ ποταμοῦ· ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορεύσιμον εἴη]. 5, 29 τὰς πύλας [οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γαδάτην ὡς εἶδον τὰς πύλας]. 5, 39 ἔλεγεν [ἄνδρες φίλοι]; ibid. διωσώμεθα [ἔπειτα δὲ καθ' ἡσυχίαν συγγενησώμεθα].

VIII 1, 14 [μυρίαρχοι δὲ χιλιάρχων]. 1, 16 εἶναι [καὶ διὰ τὸ εἰδέναι]. 2, 11 παραγγελλόμενον εἴη [εἰ ἐνὶ τούτῳ προστεταγμένον εἴη]. 3, 6 [ἔφη χιτῶνας μὲν]; ibid. ἡγεμόσι [δὸς δὲ καὶ τῶν ἀρμάτων τοῖς ἡγεμόσι]. 3, 15 [ἐφείποντο — τριακοσίους]. 3, 17 [ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Λατάμας — ἄλλοι]. 3, 18 [μετὰ δὲ τούτους Ὑρκάνιοι]. 3, 34 πάλιν [εἰς τὴν πόλιν]. 3, 41

πολλοὶ δὲ [πισῖν, πολλοί]. 4, 19 [οἷ]. 4, 35 ἰδεῖν [διηγείτο· τέλος δὲ] εἶπεν. 4, 36 ὅπως αὐτὸς [καταδαπανήσω οὐδ' ὅπως αὐτὸς]. 5, 12 καὶ οἱ [τοξόται καὶ οἱ]. 8, 20 [εἰ δέοι στρατεύεσθαι].

Quomodo de his omissionibus sit iudicandum, aestimare licet ex ipsa Dindorfii editione. Secutus est ille AG codices in omittendis his verbis non nisi in I, 6, 8 αὐτοὺς ὄντας, I 6, 9 ἔφη; item I 6, 22 ἔφη omisit, ibidem ἐγὼ, quae omnia per se levidensia sunt; omisit deinde graviora haec: II 3, 18 ἐπὶ τὰς βώλους, II 4, 11 ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι VIII 8, 20 εἰ δέοι στρατεύεσθαι. Quae in editione Oxoniensi praeterea secundum AG omiserat VII 5, 39 ἄνδρες φίλοι et ἔπειτα — συγγενησόμεθα, ea ipse postea restituit in Lipsiensi. Nos haec omnia restituimus, postquam C codicis testimonio patefactum est, ea ne in priore quidem familia olim defuisse, ut alias nunc rationes taceam. Omnes igitur hae additiones codicis C adnumerandae sunt bonis lectionibus, in quibus ille cum D conspirat contra AG.

Iam videamus de ceteris, in quibus C facit cum D. Sunt etiam nonnulla, sed ea perpauca, in quibus omittendis hi duo censiunt. Eiusmodi omissiones Cet D codicibus communes inveniuntur 1) I 2, 15 ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας πέμπουσιν [οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι οὐ πέμπουσι] οἳ δ' ἂν παιδευθῶσι 2) I 5, 12 [κτᾶσθαι τὰ αἷτια] 3) I 6, 9 ψεύσεται [ᾧ παῖ] (III 3, 59 [φιλοτιμίας] non mirandum est, cum in tertio libro C eiusdem familiae sit ac D).

Quorum trium exemplorum primum (I 2, 15) tale est, ut facile possis in utramque partem disputare: molesta sane et supervacua videntur quae uterque codex omittit, sed nolui tangere propterea quod δὲ in proximis οἳ δ' ἂν παιδευθῶσι minus recte responderet illi μὲν in οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν. Cui accedit, quod facile poterant duo librarii eodem homoeoteleuto decipi; quod si semel factum est, quis miretur? in altero exemplo (I 5, 12) rectissime

verba omitti infra demonstrabo, in tertio (I 6, 9) se levissimo non dubitavi consensui CD obsequi.

De reliquis exemplis, in quibus C et D contra AG antiant, haec habeo quae ex tabulis meis cum lectore nunicem. In libro I fere 70, in libro II fere 125 s consensus exempla inveni, quae efficiunt 195; quibus idideris illos circiter 25 locos ex his duobus libris, quibus CD servarunt verba ab AG omissa, habebis circiter 220 locos consensus CD, quos opponas 483 exemplis consensus CAG a nobis ex eisdem libris I et II supra memoratis. Ac si verum est, quod ex omissionibus scimus, C esse in libris I, II, IV, 5, 15—VIII prioris lae testem, qualis olim h. e. ante α fuerit, (ut ubique ille cum D contra AG conspiret, statuendum sit, quibus lectiones omnium archetypi, quem α nominamus), etiam non quidem ex *omnium* harum lectionum boniorum, quoniam sat multa sunt, quae utraque ratione diciunt, at ex *bonitate maioris saltem partis* earum, si pericetetur, cognoscatur necesse est. Iam inter 70 exempla generis, quae in I. libro reperiuntur, non minus 29 iam veritatis speciem prae se ferunt, ut Ludovicus Morf ipse, AG codicum assecla, qui C non nosset, eas omnes ipsas iam aut ex D aut ex vulgata contra AG(R) perit. Sunt autem haec:

CD	AG(R)
2, 12 διατελέσωσιν	τελέσωσιν
3, 8 ἔκπωμα	ἔκπομα
bid. εὐληπιτότατα	εὐληπιτότατον
3, 9 ἐγγέας	ἐκχέας
3, 10 ἐποιεῖτε	ποιεῖτε
bid. τὴν ἑαυτοῦ δόμην	τὴν σεαυτοῦ δόμην
3, 14 ἔπειτα δὲ ἐν τῷ δείπνῳ	ἔπειτα μὲν τῷ δείπνῳ
5, 11 ἦν δέη	ἦν δέοι
5, 12 πολεμικώτατον	πολιτικώτατον

CD	AG(R)
10) I 5, 14 με τῶν θεῶν	μετὰ τῶν θεῶν
11) I 6, 2 γινώσκεις δὲ καὶ αὐτός	γινώσκεις δὲ αὐτός
12) I 6, 10 τόδε δὲ	τὸ δὲ
13) ibid. ἐκτρ. ὅτανπερ	ὅθενπερ A, ὅσαπερ G
14) I 6, 12 μέμνησαι	μεμνήσθαι
15) ibid. ἐπ' ἀργύριον	ἐπ' ἄργυρον
16) ibid. ὅτι οὐδ'	οὐδ'
17) I 6, 13 ἀπέφησα	ἀπέφην
18) I 6, 21 ὡς ἰσχυρῶς τούτων	ὡς ἰσχυρῶς τούτου
19) I 6, 28 ἐπειρώσθαι ἀγωνί- νῆσθαι D	ἐπαίρεσθαι ἀγωνί- νῆσθαι C
20) I 6, 29 μηδὲ τούτων	μηδέποτε τούτων
21) I 6, 34 ἀλλήλους	ἀλλήλοις
22) I 6, 35 ὃ πάτερ	πάτερ
23) I 6, 39 μηδὲν ἄλλο ἢ μετενέγκης ἐπ' ἀνθρώ- πους τὰς μηχανὰς	μηδὲν ἄλλο μετενέγκης ἐπ' ἀνθρ. ἢ τὰς μηχανὰς
24) I 6, 40 αἰρεῖν	αἰρεῖν
25) ibid. σκοποὺς καθίστης	σκοποὺς καθίστη σοι
26) ibid. ἡμέλλον	ἡ μέλλων
27) ibid. σὺ ὅπισθεν	οὖν ὅπισθεν
28) ibid. κραυγῇ	κραυγῇ δ'
29) ibid. ἀφρόνως	ἀφρόνως.

Inservit igitur C confirmandis eis lectionibus, quas Dindorfius ipse necessario coactus ex vulgata desertis suis libris AG sumpserat. Quod si verum est, nemo infitiabitur *CD plus auctoritatis in his libris habere quam AG*. Quare hunc consensum non solum secutus sum ego in eis, in quibus iam Dindorfius ex D solo praeiverat, sed ubicunque poteram: et in eis quae meliora esse appareret et in eis, quae, si per se spectarentur, utraque ratione scribi possent.

Meliora sunt sine dubio quae CD praebet eis quae AG testantur ex. gr. in his

CD

AG

I 3, 4 τὰ οἰκαδε ποθοίη	οἰκαδε ποθοίη
I 6, 19 τὸ περὶ τῶν ἐλπίδων	περὶ τῶν ἐλπίδων
I 6, 33 χρώμεθα ἔτι	χρώμεθα
I 6, 40 ἄν, ἵνα ἐν τῷ C	ἄν, καὶ τῷ
ἵνα ἐν τῷ D	

Alia sane quae ex CD recepi sint eius generis, ut ex interioribus quas dicunt causis ultra lectio praeferenda sit vix perspiciatur. Poteram eandem rem permultis exemplis ex omnibus quos dixi libris haustis longius exponere, sed cum ratio semper eadem maneat nec liceat mihi hanc editionem apparatus critico commode verbis scriptoris subiecto nec pleno nec compendiario ornare, sufficiat hic primum ex VII libro potioribus exemplis primi capitis electis demonstrare etiam in hac parte C eiusdem familiae esse atque AG, deinde quantum in eodem libro consensus CD ad emendandam orationem valeat*), illustrare.

CAG

D

r. VII 1, 1 καὶ οἱ ἄλλοι δὲ	οἱ δὲ ἄλλοι
f. 1, 2 πάντες	πάντες ἦσαν
f. ibid. κράνει	κραίνω οἷς
	(κρανεῖν Iunt. Ald. recte)
1, 3 Ἀρίσμον C, Ἀρίσμαν AG	Ἀρασάμαν
f. 1, 5 Ἕλληνες	ἀλλήλοις
f. 1, 7 ἐπὶ πρόσω	ἔτι πρόσω
f. ibid. στραφεῖεν	στραφέντες
r. 1, 9 ἐπέλυσθε	ἐφέπεσθε
f. 1, 9 εὐρήσετε δὲ ἡνίκα αὐτὸς	δρμήσεται δὲ τηνικαῦτα
f. 1, 14 συμμαχεσμένων	συμμαχεσάμενων

*) „f.“ apposui his lectionibus CAG, quae etiam a Dindorfio repudiatae sunt, „r.“ eis, quas ille approbavit.

CAG

D

r. 1, 15 συνηξίωσε	ἡξίωσεν
f. 1, 19 κατακαίνοντες	κατακαινόντες (κατακτανόντες Iunt. Ald.)
f. 1, 22 Περσῶν	περσῶν
r. 1, 23 παρήει	παρείη
r. ibid. αὐτοῦ ἐν χώρᾳ	ἐν τῇ χώρᾳ
f. 1, 27 ἐν Ἰσφ	ἐν Ἐργφ
r. 1, 36 κατακλίνουσιν	κατακλίνουσιν
r. 1, 39 εἴπη καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πολεμίων καὶ μάχοιτο	εἶπη καὶ ἄλλοι μένοιεν τῶν πολεμίων καὶ μάχοιντο
r. 1, 40 κρατουμένων· μένον	κρατουμένων, τῶν μὲν πολε- μίων φευγόντων, τῶν δ' αὐτοῦ κρατούντων, κρατουμένων μέ- νον (quam foedam interpola- tionem etiam Iunt. et Ald. habent)
f. 1, 46 πόλις	ὀπλῖσις
r. 1, 48 ἐφόβουν μόνον	ἐφόβουν μὲν τῷ ὄντι

Deinde ex eodem libro VII potiora aliqua exempla bonitatis consensus CD, et quidem tales lectiones afferam, de quarum bonitate ne Dindorfius quidem dubitavit, cum eas ex D contra AG reciperet.

CD

AG

VII 1, 5 ὥσπερ γάμμα	ὥσπερ γραμμα
1, 7 ἦν ἐγγύς	ἐνεγγυς
1, 15 ὑμᾶς ἀγωνίζεσθαι	ἡμᾶς ἀγ.
1, 26 μετὰ δὲ τοῦτο	μετὰ δὲ τούτω
1, 31 ἀνέτρεπον	ἀνετρέποντο
1, 34 ἐν ἡκραις ταῖς χειρ- σὶ D ἐν Ἰσαις ἡκραις ταῖς χειρσὶ C duplici lec- tione	ἐν Ἰσαις ταῖς χειρσὶ

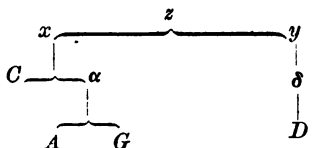
CD

AG

VII 1, 36	σχολή	ἔχοι ἡ
2, 9	δίδωσι σοὶ καὶ ἐμοὶ προσαγορεύειν	δίδωσί μοι καὶ προσαγορεύειν
2, 20	ἐγένοντο	ἐγένετο
2, 22	ἱκανὸν	ἱκανῶς
3, 2	ἐφ' ἡμᾶς	ἀμφ' ἡμᾶς
3, 14	ἐνὶ ἱματίῳ	ἐν ἐνὶ ἱματίῳ
4, 5	Καρῶν	καιρῶ
5, 3	στρατιᾶς	στρατείας
5, 12	ὅτι πλείστα	ἔτι πλείστα
5, 44	ὀφείξει ἑαυτὸν	ὀφείξει αὐτοῖς
ibid.	μικρὸν	μείζω
5, 65	τῆς τοῦ	ἀπίστου
5, 70	κατασταθεῖσα	κατασχεθεῖσα.

Quibus in locis *contra* Dindorfium hunc consensum CD secutus sim, invenies in indice, quem infra dedi.

Quae hucusque dedi, ea satis sunt ad stabilendum illud codicum stemma, quod philologis Carlsruhae congregatis *de libris I II IV 5, 15—VIII* proposui:



In hac parte codicum CD consensus plurimi aestimandus est.

Qua ratione accepta sat multas varias lectiones habere, unde explicari possint, demonstrabo nonnullis exemplis, ex quibus etiam cognoscere liceat, quo modo paulatim corruptelae novis incrementis auctae sint.

I 4, 4 *z*: ἡδη ἀναπηδῶν (sic D recte)

x: ἡδι ἀναπηδῶν (C)

α: ἡ διαναπηδῶν (AGR)

I 5, 12 ε (x CD Iunt. Ald.):

τοὺς δ' ἐπαίνοιν ἐραστὰς ἀνάγκη διὰ τοῦτο πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι; iam in aliquo codice qui inter x et α fuisse videtur proclivi errore ὑποδύεσθε scriptum erat; librarius igitur codicis α ut infinitivum haberet ad illud ἀνάγκη pertinentem de suo dedit: τοὺς δ' ἐπαίνοιν ἐραστὰς ἀνάγκη <κτᾶσθαι τὰ αἷτια>. διὰ τοῦτο — ὑποδύεσθε. I 6, 12 ε : ὥς δεῖσον (sic D recte)

x : ὥς δὲ ῥσον

inde C: ὥς δὲ ῥσسون, α et A: ὥς δεῖσον, C corr. ὥς δῆ ῥσον, G emendandi causa ὥς δεῖσοι.

V 1, 23—27. Codex x haec habuit menda:

23 $\kappa\acute{\alpha}\kappa\epsilon\acute{\iota}$ ἀπελθεῖν (CAG) pro $\epsilon\iota\kappa\eta$ ἀπελθεῖν (Iunt. Ald.)

25 ἀπίης (CAG) pro ἀπήεις (Iunt. Ald.)

ibid. εἰσότε (CAG) pro ἔστε (Iunt. Ald.)

26 $\delta\mu\omicron\lambda\omega\varsigma$ (CAG) pro $\delta\mu\omega\varsigma$ (Iunt. Ald.).

α haec omnia sedulo propagavit et novis peccatis auxit hisce

24 ὅπου δ' ἔαν μένη (AG) pro ὅπου δ' ἂν μένη (C Iunt. Ald.)

25 ἐκ ποδῶν βοηθός (AG) pro ἐκ Περσῶν βοηθός (C Iunt. Ald.)

26 ποιήσωσιν (AG) pro ποιήσουσιν (C Iunt. Ald.)

ibid. ἀνθεξόμεθα (AG) pro ἀνεξόμεθα (C. Iunt. Ald.).

V 5, 23 ε : τῶν γε ζώντων (D Iunt. Ald. recte)

x : τῶν τε ζώντων (C)

α : τῶν πεζῶν τῶν (AG).

VII 1, 13 ε : διώκειν παλεῖν κατακαλνεῖν (D recte, nisi quod κατακαλεῖν habet)

x : διώκειν καὶ κατακαλνεῖν (C)

α : διώκειν κατακαλνεῖν (AG).

VII 5, 25 ε : οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν, εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου εἴεν (sic D recte).

iam cum in codice aliquo qui inter ε et x erat errore εἰ καὶ in εἴη καὶ aberrasset, exortae sunt hae halucinationes librariorum

x : οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστόν εἴη· καὶ ἄκλειστοι <γὰρ> αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου (inserto γὰρ et omisso εἴεν in fine)

inde C: οὐδὲν θαυμαστὸν ἂν εἴη· καὶ ἔκλειστοι γὰρ αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου.

α autem (AG) οὐδὲν ἂν εἴη θαυμαστὸν εἶναι ἔκλειστοι γὰρ αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασιλείου.

VII 2, 10 ε: τί ἀπαγγέλλαντες (D recte)

α: τί ἂν ἀγγέλλαντες (sic C Iunt. Ald.)

α: τί ἀγγέλλαντες (AG).

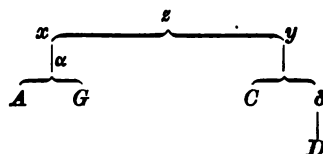
II.

De III 1, 1 — V 2, 21.

Iam autem tempus est redire ad libros Cyropaediae illos quos fere intactos adhuc reliquimus, III dico et IV. Hos supra commemoravi in ea re differre a reliquis, quod in eis nullae C et AG codicibus communes omissiones deprehenderentur: quanquam et C et AG (α) in his quoque libris sat multas eius generis labes contraxerunt. At hoc casu accidisse forsitan quispiam dixerit; quare altius in rem penetrandum est. Sed aliquantum impeditur haec investigatio eo quod in hanc partem Cyropaediae incidit magna illa lacuna codicis D, qui nunc deficit inde a IV 2, 20 *πολεμίων* usque ad V 2, 27 *ἔφη ὁ Γωβρύας*. Ex tota hac Cyropaediae parte nihil lectionum D codicis nobis notum est praeter pauca quaedam testimonia Camerarii (a Dindorfio D Cam. nominata) qui integro codice olim usus erat. Qua re cogimur hanc de mediis libris disputationem in complures partes dividere.

1) de III 1, 1 — IV 2, 20.

Index quem confeci eorum locorum, in quibus CAG in hac parva Cyropaediae parte consentiunt, continet circiter 120 exempla, index eorum, in quibus CD consentiunt contra AG, non minus 640. Ex quo statim apparet, in his libris C multo propius abesse a D, quam in reliquis ab AG. Atque hic quoque stemma apponam:



Ne in hac quidem parte consensus CD utilitate sua caret, quanquam non est eiusdem auctoritatis atque in libris I II IV 5, 15 — VIII, cum in illis testimonium sit lectionis *z*, archetypi omnium, hic vero non nisi lectionem eius codicis testetur, quem ut principem alterius familiae *y* appellare licet. Utilitas autem huius CD consensus in eo ponenda est, quod fides multarum scripturarum D codicis, quas hucusque, cum ex solo D notae essent, in suspicione habueramus, mirum quantum augetur. Eadem deinde vice, qua in reliquis libris CD consensus, fungitur in hac parte ex eisdem causis consensus CAG, quippe quo paucis exceptis, ubi aut in eundem errorem facile incidere poterant complures scribae aut varia lectio primitus fuerat, praestetur ipsius *z* archetypi omnium scriptura. Iam confiteor ex his circiter 120 exemplis huius consensus CAG me non tam multa nova haurire potuisse quam initio expectaveram: praebent quidem haec exempla fere omnia scripturas indubitatae bonitatis, sed eius tantae, ut pleraque pars iam pridem ex AG ipsis, ex Iuntina et Aldina etiam in Dindorfii editionem recepta sit. Afferam pauca exempla talium lectionum, de quibus in utramque partem disputari posset, nisi consensus CAG litem decerneret:

CAG	D
III 1, 2 παραγινόμενους (παραγινόμεν.)	παραγενομένους
III 1, 6 ἐπὶ δίκην καταβαλ- νειν	ἐπὶ δίκῃ καταβαλνειν
III 1, 14 εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Κῦρε	εἰπέ μοι, ὦ Κῦρε, ἔφη
III 3, 15 ἐν τῇ σῇ χώρῃ	ἐν τῇ σῇ πόλει.

CAG

D

III 3, 56 ταῦτα διελέγοντο

τοιαῦτα διελέγοντο

IV 1, 7 ἀπήλυνεν

ἀπήλασεν

Est etiam ubi a Dindorfio propter hunc consensum discesserim:

CAG

D

III 1, 29 εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη

εἰ μὴ βασιλεύσει (quod Dindorfius in Lipsiensi editione recepit).

Ex consensu CD, qui plura nova mihi praebuilt, cum alia recepi tum haec quae mihi per se spectata magis placerent lectionibus Dindorfianis ex AG haustis

CD

AG

III 1, 26 πράγματα παρασχεῖν
(cf. ἐξυβρίσαι, πτή-
ξαι)

πράγματα παρέχειν

III 1, 30 καινῆς γενομένης
ἀρχῆς

καινῆς ἀρχομένης ἀρχῆς

III 1, 39 τὸν ἐμὸν υἱὸν

τοῦτο (τοῦτον cum Schneidero
Dind.)

III 1, 42 ἐξέσται αὐτῇ

αὐτῇ om. (Dind. in Lips.)

III 2, 14 δεξιωσάμενοι τὸν
Κῦρον

τὸν K. om.

III 2, 17 τᾶλλα (τᾶκρα con-
iecti)

τάδε

III 3, 1 τὸ στρατεύμα

τὸ ἕτερον στρατεύμα

III 3, 3 καὶ κοσμήσεσθε

καὶ κεκοσμημένοι

III 3, 19 πολὺ γὰρ μάλλον

πολὺ ἂν μάλλον (Dind. inclus.)

III 3, 40 ἐπεὶ δὲ οὗτοι

ἐπεὶ δ'

III 3, 55 ἄσμα καλῶς ἄσθεν

ἄσμα μάλα καλῶς ἄσθεν

IV 1, 8 διεφθάρτο τὰς γνώ-
μας

διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς γνώ-
μας.

Non obsecutus sum huic consensui CD, ubicunque videretur antiqua vox interpretatione vel glossa esse oblitterata, quod in altera familia aliquanto saepius factum est quam in priore.

Quare retinui AG codicum lectionem in his:

AG	CD
III 3, 60 ὑπεξηγον	ἀνεχώρουν
III 3, 63 κατεστράνυσαν	ἀπέκτειναν
III 3, 66 κατακαίνοντας	ἀποκτείνοντας
IV 1, 4 ἐν πολέμῳ	τῶν πολεμικῶν
IV 1, 11 ἢ κατακαίνειν	ἢ ἀποκτείνειν C
	ἢ κατακτείνειν D
IV 2, 9 φάους	φωτὸς
IV 2, 12 ἐνετείλατο	ἐκέλευσεν.

2) de IV 2, 20—IV 5, 14.

Per totam illam partem, in qua D nobis deest, Ludovicus Dindorf, cui nullus praeter D alterius familiae codex notus esset, loco lectionum huius classis in apparatu suo critico Oxoniensis editionis adhibuit Iuntinae scripturas, quam intellexerat etiam in reliquis partibus saepius cum D facere, quanquam non desunt loci, in quibus Iuntina conspiret cum priore familia. Iam detecto C nostro inde ab IV 2, 20 hoc ipso certiore teste alterius familiae utimur; quo tamen munere non diutius fungitur ille quam usque ad IV 5, 14, quo in loco subito eum transitu redire ad familiam priorem, quam inde a fine secundi libri deseruerat, apertissime me docuerunt tabulae meae. Usque autem ad hunc quem indicavi locum codicem C alteri familiae addictum manere, quamvis in hac parte testimoniis D destitutus, tamen pro certo affirmo: desunt enim etiam hic communes cum AG lacunae; idem edocemur receptis in C interpretationibus quales supra vidimus alterius familiae proprias esse; ἀποκτείνειν cum D Cam. scriptum IV 2, 24; item IV 2, 31. 32. 39. IV

4, 1. 6. 7*). IV 2, 26 iterum invenitur *φωτός* pro *φάους* ceterorum. IV 2, 25 miram illam interpolationem, quae iam ex Iuntina Aldina et marg. G nota erat, etiam in C deprehendimus, *ἣν δὲ τὸ πολλοῖς δὴ συμβεβηκὸς κρατοῦσι τὴν τύχην ἀνατρέψαι γλῆννται*, pro quo AG habent: *ἣν δὲ νικῶμεν, ἔφη, πολλοῖς δὲ κρατοῦσι τὴν τύχην ἀνέστρεψε* quod facili emendatione mutatur in eam scripturam, quae nunc in omnibus editionibus legitur. Habet deinde C etiam communem cum Iuntina et Aldina lacunam IV, 5, 2 [*σὼ μὲν γὰρ ὁμῖν*]. Bonitatem denique consensus CAG, quam inde a III 1, 1 usque ad IV 5, 14 valere diximus uno luculento exemplo huius partis illustrare liceat. IV 2, 31 *ἀσυντονώτατα* CAG, *συντομώτατα* D Cam., *συντονώτατα* Iunt. Ald. Eadem igitur prorsus ratio emendandi valere debet in hac parte atque in illa de qua supra egimus. Extremo loco afferamus aliqua exempla lectionum indubitatae bonitatis quae, postquam ex Iuntina Aldinaque tantum nota erant, nunc codice C confirmantur:

C Iunt.	AG
IV 2, 28 <i>διασωσόμενοι</i>	<i>διασωζόμενοι</i>
IV 2, 35 <i>νῦν κατελλήφθαι</i>	<i>κατελλήφθαι</i>
IV 2, 37 <i>παρεσκευασμένα ἢ</i> <i>ibid. ὁπότεροι</i>	<i>παρασκευασθῆναι</i> <i>ὁπότε</i>
IV 2, 38 <i>αὐτὴ ἡ εὐωχία</i> (vera lectio: <i>αὕτη ἡ εὐ-</i> <i>ωχία</i>)	<i>νῦν τὴν εὐωχίαν</i>
IV 2, 44 <i>ἀενναώτερον</i> (<i>ἀενα-</i> <i>ώτερον</i> Medic. <i>ἀε-</i> <i>νάστερον</i> G corr.)	<i>πλειώτερον</i>

Iam vero unam novam scripturam, quae ne in Iuntina et Aldina quidem extat, ex C solo erui, de qua conferas indicem IV 4, 10 *καινὸν* pro *καπὸν* ceterorum.

*) Raro tantum accidit contrarium, ut prior familia *ἀποκτείνειν* exhiberet, altera *κατακαίρειν*; quod factum est V 4, 21: *κατέκτανον* D; *ἀπέκτειναν* CAG.

3) de IV 5, 15—V 2, 27.

D deficit, C rursus est eiusdem familiae atque AG. In hac parte loco consensus CD, quem in I II V 2, 27—VIII summae auctoritatis esse scimus, quodammodo ponere licet *consensum C cum Iuntina* contra AG. Eius generis exempla fere 70 hic inveni, continent pleraque talia, quae etiam Dindorfius contra AG ex Iuntina iam receperat; ex his eligo haec:

C Iunt.	AG
IV 5, 25 δεῖ	ἀεὶ
IV 5, 31 ἦν τι σὺ	ἦν τις
IV 5, 32 ἀ ἄν δῶς	ἦ ἄν δῶσιν
IV 5, 42 ἄλλα ἄγειν	λέγειν
V 1, 12 ἐώρακα	ὄρᾳς
V 1, 25 ἐκ Περσῶν	ἐκ ποδῶν
V 2, 5 βρωτὸν	ἄροητον
V 2, 6 ἐπὶ τούτῳ	ἐπὶ τοῦτο.

Iam me aliquanto longius progressum esse atque etiam praeter Dindorfium complura, *in quibus C cum Iuntina facit*, recepisse, index demonstrabit.

Neminem credo mihi obiecturum esse, me nimium tribuisse, id quod saepe fit, codici a me primo conlato, cum ex sola fere comparatione eius cum aliis, ex accurate examinatis rationibus, qua cum ceteris iunctus est, nova esse eruenda putarim. Nihilo minus paucis quibusdam locis quasi ratione coactus sum codici C soli obtemperare*). Accidit hoc II 1, 22, ubi ὦν ἄν ἄρχουσιν C habet, ὦν ἄρχωσι G, ὦν ἄρχουσι DA; I 6, 3 ὥς ἄν C pr., ὦν ἄν C corr. cum ceteris; ὥς ἄν praeterea ex Meermanniano Dind. adnotat, tacens ille de D, cuius testimonium ignoro. II 3, 9

*) Vel si mavis ei et Vaticano 987, quem Dindorfius in Cyropaedia E, in Anabasi A appellavit. Cum autem ex eis quae Bornemann de hoc codice in Cyropaedia testatus est, concluderem eum aequae ac factum est in Anabasi (vide quae dixi in commentatione mea de C codice Anabaseos) ex C descriptum esse, nihil curavi eius scripturas.

δείκνυνται, quod recepi, exhibet C pro *δέδεικται*. IV 5, 16 *ἐπιπέμπειν* C pro *πέμπειν* ceterorum, V 3, 21 *ἴθι* C cum Aldina, *ἴσθι* DAG proclivi errore, VI 2, 20 *μαχομένους* C, *μαχομένους* DAG pr. VIII 3, 19 habet C *ἐπάρχων*, quod Fischerus pro corrupto *ὑπάρχων* iam dudum coniecerat, VIII 6, 20: *ἄρμα δὴ ταύτην τὴν στρατείαν* solus C rectissime praebet cum Iuntina et Aldina; cum et in D et in α ab eis qui hunc accusativum verbalem non intellexerent, coniectura temptata sint: α (AG) *στρατιάν* scripsit, D (vel δ) adiecit *ἔχων* participium. Quibus addo ex illa parte, in qua C alterius familiae est III 1, 19 *πρόσωθεν* C pr. optime, *πρόσωπον* D, quae corruptela eodem ducit, *πρόσθεν* AGC corr.; *πρόσωθεν* Dind. adnotat etiam ex Oxoniensi codice. Iam *καινόν* illud IV 4, 10 suspicor etiam in D fuisse.

Nondum commemoravi, sat multis locis in C vestigia duplicis lectionis vel glossae marginalis in orationem receptae inveniri. Sic in *z* et *x* (ut est re vera in D) margini adscripta fuerat a Christiano homine execratio *ἀναθάρτοις δαίμοσι* ad III 3, 21 quae pertineret ad *Διὶ βασιλεῖ* et τοῖς ἄλλοις θεοῖς; in C inepto loco illud *ἀναθ. δαίμοσι* post *ἰλεως καὶ εὐμενεῖς* in orationem receptum est. II 4, 2:

ἄν

z et *x*: οἶμαι γὰρ

C: οἶμαι γὰρ ἄν, D οἶμαι γὰρ, α (AG) οἶμαι ἄν
τὸ ἀεὶ

I 6, 24 *z* et *x*: ποιεῖν δύνασθαι εὖ ποιεῖν

D recte: τὸ ἀεὶ δύνασθαι εὖ ποιεῖν

α (AG) ποιεῖν δύνασθαι εὖ ποιεῖν

C τὸ ἀεὶ ποιεῖν δύνασθαι εὖ ποιεῖν.

Superest ut moneam, etiam C haud raro tota enuntiata vel enuntiatorum partes solum omisisse, imprimis per homoeoteleuton; quae lacunae cum in prioribus libris ab alia manu in margine suppletæ essent, postea hoc quoque neglegi solebat. Notavi omnes in mea conlatione nec praetermitterem eas etiam cum lectoribus communi-

care, si apparatus criticus mihi faciendus esset; non notavi in hac praefatione, cum intellexissem nihil ex eis dici posse. Nec desunt loci in quibus C de suo quaedam addidisse videatur, ut ex. gr. III 1, 24 ad ἐσθίειν καὶ καθεύδειν adiectum est καὶ πίνειν. Sed haec licentia multo minor in C est quam in D; nec multum inde natum est damni, cum ex reliquis codicibus quae fuerit archetypi lectio plerumque cognoscatur.

Hactenus de emendatione quatenus ex codicibus petenda est. Sed in tam corruptis libris in quibus iam pridem et negligentia describendi et licentia mutandi vel vocabula ipsa vel vocabulorum sedes tam late grassata est, saepissime etiam ad *coniecturam* esse confugiendum et priores editores intellexerunt et ego sum expertus. Rationem autem reddidi etiam coniecturarum, in quibus recipiendis sive aliorum sive meae sunt a Dindorfii editione recesserim, in indice infra scripto. orthographicis denique et grammaticis in rebus ne nunc quidem a Dindorfio discedendum esse putavi nisi in paucis quibusdam (ut ex. gr. in restituendo ἐώρανα pro eo quod ille ponebat ἐόρανα; in removendis talibus qualia sunt φθάσεις V 4, 38, VII 1, 19, διώξεις VI 3, 13); imo censebam novis rebus abstinendum esse dum ex absoluto corpore inscriptionum Atticarum ex pleno quem speramus mox confectum iri indice alterius inprimis voluminis, qui Atticorum usus fuisset quarti saeculi ante Ch. n. aliquanto certius ac plenius cognosceretur quam nunc fieri potest etiam post laudabiles Cobeti Weckleinii, Bambergi, Herwerdeni, Schanzii, StahlII, aliorum curas. Abstinui autem eo magis quod nemo dum quibus in rebus Xenophon ab Attico scribendi more descierit certis finibus circumscripsit; quanquam confiteor me in eo fuisse ut quasdam formas de quibus nunc constare mihi videretur in orationem etiam contra codices reciperem ex. gratia ἐάν; cum ridicule adhuc librariorum licentiae obtemperantes qui saepissime etiam variant in adhibendis vel ἐάν vel ἤν vel ἔν formis fluctuemus.

Index locorum in quibus ab Dindorfii editione quarta discesserim.

Lib. I et II: C est eiusdem familiae quam AG; plurimi faciendus
consensus CD; consensus CAG pro testimonio primae familiae
habendus est.)

Lib. I.

1, 1 *παιδομένοις uncis*, quibus incluserat L. Dindorfius,
iberavi. Scriptum extat in D (Iunt. Ald.) cum codices
prioris quam dicunt classis CAR aliiue inferioris ordinis
mittant. cf. Anab. II 6, 13 *σφόδρα παιδομένοις ἐχρήτο*.
Mem. I 2, 11. Cyrop. I 6, 22: *εἰς τὸ παιδομένους ἔχειν*.
Nec profecto in hoc sententiarum contextu *obediendi* notio
leesse poterit, cf. § 2: *πείθεσθαι*, 3 *ἐκτίσας παιδομένους*,
ibid. *ἐθέλησαντας πείθεσθαι*, ibid. *ἡθέλον αὐτῷ ὑπακούειν*.
Alia prorsus sententia est Mem. II 1, 16, quem locum Zeu-
nius et Dindorfius frustra attulerunt. Restituit etiam Breiten-
bach. 3. *ῥᾶν εἴη ζῶων* CR *ζῶων εἴη ῥᾶν* DG (Iunt.
Ald.) | om. *εἴη ζῶων* solus A, quem male secutus est Din-
dorf. — *ἐωρακότας* omnes libri praeter D | *ἐορακότας* D
rr. Dindorf., item I 3, 2 et pr. sic semper. 5. *τοῦ αὐτῷ*
χαρίζεσθαι D (Breitenbach) | *τοῦ πάντας αὐτῷ χαρίζεσθαι*
| cum ceteris (etiam Iunt. Ald.).

2, 2 *παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλει τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας*
DG (Iunt. Ald.) | *π. δ. τ. ἐ. τ. ἑαυτῶν παῖδας* CAR (Dind.),
cf. Hertlein. 4. *ἐν αἷς* CRDG (Iunt. Ald. | *αἷς* solus A.
Dind.). 5. [*οἱ προστατεύουσιν*] Dind. praef. ed. Lips. quartae
n. IV. 6. *ὅτι γράμματα μαθησόμενοι* Cobet Mnem. n.
er. III (1875) p. 378. | *οἱ τὰ γρ. μ.* libri. 11. *τὸ οὖν*
ἄριστον CA, *τὸ γοῦν ἄριστον* R | *τὸ ἄριστον* DG (Iunt. Ald.).

Dind.) οὖν auget vim sententiae: illud tam sobrium prandium, de quo antea dictum erat, cf. I 6, 5: *παρέχοντας οὖν τοιούτους*. 12. *ισχύος ἢ τάχους* CA (Ald.) | *ισχύος τε καὶ τ.* DG, (Dind.), *τάχους καὶ ισχύος* Stob. (Iunt.) Praefero prioris classis lectionem, cum ad alia administranda robore, ad alia celeritate opus sit. 16. *πύειν* Cobet l. l. p. 378 conl. VIII 1, 42. VIII 8, 8 | *ἀποπτύειν* libri. — *αἰσχροὺν δὲ ἔστι* ACE | *αἰσχροὺν δὲ ἔτι* altera classis (Iunt. Ald. Dind.). Sed aut *ἔτι καὶ νῦν* tum dicendum erat aut *ἔτι* idem significat ac *καὶ* quod sequitur.

3, 2 *ἐώρακα καὶ* vide ad 1, 3. 3. *πάνν σπάνιον* ἦν CA (Ald.), *πάνν σπάνιον* D | *σπάνιον* G (Iunt.) Dind. 4. *δειπνῶν δὲ δὴ* CDAR | *δειπνῶν δὲ* G (Iunt. Ald.) — *ἵνα ἦττον τὰ οἴκαδε ποθοίη* CDG (Iunt. Ald.) | *τὰ* om. A. Dind. Lips. cf. Breitenbach in app. crit. — *προσῆγεν* CAR. Athen. IX, 368 A | *προσῆγαγεν* DG (Iunt. Ald.). Cf. § 6 *παραφέρειν* inf. praes. — [*λέγεται*] Cobet p. 378. — *ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρκτος καὶ κρέα εἰς τοῦτο ἄγει* C corr. *) DG (Iunt. Ald.) | *παρ' ἡμῖν μὲν γὰρ* etc. C pr. AR (Dind.). *παρ' ἡμῖν* videtur errore ex praecedentibus *παρ' ἡμῖν* et *παρ' ὑμῖν* ortum esse; *ἡμᾶς* vero, quod altera classis praebet, recte opponitur sequenti *ὑμεῖς-σπεύδετε*. 6. *ὅ, τι ἂν βούλωμαι* D pr. (Iunt. Ald.) | *ὅ, τι βούλωμαι* CAG (Dind.). 9. *λαβόντα δὲ* CD (Iunt. Ald.) | *λαβόντα δὴ* AG (Dind.). 10. *ἐνεκράγείτε* libri | *ἐνεκράγετε* Dind. 11. *πατήρ, ὃ παῖ* CD (Iunt. Ald.) | *πατήρ, ἔφη, ὃ παῖ* AG (Dind.). 16. *ἀκριβῶς ταῦτά γε οἶδα* C pr., *ἀκριβῶς ταύτην γε οἶδα* D (Iunt. Ald.) | *ἀκριβῶς ταῦτά γε ἥδη* AG pr. RC corr. (nisi quod hic *ἥδη* habet) | *ἀκριβῶς ταῦτά γε ἥδη* R (Dind.). Sed illi lectioni melius respondet quod sequitur *Πῶς σὺ οἶσθα*; 17. *ἐν δὲ τούτῳ* C corr. D (Iunt. Ald.), *ἐν τούτῳ δ' αὖ* C pr. R | *ἐν τούτῳ αὖ* AG (Dindorf; cui tamen et ipsi αὖ illud displicuit, ut *ἐν τούτῳ δ' οὖν* coniceret).

4, 1 *ὅ, τι δέοιντο αὐτοῦ* D (Iunt. Ald.) | *εἰ δέοιντο αὐτοῦ* CAG (Dind.); sed eidem in antecedentibus *ἐπεὶ τοῦ βασιλέως*, quod ne Dindorfius quidem recepit scribens cum altera classe

*) C corr. fere ubique alteram classem sequitur.

εἴ τι; quibus libris hic quoque obsequor cf. etiam § 2: δ, τι δέοιτο αὐτοῦ δ Κῦρος. 2. καὶ δ' Ἀστυάγης δὲ D (Iunt. Ald.) | δὲ om. CAG. 4 μανωτέροις D solus | βραχυτέροις ceteri libri et omnes editiones. Codicis D lectio speciosior est quam quae a librario potuerit inveniri: rarioribus utebatur orationibus; nec enim μακρολογία, cui contraria est βραχυλογία, antea puer praestiterat, sed πολυλογία 4, 1: πολλὰ ἐλάλει; 4, 3 καὶ ἦν μὲν ἕως πολυλογώτερος cet. Hac autem aetate, qua nunc erat, ne adloqui quidem avum audebat cf. § 12, ut non nisi raro id faceret. — [προπετιές] del. Cobet p. 379, quippe quod interpretandi gratia σκυλακῶδες voci additum sit 6. ὁπότε ἐγγωροῖη καὶ ὁπότε καιρὸς εἴη CAG, ego cum tale quid in omnibus codicibus extaret, non omittendum duxi quippe qui eas interpolationes, quae in omnibus codicibus essent, in contextum constanter recipere, quadratis uncis includens quae Dindorf removerat. Verba haec quae inclusi recte iam Zeunius a Xenophonte abiudicaverat. | ὁπότε ἐν καιρῷ εἴη εἰσιέναι καὶ ὁπότε οὐκ ἐν καιρῷ interpolatione iam latius serpente DR (Iunt. Ald.). 8. [καὶ ἔλεγον] Cobet p. 379. 9. καὶ σύγε, δ, τι βούλει, ἔφη, ὃ θεῖτε, τιμωρησάμενος ταῦτα ὅμως χαρίσαι μοι scripsi | καὶ σύγε, εἰ βούλει, ἔφη etc. CAG, item DR (Iunt. Ald.), nisi quod hi et C corr. post τιμωρησάμενος addunt: δ, τι βούλει, quod Dindorfius uncis inclusit, intellegens non posse ferri post εἰ βούλει. Ego cum δ, τι βούλει illud, quod in altera classe invenitur, pro varia lectione illius εἰ βούλει habeam, quae ex margine in orationem ut saepe fit irrepserit, optione data non possum quin alteri lectioni praeferam, cf. varias lectiones § 1: δ, τι δέοιτο et εἰ δέοιτο. 14. ἔμεινεν D (Iunt. Ald.) | ἔμεινεν CAG. 15. [αὐτὸν ἡσθάνετο] Herwerden, Revue de philologie II, 198 cum post ἡφύραίνετο, quod verbum ad utramque partem enuntiatum pertinere Xenophon voluerat, ferri non posset. Conferas Iacobsii aliorum explicandi conamina — τὸν μὲν δὴ CDA (Iunt. Ald.) | τὸν μὲν οὖν G (Dind.). 19. [ἐκείνοι] deleti. 20. ἐλῶ ὥστε ἀναγκασθήσονται D (Iunt. Ald.) | ἐλάσω ὥστε

ἀν ἀναγκασθῆναι CAG, ἐλάσω ὥστε ἀναγκασθῆναι R (ἐλά ὥστε ἀναγκασθῆναι vulg. Dind.). 23. ὥς αὖ ἐπειδὴ εἰς τόξευμα ἀφίκοντο στησομένους *scripsi*. | ὥς ἀν ἐπειδὴ εἰ. τ. ἀφ. στ. DRC corr. (Iunt. Ald.), ἀλλ' εἰς τ. ἀφ. στ. C pr. AG (ὥς ἐπειδὴ εἰς τ. ἀφ. στ. Hertlein, Dindorf). — ὁμοῦ ἀγομένους DC corr. | ὁμοῦ φερομένους C pr. AG (Dind.), (ὁμοῦ ἐπομένους Iunt. Ald.); φερομένους ex versu antecedente εἰς ἑαυτοὺς φερομένους errore hic irrepsisse putandum est. 25. [καὶ ἥλικες] *delevi*. Eidem sunt ἥλικες αε παῖδες 3, 1. 4, 14. Nondum enim puerorum aetatem tum superaverat Cyrus cf. 5, 1 ἐνιαυτὸν λέγεται ἐν τοῖς παισὶν εἶ γενέσθαι. 26. [δῆλον ὅτι τοῦτω] ὃν μάλιστα ἡσπάζετο *scripsi*, includens δῆλον ὅτι τοῦτω quod in D est; additum erat a librario prorsus eadem ratione ut in C solo scriptum est II 4, 24 πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου δηλονότι εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια | ex quo prior familia δηλὼν ὅτι τοῦτον ὃν μ. ἡ. effecit: CAG (Iunt. Ald.), quem foedum soloecismum post φασὶν ἐκδύνα δοῦναι τινα tolerarunt omnes editores, solo repugnante Cobeto qui omnia haec δῆλον-ἡσπάζετο deleri voluit p. 380. Qua in re puto eum iusto longius progressum esse. 26. καὶ πάλιν CDAR (Iunt. Ald.) | καὶ αὐθις G ut videtur (Dind.).

5, 4 [ὁ τοῦ Ἀστυάγου παις] *delevi*, cf. quae proxime antecedunt § 2 ὁ δὲ Κναξάρης ὁ τοῦ Ἀστυάγου παῖς; vide in praef. crit. mea editionis Anab. ad I 2, 23. I 7, 1, ubi similia additamenta expunxi. 9. οἷ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσκοῦντες D Stob. (item Iunt. Ald. nisi quod πολέμια habent) | καὶ οἱ ταῦτα τὰ πολεμικὰ ἀσκ. CAG (Dind.). At nec placet in hac prioris classis lectione ταῦτα, quando Persis non una bellica virtus tribuitur, sed etiam ἐγκράτεια et σωφροσύνη; et respondet quod recepimus melius eis quae antecedunt οἷ τε τῶν παραντίκα ἡδονῶν . . . οἷ τε λέγειν προθυμούμενοι; mutato autem semel τε αὖ τὰ in ταῦτα cetera (καὶ et τὰ) addere proclive erat. 12. τοὺς δ' ἐπαίνου ἐραστὰς ἀνάγκη διὰ τοῦτο πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθαι CR, τοὺς δὲ τοῦ ἐπαίνου ἐραστὰς ἀνάγκη

ἐπὶ τούτῳ πάντα μὲν πόνον . . . ὑποδύεσθαι *D pr.* (Iunt. Ald.) | τοὺς δ' ἐπαινων ἐραστὰς ἀνάγκη κτᾶσθαι τὰ αἷτια. διὰ τοῦτο πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ἡδέως ὑποδύεσθε *AG*. Quid κτᾶσθαι τὰ αἷτια significet nemo dum explicavit; confer Philelphum qui interpretatur 'ea sibi comparare quorum causa laudantur', item Hertleinius explicantem: τὰ αἷτια τῶν ἐπαινων; contra in eis quae *C* et *D* codicibus communia sunt ἀνάγκη-ὑποδύεσθαι inest sententia vere Xenophontea: *I* 2, 1 ὥστε πάντα μὲν πόνον ἀνατλήναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομείναι τοῦ ἐπαινεῖσθαι ἔνεκα, *III* 3, 51 ὥς χρη' ἐπαινων μὲν ἔνεκα πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι. Apage igitur insulsum additamentum, quod inde a Zeunio omnes recentiores editiones inquinavit; id vero librarius codicis *α* effinxisse videtur ut hianti orationi succurreret, postquam solito errore ὑποδύεσθαι in ὑποδύεσθε mutatum est. ceterum διὰ τοῦτο *h. e.* διὰ τοὺς ἐραστὰς ἐπαινον εἶναι quod prior classis *CRAG* habet praestuli ἐπὶ τούτῳ illi, quod in codice *D* est, memor in primis loci cuiusdam in Xenophontis Hierone 4, 6 εἰ δὲ σὺ οἶει, ὥς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται.

6, 1 ἐπεὶ δὲ *CDR* (Iunt. Ald.) | ἐπειδὴ δὲ *AG*. — ἂν post οὐδένα *CDAGR*. | om. *Dind.* — λύσαντα *GR* | ἄλλο οὐ ἀήσαντα *D*, (ἄλλο ἀύσαντα Iunt), λήσαντα *CA* (Ald.); λήσοντα *Dind.* Recte tamen λύειν defenderunt Klotz et Madvig: confidebant nullam aliam rem (nullum aliud augurium) illud Iovis σημεῖον irritum facere posse. 2. συνιεύς *Pantiasides* | συνιής *CAGR* (Iunt. Ald.), συνιεύς *D* (*Dind.*). cf. in proximis γιγνώσκεις et εἴης. 3. τὰ ἄριστα *pr. CDG* | τὰ om. *A. Stob.* (Iunt. Ald. *Dind.*). Cf. Hertlein. 5. ἔφη, ὦ παῖ; *CDR Stob.* (Iunt. Ald.) | ἔφη ὁ πατήρ, *AG* (*Dind.*); *C* duplicem lectionem habet: ὦ παῖ ὁ πατήρ. — τούτων <πέρι> παρέχοντας *Madvig* advers. crit. *I* 351. 8. τὸ τοιοῦτους αὐτοὺς ὄντας ὑποκτῆξαι *CDR* (Iunt. Ald.). | αὐτοὺς ὄντας om. *AG* (*Dind.*) — φιλοπονεῖν solum in fine sectionis *D pr. Stob.* | φιλοπονεῖν προθυμούμενον *CAG* (Iunt. Ald.).

Dind.). Cf. Cobet p. 331. 9. δὴ σύ, ἔφη, ὦ παῖ, CR, δὲ ἔφη, ὦ παῖ, σὺ D (Iunt. Ald.) | δὴ σύ, ὦ παῖ AG (Dind.) omisso ἔφη. — Κναξάρου scripsi, Κναξάρω CAGR | Κναξάρει D (Κναξάρῃ Iunt. Ald. Dind.). — μὲν σοὶ δεήσει CDR (nisi quod D δεήσῃ) (Iunt. Ald.) | μὲν δεήσει AG Vat. 1335 pr. cf. Schenkl in Bursiani Jahresber. Vol. XVII p. 3 (Dind.). — δαπανᾶν ἐκείνον, οὐ γιννώσκεις Madvig | δαπανᾶν, ἐκείνο οὐ γ. libri et editiones. — ψεύσεται (ψεύδεται D), πῶς σοὶ ἔξει CDR (Iunt. Ald.) | ψεύσεται, ὦ παῖ, πῶς ἄρ' ἔξει AG (Dind.). 10. πόρον γενέσθαι D Stob. | πόρον προσγενέσθαι CAG (Iunt. Ald. Dind.); eidem libri in eis quae procedunt πόρος γένοιτο, ubi D πόρος προσγένοιτο. Sed recte D priore loco προσγένοιτο, de quo Cyro ipso singulariter sermo est; recte idem hoc, de quo agimus, loco in generali sententia γενέσθαι. 11. ἐπάγεται Cobet p. 381. | ἄγεται libri et editiones. — [ἔχοντα] post ἐχθροὺς delevit Madvig p. 352, utpote quod ex antecedentibus τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν, huc aberravisset; coniecerat Herm. Sauppe pro ἔχοντα πειρᾶσθαι τίσασθαι: ἐλόντα τιμωρεῖσθαι. 12. Εὖ γὰρ, ἔφη, μέμνημαι Gustavus Iacob apud Nitschium, Bursian. Jahresber. Vol. IX p. 62. | Οὐ γάρ, ἔφ. μέμν. libri et editiones. — τούτων ὥσπερ καὶ τῆς στρατηγίας τὸν στρατηγὸν ἐπιμέλεσθαι CR (Dind. Ox.) | τούτων ὥσπερ καὶ ὑπὲρ τῆς στρατηγίας τ. στ. ἐ. AG (Iunt. Ald.), τούτων πρὸ τῆς στρατείας τ. στ. ἐ. D, (τούτων [ὥσπερ καὶ] ὑπὲρ τῆς στρατιᾶς τ. στ. ἐ. male Dind. Lips.). Sed vera lectio ea est quam CR praebent, Dindorf olim cum ceteris editoribus secutus erat. Inde quod AG exhibent ὥσπερ καὶ ὑπὲρ ita ortum esse videtur, ut scriberetur ὥπῃ pro ὥσπερ, deinde corrigeretur, correctio autem et falsa lectio καὶ inserto coniungerentur. In D interpolatio grassata est. 13. εἴ τινες τέχνας ἐδίδαξεν, αἵ τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτισται ἂν σύμμαχοι γένοιτο: αἱ Παντιάδες, κράτισται Hertlein | εἴ τιν. τέχνας ἐδ. αἵς τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι ἂν σύμμ. γέν. CAG (Dind.), εἴ τινα ἐπιμέλειαν ἐδίδαξέ με ὥς ἂν ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτιστοι οἱ

σύμμαχοι γίνονται D, item B (Par. 1639) nisi quod κράτιστοι
 ἐν σύμμαχοι γένονται habet (Iunt. Ald.). 15. ἐκ τούτου δὴ
 τὴν τούτοις ἐγὼ D (Iunt. Ald.) | ἐκ τούτου δ' ἐγὼ συντὴν
 τούτοις CAG, in quibus ἐγὼ primo loco positum displicet.
 16. ἀνεσταί D (Iunt. Ald.) | ἡπεται CAG, ἀνεσταί defendit
 Dobet p. 381 laudans Bekk. Anecd. p. 364, 15. — ἀρ-
 χέσει D (Iunt. Ald.) | ἀρκεῖ CAG; cf. supra ἱκανὸς ἔσομαι,
 leinde 17. σχολή ἔσται. 17. σχολή, ἔφη, ὦ πάτερ, ἔσται
 CD | σχολή ἔσται, ἔφη, ὦ πάτερ AG (Dind.), σχολή ἔσται,
 ὦ πάτερ, ἔφη B (σχολή, ἔφη, ἔσται, ὦ πάτερ Iunt. Ald.).
 18. μάλιστ' ἂν ποιεῖν scripsi | μάλιστα ἂν ποιεῖν CDR (Iunt.
 Ald.). | μάλιστα ποιεῖν AG (Dind.). 19. τὸ περὶ τῶν ἐλ-
 τίδων ἔχει CDR Stob. | om. τὸ AG (Iunt. Ald. Dind.).
 20. σύ τε γάρ CDR (Iunt. Ald.) | σύ γάρ AG (Dind.) cf.
 Anab. V 5, 8. Kuehner II p. 789 n. 3. — ἐκείνοι αὖ ταῦτὸ
 CDRG corr. (Iunt. Ald.) | αὖ om. AG pr. (Dind.). 22. Οὐκ
 ἔστιν, ἔφη, ὦ παῖ CDR, G corr. (Iunt. Ald.) | ἔφη omittunt
 AG (Dind.). — <ἐπὶ τό> inserui. Cf. 21 init. ἐπὶ μὲν γε τὸ
 ἐνάρκη ἔπεσθαι αὐτῇ ἡ δόδος ἔστιν, 24 ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι
 ἡλόν ὅτι ἡ αὐτῇ δόδος. Eodem etiam ducit locus quem
 Hertlein ad vulgatam defendendam attulit ex Memor. I 7, 1:
 εἰ γὰρ ἔλεγεν, ὥς οὐκ εἴη καλλίων δόδος ἐπὶ εὐδοξίαν ἢ
 etc., illi ἐπ' εὐδοξίαν similia sunt quae hic inveniuntur:
 ἐπὶ τό, περὶ ὃν βούλει, δοκεῖν φρόνιμος εἶναι. — ὅτι ἐγὼ
 ἐληθὴ λέγω CDR (Iunt. Ald.) | ἐγὼ om. AG (Dind.).
 27. οὐδ' ἀπλοῦν CDRG (Iunt. Ald.) | οὐδαμῶς AG pr.
 Dind.). Egregie vulgata lectione, quam restitui ex certo
 consensu CD codicum, illustratur totius quaestionis diffi-
 cultas. — <ἂν> inserui Hertlein. 29. καὶ ἑξαπᾶν δὲ D
 Iunt. Ald.) | δὲ om. CAG (Dind.). At καὶ — δὲ in enu-
 meratione Xenophonti in deliciis est, cf. 32: καὶ γυμνάζειν
 ἑ. 30. διδάσκειν... ταῦτα ἔδει ἐν ἀνθρώποις D (Iunt. Ald.) |
 ἑδ. τ. ἑδ. ἐπ' ἀνθρ. CAG (Dind.). Hic quoque altera
 classis verum servavit, cf. 29 πλεονεκτεῖν οὐκ ἐν ἀνθρώ-
 ποις ἐπαιδεύομεν, quod Hertlein sic explicat 'an Menschen,
 diese als Stoff gedacht, an dem man etwas erlernt und übt.'

Oecon. 2, 13 *ἐλ ἐπιχειρήσαιμι ἐν τῷ σῶ ὄγκῳ μανθάνειν οικονομεῖν*. Hoc vero loco *ἐπ'* ἀνθρώποις idem Hertlein per zeugma nescio quod explicare studebat. 32. ἀπέλχοντο DG (Iunt. Ald.) | ἀπέσχοντο CA (Dind.). 33. χρώμεθα *ἐτι* CDB (Iunt. Ald.) | *ἐτι* om. AG. καὶ νῦν-*ἐτι* cf. III 2, 24, I 2, 1: *ἐτι καὶ νῦν*, VIII 5, 28 alibi. — ἐν τοιοῦτῳ *ἔδει ἐθισθέντες scripsi* | σὺν τ. *ἔθ. ἔθ.* libri. In similibus semper ἐν praepositione usus est Xenophon cf. 34: ἐν τῷ αἰδεῖσθαι συντεθραμμένοι, IV 5, 54: οὐκ ἐν γλιόῃ τεθράμμεθα, Mem. III 9, 1: ἐν τοῖς αὐτοῖς νόμοις τε καὶ ἔθελαι τρεφομένους. Cyneg. 1, 16: Ἀχιλλεύς ἐν ταύτῃ τῇ παιδείᾳ τραφεῖς. ἐν et σὺν saepe confunduntur cf. III 1, 4 ubi C pr. *οἱ* ἐν ταῖς γυναιξίν, C corr. *οἱ* σὺν ταῖς γυναιξίν, III 1, 33 C pr. σὺν τοῖς θησ., C corr. ἐν τοῖς θησ., VIII 7, 28 συνεκαλύψατο libri, ἐνεκαλύψατο recte Cobet; hoc de quo agimus loco eo facilius sic errari poterat, quod *ὅπως* praecedebat. 34. διελεγόμεθα G. *Saurpe* | διαλεγόμεθα. Sed imperfectum confirmatur insequenti optativo *χρῶντο*. Cf. etiam *ἔδοκει* in antecedentibus. 38. φιλομαθῇ σε τούτων CDG corr. B (Iunt. Ald.) | σε om. AG pr. (Dind.). — τὰ νέα καὶ ἀνθηρὰ DR Suidas (Iunt. Ald.) | τὰ νεὰ καὶ τὰ ἀνθηρὰ CAG; at Xenophontis aetate τὰ ἐν μουσικοῖς νέα solebant etiam esse ἀνθηρὰ: non igitur erant diversa; item in sequentibus simpliciter dicit: τὰ καινὰ μηχανήματα. 39. ὥστε σοὶ μὲν CD (Iunt. Ald.) | ὥς σοὶ μὲν AG (Dind.). — ἡσκήκεις δὲ φθάνων ἔλκειν ἢ τὰ πτηνὰ φεύγειν CAG | *εἶχες* δὲ ἐπιμέλειαν τοῦ φθάνειν ἐκὼν (sic pro ἔλκων) τὰ πετεινὰ πρὸ τοῦ φεύγειν D, item G corr. (Iunt. Ald.), nisi quod *φυγεῖν* habent (ἡσκήκεις δὲ φθάνειν ἔλκων ἢ τ. π. φεύγειν Dind.). Sed Hertlein ad φθάνων ἔλκειν prioris classis (alteram classem meram interpolationem praebere non est quod longius demonstrem), confert III 3 18 ἀλλὰ φθάνοντες ἥδη δροῦμεν, Thuc. IV 76 Βρασιδᾶς Θεσσαλλῶν φθάσας διέδραμε. Hoc igitur si hoc quoque loco servamus, optime opponuntur infinitivi ἔλκειν et φεύγειν. 40. [πρὸς] *ego delevi*: qualia loca fugientes eligere soleant. Additum videtur *πρὸς* ab

aliquo qui αἰροῦνται interpretaretur „capiuntur“ ut Phil-
lephus re vera vertit. Quod si voluisset Xenophon signi-
ficare, recte observavit Zeunius (qui ipse φεύγειν αἰροῦνται
cum D scripserat), eum usurum potius fuisse ἀλλασκονται. —
ἐνεπεσάννυς (ἐνεπεσάννυνες omnes libri) ἄν, ἵνα ἐν τῷ
solus C, ἐνεπεσάννυς, ἵνα ἐν τῷ DR (Iunt. Ald.) | ἐνεπ.
ἄν καὶ τῷ AG (Dind.). ἵνα in R. marg. recte explicatur
δπον. — ἀφρονα Hertlein | ἀφρόνως CD (Iunt. Ald. Dind.),
ἀφρόνως AG. 41. εἴ τινος λείποιο ἄν Hertlein (εἴ τινος
λίποιο ἄν Pantazides) | εἴ τινα λήποιο ἄν C (Iunt. Ald. Dind.),
εἴ τινα λείποιο ἄν DR, εἴ τινος λήποιο AG (εἴ τι ἐλλείποιο
ἄν τῶν πολεμικῶν Heindorf coniecit). — ἐν τῷ τοιούτῳ
δὴ D (Iunt. Ald.) | ἐν τῷ τοιούτῳ δὲ C corr. AG (Dind.),
ἐν τῷ τοιούτῳ C pr. 43. οἱ πολέμοι ἐπιφανεῖεν D (Iunt.
Ald.) | articulum omittunt CAG (Dind); sed cf. quae
sequuntur οἱ πολέμοι φαίνονται. 44. ἔσται αὐτοῖς τὰγαθὰ
CD G corr. (Iunt. Ald.) | ἔ. αὐτῶν τὰγαθὰ AG pr. (Dind.).
45. πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη (Iunt. Ald.) | πολλοὶ μὲν γὰρ αὖ
CR (ubi αὖ videtur ex ἤδη corruptum), πολλοὶ γὰρ ἤδη
D, πολλοὶ μὲν γὰρ AG (Dind.). Cf. Hertlein: „ἤδη ver-
misst man ungern, da es in solchen Erfahrungssätzen regel-
mäÙsig gesetzt wird, zB. VIII 4, 9.“

Lib. II.

1, 1 εἰς Πέρσας ἀπῆει CD G corr. (Iunt. Ald.) | εἰς
πόλιν ἀπῆει AG pr. (Dind.). 2. πόσον τι D (Iunt. Ald.) |
εἰ CA (εἰ illud videtur ex τι ortum, deinde πόσον omissum),
πόσον G (Dind.) sed confer πόσοι τινές infra, πόση τις § 4. —
μὲν οἶοι καὶ πρόσθεν D (Iunt.) D ita habere dicit Schneider, ut
quod Dindorf testatur οἶσι pro errore typographico habeam;
qua in re si fallor, οἶσι ex οἶοι ortum esse quivis con-
cedet | μὲν γε οἱ καὶ πρόσθεν CAG (Dind., μὲν οἱ Ald.).
Non poterat dicere Cyrus omnes (eosque triginta milia
hominum!) prorsus eosdem esse, qui iam prioribus tempo-
ribus Medis auxilio essent missi: necesse enim erat multos

eorum ex illo nescio quo tempore obiisse et alios in eorum locum successisse. Nec puto prorsus eundem numerum olim missum esse. Quod cum per se verisimile sit, tum confirmatur diserto testimonio Xenophontis I 5, 5, ubi *τρισυμβλους* illos recens electos esse narrat. Quare haec esse sententia Cyri videtur: Eorum militum, quos tibi adduco, sunt duo genera: alteri eique non minus triginta milia sunt eius generis, quod iam olim ex simili occasione cognovistis: sunt leviter armati mercennarii: = *τρισυμβλους μὲν τῶν τοιοῦτων οἱ καὶ πρόσθεν ἐπολεῖων πρὸς ἡμᾶς μισθοφόρους* (postea eis et ipsis arma τῶν δημοτῶν offeruntur, et adloquitur eos Cyrus ita § 18: *ὅτι δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρον χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω ἐν τοῖς δημοτικοῖς ὅπλοις*). Alteri sunt ex genere τῶν δημοτῶν, quales nondum nostis. Sunt autem hi pauci, non plus mille (I 5, 5), ut eorum numerum indicare Cyrum pudeat. Ceterum uno verbo monendum ex eodem loco I 5, 5 Aldinam recte *δισυμβλους* in *τρισυμβλους* emendasse: quam emendationem ut par erat omnes editores receperunt. Item Muretus II 4, 2 *διακοσίων* codicum merito in *τριακοσίων* mutavit. 4. *Πόση τις CD* (Iunt. Ald.). | *πόση AG* (Dind.). — *βουλευόμεθα CD* (Iunt. Ald.). | *βουλευσόμεθα AG* pr. (Dind.). 5. *Καῦστρου πεδῖον DG* corr. (Iunt. Ald.) | *Καῦστριον πεδῖον CAG* pr. Sed conf. Anab. I 2, 11. — *πελταστὰς δὲ εἰς μυβλους C* pr. *D* (Iunt. Ald.) | *π. δ. εἰς δισυμβλους AGC* marg. 6. *γένοιντ' ἂν πως ἐκ τῆς ἡμετέρας Breitenbach* | *γένοιντ' ἂν ὥς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας libri* (Iunt. Ald.), Welsius ὥς uncis incluserat, Dindorf ὥς — *ἡμετέρας*. — *μείον ἢ τέταρτον μέρος scripsi* | *μείον ἢ τὸ τρίτον μέρος D*, *μείον ἢ τρίτον μέρος CAG* (Iunt. Ald.). | Erant decem milia Medorum equitum, *quattuor* milia Armeniorum; upiversi igitur erant quatuordecim, qui non solum minus sunt tertia parte sed etiam *quarta* parte illorum sexaginta milium equitum, quos hostes habent. Necesse igitur *τέταρτον μέρος* legamus nec longe abest suspicio quin in Codicis D lectione τὸ *τρίτον* vestigium relictum sit verae illius scrip-

turæ. 7 οὐκ ὀλίγους νομίζει C pr. D | ὀλίγους νομίζει AGC corr. (Iunt. Ald.) Dind. οὐκ illud in interrogatione a sententia requiri luce clarius est cf. § 2 οὐκ ἂν ὁ ἀρι-
 θμός σε ἀκούσαντα εὐφράνειεν; Cyrus timuerat ne paucitate Persarum terreretur Cyaxares quod re vera factum esse demonstratur toto colloquio cf. § 8 εἰ οὖν οὕτως ἔχει, τί ἂν ἄλλο τις ἢ πέμπειν εἰς Πέρσας . . . ἔμα δὲ αἰτεῖν πλείον σφάτευμα, deinde postquam oratione sua effecit Cyrus ut Cyaxares patulatim animo confirmaretur, Cyaxares Xenophonte teste § 10: τοῦ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκ ἐνὶ ἐμέμνητο. Vide Zeunium, cuius verba, conque-
 rentis de nugis, quibus omnes editores et interpretes se decipi sunt passi, cadunt etiam in recentiores editores Zeunio posteriores. His autem interpretandi ambagibus (vide etiam Schneiderum et Hertlinum hallucinantes) nunc certissimo CD codicum consensu finem impositum esse gaudeo. — αὐθις συμβουλευσόμεθα CAG | αὐθις βουλευ-
 σόμεθα D (Iunt. Ald. Dind.). συμ post αὐθις facile excidere poterat; contra V 3, 22 κοινῇ βουλευσόμεθα alterius fami-
 liae retinui contra κοινῇ συμβουλευσόμεθα eorundem CAG

consensum, qui mihi videretur ex duplici lectione ^{συμ}κοινῇ
 ortus esse. 8. Ἀνάγκη γὰρ οὖν, ἔφη ὁ Κναξάρχης CD
 (Iunt. Ald.) | om. ὁ Κναξάρχης AG (Dind.). ceterum pri-
 mus verba quae sequuntur οὐκοῦν ἐν τούτῳ — ὅπῃ τῶν
 ὀλίγων Cyaxari continuavi, cum huius menti potius con-
 venirent quam Cyri: Cyro dedisse videntur omnes inde ab
 Iuntina editores, etiam ei qui ἔφη ὁ Κῦρος, quod inter
 τῶν et πλείονων in D et Iuntina Aldina invenitur, cum
 AG removerant. Quibus nunc accedit C, qui et ipse recte
 omittit. — Ἀλλὰ τοῦτο μὲν . . . εἰ ἴσθι οὐδὲ D (Iunt.
 Ald.) | οἷ om. CAG (Dind.). Recepi vero ego cum propter
 τοῦτο obiectum non putarem εἰ ἴσθι parenthetice adhiberi
 posse. 9. εἰ σὺ εἶην C cod. Gabr. et, ut videtur, D pr. |
 εἰ ἔχοιμι AG (Iunt. Dind.), εἰ σὺ εἶην ἔχοιμι Ald. Quod
 nos in orationem ex CD pr. consensu reduximus, id iam

receperant Stephanus Hutchinson Zeune comparantes Diod. Sic. XVII 54 *Κἀγὼ εἰ Παρμενίων ἦν, ἔλαβον ἄν;* deinde quod attinet ad tempus Ter. Andr. II 1, 10 Tu si hic (h. e. meo loco) *sis*, aliter sentias: ut dummodo modo in sequentibus *ποιούμην* scribas, non sit necessarium *ἦν* pro *εἶην* scribere. Nec sufficit ipsa lectio AG codicum *εἰ ἔχοιμι*, quae in recentiores editiones recepta est, („ridiculum enim“, inquit Madvig, „Cyrum, si haberet arma facturum“) nec quod falso hoc fundamento nisus Madvig excogitavit, qui delens *ἐποιούμην* haec proposuit: *Ἐγὼ μὲν ἂν* (h. e. ἐνορῶ ἄμεινον γιγνόμενον), *εἰ ἔχοιμι ὥς τάχιστα ὄπλα πᾶσι Πέρσαις τοῖς προσιοῦσιν*. Hoc enim vereor ut Graece dici possit: *ἔχω ὥς τάχιστα πᾶσι τοῖς Πέρσαις ὄπλα*: „ich habe schnellstens Waffen für alle Griechen“. — *ποιούμην* D (cod. Gabr. *ποιήμην*) | *ἐποιούμην* AG (Iunt. Ald. Dind.), *ἐποιοῦσάμην* C cf. Bothe Zeit. f. Alt. W. 1842, 164. Wunder Misc. Soph. 15. — *ἔχοντες ἔρχονται παρ' ἡμῶν* CD (nisi quod D *προσέρχονται* habet) | *ἔχοντες ἔρχονται οἱ παρ' ἡμῶν* A, *ἔρχονται ἔχοντες οἱ ὑπὲρ ἡμῶν* G (Iunt), (*ἔρχονται ἔχοντες οἱ παρ' ἡμῶν* Ald., *ἔχοντες ἔρχονται οἱ παρ' ἡμῶν* Dind.). 11. *ὥς εἰς χεῖρας συμμεινοντας* CD (Iunt. Ald.), *εἰς omitunt* AG (Dind.). *συμμιγνύναι τινὶ* intransitive adhibitum VIII 1, 46 *αὐτῷ δὲ τῷ Κύρῳ — πολλοὶ — συνεμῖγνυνσαν*. Anab. II 1, 2. II 3, 19. IV 2, 9. VII 8, 24. Hell. III 1, 6. V 1, 26. VI 5, 15. 16. 22. VII 1, 18. VII 2, 5. *συμμιγνύναι τινὶ εἰς (τόπον τινά)* Anab. VI 3, 24: *συμμῖξαι τοῖς ἄλλοις εἰς Κάλπησ- λιμένα*. Deinde item intransitive de hostibus manus conserentibus Anab. IV 6, 24 *πρὶν δὲ ὁμοῦ εἶναι τοὺς πολλοὺς ἀλλήλοις, συμμιγνύασιν οἱ κατὰ τὰ ἄκρα*. Cyrop. III 3, 18. Hell. IV 2, 20: *ἐπεὶ δὲ συνέμῖξαν*, c. dat. Hell. IV 2, 23 *τοῖς πολεμίοις*. Hell. IV 8, 38 item. IV 3, 12 item. Nusquam igitur in eiusmodi sententia apud Xenophontem *συμμιγνύναι* verbum transitivum est, sed idem significat quod *συνιέναι*; non igitur credendum, uno loco *χεῖρας* accusativum ei additum esse; contra *εἰς χεῖρας συμμιγνύναι πολεμίοις* comparandum

est cum εἰς χεῖρας συνιέναι quod invenitur VIII 8, 22 οὐτ' εἰς χεῖρας συνιόντες μάχονται, vel εἰς χεῖρας λέναι τινί Anab. IV 7, 15; cui oppositum est εἰς χεῖρας δέχεσθαι Anab. IV 3, 31. συμμίσγειν cum εἰς coniunctum (ut in loco supra adlato Anab. VI 3, 14) invenies etiam Herodot. IV 127 ταχύτερον συμμίσγοιμεν ἂν ἐς μάχην ὕμιν. Contra qui χεῖρας συμμειγνύναι defendunt, confugiunt aut ad latinam locutionem quae est „manus conserere“ aut ad Homeri locum, ubi simplex μειγνύναι transitivum est: II. XXIII 687 σὺν δέ σφι βαρεῖται χεῖρες ἔμειχθεν. XV 510: ἢ αὐτοσχεδὴ μίξαι χεῖράς τε μένος τε. Sed ne apud Homerum quidem dicitur aliquis συμμίζειν χεῖρας πολεμίων τινί. — προσωτάτω ταχθέντες CG corr. (Iunt. Ald; D omittit ταχθέντες) | προσωτάτω σταθέντες AG pr. (Dind.). — ἡμέτερον ἔργον D (Iunt. Ald.) | ἡμέτερον τὸ ἔργον CAG. Sed confer Cobet p. 383. 13. καὶ δῶρα ἦν CD Ald. (nisi quod D δῶρά γε ἦν habet) | καὶ δῶρα AG (Dind.). 14. εἰς τὸ μέσον D (Iunt. Ald.) | omittunt CAG, Dindorf iniuria uncis incluserat, nam intererat Cyri, ut omnes arma haec in conspectu haberent atque eligendi eis potestas esset, cf. § 18 ubi optionem eis proponit ὁρᾶτε τὰ ὅπλα e. q. seqq. εἰς τὸ μέσον τιθέναι habes Oecon. 7, 27. 19. οὕτω δὴ ἀπογράφονται C pr. D (Iunt. Ald.) | καὶ οὕτω δὴ ἀπ. AGC corr. (Dind.). 22. περὶ δπόσων ἂν ἐγγένωνται ἀνθρώποις φιλονικίαι scripsi | περὶ δπ. ἂν ἐγγίνηται ἀνθρ. φιλονικία D, περὶ δπ. ἂν γένωνται ἀνθρ. φιλονικίαι CAG (Iunt. Ald. Dind., nisi quod φιλονικίαι exhibet ut semper). ἐγγίνεσθαι verum esse testimonio sunt Resp. Lac. 4, 2: ὁρῶν οἷς ἂν μάλιστα φιλονικία ἐγγίνηται nec minus Cyrop. VIII 2, 26: φιλονικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔργων. — ἐγ post ἂν facile excidere poterat; cf. etiam § 25 huius capituli: τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσι δοκεῖ μᾶλλον ἐγγίνεσθαι. — ὦν ἂν ἄρχωσι C (Ald.) | ὦν ἄρχωσι G, ὦν ἄρχουσι DA (Iunt.). 23. φανοῖτο Cobet p. 384 | φαλνοῖτο libri. 24. ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητήρια οἶα δὴ CD (Iunt. Ald.) | ἦν δὲ ταῦτα νικητήρια οἶα δὴ CAG (Dind.).

quod in orationem reduxi, ita interpretandum, ut ante οἷα cogitatione addas τοιαῦτα; nec necesse cum Schneidero, quod libri tradunt, in ἦν δὲ τοιαῦτα τὰ νικητήρια mutemus. 25. ὥστε ὑφλεσθαί τινας κακίῳ ἕτερον ἑτέρου εἶναι πρὸς τοὺς πολεμίους scripsi | ὥστε ὑφλεσθαί τινα κακίῳ ἕτερον ἑτέρου εἶν. π. τ. π. CD, ὥστε ὑφλεσθ. τινὲ κακιώτερον ἑτέρου π. τ. π. A. Suidas, ὥστε ὑφ. τινὲ κακίῳ ἑτέρου εἶναι G (quod diserte testatur Zeune et sic scribit Dind.) (ὥστε ὑφλεσθαί τέ τινα, κακιώτερον ἑτέρου εἶναι π. τ. π. Iunt. Ald., ὥστε ὑφ. τέ τινα κακίῳ τε ἕτερον ἑτέρου εἶναι π. τ. π. Stephanus et sic Zeune, Schneider). Non recte soli G Dindorfium obtemperasse in omit-tendo ἕτερον ante ἑτέρου edocemur et consensu CD et κακιώτερον ἑτέρου lectione A et Suidae et Iuntinae Aldinae-que; recte vero eundem et τε quod Iuntina Aldina post ὑφλεσθαί, et alterum τε, quod Stephanus post κακίῳ ad-diderat, expunxisse, cum in codicibus omnibus deessent, demonstratur inprimis exemplis ex Xenophonte adlatis Anab. VI 6, 31 καὶ ἡ στρατιά σοι ὑφεῖτο ὃ, τι ἐβούλου ποιῆσαι et Hell. VII 4, 9 ὑφήσεσθαι δὲ οὐδέποτε ἦν παρὰ τῶν πατέρων παρέλαβον Μεσσήνην, ταύτης στερηθῆναι, in quibus ὑφλεσθαί cum infinitivo coniunctum significat: „eo descendere, ut = sich dahin erniedrigen, daß.“ Cum igitur in archetypo fuisse ὥστε ὑφλεσθαί τινα κακίῳ ἕτερον ἑτέρου εἶναι appareret, in eo tantum ab hac lectione discedendum putavi, ut olim τινᾶς pluralem scriptum fuisse censerem, solet enim in hoc loquendi genere, si ἕτερος non sit subiectum sed ap-positio distributiva, hoc ipsum subiectum antecedens in plurali esse; sic § 17 pro τί οὖν ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου δια-φέροι ἡμῶν πλὴν τόλμῃ; scribi etiam poterat: τί οὖν ἂν ἡμεῖς ἐν τούτοις ἕτερος ἑτέρου διαφερόμεν ut re vera VIII 2, 28 invenitur: ὡσθ' οἱ πλεονες ἐκποδῶν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον γενέσθαι, cf. etiam Thuc. II 51: ἕτερος ἄφ' ἑτέρου θεραπειᾶς ἀναπιμπλάμενοι ἐθνησκον. 30. ὥστε ἱκανῇν ἔχειν οἷς καλοῖη ἐπὶ δειπνον scripsi (cf. Hertlein „wofür freilich deutlicher οἷς καλοῖη stände.“) | ὥστε ἱκανῇν

ἔχειν οὐς καλοῖη ἐπὶ δ. CAG (Iunt. Ald., nisi quod cum D habent ἐπὶ τὸ δεῖπνον), ὡς ἱκανὴ εἴη οὐς καλοῖη ἐπὶ τὸ δεῖπνον D. — καὶ πεμπάδα ὄλην D | καὶ τὴν πεμπάδα ὄλην CAG (Iunt. Ald. Dind.) sed sequitur καὶ δεκάδα ὄλην καὶ λόγον ὄλον καὶ τάξιν ὄλην, nec omnino de una quadam πεμπάδι loquitur, sed de qualibet. 31. ἰσομοίρους πάντων ἀεὶ ἐπολεῖ D (Iunt. Ald.) | ἰ. π. ἀεὶ ἐποιεῖτο CAG (Dind.). Cf. II 2, 18 ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν.

2, 1: ἀφίκετο δὲ καὶ D | ἀφίκετο καὶ C, ἀφίκετο δ' οὖν καὶ AG (Iunt. Ald. Dind.). Quid δ' οὖν hoc loco sibi velit, ignoro. 2. καὶ ἤρξατο μὲν ὁ μάγειρος ἀπ' ἐμοῦ CD (Iunt. Ald.) | ὁ μάγειρος omittunt AG (Dind.) (in § 4 καὶ ὁ ἄρταμος quod CAG pr. praebent, intactum reliqui, ubi DG corr. item μάγειρος habent; variare enim poterat Xenophon in eadem narratione). 4. ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται C pr. D | αὖ ante ἄρξ. add. GC corr. (Dind.). 5. ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ δ' εἰλήφει ὕπον δ' δὲ ἔτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν CD G corr. (nisi quod C δ' ἔτι habet, Iunt. Ald.) | ἀνήλωτο μὲν δ' εἰλήφει ὕπον δὲ τι αὐτῷ λοιπὸν ἦν AG pr. (ἀνήλωτο μὲν δ' εἰλήφει ὕπον, δ' δὲ ἔτι α. λ. ἦν Dind. ed Teubn., ἀνήλωτο μὲν δ' εἰλήφει, ὅσον δ' ἔτι αὐτῷ λ. ἦν Dind. Ox. et praef. Teubn. p. VI, sic tamen ut hic etiam τοῦ ante ἐμβάπτεισθαι abicere vellet; ὕπον ὅσον δὲ cetera cum AG Breitenbach, nescio utrum errore an consulto) — ἐπιδεικνύω. ἐπὶ μὲν δὴ τούτῳ CD | ἔφη post ἐπιδεικνύω habent AG (Iunt. Ald. Dind.). Valde mirum illud ἔφη in fine orationis positum; quare censeo esse omittendum cum CD. 6. βλέπων εἰς τὸν λόγον CD (Iunt. Ald.) | βλ. εἰς τὸν λοχαγὸν A (Dind.), βλ. εἰς τὸν λοχαγὸν G pr. Re vera autem omnes iussit procedere, non centurionem solum. 9. καὶ ὁ ἄλλος δὲ πᾶς λόχος . . . συνέτρεχον CAG pr. | κ. ὁ ἄ. δ. π. λ. . . συνέτρεχεν D. (. . . συνέτρεχε Iunt. Ald. Dind.). 10. τὸ προστατιόμενον D, Photius, Suid. s. v. πιθανούς (Iunt. Ald.) | τὸ τατιόμενον CAG (Dind.). Cf. Cobet p. 384. 14. τοῦ κλάοντας καθίζοντος Cobet p. 385 | τοῦ κλάειν καθίζοντος libri (Dind.) cf. infra διὰ τοῦ κλάοντας καθίζειν. — εὐρή-

σεις δὲ καὶ σύ D Iunt. Ald. | διό, ἔφη, καὶ σὺ νῦν et post λέγοντα: εὐρήσεις CAG (Dind.). Sed διό prioris familiae illud hoc loco absurdum est; quare non dubitabam alteram sequi familiam. 15. τούτου τοῦ ὀλίγου ἄξιον, τοῦ γέλωτος CAG pr. | τοῦ ante γέλωτος om. D (Iunt. Ald. G corr. Dind.), sed hoc τοῦ si receperis, respondebunt optime haec verba illis quae praecedunt: τοῦτο τὸ πολλοῦ ἄξιον (h. e. τὸ κλάοντας καθίξειν). — καὶ οἷε γε . . . γέλωτα περιποιεῖν ἐξ ἑμοῦ CAG pr. | καὶ σύγε γέλωτα πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἑμοῦ G corr., καὶ σὺ δ' αὖ γ. πειρᾷ ποιεῖν ἐξ ἑμοῦ D (Iunt. Ald.), καὶ οἷε γε . . . γέλωτα ποιεῖν ἐξ ἑμοῦ cod. Medicus Philelpi et I (liber ignotus, de quo vide Dind. praef. Oxon. p. VII) (Dind. ipse). A Dindorfio ita tantum discedo, ut ex optimis prioris familiae testibus περιποιεῖν recipiam, quod cum per se optimum sit ('risum lucrari, quasi thesaurum risus coacervare' 'erübrigen, ersparen'), tum solum ansam praebere potuit πειρᾷ ποιεῖν alterius familiae lectioni. 18. ὅτι συνεξεληλύθασι μὲν ἡμῖν C | ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν ἡμῖν AG pr., ὅτι ἐξεληλύθασι μὲν σὺν ἡμῖν D (Iunt. Ald. Dind.). Ceterum σὺν illud in archetypo omnium fortasse errore omissum in margine additum erat et ab altera classe ad ἡμῖν tractum. συνεξέρχεσθαι Anab. VII 8, 11 et alibi apud Xenophontem — ἦν δέ τι γέννηται CD (Iunt. Ald.) | ἦν δέ τι γίννηται AG (Dind.) — Ἄρ' οὖν, πρὸς τῶν θεῶν CD G (Iunt. Ald.) | Ἄρ' οὖν, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν A (Dind.). Videtur solus A ἔφη illud habere, quare omisi. 20. ἀντιλέγειν τὸ μὴ οὐχὶ Bornemann (cf. etiam Dind. praef. Lips. XIX. Symp. 3, 3: Οὐδὲς ἀντιλέγει τὸ μὴ οὐ λέγειν et Dio Chrys. or. 61. vol. II p. 320). | τὸ ἀντιλέγειν μὴ οὐχὶ CAG (Dind.), ἀντιλέγειν μὴ οὐχὶ D (Iunt. Ald.). 25. τοὺς κοινωνῶνας Hertlein | τοὺς κοινωνοὺς CDG corr. (Iunt. Ald.), τῆς κοινωνίας AG (Dind.). Videtur in archetypo κοινωνοὺς et κοινωνῶνας duplex lectio fuisse, ex κοινωνῶνας ortum in α illud κοινωνίας quod mirum est Dindorfio imposuisse. — οὗτοι καὶ ἡγεμονικοὶ εἰσι CD G corr. (Iunt. Ald.) | ἡγεμονικοὶ εἰσι AG pr. (Dind.).

26. καὶ μὴ μέντοι σκοπεῖτε *scripsi* | καὶ μὴ δὲ μέντοι *σκ.* *CD* (Iunt. Ald.) *μηδὲ μέντοι σκ.* At affirmans enuntiatum sequitur in prosa oratione καὶ μὴ vel καὶ οὐ, neque vero *μηδὲ* vel οὐ δὲ. 31. πρὸς τοῦτο *ἔφη.* *Μὰ Δία* οὐ *C* | πρὸς τοῦτο *εἶπε,* *Μὰ Δία* *ἔφη,* οὐ, *D* (Iunt. Ald. Dind.) *Μὰ Δία* οὐ πρὸς τοῦτο *ἔφη* *AG* pr. Ego vero potius *C* quam *D* (ut faciunt editores) obtemperavi, cum in tantillo intervallo non putarem post *εἶπε* repeti *ἔφη.* Vide Schneiderum ob eandem causam longius procedentem, ut totum illud πρὸς τοῦτο *εἶπε* deleri iubeat. — πάντων τῶν γυμνασίων *CD G* (Iunt. Ald.) | πάντων γυμνασίων *A* (Dind.).

3, 8: ὥς, εἰ μὴ ... προθυμήσεται, οὐδὲν ἐσόμενον *CD* (Iunt. Ald.) | εἰ μὴ ... προθυμήσεται, ὥς οὐδὲν ἐσόμενον *AG* (Dind.). — ὁ μαχ. *CD G* corr. (Iunt. Ald.) | μαχ. *AG* pr. (Dind.). 4. τοῖς μὴ θέλουσιν *CD G* corr. (Iunt. Ald.) | τοῖς μὴ θέλοντας *AG* pr. (Dind.). 6. ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο *CD* (Iunt. Ald.) | ἀλλ' ἐκεῖνο *AG*; — ἢ ἐγὼ βούλομαι *CD* (Iunt. Ald.) | ἢ βούλομαι *AG* pr. (Dind.) *G* corr. 7. καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγεννεῖ ἀνδρὶ *ξοικῶς* *CAG* | καὶ τὸ σῶμα οὐκ ἀφνὴς καὶ *τ. ψ.* etc. *D* (Iunt. Ald. Dind.). Hoc loco obsecutus sum priori classi, cum οὐκ ἀφνὴς alterius classis videretur non nisi interpretatio esse addita ad οὐκ ἀγεννεῖ ἀνδρὶ *ξοικῶς*; cui accedit quod ἀφνὴς non solet de corpore dici, sed ad indolem animi pertinere. Vides οὐκ ἀφνὴς illo remoto etiam concinnitatem orationis augeri. Ceterum monendum in priore familiae *AG* solos omittere *συνήθης καὶ*, cum habeat *C*. 8. τό τε γὰρ τοῖς ἔρχ. πείθεσθαι *D* (Iunt. Ald.). — τό γὰρ etc. *CAG* (Dind.). — τό τε πρὸς τοὺς πολεμίους *C* pr.; | τό τε τὰ πρὸς τοὺς πολ. *AG* (?) *C* corr., τό *τ'* αὖ πρὸς *τ. πολεμ.* *D* (Iunt. Ald. Dind.). — 9. δεικνύται μάχη *C* | δέδεικται ceteri libri, et omnes editiones. Puto lectionem *C* unice veram esse; cf. etiam 11 ἡ μάχη καταλείπεται. 11. *ἔφη, αὖτη CD A* (Iunt. Ald.) | *αὖτη, ἔφη G* (Dind.). 12 [εὐθύμως] *delevit Schneider* ut ex marginali

nota inlatum. 16. πολλοὶ ἑκατέρων συναγορεύοντες *scripsi* | πολλοὶ ἑκατέρω συναγορεύοντες *CD*, πολλ. ἑκατέροις συναγορεύοντες *G* corr. (*Iunt. Ald.*), πολλοὶ συναγορεύοντες *AG* pr. (*Dind.*). ἑκατέρων, quod conieci, h. e. et δημοτῶν et δημοτῶν, ut illorum Chrysantas, horum Pheraulas fecerant. Cf. VIII 1, 6 οὕτω δὴ καὶ ἄλλοι ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων συνεροῦντες. 17. Ἐκάλεσε δ' ἐπὶ δεῖπνον ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ τάξιν *CD* *G* corr. (*Iunt. Ald.*) | ἐκάλεσε δ' ἐπὶ δεῖπνον καὶ ὅλην τάξιν *AG* pr. (*Dind.*). 18. παρασκευασμένοι οὕτως *C*, παρασκευασμένοι sine οὕτως *AG* (*Dind.*). — οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βόλαις καὶ ἔστιν ὁ *D* (*Iunt. Ald.*), οἱ μὲν ἔβαλον τοῖς βόλαις ἔστιν οὗ . . . *C* | οἱ μὲν βάλλοντες ἔστιν οὗ . . . *AG* pr. (*Dind.*). Hoc quoque loco coactus sum ex consensu *CD* vulgatam ante Zeunium restituere. Nec profecto quod hi codices exhibent, negabit quisquam Xenophontis esse posse, praesertim cum persimilem descriptionem initi certaminis in Hellenicis dederit II 4, 6: ἐπεὶ δὲ πρὸς ἡμέραν ἐγγίνετο, ἐν τούτῳ . . . δρόμῳ προσέπιπτον καὶ ἔστι μὲν οὗς κατέβαλον; verbo igitur finito κατέπιπτον initum certamen significatur, deinde καὶ ἔστι verbis qualis fuerit successus; sic in codicum *CD* lectione οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βόλαις καὶ ἔστιν οὗ καὶ ἐτύγγανον (in quibus, ut hoc uno verbo contra Bornemannum moneam, καὶ ante ἐτύγγανον non supervacuum, quippe quod sit: 'vel', 'etiam', nam erant etiam qui in vanum iacerent. Omnino totum exercitium institutum est, ut demonstraretur superiores esse qui cominus pugnarent eis qui eminus. Cf. § 19. 20.). Contra si cum *AG* legas οἱ μὲν βάλλοντες, cogitatione addas οἱ δὲ παύοντες necesse sit, quasi alteri iam nunc suum negotium susciperent; id quod postea demum factum est: ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο. Sic enim eidem libri *CD* (*Iunt. Ald.*) habent | ὅπου δὲ ὁμός γεγένοντο *AG*. Hoc quoque falsum esse mihi concedes, si perspexeris mecum toto hoc contextu ἐνταῦθα δὴ — γέλωτι καὶ παιδιᾷ primum tantum ut ita dicam actum totius certaminis

depingi; quare iterandi notio, qualis inest in ὅπου — γένονται, ab hoc loco aliena. Quod eo firmius contendo, quod iteratum esse hoc spectaculum in eis demum quae sequuntur narratum videmus: ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι etc. Cf. etiam § 20 ἐπεὶ ὁμοῦ γένονται. — Vide etiam quae Cobetus p. 386 de lectione AG ὁμόσε observaverit. — Nec minus servandum ἐπικυπτόντων ἐπὶ βώλους quod praebent eidem CD (Iunt. Ald.), cum ἐπὶ βώλους omittant AG (Dind.); quod nisi addideris, cur omnino se demiserint illi non intelleges: demittebant sese ut glebas a solo tollerent. Eodem loco recte idem C τῶν δὲ alterum ante ἐπικυπτόντων cum AG praebet, quod in D errore omissum est. 21. ἐπὶ τὸ ἀριστερόν C pr. D G corr. (Iunt. Ald.) | ἐπὶ τὸ ἄριστον C corr. AG pr. (Dind.), ἐπὶ τὸ ἄριστον receperunt Leunclavius Welsius Hutchinson Zeune Hertlein Breitenbach Dindorf alii; ἐπὶ τὸ ἀριστερόν defendunt Weiske Poppo Bornemann. Defensorum ἐπ' ἄριστον lectionis primus Hutchinson vidit, ἄριστον si accipiatur, habendum esse pro synonymo vocis δεῖπνον quae sequitur; eumque in hac re secuti sunt quicunque hanc lectionem tuentur praeter Zeunium; qui cum hoc videret fieri non posse (cf. VI 3, 37 ἐδειπνοποιούντο καὶ ... ἐποιμήθησαν, 4, 1: τῇ δ' ὕστεραίᾳ πρῶ Κῦρος μὲν ἐθύετο, ὃ δ' ἄλλος στρατὸς ἀριστήσας; nihilominus Breitenbach dicere audeat: ἄριστον, wofür nachher δεῖπνον) ita sese ex angustiis expedire conatus est, ut diceret esse ἄριστον prandium, quod centuria illa in suo tentorio sumere consuesset, δεῖπνον vero esse cenam ad quam a Cyro praemii loco esset invitata. Sed ut concedam postea in alium diem praemii causa τάξιν ad δεῖπνον invitari potuisse, quid faciat eis verbis quae praecedunt οὕτω δὲ εἰσαγαγὼν πατέκλινεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον, nos celat Zeune. Incredibilia igitur statuere cogitur quicunque ἄριστον lectionem tuetur. Aliter se habet ἐπ' ἀριστερόν codicum CD lectio: qua ut in praecedentibus ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ singulare quid indicatur, quod pertinet, id quod hoc loco vel maxime expectaveris,

ad disciplinam militarem. Iubet enim taxiarchus, ipse semper stans a dextro, ut sinistrorsum procedant; etiam qui sequuntur motus item sinistrorsum facti esse putandi sunt, ut alter λόχος ad sinistram primi se conlocet, tertius ad sinistram alterius et sic deinceps. Recte monet Schneider idem prorsus narrari 4, 2, Cyrum iussisse primum taxiarchum εἰς μέτωπον στήναι, ἐφ' ἑνὸς ἄγοντα τὸν ταξίαρχον, ἐν δεξιᾷ ἔχοντα εαυτόν, ubi dici etiam poterat eodem sensu: ἐπὶ τὸ ἀριστερόν. Contra ἐπὶ τὸ δεξιὸν invenimus Anab. VI 5, 11: τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐπέτρεψεν ἐφέπεσθαι. Concedo haec omnia ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ ἀριστερόν sine magno detrimento etiam omitti potuisse, sed idem etiam de 4, 2 dici potest. Solet enim Xenophon etiam fictas narrationes minutis rebus tam accurate exornare quasi re vera facta essent quae narrat. Ceterum monendum apud Graecos duces ipsos semper a dextro stare quod uberrime exposuit Lugebil, Jahrb. f. Philologie Supplem. V p. 610 seqq. E Xenophonte ipso attulit ille p. 619 complures locos. — εἰς ἕνα οὕτως Bornemann | εἰς ἕνα ἰόντων libri et Dind. (εἰς ἕνα ἰέναι οὕτως Stephanus).

4, 1: ἐβούλετο C pr. D | βούλεται AG (Iunt. Ald.) optime ἐβούλετο 'tum volebat cum me misit'. cf. ἐπεμψε III 2, 29 et ibi Hertlein, ἐδέου VI 2, 1. 7. ἐξ ὅτου D (Iunt. Ald.) | ἐξ οὗ CAG (Dind.). Illud praetuli ut vere interrogativum. 11. πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντα ὁρᾶν ὃν αἰσθάνομαι πολλά δαπανῶντα ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι CD (Iunt. Ald., nisi quod δαπανῶντα πολλά ponunt) | πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντα ὁρᾶν αἰσθάνομαι πολλά δαπανῶντά σε AG ceteris omissis (πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντων ὁρώντων αἰσθάνομαι πολλά δαπανῶντά σε cum Schneidero Dind. in Teubner.). In vulgata lectione quam ex CD restitui, πάντα est acc. sing. m. cf. IV 1, 20: ἵνα μὴ εἰς τὸν σὸν θησανρόν πάντες ὁρώμεν. 12. ποτέ σου μέμνημαι CD (Iunt. Ald.) | μέμνημαί σου AG (Dind.) — <τὸ> ante στρατεύεσθαι inseruit Schneider. — (πότερόν μοι κρεῖττον στρατεύεσθαι) . . . ἢ εἶσαι ἐν τῷ παρόντι scripsi | . . . ἢ λυσιτελεῖ εἶσαι ἐν τῷ

παρόντι CD, ἢ λυστελεῖν ἔᾶσαι ἐν τῷ παρόντι G corr. (Iunt. Ald.), . . . ἢ νῦν ἔᾶσαι ἐν τῷ παρόντι AG pr. (Dind.). Sed placet neutrum; nam et λυστελεῖ post κρείττον super-
vacuum et νῦν sequente post ἔᾶσαι: ἐν τῷ παρόντι; aliud enim est III 1, 29: ἐν τῷ παρόντι νῦν, ubi νῦν cum ἐν τῷ παρόντι coniungitur. Statuo igitur λυστελεῖ interpretandi causa ad κρείττον additum, item νῦν ad ἐν τῷ παρόντι, utrumque in orationem irrepsisse, illud in CD, hoc in AG.

16. τοῦτο ἤδη ὑποπτον CD (Iunt. Ald.) | τοῦτο om. AG (Dind.). 17. τῇ Ἀσσυρίᾳ CD G corr. (Iunt. Ald.) | τῇ Συρίᾳ AG pr. (Dind.). — ἂν ἰοῖς Pflugk | ἀνίοις libri (Dind.). — αὐτὸς δ' ἂν ἔχων D | αὐτὸς δὲ ἔχων CAG (Iunt. Ald. Dind.). δ' ἂν etiam Cobet recipi vult. 18. τὴν πρὸς τὰ φρούρια ὁδὸν ante γίγνεται CD (Iunt. Ald.) | τὴν πρὸς τὰ φρούρια AG (Dind.). — (γίγνεται τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ) ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἵνα καλὰ CD G corr. (Iunt. Ald.) | ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον καλὰ AG pr. (Breitenbach) (ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον sola Dind.). Sed cf. Anab. II 2, 3: ἵνα δὲ παρὰ τοὺς Κύρου φίλους πάντῃ καλὰ ἡμῖν ἱερὰ ᾖν. — ἐξάγει δὴ CD (Iunt. Ald.) | ἐξάγει AG (Dind.). 20. ἐγένοντο CD (Iunt. Ald.) | ἐγένετο AG (Dind.). — εὐθὺς ὥσπερ DC corr. (Iunt. Ald.) | εὐθὺς C pr., ὥσπερ AG (Dind.); (πολλοὶ γὰρ ἐν τούτοις τοῖς τόποις) ὄντοι καὶ νῦν ἔτι CD (Iunt. Ald.) | καὶ νῦν ἔτι sine ὄντοι AG (Dind.); etiam Anab. I 5, 2: ὄντοι ἔργου in primis commemorantur; quodsi ὄντοι omittas cum Dindorfio, pro πολλοὶ exspectes: πολλὰ θηρία vel simile quid. 21. τοῦτο προῖδαν CD (Iunt. Ald.) | καὶ τοῦτο προῖδαν AG (Dind.). 22. πρὸ τοῦ στρατεύματος εὐζώνους ἄνδρας DG corr. (Iunt. Ald.) | π. τ. στ. τοὺς σεαυτοῦ C, τοὺς ἑαυτοῦ AG pr. (τοῦ σεαυτοῦ Dind.); τοῦ σεαυτοῦ absurdum est; quem enim alium exercitum in mente habere poterat Cyrus praeter Chrysantae? 23. μηδὲ γε, ὅτι σὺ εἴθισαι CD (Iunt. Ald.) | μηδὲ γε ὅτι δύνασαι AG (Dind.). 31. (ὅπως ὡς τάχιστα) ἔχων ἀπὸ τ. δ. καὶ τ. στ. Dind. (in adnotat. ed. Oxon. conl. III 1, 35: ἀλλὰ νόμιξε, ἂν καταλήψῃς μηδὲν ἥττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπὸ τ. δ. καὶ τ. στ. Dind.); sub-

iectum est Κῶρος; consentit iure etiam Schenkl Burs Jahresber. Vol. XVII p. 2) | ἔχων ἀπύης καὶ τ. δ. κ. τ. στρ pr. Vatic. 1335 ex Schenkli testimonio (Iunt. Ald.), ἔ, ἀπύης καὶ οἴσης καὶ τ. δ. κ. τ. στρ. C pr., (C corr. in ἀπ commutavit), ἔχων οἴσοις καὶ τ. δ. etc. A, ἔχων οἴσεις κα etc. GD corr. καὶ οἴσης glossema fuerat in prima fam additum ab aliquo qui non intellexeret καὶ τὸν δασμὸν τὸ στράτευμα accusativos ab ἔχων pendere. 32. Ἀρμεν τῶ ἐντυγχάνοι vulg. ante Schneiderum | Ἀρμενίων τῶ τυγχάνοι DG corr. (Iunt. Ald.), Ἀρμενίων αὐτῶ ἐντυγχά C, Ἀρμενίων ἐντυγχάνοι AG pr. (Schneider, Dindorf) cf. : εἴ τιτι ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων.

(II. Lib. III usque ad IV 2, 20. C est eiusdem familiae ac consensus CD testimonium certum est alterius familiae lectum; plurimi faciendus consensus CAG.)

Lib. III.

1, 1 λείπων D (Iunt. Ald.) | λειπὼν C, λειπὼν (Dind.); sed vide in proximis πέμπων. 3. ὅτι οὐδενὶ : λέμιος εἴη CD (Iunt. Ald.) | ὅτ. οὐδ. πόλεμος εἴη AG (Dir at cum singulis bellum non geritur. Cf. etiam Cobet l n. s. III 387. Quod comparat Hertlinus Anab. II 1, : ὅτι μένουσι μὲν αὐτοῦ σπονδαὶ εἴησαν, προΐοῦσι δὲ καὶ οἰοῦσι πόλεμος, huc non pertinet, cum ibi de exercitu agat 4. κραυγὴν τε εὐθύς ἐποιοῦν CD (Iunt. Ald.) | εὐθύς κραυγ τε AG (Iunt. Ald.). — ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς Παντασίδης δ. δ. β. αὐτῶν libri et edd. praeter Hertleinius. 6. πε εστρατοπεδεύσατο D (Iunt. Ald.) | περιεστρατεύσατο C, ἐστ, τοπεδεύσατο AG (Dind.). 8. συνενάλει CD (Iunt. Ald συγκαλεῖ AG (Dind.). Sed cf. προσενάλει infra. 11. ἡ ἀ πολέμῳ add. CD (Iunt. Ald.) | om. AG (Dind.). 13. ολωλότων σφῶν C pr. D pr. G pr. | ἀπολωλότων πάντων σφ C corr. AG corr. (Iunt. Ald. Dind.). — εἰσιῶπα ἀπορῶν (Iunt. Ald.) | ἀπορῶν εἰσιῶπα AG (Dind.). 15. Ἐμαν

ἄρα, ἔφη CD Iunt. Ald. (ἄρα h. e. ex tua oratione) | Ἐμαν-
τόν, ἔφη AG (Dind.). 16. (τί γὰρ ἂν, ἔφη, χρήσαιτ' ἂν
τις) ἰσχυρῶ ἢ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι [ἢ ἱππικῶ] τί δὲ πλουσίῳ
Schneider | ... ἐχυρῶ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι μὴ ἰσχυρῶ ἢ ἱπ-
πικῶ τί δὲ πλουσίῳ C pr., item D nisi quod μηδ' ἰσχυρῶ
(cf. Schneideri et Dind. de hoc codice testimonium, quam-
quam Dindorfii satis obscurum est), ἰσχυρῶ ἢ ἀνδρείῳ μὴ
σώφρονι ἢ ἱππικῶ τί δὲ πλουσίῳ C corr. AG (Iunt. Ald.),
item nisi quod pro ἢ ἱππικῶ habet: τί δὲ ἱππικῶ H (h. e.
Laur. plut. 55 n. 19; eum secutus est Dind.). Schneiderus
pervidit ἢ ἱππικῶ cum per se hic locum non habere tum
post μὴ σώφρονι ineptum esse; coniectura autem codicis H,
quam recepit Dindorf, non multum adiuvamur. Quod
praeterea C pr. D post σώφρονι habent μὴ ἰσχυρῶ, id fuisse
ἢ ἰσχυρῶ olim in margine ad illud ἢ ἐχυρῶ corrigendi
causa scriptum apparet. 18. πάλιν δ' ἔφη, οὕτω ἐώρακας
πόλιν ἀντιπαττομένην CDG corr. (Iunt. Ald.) | πόλιν δ' ἔφη,
οὕτω ἐώρακας ἀντιπαττομένην AG pr. Lectionem alterius
familiae multo maiorem vim oppositionis habere censeo,
postquam praecessit emphatice: οὕτω ἦσθον καὶ ἓνα ἄνδρα.
19. ἃ μὲν ἐβουλήθης CDG corr. (Iunt. Ald.) | ἐπεὶ ἐβου-
λήθης AG pr. (Dind.). At conferas quod sequitur in
omnibus libris ἃ δὲ ἀθήνης χαθεῖν χρῆναι, quod iam Zeune
recte monuit. — ταῦτα σὺ εἰρκτὰς σαντῶ ἔλαθες προ-
πατασνευάσας scripsi | ταῦτα σὺ εἰρκτὰς αὐτῶ ἔλαθες πρ.
CD (item Iunt. Ald., nisi quod σὺ om.), σὺ εἰρκτὰς ταῦτα
ἔλ. πρ. AG (Dind.). σαντῶ ideo scribo, ut antecedentibus
opponatur: ἃ ἐνόμιζεν εἰνατῶ ἐχυρὰ ἀποκεῖσθαι; εἰρκται
autem idem significat atque ἐχυρὰ χωρὰ; nec enim hoc
loco pro carcere haberi potest (ut esset: εἰρκτὰς αὐτῶ sc.
patri), cum Armenius rex non in munito loco conederit,
sed ἐπὶ λόφον τινα confugerit (§ 4) non munitum.
22. ἐγὼ τοῦτο λέγω CD (Iunt. Ald.) | ἐγὼ ταῦτα λέγω AG
(Dind.). 24. σύγε, ἔφη, οἶσθα CD (Iunt. Ald.) | ἔφη om.
AG (Dind.). — [ἀθύμως-ναυαγήσωσι] deleuit Madvig
advers. crit. I p. 353. 25. ὁ φόβος μάλιστα CD (Iunt.

Ald.) | articulum om. AG (Dind.); cf. ὁ φόβος et τοῦ φόβου antecedentia in eadem sectione. 26. εὐτυχοῦντα CD G corr. (Iunt. Ald.) | εὐτυχοῦντα A C (Dind.). — παρασχεῖν CD (Iunt. Ald.) | παρέχειν (Dind.). At antecedunt ἐξυβρίσαι-πῆξαι φρονήσαι. 29. τίνα, ἔφη, ἄλλον μᾶλλον λυπούμενον ἢ ἡμᾶς scripsi | τίνα ἄλλον λυπούμενον ἢ ἡμᾶς C, (οἶσθ' αὖ τίνα λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς Iunt. Ald.), οἶσθ' αὖ τίνα, ἔφη, λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς D, οἶσθ' αὖ τίνα, ἔφη, νῦν λυπούμενον ἢ ἡμᾶς AG (οἶσθ' αὖ τίνα, ἔφη, νῦν λυπούμενον μᾶλλον ἢ ἡμᾶς Dind. cum vulg.); ἄλλον ex consensu CAG : tuendum duxi, μᾶλλον necessarium esse quisvis videt ordine verborum dubitari potest; ἔφη quod retinui. betur AGD codicum consensui. — εἰ μὴ βασιλεὺς CAG (Ald.) | εἰ μὴ βασιλεύσει D (Iunt. Dind.); ad spondent illis εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη ea quae sequi λαβὼν τὴν ἀρχὴν = εἰ λάβοι τὴν ἀρχήν. 30. καινῆς μένης ἀρχῆς CD (Iunt. Ald.) | καινῆς ἀρχομένης ἀρχῆς (Dind.). 32. ὅποσα τε ἂν βούλη CD (Iunt. Ald.) | εἰ ἂν βούλη AG (Dind.); sequitur καὶ ὅποσα etc., cf. antecedit ὅσην μὲν — τὴν δὲ. 33. [Ἀρμενίων] ego d. aptum enim tum tantum esset, si praeter Armenios etiam alios haberet rex. 34. ἢ ἄλλα CD (Ald.) | ἄλλα (Iunt. Dind.). 36. νεόγαμός τε ὦν CD | νεόγαμος ὦν (Iunt. Ald. Dind.). 37. καὶ νῦν μὲν CD (Iunt. Ald.) | καὶ AG (Dind.). 38. Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ T. CD (Iunt. Ald.) | μοι ὦ T. AG (Dind.) cf. 41: ἐπήρετο ἔφη. — κακῇ σῇ γε scripsi, sic enim videtur C pr. habuisse, τῇ γε semper γὰρ scribitur in codice, κακονοίᾳ τῇ σῇ D, : νοίᾳ τινὶ AG (Iunt. Ald.). Multo melior alterius fan. lectio; cf. § 28: εὐνοίᾳ καὶ φιλίᾳ τῇ ἐμῇ. — ταῦτ' i. CD, ταῦτα ἐγὼ AG (Dind.; ταῦτ' ἐγὼ Iunt. Ald.). 39. ἐκ ἔφη, ἐφθόνουν G corr. (Schneider) | ἐκείνω, ἔφη, ἐφθό C corr. D, ἐκείνο, ἔφη, ἐφθόνησα C pr. (Iunt. Ald.), ἐφθόνουν AG pr. (Dind.). Sed ἔφη illud ante ἐφθόνουν : omitti poterat. — τὸν ἐμὸν υἱὸν CDG corr. (Iunt. A

τοῦτο AG pr. (τοῦτον ex Schneideri coni. Dind.). 40. ἔφη, ὃ Ἀρμένιε CD (Iunt. Ald.) | ἔφη omitt. AG (Dind.). 43. ἐξέσται αὐτῇ CDG corr. (Iunt. Ald.) | ἐξέσται AG pr. (Dind.). — νόμιζ', ἔφη CD | νόμιζε δ' ἔφη AG (Dind. — νομίζω, ἔφη Iunt. Ald.).

2, 1: ποῦ τειγίσσει φρούριον G corr. (Schneider. Dind. Ox.) | οὗ τειγισθείη φρούριον C, οὗ τειγισθεῖεν φρούριον D, ποῦ τειγίσσει AG pr. (Dind. Lips.), at cf. § 11 med. εὐθὺς ἐτειγίξε φρούριον. 5. καὶ..... signum lacunae posui. Excidit ante ἤμεῖς μὲν tale quid: ἀπάντων δὲ ἀθροισθέντων ἔλεξεν ὧδε; neque enim poterat Cyrus quae praecedunt coram Armeniis dicere; vide etiam quae Hertlein adnotavit. 6. συνηθρολίζοντο CD (Iunt. Ald.) | ἡθρολίζοντο AG (Dind.); antecedit συνεβόων. 11. αἱ σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων CD (nisi quod C σκοπιαὶ habet) | αἱ σκοπαὶ ἦσαν τῶν Χαλδαίων AG (Dind.), (σκοπαὶ ἦσαν αἱ τ. X. Iunt. Ald.). 12. οὐδὲν ἐδεῖσθε CD (Iunt. Ald.) | οὐκ ἐδεῖσθε AG (Dind.). οὐδὲν gravior forma negandi hoc loco apertissima. 14. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι CD (Iunt. Ald.) | ἀκούσαντες δὲ οἱ Χαλδαῖοι ταῦτα AG (Dind.). — δεξιωσάμενοι τὸν Κύρον ὥχοντο CD (Iunt. Ald.) | omittunt τὸν Κύρον AG (Dind.). — τᾶλλα ὅσων CD (Iunt. Ald.) | ἄλλα ὅσων AG (Dind.). 17. ἡμεῖς τὰ ἄκρα ἔχομεν Hutchinsson (ex Budensi revera τᾶκρα adnotaverat Camerarius; sed falso, siquidem idem est hic codex ac D) | ἡμεῖς τᾶλλα ἔχομεν C, ἡμεῖς τᾶλλ' ἔχομεν D, ἡμεῖς τὰδ' ἔχομεν AG (Dind.), (duplex lectio deprehenditur in Iunt. et Aldina: ἡμεῖς ταῦτ' ἐλέγομεν τᾶλλα ἔχομεν). τὰ ἄκρα unice verum esse edocemur his: 10 εἶχετο τὰ ἄκρα, 12 πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα, 20; ea non poterant tanto spatio interposito simpliciter pronomine demonstrativo indicari. 19. ἀργὸν οὖσαν γῆν CD (Iunt. Ald.) | ἀργὸν οὖσαν χώραν AG (Dind.), cf. § 18: τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὁπόσῃν ἂν θέλητε. χώρα potius videtur notio esse qua fines rei publicae vel imperii significantur ('Gebiet'), nec obstat ipse ille locus ad quem Zeune provocavit cum primus χώραν reciperet § 2:

πολλήν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις ἔρημον καὶ ἀργὸν οὖσαν διὰ τὸν πόλεμον: 'ein grosser Theil des Gebietes'. 23. ταῦτα ἀμφοτέρω CD (Iunt. Ald.) | ἀμφοτέρω ταῦτα AG (Dind.) | ἔδοσαν καὶ ἔλαβον CD (Iunt. Ald.) | ἔλαβον καὶ ἔδοσαν AG (Dind.), cf. Hertleinius adnotantem: 'stehende Formel ist πιστὰ διδόναι καὶ λαμβάνειν, selten in umgekehrter Ordnung wie hier', quare inversionem, quae in AG solis est, sustulimus. Vide etiam locos a Zeunio adlatos. — δὲ post ἐπιμαχίαν CD (Iunt. Ald.) | om. δὲ AG (Dind.). 25. πᾶσιν εὐπὶ ταῦτα εἴη CD (Iunt. Ald.) | πᾶσι ταῦτ' εὐκτὰ εἴη AG (Dind.) — οὐτ' ἂν ἐπίσταντο CD (Iunt. Ald.) | οὐτ' ἐπίστανται AG (Dind.). 26. [of] post συνέφασαν quod omnes libri habent, deleuit primus Dindorf. 28. τήν τε δόδν CD (Iunt. Ald.) | τήν δόδν AG (Dind.). — ἡδύ μοι ἀπέχεσθαι scripsi | ἡδύ μοι ἀπέχεσθαι φαίνεται AG (Dind.), ἡδύ μοι φείδεσθαι CDG corr. φαίνεται quod perversum esse nemo non intellegit, quippe quo debilitetur tota sententia, videtur esse depravatum ex lectione φείδεσθαι, quam puto ad ἀπέχεσθαι interpretandi causa olim in margine additam. 29. δῶ Weckherlin | διδῶ libri (Dind.). — Sed cf. II 2, 18. II 4, 19. IV 1, 4. — 30. εἰσόμεθα ὅτι οὐδεμίαν αὐτῶ χάριν ὀφείλομεν CD (Iunt. Ald.) | εἰσόμεθα αὐτῶ ὅτι οὐδ. γ. δ. AG (Dind.). 31. καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν CD (Iunt. Ald.) | prius καὶ om. AG (Dind.).

3, 1 συνέπεμπον CD (Iunt. Ald.) | συνέπεμψαν AG (Dind.). Cf. ἔπεμπε in initio §. — συλλαβὴν τὸ στράτευμα CD (Ald.) | συλλ. τὸ ἕτερον στράτευμα AG (Dind.). Iuntina habet συλλαβὴν τε καὶ ἕτερον στράτ. fortasse ex coniectura, cui novam superstruxit Zeune scribens ἐκάτερον. ἕτερον in archetypo primae familiae additum ab aliquo, qui necessarium esse censeret rationem habere illius praesidii, quod Cyrus in castellis reliquerat (φύλαξιν ἱκανοῖς); quod tamen non ἕτερον voce, sed λοιπὸν dicendum erat. 2. τέλος δὲ CD (Iunt. Ald.) | τέλος δ' οὖν AG (Dind.). 3. ἔκπεμψον CDG corr. (Iunt. Ald.) | ἔκπεμψαι G pr., ἔκπεμπε A (Dind.). — κοσμήσεσθε C pr. D pr. | κεκοσμημένοι C corr., D corr.,

AG (Iunt. Ald.). Restitui κοσμήσεσθε lectionem alterius familiae quamvis ab omnibus repudiatam: sic tantum recte inter se opponuntur κάλλιον κοσμεῖσθαι et ἡδίων τὸν αἰῶνα διάγειν; καὶ illi ante κοσμήσεσθε respondet καὶ ante ἡδίων; ceterum conferas VIII 3, 4: σὺ δέ, ὦ Κῦρε, πότε κοσμήσει. 6. Ἰδοὶ ὃν εἰς scripsi, εἶδοιεν εἰς C pr. D pr., ἴδοιεν εἰς C corr. D corr., ἴδοι εἰς G (Iunt. Ald. Dind.) ἴδοι ante καλὸν A. — ταῦτα CD (Iunt.) | τοῦτο AG (Ald. Dind.). ταῦτα pluralis saepe post ὅ, τι ponitur; cf. quod statim sequitur ὅ, τι — ἔχοι, τοῦτοις. 10. τούτων ἕνεκα Breitenbach | τούτων δὲ ἕνεκα AG, τῶνδε ἕνεκα CD (Dind.). In archetypo omnium fuit τούτων τῶνδε; τῶνδε enim errore scripto vera lectio τούτων videtur postea supra scripta esse; inde prior familia τούτων δὲ effecit, altera τῶνδε retinuit. 12. πειραῖσθαι αὐτοὺς CD (Iunt. Ald.) | αὐτοὺς om. AG (Dind.). Sed vide quantopere intersit Cyri, ut ipsi οἱ ἐπικαίριοι milites adhortentur 39 τούτου δ' ἕνεκα οὐκ ἐγώ, ἔφη, αὐτοὺς λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς κελεύω λέγειν. 13. λέγειν αὐτὰ CD | λέγ. ταῦτα AG (Dind.; λέγειν τοιαῦτα Iunt. Ald.). 17. μελίων τις ἡμῖν ὁ κίνδυνος ἔμελλεν CD (Iunt. Ald.) | μελίων τις κίνδυνος ἔμελλεν ἡμῖν AG (Dind.). Sed elegantius dicitur: μελίων τις — ὁ κίνδυνος cf. Kühner gr. Gr. II 571 ὁ ἀγών, ὁ κίνδυνος etiam 19: καὶ τὸν κίνδυνον, et in hac ipsa sectione τὴν μάχην συνάπτωμεν. 18. ἡμεῖς βελτίοσι CDG (Iunt. Ald.) | ἡμεῖς μὲν βελ. A (Dind.); sed sequitur πολὺ δὲ ἀκείνοι; cum post μὲν expectandum sit solum πολὺ δὲ ἐκείνοι; non igitur recte ex A solo Schneider illud μὲν recepisse putandus est. — οὐ φοβούμενοι CD | οὐχ ὥς φοβούμενοι AG (Iunt. Ald. Dind.). Cf. 24: φοβουμένους μὴ, 47 φοβουμένους τὸ πλῆθος sine ὥς. 19. πολὺ γὰρ μᾶλλον, καὶ ὁ πατήρ etc. CD | πολὺ ἂν μᾶλλον καὶ ὁ π. etc. AG (Iunt. Ald.), πολὺ ἂν μᾶλλον uncis inclusit Schneider eumque secutus Dindorf; Breitenbach eo processit, ut prorsus exterminaret. Sed his verbis omissis non recte procedit oratio; dictum enim, pugnas potius animorum quam corporum robore decerni, argumentum est quo nititur sen-

tentia Cyri: magni interesse, ut hostes pleni timoris, sui vero animis confirmatis pugnam ineant. Recte igitur ex lectione DG codicum haec duo enuntiata γάρ particula coniunguntur, non recte alterum asyndetice additur, quod evenit, si Schneidero Dindorfioque obsequamur. Nec offensioni est μάλλον illud post πολὺ γὰρ ἂν μάλλον in sequentibus repetitum nec necesse habeo δ inserere ante καὶ ὁ πατήρ, quod Poppo et Hertlein voluerunt. 22. ἐκαλλιέρησέ τε CD (Iunt. Ald.) | ἐκαλλιέρησε AG (Dind.). 27. πεποδισμένους γὰρ ἔχουσι CD (Iunt. Ald.) | πεποδισμ. τε γὰρ ἔχουσι AG (Dind.) male habet hoc loco τε; neque enim ei respondere potest καὶ in καὶ εἴ τις . . . ἴοι, ἔργον μὲν λύσαι. 34. μάχην τ' ἔσεσθαι CD (Iunt. Ald.) | μάχην ἔσεσθαι AG (Dind.). 35. ταῦτα ἐπιστ. CAG pr. D pr. | ταῦτα D corr. editt. — [οὐάπερ ἐγώ] del. *Pantasides*; | est in AG, ἄπερ ἐγὼ D (Iunt. Ald.) ὥσπερ ἐγὼ C, in quo praeterea interpolatio invenitur ἐπ' ἴσης ante ἐπισταμένους. 46. ἔτι ὀλλόι CDG (Iunt. Ald.) | ὀλλόι ἔτι A (Dind.); de G vero contraria testantur Zeune et Dindorf. 48. ἦκε Χρυσάντας ὁ Πέρσης καὶ CD (Iunt. Ald.) | ἦκε Χρυσάντας τε ὁ Πέρσης καὶ AG (Dind.); sed τε si scripsisset Xenophon, ἦκον pluralem potius adhibuisset. 51. τὰς ψυχὰς τῶν ἀκονούντων CD | τ. ψ. τῶν ἀκονουσάντων AG (Iunt. Ald.). — ἐπαίνου μὲν ἕνεκα πάντα C (Iunt. Ald.) | ἐπαίνου μὲν εἰς ἅπαντα D, ἐπαίνων ἕνεκα πάντα AG (Dind.) illi μὲν post ἐπαίνου respondet λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμας. Etiam I 5, 12 cum CD ἐπαίνου scribendum est pro ἐπαίνων ceterorum. 53. ἔπειτα διδασκάλους CD (Iunt. Ald.) | ἔπειτα δὲ διδ. AG (Dind.). 55. ἄσμα καλῶς ᾄσθεν CD (Iunt. Ald.) | ἄσμα μάλα καλῶς ᾄσθεν AGC corr. (Dind.) μάλα hoc molestissimum est, cf. quod praecedit λόγος καλῶς ᾄθεις. 57. ἥδη θᾶττον scripsi | ἔτι θ. CDG corr. (Iunt. Ald.), ἐπεὶ vel ἐπὶ θ. AG pr. (θᾶττον solum Dind.). Cf. § 61 ἥδη θᾶττον τις ἰών, V 3, 55: ἄγε οὖν ἥδη θᾶττον. In archetypo ἔτι fuerat, per itacismum ex ἥδη corruptum; ἔτι deinde in AG in ἐπεὶ abiit ut IV 5, 14 haec duo inter se confunduntur. — ἐπίστασθαι τε καὶ μεμελετημέναι CD (Iunt.

Ald.) | τε om. AG (Dind.). 58. ἐξῆρχεν αὐτὸς ὁ Κῦρος *scripsi* | ἐξῆρχεν αὐτὸς διοσκούροις C, ἐξ. αὐτὸς Διοσκοῦροις D (Iunt. Ald.), ἐξ. αὐτὸς ὁ Κῦρος AG (Dind.). ἐξῆρχεν αὐτὸς ὁ Κῦρος coniecerat Grammius hist. deor. ex Xen. p. 79. Sed nec αὐτὸς nec αὐτὸς aptum; commemorare autem, Cyrum *ipsum* canere incepisse paeonem, haud alienum ab hoc loco est. Cf. Hell. II 4, 17: ἐξάρξω μὲν οὖν ἐγὼ . . παιᾶνα. Cyrop. IV 5, 58: καὶ αὐτὸς οὕτω ποιῶν κατήρχεν. Ex αὐτὸς ὁ Κῦρος optime denique explicatur corruptela codicis C: αὐδιοσκούροις. 59. [πεπαιδευμένοι] *delevi*; nihil enim est nisi glossema ad ὁμότιμοι, quod haustum est ex 70 (ἐνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τοὺς ὁμοτίμους πεπαιδευμένους ὥς δεῖ) postea inepte conlocatum inter φαιδροὶ ἐτ καὶ παρορῶντες. Nec possunt πεπαιδευμένοι ab ὁμοτίμοις discerni quod Madvig voluit proponens οἱ ὁμότιμοι φαιδροὶ <οἱ τε> πεπαιδευμένοι καὶ παρορῶντες εἰς ἀλλήλους; nec omnino licet quidquam inserere inter φαιδροὶ adiectivum et quae sequuntur participia παρορῶντες etc. 62. τίς πρῶτος ἄνδρα καταβαλεῖ D (Iunt. Ald.) | τίς πρῶτον ἄνδρα κ. C, τίς ἄνδρα πρῶτος καταβ. AG (Dind.). 65. ἐνέκλιναν καὶ αὐτοὶ H. Sauppe | ἐνέκλιναν καὶ τοὺς CD G corr., ἐν καὶ τοῦτοις AG pr. (Dind.) — καὶ φόνος δὲ ἀμφοτέρων *Pantaxides* | καὶ φ. ἐξ ἀμφοτέρων libri; ἐξ incluserant Hertlein et Dind. Sed δὲ facile legi poterat δὲ h. e. ἐξ. — πρὸς ante τὰς εἰσόδους falso inclusum a Dindorfio uncis liberavi. Cf. Breitenbachii notam. 67. καὶ τέκνοις καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσιν αὐτοῖς CD (Iunt. Ald.) | καὶ αὐταῖς καὶ τέκνοις καὶ σφίσιν αὐτοῖς AG corr. (Dind.). Sed decet mulieres prius liberis auxilium implorare quam sibi. 69. [καὶ πελθεσθαι] *Woerner Jahrb. f. Philol.* 111, p. 147; fictum esse videtur ex sequentibus: ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπελθοντο. Quod proposuit Madvig adv. cr. I p. 554: καὶ ὅπλα θέσθαι, dicendum erat: καὶ τὰ ὅπλα θέσθαι.

Lib. IV.

1, 2. ὃν ἂν ἔχωμεν CD (Iunt. Ald.) | ὃν ἂν αἰεὶ ἔχωμεν AG (Dind.). Cf. Schneiderum contra Zeunium disserentem.

— σύμπασιν CD (Iunt. Ald.) | πᾶσιν AG (Dind.). — (τὸ γὰρ γεγεννημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν) καλῶς ἀποτετέλεσται C | καλὸν ἀποτετέλεσται AGD (Iunt. Ald. Dind.). — καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ CD (Iunt. Ald.) | καὶ ἔργῳ καὶ λόγῳ AG (Dind.). 4. ὥς καὶ ἐργάτην CD | καὶ ὥς ἐργάτην AG (Dind.), (καὶ sine ὥς Iunt. Ald.). Vide Hertleinii adnotationem qua καὶ ὥς inconcinnum esse ipse iudicat. — ὁ θεὸς δὲ CD (Iunt. Ald.) | διδῶ δὲ θεός AG (Dind.). 5. ταῦτα ἐνθυμούμενοι CD (Iunt. Ald.) | ἐνθυμούμενοι AG (Dind.). — ἄριστοι κρίναιτ' ἂν CD (Iunt. Ald.) | ἄριστ' ἂν κρίναιτε AG (Dind.). 6. καὶ ἅμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε CD (Iunt. Ald.) | ἅμα om. AG (Dind.). Falso iudicat Schneiderus alienum esse hoc adverbium; imo aptissimum: neve *interim*, dum alia illa agitis, neglegatis curare quod iussi estis. 7. καὶ πρὸς Κυαζάρην ἐλθὼν CD (Ald.) | καὶ π. Κ. ἦλθε AG (Dind.). Sed cf. Cobet p. 389. 8. οἱ δὲ Ἀσσύριοι ἔτε καὶ CDG corr. (Iunt. Ald.) | οἱ δὲ Ἀσσύριοι γε καὶ G pr., οἱ δὲ Ἀσσύριοι καὶ A (Dind.). Sed pro ἔτε facit etiam G pr., quo fuisse scriptum aliquid inter Ἀσσύριοι et καὶ edocemur. αὐτὸν ἡθύμουν CD (Iunt. Ald.) | αὐτ. πάντες ἡθύμουν AG (Dind.). — διέφθαρτο τὰς γνώμας CD margo Steph., nota marg. Aldinae quae Turici adservatur | διεφθάρθαι ἐδόκει ταῖς γνώμας AG (Iunt. Ald. et omnes editiones). Debiliorem esse vulgatam ea quam nos recepimus lectione quivis concedet; accusativum τὰς γνώμας ipse praeferebat Heindorfius dativo vulgatae. 10. οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἀγαθὰ, ὧ ἄνδρες, ἀφεῖναι D (Iunt. Ald.), idem videtur C pr. habuisse | οἷα μὲν δοκοῦμεν καὶ ὅσα ἄνδρες ἀγαθὰ ἐφίενται AG et prorsus sic C corr., qui plurima erasit ex C pr. (οἷά μοι δοκοῦμεν καὶ ὅσα, ὧ ἄνδρες, ἀγαθὰ ἀφεῖναι Dind., qui sententia coactus hoc loco alteram familiam sequi, solo in ordine verborum priori obtemperavit). 11. ἐφ' ἵππων ὀχοῦνται Cobet p. 390 | ἐφ' ἵππων νέονται CD pr. (Dind.), ἐφ' ἵππων ἔδονται AGD corr. (Iunt. Ald.). 14. Ἄλλ' ὧ Κῦρε CD (Iunt. Ald.) | Ὡ Κῦρε, ἀλλ' AG (Dind.); ἀλλὰ ut latinum *at* obiectionem aliquam indicans in initio enun-

tiati conlocatur cf. II 1, 13 Ἀλλὰ θανμαστά, ἔφη, etc. — πολὺ μάλιστα CAD | πολὺ μάλλον G (Iunt. Ald. Dind.). Secutus sum consensum optimorum codicum utriusque classis; τῆς μεγίστης ἡδονῆς non pendet a comparativo aliquo, sed ab ἐγκρατῇ. 15. [ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν] ego *delevi* ut non solum post εὐτυχίας, ἣ νῦν ἡμῖν παραγέγενηται, prorsus supervacuum sed etiam molestum additamentum, inprimis cum διαφυλάττωμεν αὐτὴν sequatur, quod ad illud substantivum εὐτυχίας referatur necesse est. 17. ἴσθι γὰρ CD (Iunt. Ald.) ἴσθι δ' AG (Dind.); causam eis quae antecedunt adferri patet. 19. ἡ ἀπεσχισμένον CD (Iunt. Ald.) | ἡ om. AG (Dind.). 20. πάντες ὀρώμεν CD (Iunt. Ald.) | πάντες οὐδε ὀρώμεν AG (Dind.) vide Cobet p. 389. 21. ἴθι, ἔφη ὄντινα CD | ἴθι ὄντινα AG (Iunt. Ald. Dind.). — τουτωνί CD | τούτων AG (Iunt. Ald.). Cf. Cobet ibidem. 22. φιληθεῖς παρ' αὐτοῦ C marg. Steph. | φιληθεῖς παρὼν D (Iunt. Ald.), φιληθεῖς solum AG (Dind.). Confirmatur igitur a nostro libro, quod iam Fischero et Schneidero placuerat, quamquam recipere non sunt ausi. 23. ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον interpretes Engelmannianus | ἐπεὶ δ' ἐξῆλθεν libri et editt. — καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκοῦν καὶ ἄλλους προθύμως CDG corr. (Iunt. Ald.) | Οὐκοῦν καὶ ἄλλους, ἔφη, προθύ. AG pr. (Dind.) prioribus omissis.

2, 1: ὁμοροὶ μὲν CD (Iunt. Ald.) | ὁμοροὶ AG (Dind.) — καὶ τότε ἐδόκουν CD (Iunt. Ald.) | καὶ τότε δὴ ἐδ. AG (Dind.) — εἶναι καὶ νῦν ἔτι δοκοῦσι CD (Iunt. Ald.) | καὶ νῦν δοκοῦσιν εἶναι AG (Dind.). 5. ἡγούμεθα εἶναι CD (Ald.) | ἡγούμεθα AG (Iunt. Dind.). 7. πιστὰ θεῶν [πεποίησο] καὶ δεξιὰν δὸς: Cobet *delevit* p. 390 πεποίησο vel quod CD (Iunt. Ald.) praebent: ποιήσον, cf. III 2, 23: ἔλαβον καὶ ἔδοσαν τὰ πιστά. 8. τὰ πιστά CD (Iunt. Ald.) | πιστά AG (Dind.). 9. ὥσπερ εἰκός, πάντες ἐξῆσαν *scripsi* | ὥσπερ εἰκός, πάντες ἔξω ἦσαν AG (Dind.), πάντες, ὥσπερ εἰκός, εὐθύς ἔξω ἦσαν CD (Iunt. Ald.). εὐθύς alterius familiae coniectura esse videtur ab aliquo proposita, qui ἔξω ἦσαν, quod in archetypo pro ἐξῆσαν errore scriptum

erat, sensu carere intellexeret; fallebatur vero in eo quod putaret illud *ὥσπερ εἰκός* ad *celeritatem* exeundi spectare, cum re vera ad *πάντες* pertineret: consentaneum erat, *omnes* Persas participes fieri huius expeditionis cum voluntaria res esset Medis. Ne postea quidem iam exiisse dicuntur Persae, sed exire cf. § 11: *ἐξῆλθον*, deinde *ἐξῆμῶντο*; tum demum sequitur § 12: *ἐπεὶ δ' ἔξω ἦσαν*, quod illo loco tam aptum quam hoc, de quo agitur, ineptum est. 13. *οὐκ ἀναμενεῖς scripsi* | *οὐκ ἀναμένεις* D (Iunt. Ald.), *καὶ οὐκ ἀναμένεις* C, *οὐ γὰρ ἀναμένεις* AG (Dind. Ox.; in ed. Lipsiensi *οὐ γὰρ ἀναμενεῖς*). Etiam Heindorf negat uspiam *τί* δὲ repertum esse sequente *οὐ γὰρ*, cum eo consentit Madvig qui *οὐκ ἄρ' ἀναμενεῖς* scribi iubet; nos simpliciorum lectionem D codicis sequimur quae ex parte confirmatur a C. 17. *προστάξας* CD (Iunt. Ald.) | *τάξας* AG (Dind.) Cobet p. 384.

(III. Lib. IV 2, 20—IV 5, 14. C solus codicum alterius familiae causam suscipit, cum D deficiat; consensus C Iunt. Ald. pro certo huius familiae teste habendus est; consensus CAG hic quoque plurimi faciendus.)

21. *πάντων ἂν τῶν* C (Iunt. Ald.) | *ἂν πάντων τῶν* AG (Dind.). 22. *μὴ δῶμεν αὐτοῖς* C (Iunt. Ald.) | *μὴ δῶμεν τούτοις* AG (Dind.) cf. 21 *τούς μὲν ἐκτενέοντας αὐτῶν*. 23. *καταλλίπετε* C (Iunt. Ald.) | *καταλείπετε* AG (Dind.) — *ἢ ἂν τι δέῃ χρῶμαι scripsi* | *ὥς ἂν τι δέῃ χρῶμαι* C (Iunt. Ald.) | *ἢ ἂν τι δέωμαι, ὥς χρῶμαι* AG (at sic Dind. nisi quod *ὥς* uncis inclusit). 25. *χρησθαι ἤδη* C (*ἤδη χρησθαι* Iunt. Ald.) | *χρησθαι δὴ* AG (Dind.). In eo igitur contra Iuntinam et Aldinam consentiunt CAG, quod adverbium post *χρησθαι* ponunt. 27. *ἐκ τούτου προηγοῦντο* C (Iunt. Ald.) | *ἐκ τούτου δὲ πρ.* AG (Dind.). 28. *ἐθαύμαζον τὰ δρώμενα* C (Iunt. Ald.) | *ἐθαύμ.* *τὰ δρώμενα* AG (Dind.). Sed spectat ad ea quae praecedunt: *ἐπεὶ φῶς ἐγένετο* (sic etiam C habet cum Iunt. Ald. et G corr. praesbeant *ἐπεὶ σαφὲς ἐγένετο*); *δρώμενα* igitur praeferendum. — *καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ*

παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτούς C (Iunt. Ald.) | πολλά τε καὶ παντοδαπὰ καὶ ἄλλα AG (Dind.). 29. ὥς ἂν ῥᾶον C (Iunt. Ald.) | ὥς ῥᾶον AG (Dind.) cf. 34. 30. τὰ αὐτὰ ποιῆσαι C, Zonar. (Iunt. Ald.) | τὰ αὐτὰ ταῦτα π. AG (Dind.). 32. τοιαῦτα ἐποιοῦν C (Ald.) | ταῦτα ἐποιοῦν AG (Iunt.; falsum de hac Dindorfii testimonium; Dind.); praetuli τοιαῦτα ob praecedens οἷα δῆ. 37. οἳ τινες ὕμῶν CA (Iunt. Ald.) | εἰ τινες ὕμῶν G (Dind.). 38. προτέροις τῶν ἀπόντων συμμάχων C (Iunt. Ald.) | προτέροις ἀπόντων τῶν συμμάχων A (Dind.), προτέροις ἀπάντων τῶν συμμ. G. Sed τῶν ἀπόντων συμμάχων genetivus est qui a comparativo προτέροις pendet, non debebant igitur Schneider et Dindorf ordinem verborum AG librorum recipere. — σίτοις καὶ ποτοῖς C (Iunt. Ald.) | καὶ σίτοις καὶ ποτοῖς AG (Dind.). At cur tanta vi distinguantur σίτα et ποτά? 39. τῶν νυνὶ διακόντων C corr. (Iunt. Ald.) | τῶ κυνὶ διακόντων C pr., τῶν νῦν διακόντων AG (Dind.). 40. φυλάττεσθαι ἔτι προσήκει C (Iunt. Ald.) | φυλάττεσθαι ἕως ἔτι προσήκει AG (Dind.); at ἕως illud sententiam debilitat. 41. ὁποῖον ἂν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι scripsi | ὁποῖον τις βούλεται μάλιστα σύμφορον εἶναι C, ὁποῖον τις οἴεται μάλ. σύμφορον εἶναι Iunt. Ald. (sine ἂν), ὁποῖον ἂν τι σύμφορώτατον εἴη, AG (Dind.). Cf. ad ea quae scripsi IV 5, 51 ὅποι' ἂν οἴεσθε αὐτῶ μάλιστα χαρίζεσθαι (et Cobet ad hunc locum p. 393). V 2, 26 οἴεσθ' ἂν — ἐπιβῆναι etc. 42. ὧν οὐκ ἄγνοῶ C (Iunt. Ald.) | καὶ οὐκ ἄγν. AG (Dind.), sed melius ὧν quod pertinet ad χρήματα et pendet ab eo quod sequitur ὅποσα ἂν βουλώμεθα. — (οὐ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι) τοῦ δικαίους φαινομένουσ ἐκείνοις τούτῳ πρὶσθαι ἔτι μᾶλλον αὐτούς ἢ νῦν ἀσπάξεσθαι ἡμᾶς Aldina et sic C et Iunt. (nisi quod C et Iunt. ἐκείνους praebent) | τοῦ δικαίους φαινομένουσ ἐκείνῳ τούτους περιᾶσθαι ἔτι μᾶλλον ποιεῖν ἢ νῦν ἀσπάξεσθαι ἡμᾶς AG pr., quos Dindorfius secutus est, nisi quod cum G corr. ἐκείνους τούτῳ scripsit; similiter iam ante eum Schneider, qui tamen ποιεῖν αὐτούς utrumque scripsit. Sed pro vulgata

ante Schneiderum, quae nunc C codice confirmatur, facit primum quod *πρᾶσθαι* elegans tropus est, id quod iam Zeune intellexit, contra *πειρᾶσθαι ποιεῖν*, quod AG habent, debilissima notio (quidni simpliciter dixit Xenophon *ποιεῖν*?); deinde *κερδαλέωτερον* voci quae antecedit aptissime convenit notio τοῦ *πρᾶσθαι*. 43. *δοκεῖ δέ μοι* CG (Iunt. Ald.) | *δοκεῖ δ' ἔμοιγ'* A (Dind.).

3, 8 *προσ τετάχθαι* Iunt. Ald. *προτετάχθαι* CG corr. | *τετάχθαι* AG pr. (Dind.) — *ὅπου ἔμελλον πάντες ἀκούσεσθαι* τὰ βουλευόμενα λέγει τάδε scripsi | *ὅπου ἔμελλον αὐτὸ ἐξακούεσθαι* τὰ λεγόμενα εἶπε τάδε C (*ὅπου ἔμελλον ἂν ἐξακούεσθαι* τὰ λεγόμενα εἶπε τάδε Iunt. Ald.), *ὅπου αὐτοὶ ἔμελλον ἀκούσεσθαι* τὰ βουλευόμενα λέγει τάδε AG (Dind.). πάντες illud, quod mihi videbatur sententia postulare, erui ex alterius familiae αὐτὸ ἐξ vel ἂν ἐξ quod inter *ἔμελλον* et *ἀκ.* invenitur; in reliquis *speciosiore*m notionem βουλευόμενα prioris familiae AG praetuli illi λεγόμενα quod praebet C. cf. VI 2, 13. 4. *γινώσκωμεν* C (Iunt. Ald.) | *γινώσκετε* AG (Dind.). Cur se excludat Cyrus causa nulla est; cf. etiam οὐκέτι ἐγὼ ὄρω quod statim sequitur. 5. *πῶς G. Iacob* apud Nitschium Jahresber. p. 62 | *ποίους* libri et editiones. — *ἢ ἱππέας ἢ τοξ.* C Iunt. Ald. | *ἢ* prius om. AG (Dind.). — *ἢ πελταστὰς ἄνευ* AG pr. | *ἢ πελταστὰς ἢ ἀκοντιστὰς ἄνευ* C (Iunt. Ald. Dind.). Sed hac in re AG codicibus ob sequendum est. ἀκοντιστὰς et πελταστὰς eisdem esse probatur eo quod sequitur: *ἢ τοξόται ἢ ἀκοντισταὶ ἢ ἱππεῖς*, vide etiam VI 3, 24 et 26. 6. *οὐκ ἐνδηλον* C (*οὐκ εὐδηλον* Iunt. Ald.), *εὐδηλον* solum AG (Dind.) cf. § 7: *οὐ πᾶσιν καταφανές*. 7. *παρεῖναι ἢ ἀπείναι* Iunt. Ald. | *εἶναι ἢ ἀπείναι* C, *εἶναι καὶ ἀπείναι* A, *παρεῖναι καὶ ἀπείναι* G (Dind.). In C *καρ* praepositionem ob γάρ antecedens omissum esse apparet. — *εἰ αὐτοὶ ἄνευ τούτων* C (Iunt. Ald.) | *καὶ γάρ ἄνευ τ.* AG (*καὶ γάρ αὐτοὶ ἄνευ τ.* Weiske, *καὶ γάρ ἂν ἄνευ τ.* Dind.). 15. *πηγὴς ἔσεσθαι* C (Iunt. Ald.) | *πηγὴς γενέσθαι* AG (Dind.). Idem *ἔσεσθαι* coniecit Cobet p. 392 ignorans ante Schneiderum plerasque editiones hoc iam habuisse. 16. *ὥσπερ*

τὰ ἐστηκότεν ἐστίν C | ὥσπερ τὰ ἐσ. ἔσται Iunt. Ald. (Dind.), ἐστίν om. AG. Ceterum haec omnia *delevi*, cum explicatio inepta esse videretur illius ὥσπερ ἐστηκότεν quod praecedit. 20. δήπου C (Iunt. Ald.) | δήπουθεν AG (Dind.); haec forma praeterea apud Xenophontem non invenitur. 21. ἐώρα τε *scripsi* | προσωρᾶτο libri (Dind.), προσώρα τε Hirschig, quem secutus sum in restituendo activo; sed praeterea *delevi* praepositionem προ, quae non nisi in comparatione equi et hominis locum habet; ex hac, i. e. ex verbis τοῖς ὀφθαλμοῖς προσωρᾶντα huc falso inlatam eam censeo, ut accidit in lectione Iunt. Ald. προαισθήσομαι pro αἰσθήσομαι. — ἀνδράπων *Pantasides* | ἀνδρόπων libri (Dind.) — τοῖς ὡς προακούοντα C (Iunt. Ald.) | τοῖς ὡς ἀκούοντα AG (Dind.).

4, 1: ἡνίκα δ' ἦν ἔξω μέσον ἡμέρας C (Iunt. Ald.) | ἡνίκα δ' ἔξω μέσον ἡμέρα ἐγίνετο A, ἡνίκα δ' ἔξω μέσον ἡμέρα ἐγίνετο G, (item Dind. nisi quod μέσον ἡμέρας scribit). 4. καὶ οἰῶν καὶ αἰγῶν C (Iunt. Ald.) | prius καὶ om. AG (Dind.). 5. τῶν ταῦτα ἐχόντων *scripsi* | τῶν αὐτὰ ἐχόντων AG (Dind.), τῶν ἐχόντων αὐτὰ C (Iunt. Ald.) — ὅπως αὐτοὶ μενοῦσιν *Schneider* | ὅπως αὐτοὶ μένωσιν C (Iunt. Ald.) | ὅπως οὗτοι μενοῦσιν AG (Dind.). Sed αὐτοὶ opponuntur ut saepe τοῖς κτήμασιν (τῶν ταῦτα ἐχόντων). 6. τοῦτ' αὖ σύμφορον C (Iunt. Ald.) | τοῦτ' αὐτὸ σύμφορον AG (Dind.). αὖ optime opponitur illi: τοὺς μὲν οὖν οἶδα ὅτι κατεκάνετε ὀρθῶς ποιοῦντες. 10. οὐδ' οἷοῦν καινὸν ἔσται ὑμῖν ἄλλ' C, nota marginalis eius Aldinae, quae Turici adservatur; Zonaras: ἐν γὰρ τι καινὸν ἔσται ὑμῖν | οὐδ' οἷοῦν κακὸν etc. AG (omnes editiones). Vix autem poterat κακὸν appellare Cyrus, quod ipse rex eorum fieret; cf. quae seqq.: οἰκήσετε τὰς αὐτὰς οἰκίας καὶ χώραν τὴν αὐτὴν ἐργάσεσθε et q. seqq. 13. ὅπως ὑμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ὑμῶν ἄρχωσιν C (Iunt. Ald.) | ὅπως ὑμεῖς ἐκείνων, μὴ ὑμεῖς ὑπ' ἐκείνων ἄρχησθε AG (Dind.); ad anacoluthiam C codicis conferas similem IV 5, 44 οὔτε ἐγὼ ἀρκέσω οὔτε ὑμεῖς. Quamquam contendere nolim codicum AG anacoluthiam fieri non potuisse, sed multo gravior haec oppo-

sitio: ὁμείς ἐκείνων — μὴ ἐκεῖνοι ὁμῶν quam altera illa AG codicum: ὁμείς ἐκείνων — μὴ ὁμείς ὅτι ἐκείνων, quam non debbat Dindorf recipere.

5, 4 οὐόμενοι ἔχειν τοὺς ἀμφὶ Κῦρον ἔτι ἀφθονα ταῦτα Dind. praef. Lips. VI | οὐόμενοι ἔχειν τοὺς ἀμφὶ Κῦρον ὅτι ἀφθονα ταῦτα AG, ol. ἔγ. τ. ἀμ. Κῦρον ὅτι ἔφη ἀφθονα ταῦτα ἔχειν C (Iunt. Ald.), quam molestam repetitionem emendatione ex § 1 ducta ortam esse apparet, postquam ἔτι in ὅτι aberraverat. Hac igitur in re priorem codicum classem a vero propius abesse cum Dindorfio censendum est. 7. οἱ δὲ Μῆδοι καὶ εὐωχοῦντο καὶ ἔπινον καὶ ἡύλοῦντο C sol. | οἱ δὲ Μῆδοι ἔπινον καὶ ἡύδοῦντο AG pr. (οἱ δὲ Μ. καὶ ἔπινον καὶ εὐωχοῦντο καὶ ἡύλοῦντο Iunt. Ald. Dind.) — μὴ ἀπορεῖν ἔργων C | μὴ ἀπορεῖν ἔργω AG (μὴ ἀπ. ἔργου Iunt. Ald. Dind.). 8. νύκτα ἐν ᾗ CG corr. (Iunt. Ald.) | νύκτα ᾗ AG pr. (Dind.) — τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθόντων C (Iunt. Ald.) | τ. δ. ἀπελθόντων AG (Dind.). 10. ὁμείς γε C (Iunt. Ald.) | ὁμείς AG (Dind.). 11. πῶς δὲ C (Iunt. Ald.) | ὅπη δὲ AG (Dind.); hoc quoque loco mihi fuit restituenda vulgata. Cf. quae iam Zeune de hac varia lectione dixit: „Sed vulgaris lectio, quae repetit eandem particulam et interrogat, magis convenit Cyaxari.“ Quaesiverat ille ὁ τασσόμενος: quomodo illos inveniam? respondet Cyaxares indignatus hanc quaestionem: „quomodo autem Cyrus invenit eos, ἐφ’ οὗς ἐπορεύετο?“ Cui ille: „propterea invenire potuit, quod habebat, qui viam monstrarent (utinam ego quoque haberem).“ 14. εἰσέφρηκαν Cobet p. 392 cf. Hell. VI 5, 43 | εἰσαφῆκαν libri et editt.

(IV. Lib. IV 5, 14—V 2, 27. C rursus prioris familiae est, D adhuc deficit, testimonium de altera familia maxime ex Iuntina Aldinaque petendum, magni faciendus consensus C Iunt. Ald.)

16. ὥς τάχιστα ἐπιπέμπειν στρατεύμα C marg. Steph. (Philadelphus: „mittere rursus“) | ὥς τάχ. πέμπειν στ. AG (Iunt. Ald. Dind.). ἐπιπέμπειν iam Zeune iure receperat, eumque secuti sunt Hertlein et Breitenbach. 17. ὁρᾷς μὲν

αὐτὸς Cobet | δρᾶς μὲν αὐτὰ libri et edd. 20. ὁκνεῖ περὶ
 τε ἡμῶν C (Iunt. Ald.) | ὁκν. περὶ ἡμῶν G (Dind.), ὁκν.
 περὶ αὐτῶν A. 21. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκείνον ἔπεισα ἑᾶσαι με
 λαβόντα ὁμᾶς ἐξελεθεῖν· ὅμεις δὲ Iunt. Ald. | ἀλλ' ἐγὼ μ.
 ἐκ. πείσας ἑᾶσαι μ. λ. ὁ. ἐξ. τάδε ποιῶ CAG pr. (nisi
 quod AG pr. ἀλλ' omittunt; Dind.). τάδε ποιῶ in priore
 familia lacunae explendae causa addita sunt postquam
 ἔπεισα in πείσας abiit; nec fugit Schneiderum ea verba
 male se habere. 30. τοιγαροῦν Iunt. Ald. | καὶ γὰρ οὖν
 CAG (Dind.). Sed illud unum verum est, cum quod hic
 subiungitur, consequatur ex eis quae antecedunt: „Quare
 cum antea utrisque gratiam habuerim, nunc solis Medis
 referre possum.“ Frustra conatus est Breitenbach καὶ
 γὰρ οὖν defendere explicans: „auch glaubte ich ja.“
 35. καὶ οἱ Πέρσαι δὲ Iunt. Ald. | δὲ om. CAG (Dind.).
 καὶ δὲ solet Xenophon in fine enumerationis adhibere. —
 ἥδη δὲ τινες τῶν προσχώρων Iunt. Ald. | ἥδη δὲ τινες καὶ
 πλησιόχωροι C, ἥδη δὲ τινες πλησιόχωροι AG (Dind.), cf.
 V 3, 25 et Anab. V 3, 9: πάντες οἱ πολῖται, καὶ οἱ πρόσ-
 χωροι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Thom. Mag πρόσχωρος λέγε, μὴ
 πλησιόχωρος. 36. ἕως ἄν τι σημανθῇ αὐτοῖς C (ἕως ἄν τι
 σημανθῇ αὐτοῖς Iunt. Ald.) | ἕως ἄν τι σημανῇ α. G pr.,
 ἕως ἄν τι σημανῇ α. G corr., ἕως ἄν τις σημανῇ α. A
 (Schneider), (ἕως ἄν τις σημῆνῃ α. Dind.) — τοιάδε C
 (Iunt. Ald.) | τάδε AG (Dind.). 37. ταῦτα αἰὲν πράγματα
 παρέχειν CG corr., Iunt. Ald. | ταῦτα εἰς τὰ πράγμ. π. A
 (ταῦτα πλεῖστα πράγμ. παρ. Dind. Lips.). 39. κατεσκήνωσε
 C (Iunt. Ald.) | κατεσκήνησε A (Dind.). — ἐκπληρώσατε C
 (Iunt. Ald.) | ἐκπλήσατε AG (Dind.). Eadem sententia IV
 6, 11 ἑαυτοῖς ἐκπληρώσαντες. 41. τὸ παραγγελλόμενον Iunt.
 Ald. | τὰ παραγγελλόμενα CAG (Dind.). At una tantum
 res imperatur. 44. ἀλλ' ὁρᾶτε, ἔφη ἡμεῖς Iunt. Ald. | ἀλλ'
 ὁρᾶτε, ἔφη, ὅμεις· ἡμεῖς CAG; quod ὅμεις per dittographiam
 natum Dindorf uncis inclusit, ego deleui cum ex Iunt. Ald.
 concluderem in altera familia non extitisse. 45. ὅμεις δ'
 αὐ C (Iunt. Ald.) | ὅμεις δὲ γ' αὐ AG (Dind.). 47. εἰ

μέντοι ἡμᾶς βούλεσθε παραστάτας ἂν μάλιστα ἔχειν C (item Iunt. Ald., nisi quod ἂν omittunt) | εἰ μέντοι ἡμᾶς ἂν βούλοισθε παραστάτας ἂν μάλιστα ἔχειν AG (item Dind. nisi quod ἂν ante μάλιστα omittit; praeierat Schn.). 49. ἀ' αὐτῶν Cobet p. 393 | ἐπ' αὐτῶν libri et editiones. — τί τε καταβῆναι C (Iunt. Ald.) | τὸ καταβ. AG (Dind.). 51. ὅποι' ἂν οἴεσθε Cobet p. 395 | ὅποι' ἂν οἴεσθε CG, ὅποι' ἂν οἴησθε A, (ὅποι' ἂν οἴησθε Iunt. Ald. Dind.). 52. ἄλλο ὅ, τι C | ἄλλο εἴ τι Iunt. Ald., ὅ, τι ἄλλο AG (Dind.) — πάντας ἀμέμπτους C (Iunt. Ald.) | ἀμέμπτους πάντως AG (Dind.). Cf. Zeune: „πάντως, cum sequatur εἰς δόναμιν, parit tautologiam.“ 53. ὥς ἐμοὶ τοῦτο συνδοκοῦν Iunt. Ald. (idem coniecit Cobet p. 380 ignorans hanc ipsam vulgata fuisse) | ὥς ἐμοὶ τοῦτον συνδοκοῦντος CAG (Dind.). 55. (ἐκέλευσε τοὺς ἵππους λαμβάνειν καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη) καὶ τοὺς ἵπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας <δια> λαβεῖν scripsi, καὶ illud ante ἀριθμ. ex C Iunt. Ald., δια ex coniectura | καὶ τοὺς ἵπποκόμους ἀριθμήσαντας λαβεῖν AG (Dind.) in hac lectione, quam primus Zeune receperat, ἀριθμήσαντας inepte ad equisones tantum pertinet, cum spectet necesse sit etiam ad equos et ἵππων σκεύη; contra si καὶ illud admiseris, inde ab ἀριθμήσαντας novi aliquid affertur; numero inito harum omnium rerum iubet eas taxiarchos dividere inter τάξεις; quod ut efficeretur, necessarium censui διαλαβεῖν pro λαβεῖν scribere ut extat V 1, 1. V 1, 29. VII 3, 1. 57. ὅπως ἂν ἔχωσιν C (Iunt. Ald.) | ὅπως ἔχωσιν AG (Dind.). 58. σὺν τοῖς ἵπποις ἔπωνται C (Iunt. Ald.) | τοῖς ἵππ. ἔπ. AG (Dind.). At conferas V 2, 13. 36. V 5, 6. VI 2, 10. VI 1, 53. V 2, 1. (ἐπὶ τοῦτοις ἔπ.)

6, 2: ἔλεξεν ὦδε· Ὡ δέσποτα Iunt. Ald. | ὦδε om. CAG (Dind.); quod facile excidit ante ω δε (σποτα). — καὶ ἵππον ἔχω εἰς χιλίαν ἦν C, | ἔχω δὲ καὶ ἵππον εἰς χιλίαν ἦν Zonar. P I 153 C (καὶ ἵππον εἰς χιλίαν Iunt. Ald.), καὶ ἵππον ἔχω δ' εἰς χιλίαν ἦν A, καὶ ἵππον ἔχω δ' εἰς χιλίαν τριακοσίαν G pr., καὶ ἵππον ἔχω δ' εἰς χιλίων τριακοσίαν G corr., καὶ ἵππον ἔχω διςχιλίαν τριακοσίαν Leid. (καὶ ἵππον ἔχω δις-

χιλίων τριακοσίων Dind.): „unde autem ineptus iste numerus tricenarius est ortus?“ Zeune. — ἐκείνος τέθνηκεν C (Iunt. Ald.) | ἐκείνος μὲν τέθνηκεν AG (Dind.) — ὁ δὲ παῖς ἐκείνου CG (Iunt. Ald.) | ὁ δὲ παῖς ὁ ἐκείνου A (Dind.). 11. ὥς μηδενὸς ἐνδεόμενοι Iunt. Ald. | ὥς μηδενὸς δεόμενοι CAG. Cf. Hertlein append. crit. ad V 1, 18.

Lib. V.

1, 1 ἤκουσά τε ἡδέως CG (Iunt. Ald.) | ἡδέως ἤκουσά τε A (Dind.). 4. ταχὺ πάνυ C (Iunt. Ald.) | ταχὺ AG (Dind.). 6. ὁ γεραίτατος D Cam. | ὁ γεραίτερος CAG (Iunt. Ald.). Primus lectionem, quam ex parte D codicis nunc deperdita Camera-rius nuntiat, restituit Hertlein cf. § 7: τοῖς ἄλλοις ἅπασι. 8. [Nal] delet Cobet p. 395. 11. ῥιγοῦν libri | ῥιγῶν Dind. Sed cf. ἰδρῶντι τῷ ἑπάρ I 4, 28. Anab. I 8, 1 quae ne Dindorfius quidem mutavit. 13. ὥς οὐκ Iunt. Ald. | ὅτι ὥς οὐκ duplicem lec-tionem habet C, ὅτι οὐκ AG (Dind.) — <ῥν> addit vetus cor-rector Aldinae, quae Turici adservatur; idque rectissime. 16. ἴσως γὰρ θάττον C (Iunt. Ald.) | ἴσως θάττον AG (Dind.) — ἐνδιατρίβειν C (Iunt. Ald.) | διατρίβειν AG (Dind.). 18. αὐτῷ τὰ δέοντα C (Iunt. Ald.) | αὐτῷ om. AG (Dind.) — ἐν-δέοιτο Dind. ad Xen. rep. Lac. ed. Oxon. 15, 3 | ἂν δέοιτο libri (Dind. in edit.). 21. ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν edi-tiones ante Dind. | ὥστε καὶ ἐμὲ ὑμᾶς ἐπ. CAG (Dind.), ὥστε ὑμᾶς ἐμὲ ἐπαινεῖν Iunt; ὥστε καὶ ὑμᾶς ἐπαινεῖν Ald. 22. ἀλλὰ καὶ Ἵρκανίοις οἷς τοὺς ὄρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα, ἐμπεδώσω (sc. αὐτοὺς) C (Iunt. Ald.; nisi quod hae Ἵρκαν-ίους habent) | ἀλλὰ καὶ Ἵρκανίους τοὺς ὄρκους καὶ τὰς δεξιὰς ὡς ἔδωκα ἐμπ. AG (Dind., nisi quod Ἵρκανίοις scribit). Cf. VIII 8, 2: τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιγηκόσιν, εἴτε ὄρκους ὁμ-όσειαν, ἡμπέδουν (sc. αὐτοὺς), εἴ τε δεξιὰς δοῖεν ἐβεβαλουν. 24. δοκεῖς σὺ φῦσει Iunt. Ald. | σὺ om. CAG, quod post δοκεῖς facile elabi poterat. Optime autem hic addi quis perspiciet; Cyrum enim cogitatione sua Medus ille com-parat cum Cyaxare suo rege. 25. [οὐτῷ] deleui; videtur varia

lectio illius παρακλησίως πως fuisse; nec legebat in suo codice Philadelphus. οὕτω est in CAG | οὗτοι in Iunt. Ald. (Dind.). at omnes sic affici dicuntur quicunque Cyrum cognoscunt, non ei soli qui adsunt. 28. φευγόντων πολεμίων C (Iunt. Ald.) | φευγόντων τῶν πολεμίων AG (Dind.), articulum cur necessarium duxerit Zeune nescio.

2, 1: κατὰ <τὰ> πλάγια *Pantazides* τὰ inseruit cf. VII 1, 7. — τῶν ἐν τάξει Iunt. Ald. | τῶν ἐν τῇ τάξει CAG (Dind.). — ἰόντων *Pantazides* | ὄντων libri (Dind.). 6. ὅπως νομῆσαι ἀσφαλίστατα C (Iunt. Ald.) sc. εἰσιέναι ἔν | ἔκ. νομ. ἀσφαλίστατον AG (Dind.). — καὶ αὐτὸς C (Iunt. Ald.) | αὐτὸς AG (Dind.). 'et ipse' ut antea urbem intraverant qui fuerant praemissi. 8. νῦν δὲ ὅτε ἀληθεύοντά σε ὀρῶ, ἥδη ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν C (Iunt. Ald.); nisi quod hae σε ante ἀληθεύοντα ponunt | νῦν δὲ σοι ἐρῶ ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν AG (νῦν δὲ σοι ὀρῶ ὀφείλων τὴν ὑπ. Dind.). 12. ὅσα σὺ δίδως C 'complures codices' cf. Hertlein | ὅσα δίδως AG (Iunt. Ald. Dind.). At cf. quod sequitur ὧν μὲν σὺ δίδως. 13. οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει Iunt. Ald. | οὐδ. ἐμοῦ σοι δεήσει C, οὐδὲν ἐμοῦ δεήσει AG, οὐδὲν ἐμοῦ δεήσει G (οὐδὲν ἐμοῦ δεήσει Dind. omisso σε). 14. Γωβρύα bis libri (Iunt. Ald.) | Γωβρύον Dind. 15. [ἔρια] *delevit Dind.* ad Xen. Cyneg. 6, 25 ed. Oxon. (πώματι solus C pr. habere videtur, πόματι ceteri omnes libri). 17. [καὶ θηριῶδες] *delevit Cobd* p. 395, quod post δίκον nec aptum est et infirmum. 21. ἔνε καὶ τὴν δύναμιν C (Iunt.) | καὶ om. AG (Ald. Dind.). — πολέμια ἡμᾶς νομίζειν C (Iunt. Ald.) | ἡμᾶς om. AG (Dind.). 26. οἷσθε C (Iunt. Ald.) | οἷσθ' ἂν AG (Dind.). in sequentibus ἂν ante ἐπιβῆναι omnes praebent. 27. κατηγορεῖς libri | κατηγορεῖς Schneider (Dind.) inutiliter; cf. Hertlein

(V. Lib. V 2, 27—VIII fin. D rursus incipit. C est prioris familiae.

Ratio emendandi eadem atque in prima parte lib I et II:

plurimi aestimandus consensus CD; consensus CAG

certus testis familiae prioris.)

30. <ἂν> post ἐξελθοῦσαν add. Schäfer ad Plut. vol. 2 p. 52. — ἴσθι, ὅτι CD (Iunt. Ald.) | ἴσθι, ἐφη, ὅτι AG

1.). — φυλαττομένους πορεύεσθαι CD (Iunt. Ald.) |
 ττομένω πορ. AG (Dind.), φυλαττομένω πορ. quaedam
 ones; sed nec dativus sing. nec dualis aptus esse
 it, cum Gobryas non sit instar alterius ducis vel regis.
 n post Dindorfium repudiaverunt tacito hanc AG
 um lectionem Breitenbach et Hertlein. 31. ἔγωγ’
 D (Iunt. Ald.) | ἐγὼ γοῦν C, ἐγὼ οὖν AG (Dind.). —
 : θαρρήσουσι CD (Iunt. Ald.) | εἰ δὲ θαρροῦσι AG
 1.). — καὶ δεινοὶ CD marg. nota in Turic. Aldina,
 . Brodasi et Philelphi | καὶ δῆλοι AG (Iunt. Ald.
 .). Hoc quoque loco Hertlein et Breitenbach D co-
 obtemperarunt δεινοὶ unice verum esse perspicientes.
 ἵνα καὶ τοῦτ’ εἰδῇς] *delevit Schneider*; cf. etiam Cobet
 16. 34. σχημάτων Abresch lect. Aristaen. 125 | χρημά-
 DG corr. (Iunt. Ald.), χρωμάτων CAG pr. (Dind.).
 usquam χρῶμα oris colorem significat. Ad Abreschii
 cturam conferas VI 4, 20: ἄφοβον δεικνύς καὶ σχῆμα
 πρόσωπον καὶ λόγους, Mem. III 10, 5. Pseudoxen.
 . Socr. 27 ἀπῆει καὶ ὄμματι καὶ σχήματι καὶ βαδίσματι
 ρός. — ἀπάγοντα D (Iunt. Ald.) | ἀπαγαγόντα CAG
 d.) minus eleganter, cum praecedat προσάγοντα. 35. πολὺ
 ἄρ CD (Iunt. Ald.) | μὲν om. AG (Dind.). 36. μελζονες
 ἐπεὶ D (Iunt. Ald.) | μελζονες νῦν ἢ πρὶν ἐπεὶ CAG
 d.). πρὶν non solet in prosa oratione adverbium esse
 cum articulo coniunctum aut inter articulum et sub-
 ivum positum Nitsche p. 60. Wagner de usu parti-
 , πρὶν Thucyd. et Xen. Rost. Suer. p. 37. Sturm Gesch.
 r. der Construction mit πρὶν p. 107, qui praeterea
 rvat πρὶν adverbium nusquam apud Xenophontem
 iri. Eo maiore iure igitur ἢ πρὶν delebimus, quod
 ltera familia deest. Item quae post ἰσχυρότεροι prae-
 e Zeunio etiam a Dindorfio recepta sunt ἐπεὶ ἡδὺν χή-
 ν· καὶ πλείονες δὲ (CAG), omisi cum D (Iunt. Ald.).
 ἡδὺν χήκαμεν ut quod idem significet quod ἐπεὶ νενι-
 μεν aequae interpolatione additum esse censeo atque
 ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν IV 1, 15; neque ferri posse puto
 enoph. Cyrop. rec. A. Hug.

sibi continuantur inserui quod habent D (Iunt. Ald.): ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κύρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας 'etiam castellum expugnauit Cyrus, quale ei significauerat Gadatas', h. e. ut ἀνύποπτος esset. Haec verba quae per homoioteleuton in CAG exciderunt, contra Dindorfium restituenda esse viderunt etiam Hertlein et Breitenbach. 18 [Γαδάτας] del. Zeune. 21. τουτωῖ Hirschig | τουτω libri. 22. (καλέσωμεν καὶ) τουτων Pantazides | τουτον libri (Dind.). 23. ἐπιτετειχισμένον D (Iunt. Ald.) | ἐπιτετειχ. εἴη CAG (Dind.). 24. (ἐκποτοξόται εἰς) δισχίλους CG corr. (Iunt. Ald.) | δισχυρίους D, χίλους AG (Dind.). — καὶ οὐ Σάκαι D (Iunt. Ald.) | καὶ Σάκαι CAG (Dind.). 27. ἐὰν οὖν ἦς νῦν D (Iunt. Ald.) | ἐὰν ἦς νῦν C, ἐὰν οὖν ἦς AG corr. (Dind.). νῦν postulatur a sententia. 30. ἀγαθὸν ὅφ' ἡμῶν CD (Iunt. Ald.) | ὅφ' ἡμῶν ἀγαθὸν AG (Dind.). — ὅτι τάχιστα CD (ὅτι ὡς τάχιστα Iunt. Ald.) | ὅτι τάχα AG (Dind.). 34. Ἄγε CD. | Ἄγετε AG (Iunt. Ald. Dind.), cf. IV 2, 47. V 3, 4. V 5, 15: Ἄγε τοῖνον, σκοπῶμεν. 37. βραδυάτων et βραδυτάτων Hirschig | βαρύατων et βαρυτάτων libri (Dind.). 42. ἐπὶ τοῦτοις Σάκαι ἄγετε CAG | ἐπὶ τοῦτοις καὶ ἄγετε D (Iunt., ἐπὶ τοῦτοις ἄγετε Ald., ἐπὶ δὲ τοῦτοις Σάκαι ἄγετε Dind. Lips., haud constanter hoc, postquam ipse in eadem sectione bis ἐπὶ τοῦτοις sine δὲ ex CAG scripsit). 44. σημαίνειν (quod ex χρή pendet) CD (Iunt. Ald.) | σημαεῖ AG (Dind.). 45. εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος ὁδὸν CD (Iunt. Ald.). Videtur in nominibus propriis locorum ἐπὶ c. genetivo usurpari: Anab. II 1, 3; ἀπείναι ἐπὶ Ἰωνίας, Cyrop. IV 5, 44: ἐπὶ Αὐδίας οἴχεσθαι. VI 1, 25. 31. VII 5, 16; contra in appellativis accusativus est II 4, 18: τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια ὁδὸν, VII 2, 1: τῆς ἐπ' οἶκον ὁδοῦ. Aliter de hostili expeditione VII 4, 1. 8. 50. προσταττομένων D G corr. (Iunt. Ald.), eodem facit πραττομένων C | ταττομένων AG pr. (Dind.). 56. αἰσθάνεσθαι τι CD (Iunt. Ald.) | omittunt τι AG (Dind.).

4, 2. συνέποιτο D (Iunt. Ald.) | συνέπειτο CAG (Dind.). Nitsche p. 60 recte monet optativum ideo praeferendum

esse, quod in hac re erraverit illis. 4. ὀλλγους, ὡς δὴ *CD* (Iunt. Ald.) | ὀλλγους ἡδέως δὴ *A*, ὀλλγους ἡδέως δὲ *G* (unde falso effinxit Dind. ὀλλγους ἡδη, ὡς δὴ) — διερευνηται Ald. | διερμηνευται *C*, προδιερευνηται *G* (Dind.), προδιελευνηται *A*, προερευνηται *D* (Iunt.). Videtur in archetypo omnium varia lectio διερευνηται et προερευνηται fuisse (quod ex initio huius sectionis πέμπει τινὰς προδιερευνησομένους factum erat). Sed ridiculum esset in eodem enuntiato eosdem διερευνητάς (cf. ὡς ἔγνω προσιώντας τοὺς διερευνητάς) et προδιερευνητάς nominare; cf. VI 3, 4. 5. ὁμοῦ δὴ ὦν τοῖς *A*. scripsi | ὁμοῦ δ' ἦν ἐν τοῖς *A*. *C*, ὁμοῦ δὴ σὺν τοῖς *A*. *AG* (Dind.), ὁμοῦ δὴ ὁ *A*σσύριος *D* (Iunt. Ald.). Quod dedi, significat: cum igitur (ut dixerat § 2: εἰ δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ *A*σσυρίῳ τὸ λοιπὸν ἐσόμενος) re vera se inter Assyrios esse deprehenderet. σὺν τοῖς *A*σσυρίοις deletis Pantazides legi iusserat ὁμοῦ δὴ solum. In omnia alia abiit Schneider secundum Weckherlinum transpositionibus locum sanaturus. 6. ὑπὸ τῶν ταχίστους (sc. ἑπικους ἐχόντων) *Cobet* p. 397 | ὑπὸ τῶν ταχίστων libri (Dind.). — ἐκ χειμῶνος *CD* (Iunt. Ald.) | χειμῶνος *AG* (Dind. Lips.). 12. ὃ *K*ῦρε post τοὺς θεοὺς habent *CD* (Iunt. Ald.) | om. *AG* (Dind.). — σὲ νῦν δύνανται *CD* (Iunt. Ald.) | νῦν om. *AG* (Dind.). 14. <δοῦναι> addidit *Laar*. — προσῆγε libri | προῆγε Dind. Lips. (fort. errore typograph.). 15. διεσπασμένοις *D* corr. | διεσπασμένους *D* pr., διεσπαρμένοις *CG* corr. (Dind.), διεσπαρμένος *AG* pr.; non erant equites Cadusiorum inter se dispersi, sed distracti a reliquo exercitu. Cf. 19 τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως et de eadem re VI 1, 18 δλίγα τοῦ ὑμετέρου πλήθους στρατευσάμενοι. 20. ἀνακοινωσάμενος ὅπου ἂν ᾖ *CD* (Iunt. Ald.) | ὅπου ἂν ᾖ om. *AG* (Dind.). 22. [καὶ ἀριστήσητε] *delevi*; sic habent *CAG* (Aldina), καὶ ἀριστήσαντες *D* (Iunt.) quod puto tentamen esse eius qui minus ridicula dicere voluerit; nam ridiculum sane est prandium interponi inter τὸ ἐλέσθαι ἄρχοντα et πέμπειν. Imitari voluit ille quisquis ad-

didit haec quae antecedunt *οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀριστᾶτε ἰόντες*. 28. *τὴν δὲ* D (Iunt. Ald.) | *τὴν μέντοι* CAG (Dind.) videtur errore repetitum ex eis quae antecedunt *τὰς μέντοι νομᾶς* et q. seqq. 32. *ἢ οἷ νῦν σοι εἶχον* CD G corr. (of Iunt.) | *οἷ* om. AG pr. (Ald. Dind.). — *δοῦς* D (Iunt. Ald.) | *διδούς* CAG (Dind.) quod Zeune receperat ob *λαμβάνων* lectionem (pro *λαμβάνοις*) in qua recipienda falso secutus erat Aldinam. 35. *καὶ τί δῆτα* CD (Iunt. Ald.) | *τί δῆτα* AG (Dind.). 37. *ὁ, τι δὲ* libri | *ὁ, τι δὴ* (Dind. Lips.). — *οὖν σαντιῶ* Hertlein | *οὖν ξαντιῶ* libri (Dind.). — *φθῆσει Hertlein* | *φθάσεις* libri (Dind.). 40. [τοις] delet Dind. praef. Lips. p. XXI. 43. *ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ* D (Iunt. Ald.) | *μὲν* om. CAG (Dind.); sed confer quod sequitur *νῦν δ' ἐπελ*; et similia apud Gebauer de argumenti ex contrario formis p. 105 seqq. 44. *προσάγειν τε καὶ παράγειν* D (Iunt. Ald.), eodem ducit C: *προσάγειν τί καὶ παράγειν* | *τε* om. AG (Dind.); receperat iam ex D solo Hertlein, cf. I 6, 31: *διώριξε δὲ τούτων ἃ τε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον καὶ ἃ πρὸς ἐχθροὺς*. — [*καὶ ἀπάγουσι — ἀπέλθοιεν*] *delevi*, cum insertum putarem ab aliquo qui notioni τοῦ *προσάγειν* opponere vellet τοῦ *ἀπάγειν* notionem; inepte hoc, cum oppositum sit *παρίεναι* quod sequitur; *παρίεναι* enim idem significat ac *παράγειν*. Haec autem interpolatio multas turbas movit: alii, ut Stephanus, in eis quae praecedunt pro *παράγειν* voluerunt scribi *ἀπάγειν*, alii, ut Schneiderus, in ipsis his verbis ex Suidae lectione *παράγουσι* restituerunt; miro deinde acumine *οἱ σώφρονες* opponitur illi *πάντες* in antecedenti enuntiato. 45. *ἀνειργμένοις* coni. Dind. | *ἀνειργμένοις* D pr. (Iunt. Ald. Dind. Lips.), *ἀνειργομένοις* CAG. 46. *ἐρρωμενέστεροι* Hertlein | *ἐρρωμενέστερον* CD (Iunt. Ald. Dind.), *ἐρρωμενεστέραν* AG pr., *ἐρρωμενεστέρας* G corr.

5, 1: *καὶ ὅπως θεασάμενος* CD G corr. (Iunt. Ald.) | *ὅπως* omittunt AG pr. (Dind.). — *ἰολὴν συστρατοπεδευσόμενος* Dind. praef. Lips. XI. | *ἰοίμι στρατοπεδευσόμενος* D pr. (Iunt. Ald. Dind. in ed.), *ἰὼν στρατ.* CAG D corr.

2. ὁ μὲν δὴ ἄγγελος CD (Iunt. Ald.) | ὁ μὲν ἄγγ. AG (Dind.). — τῷ γυναιῖκα εἰσαγγ. et in versu proximo σὺν ταύτῃ CAG Zonaras | τὸ γυναιῖκε D pr., τὸ γυναιῖκε D corr. (Iunt. Ald. Dind.) et in seqq. σὺν αὐταῖς D (Iunt. Ald. Dind.). Praetuli cum Zeunio lectionem prioris classis: 'primum, inquit ille, ob verba τῇ τε ἄλλῃ, quae necessario hic requirunt dativum τῷ εἰσαγγαγεῖν; nam linguae leges ob τε — καὶ nullo modo sinunt infinitivum εἰσαγγαγεῖν regi a superiori ἐκέλευσε. Deinde cum non nisi una γυνή Cyro a Medis eum tantopere colentibus sit delecta, et demum τὰ δεύτερα sint tributa Cyaxari (vid. IV 6, 11): verosimile fit, ipsi Cyaxari non nisi unam γυναιῖκα, concubinam, esse destinatam.' Quibus prorsus adsentior. Neque obstat IV 5, 12 γυναιῖκας pluralis, quippe quo, ut Poppo recte observat, scriptor etiam τὰς μουσουργούς comprehendit, quas et IV 6, 11 et hoc loco separatim commemorat. Ceterum dualis quem receperunt Schneider et Dindorf, et ipse repugnat illi loco IV 5, 12. Eandem quam nos lectionem etiam Hertlein et Breitenbach receperunt. 4. ἥδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλον D (Iunt. Ald.) | μᾶλλον, quod facile ante ἢ ἄλλον excidere poterat, omittunt CAG (Dind.). Sed conf. II 2, 12 δικαιότερον — μᾶλλον. II 3, 12. II 4, 10. III 3, 51. 11. τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖν αὐτοὺς θαυμάζω scripsi | τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω CD (Iunt. Ald.), τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι οὐ θαυμάζω AG (Dind.). Efficitur vero CD librorum consensu καὶ φοβεῖσθαι οὐ θ. in archetypo fuisse. οὐ absurdum esse primus pervidisse videtur Pantazides; quem secutus est Hertlein particulam illam delens. Ego vero in φοβεῖσθαι οὐ verbis archetypi veram latere lectionem censeo φοβεῖν αὐτούς; miratur Cyrus stultitiam Cyaxaris qui non solum irascitur suis militibus sed eos etiam minis terret, cf. quod sequitur: ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, διὰ δὲ τὸ πᾶσιν ἕμα χαλεπαίνειν et q. seqq. Vide IV 5, 19 φοβούμενοι (οἱ Μηδοὶ) πῶς χολῇ ἀπειλοῦντι

ὕπακοῦσαι, ibid 32, ubi iterum minae Cyaxaris commemorantur. Haec igitur est Cyri sententia: utrum iure an iniuria irascaris et mineris, nunc non quaero; sed miror te non perspicere stultum esse imperatorem qui hoc faciat in suos. Vide nunc etiam gradationem quae existit hac lectione recepta: τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖν αὐτοὺς θαυμάζω. 12: τὸ μέντοι σε νομίζειν ὅτι ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτο ἐγὼ πάννυ χαλεπῶς φέρω. — δικαίως ἢ ἀδίκως CD (Iunt. Ald.) | ἀδίκως ἢ δικαίως AG (Dind.). 19. <τῆς> ante νίκης inseruit Hertlein. 20. Ἄλλ' ἐπεὶ C pr. D (Iunt. Ald.) | Ἄλλ' εἰ AGC corr. (Dind.). — τὸ διώκειν CD (Iunt. Ald.) | διώκειν AG (Dind.). — (σὲ μὲν αὐτὸν ἀφῆκα) τοῦ κινδύνου τούτου μετέχειν C, τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν D (Iunt. Ald.), τοῦ κινδύνου solum exhibent AG (Dind.), τούτου τοῦ κινδ. μὴ μετέχειν Vat. (Bornemann). Nihili tamen aestimanda est huius codicis auctoritas, cuius lectionem Bornemann recte explicavit: 'te ipsum passus sum periculi huius expertem esse'. Gravior existit sententia si cum CD τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν scribas: 'te ipsum liberavi hoc periculo'; iam ad τοῦ κινδύνου τούτου exexegetice additus infinitivus μετέχειν. Non enim ex periculo, quod re vera iam incidisset, Cyaxarem liberaverat, sed ex periculo quod ex consortio expeditionis fieri posset, ex periculo quod non soli sed cum aliis subeundum fuisset. de structura cf. Thuc. I 138: τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπίδα ἦν ὑπερῖθι αὐτῷ δουλώσειν; sic σὲ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν idem est. atque σὲ ἀφῆκα τοῦ μετέχειν τοῦ κινδ. τούτου. Similia vide in Kueneri gr. gr. II p. 1080, 3: 'wenn in Einem Satze neben dem verbum finitum auch das verbum infinitum steht, so construiren die Griechen häufig das Substantiv, das der Rection des verbi infiniti unterworfen sein sollte, mit dem verbum finitum'; in hoc autem enuntiato ἀφῆκα verbum finitum et μετέχειν verbum infinitum eundem casum regunt, genetivum. 21. ἥδη Dind. praef. Lips. p. XI | ἡ γῆ CAG pr. | ἥθειν Iunt. Ald. D, ut videtur (Dind. in edit.). — (οὗ ἥδη) οὔτε σοὶ μεῖον

ὃν δοῦναι D (Iunt. Ald.) | οὔτε σοὶ ἄμεινον δοῦναι C,
 ὅτι οὔτε σοὶ ἄμεινον δοῦναι AG pr. (ὅτι οὔτε σοὶ μείον
 δοῦναι Dind.). At consensu CD efficitur ὅτι in archetypis
 non fuisse. 22. οὐδὲν ἦν CD AG pr. (ut videtur) | οὐδὲν
 ἦν G corr. (Iunt. Ald.) (οὐδὲν ἦν cum Fischero
 Dind.). οὐδὲν ἦν 'nihil poteram' restitui. Cf. VI 2, 8
 ὥς οὐδὲν ὄντα (h. e. δυνάμενα) τὰ τῶν πολέμων. III 2,
 6 οὐδὲν τὰ τῶν πολέμων δυνήσεται, Anab. VI 2, 10.
 ἦν igitur glossa est. 24. συγκαταρρύνετα scripsi |
 συγκυροῦντα CD, codices Brodaeii, συγκατασπασθέντα AG
 (Iunt. Ald. Dind.). συγκυροῦντα ipsum quod apparet in
 archetypo fuisse prave a Fischero esse defensum Poppo
 iure dixit, cum συγκυρεῖν non sit incidere, quod a sensu
 postulatur. At συγκαταρρεῖν hoc ipsum significat; καταρ-
 ρεῖν ita usurpatum vides de pomis in terram ex arbori-
 bus decidentibus I 5, 1 ἐφ' ἣν τὸν καρπὸν ἀσυνγκόμιστον εἰς
 τὴν γῆν πάλιν καταρρεῖν cf. etiam Theocrit. I 5 αἶψα δ'
 αἶψα λάβῃ τήνος γέρας, εἰς τὴν καταρρεῖ ἡ χίμαρος 'pervenire
 in alicuius potestatem'. Postquam igitur quod Xenophon
 scripserat συγκαταρρύνετα in συγκυροῦντα depravatum est,
 consentaneum erat vetus scholium illi voci adscriptum
 συγκατασπασθέντα a plerisque praeferri librariis et edi-
 toribus. Quodsi Xenophon ipse formam passivam ad-
 hibuisset, non dubito quin scripturus fuerit τὰ πρότερον
 ὑπὸ τῶν Σύρων εἰς τὴν ἐαυτῶν ἐπικράτειαν συγκατασπα-
 σθέντα. 26. ταῦτα ἀτιμῶν R. Schneider | ταῦτα ατ. libri
 (Dind.). 27. ὥς σὺ νῦν ἐμοὶ CD (Iunt. Ald.) | ὥς σὺν
 ἐμοὶ AG pr., ὥς σὺ ἐμοὶ G corr. (Dind.). 32. εἴτα οὕτως
 scripsi | εἴτα αὐτὸς CAG (εἴτ' αὐτὸς Dind.), εἰ sine αὐτὸς
 D (Iunt. Ald.) (εἰτά σου Hertlein et ipse sentiens αὐτὸς
 h. l. non esse aptum). Video nunc Nitschium p. 61 εἴτα
 οὕτως coniecisse. 35. ὃ ἂν D | ὦν ἂν CG corr. (Iunt.
 Ald.), ἂν AG (ἂν Dind.). — ἀντασπάζον με DG corr.
 (Iunt. Ald.) | με om. AG pr. (Dind.). 39. ὃ δ' ἐκπώμα,
 ὃ δ' scripsi | ὃ δ' ἐκπώματα, ὃ δ' CD (Iunt. Ald.), οἱ δ'
 ἐκπώματα, οἱ δ' AG (Dind.). 41. ἰδὼν Bothe | ἰδόντα libri

= (Dind.). 43. <βουλὴν> *inserui* post ἔμβαλε. Cobet λόγον
 addi volebat. Cf. II 2, 18 κράτιστον ἡμῖν ἐμβαλεῖν περὶ
 - τούτου βουλὴν εἰς τὸ στρατεύμα. 45. τοῦτο ἐμὸν ἔργον
 CD (Iunt. Ald.) | τοῦτο ἔργον ἐμὸν AG (Dind.). 46. λεκτικώ-
 - τατός τε D (Iunt. Ald.) | τε om. CAG (Dind.). C errore
 - etiam καὶ πρακτικώτατος omisit.

Lib. VI.

1, 3 [ὑπὲρ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος] *delevi*
 utpote quae explicandi causa addita in margine essent ad
 - simplicem quaestionem qualem exhibent CAG τί ἐν νῶ
 - ἔχεις ποιεῖν. Hanc autem explicationem nec necessariam
 = esse post haec quae § 1 et 2 narrantur (δεομένους αὐ-
 - τοῦ μένειν — δεόμενον τοῦ Κύρον μένειν — φόβῳ μὴ λυθεῖν
 - ἢ στρατιά) et vitiosam efficere orationem: ποιεῖν ὑπὲρ τῆς
 διαλύσεως unusquisque concedet. Nec tamen puto cum
 Schneidero et Cobeto p. 398 ideo transeundum esse ad
 partes alterius familiae (D, Iunt. Ald.), τίνα γνώμην ἔχοις
 περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος, quae doctam emen-
 - dationem redolent; accedit, quod haec ita dicta esse vi-
 - dentur quasi ἡ διάλυσις iam esset res decreta. Imo
 Gadates scire cupiebat, quid *facere* vellet ipse Cyrus.
 4. Ἀδίκως ἄρα ἐγὼ CAG | Ἀδ. ἄρα ἐγὼ, ὥς ἔοικεν D (Iunt.
 Dind. Lips.) ὥς ἔοικεν alterius familiae post ἄρα super-
 - vacuum. Ὑστάσπαν τόνδε κατατιῶμαι *scripsi* | Ὑστάσπου τοῦδε
 κατατιῶμαι CAG (Dind.), Ὑστάσπαν αἰτιῶμαι D, (Ὑστάσπην
 αἰτιῶμαι Iunt. Ald.). 6. [καιρὸς] et [εἶναι] *delevi*;
 videntur errore molestissime repetita ex initio enuntiati
 δοκεῖ μοι εἶναι καιρὸς. Ceterum si καιρὸς etiam hoc loco
 scripsisset Xenophon, potius conlocasset in altera parte
 ἢ διαλύειν ἤδη. Cf. V 5, 43 πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι
 ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατίαν. 10. πολλάκις τῶν
 ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων φρουρίων
 Breitenbach | πολλ. τ. ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν
 σφετέρων φρουρίων D (Iunt. Ald.), πολλ. τῶν ἡμετέρων
 ἀγομένων καὶ περὶ τῶν φρουρίων codex Meermannianus

lectio illius παραπλησίως πως fuisse; nec legebat in suo codice Philolphus. οὕτω est in CAG | οὗτοι in Iunt. Ald. (Dind.). at omnes sic affici dicuntur quicunque Cyrum cognoscunt, non ei soli qui adsunt. 28. φευγόντων πολέμιον C (Iunt. Ald.) | φευγόντων τῶν πολέμιων AG (Dind.). articulum cur necessarium duxerit Zeune nescio.

2, 1: κατὰ <τὰ> πλάγια *Pantazides* τὰ inseruit cf. VII 1, 7. — τῶν ἐν τάξει Iunt. Ald. | τῶν ἐν τῇ τάξει CAG (Dind.). — ἰόντων *Pantazides* | ὄντων libri (Dind.). 6. ὅπως νομῖζοι ἀσφαλίστατα C (Iunt. Ald.) sc. εἰσιέναι ἂν | ὅπως νομῖ. ἀσφαλίστατον AG (Dind.). — καὶ αὐτὸς C (Iunt. Ald.) | αὐτὸς AG (Dind.). 'et ipse' ut antea urbem intraverant qui fuerant praemissi. 8. νῦν δὲ ὅτε ἀληθεύοντά σε ὁρῶ, ἥδη ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν C (Iunt. Ald.); nisi quod hae se ante ἀληθεύοντα ponunt | νῦν δὲ σοι ἐρῶ ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν AG (νῦν δὲ σοι ὁρῶ ὀφείλω τὴν ὑπ. Dind.). 12. ὅσα σὺ δίδως C 'complures codices' cf. Hertlein | ὅσα δίδως AG (Iunt. Ald. Dind.). At cf. quod sequitur ὧν μὲν σὺ δίδως. 13. οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει Iunt. Ald. | οὐδ. ἐμοῦ σοι δεήσῃ C, οὐδὲν ἐμοῦ δεήσῃ A, οὐδὲν ἐμοῦ δεήσοι G (οὐδὲν ἐμοῦ δεήσει Dind. omisso σε). 14. Γωβρούα bis libri (Iunt. Ald.) | Γωβρούου Dind. 15. [ἔρια] *delevit Dind.* ad Xen. Cyneg. 6, 25 ed. Oxon. (πώματι solus C pr. habere videtur, πόματι ceteri omnes libri). 17. [καὶ θηριῶδες] *delevit Cobd* p. 395, quod post δίκον nec aptum est et infirmum. 21. ἐν καὶ τὴν δύναμιν C (Iunt.) | καὶ om. AG (Ald. Dind.). — πολέμια ἡμᾶς νομῖζειν C (Iunt. Ald.) | ἡμᾶς om. AG (Dind.). 26. οἷσθε C (Iunt. Ald.) | οἷσθ' ἂν AG (Dind.). in sequentibus ἂν ante ἐπιβῆναι omnes praebent. 27. κατηγορεῖς libri | κατηγορεῖς Schneider (Dind.) inutiliter; cf. Hertlein

(V. Lib. V 2, 27—VIII fin. D rursus incipit. C est prioris familiae.

Ratio emendandi eadem atque in prima parte lib I et II:
 plurimi aestimandus consensus CD; consensus CAG
 certus testis familiae prioris.)

30. <ἂν> post ἐξελεθοῦσαν add. Schäfer ad Plut. vol. 2 p. 52. — ἴσθι, ὅτι CD (Iunt. Ald.) | ἴσθι, ἔφη, ὅτι AG

(Dind.). — φυλαττομένους πορεύεσθαι *CD* (Iunt. Ald.) | φυλαττομένω πορ. *AG* (Dind.), φυλαττομένω πορ. quaedam editiones; sed nec dativus sing. nec dualis aptus esse potest, cum Gobryas non sit instar alterius ducis vel regis. Etiam post Dindorfium repudiaverunt tacito hanc *AG* codicum lectionem Breitenbach et Hertlein. 31. ἐγὼ οὖν *D* (Iunt. Ald.) | ἐγὼ γοῦν *C*, ἐγὼ οὖν *AG* (Dind.). — εἰ δὲ θαρρήσουσι *CD* (Iunt. Ald.) | εἰ δὲ θαρροῦσι *AG* (Dind.). — καὶ δεινοὶ *CD* marg. nota in Turic. Aldina, codd. Brodae et Philelphi | καὶ δῆλοι *AG* (Iunt. Ald. Dind.). Hoc quoque loco Hertlein et Breitenbach *D* codici obtemperarunt δεινοὶ unice verum esse perspicientes. 33. [ἔνα καὶ τοῦτ' εἰδῆς] *delevit Schneider*; cf. etiam Cobet p. 396. 34. σχημάτων *Abresch* lect. Aristaen. 125 | χρωμάτων *DG* corr. (Iunt. Ald.), χρωμάτων *CAG* pr. (Dind.). At nusquam χρῶμα oris colorem significat. Ad Abreschii coniecturam conferas VI 4, 20: ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα καὶ πρόσωπον καὶ λόγους, Mem. III 10, 5. Pseudoxen. Apol. Socr. 27 ἀπήγει καὶ ὄμματι καὶ σχήματι καὶ βαδίσματι παιδρός. — ἀπάγοντα *D* (Iunt. Ald.) | ἀπαγαρόντα *CAG* (Dind.) minus eleganter, cum praecedat προσάγοντα. 35. πολὺ μὲν γὰρ *CD* (Iunt. Ald.) | μὲν om. *AG* (Dind.). 36. μελζονες νῦν ἐπεὶ *D* (Iunt. Ald.) | μελζονες νῦν ἢ πρὶν ἐπεὶ *CAG* (Dind.). πρὶν non solet in prosa oratione adverbium esse nisi cum articulo coniunctum aut inter articulum et substantivum positum Nitsche p. 60. Wagner de usu particulae πρὶν Thucyd. et Xen. Rost. Suer. p. 37. Sturm Gesch. Entw. der Construction mit πρὶν p. 107, qui praeterea observat πρὶν adverbium nusquam apud Xenophontem reperiri. Eo maiore iure igitur ἢ πρὶν delebimus, quod in altera familia deest. Item quae post ἰσχυρότεροι praeunte Zeunio etiam a Dindorfio recepta sunt ἐπεὶ ἡντινύκαμεν καὶ πλείονες δὲ (*CAG*), omisi cum *D* (Iunt. Ald.). ἐπεὶ ἡντινύκαμεν ut quod idem significet quod ἐπεὶ νενικήκαμεν aequae interpolatione additum esse censeo atque illud ἐπεὶ εὐνυχοῦμεν IV 1, 15; neque ferri posse puto

πλείονες δὲ post μείζονες καὶ ισχυρότεροι, cum ne in sequentibus quidem μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μηδὲ τοὺς σοῖς tam agatur de numero quam de virtute cf. etiam § 35 εὖ μαχομένους; quo accedit quod his verbis receptis bipertitae de hostibus oratione male respondet hoc loco tripertita de ipsis, ut iam Schneider et Weiske sensisse videntur. 37. (γοργότεροι δὲ . . . οὐδαμῶς ἂν αὐτοῖς) φανείημεν ἢ λόντες ἐπ' ἐκείνους CD (Iunt. Ald.) | φανείημεν μένοντες ἔτι ἐκείνους AG pr. (φανείημεν μένοντες ἢ λόντες ἐπ' ἐκείνους Heindorf et Dindorf duplicem lectionem prave in orationem recipientes); recte iam Nitsche p. 60 'an Bleiben denkt überhaupt Kyros nicht, wie die Worte § 31 beweisen, auf die hier zurückgewiesen wird', id quod nunc gravissimo CD codicum consensu comprobatur.

3, 1. ὅσους CAG (Ald.) Dind. Ox. | ὁπόσους D (Iunt. Dind. Lips.). 3. ποιήσωμεν CAG | ποιήσομεν D (Iunt. Ald. Dind.); coniunctivum etiam Hertlein et Breitenbach praeferunt. 6. προσελάσας ἔνθα ἀσφαλὲς ἦν ταῦτα εἶπεν D (Iunt. Ald.) | προσήλασεν . . . εἰπεῖν AG (Dind.), ἤλασεν . . . εἰπεῖν C; non poterat praetermitti eum re vera haec dixisse; deinde non vult dicere Xenophon Gobryam eo vectum esse, ubi haec dicere sed quo appropinquare sine periculo posset. 9. πρόσσιθι πρὸς αὐτὸν CD (Iunt. Ald.) | πρὸς αὐτὸν πρόσσιθι AG (Dind.). — ὅπως ἂν αὐτοὶ λάθρα συνῆτε scripsi (συνῆτε iam Muretus coniecerat; αὐτοὶ — μόνοι) | ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ ἤδη γε AG pr., ὅπως ἂν οὗτος λέγῃ C (omisso per errorem ἤδη γε), ὅπως ἂν αὐτοὶ ὦ, τι ἂν λέγῃ εἰδῆτε G corr. (Iunt. Ald.); D hoc loco deficit. Ex coniecturis huic loco corruptissimo adhibitibus affero has: ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ marg. Steph. Philadelphus: 'ac primum quidem ita facito utcumque ille dixerit'; sic etiam Zeuna, ὅπως ἂν αὐτὸς λέγῃ εἰδῆτε Dind., ὅπως ἂν αὐτοὶ ἂν λέγῃ εἰδῆτε H. Sauppe (Hertlein), ὅπως ἂν αὐτοὶ ἦτε Madvig: 'ut soli sitis', recte is quidem interpretatus quae sententia postularet, sed verbis non sufficientibus. 15. Inter ὁ Γεδάτας et τῶν δὲ ἀγγέλων 16, quae in Dindorfiana editione

sibi continuantur inserui quod habent D (Iunt. Ald.): ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦρος, ὁποῖον ἔφη ὁ Γαδάτας 'etiam castellum expugnavit Cyrus, quale ei significaverat Gadatas', 1. e. ut ἀνύποπτος esset. Haec verba quae per homoioteleuton in CAG exciderunt, contra Dindorfium restituenda esse viderunt etiam Hertlein et Breitenbach. 18 [Γαδάτας] del. Zeune. 21. τουτωῖ Hirschig | τούτῳ libri. 22. (καλέσωμεν καὶ) τούτων Pantazides | τοῦτον libri (Dind.). 23. ἐπιτετειχισμένον D (Iunt. Ald.) | ἐπιτετειχ. εἴη CAG (Dind.). 24. (ἐκποτοξοῦται εἰς) δισχίλους CG corr. (Iunt. Ald.) | δισχυρούς D, χίλους AG (Dind.). — καὶ οἱ Σάκαι D (Iunt. Ald.) | καὶ Σάκαι CAG (Dind.). 27. ἐὰν οὖν ἦς νῦν D (Iunt. Ald.) | ἐὰν ἦς νῦν C, ἐὰν οὖν ἦς AG corr. (Dind.). νῦν postulatur a sententia. 30. ἀγαθὸν ὅφ' ἡμῶν CD (Iunt. Ald.) | ὅφ' ἡμῶν ἀγαθὸν AG (Dind.). — ὅτι τάχιστα CD (ὅτι ὥς τάχιστα Iunt. Ald.) | ὅτι τάχα AG (Dind.). 34. Ἄγε CD. | Ἄγετε AG (Iunt. Ald. Dind.), cf. V 2, 47. V 3, 4. V 5, 15: Ἄγε τοῖνων, σκοπῶμεν. 37. βραδύτατον et βραδυτάτον Hirschig | βαρύτατον et βαρυάτον libri (Dind.). 42. ἐπὶ τούτοις Σάκαι ἄγετε CAG | πὶ τούτοις καὶ ἄγετε D (Iunt., ἐπὶ τούτοις ἄγετε Ald., πὶ δὲ τούτοις Σάκαι ἄγετε Dind. Lips., haud constanter ioc, postquam ipse in eadem sectione bis ἐπὶ τούτοις sine δὲ ex CAG scripsit). 44. σημαίνει (quod ex χρή pendet) CD (Iunt. Ald.) | σημαεῖ AG (Dind.). 45. εἰς τὴν ἐπὶ βαβυλωνος δδὸν CD (Iunt. Ald.). Videtur in nominibus propriis locorum ἐπὶ c. genetivo usurpari: Anab. II 1, 3; ἐπιέναι ἐπὶ Ἰωνίας, Cyrop. IV 5, 44: ἐπὶ Λυδίας οἴχεσθαι. VI 1, 25. VII 5, 16; contra in appellativis accusativus est II 4, 18: τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια δδόν, VII 2, 1: τῆς ἐπ' Ἰκόν δδοῦ. Aliter de hostili expeditione VII 4, 1. 8. 50. προσστατομένων D G corr. (Iunt. Ald.), eodem facit τραττομένων C | ταττομένων AG pr. (Dind.). 56. αἰσθάνεσθαι τι CD (Iunt. Ald.) | omittunt τι AG (Dind.). 4, 2. συνέπειτο D (Iunt. Ald.) | συνέπειτο CAG (Dind.). Nitsche p. 60 recte monet optativum ideo praeferendum

esse, quod in hac re erraverit illē. 4. ὀλλγους, ὡς δὴ *CD* (Iunt. Ald.) | ὀλλγους ἡδέως δὴ *A*, ὀλλγους ἡδέως δὲ *G* (unde falso effinxit Dind. ὀλλγους ἡδη, ὡς δὴ) — διερευνηται Ald. | διερμηνευται *C*, προδιερευνηται *G* (Dind.), προδιελευνηται *A*, προερευνηται *D* (Iunt.). Videtur in archetypo omnium varia lectio διερευνηται et προερευνηται fuisse (quod ex initio huius sectionis πέμπει τινὰς προδιερευνησομένους factum erat). Sed ridiculum esset in eodem enuntiato eosdem διερευνητάς (cf. ὡς ἔγνω προσιώντας τοὺς διερευνητάς) et προδιερευνητάς nominare; cf. VI 3, 4. 5. ὁμοῦ δὴ ὦν τοῖς *A*. scripsi | ὁμοῦ δ' ἦν ἐν τοῖς *A*. *C*, ὁμοῦ δὴ ὦν τοῖς *A*. *AG* (Dind.), ὁμοῦ δὴ ὁ *Ἀσσύριος D* (Iunt. Ald.). Quod dedi, significat: cum igitur (ut dixerat § 2: εἰ δὲ μὴ, ὡς σὺν τῷ *Ἀσσυρίῳ* τὸ λοιπὸν ἐσόμενος) re vera se inter Assyrios esse deprehenderet. σὺν τοῖς *Ἀσσυρίοις* deletis Pantazides legi iusserat ὁμοῦ δὴ solum. In omnia alia abiit Schneider secundum Weckherlinum transpositionibus locum sanaturus. 6. ὑπὸ τῶν ταχίστους (sc. ἑκπους ἐχόντων) *Cobet* p. 397 | ὑπὸ τῶν ταχίστων libri (Dind.). — ἐκ χειμῶνος *CD* (Iunt. Ald.) | χειμῶνος *AG* (Dind. Lips.). 12. ὃ *Kῦρε* post τοὺς θεοὺς habent *CD* (Iunt. Ald.) | om. *AG* (Dind.). — σὲ νῦν δύνανται *CD* (Iunt. Ald.) | νῦν om. *AG* (Dind.). 14. <δοῦναι> addidit *Laar*. — προσήγε libri | προήγε Dind. Lips. (fort. errore typograph.). 15. διεσπασμένοις *D* corr. | διεσπασμένους *D* pr., διεσπαρμένοις *CG* corr. (Dind.), διεσπαρμένοις *AG* pr.; non erant equites Cadusiorum inter se dispersi, sed distracti a reliquo exercitu. Cf. 19 τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύνανται ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως et de eadem re VI 1, 18 δόξα τοῦ ὑμετέρου πλήθους στρατευσάμενοι. 20. ἀνακοινωσάμενος ὅπου ἂν ᾖ *CD* (Iunt. Ald.) | ὅπου ἂν ᾖ om. *AG* (Dind.). 22. [καὶ ἀριστήσαντες] *delevi*; sic habent *CAG* (Aldina), καὶ ἀριστήσαντες *D* (Iunt.) quod puto tentamen esse eius qui minus ridicula dicere voluerit; nam ridiculum sane est prandium interponi inter τὸ ἐλθεσθαι ἄρχοντα et πέμπειν. Imitari voluit ille quisquis ad-

didit haec quae antecedunt *οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ἀριστᾶτε ἰόντες.* 28. *τὴν δὲ* D (Iunt. Ald.) | *τὴν μέντοι* CAG (Dind.) videtur errore repetitum ex eis quae antecedunt *τὰς μέντοι νομάς* et q. seqq. 32. *ἢ οὐ νῦν σοι εἶχον* CD G corr. (*οἱ* Iunt.) | *οἱ* om. AG pr. (Ald. Dind.). — *δοῦς* D (Iunt. Ald.) | *διδούς* CAG (Dind.) quod Zeune receperat ob *λαμβάνων* lectionem (pro *λαμβάνοις*) in qua recipienda falso secutus erat Aldinam. 35. *καὶ τί δῆτα* CD (Iunt. Ald.) | *τί δῆτα* AG (Dind.). 37. *ὅ, τι δὲ* libri | *ὅ, τι δῆ* (Dind. Lips.). — *σὺν σαντῶ Hertlein* | *σὺν ἐαυτῶ* libri (Dind.). — *φθῆσει Hertlein* | *φθάσεις* libri (Dind.). 40. [τοις] *delet Dind.* praef. Lips. p. XXI. 43. *ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ* D (Iunt. Ald.) | *μὲν* om. CAG (Dind.); sed confer quod sequitur *νῦν δ' ἐπελ;* et similia apud Gebauer de argumenti ex contrario formis p. 105 seqq. 44. *προσάγειν τε καὶ παράγειν* D (Iunt. Ald.), eodem ducit C: *προσάγειν τί καὶ παράγειν* | *τε* om. AG (Dind.); receperat iam ex D solo Hertlein, cf. I 6, 31: *διώριζε δὲ τούτων ἃ τε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον καὶ ἃ πρὸς ἐχθρούς.* — [*καὶ ἀπάγουσι — ἀπέλθοιεν*] *delevi*, cum insertum putarem ab aliquo qui notioni τοῦ *προσάγειν* opponere vellet τοῦ *ἀπάγειν* notionem; inepte hoc, cum oppositum sit *παρίεναι* quod sequitur; *παρίεναι* enim idem significat ac *παράγειν*. Haec autem interpolatio multas turbas movit: alii, ut Stephanus, in eis quae praecedunt pro *παράγειν* voluerunt scribi *ἀπάγειν*, alii, ut Schneiderus, in ipsis his verbis ex Suidae lectione *παράγουσι* restituerunt; miro deinde acumine *οἱ σώφρονες* opponitur illi *πάντες* in antecedenti enuntiato. 45. *ἀνειρμένους* coni. Dind. | *ἀνειργόμενοις* D pr. (Iunt. Ald. Dind. Lips.), *ἀνειργομένοις* CAG. 46. *ἐρρωμενέστεροι Hertlein* | *ἐρρωμενέστερον* CD (Iunt. Ald. Dind.), *ἐρρωμενεστέρων* AG pr., *ἐρρωμενεστέρας* G corr.

5, 1: *καὶ ὅπως θεασάμενος* CD G corr. (Iunt. Ald.) | *ὅπως* omittunt AG pr. (Dind.). — *ἰολὴν συστρατοπεδευσόμενος* Dind. praef. Lips. XI. | *ἵοιμι στρατοπεδευσόμενος* D pr. (Iunt. Ald. Dind. in ed.), *ἰὼν στρατ.* CAG D corr.

2. ὁ μὲν δὴ ἄγγελος CD (Iunt. Ald.) | ὁ μὲν ἄγγ. AG (Dind.). — τῷ γυναιῖκα εἰσαγ. et in versu proximo σὺν ταύτῃ CAG Zonaras | τὸ γυναιῖκε D pr., τὸ γυναιῖκε D corr. (Iunt. Ald. Dind.) et in seqq. σὺν αὐταῖς D (Iunt. Ald. Dind.). Praetuli cum Zeunio lectionem prioris classis: 'primum, inquit ille, ob verba τῇ τε ἄλλῃ, quas necessario hic requirunt dativum τῷ εἰσαγαγεῖν; nam linguae leges ob τε — καὶ nullo modo sinunt infinitivum εἰσαγαγεῖν regi a superiori ἐπέλευσε. Deinde cum non nisi una γυνή Cyro a Medis eum tantopere colentibus sit delecta, et demum τὰ δεύτερα sint tributa Cyaxari (vid. IV 6, 11): verosimile fit, ipsi Cyaxari non nisi unam γυναιῖκα, concubinam, esse destinatam.' Quibus prorsus adsentior. Neque obstat IV 5, 12 γυναιῖκας pluralis, quippe quo, ut Poppo recte observat, scriptor etiam τὰς μουσουργούς comprehendit, quas et IV 6, 11 et hoc loco separatim commemorat. Ceterum dualis quem receperunt Schneider et Dindorf, et ipse repugnat illi loco IV 5, 12. Eandem quam nos lectionem etiam Hertlein et Breitenbach receperunt. 4. ἥδιον ἀπαλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλον D (Iunt. Ald.) | μᾶλλον, quod facile ante ἢ ἄλλον excidere poterat, omittunt CAG (Dind.). Sed conf. II 2, 12 δικαιότερον — μᾶλλον. II 3, 12. II 4, 10. III 3, 51. 11. τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖν αὐτοὺς θαυμάζω scripsi | τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖσθαι οὐ θαυμάζω CD (Iunt. Ald.), τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι οὐ θαυμάζω AG (Dind.). Efficitur vero CD librorum consensu καὶ φοβεῖσθαι οὐ θ. in archetypo fuisse. οὐ absurdum esse primus pervidisse videtur Pantazides; quem secutus est Hertlein particulam illam delens. Ego vero in φοβεῖσθαι οὐ verbis archetypi veram latere lectionem censeo φοβεῖν αὐτούς; miratur Cyrus stultitiam Cyaxaris qui non solum irascitur suis militibus sed eos etiam minis terret, cf. quod sequitur: ἀνάγκη γὰρ διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεῖσθαι, διὰ δὲ τὸ πᾶσιν ἕμα χαλεπαίνειν et q. seqq. Vide IV 5, 19 φοβούμενοι (οἱ Μηδοὶ) πῶς χρητὴ ἀπειλοῦνται

ἀπακοῦσαι, ibid 32, ubi iterum minae Cyaxaris commemorantur. Haec igitur est Cyri sententia: utrum iure an iniuria irascaris et mineris, nunc non quaero; sed miror te non perspicere stultum esse imperatorem qui hoc faciat in suos. Vide nunc etiam gradationem quae existit hac lectione recepta: τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖν αὐτοὺς θαυμάζω. 12: τὸ μέντοι σε νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι, τοῦτο ἐγὼ πάνυ χαλεπῶς φέρω. — δικαίως ἢ ἀδίκως CD (Iunt. Ald.) | ἀδίκως ἢ δικαίως AG (Dind.). 19. <τῆς> ante νίκης inseruit Hertlein. 20. Ἄλλ' ἐπεὶ C pr. D (Iunt. Ald.) | Ἄλλ' εἰ AGC corr. (Dind.). — τὸ διώκειν CD (Iunt. Ald.) | διώκειν AG (Dind.). — (σὲ μὲν αὐτὸν ἀφῆκα) τοῦ κινδύνου τούτου μετέχειν C, τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν D (Iunt. Ald.), τοῦ κινδύνου solum exhibent AG (Dind.), τούτου τοῦ κινδ. μὴ μετέχειν Vat. (Bornemann). Nihili tamen aestimanda est huius codicis auctoritas, cuius lectionem Bornemann recte explicavit: 'te ipsum passus sum periculi huius expertem esse'. Gravior existit sententia si cum CD τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν scribas: 'te ipsum liberavi hoc periculo'; iam ad τοῦ κινδύνου τούτου epexegetice additus infinitivus μετέχειν. Non enim ex periculo, quod re vera iam incidisset, Cyaxarem liberaverat, sed ex periculo quod ex consortio expeditionis fieri posset, ex periculo quod non soli sed cum aliis subeundum fuisset. de structura cf. Thuc. I 138: τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐλπὶδα ἦν ὑπερίδαι αὐτῷ δουλώσειν; sic σὲ ἀφῆκα τούτου τοῦ κινδύνου μετέχειν idem est. atque σὲ ἀφῆκα τοῦ μετέχειν τοῦ κινδ. τούτου. Similia vide in Kueneri gr. gr. II p. 1080, 3: 'wenn in Einem Satze neben dem verbum finitum auch das verbum infinitum steht, so construiren die Griechen häufig das Substantiv, das der Rection des verbi infiniti unterworfen sein sollte, mit dem verbum finitum'; in hoc autem enuntiato ἀφῆκα verbum finitum et μετέχειν verbum infinitum eundem casum regunt, genetivum. 21. ἤδη Dind. praef. Lips. p. XI | ἢ γῆ CAG pr. | ἤθειν Iunt. Ald. D, ut videtur (Dind. in edit.). — (οὗ ἤδη) οὕτε σοὶ μεῖον

ὃν δοῦναι D (Iunt. Ald.) | οὔτε σοὶ ἄμεινον δοῦναι C,
 ὅτι οὔτε σοὶ ἄμεινον δοῦναι AG pr. (ὅτι οὔτε σοὶ μῖον
 δοῦναι Dind.). At consensu CD efficitur ὅτι in archetypo
 non fuisse. 22. οὐδὲν ἦν CD AG pr. (ut videtur) | οὐδὲν
 ἦν G corr. (Iunt. Ald.) (οὐδὲν ἦν cum Fischero
 Dind.). οὐδὲν ἦν 'nihil poteram' restitui. Cf. VI 2, 8
 ὡς οὐδὲν ὄντα (h. e. δυνάμενα) τὰ τῶν πολέμων. III 2,
 6 οὐδὲν τὰ τῶν πολέμων δυνήσεται, Anab. VI 2, 10.
 ἦν igitur glossa est. 24. συγκатаρρύνετα scripsi |
 συγκυροῦντα CD, codices Brodaei, συγκατασπασθέντα AG
 (Iunt. Ald. Dind.). συγκυροῦντα ipsum quod apparet in
 archetypo fuisse prave a Fischero esse defensum Poppo
 iure dixit, cum συγκυρεῖν non sit incidere, quod a sensu
 postulatur. At συγκαταρρεῖν hoc ipsum significat; καταρ-
 ρεῖν ita usurpatum vides de pomis in terram ex arbori-
 bus decidentibus I 5, 1 ἐφ' ἣν τὸν καρπὸν ἀσυγκόμιστον εἰς
 τὴν γῆν πάλιν καταρρεῖν cf. etiam Theocrit. I 5 αἶλα δ'
 αἶλα λάβῃ τῆνος γέρας, εἰς τὲ καταρρεῖ ἅ χίμαρος 'pervenire
 in alicuius potestatem'. Postquam igitur quod Xenophon
 scripserat συγκαταρρύνετα in συγκυροῦντα depravatum est,
 consentaneum erat vetus scholium illi voci adscriptum
 συγκατασπασθέντα a plerisque praeferrī librariis et edi-
 toribus. Quodsi Xenophon ipse formam passivam ad-
 hibuisset, non dubito quin scripturus fuerit τὰ πρότερον
 ὑπὸ τῶν Σύρων εἰς τὴν ἑαυτῶν ἐπιπράτειαν συγκατασπα-
 σθέντα. 26. ταῦτά ἀτιμῶν R. Schneider | ταῦτά ατ. libri
 (Dind.). 27. ὡς σὺ νῦν ἐμοὶ CD (Iunt. Ald.) | ὡς σὺν
 ἐμοὶ AG pr., ὡς σὺ ἐμοὶ G corr. (Dind.). 32. εἶτα οὕτως
 scripsi | εἶτα αὐτὸς CAG (εἶτ' αὐτὸς Dind.), εἰ sine αὐτὸς
 D (Iunt. Ald.) (εἶτά σου Hertlein et ipse sentiens αὐτὸς
 h. l. non esse aptum). Video nunc Nitschium p. 61 εἶτα
 οὕτως coniecisse. 35. ὃ ἂν D | ὃν ἂν CG corr. (Iunt.
 Ald.), ἂν AG (ἂν Dind.) — ἀντασπάξω με DG corr.
 (Iunt. Ald.) | με om. AG pr. (Dind.). 39. ὃ δ' ἐκπῶμα,
 ὃ δ' scripsi | ὃ δ' ἐκπῶματα, ὃ δ' CD (Iunt. Ald.), οἱ δ'
 ἐκπῶματα, οἱ δ' AG (Dind.). 41. ἰδὼν Bothe | ἰδόντα libri

(Dind.). 43. <βουλὴν> *inserui* post *ἐμβαλε*. Cobet λόγον addi volebat. Cf. II 2, 18 κράτιστον ἡμῖν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου βουλὴν εἰς τὸ στράτευμα. 45. τοῦτο ἐμὸν ἔργον CD (Iunt. Ald.) | τοῦτο ἔργον ἐμὸν AG (Dind.). 46. λεκτικώ-
τατός τε D (Iunt. Ald.) | τε om. CAG (Dind.). C errore etiam καὶ πρακτικώτατος omisit.

Lib. VI.

1, 3 [ὕπερ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος] *delevi* utpote quae explicandi causa addita in margine essent ad simplicem quaestionem qualem exhibent CAG τί ἐν νῶ ἔχεις ποιεῖν. Hanc autem explicationem nec necessariam esse post haec quae § 1 et 2 narrantur (δεομένους αὐ-
τοῦ μένειν — δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν — φόβω μὴ λυθεῖν ἢ στρατιά) et vitiosam efficere orationem: ποιεῖν ὕπερ τῆς διαλύσεως unusquisque concedet. Nec tamen puto cum Schneidero et Cobeto p. 398 ideo transeundum esse ad partes alterius familiae (D, Iunt. Ald.), τίνα γνώμην ἔχῃς περὶ τῆς διαλύσεως τοῦ στρατεύματος, quae doctam emendationem redolent; accedit, quod haec ita dicta esse videntur quasi ἡ διάλυσις iam esset res decreta. Imo Gadates scire cupiebat, quid *facere* vellet ipse Cyrus. 4. Ἀδίκως ἄρα ἐγὼ CAG | Ἀδ. ἄρα ἐγώ, ὥς ἔοικεν D (Iunt. Dind. Lips.) ὥς ἔοικεν alterius familiae post ἄρα super-
vacuum. Ὅτιάσπαν τόνδε κατατιῶμαι *scripsi* | Ὅτιάσπον τοῦδε κατατιῶμαι CAG (Dind.), Ὅτιάσπαν αἰτιῶμαι D, (Ὅτιάσπην αἰτιῶμαι Iunt. Ald.). 6. [καιρὸς] et [εἶναι] *delevi*; videntur errore molestissime repetita ex initio enuntiati δοκεῖ μοι εἶναι καιρὸς. Ceterum si καιρὸς etiam hoc loco scripsisset Xenophon, potius conlocasset in altera parte ἢ διαλύειν ἤδη. Cf. V 5, 43 πότερον ἐτι δοκεῖ στρατεύεσθαι ἢ καιρὸς ἤδη διαλύειν τὴν στρατίαν. 10. πολλάνις τῶν ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν ἡμετέρων φρουρίων Breitenbach | πολλ. τ. ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν σφετέρων φρουρίων D (Iunt. Ald.), πολλ. τῶν ἡμετέρων ἀγομένων καὶ περὶ τῶν φρουρίων codex Meermannianus

(Dind.), πολλ. τῶν ἡμετέρων φρουρίων CAG, omissis ceteris per homoeoteleuton. — νῦν δ' ἔχομεν *scripsi* | νῦν δ' ἔχο μὲν C (sic), νῦν δ' ἔχω μὲν rel. libri et editiones. Sed ne antea quidem dixerat τῶν ἐμῶν ἀγομένων nec περὶ τῶν ἐμῶν φρουρίων, sed ἡμετέρων; alia res est de ceteris verbis ἐστρατευόμεν et q. seqq. 11. ἀναπνεύσεται *Hertlein* | ἀναπαύσεται libri et editiones. Idem verbum ἀναπνεῖν obscuratum in deterioribus libris Anab. IV 3, 1. 12. [καὶ ἐπιγενήσονται] *Cobet* p. 399. 18. τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων CAG pr. | τῶν ἐγγὺς αὐτοῖς κακῶν D (Iunt. Ald.) (τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν ὄντων κακῶν Stephanus, τῶν ἐγγὺς ἑαυτῶν κακῶν ὄντων Dind.). κακῶν et ὄντων fuerat varia lectio; ὄντων autem unice verum est, cum opponatur τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβουλεύειν; de hominibus igitur agitur, non de rebus. 28. εἰκὸς ἦν εἶναι CG pr., ἦν εἰκὸς εἶναι DG corr. (Iunt. Ald., falso testatur *Schneider* ἦν in Iuntina deesse); εἰκὸς εἶναι A (Dind.). — [βάρος] quod habent CAG *delet Bornemann*, conl. I 2, 8: μέγα δὲ συμβάλλεται | μέρος D (Iunt. Ald. Dind.). — ἄλλοι δ' εἰς τριακόςιοι οὗτοι *Schneider* in adnotatione | ἄλλοι δὲ εἰς τριακόςιοις οὗτοι εἰςιν libri (Dind.). Sed εἰς τριακόςιοις quod hoc loco absurdum est ex εἰς τριακόςιοι corruptum esse apparet. 30. <αἰ> ante αἰχμάλωτοι πᾶσαι *inseri iubet Dindorf*. 36. ἀνθρώπους τε libri, ἀνθρώπους δὲ Dind. Lips., fortasse errore typothetae. 38. [αὐτῶν χρῆσμον] *delevit Weiske*; uncis inclusum oratione inserui quod Dindorf prorsus omiserat, quamvis extaret in omnibus libris. 42. ἐμβαλεῖν ποὶ *Kappeler* v. d. *Cop.* Mnem. III 84 | ἐμβ. πον libri (Dind.). 50. ὅμοια ἐκείνοις (h. e. τοῖς Κύρον δρεπανηφόροις ἄρμασι) *scripsi* | ὅμοια ἐκείνων libri et edit. Cf. V 2, 7 ὅμοια τοῖς Κύροις, quo loco si scriptum esset ὅμοια Κύρω quis toleraret? 53. τῇ ἑαυτῶν φάλαγγι D (Iunt. Ald.) | τῇ ἑαυτοῦ φάλαγγι CAG *Hertlein* confert V 2, 1: ἔκαστον δ' ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν εἰπεῖν.

2, 11: [Συρίας] *delevit Lincke*; cf. *Hertlein*. 12. ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου D *Zonaras* (Iunt. Ald.) | ὁ στ. τῷ Κύρῳ

CAG (Dind.). — ἐν φροντίδε τε CD (Iunt. Ald.) | τε om. AG (Dind.). 12. [φαιδροί τε οὐ πάνυ ἐφαίνοντο] *delevi* ut molestissima post ea quae praecedunt. Sic exhibent CAG, cum D (Iunt. Ald.) habeant φαιδροί τε οἱ πολλοί οὐ πάνυ ἐφαίνοντο, interpolatione aliquanto latius serpente. 19. Σύρους ἡτημένους *scripsi* | συνητημένους CAG, ἡτημένους D (Iunt. Ald.). 29. ἔκ τε τοῦ D Stob. (Iunt. Ald.) ἔκ τοῦ CAG (Dind.). 33. περίπλεω *scripsi* | περίπλεα libri (Dindorf hoc loco oblitus esse videtur quae VI 2, 7 fieri iusserat, cf. G. Sauppe ad hunc locum). 35. ἐνδέχεται D | ἐδέχεται Iunt. Ald., δέχεται CAG (Dind.). 39. πορεύεσθαι *Stephanus* | πορεύεσθαι libri (Dind.).

3, 3. στενωτέρα CD AG | στενωτέρα vulg. (Dind.). — ἐαυτῶν ἐκάστους *Hertlein*, ἐαυτῶν ἐκάστου CAG, ἐαυτοῦ ἐκάστου D, ἐαυτῶν ἑκάστου G corr. (Dind., item Iunt. Ald. nisi quod τάξιν inter haec duo interponunt). 5. ἀφορῶντες D (Iunt. Ald.). | ἐφορῶντες CAG (Dind.). Cf. de hoc loco Hertleinii notam. 9. ληφθέντες CD (Iunt. Ald.) | συλληφθέντες AG (Dind.) cf. § 12 λαβεῖν item adhibitum. 10. ἔλεγον ὧς δύο παρασάγγας CD Zonar. Suidas (Iunt. Ald.) | ἔλεγον ὅτι ὡς δύο π. AG (Dind.). Cf. § 11: οἱ δὲ ἔφασαν αὐτός τε Κροῖσος: ne ibi quidem ὅτι αὐτός τε scriptum. 13. διώξεις δὲ μηδαμῇ *scripsi* | διώξεις δὲ μηδαμῇ CD (Iunt. Ald.), διώξεις δὲ οὐδαμῇ G (Dind.), διώξεις δὲ οὐδαμοῦ A. — μηδαμῇ si ex consensu CD recipias, necesse est etiam mecum διώξεις coniunctivum aoristi ponas; quo recepto simul orationem liberaveris soloeco futuro διώξεις, pro quo olim etiam Dindorf Oxon. διώξει vel διώξη scripserat Heyndorfio iubente. 20. οὗτοι ἂν εἶδειεν *Brodaeus* (Pantazides, Madvig) | οὗτοι ἂν εἶδειεν libri (Dind.). 21. ὃ Ἀρσάμα cum signo lacunae, deinde ἔχετε in seqq. *Pantazides* conl. VII 1, 13 | ὃ Ἀράσπα, deinde ἔχεις codd. et editiones. 24. τίς ἂν τάττοι *Stephanus* | ἄν τις τάττοι CD (Iunt. Ald.), τοι ἄν τις τ. AG, πῶς ἄν τις τ. *Mediceus* (Dind.). 27. τοῖς σπαντοῦ *Dind.* | τοῖς ἐαυτοῦ libri (in edit.). — μαλακνυμένοις D | κακνυμένοις CAG (Iunt. Ald.). Sed

conferas III 2, 5: ἦν δὲ τις μαλακύνεται μὴ ἐπιτρέπεται κακύνεσθαι verbo non est usus Xenophon. 29. τῶν ὄλων quod in CAG post δηρῆται σου scriptum est, a Dindorfio inclusum, omisi, cum desit in D (Iunt. Ald.). 30. Καρδοῦς D G corr., Iunt. Ald.; eodem ducit Καδοῦς C | Καροῦς AG pr., (Καρούς Dind.). Sed cf. 28: Λαδοῦς, 23 Φαρνοῦς. — παρῆξει D | παρῆξιν (Iunt. Ald.) | παρῆξει CAG (Dind.). — περιβάλλονται CD (Iunt. Ald.) | περιβάλλονται AG (Dind.). 4, 2: <χρυσούν> inseruit Meyer. 3. Οὐ δὴ που D (Iunt. Ald.) | Σὺ δὴ που CAG, οὐ δὴ που est mirantis et improbantis; expectatur negativum responsum. 9. ἀξίω δὲ Κύρου φίλῳ CD (Iunt. Ald.) | ἀξίω δὲ καὶ Κύρου φίλῳ AG (Dind.).

Lib. VII.

1. ἐμφαγεῖν καὶ πιεῖν Cobet p. 400 | ἐμφαγεῖν καὶ ἐμπιεῖν Iunt. Ald., ἐμφαγεῖν καὶ ἐμποιεῖν D, ἐμπιεῖν καὶ φαγεῖν CAG (Dind.). — ἐκέλευεν CD | ἐκέλευσεν AG (Iunt. Ald.). 5. καθορᾶν Dind. praef. XXII concl. V 4, 6 | παρορᾶν libri (Dind. in ed.). 11. παριῶν scripsi | προσιῶν C (Iunt. Ald.), προῶν AG (D?) cf. 8: ἅμα δὲ παριῶν ἐπισκέψομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει; item παριῶν 15, 19, 21 (ubi D Iunt. Ald. προῶν pravam lectionem habent) 22; deinde παρελάσας 18. 19. ἦν φθάσωμεν D (Iunt. Ald.) | εἰ φθάσωμεν CAG (Dind.) forma futuri recentior. Cf. Cobet p. 400 et Hertlein. 21. ἐγὼ δ' ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικουρήσων D (Iunt. Ald.) | ἐγὼ δ' ἐπέρχομαι CAG (Dind.). Praetulit illud etiam Hertlein. 22. φάλαγγα δ' ἔχοντες CD (Iunt. Ald.) | φάλαγγας ἔχοντες G, καὶ φάλαγγας ἔχοντες A (φάλαγγα ἔχοντες Dind.) (in sequentibus C revera habet ὥσπερ ἂν ἰσχυρότατοι εἴητε). 25. ὅμως δὲ ὥς ὁ Κύρος [ἐπεὶ] παρήγγειλεν scripsi, ἐπεὶ glossam illius ὥς fuisse censens | ὅμως δὲ καὶ ὁ Κύρος ἐπεὶ παρήγγειλεν CAD (Iunt. Ald.) | ὅμως δὲ ὁ Κύρος etc. G (Dind.). Ex consensu CAD concludendum in archetypo δὲ καὶ ὁ fuisse. καὶ autem illud, quod sensu carere editores intellexerunt, ex ὥς falsa lectione ortum puto; quas duas voculas

reptissime propter simile compendium scripturae confusas se constat. Quod si mecum statueris, recte etiam ὁ ὕψος subiectum sequetur coniunctionem, cum in vulgata caecadat. 26. εὐθύς μὲν μετὰ D (Iunt. Ald.) | εὐθ. μὲν AG pr., εὐθύς μετὰ (et sic Dind.). 29. ἀλλ' ἀναβοήσας D; ἀλλὰ βοήσας AG Zon. (Dind.), ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀνοβοήσας Iunt. Ald. 30. διόττων D | δι' αὐτῶν CAG (Iunt. Ald.). confert Nitsche, Jahresber. d. philos. Ver. III p. 286, yneg. 6, 22: ὅταν δὲ οὕτως διὰ τοῦ ἔχρους πυκνῶς διόττωσι. 1. τῇ φύμῃ τῇ τῶν ἵππων D (Iunt. Ald.) | τῇ φύμῃ τῇ ἔν ἵππων C, τῇ φύμῃ τῶν ἵππων AG (Dind.). 32. ἐπειπεσόντες D (Iunt. Ald.) | συνεισπεσόντες CAG (Dind.). Iud autem rectissime se habet 'nachher überfallen', cf. II 3, 64 ἐπεισπηδᾶν. VII 3, 7. 11: ἐπισφάττειν 'nachschlachten'. 42. τί καλὸν D | ὅ τι καλὸν C, ὅ τι καὶ καλὸν AG (τί καὶ καλὸν Iunt. Ald. Dind.). VII 2, 19 τί ἄν οἱ ποιήσαντι, 20 τί ἄν ποιῶν sine καί. — [Εἰ τῶν τε ὑμμάχομένων μηδένα προδόντες σωθείητε] *delevi* quod reeptum est in hoc contextu post illud Ἀλλὰ τοῦντε ὕθεν; cum Cobetus εἰ et σωθείητε expunxerat, ut structuram fluuaret; sed ne sic quidem tolerari possunt haec verba propter sententiam; addita sunt ab aliquo qui fidem in agnando ab Aegyptiis praestitam, quam Cyrus iam supra audaverat, hic quoque praedicari vellet — τὰ τε ὅπλα παραδόντες D | τὰ τε ὅπλα ἡμῖν παραδόντες CAG (Iunt. Ald.). f. Cobet.

2, 8. ὅπου ἐδόκει ἐπιτηδεύτατον εἶναι D | ὅπου. ἐδ. τὸ εἶναι CAG (Iunt. Ald. Dind.). Cf. Cobet p. 401, cui adhibet VII 5, 37 στάς ὅπου ἐδόκει ἐπιτηδεύτατον εἶναι. 2. (πρὸς οὓς ἂν ἐγὼ Λυδῶν) ἔλθω *scripsi* | θέλω D, ἐθέλω AG et omnes editt. 14. ἰδόντι ταῦτα ἐλθόντα CD Gorr. (Iunt. Ald.) | ἰδόντι τὰ ἐλθ. AG pr. (Dind.), ταῦτα e. has res quas dixi a Sardinis collectum iri. 15. ὥροῖσε CD (Iunt. Ald.) | Κροῖσε AG (Dind.). 18. καίπερ πρόσω *scripsi* | καὶ πρόσω libri et edit. In vulgata enim est difficultatis, quod duo participia ποιῶντος et ἀπέχοντος

simplici καὶ inter se iuncta eodem modo ad ἔγνω pertinere falso videntur. 22. ἱκανὸν CD (omnes editiones) | ἱκανὸς AG (ex quo ἱκανὸς ὢν effecit Dind. praef. p. XXII). 25. ἐν δοκεῖς ἀληθεύειν C (Iunt. Ald.) | εἰ δοκεῖς ἔτι ἀληθεύειν D (praesens testatur Schneider, Dind. tacet), δοκεῖς ἐν ἀληθεύσειν AG (Dind.).

3, 9. ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα C G corr. (Iunt. Ald.), item D addit τὴν χεῖρα post δεξαμένη (D librum Schneiderus secutus est) | omitt. τὴν χεῖρα AG (Dind.). 10. φίλος ἄξιος γενήσονται D | φίλος ἄξιος λόγου φανεῖν CAG (Iunt. Ald.). Multo graviores et Abradata digniores sententiam secundum D esse perspexit iam Nitsche Jahresber. d. phil. Ver. III p. 286. — ἂν σοι ποιήσας CD (Iunt. Ald.) | ἂν ποιήσας σοι AG (Dind.). 14. (ἀκινάκην πάλαι) παρασκευασμένον σπασαμένη D | παρασκευασαμένη CAG (Iunt.), παρασκευασμένη Ald., παρασκευασμένη Oxon. (Dind.). D codicis lectionem etiam Schneider recepit.

4, 4. εἰσήλασέ τε scripsi | εἰσήλατο C (Iunt. Ald.), εἰσήλατο AG (Dind.), εἰσήλαθε D (εἰσήλασε Leunclavius, εἰσήλαθ' α Cobet). τε addidi cum Cobeto, quod falsa εἰσήλατο lectio prioris classis inde facilius explicatur; εἰσήλαθε autem D codicis nolui recipere cum mihi videretur interpretandi causa ad εἰσήλασε in margine additum esse. Cf. glossam Hesychii εἰσήλασε· εἰσήλαθε. Anab. I 2, 26 Κύρος ἐπεὶ εἰσήλασεν εἰς τὴν πόλιν. 7. ἦγον παρὰ Κύρου scripsi | παρὰ Κύρου ἦγον D, ἦγον οἱ παρὰ Κύρου CAG (Iunt. Ald. Dind.). 9. δῶρα δόντες C | δῶρα διδόντες D, δόντες δῶρα AG (Iunt. Ald. Dind.). 10. παρήγγειλεν AD (Iunt. Ald.) | παρήγγειλεν CG (Dind.). 13. ποιεῖς CD (Iunt. Ald.) | ἐποίεις AG (Dind.), ἐποίησας Zonar. 16. ἐξώπλισε CD G corr. (Iunt. Ald.) | ἐξέπλησε AG pr. (Dind.). Sed neque ἐξέπλησε neque ἐξεπλήρωσε poni potest nisi εἰς οὐ μείον τετρακισμυρίους scribas, cf. V 3, 24 ἱππέας ἐξεπλήρωσεν εἰς δισχιλίους, V 4, 32 Περσῶν ἱππικὸν ἐκπληρώσω εἰς τοὺς μυρίους. Hipparch. 9, 3 τὸ πᾶν ἱππικὸν ἐκπληρωθῆναι εἰς τοὺς χίλους ἱππέας. ἐξώπλισε eodem modo interpretor quo Breitenbach ἐξέπλησε: 'er machte beritten'.

5, 2. κυκλομένους *Bornemann* | κυκλομένους libri (Dind.). 4. πρὸς τοὺς πολεμίους *Hertlein* | πρὸς τοῖς πολεμίους libri. 7. πλείους D | πλέονες ceteri (Dind.). Sed cf. Dind. ad VIII 4, 3 et G. Sauppe ad hunc locum. 9. ἐκάστους *Madvig* | ἐκάστον libri (Dind.). In §§ 11 et 12 constituendis secutus sum *Breitenbachium* qui sola haec § 12: ὅπως — παρασκευαζομένων inclusit; Dindorfius eo progressus erat, ut § 11: εἰσὶ γὰρ — πεφυκότες, deinde in 12 haec omnia τούτους δ' — μὴ ἀνέλοι τοὺς πύργους deleret. 13. ἕκαστον τὸ μέρος CD (Iunt. Ald.) cf. VIII 6, 6. | ἕκαστον μέρος AG (Dind.). 15. ἐορτὴν τοιαύτην ἐν τῇ Βαβυλῶνι C (Iunt. Ald.) | ἐορτῇ ἐαυτῶν ἐν τῇ B. D (quae quamvis corrupta eodem ducunt), ἐορτὴν ἐν τῇ B. AG (Dind.). 21. ὅταν δὲ αἰσθῶνται CD | ὅταν δὲ καὶ αἰσθῶνται CAG (Iunt. Ald. Dind.). 22. βάλλωσιν CD | βάλλωσιν AG (Iunt. Ald. Dind. Lips.). 23. πολλὴν δᾶδα CD (Iunt. Ald.) | πολλὴν μὲν δᾶδα AG (Dind.). 25. (ὥς ἐν κόμῳ)· δειπνεῖ γὰρ *scripsi* | δοκεῖ γὰρ libri praeter A (Dind.), δοκᾷ γὰρ A, κωμοδοκεῖ D pro ὥς ἐν κόμῳ δοκεῖ ceterorum, κωμάζει γὰρ *Stephanus*, εὐωχεῖται γὰρ *Madvig*. — ἡ πόλις πᾶσα τῇδε τῇ νυκτὶ CAG | πᾶσα ἡ πόλις τῇδε τ. ν. D, δοκεῖ [γὰρ] ἡ πόλις πᾶσα <εἶναι> τῇ δε τῇ νυκτὶ Dind. Lips.; εἶναι insertum ex Mureti coniectura, quae fuerat: ὥς ἐν κόμῳ· <ἐν κόμῳ> γὰρ δοκεῖ ἡ πόλις πᾶσα <εἶναι> τῇδε τῇ νυκτὶ. 26. [ὥς] delevit *ed. Etonensis*. 27. ἐχρῶντο αὐτοῖς CD (Iunt. Ald.) | ἐχρῶντο AG (Dind.). ceterum in antecedentibus ὥς πολέμιοι in archetypo fuerit necesse est, cum sic habeant CDA; nihilominus G codicis ὥς πολεμίους lectio recipienda est ut bona huius librarii coniectura. 30. οἱ σὺν Γαδάτα καὶ Γωβρύα D (cod. Gabr.) | οἱ σὺν Γαδ. καὶ Γωβρ. πολλοὶ CAG. πολλοὶ damnavit etiam *Hertlein*. 32. [καὶ εὐφραϊνόμενοι] del. *Lincke*. 34. ληφθήσοιτο DC (qui λειφθήσοιτο) (Iunt. Ald.) | λειφθεῖεν AG, ληφθεῖεν *Leid. Meermannianus* (ληφθήσιν Dind.). utrumque graecum et ληφθήσιν (§ 31) et ληφθήσοιτο ... futurum invenies III 1, 2 εἰ δὲ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευεν

ὅτι ὡς πολεμῶν χρησέσθαι. Hoc loco erat obsequendum consensui CD codicum. 35. οὕτω δὲ διένειμεν D | οὕτω διένειμεν C (Iunt. Ald.), cum δὲ ante διένειμεν excidisset (Zeune), καὶ οὕτω διένειμεν AG (Dind.). 39. <δὲν> *inserui Hertlein*. — διωσόμεθα D | διωσόμεθα CAG (Iunt. Ald. Dind.). — ὥστ' ἐφθασεν D | ἕως παρέφθασεν C (Iunt. Ald.), ἕωσπερ ἐφθασεν AG (Dind.). At ἕωσπερ nusquam in Xenophonte invenitur; in ὥστε quod in archetypo fuerat : facile pro illo compendio ερ et αρ syllabae haberi potuit, quod descriptum vides apud Lehmann die tachygraphischen Abkuerzungen § 49; semel orto ὡς παρέφθασεν vel ὥσπερ ἐφθασεν proclive erat in ἕωσπερ mutare. 40. (Ἔρα, ἔρη, ὦ ἄνδρες), νῦν μὲν [καιρὸς] διαλυθῆναι Cobet | Dindorf etiam νῦν μὲν delebat, quod non debebat propter sequens αὐρίον δὲ, ut recte monet Hertlein. 45. οὕτω παρεσκευασμένοι CD G corr. (Iunt. Ald.) | παρεσκευασμένοι AG pr. (Dind.). 49 [προθύμως] *delevi*, quod iam Sauppio suspicionem moverat. 52. [τῆς] *delevit Dind.* 53. πάντας κατεστράφημεθα CD (Iunt. Ald.) | πάντα AG. Cf. I 1, 4: κατεστράφατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἀραβας etc. 56. νῦν δ' ἐπεὶ οὐ τοῦτω τῷ τρόπῳ μόνον ἄρχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνακτᾶσθαι δύνασαι οὓς καιρὸς εἴη scripsi | νῦν δ' ἐπεὶ οὐχ οὕτω τρόπον μόνον ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλους ἀνακτᾶσθαι δύνασαι etc. CD (nisi quod D δύνασαι ἀνακτᾶσθαι habet), νῦν δ' ἐπεὶ οὖν τρόπον μόνον ἔχεις AG | νῦν δ' ἐπειδὴ οὐχ οὕτω τρόπον μόνον ἔχεις Iunt. Ald. (νῦν δ' ἐπειδὴ οὐ τούτους μόνον ἔχεις et q. seq. Muret, νῦν δ' ἐπεὶ οὐ τοῦτο μόνον ἔχεις et q. seq. Dind., νῦν δ' ἐπεὶ οὐχ οὕτω μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνακτᾶσθαι δύνασαι Hertlein, νῦν δ' ἐπεὶ οὐ τρόπον μόνον ὃν ἔχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλοις ἀνακτᾶσθαι δύνασαι Madvig). Madvigium in eo secutus sum, quod item contra Dindorfium statui agi non de aliis conciliandis sed de alia conciliandi ratione. Eiusdem sententiae erat etiam Hertlein, a quo ἄλλως mutuatus sum pro ἄλλους codicum, in eo tamen ille audacius agens, quod non solum τρόπον, quod neglegunt omnes coniecturas

caeter Madvigii, sed etiam *ἔχεις* in omnibus libris servatum nitteret; in Madvigiana autem lectione nec placet mihi lud frigidum *ὃν ἔχεις*, nec puto omnino recte *Κυρί* mores *ἴις* moribus opponi, quasi Cyrus posset *alienis* uti moribus. Scripsi igitur pro *ἔχεις*: *ἄρχεις*, in ceteris consti-
 tendis quam proxime vestigia premens CD codicum. *ὅτος ὁ τρόπος* est mos usque ad hoc tempus observatus, *ὅτος τοῦ συμπονεῖν, τοῦ συγκινδυνεύειν, τοῦ ἐν φανερώ εἶναι*. iam amplo imperio potitus poterit Cyrus in eo exercendo tiam vim adhibere vel minas, poterit porro homines conciliare magnificentia luxuria donis opulentis conviviis iutis: 'er ist nicht mehr auf jene elementaren Mittel angewiesen', ut dicunt nostrates. Cf. VIII 2, 2. 57. *εἰσῆλθεν ὁ ἄρχος CD* (Iunt. Ald.) | *εἰσῆλθε Κ. AG* (Dind.). 58. *γένοιτο νδρὶ πόλεις CDG* corr. (Iunt. Ald.) | *γένοιτο* omissis reli-
 uis AG pr. (Dind.). 60. *ἂν ἡναγκάσθαι scripsi | συνηναγκά-
 θαι CD* (Iunt. Ald.), *ἡναγκάσθαι AG* (Dind.). Cf. quod *ἔquitur ἡγήσατο — τούτους ἂν ποιῆσθαι. 60. οἵτινες
 ὕναιτο D | οἵτινες δύνανται CAG* (Iunt. Ald. Dind.). — *νύτοις δ' εὐεργετοῦντα Pantazides* (conl. VIII 2, 2: *χρημασιν
 ὑεργετῶν et 22*) | *τούτους δ' εὐ* libri et editiones; vide tiam Breitenbachii notam. 61. *οὐδεις γὰρ ἀνὴρ D | οὐδεις
 ἐρ ἂν ἦν CA* (Iunt. Ald.), *οὐδεις γὰρ ἦν G*. Pro *ἂν ἦν* ualebant Heindorf et Schneider: *εἴη*, deleri volebat ea indorf cum Weiskio, delevit revera Hertlein. *ἀνὴρ* quod
 habet verum est, opponitur eunuchō, ut apud Herod. VIII 06. Postmodo vidi iam Nitschium III. Jahresb. d. philol. ereins p. 286 hanc codicis D lectionem commendasse. 2. *ἀπολείπειν C* (Iunt. Ald.) | *ἀπολιπεῖν DAG* (Dind.). f. *τοῦ μὲν δάκνειν καὶ ὀβριζεῖν — μέγα φρονεῖν καὶ
 πειθεῖν* et ceteros omnes infinitivos huius sectionis. 1. *κατάδηλοι δ' ἐγίνοντο D* | (nisi quod δὲ *ἐγίνοντο* abet) *κατάδ. δὲ γίνονται CAG* (Iunt. Ald.). Recte im-
 perfectum praetulit Schneider propter sequens *ἐδίδosan*. 1. *αὐτῷ ἐδόκουν D* (Iunt. Ald.) | *ἐδόκουν αὐτῷ CAG* (Dind.). 1. *ἀθλιότητα D* | *ἀθλιότατον* Iunt. Ald., *ἀθλιώτατον CAG*

(editt.). Substantivum decet substantivo *ἡδυνάθειαν* respondere. Suasit etiam Cobet p. 405. 78. *κράτιστον* *ἡμῶν* uncis liberavi, quibus munierat Dindorf; monendum *ἡμῶν* illud, quod Breitenbach omisit cum AG pr., extare in CDG corr. (Iunt. Ald.). 80. *ἔη* Cobet p. 405 | *εἴη* D, *ἀπλοῖ* CAG (Iunt. Ald.), (*ἀπλή* Fischer, Dind.). 81. [*ταῦτα*] *δέλεται* Bronn, cf. Hertlein. — *ὥς ἡδιστον ἀναπαύσεται* Hertlein | *ὥς ἡδιστόν ἐστιν ἀναπαύεσθαι* D, *ἡδιστον ἀναπαύεσται* CAG (Dind.). Recte Hertlein observavit, *ἡδιστον* sine *ὥς* adverbium esse tumque dicendum fuisse *ἡδιστα*; *ὥς* igitur a D mutatus est. Cf. § 82 *ἢ ἄριστον καὶ ἡδιστον ἀπολαύσωμεν*. 82. *οὐκ χαλεπὸν* CD (Iunt. Ald.) | *οὐτῶ γε χαλεπὸν* AG (Dind.). 85. *ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους* CDG corr. (Iunt. Ald.) | *ἐνθάδε ὄντας τοὺς ἐντίμους* AG pr. (Dind.); qua lectione quam primus recepit Zeune pessum it totum loci acumen. Cyrus enim dicit: nos (h. e. procures et Persarum et sciorum) hac in terra eodem loco sumus quo *οἱ ὁμόταμοι* in Persis; nos ipsi sumus *οἱ ὁμότιμοι* in Assyria. — *πάντ' ὅσαπερ* Dind. coniecit | *πάντας ἅπερ* libri (Dind. in ed. Lips.; *πάντα ἅπερ* Stephanus et Dind. in ed. Oxon.). 86. *τοὺς παῖδας δέ, οἳ ἂν ἡμῶν γίνωνται* CD (Iunt. Ald.) | *τ. π. δέ, οἳς ἂν ἡμ. γίν.* AG (Dind.) *οἳς* vero falsum est, cum *ὁμότιμων* Persarum sit, ut non suos quisque *παῖδας* liberos, sed omnes viri omnibus liberis instituendis communi cura incumbant, de qua re uberius dictum est in libro I. Cf. VIII 6, 10 ubi satrapae iubentur *παιδεύειν τοὺς γηνομένους ἐπὶ θύραις, ὥσπερ παρ' αὐτῶν*.

Lib. VIII.

1, 1: *Κύρος μὲν οὖν* CDG (Iunt. Ald.); *οὖν* omittit A solus (et cum eo Dind.). 2. *ὅπὸ μὴ πειθομένων τοῖς κρείττοσι* CD (Iunt. Ald.) | *τοῖς κρείττοσι* om. AG (Dind.). *οἱ κρείττονες* sunt quos dicimus „die Fachkundigen, Fachmänner“, cf. IV 1, 4 *ἐμπεὺς κρείττων*, cum in antecedenti

ἂν μὴ *πειθόμενοι* nullo dativo addito dicitur, sermo
 de obedientia *militari*, fit his verbis transitus ad
 aliolem sententiam, ad ceteras artes, in quibus omnino
 dum est eis qui rei periti atque intellegentes sunt.
 τὸ αὐτὸ τοῦτο D Stob., *ὅτι καὶ αὐτὸ τοῦτο* C Stob.
 om. AG (Iunt. Ald. Dind.). Sed καὶ illud quod
 solito compendio scriptum est, nil esse videtur nisi
 lectum τὸ. cf. VI 2, 8: *εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον*,
 12 *οἱ αὐτοὶ δὲ γε οὗτοι*, quos locos Zeune attulit, cui
 cuerat ut Schneidero. 4. *ἀναγκαζομένην ἀκούειν* Cobet |
αζομένην ὑπακούειν libri (Dind.). 12. (*ἐπὶ τὰ*) *καλὰ*
γαθὰ ἔργα C | *ἀγαθὰ καὶ καλὰ ἔρ.* D (Iunt. Ald.).
καὶ τὰγαθὰ ἔργα AG (Dind.). 14. *δεκαδέων* Schneider |
δὲ ὧν D, *δεκάδων* CAG (Iunt. Ald. Dind.). 17. *τῶν*
αἰ' *ἐαυτῶ* CG cōrr. (Iunt. Ald.) | *τῶν γὰρ ἐαυτῶ* D,
αἰ' *ἐαυτῶ* AG (Dind.). 20. *εἰ τούτων μηδὲν τις ὑπ-*
ἔρτη Hertlein | *εἰ τούτων μηδενὸς ὑπ.* libri (*εἴ τις τού-*
τηδενὸς ὑπ. Iunt. Ald. Dind.). Confert Hertlein II 2, 3
μάλα γε τοῦτο εὐτάκτως ὑπήκουσεν. — [*δύνασθαι*]
Nitsche Burs. Jahresber. p. 61; *δύνασθαι* ineptum
 Hertlein quoque videt, *βούλεσθαι* potius expectari
 rans. Puto ab aliquo *δύνασθαι* esse additum, qui non
 iceret recta oratione dicturum Cyrum fuisse: *οὗτος*
ἐρεῖν ἐν τῷ δέοντι. Hic enim ἄλλος, ad quem rela-
 enuntiatum pertinet, est eorum quibus sciat se con-
 posse „auf den er im Nothfall zählen zu können
 te.“ 21. *ἐπέπερ ἄρχων ἦν αὐτῶν* D | *ἐπέπερ ἄρχων*
C (Iunt. Ald.), *ἐπέπερ ἄρχων αὐτῶν ἐνόμιζε δικαίως*
 AG (Dind. haec omnia inclusit), quae interpolatio
 lemum facta est, postquam in x, quod ex C cognos-
 ἦν errore exciderat; inde Schneider Dindorfiusque eo
 nerunt, ut cum interpolatis verbis etiam sana *ἐπέπερ*
ἦν αὐτῶν extirparent. Ut nos ex D locum resti-
 s, ita iam Muretus legerat. 23. (*καὶ τότε πρῶτον*
ἀθήσαν) *οἱ μάγοι . . . ὁμνεῖν τε* — *καὶ θύειν* scripsi |
γοι, ὁμνεῖν τε καὶ θύειν CD (Iunt. Ald.), *οἱ μάγοι*,

ὕμνῳ τε — καὶ ἔθνεσιν AG (Dind.), structura tam dura
 non potuerit a Xenophonte oriri. Quis enim τε partiali
 coniunxerit duo enuntiata, quorum et subiecta diversa
 et tempora? merito deinde quaesiverunt interpretes, quod
 iure Xenophon magos, quos iam antea sat multis locis
 commemoraverat, nunc primum constitutos dicere potest
 nisi addidisset ex Medis eos esse receptos in novum Persarum
 imperium; tale quid igitur post οἱ μάγοι excidisse pro
 habeo; extremam deinde lacunam haec fere continet
 conicio: ἐκ τούτου δὲ αὐτὸς ἤρχετο (ὕμνῳ τε καὶ ἐθ-
 νῶν) quos infinitivos cognoscimus in archetypo fuisse ex
 librorum consensu. Iam mancam illam orationem sententia
 codicis α librarius succurrere ei ita voluit ut verba finis
 ὕμνῳ et ἔθνεσιν scriberet. Quae coniectura infelicitur a Zeller
 ex AG recepta omnes editiones foedavit. 26. (διὰ τοῦ
 καίον δ' ἐθέλειν) πορεύεσθαι CD | πορίζεσθαι AG (Iunt.
 Ald. Dind.) cf. II 2, 4 ἡ πονηρία διὰ τῶν παροντικῶν
 ὧν πορευομένη. πορίζεσθαι deinde significat curare τὰ
 τήδεα, quae est cura imperatoris. Quod volunt interpre-
 tes, qui πορίζεσθαι tuentur, in ea voce inesse, id potius
 πλουτίζεσθαι Xenophon dixisset. Cf. Heindorf ad Platonem
 Prot. p. 512. 31. [διήρει — ἀφανεί] interpolationi debet
 vidit Nitsche Burs. Jahresb. p. 61. 37. [τὰς] delendum
 censuit Dindorf. 38. αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε D (Iunt. Ald.)
 καὶ om. CAG (Dind.). καὶ rectum est; ne tum quidem
 cum domi manendum erat, venando abstinebat. 39. (παρὰ
 μὲν δὴ) τοιοῦτον D | τοιόνδε CAG (Iunt. Ald. Dind.) —
 ὅτι ἄριστος D | ὅτι om. CAG (Iunt. Ald.) — φανήσεται
 CD (Iunt. Ald.) | φανείη AG (Dind.) Schneider confert
 § 10 et 43: ὅπως ἔσοιτο, item ληφθήσοιτο restitui VII 5, 34
 42. μὴ πτύνοντες μηδὲ ἀπομυτιόμενοι D | μὴ δὲ πτ. μὴ δὲ
 ἀπομ. CAG (Iunt. Ald.), μήτε-μήτε scripserat Dind.; et
 sequitur μηδὲ μεταστρεφόμενοι quod non mutavit ille. 44
 [ὅπως-διατελοῦν] delevit Cobet N. L. 385. Mn. n. ser. III
 p. 407. Cf. Breitenbachii notam. 46. αὐτῶν ἥδεσιν Iunt.
 CD (Iunt. Ald.) | ἥδεσιν om. AG (Dind.) — δ, τι CD (Iunt. Ald.)

(Dind.) cf. Andoc. 1, 11 χρῆσθε ἐμοί, ὃ, τι ἂν

ἐπειράτο τὴν φίλλαν θηρεύειν C (Iunt. Ald.) |
 ηρεύειν τὴν φίλλαν D, τὴν φίλλαν om. AG (Dind.).
 D | οἷς ἂν CAG (οἷς ἀεὶ Iunt. Ald. οἷς Dind.);
 t ἂν et δὴ saepe confundi. 4. μᾶλλον θεραπεύουσι
 Ald.) | θεραπε. μᾶλλον AG (Dind.). 5. ἐν βραχυ-
 ρίβοντα ἔργῳ CD (Iunt. Ald.) | ἔργῳ om. AG
 - δὴ ἡναγκάσθαι Hertlein | διηναγκάσθαι CAG
 Dind.), διενέγκασθαι D. — παρέγγη CD, παράσχη
 Dind.) (παράσχηται Ald.) — οἶμαι καὶ ταῦτα D |
 ceteri (Iunt. Ald.). 12. τὸ δὲ οὐτῷ διακείσθαι CD
 .) | τοῦ δὲ οὐτ. δ. AG (Dind.). Cf. VII 2, 22
 αὐ οὐδὲ τάδε τὸν θεόν Hell. VII 5, 12 τό γε μὴν
 ἐνόμενον ἔξεστι μὲν τὸ θεῖον αἰτιαῖσθαι cf. Hell.
 6. τουτωῖ Hertlein | τουτῷ libri et edit. cf. V 3, 21.

πένητας πάντας C (Iunt. Ald.) | πάντας ὁμοίως
 , ὁμοίως πάντας πένητας AG (Dind.). 21. αὐτῶν
 σι CD (Iunt. Ald.) | αὐτῶν αὐ κατορύττουσι AG
 vitiosum etiam Zeune iudicavit. 23. καὶ χρῆσθαι
 καὶ χρῆσθαι τε C, κεχρησθαι τε AG (Iunt. Ald.),
 αὐ D (sic Zeune et Nitsche im III. Jahresber.
 p. 286), (χρησθαι τε Dindorf cum Stephano).
 δὲ cf. V 3, 43: οἷ τε ἄρχοντες καὶ πάντες δὲ οἱ
 τες Mem. I 1, 3. Hell. II 4, 6. — ὥσπερ ἔλεγε
 ον Hertlein | ὥσπερ καὶ ἔλεγε πράττων libri. 24.
 : ἰατροὺς scripsi | καὶ ἰατροὺς τε D, τοὺς τε ἰατροὺς
 ad.); τε illi respondet καὶ ante ὁπόσα. 25. τῶν
 ὦν λαμβάνων CD (Iunt. Ald.) | τοῖς π. ἐ. λ. AG

στολὴν τυγχάνω CD (sic testatur Schneider de
) (Iunt. Ald.) | τυγχάνω στολὴν AG (Dind.). 6.
 ν αὐτοῖν ταῦτα DG (Iunt. Ald.) | σκοποῦσι τὴν
 ὑτὰ C vitiose, σκοποῦντοιν ταῦτα A (Dind. Lips.) —
 ππέων ἡγεμόσι, δὲ δὲ καὶ D | τοῖς τῶν ἱπ. ἡγε.
 (Iunt. Ald. Dind.) codd. AG hic lacunam habent.

7. προστάξεις *Cobet* p. 385 | τάξεις libri — συσκευοφορήσω *CD* (Iunt. Ald.) | σκευοφορήσω *AG* (Dind.); dicit *Pheraulas*: συσκευοφορήσω vestris calonibus. Cf. 4, 27 συμπερούμεναι.
 8. χρήσει μοι *CA* (Iunt. Ald.) (nisi quod χρήση habent) | μοι χρήση *DG* (μοι χρήσει *Dind.*). 13. τὸ αὐτὸ τοῦτο *CD* (Iunt. Ald.) | τὸ αὐτὸ δὴ τ. σ. *AG* (Dind.). 17. <τοσοῦτοι> post τοῦτοι; inserui, *Hertlein* post ἄλλοι; cf. VII 4, 16. 20. ἔλεγον αὐτοῖς οὕτως *CD* | οὕτως om. *AG* (Iunt. Ald. Dind.). 22. (Σύρων δὲ τῶν) ἀποστάντων Γαδάτας *Madvig* advers. crit. I p. 357. | τῶν πάντων Γαδάτας *D*, *Apostol.* Prov. XX 18, ὁ προστάτων *CAG* (Iunt. Ald. Dind.). 29. οὐδὲ μεταστρέφεται *CD* *Apost.* | οὐ μ. *AG* (Iunt. Ald. Dind.). Cf. 28 οὐδὲ μετεστράφη. 33. ἔδοξεν αὐτῷ *DC* (in hoc compendium quoddam quod circumflexo simile est cf. *Lehmann* § 17) | ἔδοξεν αὐτοῦ *AG* (Iunt. Ald. Dind.). αὐτῷ *Stephanus* de suo dederat. 34. οὕτω δὴ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἡ βασιλείως ἔλασις οὕτως ἔτι καὶ νυνὶ διαμένει, πλὴν *scripsi* οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις οὕτως ἔτι καὶ εἰς ἐμὲ διαμένει, πλὴν *C* (et sic *Vat.* 987), οὕτω δὴ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἡ ἔλασις ἔτι καὶ νῦν οὕτως διαμένει ἡ βασιλείως. ἔλασις πλὴν *D*, οὕτω δὴ ἡ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις οὕτω ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ βασιλείως ἔλασις πλὴν *A* (Iunt. Ald. Dind., nisi quod altaro loco οὕτως scribunt), οὕτω δὴ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις πλὴν *G* pr. Ab ea lectione quam adiuvente codice *C* dedi aliquantum differt quod *Cobet* p. 407 proposuit: οὕτω δὴ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἔλασις ἔτι καὶ νῦν διαμένει. Servavi contra *Cobetum* οὕτως ante ἔτι καὶ νυνὶ memor loci VIII 4, 5 οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένοντα, servavi deinde ἡ βασιλείως propterea quod in sequentibus ὅταν μὴ θύῃ subiectum desideratur; quanquam notandum *C* huic θύῃ addere ὁ βασιλεύς. Sed non audeo ei soli obsequi, imo censeo, postquam solum ἔλασις errore scriptum fuerit, veram lectionem ἡ βασιλείως ἔλασις corrigendi causa in margine esse additam; quae correcta lectio, ut saepe factum, postea una cum corrigenda in *AD* propagata est.

. ἔγωγε οὕτως CD | οὕτως ἔγωγε AG (Dind.). 39. ἐπύθησας Hertlein | πεπλούτηκας libri. 42. οὕτως ἡδὺν CD ob. (Ald.) | οὕτως ante ὥς ἀνιάρων G corr. (Iunt.), οὕτως orsus om. AG (Dind.).

4, 1. θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος νικητήρια ἐστιῶν GD (Iunt. id.) et A, nisi quod ἐς τινῶν pro ἐστιῶν habet | θύσας καὶ ὁ Κῦρος καὶ νικητήρια ἐστιῶν C, θύσας δὲ ὁ Κῦρος ἡ νικητήρια ἐστιῶν Ox. (Dind.). Sed optime se habere ante ὁ Κῦρος, quod optimi quique utriusque familiae dices habent, edocemur verbis 3, 33. Recte igitur contra Eiskium et Dindorfium iam Hertlein et Breitenbach vulgarem restituerunt. Alterum καὶ ante νικητήρια quod in C et non est, fictum esse ad tollendum asyndeton θύσας — ἐστιῶν quod tamen ab usu auctoris minime alienum“ Zeune inlexit. 4. <διὰ> inseruit Dind. 6. ἔργον ἔχειν τὸν ἡδόμον τοῦτον κοινωνεῖν scripsi | ἔργ. ἔχ. τῶν ἐδομένων τοῦ κοινωνεῖν C libri Gabr., ἔργ. ἔχ. τὸν δεόμενον τοῦτον κοινωνεῖν D Ox. lib. Meerm. (Ald. nisi quod errore typogr. ibit: τοῦ δεόμενον τὸν κοινωνεῖν), ἔργ. ἔχ. δεόμενον τοῦτον κοινωνεῖν AG (Iunt. vulg. Dind.); vulgata ἔργον μιν δεόμενον, quae sic explicatur a Zeunio et reliquis: operam dedisse rogando“, propterea locum non habet quod ἔργον ἔχειν „operam dare ut“ alibi semper cum infinitivo coniungitur. Mem. II 10, 6 ἔργον εἶχε σκοπεῖν et Hes. 11, 12 αἰεὶ ἀμαυροῦν τὰ τῶν πολεμίων ἔργον εἶχεν; inde iam Cobet observavit in tribus codicibus articulum τε δεόμενον scriptum extare; quibus nunc accedit etiam codicis quamvis depravatam testimonium τῶν ἐδομένων. Quod Cobet ipse scribi voluit τὸν δεόμενον cum D, id propter sententiam non potest probari; δεόμενος enim significat esurientem, vel propter inopiam edendi appetentem; quis autem indigere vel carere dicatur *cuppēdiis bellariis*? de his enim cum aethicis benigne communiter agitur ut in Anab. I 9, 25, 26: *πολλάκις δὲ χῆνας ἰβρώτους* etc. — *τούτοις ἦσθ' ἡ Κῦρος*. Inde conieci scribendum esse τὸν ἡδόμον cf. quae infra sequuntur οἷς ἡσθεις ἔτυχε.

Gobryas igitur admirabatur Cyrum operam dare, ut qui harum rerum amans esset participes earum fieret. [τοὺς παρόντας] *delevit Cobet* „quod nescio quis propter sqq. καὶ τῶν ἀπόντων importune adiecit;“ audaculum autem foret conicere τῶν παρόντων, quod sententiae conveniret. 7. (ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνῆκεσαν καὶ) πάντα τὰ <λοιπὰ> πολλὰ ὄντα *scripsi* | πάντα τὰ πολλὰ ὄντα CAG (Iunt. Ald.), τὰ πάντα πάμπολλα ὄντα D (τὰ πάντα πολλὰ ὄντα inde ex Stephano omnes fere editiones et Dind.). ad λοιπὰ quod ante πολλὰ excidisse statuo cf. 2, 3 ταῦτα πάντα πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδαιπνοι χρῆσαιντο διεδίδου, Anab. I 9, 26 πολλάκις δὲ χῆρας ἡμιβρώτους ἔπεμπε καὶ ἄρτων ἡμίσεα καὶ ἄλλα τοιαῦτα. 15. πολλὰ μοι ἐπιδεικνύη CD (Ald.) | πολλὰ ἐπιδ. AG (Iunt. Dind.) „nam locus μοι requirit.“ Zeune. 16. τούτῳ *Hertlein* | τούτῳ libri. 22. ψυχρῷ δ' ἂν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεῖ CA (Iunt. Ald.) | ψυχρῷ δ' ἂν, πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, βασιλεῖ D, ψυχρῷ δ' ἂν βασιλεῖ, πρὸς τῶν θεῶν G (Dind.). 28. τὸν καταμεινάντων τότε D cod. Meerm., liber Gabr. | τὸν κ. τούτων C, τὸν κ. τούτων τότε AG (Iunt. Ald. Dind. coniungentes τούτων et τότε quas varias lectiones fuisse apparet) verum vidit iam Zeune. 30. ἐδίδosan CD (Iunt. Ald.) | ἔδοσαν AG (Dind.) cf. 29 ἐδίδου — ἐκάστω ἐδίδοσαν C (Ald.) ἐκ. διέδοσαν D, ἐκ. ἔδοσαν AG (Dind.). 32. Ἀισθόμενος CD Zon. | Αἰσθανόμενος AG (Iunt. Ald. Dind.). 35. ῥάδι εἶναι ἰδεῖν CDAG (Iunt. Ald.) | ῥάδιον εἶναι ἰδ. unus Vat 987, qui ex C descriptus nullius auctoritatis est (Dind.). Cf. Hertleinii notam.

5, 2: εὐτάκτως μὲν ἀνεσκευάζετο, ταχὺ δὲ κατεχωρίζετο *scripsi* | εὐτ. μ. κατεσκευάζετο, ταχὺ δὲ κατεχωρίζετο CD, εὐτ. μ. κατεσκευάζετο καὶ πάλιν ἀνεσκευάζετο, ταχὺ δὲ κατεχωρίζετο AC corr. in marg. (Dind.), item G nisi quod κατεχωρίζετο δὲ ταχὺ collocat (ut G habent Iunt. Ald.). Duae tantum res tractantur 1) τὸ ἀνασκευάζειν „aufpacken“ quod fit, ubi iter incipitur ad πορείας quae 16 commemorantur; tractatur 4: ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται — ἀνηρεθῇ. 2) τὸ καταχωρίζεσθαι ὅπου δεῖ, hoc est res a carris sumptas

εχωρίζοντο) suo quamque loco conlocare; hoc fit ubi ponuntur, *ἐν τῇ στρατοπεδεύσει* (6 et 16). Fundamentius huius disciplinae est certa quaedam distributio, qua fit ut suam quaeque res sedem habeat, ut et petenda sit et ubi reponenda omnes sciant. Quare do castrorum ante omnia describitur 3, ad eundem scriptor pluribus 5 et 6. Turbam movisse videtur n 4 scriptum est *ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ κατα-*, quibus verbis secundum nos nihil aliud nisi idem *καταχωρῆσθαι* significatur vel initium eius actionis. item de quo agimus loco postquam errore *κατεσκευά-*riptum est pro *ἀνασκευάζετο*, haec vero lectio mardscripta deinde in orationem recepta cum falsa conet *καὶ πάλιν* verbis ab illa distincta esse videtur. Hoc i, Xenophontem, si tres actiones distinguere voluisset, ecentiores crediderunt propter illud *περὶ κατασκευῆς, νάζετο* in initio positurum fuisse. 7. *πλείστον ἄξια κτήματα* Schneider | *πλ. ἄξ. ταῦτα κτήματα* CD et marg. l. ἄξ. τὰ κτήματα AG (Iunt. Ald. Dind.). Ad Schneideri turam adiuvandam afferunt Hipparch. 5, 11: *καὶ ἐν-μενος δ' ἂν τὰ ἐν τοῖς πολέμοις πλεονεκτήματα εἶροι τὰ πλείστα καὶ μέγιστα σὺν ἀπάτῃ γεγενημένα*. Fuit cum de *κατορθώματα* cogitarem; cf. Hell. VII 1, 7: *α μὲν ἐσφαλμένοι εἰσί, πλείστα δὲ κατορθωκότες*, nisi ichus (ed. Lob. p. 250) praefracte negaret hoc subrum *δόκιμον* esse. Quamquam *κατόρθωσις* invenitur Aeschin. 2, 171. 9. *σὺν οἷς μάχονται ὅπλοις* CDG Iunt. Ald.) | *σὺν* deest in AG pr. (Dind.). Sed con- I 1, 21 *τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέρον καὶ θώρακι μάχεσθαι*, 54 *λέναι εἰς μάχην σὺν ὅπλοις*. 13. [*οἱ σώφρονες*] nam nec *σωφρόνων* est nec *σωφροнисτῶν* (quod con- Vitsche p. 62) scire ubi nobiles habitent. Sed est in urbibus inprimis *τῶν ὀπηρετῶν* ipsorum; hi igitur tum sunt verbi *ἴσασι*. 14. *ἐκαστα εἶναι τὰ φύλα* CD | *τὰ φύλα* om. AG (Iunt. Dind.). Cf. § 7: *τὴν τῶν εὐθιμοσύνην*. Si substantivum Xenophon omisisset,

scripturus fuisse putandus est διὰ τὸ εἰλικρινεῖς ἐκάστους εἶναι. 20. καὶ τῷ Κναξάρη CD (Ald.) | καὶ τῷ om. AG (Iunt. Dind.) „perperam“ recte observavit Zeune. 23. συστρατευσαμένων αὐτῷ C Oxon. (Ald.) | σ. αὐτῶν D, αὐτῷ om. AG (Iunt. Dind.). 26. οὗτος ἐπαγγέλλη CD (Ald.) | οὗτος om. AG (Iunt.) οὗτος opponitur illis ὑμῖν αὐτοῖς. 28. ἔχων ἀνεξεύγνυ; ἔχων omnes libri et editiones praeter Dind., qui fortasse errore in Lips. ed. omisit.

6, 14 [ταῦτα — ἐπιστάταις] *delevit Lincke* — πᾶσαι δὲ αἱ πορεῖαι libri omnes (Iunt. Ald.) | πᾶσι δ. αἱ π. Dindorf. — πᾶσαι δὲ συγκεφαλαιοῦνται πολιτικαὶ πράξεις εἰς ὁλόγους ἐπιστάτας *Eichler* de Cyropaediae capite extremo (Grimmae 1880) p. 72. | sic D, nisi quod πολλὰ habet ut ceteri: πολιτικαὶ coniectura est Eichleri, πᾶσι δὲ συγκεφαλαιοῦνται πολλὰ πράξεις ὁλόγοις ἐπιστάταις CAG (Iunt. Ald. Dind.). 15. ταῦτα εἰπὼν CD Med. | ταῦτα δὲ εἰπὼν AG (Iunt. Ald.) — ἀποδείξεως CD | ἐπιδείξεως AG (Iunt. Ald.). ἀπόδειξις gravior notio quam ἐπίδειξις; haec fit pompae et ostentationis causa Hipparch. 3, 10, illa veri certaminis causa et simul rationis reddendae. Cf. supra § 11 ὅς δ' ἂν ἐμοὶ — πλείστα μὲν ἄρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδεικνύη; ἀποδεικνύναι idem quod ἀποδιδόναι IV 3, 3. Anab. V 8, 7 et 11: recte iam Stephanus ἀποδείξεως praetulerat.

7, 3. ἐσημαίνετέ μοι D | ἐσημήνατέ μοι CAG (Iunt. Ald.); imperfectum postulat sententia; sequitur etiam imperfectum ἐγίνωσκον. 5. ταῦτα Zeune | ταῦτα ταῦτα D, ταῦτα CAG (Iunt. Ald.). 7. [οἶδα] *delevit Dind.* praef. p. XXIII. — τελέως με μέγα φρονεῖν *Schneider* | τελέως μέγα φρονεῖν CD (Dind.), τελέως με φρονεῖν AG (Iunt. Ald.). 9. βασιλείαν με ἤδη σαφηνίσαντα D (libri Brod.) | β. με σαφηνίσαντα C (cum eis libris quos Dind. P et V appellat), β. σαφ. AG (Iunt. Ald. Dind.). — ἐγὼ δ' οὖν *Hertlein* | ἐγὼ οὖν D, ἐγὼ δὲ οὖν CAG (Iunt. Ald. Dind.). 12. ἐνδεής D | ἐπιδεής CAG (Iunt. Ald.) ἐπιδεής apud Xenophontem non invenitur. Cf. Hertlein. 17. ὥς οὐδὲν ἔτι ἐγὼ ἔσομαι D | ὥς οὐδὲν εἰμι ἐγὼ ἔτι CAG (Iunt. Ald. Dind.). Sed futurum

flagitat quod sequitur *ἐπειδὴν τελευτήσω*, receperunt etiam Stephanus et Hertlein. 20. *αὐτὸν εἰκὸς CD | εἰκὸς αὐτὸν AG* (Iunt. Ald. Dind.).

8. Uncos capiti 8 a Dindorfio additos ne post Cobeti et Eichleri quidem defensiones removeere ausus sum, quanquam concedo nonnulla ab eis recte esse monita. Xenophon si ipse addidisset hanc „appendicem“ vel „Nachtrag“, ut nos dicimus, puto eum non solum in regum Persarum et Persarum ipsorum *mores* depravatos invecturum fuisse, sed etiam adiecturum, neminem successorum Cyri eis ingenii dotibus eaque imperandi virtute fuisse, qua Cyrus praestiterat. Nec enim id solum egerat Xenophon, ut demonstraret, qui pii et iusti et fortes essent, eos et reges et populos rem suam bene gerere, sed esse artem aliquam et scientiam *τοῦ ἄρχειν*, qua si carerent qui rem publicam gubernarent, etiamsi integerrimis moribus essent, tamen adversis rebus pares esse non posse; qua de arte vel virtute in hac appendice ne verbum quidem invenies. Nec minus mirum quod Xenophon, si re vera fuit, in hoc capite nusquam provocat ad ea quae in Cyropaedia scripserat, nusquam reperies quod alibi in Xenophonteis deprehenditur, ὥς πρότερον δεδήλωται vel similia. 3. οὐδ' ἂν εἰς αὐτοῖς ἐπίστευσεν *scripsi* | οὐδ' ἂν εἰς αὐτοῖς ἐπίστευεν *CD* (Ald.), omittunt haec omnia AG (Iunt. Dind.) — νῦν δὲ δὴ *CD* | νῦν δὲ AG (Iunt. Ald. Dind.). 9. *χρῶντο εἰς τὰς πράξεις D | χρῶντο καὶ εἰς τ. πρ. CAG* (Iunt. Ald.). duplex καὶ hoc loco non esse aptum vidit Nitsche III. Jahresber. d. philol. Ver. p. 286. 20. ἀπὸ ταύτης ἱππότας παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ φρουροῦντας πρὸ τῆς χώρας μισθοφόρους εἶναι Nitsche Burs. Jahresb. p. 61. (Item Eichler p. 53.) | ἀπὸ τ. ἱππ. παρέχεσθαι, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατ., τοὺς δὲ φρ. πρὸ τῆς χ. μ. ε. C, ἀπὸ τ. ἱππ. παρέχεσθαι, οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο, τοὺς δὲ φρουροῦντας, εἰ δέοι στρατεύεσθαι, πρὸ τ. μ. μ. εἶναι (*D* Iunt. Ald.), εἰ δέοι στρατεύεσθαι om. AG (Dind.): in archetypo in margine haec fuisse

addita apparet, postquam errore omisa sunt, inde in aliis codicibus alio loco conlocata in aliis omisa. 23. ὥσπερ <οι> ἐπὶ Κύρου τὴν μάχην ποιησάμενοι Nitsche Burs. Jahresb. p. 62 | ὥσπερ ἐπὶ Κύρου — ποιησάμενοι D, ὥσπερ ἐπὶ Κύρου — ποιησάμενοι CAG (Iunt. Ald.) cf. etiam 24 ἐφ' ᾧ Κύρος αὐτὰ ἐποίησατο.

Scribebam Turici mense Aprili anni MDCCCLXXXIII.

Arnoldus Hug.

Summaria.

Lib. I.

Ostendit auctor operis prooemio non adeo difficile videri hominibus imperare, modo quis eorum naturam cognitam prudenter tractare sciat. Quam in rem Cyri affert exemplum, atque ita commode ad narrationem instituentem transit (c. 1.). Cyri genus et corporis animique dotes, eiusdemque educatio puerilis ad leges Persicas instituta, quarum ratio et praestantia explanatur (c. 2.). Duodecim annos natus Cyrus ad avum profectus est, apud quem multa pueriliter quidem, sed ingenue atque ita dixit et fecit ut egregiam mentis et animi indolem ostenderet omniumque amorem sibi conciliaret (c. 3.). Exactis pueritiae annis gravitatem et verecundiam induit: aequales obsequio et comitate sibi devincit, inter quos unice tenetur equitandi et venandi studio. Sedecim annos natus tirocinium ponit et documentum artis imperatoriae edit adversus Assyrios. In Persas redeuntem deducunt Medii magno comitatu, quorum unus eius pulchritudine captus aegre ab eo discedit (c. 4.). Transactis modeste et strenue legitimis usque ad aetatem virilem annis a Persis praeficitur exercitui qui Cyaxari mittitur auxilio contra Assyrios (c. 4.). Cyri oratio ad mille duces sui exercitus. Proficiscentem prosequitur Cambyses et cum eo disserit de officiis imperatoris et singulatim quidem de rerum

divinarum cura et de precibus ad deos certa lege faciendis 1.—6., de industria et cura efficiendi ut quisque modestus et probus reperiatur, et ut res necessariae suppetant exercitui 7.—11., de multiplici boni imperatoris scientia 12.—14., de tuenda bona exercitus valetudine, et de exercitationibus hanc in rem instituendis 15.—18., de artibus quibus effici possit ut milites non modo coacti et inviti, sed volentes ac lubentes imperatori pareant 19.—25., de variis artibus superandi hostes 26.—43., de divinatione in rebus suscipiendis adhibenda 44.—46. (c. 6.).

Lib. II.

Cyaxares suas hostiumque copias recenset Cyrus et pugnae armorumque genus quod sit ostendit. Cyrus autem ab eo impetrat ut Persis advenientibus nova arma ad bellum felicius gerendum fieri iubeat. Concionibus de mutando armorum genere habitis Persae omnes iisdem quibus homotimi armis ornantur. Cyrus meditationes campestris instituit, et virtutis praemiis propositis studia contentionum honestarum excitat (c. 1.). Convivantium sermones ita moderatur Cyrus ut et delectent et prosint. Lepida quaedam narrantur de simplicitate et fatuitate Persarum plebeiorum. Inde post seria quaedam de praemiis distribuendis rursus ad ludum sermones revocat (c. 2.). Causa de praemiis in concione agitur. Cyrus rem ad deliberandum proponit. E procerum ordine Chrysantas statuit ut in ea re virtutis singulorum ratio habetur. E plebeiorum ordine Pheraulas praestantissima oratione idem suadet, simulque decernit dignitatis et virtutis iudicium esse Cyro permittendum. Totas centurias Cyrus ob singulares exercitationes ab ipsis institutas epulo excipit (c. 3.). Legatis ab Indorum rege ad Cyaxarem missis Cyrus arcessitus dat responsum. Cyaxari suadet idem ut Armeniorum rex, qui defecerat, ad officium redi-

gatur, et probata re sub venationis specie cum exercitu ad fines eius accedit (c. 4.).

Lib. III.

Armeniae rex cum suis capitur, et iudicii quadam forma defensus a filio in fidem conditionibus aequis recipitur. Regis Armeniorum et filii eius paratum obsequium (c. 1.). Chaldaeos pariter oppressos Cyrus sibi et Armeniis socios adiungit, et utrisque volentibus montes occupatos ipse tenet: quos munire instituit. Legatos ad Indorum regem de pecunia in belli sumtus mutuo sibi danda mittit (c. 2.). Cyrum redeuntem excipiunt honorifice deducuntque abeuntem Armenii. Ornatis et excitatis militibus Cyrus persuadet Cyaxari ut iam in hostium regionem educatur exercitus: in qua praedando et cuncta vastando accedunt ad hostes. Assyriorum et Cyri diversa in castris collocandis ratio. Cyrus principes Persarum ad fortitudinem cohortatur; Assyrius omnem suum exercitum quod sero ab hoc et frustra fieri pluribus docet Cyrus. Magno animo Persae impetum faciunt in Assyrios, qui amissis suorum multis in castra repelluntur (c. 3.).

Lib. IV.

Cyrus ob victoriam reportatam deos et milites honore afficit. De hostibus, qui nocte castra deseruerant, persequendis capitur consilium. Rem impedire conatur Cyaxaris livor et ignavia: sed ab eo impetrat Cyrus ut Medi, qui sponte velint, ipsum sequantur (c. 1.). Interim Hyrcaniorum legati de societate cum Persis ineunda veniunt: quos duces itineris secutus Cyrus cum suis et cum maxima parte Medorum proficiscitur, Hyrcaniosque in fidem recipit. Hostium aggrediendorum et persequendorum modum docet, quos oppressos nullo resistente maxima clade afficit. Cyrus per servos captivos parat commeatum et summa cura pro-

videt ut socios in hostibus persequendis iam occupatos sibi devinciat (c. 2.). Persis qui adhuc equitatu caruerant, persuadet Cyrus Chrysanta adiuvante ut et ipsi equitatus discant (c. 3.). Captivi ut contineantur sub imperio, dimituntur liberi (c. 4.). Cena sumitur et castra custodiuntur. Cyaxares cognito suorum discessu iratus mittit qui confestim illos redire iubeat: sed Cyrus nuntium retinere studet. Mittitur nuntius cum mandatis in Persas ut novos milites mittant, sed cum litteris idem ad Cyaxarem. De praeda dividenda ita Cyrus agit ut equi et omnia quae ad rem equestrem pertinent, Persis ad instituendum equitatum cedant (c. 5.). Gobryas ab Assyrio deficit ad Cyrum. Medi de praeda divisa referunt (c. 6.).

Lib. V.

Cyrus de praeda sibi tributa ornat alios. Panthea, forma et virtute excellens mulier, custodienda committitur Araspae: qui cum adversus Cyrum egregie disputasset de amore, suamque adversus eius illecebras iactasset firmitatem, ad extremum vehementi capitur amore Panthea. Cyrus de bello persequendo certus explorat Medorum et sociorum voluntatem, num secum manere velint: qui omnes haud dubitanter respondent se ab eo non esse discessuros (c. 1.). Cyrus proficiscitur ad Gobryam: hic se et sua omnia tradit Cyro. Gobryas in castra invitatus Persarum epulandi morem admiratur. Cyrus a Gobrya et Hyrcanio exquirat quae nova sociorum auxilia possint adsciscere; et si via propter Babylonem ducat, non refugiet, sed nunc maxime illuc iter dirigendum esse docet (c. 2.). Assyria denuo vastata praedae maxima pars tribuitur Gobryae. Cyrus ad Babylonem accedit et Assyrium ad pugnam, sed frustra provocat. Gadatas, regulus sub Assyriorum ditione agens, sed per vim a rege castratus, ad Cyrum transit et castellum quoddam dolo occupatum eidem tradit. Cadusios et Sacas cum Cyro se con-

iunxisse paucis significatur qui maiores copias, ut et Hyrcanii, ad bellum educunt. Gadatas ad oppida sua defendenda proficiscitur, et Cyrus suos hortatur ut ei auxilium ferant docetque quomodo agmen ad iter nocturnum institui velit. Quibus de causis Cyrus militum duces nominatim appellariit exponitur. Eius cura et sollertia in itinere instituto conficiendo (c. 3.). Gadatas a perfido homine vulneratus servatur a Cyro. Cadusii temere versus Babylona excurrunt et amisso duce magnam contrahunt cladem. Quos Cyrus humaniter monet et meliora edocet, simulque cum novo eorum duce hostes ulciscitur. Pactum conventum de parcendo agricolis. Gadatas relicto domi praesidio cum exercitu Cyri proficiscitur. Cyrus exponit cur in itinere non prope Babylona, sed aliquo spatio remotus praeterire velit. Castellis tribus potitur (c. 4.). Cum novi milites, de quibus nuncius cum mandatis missus erat, e Perside ad Cyaxarem venissent, hic invitatu Cyri eo lubentius in eius castra proficiscitur, quod cum suis exercitibus Medorum agris molestus esse non vult. Cyrus obviam Cyaxari procedit cum equitatu. Altercatio inter Cyaxarem et Cyrum. Cyaxares conciliatus deducitur in tabernaculum et donatur a suis. Dum Cyaxares cum suis cenat, Cyrus in concione amicorum refert de bello gerendo (c. 5.).

Lib. VI.

Ante Cyaxaris tabernaculum congregati socii rogant Cyrum ne dimittat exercitum. Egresso iam Cyaxare discernitur bellum esse prosequendum. Cyrus suadet ut castellis hostium sublati a suis nova exstruantur. Probato illo consilio Cyrus capit loca hibernis idonea. Equitatus Persarum augetur et instituuntur currus falcati. Araspae, qui Pantheam violare conatus erat, ignoscit Cyrus, eundemque ad hostes simulata fuga iubet transire. Abradatam maritum ut arcessat Cyro persuadet Panthea. Abradatas Cyri rem curulem adiuvat. Plaustra cum

turribus aedificat Cyrus (c. 1.). Indorum legati tunc a Cyro ad Assyrium speculandi causa. studium in apparando bello et exercendis militibus. dorum narratio de hostium copiis perturbat milites quorum metum sedant conciones Cyri et Chrysa Decreta expeditione statim suscipienda Cyrus edici rebus, quibus praeter arma exercitus debeat esse insus ad iter (c. 2.). Describitur ordo agminis, et implastrorum et impedimentorum. Cyrus e pabulato quos intercipi iubet, de statu hostium quaerit. Arredit et exponit de acie hostium. Accuratus descri acies Cyri (c. 3.). Armis ornatur exercitus, inprim Abradatas munere Pantheae; quae simul virum gramis verbis ad fortitudinem hortatur. Cyrus duces catos denuo ad spem victoriae excitat (c. 4.).

Lib. VII.

Prandio sumto et sacris rite factis Cyri exeromine fausto procedit. Cum iam uterque exercitus ess conspectu, obequitat Cyrus et suos excitat totamque pineundi rationem docet. Croesus tribus phalangibus vadit Cyri aciem, sed eius utrumque cornu primo imfugatur. Abradatas hostes incurrit, et cum nonnullis orum cadit. Aegyptiorum globus cum fortiter res pedem referunt Persae. Aegyptii tandem, cum a t adortus esset Cyrus, caeduntur undique, sed in fidem ceptis assignantur sedes. Quid in hoc praelio plurivaluerit, breviter commemoratur (c. 1.). Sardibus e Cyrus Croesum custodiri iubet et ob praedandi libid egregie castigat Chaldaeos. Croesum arcessitum humasalutat, et eius consilio de non diripienda urbe p Exponit Croesus de oraculis Apollinis sibi datis et s incusat imprudentiam. Cyri clementia erga Croe (c. 2.). Cyrus audita morte Abradatae funus ei spldum parat: cumque Panthea prope maritum gladio i

buisset, utrique amplissimum poni iubet monumentum (c. 3.). Carum controversias callide componit Adusius. Phrygiam minorem domat Hystaspas. Cyrus cum Croeso eiusque thesauris profectus Sardibus in itinere Phrygibus, Cappadocibus, Arabibusque bello subactis petit Babylonem (c. 4.). Babylonem corona cingit et inde se caute recipit. Quasi ad obsidendam urbem fossa lata profundaue circumducitur. Urbs tandem, Euphrate in fossas derivato, vino somnoque sepulta capitur. Res captae urbis ordinantur. Callida ratione Cyrus instituit ut amici intelligant ipsum raro in conspectum populi venire debere. Artabazus dum exponit quibus de rebus ipse adhuc Cyri consuetudine frui non potuerit, summam rerum a Cyro gestarum repetit. Chrysantas existit suasor eorum quae Cyrus maxime expetebat. Corporis custodes eligit Cyrus eunuchos. Satellites regiae et praesidium urbicum instituit. Cyri oratio ad amicos de disciplina procerum constituenda (c. 5.).

Lib. VIII.

Chrysantas assentitur Cyro et persuadet aliis observantiam cultumque regis. Munera palatina instituuntur a Cyro. Quibus artibus effecerit ut saepe in regiae atrio comparerent optimates. Ut eosdem ad virtutis studium excitaret, ipse virtutem coluit omnem. Se suosque exercuit venando. Suum et amicorum cultum habitumque ad splendorem instituit. Servituti sub ipsius imperio adiectos ab armorum usu et ab omni liberali exercitatione removit. Principes ne quid novarum rerum molirentur, effecit amore civium, quem sibi conciliavit ita, ut magis sibi quam inter se essent amici; et id quidem his usus artibus (c. 1.): multis cibos de sua mensa mittebat, aliis eos ornatu donis, omnino se benevolum et liberalem adversus eos praebebat: etiam medicos constituebat, qui aegrotantes curarent. Eodem consilio, ut nempe aliquid

dissensionis inter eos aleretur, certamina instituit (c. 2.). Pompa Cyri primum e regia prodeuntis ad loca sacra. Sacris peractis habentur ludi equestres. Pheraulas cum homine plebeio e Sacis colloquitur de divitiarum pretia, eique omnia bona sua donat ita, ut ipse ab eo quantum satis sit ad victum et cultum accipiat (c. 3.). Amicos excipit convivio Cyrus, ubi ioci liberales non desiderantur. Nuptiis Hystaspae cum Gobryae filia conciliatis ceteros convivas cum muneribus dimittit. Socios partim domum dimittit partim secum Babylone manere concedit, quos omnes tam duces quam milites muneribus ornat. Amicos et proceribus convocatis omnes suas copias et opes ostendit (c. 4.). Cyri in Persidem proficiscentis agmen et castrorum ratio describitur. Cyrus ad Cyaxarem devotitur, a quo filia et Media dotis loco ei offertur. Cambysis auctoritate pacta fiunt iurata inter Persas Cyrumque de regno Persico. Cyaxaris filiam ducit uxorem Cyrus (c. 5.). Satrapas provinciarum constituit, quibus eandem morum disciplinam commendat, quae apud ipsum in urbe obtinet. Legatos instituit, qui cum exercitu provincias obeant; angaros item seu veredarios disponit per stationes, qui epistolas summa celeritate quocunque perferant. Asia inde a Syria usque ad mare rubrum Aegyptoque domita habitare instituit modo Babylone modo Susi modo Ecbatanis (c. 6.). Somnio admonitus se parat ad discessum ex hac vita. Cyri morientis oratio ad filios et amicos (c. 7.). Appendix commemorat a Cyri institutis defecisse Persas posteriores et deteriores esse factos (c. 8.).

Corrigenda:

p. 289 (VIII 2, 6) v. 3 ab inf. lege: ἐξεργάσθαι pro ἐξεργάσασθαι.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ.

A.

Ἐννοιά ποθ' ἡμῖν ἐγένετο ὅσαι δημοκραταὶ κατε-
ῖσθσαν ὑπὸ τῶν ἄλλως πως βουλομένων πολιτεύε-
ται μᾶλλον ἢ ἐν δημοκρατίᾳ, ὅσαι τ' αὖ μοναρχίαι,
ῖσαι τε ὀλιγαρχίαι ἀνῆρηνται ἤδη ὑπὸ δῆμων, καὶ
οἱ τυραννεῖν ἐπιχειρήσαντες οἱ μὲν αὐτῶν καὶ ταχὺ
ἔμπαν κατελύθησαν, οἱ δὲ κἂν ὀποσονοῦν χρόνον
ῖχοντες διαγέωνται, θαναμάζονται ὥς σοφοὶ τε καὶ
τυχεῖς ἄνδρες γεγεννημένοι. πολλοὺς δ' ἐδοκοῦμεν
παμεμαθηκέναι καὶ ἐν ἰδίοις οἴκοις τοὺς μὲν ἔχον-
ς καὶ πλείονας οἰκέτας, τοὺς δὲ καὶ πάνυ ὀλίγους,
ὡς δὲ οὐδὲ τοῖς ὀλίγοις τούτοις πάνυ τι δυναμέ-
ως χρῆσθαι πειδομένοις τοὺς δεσπότας. ἔτι δὲ πρὸς
τούτοις ἐνενοοῦμεν ὅτι ἄρχοντες μὲν εἰσι καὶ οἱ βου-
λοί τῶν βοῶν καὶ οἱ ἵπποφορβοὶ τῶν ἵππων, καὶ
ἔντες δὲ οἱ καλούμενοι νομεῖς ὧν ἂν ἐπιστατῶσι
ῖων εἰκότως ἂν ἄρχοντες τούτων νομίζοιντο· πάσας
ῖνυν ταύτας τὰς ἀγέλας ἐδοκοῦμεν ὁρᾶν μᾶλλον
ῖελούσας πείδεσθαι τοῖς νομεῦσιν ἢ τοὺς ἀνθρώ-
ως τοῖς ἄρχουσι. πορεύονται τε γὰρ αἱ ἀγέλαι ἢ

Xenoph. Cyrop. rec. A. Hug.

ἂν αὐτὰς εὐθύνωσιν οἱ νομεῖς, νέμονταί τε χωρὶς
 ἐφ' ὅποια ἂν αὐτὰς ἐπάγωσιν, ἀπέχονταί τε ὧν ἐν
 αὐτὰς ἀπείργωσι· καὶ τοῖς καρποῖς τοίνυν τοῖς γιγν-
 μένοις ἐξ αὐτῶν ἔδωσι τοὺς νομέας χρῆσθαι οὕτως
 ὅπως ἂν αὐτοὶ βούλωνται. ἔτι τοίνυν οὐδεμίαν πώποτε
 ἀγέλην ἡσθήμεθα συστᾶσαν ἐπὶ τὸν νομέα οὔτε ἐν
 μὴ πείθεσθαι οὔτε ὥς μὴ ἐπιτρέπειν τῷ καρπῷ χρῆ-
 σθαι, ἀλλὰ καὶ χαλεπώτερά εἰσιν αἱ ἀγέλαι πᾶσι τοῖς
 ἄλλοφύλοις ἢ τοῖς ἄρχουσιν τε καὶ ὠφελουμένοις ἐν
 αὐτῶν· ἄνθρωποι δὲ ἐπ' οὐδένας μᾶλλον συνίστανται
 ἢ ἐπὶ τούτους οὓς ἂν αἰσθωνται ἄρχειν ἑαυτῶν ἐν-
³ χειροῦντας. ὅτε μὲν δὴ ταῦτα ἐνεθυμούμεθα, οὕτως
 ἐγινώσκομεν περὶ αὐτῶν, ὥς ἀνθρώπων πεφυκότι πάν-
 των τῶν ἄλλων ῥῆζον εἶη ζῶων ἢ ἀνθρώπων ἄρχειν.
 ἐπειδὴ δὲ ἐνενοήσαμεν ὅτι Κύρος ἐγένετο Πέρσης, ὃς
 παμπόλλους μὲν ἀνθρώπους ἐκτήσατο πειθομένους
 ἑαυτῷ, παμπόλλας δὲ πόλεις, πάμπολλα δὲ ἔθνη, ἐν
 τούτῳ δὴ ἠναγκαζόμεθα μετανοεῖν μὴ οὔτε τῶν ἀν-
 νάτων οὔτε τῶν χαλεπῶν ἔργων ἢ τὸ ἀνθρώπων
 ἄρχειν, ἣν τις ἐπισταμένως τοῦτο πράττει. Κύρῳ γοῶν
 ἴσμεν ἐθελήσαντας πείθεσθαι τοὺς μὲν ἀπέχοντας παρ-
 πόλλων ἡμερῶν ὁδόν, τοὺς δὲ καὶ μηνῶν, τοὺς δὲ
 οὐδ' ἑωρακότας πώποτε αὐτόν, τοὺς δὲ καὶ εὖ εἰδότες
⁴ ὅτι οὐδ' ἂν ἴδοιεν, καὶ ὅμως ἤθελον αὐτῷ ὑπακούειν.
 καὶ γὰρ τοι τοσοῦτον διήνεγκε τῶν ἄλλων βασιλείας,
 καὶ τῶν πατρίους ἀρχὰς παρεληφότεων καὶ τῶν δι'
 ἑαυτῶν κτησαμένων, ὥσθ' ὁ μὲν Σκυθῆς καίπερ παρ-
 πόλλων ὄντων Σκυθῶν ἄλλου μὲν οὐδενὸς δύναιτο ἐν
 ἔθνοισι ἐπάρξαι, ἀγαπῶν δ' ἂν εἰ τοῦ ἑαυτοῦ ἔθνους
 ἄρχων διαγένοιτο, καὶ ὁ Θραξ Ἐσθρακῶν καὶ ὁ Ἰλλυριῶν

λυριῶν, καὶ τᾶλλα δὲ ὡσαύτως ἔθνη ἀκούομεν τὰ
 ἦν ἐν τῇ Εὐρώπῃ ἔτι καὶ νῦν αὐτόνομα εἶναι [λέγε-
] καὶ λελυσθαι ἀπ' ἀλλήλων· Κῦρος δὲ παραλαβὼν
 αὐτως οὕτω καὶ τὰ ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἔθνη αὐτόνομα
 ἃ ὀρμηθεῖς σὺν ὀλίγῃ Περσῶν στρατιᾷ ἐκόντων
 ἡγήσατο Μήδων, ἐκόντων δὲ Ἑρκανίων, κατε-
 νέφατο δὲ Σύρους, Ἀσσυρίους, Ἀραβίους, Καππα-
 ρίας, Φοινίκας ἀμφοτέρους, Λυδούς, Κῆρας, Φοίνι-
 ς, Βαβυλωνίους, ἤρξε δὲ Βακτρίων καὶ Ἰνδῶν καὶ
 Ἰάκων, ὡσαύτως δὲ Σακῶν καὶ Παφλαγόνων καὶ
 γαδιιδῶν, καὶ ἄλλων δὲ παμπόλλων ἐθνῶν, ὧν
 ὅτι ἂν τὰ ὀνόματα ἔχοι τις εἰπεῖν, ἐπῆρξε δὲ καὶ
 λήνων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, καταβάς δ' ἐπὶ θάλατταν
 Κυπρίων καὶ Αἰγυπτίων. καὶ τοίνυν τούτων τῶν
 ἔθνων ἤρξεν οὔτε αὐτῷ ὁμογλώττων ὄντων οὔτε ἀλλή-
 ς, καὶ ὅμως ἐδυνάσθη ἐφικέσθαι μὲν ἐπὶ τοσαύτην
 νύκτωρ ἀπ' ἑαυτοῦ φόβῳ, ὥστε καταπληῖξαι πάντας
 μηδένα ἐπιχειρεῖν αὐτῷ, ἐδυνάσθη δὲ ἐπιθυμίαν
 βαλεῖν τοσαύτην τοῦ αὐτῷ χαρίζεσθαι ὥστε ἀεὶ τῇ
 τοῦ γνώμῃ ἀξιοῦν κυβερνᾶσθαι, ἀνηρτήσατο δὲ το-
 ῦτα φύλα ὅσα καὶ διελθεῖν ἔργον ἐστίν, ὅποι ἂν
 ζηταί τις πορεύεσθαι ἀπὸ τῶν βασιλείων, ἦν τε
 ὅς ἔω ἦν τε πρὸς ἐσπέραν ἦν τε πρὸς ἄρκτον ἦν
 πρὸς μεσημβρίαν. ἡμεῖς μὲν δὴ ὥς ἄξιον ὄντα θαν-
 ξεσθαι τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐσκεψάμεθα τίς ποτ' ὦν
 νεᾶν καὶ πόλεων τινὰ φύσει ἔχων καὶ ποῖα τινα παι-
 ῖα παιδευθεὶς τοσοῦτον διήνεγκεν εἰς τὸ ἄρχειν ἀν-
 ὥπων. ὅσα οὖν καὶ ἐπυθόμεθα καὶ ἡσθήσθαι δο-
 ῦμεν περὶ αὐτοῦ, ταῦτα πειρασόμεθα διηγῆσθαι.

Πατρὸς μὲν δὴ ὁ Κῦρος λέγεται γενέσθαι. Καμ- II

βύσου Περσῶν βασιλέως· ὁ δὲ Καμβύσης οὗτος τῷ
 Περσείδῳ γένους ἦν· οἱ δὲ Περσεῖδαι ἀπὸ Περσέης
 κληῖσονται· μητρὸς δὲ ὁμολογεῖται Μανδάνης γενέσθαι
 ἢ δὲ Μανδάνη αὕτη Ἀστυάγους ἦν θυγάτηρ τοῦ Μή-
 δων γενομένου βασιλέως. φῦναι δὲ ὁ Κῦρος λέγεται
 καὶ ἄδεται ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν βαρβάρων εἶδος μὴ
 κάλλιστος, ψυχὴν δὲ φιλανθρωπότητος καὶ φιλομαθ-
 στατος καὶ φιλοτιμότητος, ὥστε πάντα μὲν κόπον
 ἀνατλήναι, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομῆναι τοῦ ἐπα-
 2 νείσθαι ἔνεκα· φύσιν μὲν δὴ τῆς μορφῆς καὶ τῆς
 ψυχῆς τοιαύτην ἔχων διαμνημονεύεται· ἐπαιδεύθη ἡ
 μὴν ἐν Περσῶν νόμοις· οὗτοι δὲ δοκοῦσιν οἱ νόμοι
 ἄρχεσθαι τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ ἐπιμελόμενοι οὐκ ἐνθου-
 3 περ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσιν ἄρχονται. αἱ μὲν γὰρ
 πλείσται πόλεις ἀφείσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλῃ
 τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς πρεσβυτέρους
 ὅπως ἐθέλουσι διάγειν, ἔπειτα προστάττουσιν αὐτοῖς
 μὴ κλέπτειν μηδὲ ἀρπάζειν, μὴ βία εἰς οἰκίαν παρ-
 4 ναι, μὴ παῖειν ὃν μὴ δίκαιον, μὴ μοιχεύειν, μὴ ἀπα-
 θεῖν ἄρχοντι, καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα ὡσανύτως· ἦν δὲ
 5 τις τούτων τι παραβαίνει, ζημίαν αὐτοῖς ἐπέθεσαν. οἱ
 δὲ Περσικοὶ νόμοι προλαβόντες ἐπιμέλονται ὅπως τῇ
 ἀρχῇ μὴ τοιοῦτοι ἔσονται οἱ πολῖται οἳ πονηροῦ
 6 τινος ἢ αἰσχροῦ ἔργου ἐφίεσθαι. ἐπιμέλονται δὲ ὥστε
 ἔστιν αὐτοῖς ἐλευθέρα ἀγορὰ καλουμένη, ἐνθα τὰ π
 βασιλεία καὶ τἄλλα ἀρχεῖα πεποιήται. ἐντεῦθεν τὰ μὴ
 7 ὦνια καὶ οἱ ἀγοραῖοι καὶ αἱ τούτων φωναὶ καὶ ἀπα-
 8 ροκαλῖαι ἀπελήλανται εἰς ἄλλον τόπον, ὥς μὴ μνησθ-
 9 ηται ἢ τούτων τύρβη τῇ τῶν πεπαιδευμένων εἴδη-
 4 διήρηται δὲ αὕτη ἢ ἀγορὰ ἢ περὶ τὰ ἀρχεῖα καὶ

μέρη· τούτων δ' ἔστιν ἕν μὲν παισίν, ἕν δὲ ἐφήβοις, ἄλλο τελείους ἀνδράσιν, ἄλλο τοῖς ὑπὲρ τὰ στρατεύ-
 σιμα ἔτη γεγονόσι. νόμῳ δ' εἰς τὰς ἑαυτῶν χάρας
 ἕκαστοι τούτων πάρεισιν, οἱ μὲν παῖδες ἅμα τῇ ἡμέρᾳ
 καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες, οἱ δὲ γεραιτέροι ἡνίκ' ἂν
 ἐκάστῳ προχωρῇ, πλὴν ἐν ταῖς τεταγμέναις ἡμέραις,
 ἐν αἷς αὐτοὺς δεῖ παρῆναι. οἱ δὲ ἐφηβοὶ καὶ κοιμῶν-
 ται περὶ τὰ ἀρχεῖα σὺν τοῖς γυμνητικοῖς ὕπλοις πλὴν
 τῶν γεγαμηκότων· οὗτοι δὲ οὔτε ἐπιζητοῦνται, ἣν μὴ
 προρόφηθῇ παρῆναι, οὔτε πολλάκις ἀπείναι καλόν. ἄρ-
 χοντες δ' ἐφ' ἐκάστῳ τούτων τῶν μερῶν εἰσι δώδεκα·
 δώδεκα γὰρ καὶ Περσῶν φυλαὶ διήρηνται. καὶ ἐπὶ μὲν
 τοῖς παισίν ἐκ τῶν γεραιτέρων ἡρημένοι εἰσὶν οἱ ἂν
 δοκῶσι τοὺς παῖδας βελτίστους ἀποδεικνύναι· ἐπὶ δὲ
 τοῖς ἐφήβοις ἐκ τῶν τελείων ἀνδρῶν οἱ ἂν αὐ τοὺς
 ἐφήβους βελτίστους δοκῶσι παρέχειν· ἐπὶ δὲ τοῖς τελεί-
 οῖς ἀνδράσιν οἱ ἂν δοκῶσι παρέχειν αὐτοὺς μάλιστα
 τὰ τεταγμένα ποιοῦντας καὶ τὰ παραγγελόμενα ὑπὸ
 τῆς μεγίστης ἀρχῆς· εἰσὶ δὲ καὶ τῶν γεραιτέρων προ-
 στάται ἡρημένοι, [οἱ προστατεύουσιν,] ὅπως καὶ οὗτοι
 τὰ καθήκοντα ἀποτελῶσιν. ἃ δὲ ἐκάστη ἡλικία προσ-
 τέτακται ποιεῖν διηγησόμεθα, ὥς μᾶλλον δῆλον γένη-
 ται ἢ ἐπιμέλονται ὥς ἂν βέλτιστοι εἶεν οἱ πολῖται. οἱ
 μὲν δὴ παῖδες εἰς τὰ διδασκαλεῖα φοιτῶντες διάγουσι
 μανθάνοντες δικαιοσύνην· καὶ λέγουσιν ὅτι ἐπὶ τοῦτο
 ἔρχονται ὥσπερ παρ' ἡμῖν ὅτι γράμματα μαθησόμενοι.
 οἱ δ' ἄρχοντες αὐτῶν διατελοῦσι τὸ πλεῖστον τῆς
 ἡμέρας δικάζοντες αὐτοῖς. γίνεται γὰρ δὴ καὶ παισὶ
 ἡ ἀλλήλους ὥσπερ ἀνδράσιν ἐγκλήματα καὶ κλοπῆς
 ἡ ἀρπαγῆς καὶ βίας καὶ ἀπάτης καὶ κακολογίας καὶ

ἄλλων οἷων δὴ εἰκός. οὓς δ' ἂν γνῶσι τούτων τι ἀν-
 7 κοῦντας, τιμωροῦνται.—κολάζουσι δὲ καὶ ὃν ἂν ἀδίκως
 ἐγκαλοῦντα εὐρίσκωσι. δικάζουσι δὲ καὶ ἐγκλήματι
 οὗ ἕνεκα ἄνθρωποι μισοῦσι μὲν ἀλλήλους μάλιστα,
 δικάζονται δὲ ἡκιστα, ἀχαριστίας, καὶ ὃν ἂν γνῶσι
 δυνάμενον μὲν χάριν ἀποδιδόναι, μὴ ἀποδιδόντα δὲ
 κολάζουσι καὶ τοῦτον ἰσχυρῶς. οἴονται γὰρ τοὺς ἐμ-
 ριστοὺς καὶ περὶ θεοῦς ἂν μάλιστα ἀμελῶς ἔχειν καὶ
 περὶ γονέας καὶ πατρίδα καὶ φίλους. ἔπεσθαι δὲ δοκῶ
 μάλιστα τῇ ἀχαριστίᾳ ἢ ἀναισχυντίᾳ· καὶ γὰρ αὕτη
 8 μεγίστη δοκεῖ εἶναι ἐπὶ πάντα τὰ αἰσχυρὰ ἡγεμών. δι-
 δάσκουσι δὲ τοὺς παῖδας καὶ σωφροσύνην· μέγα δὲ
 συμβάλλεται εἰς τὸ μανθάνειν σωφρονεῖν αὐτοὺς ἡ
 καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὁρῶσιν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν σω-
 φρόνως διάγοντας. διδάσκουσι δὲ αὐτοὺς καὶ πειθί-
 σθαι τοῖς ἄρχουσι· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται
 ὅτι ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους πειδομένους τοῖς ἄρχον-
 σιν ἰσχυρῶς. διδάσκουσι δὲ καὶ ἐγκράτειαν γαστρὸς
 καὶ ποτοῦ· μέγα δὲ καὶ εἰς τοῦτο συμβάλλεται ἡ
 ὁρῶσι τοὺς πρεσβυτέρους οὐ πρόσθεν ἀπιόντας γε-
 στρὸς ἕνεκα πρὶν ἂν ἀφῶσιν οἱ ἄρχοντες, καὶ ὅτι οὐ
 παρὰ μητρὶ σιτοῦνται οἱ παῖδες, ἀλλὰ παρὰ τῷ διδ-
 σκάλῳ, ὅταν οἱ ἄρχοντες σημῇνωσι. φέρονται δὲ οἴκο-
 θεν σίτον μὲν ἄρτον, ὕψον δὲ κάρδαμον, πίνειν δὲ
 ἦν τις διψῇ, κώθωνα, ὡς ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ ἀρύσε-
 σθαι. πρὸς δὲ τούτοις μανθάνουσι καὶ τοξεύειν καὶ
 ἀκοντίζειν. μέχρι μὲν δὴ ἕξ ἢ ἑπτακαίδεκα ἔτων ἀπὸ
 9 τοὺς ἐφήβους ἐξέρχονται. οὗτοι δ' αὖ οἱ ἐφηβοὶ διέ-
 γουσιν ᾧδε. δέκα ἔτη ἀφ' οὗ ἂν ἐκ παιδων ἐξέλθωσι

κοιμῶνται μὲν περὶ τὰ ἀρχεῖα, ὥσπερ προειρήκαμεν, καὶ φυλακῆς ἔνεκα τῆς πόλεως καὶ σωφροσύνης· δοκεῖ γὰρ αὕτη ἡ ἡλικία μάλιστα ἐπιμελείας δεῖσθαι· παρ-
 έχουσι δὲ καὶ τὴν ἡμέραν ἑαυτοὺς τοῖς ἄρχουσι χρη-
 σθαι ἣν τι δέωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ. καὶ ὅταν μὲν
 δέῃ, πάντες μένουσι περὶ τὰ ἀρχεῖα· ὅταν δὲ ἐξέλῃ
 βασιλεὺς ἐπὶ θήραν, ἐξάγει τὴν ἡμίσειαν τῆς φυλακῆς·
 ποιεῖ δὲ τοῦτο πολλὰς τοῦ μηνός. ἔχειν δὲ δεῖ τοὺς
 ἐξιόντας τόξα καὶ παρὰ τὴν φαρέτραν ἐν κολεῷ κο-
 πίδα ἢ σάγαριν, ἔτι δὲ γέρον καὶ παλτὰ δύο, ὥστε
 τὸ μὲν ἀφεῖναι, τῷ δ', ἔαν δέῃ, ἐκ χειρὸς χρησθαι.
 διὰ τοῦτο δὲ δημοσίᾳ τοῦ θηρᾶν ἐπιμέλονται, καὶ 10
 βασιλεὺς ὥσπερ καὶ ἐν πολέμῳ ἡγεμὼν ἔστιν αὐτοῖς
 καὶ αὐτός τε θηρᾷ καὶ τῶν ἄλλων ἐπιμέλεται ὅπως
 ἂν θηρῶσιν, ὅτι ἀληθεστάτη αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι αὕτη
 ἡ μελέτη τῶν πρὸς τὸν πόλεμον. καὶ γὰρ πρῶν ἀνί-
 στασθαι ἐθίζει καὶ ψύχῃ καὶ θάλλῃ ἀνέχεσθαι, γυμ-
 νάζει δὲ καὶ ὁδοιπορίαις καὶ δρόμοις, ἀνάγκη δὲ καὶ
 τοξεῦσαι θηρίον καὶ ἀκοντίσαι ὅπου ἂν παραπίπτῃ.
 καὶ τὴν ψυχὴν δὲ πολλὰς ἀνάγκῃ θήγεσθαι ὅταν τι
 τῶν ἀλκιμῶν θηρίων ἀνθιστῇται· παίειν μὲν γὰρ δῆ-
 που δεῖ τὸ ὁμόσε γιγνόμενον, φυλάξασθαι δὲ τὸ ἐπι-
 φερόμενον· ὥστε οὐ ῥᾶδιον εὐρεῖν τί ἐν τῇ θήρᾳ
 ἄπεστι τῶν ἐν πολέμῳ παρόντων. ἐξέρχονται δὲ ἐπὶ 11
 τὴν θήραν ἄριστον ἔχοντες πλεῖον μὲν, ὥς τὸ εἰκός,
 τῶν παίδων, τᾶλλα δὲ ὅμοιον. καὶ θηρῶντες μὲν οὐκ
 ἂν ἀριστήσειαν, ἣν δέ τι δεήσῃ ἢ θηρίου ἔνεκα ἐπι-
 καταμεῖναι ἢ ἄλλως ἐθελήσωσι διατρῖψαι περὶ τὴν θή-
 ραν, τὸ οὐκ ἄριστον τοῦτο δειπνήσαντες τὴν ὑστεραίαν
 αὐτὸ θηρῶσι μέχρι δειπνου, καὶ μίαν ἔμφω τούτῳ τῷ

ἡμέρα λογίζονται, ὅτι μιᾶς ἡμέρας σίτον δαπανῶσι τοῦτο δὲ ποιοῦσι τοῦ ἐθίξασθαι ἕνεκα, ἵν' ἐάν τι καὶ ἐν πολέμῳ δεῖσῃ, δύνωνται τοῦτο ποιεῖν. καὶ ὅσον δὲ τοῦτο ἔχουσιν οἱ τηλικούτοι ὅ,τι ἂν θηράσωσιν· αἱ δὲ μή, τὸ κάρδαμον. εἰ δέ τις αὐτοὺς οἴεται ἢ ἐσθίειν ἀηδῶς, ὅταν κάρδαμον μόνον ἔχωσιν ἐπὶ τῷ σίτῳ, ἢ πίνειν ἀηδῶς, ὅταν ὕδωρ πίνωσιν, ἀναμνησθήτω πῶς μὲν ἡδὺ μᾶζα καὶ ἄρτος πεινῶντι φαγεῖν, πῶς δὲ ἡδὺ ὕδωρ πιεῖν διψῶντι. αἱ δ' αὖ μένουσαι φυ-
 12 λαι διατρίβουσι μελετᾶσαι τὰ τε ἄλλα ἃ παῖδες ὄντες ἔμαθον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν, καὶ διαγωνιζόμενοι ταῦτα πρὸς ἀλλήλους διατελοῦσιν. εἰσὶ δὲ καὶ δημόσιοι τούτων ἀγῶνες καὶ ἄθλα προτίθεται· ἐν ᾧ δ' ἂν τῶν φυλῶν πλείστοι ὦσι δαημονέστατοι καὶ ἀνδρικώτατοι καὶ εὐπιστότατοι, ἐπαινοῦσιν οἱ πολῖται καὶ τιμῶσιν οὐ μόνον τὸν νῦν ἄρχοντα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ὅστις αὐτοὺς παῖδας ὄντας ἐπαίδευσε. χροῶνται δὲ τοῖς μένουσι τῶν ἐφήβων αἱ ἀρχαί, ἣν τι ἢ φρουρεῖσθαι δεῖσῃ ἢ κακούργους ἐρευνῆσαι ἢ ληστὰς ὑποδραμεῖν ἢ καὶ ἄλλο τι ὅσα ἰσχύος ἢ τάχους ἔργα ἐστὶ ταῦτα μὲν δὴ οἱ ἐφηβοὶ πράττουσιν. ἐπειδὴν δὲ τὰ δέκα ἔτη διατελέσωσιν, ἐξέρχονται εἰς τοὺς τελεῖους
 13 ἄνδρας. ἀφ' οὗ δ' ἂν ἐξέλθωσι χρόνου οὗτοι αὖ πέντε καὶ εἰκοσιν ἔτη διάγουσιν ὧδε. πρῶτον μὲν ὥσπερ αἱ ἐφηβοὶ παρέχουσιν ἑαυτοὺς ταῖς ἀρχαῖς χρῆσθαι, ἣν τι δέῃ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ, ὅσα φρονούντων τε ἡδὴ ἔργα ἐστὶ καὶ ἐτι δυναμένων. ἦν δέ ποι δέῃ στρατεύεσθαι, τόξα μὲν οἱ οὕτω πεπαιδευμένοι οὐκέτι ἔχοντες οὐδὲ παλὰ στρατεύονται, τὰ δ' ἀγχέμαχα ὅπλα καλούμενα, θώρακὰ τε περὶ τοῖς στέφνοις καὶ γέρον ἐν τῇ ἀρι-

τερεῶ, οἷόνπερ γράφονται οἱ Πέρσαι ἔχοντες, ἐν δὲ ᾗ δεξιᾷ μάχαιραν ἢ κοπίδα. καὶ αἱ ἀρχαὶ δὲ πᾶσαι καὶ τούτων καθίστανται πλην οἱ τῶν παίδων διδάσκαλοι. ἐπειδὴν δὲ τὰ πέντε καὶ εἰκοσιν ἔτη διατελέσωσιν, εἴησαν μὲν ἂν οὗτοι πλεῖόν τι γεγονότες ἢ τὰ τεκνέσκοντα ἔτη ἀπὸ γενεᾶς· ἐξέρχονται δὲ τηνικαῦτα εἰς τοὺς γεραιτέρους ὄντας τε καὶ καλουμένους. οἱ δ' ¹⁴ αὖ γεραιτεροὶ οὗτοι στρατεύονται μὲν οὐκέτι ἕξω τῆς ἰαντῶν, οἴκοι δὲ μένοντες δικάζουσι τὰ τε κοινὰ καὶ τὰ ἴδια πάντα. καὶ θανάτου δὲ οὗτοι κρίνουσι, καὶ τὰς ἀρχὰς οὗτοι πάσας αἰροῦνται· καὶ ἦν τις ἢ ἐν ἐφηβοῖς ἢ ἐν τελείοις ἀνδράσιν ἐλλίπη τι τῶν νομίμων, φαίνουσι μὲν οἱ φύλαρχοι ἕκαστοι καὶ τῶν ἄλλων βουλόμενος, οἱ δὲ γεραιτεροὶ ἀκούσαντες ἐκκρίνουσιν· ὁ δὲ ἐκκριθεὶς ἄτιμος διατελεῖ τὸν λοιπὸν βίον.

Ἵνα δὲ σαφέστερον δηλωθῇ πᾶσα ἡ Περσῶν πο- ¹⁵ λιτεία, μικρὸν ἐπᾶνειμι· νῦν γὰρ ἐν βραχυτάτῳ ἂν δηλωθείη διὰ τὰ προειρημένα. λέγονται μὲν γὰρ Πέρσαι ἀμφὶ τὰς δώδεκα μυριάδας εἶναι· τούτων δ' οὐδεὶς ἀπελήλαται νόμῳ τιμῶν καὶ ἀρχῶν, ἀλλ' ἔξεστι πᾶσι Πέρσαις πέμπειν τοὺς ἑαυτῶν παῖδας εἰς τὰ κοινὰ τῆς δικαιοσύνης διδασκαλεῖα. ἀλλ' οἱ μὲν δυνάμενοι τρέφειν τοὺς παῖδας ἀργοῦντας πέμπουσιν, οἱ δὲ μὴ δυνάμενοι οὐ πέμπουσιν. οἱ δ' ἂν παιδευθῶσι παρὰ τοῖς δημοσίοις διδασκάλοις, ἔξεστιν αὐτοῖς ἐν τοῖς ἐφηβοῖς νεανισκεύεσθαι, τοῖς δὲ μὴ διαπαιδευθεῖσιν οὕτως οὐκ ἔξεστιν. οἱ δ' ἂν αὖ ἐν τοῖς ἐφηβοῖς διατελέσωσι τὰ νόμιμα ποιοῦντες, ἔξεστι τούτοις εἰς τοὺς τελείους ἄνδρας συναλίζεσθαι καὶ ἀρχῶν καὶ τιμῶν μετέχειν, οἱ δ' ἂν μὴ διαγένωνται ἐν τοῖς ἐφη-

βοις, οὐκ εἰσέρχονται εἰς τοὺς τελείους. οἱ δ' ἂν αἰ
 ἐν τοῖς τελείοις διαγένωνται ἀνεπίληπτοι, οὗτοι τῶν
 γεραιτέρων γίνονται. οὕτω μὲν δὴ οἱ γεραιτέροι διὰ
 πάντων τῶν καλῶν ἐληλυθότες καθίστανται· καὶ ἡ
 πολιτεία αὕτη, ἣ οἶονται χρώμενοι βέλτιστοι ἂν εἶναι
 16 καὶ νῦν δὲ ἔτι ἐμμένει μαρτύρια καὶ τῆς μετρίας δι-
 αίτης αὐτῶν καὶ τοῦ ἐκπονεῖσθαι τὴν δίαitan. αἰσχρὸν
 μὲν γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἔστι Πέρσαις καὶ τὸ πτύειν καὶ
 τὸ ἀπομύττεσθαι καὶ τὸ φύσης μεστοὺς φαίνεσθαι,
 αἰσχρὸν δὲ ἔστι καὶ τὸ ἰόντα ποι φανερόν γενέσθαι ἢ
 τοῦ οὐρῆσαι ἔνεκα ἢ καὶ ἄλλου τινὸς τοιούτου. ταῦτα
 δὲ οὐκ ἂν ἐδύναντο ποιεῖν, εἰ μὴ καὶ διαίτη μετρία
 ἐχρῶντο καὶ τὸ ὕγρον ἐκπονοῦντες ἀνήλiskon, ὥστε
 ἄλλη πη ἀποχωρεῖν. ταῦτα μὲν δὴ κατὰ πάντων Περ-
 σῶν ἔχομεν λέγειν· οὗ δ' ἔνεκα ὁ λόγος ὠρμήθη, νῦν
 λέξομεν τὰς Κύρου πράξεις ἀρξάμενοι ἀπὸ παιδός.

III. - Κύρος γὰρ μέχρι μὲν δώδεκα ἐτῶν ἢ ὀλίγῳ πλείον
 ταύτῃ τῇ παιδείᾳ ἐπαιδευθή, καὶ πάντων τῶν ἡλίαν
 διαφέρων ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸ ταχὺ μανθάνειν αὐτὸν
 καὶ εἰς τὸ καλῶς καὶ ἀνδρείως ἕκαστα ποιεῖν. ἐκ δὲ
 τούτου τοῦ χρόνου μετεπέμψατο Ἀστυάγης τὴν ἑαυτοῦ
 θυγατέρα καὶ τὸν παῖδα αὐτῆς· ἰδεῖν γὰρ ἐπεθύμα,
 ὅτι ἤκουεν αὐτὸν καλὸν καγαθὸν εἶναι. ἔρχεται δ'
 αὐτῇ τε ἡ Μανδάνη πρὸς τὸν πατέρα καὶ τὸν Κύρον
 2 τὸν υἱὸν ἔχουσα. ὥς δὲ ἀφίκετο τάχιστα καὶ ἔγνω ὁ
 Κύρος τὸν Ἀστυάγην τῆς μητρὸς πατέρα ὄντα, εὐδοκί-
 οῖα δὴ παῖς φύσει φιλόστοργος ὢν ἡσπάζετό τε αὐτὸν
 ὥσπερ ἂν εἴ τις πάλαι συντεθραμμένος καὶ πάλαι φι-
 λῶν ἀσπάζοιτο, καὶ ὁρῶν δὴ αὐτὸν κεκοσμημένον καὶ
 ὀφθαλμῶν ὑπογραφῇ καὶ χρώματος ἐντρέφει καὶ κόμῃς

προσθέτοις, ἃ δὴ νόμιμα ἦν ἐν Μήδοις· ταῦτα γὰρ πάντα Μηδικὰ ἐστὶ, καὶ οἱ πορφυροὶ χιτῶνες καὶ οἱ κἀνδυες καὶ οἱ στρεπτοὶ οἱ περὶ τῇ δέρῃ καὶ τὰ ψέλια τὰ περὶ ταῖς χερσίν, ἐν Πέρσαις δὲ τοῖς οἴκοι καὶ νῦν ἔτι πολὺ καὶ ἐσθῆτες φανλότεραι καὶ δίαται εὐτελέστεραι· ὁρῶν δὴ τὸν κόσμον τοῦ πάππου, ἐμβλέπων αὐτῷ ἔλεγεν, ὦ μῆτερ, ὥς καλὸς μοι ὁ πάππος. ἐρωτώσης δὲ αὐτὸν τῆς μητρὸς πότερος καλλίων αὐτῷ δοκεῖ εἶναι, ὁ πατήρ ἢ οὗτος, ἀπεκρίνατο ἄρα ὁ Κύρος, ὦ μῆτερ, Περσῶν μὲν πολὺ κάλλιστος ὁ ἐμὸς πατήρ, Μήδων μὲντοι ὄσων ἑώρακα ἐγὼ καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἐπὶ ταῖς θύραις πολὺ οὗτος ὁ ἐμὸς πάππος κάλλιστος. ἀντασπαζόμενος δὲ ὁ πάππος αὐτὸν καὶ 3 στολὴν καλὴν ἐνέδυσσε καὶ στρεπτοῖς καὶ ψελίοις ἐτίμα καὶ ἐκόσμει, καὶ εἴ ποι ἐξελεύνοιο, ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιήγεν, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰώθει πορεύεσθαι. ὁ δὲ Κύρος ἔτι παῖς ὢν καὶ φιλόκαλος καὶ φιλότιμος ἤδeto τῇ στολῇ, καὶ ἱππεύειν μανθάνων ὑπερέχαιρεν· ἐν Πέρσαις γὰρ διὰ τὸ χαλεπὸν εἶναι καὶ τρέφειν ἵππους καὶ ἱππεύειν ἐν ὀρεινῇ οὔσῃ τῇ χώρᾳ καὶ ἰδεῖν ἵππον πᾶν σπάνιον ἦν. δειπνῶν δὲ δὴ ὁ Ἀστυάγης 4 σὺν τῇ θυγατρὶ καὶ τῷ Κύρῳ, βουλόμενος τὸν παῖδα ὥς ἡδιστα δειπνεῖν, ἵνα ἦττον τὰ οἴκαδε ποθοίῃ, προσήγεν αὐτῷ καὶ παροψίδας καὶ παντοδαπὰ ἐμβάσματα καὶ βρώματα. τὸν δὲ Κύρον ἔφασαν λέγειν, ὦ πάππε, ὅσα πράγματα ἔχεις ἐν τῷ δείπνῳ, εἰ ἀνάγκη σοι ἐπὶ πάντα τὰ λεκάρια ταῦτα διατείνειν τὰς χεῖρας καὶ ἀπογεύεσθαι τούτων τῶν παντοδαπῶν βρωμάτων. Τί δέ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, οὐ γὰρ πολὺ σοι δοκεῖ εἶναι κάλλιον τόδε τὸ δείπνον τοῦ ἐν Πέρσαις; τὸν δὲ Κύρον

πρὸς ταῦτα ἀποκρίνασθαι [λέγεται], *Ὁκ, ὦ πάππε, ἀλλὰ πολὺ ἀπλουστέρα καὶ εὐθυτέρα παρ' ἡμῖν ἢ ὁδὸς ἐστὶν ἐπὶ τὸ ἐμπλησθῆναι ἢ παρ' ὑμῖν· ἡμᾶς μὲν γὰρ ἄρτος καὶ κρέα εἰς τοῦτο ἄγει, ὑμεῖς δὲ εἰς μὲν τὸ αὐτὸ ἡμῖν σπεύδετε, πολλοὺς δὲ τινὰς ἐλιγμοὺς ἔνθ' καὶ κάτω πλανώμενοι μόλις ἀφικνεῖσθε ὅποι' ἡμεῖς πά-
 5 λαι ἤκομεν. Ἄλλ', ὦ παῖ, φάναι τὸν Ἀστυάγην, οἷα ἀχθόμενοι ταῦτα περιπλανώμεθα· γευόμενος δὲ καὶ σύ, ἔφη, γνώσει ὅτι ἡδέα ἐστίν. Ἀλλὰ καὶ σέ, φάναι τὸν Κῦρον, ὁρῶ, ὦ πάππε, μυσταττόμενον ταῦτα τὰ βρώματα. καὶ τὸν Ἀστυάγην ἐπερέσθαι, Καὶ τίνι δὴ σὺ τεκμαιρόμενος, ὦ παῖ, λέγεις; Ὅτι σε, φάναι, ὁρᾷ, ὅταν μὲν τοῦ ἄρτου ἄψῃ, εἰς οὐδὲν τὴν χεῖρα ἀποψώμενον, ὅταν δὲ τούτων τινὸς θίγῃς, εὐθὺς ἀποκαθαίρει τὴν χεῖρα εἰς τὰ χειρόμακτρα, ὥς πάννυ ἀχθόμε-
 6 νος ὅτι πλέα σοι ἀπ' αὐτῶν ἐγένετο. πρὸς ταῦτα δὲ τὸν Ἀστυάγην εἰπεῖν, Εἰ τοίνυν οὕτω γινώσκεις, ὦ παῖ, ἀλλὰ κρέα γε εὐωχοῦ, ἵνα νεανίας οἰκαδὲ ἀπέλθῃς. ἅμα δὲ ταῦτα λέγοντα πολλὰ αὐτῷ παραφέρειν καὶ θήρεα καὶ τῶν ἡμέρων. καὶ τὸν Κῦρον, ἐπὶ ἐώρα πολλὰ τὰ κρέα, εἰπεῖν, Ἥ καὶ δίδως, φάναι, ὦ πάππε, πάντα ταῦτά μοι τὰ κρέα ὅ,τι ἂν βούλωμαι αὐτοῖς χρῆσθαι; Νῆ Δία, φάναι, ὦ παῖ, ἔγωγέ σοι
 7 ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον λαβόντα τῶν κρεῶν διαδιδόναι τοῖς ἀμφὶ τὸν πάππον θεραπευταῖς, ἐπιλέγοντα ἐκάστη, Σοὶ μὲν τοῦτο ὅτι προθύμως με ἱκευεῖν διδάσκεις, σοὶ δ' ὅτι μοι καλὸν ἔδωκας· νῦν γὰρ τοῦτ' ἔχω· σοὶ δ' ὅτι τὸν πάππον καλῶς θεραπεύεις, σοὶ δ' ὅτι μου τὴν μητέρα τιμᾷς· τοιαῦτα ἐποίει, ἕως διεδίδον
 8 πάντα ἃ ἔλαβε κρέα. Σάκκα δέ, φάναι τὸν Ἀστυάγην,*

τῷ οἴνοχόῳ, ὃν ἐγὼ μάλιστα τιμῶ, οὐδὲν δίδως; ὁ
 δὲ Σάκας ἄρα καλὸς τε ὢν ἐτύγχανε καὶ τιμὴν ἔχων
 προσάγειν τοὺς δεομένους Ἀστυάγους καὶ ἀποκαλύειν
 οὓς μὴ καιρὸς αὐτῷ δοκοίη εἶναι προσάγειν. καὶ τὸν
 Κῦρον ἐπερέσθαι προπετῶς ὥς ἂν παῖς μηδέπω ὑπο-
 πτήσσω, Διὰ τί δὴ, ὦ πάππε, τοῦτον οὕτω τιμᾷς;
 καὶ τὸν Ἀστυάγην σκώψαντα εἶπειν, Οὐχ ὄρῳ, φάναι,
 ὥς καλῶς οἴνοχοεῖ καὶ εὐσχημόνως; οἱ δὲ τῶν βασι-
 λέων τούτων οἴνοχοοι κομψῶς τε οἴνοχοοῦσι καὶ κα-
 θαρείως ἐγγέουσι καὶ διδόασιν τοῖς τρισὶ δακτύλοις
 ὀχοῦντες τὴν φιάλην καὶ προσφέρουσιν ὥς ἂν ἐνδοῖεν
 τὸ ἔκπωμα εὐληπτότατα τῷ μέλλοντι πίνειν. Κέλυσον 9
 δὴ, φάναι, ὦ πάππε, τὸν Σάκαν καὶ ἐμοὶ δοῦναι τὸ
 ἔκπωμα, ἵνα κἀγὼ καλῶς σοὶ πιεῖν ἐγγέας ἀνακτήσω-
 μαί σε, ἣν δύνωμαι. καὶ τὸν κελεῦσαι δοῦναι. λαβόν-
 τα δὲ τὸν Κῦρον οὕτω μὲν δὴ εὖ κλύσαι τὸ ἔκπωμα
 ὥσπερ τὸν Σάκαν ἐώρα, οὕτω δὲ στήσαντα τὸ πρόσ-
 ωπον σπουδαίως καὶ εὐσχημόνως πῶς προσενεγκεῖν
 καὶ ἐνδοῦναι τὴν φιάλην τῷ πάππῳ ὥστε τῇ μητρὶ
 καὶ τῷ Ἀστυάγει πολὺν γέλωτα παρασχεῖν. καὶ αὐτὸν
 δὲ τὸν Κῦρον ἐγχελάσαντα ἀναπηδῆσαι πρὸς τὸν πάπ-
 πον καὶ φιλοῦντα ἅμα εἶπειν, ὦ Σάκα, ἀπόλωλας·
 ἐκβαλῶ σε ἐκ τῆς τιμῆς· τά τε γὰρ ἄλλα, φάναι, σοῦ
 κάλλιον οἴνοχοήσω καὶ οὐκ ἐκπίομαι αὐτὸς τὸν οἶνον.
 οἱ δ' ἄρα τῶν βασιλέων οἴνοχοοι, ἐπειδὴν διδῶσι τὴν
 φιάλην, ἀρύσαντες ἀπ' αὐτῆς τῷ κυάθῳ εἰς τὴν ἀρι-
 στερὰν χεῖρα ἐγγεάμενοι καταρροφοῦσι, τοῦ δὴ εἰ
 φάρμακα ἐγγέοιεν μὴ λυσιτελεῖν αὐτοῖς. ἐκ τούτου δὴ 10
 ὁ Ἀστυάγης ἐπισκώπτων, Καὶ τί δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε,
 τᾶλλα μιμούμενος τὸν Σάκαν οὐκ ἀπερρόφησας τοῦ

οἶνον; Ὅτι, ἔφη, νῆ Δία ἐδεδοίκεν μὴ ἐν τῷ κρα-
 τῇρι φάρμακα μεμιγμένα εἶη. καὶ γὰρ ὅτε εἰστιάσας
 σὺ τοὺς φίλους ἐν τοῖς γενεθλίοις, σαφῶς κατέμαθον
 φάρμακα ὑμῖν αὐτὸν ἐγγέαντα. Καὶ πῶς δὴ σὺ τοῦτο,
 ἔφη, ὦ παῖ, κατέγνως; Ὅτι νῆ Δί' ὑμᾶς ἐώρων καὶ
 ταῖς γνώμαις καὶ τοῖς σώμασι σφαλλομένους. πρῶτον
 μὲν γὰρ ἂ οὐκ ἔατε ἡμᾶς τοὺς παῖδας ποιεῖν, ταῦτα
 αὐτοὶ ἐποιεῖτε. πάντες μὲν γὰρ ἅμα ἐκεκράγετε, ἐμαν-
 θάνετε δὲ οὐδὲν ἀλλήλων, ἤδετε δὲ καὶ μάλα γελοῖως,
 οὐκ ἀκροώμενοι δὲ τοῦ ἄδοντος ὤμνυτε ἄριστα ἄδειν·
 λέγων δὲ ἕκαστος ὑμῶν τῇν ἑαυτοῦ ῥώμην, ἔπειτ' εἰ
 ἀνασταίητε ὀρχησόμενοι, μὴ ὅπως ὀρχεῖσθαι ἐν θυθμῷ,
 ἀλλ' οὐδ' ὀρθοῦσθαι ἐδύνασθε. ἐπελέλησθε δὲ παντά-
 πασι σύ τε ὅτι βασιλεὺς ἦσθα, οἳ τε ἄλλοι ὅτι σὺ
 ἄρχων. τότε γὰρ δὴ ἔγωγε καὶ πρῶτον κατέμαθον ὅτι
 τοῦτ' ἄρ' ἦν ἡ ἰσηγορία ὃ ὑμεῖς τότε ἐποιεῖτε· οὐδέ-
 11 ποτε γοῦν ἐσιωπᾶτε. καὶ ὁ Ἀστυάγης λέγει, Ὅ δὲ σὺς
 πατήρ, ὦ παῖ, πίνων οὐ μεθύσκειται; Οὐ μὰ Δί',
 ἔφη. Ἀλλὰ πῶς ποιεῖ; Διψῶν παύεται, ἕλλο δὲ κακὸν
 οὐδὲν πάσχει· οὐ γάρ, οἶμαι, ὦ πάππε, Σάκας αὐτῷ
 οἶνοχοεῖ. καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν, Ἀλλὰ τί ποτε σὺ, ὦ παῖ,
 τῷ Σάκᾳ οὕτω πολεμεῖς; τὸν δὲ Κῦρον εἰπεῖν, Ὅτι
 νῆ Δία, φάναι, μισῶ αὐτόν· πολλάκις γὰρ με πρὸς
 τὸν πάππον ἐπιθυμοῦντα προσδραμεῖν οὗτος ὁ μαρψ-
 τatos ἀποκωλύει. ἀλλ' ἰκετεύω, φάναι, ὦ πάππε, δὸς
 μοι τρεῖς ἡμέρας ἄρξαι αὐτοῦ. καὶ τὸν Ἀστυάγην εἰ-
 πεῖν, Καὶ πῶς ἂν ἄρξαις αὐτοῦ; καὶ τὸν Κῦρον φά-
 ναι, Στάς ἂν ὥσπερ οὗτος ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἔπειτα ὁπότε
 βούλοιτο παριέναι ἐπ' ἄριστον, λέγοιμ' ἂν ὅτι οὐκ
 δυνατὸν τῷ ἀρίστῳ ἐντυχεῖν· σπουδάζει γὰρ πρὸς τινος·

εἶδ' ὁπότε ἦκοι ἐπὶ τὸ δαίπνον, λέγοιμ' ἂν ὅτι λου-
 ται· εἰ δὲ πᾶν σπουδάξοι φαγεῖν, εἰποίμ' ἂν ὅτι
 παρὰ ταῖς γυναιξίν ἐστιν· ἕως παρατείναιμι τοῦτον
 ὥσπερ οὗτος ἐμὲ παρατείνει ἀπὸ σοῦ κωλύων. τοσαύ- 12
 τας μὲν αὐτοῖς εὐθυμίας παρεῖχεν ἐπὶ τῷ δαίπνῳ· τὰς
 δ' ἡμέρας, εἰ τινος αἰσθόιτο δεόμενον ἢ τὸν πάππον
 ἢ τὸν τῆς μητρὸς ἀδελφόν, χαλεπὸν ἦν ἄλλον φθάσαι
 τοῦτο ποιήσαντα· ὅτι γὰρ δύναιτο ὁ Κῦρος ὑπερ-
 ἔχειεν αὐτοῖς χαριζόμενος.

Ἐπεὶ δὲ ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο ὥς ἀπιοῦσα 13
 πάλιν πρὸς τὸν ἄνδρα, εἶδ' αὐτῆς ὁ Ἀστυάγης κατα-
 λιπεῖν τὸν Κῦρον. ἢ δὲ ἀπεκρίνατο ὅτι βούλοιτο μὲν
 ἅπαντα τῷ πατρὶ χαρίζεσθαι, ἄκοντα μέντοι τὸν παῖδα
 χαλεπὸν εἶναι νομίζειν καταλιπεῖν. ἔνθα δὴ ὁ Ἀστυά-
 γης λέγει πρὸς τὸν Κῦρον, Ὡ παῖ, ἦν μένης παρ' 14
 ἐμοί, πρῶτον μὲν τῆς παρ' ἐμὲ εἰσόδου σοι οὐ Σάκας
 ἄρξει, ἀλλ' ὁπότεν βούλῃ εἰσιέναι ὥς ἐμέ, ἐπὶ σοὶ
 ἔσται· καὶ χάριν σοι εἰσομαι ὅσῳ ἂν πλεονάκεις εἰσῆς
 ὥς ἐμέ. ἔπειτα δὲ ἵπποις τοῖς ἐμοῖς χρήσει καὶ ἄλλοις
 ὁπόσοις ἂν βούλῃ, καὶ ὁπότεν ἀπίης, ἔχων ἔπει οὖς
 ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς. ἔπειτα δὲ ἐν τῷ δαίπνῳ ἐπὶ τὸ με-
 τρίως σοὶ δοκοῦν ἔχειν ὅποσον βούλει ὁδὸν πορεύσει.
 ἔπειτα τὰ τε νῦν ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία δίδωμί σοι
 καὶ ἄλλα παντοδαπὰ συλλέξω, ἃ σὺ ἐπειδὴν τάχιστα
 ἱππεύειν μάθῃς, διώξει, καὶ τοξεύων καὶ ἀκοντίζων
 καταβαλεῖς ὥσπερ οἱ μεγάλοι ἄνδρες. καὶ παῖδας δέ
 σοι ἐγὼ συμπαίστορας παρέξω, καὶ ἄλλα ὁπόσα ἂν
 βούλῃ λέγων πρὸς ἐμὲ οὐκ ἀτυχήσεις. ἐπεὶ ταῦτα εἶ- 15
 πεν ὁ Ἀστυάγης, ἢ μήτηρ διηρώτα τὸν Κῦρον πότερον
 βούλοιτο μένειν ἢ ἀπιέναι. ὁ δὲ οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ

- ταχὺ εἶπεν ὅτι μένειν βούλοιο. ἐπερωτηθεὶς δὲ πάλιν ὑπὸ τῆς μητρὸς διὰ τί εἶπεν λέγεται, Ὅτι οἴκοι μὲν τῶν ἡλίκων καὶ εἰμὶ καὶ δοκῶ κράτιστος εἶναι, ἡ μῆτερ, καὶ ἀκοντίων καὶ τοξεύων, ἐνταῦθα δὲ οἷός ἐστι ὅτι ἱππεύων ἦν τῶν εἰμὶ τῶν ἡλίκων· καὶ τοῦτο εἰς ἰσθί, ὃ μῆτερ, ἔφη, ὅτι ἐμὲ πάννυ ἀνιᾷ. ἦν δὲ μὲν καταλίπης ἐνθάδε καὶ μάθω ἱππεύειν, ὅταν μὲν ἡ Πέρσῃς ὦ, οἶμαί σοι ἐκείνους τοὺς ἀγαθοὺς τὰ πικρὰ ῥαδίως νικήσειν, ὅταν δ' εἰς Μήδους ἔλθω, ἐνθάδε πειράσομαι τῷ ἀπάπῳ ἀγαθῶν ἱππέων κράτιστος ὢν ἱππεὺς συμμαχεῖν αὐτῷ. τὴν δὲ μητέρα εἶπεν,
- 16 Τὴν δὲ δικαιοσύνην, ὃ παῖ, πῶς μαθήσει ἐνθάδε ἐκεῖ ὄντων σοι τῶν διδασκάλων; καὶ τὸν Κῦρον φάναι, Ἄλλ', ὃ μῆτερ, ἀκριβῶς ταῦτά γε οἶδα. Πῶς εἰ οἶσθα; τὴν Μανδάνην εἶπεν. Ὅτι, φάναι, ὁ διδάσκαλός με ὥς ἤδη ἀκριβοῦντα τὴν δικαιοσύνην καὶ ἄλλοις καθίστηε δικάζειν. καὶ τοίνυν, φάναι, ἐπὶ μὴ
- 17 ποτε δίκη πληγὰς ἔλαβον ὥς οὐκ ὀρθῶς δικάσας. ἦ δὲ ἡ δίκη τοιαύτη. παῖς μέγας μικρὸν ἔχων χιτῶναι παῖδα μικρὸν μέγαν ἔχοντα χιτῶνα ἐκδύσας αὐτὸν τὸν μὲν ἑαυτοῦ ἐκείνον ἡμφίεσε, τὸν δ' ἐκείνου αὐτὸς ἐνέδυν. ἐγὼ οὖν τούτοις δικάζων ἔργων βέλτιον εἶναι ἀμφοτέροισι τὸν ἀρμόττοντα ἐκάτερον χιτῶνα ἔχειν. ἡ δὲ τοῦτω με ἐπαισεν ὁ διδάσκαλος, λέξας ὅτι ὁπότε μὲν τοῦ ἀρμόττοντος εἴην κριτῆς, οὕτω δέοι ποιεῖν, ὁπότε δὲ κρίναι δέοι ποτέρου ὁ χιτῶν εἴη, τοῦτ' ἐγὼ σκεπτέον εἶναι τίς κτῆσις δικαία ἐστί, πότερα τὸν βίῃ ἀφελόμενον ἔχειν ἢ τὸν ποιησάμενον ἢ περιάμενον κεκτῆσθαι· ἐπεὶ δ', ἔφη, τὸ μὲν νόμιμον δίκαιον εἶναι, τὸ δὲ ἄνομον βίαιον, σὺν τῷ νόμῳ ἐκέλευεν αὐτὸν

τὸν δικαστὴν τὴν ψῆφον τίθεσθαι. οὕτως ἐγώ σοι, ὦ
 μήτερ, τὰ γε δίκαια παντάπασιν ἤδη ἀκριβῶς ἦν δέ
 τι ἄρα προσδέωμαι, ὁ πάππος με, ἔφη, οὗτος ἐπιδι-
 δάξει. Ἄλλ' οὐ ταῦτά, ἔφη, ὦ παῖ, παρὰ τῷ πάππῳ¹⁸
 καὶ ἐν Πέρσαις δίκαια ὁμολογεῖται. οὗτος μὲν γὰρ
 τῶν ἐν Μήδοις πάντων ἑαυτὸν δεσπότην πεποίηκεν,
 ἐν Πέρσαις δὲ τὸ ἴσον ἔχειν δίκαιον νομίζεται. καὶ ὁ
 σὸς πατήρ πρῶτος τὰ τεταγμένα μὲν ποιεῖ τῇ πόλει,
 τὰ τεταγμένα δὲ λαμβάνει, μέτρον δὲ αὐτῷ οὐχ ἡ
 ψυχὴ ἀλλ' ὁ νόμος ἐστίν. ὅπως οὖν μὴ ἀπολεῖ μαστι-
 γούμενος, ἐπειδὴν οἴκοι ἦς, ἀν παρὰ τούτου μαθὼν
 ἥκης ἀντὶ τοῦ βασιλικοῦ τὸ τυραννικὸν, ἐν ᾧ ἐστὶ τὸ
 πλεῖον οἰεσθαι χρῆναι πάντων ἔχειν. Ἄλλ' ὃ γε σὸς
 πατήρ, εἶπεν ὁ Κῦρος, δεινότερός ἐστιν, ὦ μήτερ, δι-
 δάσκειν μεῖον ἢ πλεῖον ἔχειν· ἢ οὐχ ὀφῆς, ἔφη, ὅτι
 καὶ Μήδους ἅπαντας δεδίδαχεν αὐτοῦ μεῖον ἔχειν;
 ὥστε θάρρει, ὥς ὃ γε σὸς πατήρ οὐτ' ἄλλον οὐδένα
 οὐτ' ἐμὲ πλεονεκτεῖν μαθόντα ἀποπέμψει.

Τοιαῦτα μὲν δὴ πολλὰ ἐλάλει ὁ Κῦρος· τέλος δὲ^{IV}
 ἡ μὲν μήτερ ἀπῆλθε, Κῦρος δὲ κατέμενε καὶ αὐτοῦ
 ἐτρέφετο. καὶ ταχὺ μὲν τοῖς ἡλικιώταις συνεκράτο
 ὥστε οἰκείως διακεῖσθαι, ταχὺ δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν
 ἐνῆργητο, προσιδὼν καὶ ἐνδηλος ὢν ὅτι ἡσπάζετο αὐ-
 τῶν τοὺς υἱεῖς, ὥστε εἴ τι τοῦ βασιλέως δέοιντο, τοὺς
 παῖδας ἐκέλευον τοῦ Κύρου δεῖσθαι διαπραξασθαι σφί-
 σιν, ὁ δὲ Κῦρος, ὅτι δέοιντο αὐτοῦ οἱ παῖδες, διὰ
 τὴν φιλανθρωπίαν καὶ φιλοτιμίαν περὶ πάντας ἐποι-
 εῖτο διαπραττεσθαι, καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲ ὅτι δέοιτο²
 αὐτοῦ ὁ Κῦρος οὐδὲν ἐδύνατο ἀντέχειν μὴ οὐ χαλ-
 εσθαι. καὶ γὰρ ἀσθενήσαντος αὐτοῦ οὐδέποτε ἀπέ-

λειπε τὸν πάππον οὐδὲ κλάων ποτὲ ἐπαύετο, ἀλλὰ
 δῆλος ἦν πᾶσιν ὅτι ὑπερεφοβεῖτο μή οἱ ὁ πάππος ἀπο-
 θάνῃ· καὶ γὰρ ἐκ νυκτὸς εἴ τινος δέοιτο Ἀστυνάγης,
 πρῶτος ἡσθάνετο Κῦρος καὶ πάντων ἀκουότατα ἀν-
 πῆδα ὑπηρετήσων ὅτι οἶοιτο χαριεῖσθαι, ὥστε παντὶ
 πασιν ἀνεκτέσαστο τὸν Ἀστυνάγην.

3 Καὶ ἦν μὲν ἰσως πολυλογώτερος, ἅμα μὲν διὰ
 τὴν παιδείαν, ὅτι ἠναγκάζετο ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ
 διδόναι λόγον ὧν ἐποίει καὶ λαμβάνειν παρ' ἄλλων,
 ὁπότε δικάζοι, ἔτι δὲ καὶ διὰ τὸ φιλομαθῆς εἶναι πολλὰ
 μὲν αὐτὸς ἀεὶ τοὺς παρόντας ἀνηρώτα πῶς ἔχοντα
 τυγχάνοι, καὶ ὅσα αὐτὸς ὑπ' ἄλλων ἐρωτῶτο, διὰ τὸ
 ἀγχύνους εἶναι ταχὺ ἀπεκρίνετο, ὥστ' ἐκ πάντων τού-
 των ἡ πολυλογία συνελέγετο αὐτῷ· ἀλλ' ὥσπερ γὰρ
 ἐν σώματι, ὅσοι νέοι ὄντες μέγεθος ἔλαβον, ὅμως ἐφ-
 φαίνεται τὸ νεαρὸν αὐτοῖς ὃ κατηγορεῖ τὴν ὀλιγοστίαν,
 οὕτω καὶ Κῦρου ἐκ τῆς πολυλογίας οὐ θράσος δι-
 φαίνεται, ἀλλ' ἀπλότης καὶ φιλοστοργία, ὥστ' ἐπεθύμα-
 ῖν τις ἔτι πλείω αὐτοῦ ἀκούειν ἢ σιωπῶντι παρεῖναι.

4 Ὡς δὲ προῆγεν αὐτὸν ὁ χρόνος σὺν τῷ μεγέθει
 εἰς ὥραν τοῦ πρόσηβον γενέσθαι, ἐν τούτῳ δὴ τοῖς
 μὲν λόγοις μανοτέροις ἐχορῆτο καὶ τῇ φωνῇ ἡσυχατέστε-
 ραι αἰδοῦς δ' ἐνεπίμπλατο, ὥστε καὶ ἐρυθραίνεσθαι δάκρυ
 συντυγχάνοι τοῖς πρεσβυτέροις, καὶ τὸ σκυλακῶδες τὸ
 πᾶσιν ὁμοίως προσπίπτειν οὐκέθ' ὁμοίως [προσπετῆ]
 εἶχεν. οὕτω δὴ ἡσυχαίτερος μὲν ἦν, ἐν δὲ ταῖς συν-
 ουσίαις πάμπαν ἐπύχαρις. καὶ γὰρ ὅσα διαγωνίζοντα
 πολλάκις ἥλικες πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἂν κρείττων ἦσαν
 ὧν, ταῦτα προυκαλεῖτο τοὺς συνόντας, ἀλλ' ἅπαντες
 ἤδει ἐαυτὸν ἡττονα ὄντα, ἐξῆρχε, φάσκων κάλλει

αὐτῶν ποιήσῃν, καὶ κατήρχεν ἡδὴ ἀναπηδῶν ἐπὶ τοὺς ἱπποὺς ἢ διατοξευσόμενος ἢ διακοντιούμενος ἀπὸ τῶν ἱππων οὐπω πάνυ ἐποχὸς ὢν, ἡττώμενος δὲ αὐτὸς ἐφ' ἑαυτῷ μάλιστα ἐγέλα. ὥς δ' οὐκ ἀπεδίδρασκεν ἐκ τοῦ 5 ἡττᾶσθαι εἰς τὸ μὴ ποιεῖν ὃ ἡττώτο, ἀλλ' ἐκαλινδεῖτο ἐν τῷ πειρᾶσθαι αὐθις βέλτιον ποιεῖν, ταχὺ μὲν εἰς τὸ ἴσον ἀφίκετο τῇ ἱππικῇ τοῖς ἡλιξί, ταχὺ δὲ παρήει διὰ τὸ ἐρᾶν τοῦ ἔργου, ταχὺ δὲ τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἀνηλώκει διώκων καὶ βάλλων καὶ κατακαίνων, ὥστε ὁ Ἀστυάγης οὐκέτ' εἶχεν αὐτῷ συλλέγειν θηρία. καὶ ὁ Κῦρος αἰσθόμενος ὅτι βουλόμενος οὐ δύναιτό οἱ ζῶντα πολλὰ παρέχειν, ἔλεγε πρὸς αὐτόν, ὦ πάππε, τί σε δεῖ θηρία ζητοῦντα πράγματ' ἔχειν; ἀλλ' ἐὰν ἐμὲ ἐκπέμψῃς ἐπὶ θήραν σὺν τῷ θείῳ, νομῶ ὅσα ἂν ἴδω θηρία, ἐμοὶ ταῦτα τρέφεσθαι. ἐπιθυμῶν δὲ σφόδρα 6 ἐξιέναι ἐπὶ τὴν θήραν οὐκέθ' ὁμοίως λιπαρεῖν ἐδύνατο ὥσπερ παῖς ὢν, ἀλλ' ὀκνηρότερον προσήει. καὶ ἃ πρόσθεν τῷ Σάκᾳ ἐμέμφετο ὅτι οὐ παρίει αὐτὸν πρὸς τὸν πάππον, αὐτὸς ἡδὴ Σάκας ἑαυτῷ ἐγγίνετο· οὐ γὰρ προσήει, εἰ μὴ ἴδοι εἰ καιρὸς εἴη, καὶ τοῦ Σάκα ἐδεῖτο πάντως σημαίνειν αὐτῷ ὅποτε ἐγχωροίη [καὶ ὅποτε καιρὸς εἴη]· ὥστε ὁ Σάκας ὑπερεφίλει ἡδὴ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ἐπεὶ δ' οὖν ἔγνω ὁ Ἀστυάγης σφόδρα αὐτὸν ἐπιθυμοῦντα ἔξω θηρᾶν, ἐκπέμπει αὐτὸν σὺν τῷ θείῳ καὶ φύλακας συμπέμπει ἐφ' ἱππων πρεσβυτέρους, ὅπως ἀπὸ τῶν δυσχωριῶν φυλάττοιεν αὐτὸν καὶ εἰ τῶν ἀγρίων τι φανείη θηρίων. ὁ οὖν Κῦρος τῶν ἐπομένων προθύμως ἐπυνθάνετο ποίοις οὐ χρηθ' ἱπποῖς πελάζειν καὶ ποταμὸν χρηθ' ἀναρροῦντα διώκειν. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι

ἄρκτοι τε πολλοὺς ἤδη πλησιάσαντας διέφθειραν καὶ
 κάρποι καὶ λέοντες καὶ παρδάλεις, αἱ δὲ ἔλαφοι καὶ
 δορκάδες καὶ οἱ ἄγριοι οἷες καὶ οἱ ὄνοι οἱ ἄγριοι ἀσι-
 νεῖς εἰσιν. ἔλεγον δὲ καὶ τοῦτο, τὰς δυσχωρίας οὐ
 δέοι φυλάττεσθαι οὐδὲν ἤτιον ἢ τὰ θηρία· πολλοὺς
 8 γὰρ ἤδη αὐτοῖς τοῖς ἵπποις κατακρημνισθῆναι. καὶ ὁ
 Κῦρος πάντα ταῦτα ἐμάνθανε προθύμως· ὥς δὲ εἶδεν
 ἔλαφον ἐκπηδήσασαν, πάντων ἐπιλαθόμενος ὦν ἦκου-
 σεν ἐδίωκεν οὐδὲν ἄλλο ὁρῶν ἢ ὄπη ἐφρευγε. καὶ πῶς
 διαπηδῶν αὐτῷ ὁ ἵππος πίπτει εἰς γόνατα, καὶ μικροῦ
 κἀκείνον ἐξετραχήλισεν. οὐ μὴν ἄλλ' ἐπέμεινεν ὁ Κῦ-
 ρος μόλις πῶς, καὶ ὁ ἵππος ἐξανέστη. ὥς δ' εἰς τὸ
 πεδίον ἤλθεν, ἀκοντίσας καταβάλλει τὴν ἔλαφον, κα-
 λὸν τι χρῆμα καὶ μέγα. καὶ ὁ μὲν δὴ ὑπερέχαιρεν·
 οἱ δὲ φύλακες προσελάσαντες ἐλοιδόρουν αὐτόν [καὶ
 ἔλεγον] εἰς οἷον κίνδυνον ἔλθοι, καὶ ἔφασαν κατερεῖν
 αὐτοῦ. ὁ οὖν Κῦρος εἰστήκει καταβεβηκώς, καὶ ἀκον-
 τῶν ταῦτα ἡνιάτο. ὥς δ' ἦσθετο κραυγῆς, ἀνεπήδησεν
 ἐπὶ τὸν ἵππον ὥσπερ ἐνθουσιῶν, καὶ ὥς εἶδεν ἐκ τοῦ
 ἀντίου κάρπον προσφερόμενον, ἀντίος ἐλαύνει καὶ δι-
 τεινόμενος εὐστόχως βάλλει εἰς τὸ μέτωπον καὶ κατέσχι-
 9 τὸν κάρπον. ἐνταῦθα μέντοι ἤδη καὶ ὁ θεῖος αὐτῷ
 ἐλοιδορεῖτο, τὴν θρασύτητα ὁρῶν. ὁ δ' αὐτοῦ λοιδο-
 ρομένου ὅμως ἐδεῖτο ὅσα αὐτὸς ἔλαβε, ταῦτα ἔασα
 εἰσκομίσαντα δοῦναι τῷ πάππῳ. τὸν δὲ θεῖον εἰσέει-
 φασιν, Ἄλλ' ἦν αἰσθηταὶ ὅτι ἐδίωκες, οὐ σοὶ μόνον
 λοιδορήσεται, ἀλλὰ καὶ ἐμοί, ὅτι σε εἶων. Καὶ ἦ
 βούληται, φάναι αὐτόν, μαστιγώσάτω, ἐπειδὴν γε ἐγὼ
 δῶ αὐτῷ. καὶ σύγε, ὅτι βούλει, ἐφη, ὃ θεῖς, τιμα-
 ρησάμενος ταῦτα ὅμως χάρισαί μοι. καὶ ὁ Κνωξίτης

μέντοι τελευτῶν εἶπε, Ποίει ὅπως βούλει· σὺ γὰρ νῦν
 γε ἡμῶν ἔοικας βασιλεὺς εἶναι. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος εἰς- 10
 κομίσας τὰ θηρία ἐδίδου τε τῷ πάππῳ καὶ ἔλεγεν
 ὅτι αὐτοὺς ταῦτα θηράσειεν ἐκείνῳ. καὶ τὰ ἀκόντια
 ἐπεδείκνυ μὲν οὗ, κατέθηκε δὲ ἡματωμένα ὅπου ᾤετο
 τὸν πάππον ὄψεσθαι. ὁ δὲ Ἀστυάγης ἄρα εἶπεν, Ἀλλ',
 ὦ παῖ, δέχομαι μὲν ἔγωγε ἡδέως ὅσα σὺ δίδως, οὐ
 μέντοι δέομαι γε τούτων οὐδενός, ὥστε σε κινδυνεύ-
 ειν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Εἰ τοίνυν μὴ σὺ δέει, ἱκετεύω,
 ὦ πάππε, ἐμοὶ δὸς αὐτά, ὅπως τοῖς ἡλικιώταις ἐγὼ
 διαδῶ. Ἀλλ', ὦ παῖ, ἔφη ὁ Ἀστυάγης, καὶ ταῦτα λα-
 βὼν διαδίδου ὅτῳ σὺ βούλει καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσα 11
 ἐθέλεις. καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν ἐδίδου τε ἄρας τοῖς παισὶ 11
 καὶ ἅμα ἔλεγεν, Ὡ καὶδες, ὥς ἄρα ἐφλυαροῦμεν ὅτε
 τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία ἐθηρώμεν· ὅμοιον ἔμοιγε
 δοκεῖ εἶναι οἷόνπερ εἴ τις δεδεμένα ζῶα θηρώῃ. πρῶ-
 τον μὲν γὰρ ἐν μικρῷ χωρίῳ ἦν, ἔπειτα λεπτὰ καὶ
 ψωραλέα, καὶ τὸ μὲν αὐτῶν χωλὸν ἦν, τὸ δὲ κολοβόν·
 τὰ δ' ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ λειμῶσι θηρία ὥς μὲν καλὰ,
 ὥς δὲ μέγала, ὥς δὲ λιπαρὰ ἐφαίνετο. καὶ αἱ μὲν
 ἔλαφοι ὥσπερ πτηναὶ ἤλλοντο πρὸς τὸν οὐρανόν, οἱ
 δὲ κάπροι ὥσπερ τοὺς ἄνδρας φασὶ τοὺς ἀνδρείους
 ὁμόσας ἐφέροντο· ὑπὸ δὲ τῆς πλατύτητος οὐδὲ ἀμαρ-
 τεῖν οἷόν τ' ἦν αὐτῶν· καλλίω δὴ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ
 καὶ τεθνηκότα εἶναι ταῦτα ἢ ζῶντα ἐκεῖνα τὰ περιφ-
 κοδομημένα. ἀλλ' ἄρα ἄν, ἔφη, ἀφείεν καὶ ὑμᾶς οἱ
 πατέρες ἐπὶ θήραν; Καὶ ῥαδίως γ' ἄν, ἔφασαν, εἰ
 Ἀστυάγης κελεύοι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Τίς οὖν ἂν 12
 ἡμῖν Ἀστυάγει μνησθείη; Τίς γὰρ ἄν, ἔφασαν, σοῦ
 γε ἰκανώτερος πείσαι; Ἀλλὰ μὰ τὸν Δία, ἔφη, ἐγὼ

μὲν οὐκ οἶδ' ὅστις ἄνθρωπος γεγέννηται· οὐδὲ γὰρ οἷός
 τ' εἰμὶ λέγειν ἔγωγε οὐδ' ἀναβλέπειν πρὸς τὸν πά-
 πον ἐκ τοῦ Ἰσού ἐτι δύναμαι. ἦν δὲ τοσοῦτον ἐκιδι-
 δῶ, δέδοικα, ἔφη, μὴ παντάπασι βλάξ τις καὶ ἡλίδιαι
 γένωμαι· παιδάριον δ' ὦν δεινότατος λαλεῖν ἐδόκουν
 εἶναι. καὶ οἱ παῖδες εἶπον, Πονηρὸν λέγεις τὸ πρῆ-
 μα, εἰ μὴδ' ὑπὲρ ἡμῶν ἄν τι δέη δυνήσῃ πράττειν,
 ἀλλ' ἕλλου τινὸς τὸ ἐπὶ σὲ ἀνάγκη ἔσται δεῖσθαι
 13 ἡμᾶς. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος ἐδήχθη, καὶ σιγῇ
 ἀπελθὼν διακελευσάμενος ἑαυτῷ τολμᾶν· εἰσῆλθεν,
 ἐπιβουλεύσας ὅπως ἂν ἀλυπότατα εἰποι πρὸς τὸν πά-
 πον καὶ διαπραΐειεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισιν ὧν ἐδέ-
 οντο. ἤρξατο οὖν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ πάππε, ἦν τις ἀποδρᾷ σε τῶν
 οἰκετῶν καὶ λάβῃς αὐτόν, τί αὐτῷ χρήσει; Τί ἄλλα,
 ἔφη, ἢ θήσας ἐργάζεσθαι ἀναγκάσω; Ἦν δὲ αὐτόματος
 πάλιν ἔλθῃ, πῶς ποιήσεις; Τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ μασ-
 γώσας γε, ἵνα μὴ αὐτίς τοῦτο ποιῇ, ἐξ ἀρχῆς χρε-
 σομαι; Ὡρα ἔν, ἔφη ὁ Κῦρος, σοὶ παρασκευάσεσθαι
 εἴη ὅτῳ μαστιγώσεις με, ὥς βουλεύομαι γε ὅπως αἱ
 ἀποδρᾶ λαβὼν τοὺς ἡλικιώτας ἐπὶ θήρῃαν. καὶ ὁ Ἀστυ-
 άγης, Καλῶς, ἔφη, ἐποίησας προειπών· ἐνδοθεν γάρ,
 ἔφη, ἀπαγορεύω σοι μὴ κινεῖσθαι. χαρίεν γάρ, ἔφη,
 εἰ ἔνεκα κρεαδίων τῇ θνητοῦ τὸν παῖδα ἀποβουνο-
 14 λήσαιμι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κῦρος ἐπέθετο μὲν καὶ
 ἔμενεν, ἀνιὰρὸς δὲ καὶ σκυθρωπὸς ὦν σιωπῇ διήγει.
 ὁ μὲντοι Ἀστυάγης ἐπεὶ ἔγνω αὐτὸν λυπούμενον ἰσχυ-
 ρῶς, βουλόμενος αὐτῷ χαρίζεσθαι ἐξάγει ἐπὶ θήρῃαν
 καὶ πεξοὺς πολλοὺς καὶ ἱππέας συναλίσας καὶ τοὺς
 παῖδας καὶ συνελάσας εἰς τὰ ἱππάσιμα χωρία τὰ θηρία

ἐποίησε μεγάλην θήραν. καὶ βασιλικῶς δὴ παρὼν αὐ-
 τὸς ἀπηγόρευε μηδὲνα βάλλειν, πρὶν Κῦρος ἐμπλησ-
 θεῖν θηρῶν. ὁ δὲ Κῦρος οὐκ εἶα κωλύειν, ἀλλ', Εἰ
 βούλει, ἔφη, ὦ πάππε, ἡδέως με θηρᾶν, ἔφες τοὺς
 κατ' ἐμὲ πάντας διώκειν καὶ διαγωνίζεσθαι ὅπως ἑκα- 15
 στος κράτιστα δύναιτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀστυάγης ἀφί-
 ησι, καὶ στὰς ἐθεᾶτο ἀμιλλωμένους ἐπὶ τὰ θηρία καὶ
 φιλονικοῦντας καὶ διώκοντας καὶ ἀκοντίζοντας. καὶ
 Κῦρος ἦδετο οὐ δυναμένῳ σιγᾶν ὑπὸ τῆς ἡδονῆς, ἀλλ'
 ὥσπερ σκύλακι γενναίῳ ἀνακλάζοντι, ὁπότε πλησιάζοι
 θηρίῳ, καὶ παρακαλοῦντι ὀνομασθί ἑκαστον. καὶ τοῦ
 μὲν καταγελῶντα αὐτὸν ὀρῶν ἠύφραινετο, τὸν δέ *
 τινα καὶ ἐπαινοῦντα [αὐτὸν ἡσθάνετο] οὐδ' ὅπως τι-
 οῦν φθονεῖς. τέλος δ' οὖν πολλὰ θηρία ἔχων ὁ
 Ἀστυάγης ἀπῆει. καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἦσθη τῇ τότε
 θήρᾳ ὥστε αἰεὶ ὁπότε οἶόν τ' εἴη συνεξῆναι τῷ Κῦρῳ
 καὶ ἄλλους τε πολλοὺς παρελάμβανε καὶ τοὺς παῖδας,
 Κύρου ἔνεκα. τὸν μὲν δὴ πλεῖστον χρόνον οὕτω διῆ-
 γεν ὁ Κῦρος, πᾶσιν ἡδονῆς μὲν καὶ ἀγαθοῦ τιнос
 συναίτιος ὦν, κακοῦ δὲ οὐδενός.

Ἀμφὶ δὲ τὰ πέντε ἢ ἑκκαίδεκα ἔτη γενομένου αὐ- 16
 τοῦ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀστυρίων βασιλέως γαμεῖν μέλλων
 ἐπεθύμησεν αὐτὸς θηρᾶσαι εἰς τοῦτον τὸν χρόνον.
 ἀκούων οὖν ἐν τοῖς μεθορίοις τοῖς τε αὐτῶν καὶ τοῖς
 Μήδων πολλὰ θηρία εἶναι ἀθήρεντα διὰ τὸν πόλεμον,
 ἐνταῦθα ἐπεθύμησεν ἐξελθεῖν. ὅπως οὖν ἀσφαλῶς
 θηρῶν, ἱππέας τε προσέλαβε πολλοὺς καὶ πελταστὰς,
 οὔτινες ἔμελλον αὐτῷ ἐκ τῶν λασίων τὰ θηρία ἐξελᾶν
 εἰς τὰ ἐργάσιμά τε καὶ εὐήλατα. ἀφικόμενος δὲ ὅπου
 ἦν αὐτοῖς τὰ φρούρια καὶ ἡ φυλακή, ἐνταῦθα εἶδει-

17 *πνοποιεῖτο, ὥς πρὸς τῇ ὑστεραίᾳ θηράσων. ἤδη δὲ ἐσπέρας γενομένης ἡ διαδοχὴ τῇ πρόσθεν φυλακῇ ἐρχεται ἐκ πόλεως καὶ ἱππεὺς καὶ πεζοί. ἔδοξεν οὖν αὐτῷ πολλὴ στρατιὰ παρῆναι· δύο γὰρ ὁμοῦ ἦσαν φυλακαί, πολλοὺς τε αὐτὸς ἤκεν ἔχων ἱππέας καὶ πεζοὺς ἐβουλεύσατο οὖν κράτιστον εἶναι λεηλατῆσαι ἐκ τῆς Μηδικῆς, καὶ λαμπρότερόν τ' ἂν φανῆναι τὸ ἔργον τῆς θήρας καὶ ἱερείων ἂν πολλὴν ἀφθονίαν ἐνόμει γενέσθαι. οὕτω δὴ πρῶ ἀναστὰς ἤγε τὸ στράτευμα, καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς κατέλιπεν ἀθρόους ἐν τοῖς μεθορίοις, αὐτὸς δὲ τοῖς ἱπποῖς προσελάσας πρὸς τὰ τῶν Μήδων φρούρια, τοὺς μὲν βελτίστους καὶ πλείστους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ἐνταῦθα κατέμεινεν, ὥς μὴ βοηθοῖεν οἱ φρουροὶ τῶν Μήδων ἐπὶ τοὺς καταθρόντας, τοὺς δ' ἐπιτηδείους ἀφῆκε κατὰ φυλὰς ἄλλους ἄλλοις καταθεῖν, καὶ ἐκέλευε περιβαλομένους ὅτῃ τις ἐπιτυγχάνοι ἐλαύνειν πρὸς ἑαυτόν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἐπραττον.*

18 *Σημανθέντων δὲ τῷ Ἀστυάγει ὅτι πολέμοι εἰς ἐν τῇ χώρᾳ, ἐξεβοήθει καὶ αὐτὸς πρὸς τὰ θύρια σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡσαύτως σὺν τοῖς παρατρυχοῦσιν ἱππόταις, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ ἐσήμεναι πᾶσιν ἐκβοηθεῖν. ὥς δὲ εἶδον πολλοὺς ἀνθρώπους τῶν Ἀσσυρίων συντεταγμένους καὶ τοὺς ἱππέας ἡσυχίαν ἔχοντας, ἔστησαν καὶ οἱ Μῆδοι. ὁ δὲ Κῦρος ὁρῶν ἐκβοηθούντας καὶ τοὺς ἄλλους πασσυδί, ἐκβοηθεῖ καὶ αὐτὸς πρῶτον τότε ὅπλα ἐνδύς, οὐποτε οἰόμενος· ὅτῃς ἐπεθύμει αὐτοῖς ἐξοπλίσασθαι· μάλα δὲ καλὰ ἦν καὶ ἀρμόττοντα αὐτῷ ἃ ὁ πάππος περὶ τὸ σῶμα ἐποίητο. οὕτω δὲ ἐξοπλισάμενος προσήλασε τῷ ἱππῳ, καὶ ὁ Ἀστυάγης ἐθαύμασε μὲν τίνος καλεύσαντος ἑμῶς,*

δμως δὲ εἶπεν αὐτῷ μένειν παρ' ἐαυτόν. ὁ δὲ Κῦρος 19
ὥς εἶδε πολλοὺς ἱππεὺς ἀντίους, ἤρετο, Ἥ οὗτοι, ἔφη,
ὦ πάππε, πολέμιοί εἰσιν, οἱ ἐφ'esτήκασιν τοῖς ἵπποις
ἡρέμα; Πολέμιοι μέντοι, ἔφη. Ἥ καὶ ἐκεῖνοι, ἔφη, οἱ
ἐλαύνοντες; Κάκεινοι μέντοι. Νῆ τὸν Δί', ἔφη, ὦ
πάππε, ἀλλ' οὖν πονηροί γε φαινόμενοι καὶ ἐπὶ πο-
νηρῶν ἱππαρίων ἄγουσιν ἡμῶν τὰ χρήματα· οὐκοῦν
χρὴ ἐλαύνειν τινὰς ἡμῶν ἐπ' αὐτούς. Ἄλλ' οὐχ ὀρᾷς,
ἔφη, ὦ πατ', ὅσον τὸ στίφος τῶν ἱππέων ἔστηκε συν-
τεταγμένον; οἱ ἦν ἐπ' ἐκείνους ἡμεῖς ἐλαύνωμεν, ὑπο-
τεμοῦνται ἡμᾶς πάλιν [ἐκεῖνοι]· ἡμῖν δὲ οὐκ ἰσχυρὸς
πάρ'esτιν. Ἄλλ' ἦν σὺ μένης, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἀνα-
λαμβάνης τοὺς προσβοηθοῦντας, φοβήσονται οὗτοι καὶ
οὐ κινήσονται, οἱ δ' ἄγοντες εὐθὺς ἀφήσουσι τὴν
λείαν, ἐπειδὴν ἴδωσί τινας ἐπ' αὐτοὺς ἐλαύνοντας.

Ταῦτ' εἰπόντος αὐτοῦ ἔδοξε τι λέγειν τῷ Ἀστυά- 20
γει. καὶ ἄμα θαυμάζων ὥς καὶ ἐφρόνει καὶ ἐργηγόρει
κελεύει τὸν υἱὸν λαβόντα τάξιν ἱππέων ἐλαύνειν ἐπὶ
τοὺς ἄγοντας τὴν λείαν. ἐγὼ δέ, ἔφη, ἐπὶ τούσδε,
ἦν ἐπὶ σὲ κινῶνται, ἐλθῶ, ὥστε ἀναγκασθήσονται ἡμῖν
προσέχειν τὸν νοῦν. οὕτω δὴ ὁ Κυαξάρης λαβὼν τῶν
ἐρρωμένων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν προσελαύνει. καὶ ὁ
Κῦρος ὥς εἶδεν ὀρρωμένους, ἐξορμᾷ, καὶ αὐτὸς πρῶ-
τος ἡγείτο ταχέως, καὶ ὁ Κυαξάρης μέντοι ἐφείπετο,
καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οὐκ ἀπελείποντο. ὥς δὲ εἶδον αὐτοὺς
πελάζοντας οἱ λεηλατοῦντες, εὐθὺς ἀφέντες τὰ χρή-
ματα ἔφευγον. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Κῦρον ὑπετέμνοντο, 21
καὶ οὓς μὲν κατελάμβανον εὐθὺς ἔπαιον, πρῶτος δὲ
ὁ Κῦρος, ὅσοι δὲ παραλλάξαντες αὐτῶν ἐφθασαν, κα-
τόπιν τούτους ἐδίωκον, καὶ οὐκ ἀνίσταν, ἀλλ' ἥρουν

τινάς αὐτῶν. ὥσπερ δὲ κύων γενναῖος ἄπειρος ἀφρονότηως φέρεται πρὸς κῆρον, οὕτω καὶ ὁ Κύρος ἐφίρετο, μόνον ὁρῶν τὸ παῖσιν τὸν ἀλίσκομενον, ἢ δ' οὐδὲν προνοῶν. οἱ δὲ πολέμιοι ὥς ἐώρων ποιοῦντας τοὺς σφετέρους, προκίνησαν τὸ στίφος, ὥς πασομένους τοῦ διαγμοῦ, ἐπεὶ σφᾶς ἴδοιεν προορμήσασθαι.

22 τας. ὁ δὲ Κύρος οὐδὲν μᾶλλον ἀνίει, ἀλλ' ὑπὸ τῇ χαρμονῇ ἀνακαλῶν τὸν θεῖον ἐδίωκε καὶ ἰσχυρὰν τῇ φυγῇ τοῖς πολεμίοις κατέχων ἐποίει, καὶ ὁ Κνωξίας μέντοι ἐφείπετο, ἴσως καὶ αἰσχυνόμενος τὸν πατέρα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ εἶποντο, προθυμότεροι ὄντες ἐν τῇ τοιοῦτῳ εἰς τὸ διώκειν καὶ οἱ μὴ πάνυ πρὸς τῇ ἐναντίους ἄλκιμοι ὄντες. ὁ δὲ Ἀστυάγης ὥς ἐώρα τὸς μὲν ἀφρονότηως διώκοντας, τοὺς δὲ πολεμίους ἀδρότους τε καὶ τεταγμένους ὑπαντῶντας, δαίσας περὶ αὐτοῦ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ Κύρου μὴ εἰς παρεσκευασμένους ἀτάκτως ἐμπεσόντες πάθοιεν τι, ἤγαίτο εὐθύς πρὸς

23 τοὺς πολεμίους. οἱ δ' αὖ πολέμιοι ὥς εἶδον τοὺς Μήδους προκινηθέντας, διατεινόμενοι οἱ μὲν τὰ καὶ οἱ δὲ τὰ τόξα εἰστήκεσαν, ὥς αὖ, ἐπειδὴ εἰς τόξα μὴ ἀφίκοντο, στησομένους, ὥσπερ τὰ πλείστα εἰώθειν ποιεῖν. μέχρι γὰρ τοσούτου, ὅποτε ἐγγύτατα γένοιντο, προσήλαυνον ἀλλήλοις καὶ ἡκροβολίζοντο πολλὰς μέχρι ἐσπέρας. ἐπεὶ δὲ ἐώρων τοὺς μὲν σφετέρους φυγῇ εἰς ἑαυτοὺς φερομένους, τοὺς δ' ἀμφὶ τὸν Κῆρον ἐπ' αὐτοὺς ὁμοῦ ἀγομένους, τὸν δὲ Ἀστυάγην σὺν τοῖς ἵπποις ἐντὸς γιγνόμενον ἤδη τοξενύματος, ἐκκλίνουσι καὶ φεύγουσιν ὁμόθεν διώκοντας ἀνὰ κράτος ἤφρονον δὲ πολλούς· καὶ τοὺς μὲν ἀλίσκομένους ἐκαιο καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας, τοὺς δὲ πίπτοντας κατέκτανον·

ὃ οὐ πρόσθεν ἔστησαν πρὶν πρὸς τοῖς περὶ τοῖς τῶν
 τσυρίων ἐγένοντο. ἐνταῦθα μέντοι δείσαντες μὴ καὶ
 ἔδρα τις μείζων ὑπείη, ἐπέσχον. ἐκ τούτου δὴ ἀνῆ-²⁴
 ν ὁ Ἀστυάγης, μάλα χαίρων καὶ τῇ ἱπποκρατίᾳ, καὶ
 ν Κῦρον οὐκ ἔχων ὅ,τι χρὴ λέγειν, αἷτιον μὲν ὄντα
 ὥς τοῦ ἔργου, μαινόμενον δὲ γιγνώσκων τῇ τόλμῃ.
 ἢ γὰρ τότε ἀπιόντων οἴκαδε μόνος τῶν ἄλλων ἐκεῖ-
 ς οὐδὲν ἄλλο ἢ τοὺς πεπτωκότας περιελαύνων ἔθε-
 ο, καὶ μόλις αὐτὸν ἀφελκύσαντες οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχ-
 ῦντες προσήγαγον τῷ Ἀστυάγει, μάλα ἐκίπροσθεν
 οὔμενον τοὺς προσάγοντας, ὅτι ἑώρα τὸ πρόσωπον
 ὃ πάππου ἡγριωμένον ἐπὶ τῇ θῆᾳ τῇ αὐτοῦ.

Ἐν μὲν δὴ Μήδοις ταῦτα ἐγεγένητο, καὶ οἱ τε²⁵
 λοι πάντες τὸν Κῦρον διὰ στόματος εἶχον καὶ ἐν
 γῇ καὶ ἐν ῥῥαῖς, ὃ τε Ἀστυάγης καὶ πρόσθεν τι-
 νὴν αὐτὸν τότε ὑπερεξεπέπληκτο ἐπ' αὐτῷ. Καμβύ-
 ς δὲ ὁ τοῦ Κύρου πατήρ ἤδετο μὲν πυνθανόμενος
 ὕτα, ἐπεὶ δ' ἤκουσεν ἔργα ἀνδρὸς ἥδη διαχειριζό-
 νον τὸν Κῦρον, ἀπενάλει δὴ, ὅπως τὰ ἐν Πέρσαις
 κῆφια ἐπιτελοίη. καὶ ὁ Κῦρος δὲ ἐνταῦθα λέγεται
 τεῖν ὅτι ἀπιέναι βούλοιτο, μὴ ὁ πατήρ τι ἔχθοιτο
 ἢ ἡ πόλις μέμφοιτο. καὶ τῷ Ἀστυάγει δὲ ἐδόκει εἰ-
 ναι ἀναγκαῖον ἀποπέμπειν αὐτόν. ἐνθα δὴ ἵππους τε
 τῷ θοὺς οὓς αὐτὸς ἐπεθύμει λαβεῖν καὶ ἄλλα συ-
 κεύσας πολλὰ ἐπεμπε καὶ διὰ τὸ φιλεῖν αὐτὸν καὶ
 καὶ ἐλπίδας ἔχων μεγάλας ἐν αὐτῷ ἄνδρα ἐσεσθαι
 αὐτὸν καὶ φίλους ὠφελεῖν καὶ ἐχθροὺς ἀνιᾶν. ἀπιόν-
 τας δὲ τὸν Κῦρον προύπεμπον ἅπαντες καὶ παῖδες
 αἱ ἡλικίαι καὶ ἄνδρες καὶ γέροντες ἐφ' ἵππων καὶ
 στυνάγῃ αὐτός, καὶ οὐδένα ἔφασαν ὄντιν' οὐ δα-

26 κρύοντε' ἀποστρέφεσθαι. καὶ Κύρον δὲ αὐτὸν λέγετα
 σὺν πολλοῖς δακρυοῖς ἀποχωρήσαι. πολλὰ δὲ ὄρα
 διαδοῦναι φασιν αὐτὸν τοῖς ἡλικιώταις ὧν Ἀστυάγης
 αὐτῷ ἐδεδώκει, τέλος δὲ καὶ ἦν εἶχε στολὴν τὴν Μη-
 δικὴν ἐκδύντα δοῦναι τιμῇ, [δῆλον ὅτι τοῦτῳ] ὃν μέ-
 λιστα ἡσπάζετο. τοὺς μέντοι λαβόντας καὶ δεξαμένους
 τὰ ὄρα λέγεται Ἀστυάγει ἀπενεργεῖν, Ἀστυάγην δὲ
 δεξάμενον Κύρῳ ἀποπέμψαι, τὸν δὲ πάλιν τε ἀπο-
 πέμψαι εἰς Μήδους καὶ εἰπεῖν, Εἰ βούλει, ὦ πάτερ,
 ἐμὲ καὶ πάλιν λέναι ὥς σὲ μὴ αἰσχυρόμενον, ἔα ἔγωγε
 εἴ τι ἐγὼ δέδωκα· Ἀστυάγην δὲ ταῦτα ἀκούσαντα
 ποιῆσαι ὥσπερ Κύρος ἐπέστειλεν.

27 Εἰ δὲ δεῖ καὶ παιδικοῦ λόγον ἐπιμνησθῆναι, λέ-
 γεται, ὅτε Κύρος ἀπῆει καὶ ἀπηλλάττοντο ἀπ' ἀλλή-
 λων, τοὺς συγγενεῖς φιλοῦντας τῷ στόματι ἀποκρί-
 πεσθαι αὐτὸν νόμῳ Περσικῷ· καὶ γὰρ νῦν ἐτι τοῦτα
 ποιοῦσι Πέρσαι· ἄνδρα δὲ τινα τῶν Μήδων μάλα π-
 λὸν κάγαθόν ὄντα ἐκπεπλήχθαι πολὺν τινα χρόνον
 ἐπὶ τῷ κάλλει τοῦ Κύρου, ἡνίκα δὲ ἑώρα τοὺς συγ-
 γενεῖς φιλοῦντας αὐτόν, ὑπολειφθῆναι· ἐπεὶ δ' αἱ
 ἄλλοι ἀπῆλθον, προσελθεῖν τῷ Κύρῳ καὶ εἰπεῖν, Ἐμὲ
 μόνον οὐ γινώσκεις τῶν συγγενῶν, ὦ Κύρε; Τί δή
 εἰπεῖν τὸν Κύρον, ἥ καὶ σὺ συγγενὴς εἶ; Μάλιστα
 φάναι. Ταῦτ' ἄρα, εἰπεῖν τὸν Κύρον, καὶ ἐνεώρως
 μοι· πολλάκις γὰρ δοκῶ σε γινώσκειν τοῦτο ποιοῦν-
 τα. Προσελθεῖν γάρ σοι, ἔφη, αἰεὶ βουλόμενος καὶ μὴ
 τοὺς θεοὺς ἡσχυρόμην. Ἀλλ' οὐκ ἔδει, φάναι τὸν
 Κύρον, συγγενῇ γε ὄντα· ἅμα δὲ προσελθόντα φι-
 28 σαι αὐτόν. καὶ τὸν Μῆδον φιληθέντα ἐρέσθαι, Ἢ
 καὶ ἐν Πέρσαις νόμος ἐστὶν οὗτος συγγενεῖς φιλεῖν;

Μάλιστα, φάναι, όταν γε ἴδωσιν ἀλλήλους διὰ χρόνου ἢ ἀπίωσί ποι ἀπ' ἀλλήλων. Ὡρα ἂν εἴη, ἔφη ὁ Μῆδος, μάλα πάλιν σε φιλεῖν ἐμέ· ἀπέροχομαι γάρ, ὥς ὀργῆς, ἤδη. οὕτω καὶ τὸν Κῦρον φιλήσαντα πάλιν ἀποπέμπειν καὶ ἀπιέναι. καὶ ὁδόν τε οὕτω πολλὴν διηγνύσθαι αὐτοῖς καὶ τὸν Μῆδον ἡκεῖν πάλιν ἰδρύντι τῷ ἱππῷ· καὶ τὸν Κῦρον ἰδόντα, Ἄλλ' ἦ, φάναι, ἐπελάθου τι ὧν ἐβούλον εἰπεῖν; Μὰ Δία, φάναι, ἀλλ' ἦκω διὰ χρόνου. καὶ τὸν Κῦρον εἰπεῖν, Νῆ Δί', ὦ σύγγενες, δι' ὀλίγου γε. Ποῖον ὀλίγον; εἰπεῖν τὸν Μῆδον. οὐκ οἶσθα, φάναι, ὦ Κῦρε, ὅτι καὶ ὅσον σκαρδαμύντω χρόνον, πάνυ πολὺς μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐχ ὀρθῶ σε τότε τοιοῦτον ὄντα; ἐνταῦθα δὴ τὸν Κῦρον γελάσαι τε ἐκ τῶν ἐμπροσθεν δακρύων καὶ εἰπεῖν αὐτῷ θαρρεῖν ἀπιόντι, ὅτι παρέσται αὐτοῖς ὀλίγον χρόνου, ὥστε ὀρᾶν ἐξέσται καὶ βούληται ἀσκαρδαμυκτί. ✕

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως ἀπελθὼν ἐν Πέρσαις ἐνι- V. αὐτὸν λέγεται ἐν τοῖς παισὶν ἔτι γενέσθαι. καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ παῖδες ἔσκαπτον αὐτὸν ὥς ἡδυνάθειν ἐν Μῆδοις μεμαθηκώς ἦμοι· ἐπεὶ δὲ καὶ ἐσθίοντα αὐτὸν ἐώρων ὥσπερ καὶ αὐτοὶ ἡδέως καὶ πίνοντα, καὶ εἰ ποτ' ἐν ἐορτῇ εὐωχία γένοιτο, ἐπιδιδόντα μᾶλλον αὐτὸν τοῦ ἑαυτοῦ μέρους ἡσθάνοντο ἢ προσδεόμενον, καὶ πρὸς τούτοις δὲ τᾶλλα κρατιστεύοντα αὐτὸν ἐώρων ἑαυτῶν, ἐνταῦθα δὴ πάλιν ὑπέπτησσαν αὐτῷ οἱ ἡλικες. ἐπεὶ δὲ διελθὼν τὴν παιδείαν ταύτην ἤδη εἰσῆλθεν εἰς τοὺς ἐφήβους, ἐν τούτοις αὖ ἐδόκει κρατιστεύειν καὶ μελετῶν ἃ χρῆν καὶ καρτερῶν καὶ αἰδούμενος τοὺς πρεσβυτέρους καὶ πειθόμενος τοῖς ἄρχουσι.

Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ὁ μὲν Ἀστυάγης ἐν τοῖς 2

Μήδοις ἀποδυνήσκει, ὁ δὲ Κναξάρης ὁ τοῦ Ἀστυάγου παῖς, τῆς δὲ Κύρου μητρὸς ἀδελφός, τὴν βασιλείαν ἔσχε τὴν Μήδων. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατστραμμένος μὲν πάντας Σύρους, φύλον πάμπολον, ἐπὶ κοον δὲ πεποιημένους τὸν Ἀραβίων βασιλέα, ὑπηκόους δὲ ἔχων ἤδη καὶ Ὑρακάνους, πολιορκῶν δὲ καὶ Βαβυλῶνους, ἐνόμιζεν, εἰ τοὺς Μήδους ἀσθενεῖς ποιήσει, πάντων γε τῶν πέριξ ῥαδίως ἄρξειν· ἰσχυρότατον γὰρ
 3 τῶν ἐγγύς φύλων τοῦτο ἔδοκει εἶναι. οὕτω δὴ διαπέμπει πρὸς τε τοὺς ὑπ' αὐτὸν πάντας καὶ πρὸς Κροῖσον τὸν Λυδῶν βασιλέα καὶ πρὸς τὸν Καππαδοκίαν καὶ πρὸς Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ πρὸς Παφλαγόντας καὶ Ἰνδοὺς καὶ πρὸς Κᾶρας καὶ Κίλικας, τὰ μὲν καὶ διαβάλλων τοὺς Μήδους καὶ Πέρσας, λέγων ὥς μεγάλα τ' εἴη ταῦτα ἔθνη καὶ ἰσχυρὰ καὶ συνεστηκότα εἰς ταῦτό, καὶ ἐπιγαμίας ἀλλήλοις πεποιημένοι εἶη, καὶ κινδυνεύοιεν, εἰ μὴ τις αὐτοὺς φθάσας ἀσθενέσοι, ἐπὶ ἓν ἕκαστον τῶν ἔθνων ἰόντες καταστρέψασθαι. οἱ μὲν δὴ καὶ τοῖς λόγοις τοῦτοις πειθόμενοι συμμαχίαν αὐτῷ ἐποιοῦντο, οἱ δὲ καὶ δώροις καὶ χρημασιν ἀναπαιθόμενοι· πολλὰ γὰρ καὶ τοιαῦτα ἦν αὐτῷ.
 4 Κναξάρης δὲ [ὁ τοῦ Ἀστυάγου παῖς] ἐπεὶ ἡσθάνετο τὴν τ' ἐπιβουλὴν καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν συνισταμένων ἐφ' ἑαυτόν, αὐτός τε εὐθέως ὅσα ἰδύνατο ἀντιπαρεσκευάζετο καὶ εἰς Πέρσας ἔπεμπε πρὸς τε τὸ κοινὸν καὶ πρὸς Καμβύσην τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα καὶ βασιλεύοντα ἐν Πέρσαις. ἔπεμπε δὲ καὶ πρὸς Κῆρον, δέόμενος αὐτοῦ πειρᾶσθαι ἄρχοντα ἐλθεῖν τῶν ἀνδρῶν, εἰ τινες πέμποι στρατιώτας τὸ Περσῶν κοινόν. ἤδη γὰρ καὶ ὁ Κύρος διατετελευκὸς τὰ ἐν τοῖς

ἐφ' ἑβίοις δέκα ἔτη ἐν τοῖς τελείοις ἀνδράσιν ἦν. οὕτω δὲ δεξαμένου τοῦ Κύρου οἱ βουλευόντες γεραίτεροι αἰροῦνται αὐτὸν ἄρχοντα τῆς εἰς Μήδους στρατιᾶς. ἔδωσαν δὲ αὐτῷ καὶ προσελέσθαι διακοσίους τῶν ὁμοτίμων, τῶν δ' αὖ διακοσίων ἐκάστω τέτταρας ἔδωκαν προσελέσθαι καὶ τούτους ἐκ τῶν ὁμοτίμων· γίνονται μὲν δὴ οὗτοι χίλιοι· τῶν δ' αὖ χιλίων τούτων ἐκάστω ἔταξαν ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν δέκα μὲν πελταστὰς προσελέσθαι, δέκα δὲ σφενδονήτας, δέκα δὲ τοξότας· καὶ οὕτως ἐγένοντο μύριοι μὲν τοξόται, μύριοι δὲ πελτασταί, μύριοι δὲ σφενδονῆται· χωρὶς δὲ τούτων οἱ χίλιοι ὑπάρχον. τοσαύτη μὲν δὴ στρατιὰ τῷ Κύρῳ ἐδόθη. ἐπεὶ δὲ ἡρέθη τάχιστα, ἤρχετο πρῶτον ἀπὸ τῶν θεῶν· καλλιερησάμενος δὲ τότε προσηρέϊτο τοὺς διακοσίους· ἐπεὶ δὲ προσείλοντο καὶ οὗτοι δὴ τοὺς τέτταρας ἕκαστοι, συνέλεξεν αὐτοὺς καὶ εἶπε τότε πρῶτον ἐν αὐτοῖς τάδε.

Ἄνδρες φίλοι, ἐγὼ προσειλόμην μὲν ὑμᾶς, οὐ γὰρ πρῶτον δοκιμάσας, ἀλλ' ἐκ παίδων ὄρων ὑμᾶς ἃ μὲν καλὰ ἢ πόλις νομίζει, προθύμως ταῦτα ἐκπονούντας, ἃ δὲ αἰσχροῦ ἡγεῖται, παντελῶς τούτων ἀπεχομένους. ὧν δ' ἕνεκα αὐτός τε οὐκ ἄκων εἰς τόδε τὸ τέλος κατέστην καὶ ὑμᾶς παρεκάλεσα δηλῶσαι ὑμῖν βούλομαι. ἐγὼ γὰρ κατενόησα ὅτι οἱ πρόγονοι χεῖρονες μὲν ἡμῶν οὐδὲν ἐγένοντο· ἀσκούντες γοῦν ἀκείνοι διετέλεσαν ἕπερ ἔργα ἀρετῆς νομίζεται· ὅτι μέντοι προσεκτήσαντο τοιοῦτοι ὄντες ἢ τῷ τῶν Περσῶν κοινῷ ἀγαθῷ ἢ αὐτοῖς, τοῦτ' οὐκέτι δύναμαι ἰδεῖν. καίτοι ἐγὼ οἶμαι οὐδεμίαν ἀρετὴν ἀσκέσθαι ὑπ' ἀνθρώπων ὥς μηδὲν πλεῖον ἔχουσιν οἱ ἐσθλοὶ γενόμενοι τῶν

πονηρῶν, ἀλλ' οἷ τε τῶν παραντίκα ἡδονῶν ἀπεχόμενοι οὐχ ἵνα μηδέποτε εὐφρανθῶσι, τοῦτο πράττουσιν, ἀλλ' ὥς διὰ ταύτην τὴν ἐγκράτειαν πολλαπλάσια ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον εὐφρανόμενοι οὕτω παρὰσκεινάζονται· οἷ τε λέγειν προθυμούμενοι δεινοὶ γενέσθαι οἷ ἵνα εὖ λέγοντες μηδέποτε παύσωνται, τοῦτο μελετῶσι, ἀλλ' ἐλπίζοντες τῷ λέγειν εὖ πεύθοντες ἀνθρώπους πολλὰ καὶ μεγάλα ἀγαθὰ διαπραξέσθαι· οἷ τε αὖ τὰ πολεμικὰ ἀσχοῦντες οὐχ ὥς μαχόμενοι μηδέποτε παύσωνται, τοῦτ' ἐκπονοῦσιν, ἀλλὰ νομίζοντες καὶ οὕτω τὰ πολεμικὰ ἀγαθὰ γενόμενοι πολὺν μὲν ὄλβον, πολλὴν δὲ εὐδαιμονίαν, μεγάλας δὲ τιμὰς καὶ εὐτοκίαν καὶ πόλει περιάψειν. εἰ δέ τινες ταῦτα ἐκπονήσαντες πρὶν τινα καρπὸν ἀπ' αὐτῶν κομίσασθαι περιεῖδον αὐτοὺς γήρᾳ ἀδυνάτους γενομένους, ὅμοιον ἔμοιγε δοκοῦσι πεπονθέναι οἷον εἴ τις γεωργὸς ἀγαθὸς προθυμῆδεις γενέσθαι καὶ εὖ σπείρων καὶ εὖ φυτεύων, ὁπότε καρποῦσθαι ταῦτα δεῖοι, ἐφ' ἣν τὸν καρπὸν ἀσποκόμεσθαι εἰς τὴν γῆν πάλιν καταρρεῖν. καὶ εἴ τις ἤ ἀσκητὴς πολλὰ πονήσας καὶ ἀξιόνομος γενόμενος ἀπ' ἀγώνιστος διατελέσειεν, οὐδ' ἂν οὕτως μοι δοκεῖ δι-
 10 καίως ἀνάτιος εἶναι ἀφροσύνης. ἀλλ' ἡμεῖς, ὦ ἄνδρες, μὴ πάθωμεν ταῦτα, ἀλλ' ἐπειπερ σὺνισμεν ἡμῖν αὐτοῖς ἀπὸ παιδῶν ἀρξάμενοι ἀσκηταὶ ὄντες τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἔργων, ἴωμεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, οὐδ' ἐν σαφῶς ἐπίσταμαι ἰδιώτας ὄντας ὥς πρὸς ἡμᾶς ἀγωνί-
 11 ξεσθαι. οὐ γάρ πω οὕτοι ἱκανοὶ εἰσιν ἀγωνισταί, οἷ ἂν τοξέωσι καὶ ἀκοντίζωσι καὶ ἱππεύωσιν ἐπιστημό-
 νως, ἣν δὲ πού πονῆσαι δεῖ, τούτῳ λείπονται, ἀλλ' οὕτοι ἰδιῶταί εἰσι κατὰ τοὺς πόρους· οὐδέ γε οἷτινες

ἀγροπνήσαι δέον ἡττῶνται τούτου, ἀλλὰ καὶ οὗτοι
 ἰδιῶται κατὰ τὸν ὕπνον· οὐδέ γε οἱ ταῦτα μὲν ἱκανοί,
 ἀπαίδευτοι δὲ ὥς χρηὴ καὶ συμμάχοις καὶ πολεμίοις
 χρησθαι, ἀλλὰ καὶ οὗτοι δῆλον ὥς τῶν μεγίστων παι-
 δευμάτων ἀπείρως ἔχουσιν. ὑμεῖς δὲ νυκτὶ μὲν δῆπου 12
 ὅσαπερ οἱ ἄλλοι ἡμέρᾳ δύναισθ' ἂν χρησθαι, πόνους
 δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνας νομίζετε, λιμῶ δὲ ὅσαπερ
 ὄψω διαχρησθε, ὑδροποσίαν δὲ ῥᾶον τῶν λεόντων
 φέρετε, κάλλιστον δὲ πάντων καὶ πολεμικώτατον κτῆμα
 εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμεσθε· ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον
 ἢ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν χαίρετε. τοὺς δ' ἐπαίνου ἐραστὰς
 ἀνάγκη διὰ τοῦτο πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυ- 13
 νον ἡδέως ὑποδύεσθαι. εἰ δὲ ταῦτα ἐγὼ λέγω περὶ
 ὑμῶν ἄλλη γινώσκων, ἐμαντὸν ἐξαπατῶ. ὅτι γὰρ
 μὴ τοιοῦτον ἀποβήσεται παρ' ὑμῶν, εἰς ἐμὲ τὸ ἐλλεί-
 πον ἦξει. ἀλλὰ πιστεύω τοι τῇ πείρᾳ καὶ τῇ ὑμῶν
 εἰς ἐμὲ εὐνοίᾳ καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀνοίᾳ μὴ ψεύσειν
 με ταύτας τὰς ἀγαθὰς ἐλπίδας. ἀλλὰ θαρροῦντες ὁρ-
 μώμεθα, ἐπειδὴ καὶ ἐκποδῶν ἡμῖν γεγέννηται τὸ δόξα
 τῶν ἀλλοτρίων ἀδίκως ἐφίεσθαι. νῦν γὰρ ἔρχονται
 μὲν οἱ πολέμοι ἄρχοντες ἀδίκων χειρῶν, καλοῦσι δὲ
 ἡμᾶς ἐπικούρους οἱ φίλοι· τί οὖν ἐστὶν ἢ τοῦ ἀλέ-
 ξασθαι δικαιότερον ἢ τοῦ τοῖς φίλοις ἀρήγειν κάλλιον;
 ἀλλὰ μὴν κἀκεῖνο οἶμαι ὑμᾶς θαρρεῖν, τὸ μὴ παρη- 14
 μεληκότα με τῶν θεῶν τὴν ἔξοδον ποιεῖσθαι· πολλὰ
 γὰρ μοι συνόντες ἐπίστασθε οὐ μόνον τὰ μεγάλα ἀλλὰ
 καὶ τὰ μικρὰ πειρώμενον αἰεὶ ἀπὸ θεῶν ὀρμᾶσθαι. τέ-
 λος εἶπε, Τί δαί ἐτι λέγειν; ἀλλ' ὑμεῖς μὲν τοὺς ἄν-
 θρας ἐλόμενοι καὶ ἀναλαβόντες καὶ τᾶλλα παρασκευα-
 σάμενοι ἵτε εἰς Μήδους· ἐγὼ δ' ἐπανελθὼν πρὸς τὸν

πατέρα πρόειμι δὴ, ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ὥς τέρας
μαθὼν οἶά ἐστι παρασκευάζωμαι ὅ,τι ἂν δέωμαι, ὅπως
ὥς κάλλιστα σὺν θεῷ ἀγωνιζώμεθα. οἱ μὲν δὴ ταῦτα
ἐκραττον.

VI. Κύρος δὲ ἐλθὼν οἰκαδε καὶ προσευξάμενος Ἐστὶ
πατρός καὶ Διὸς πατρός καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ὡρμήσθαι
ἐπὶ τὴν στρατείαν, συμπερούπεμπε δὲ αὐτὸν καὶ ὁ πα-
τήρ. ἐπεὶ δὲ ἔξω τῆς οἰκίας ἐγένοντο, λέγονται ἄστρα
καὶ καὶ βρονταὶ αὐτῷ αἰσιόι γενέσθαι. τούτων ἢ
φανέντων οὐδὲν ἄλλο ἔτι οἰωνιζόμενοι ἐπορεύοντο, ἢ
οὐδένα ἂν λύσαντα τὰ τοῦ μεγίστου θεοῦ σημεῖα.

2 Προϊόντι δὲ τῷ Κύρῳ ὁ πατήρ ἤρχετο λόγον το-
οῦδε. Ὡς παῖ, ὅτι μὲν οἱ θεοὶ ἴλεψάν τε καὶ εὐμενῆ
πέμπουσί σε καὶ ἐν ἱεροῖς δῆλον καὶ ἐν οὐρανόις ση-
μείοις· γινώσκεις δὲ καὶ αὐτός. ἐγὼ γάρ σε ταῦτα
ἐπίτηδες ἐδίδαξάμην, ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἐρμηνείας
τὰς τῶν θεῶν συμβουλίας συνιείης, ἀλλ' αὐτὸς πρὸς
ὁρῶν τὰ ὁρατὰ καὶ ἀκούων τὰ ἀκουστά γινώσκῃς
καὶ μὴ ἐπὶ μάντεσιν εἴης, εἰ βούλονται σε ἐξαπατᾶ
ἔτερα λέγοντες ἢ τὰ παρὰ τῶν θεῶν σημαινόμενα,
μηδ' αὖ, εἴ ποτε ἄρα ἄνευ μάντεως γένοιο, ἀπορῶν
θεοῖς σημείοις ὅ,τι χρῆσθαι, ἀλλὰ γινώσκων διὰ τῆς
μαντικῆς τὰ παρὰ τῶν θεῶν συμβουλευόμενα, ποίῃται
3 πείθοιο. Καὶ μὲν δὴ, ὦ πάτερ, ἔφη ὁ Κύρος, ὥς ἂν
ἴλεψαν οἱ θεοὶ ὄντες ἡμῖν συμβουλεύειν ἐθέλωσιν, ὅπως
δύναμαι κατὰ τὸν σὸν λόγον διατελεῖν ἐπιμελόμενος
μύνημαι γάρ, ἔφη, ἀκούσας ποτέ σου ὅτι εἰκότως ἂν
καὶ παρὰ θεῶν πρακτικώτερος εἴη ὥσπερ καὶ παρ' ἀν-
θρώπων ὅστις μὴ ὁπότε ἐν ἀπόροις εἴη, τότε πολε-
μεύοι, ἀλλ' ὅτε τὰ ἄριστα πράττοι, τότε μάλιστα τὸν

ὦν μεμνητο· καὶ τῶν φίλων δ' ἔφησθα χρήναι ὥσ-
 τως οὕτως ἐπιμελεσθαι. Οὐκοῦν νῦν, ἔφη, ὦ παῖ, ⁴
 εἰ γ' ἐκείνας τὰς ἐπιμελείας ἡδίου μὲν ἔρχει πρὸς
 ὃς θεοὺς δεησόμενος, ἐλπίζεις δὲ μᾶλλον ταῦτέσθαι
 ἂν δέῃ, ὅτι συνειδέναι σπαντῶ δοκεῖς σὺ πάποτ'
 ελήσας αὐτῶν; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη, ὦ πάτερ, ὥς
 ὃς φίλους μοι ὄντας τοὺς θεοὺς οὕτω διάκειμαι. Τίς
 ρ, ἔφη, ὦ παῖ, μέμνησαι ἐκεῖνα ἃ ποτε ἐδόκει ἡμῖν
 ἅπαρ δεδοκάσιν οἱ θεοὶ μαθόντας ἀνθρώπους βέλ-
 νει πράττειν ἢ ἀνεπιστήμονας αὐτῶν ὄντας καὶ ἐργα-
 ζέμενους μᾶλλον ἀνύτειν ἢ ἀργοῦντας καὶ ἐπιμελομέ-
 νους ἀσφαλέστερον διώγειν ἢ ἀφυλακτοῦντας, τούτων
 ἐφί) παρέχοντας οὖν τοιοῦτους ἑαυτοὺς οἷους δεῖ,
 ὥς ἡμῖν ἐδόκει δεῖν καὶ αἰτεῖσθαι τέγαθὰ παρὰ
 τῶν θεῶν; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, μέμνημαι μὲν ⁶
 τοιαῦτα ἀκούσας σου· καὶ γὰρ ἀνάγκη με πείθεσ-
 τῶ λόγῳ· καὶ γὰρ οἶδά σε λέγοντα αἰεὶ ὥς οὐδὲ
 εἰς εἴη αἰτεῖσθαι παρὰ τῶν θεῶν οὔτε ἱππεύειν μὴ
 ῥάβδους ἱππομαχοῦντας νικᾶν, οὔτε μὴ ἐπισταμένους
 εὐθείᾳ τοξεύοντας κρατεῖν τῶν ἐπισταμένων, οὔτε
 ἐπισταμένους κυβερνᾶν σώζειν εὖχεσθαι ναῦς κυ-
 νῶντας, οὐδὲ μὴ σπείροντάς γε σίτον εὖχεσθαι
 ὅν αὐτοῖς φέεσθαι, οὐδὲ μὴ φυλαττομένους γε ἐν
 ἱέμερ σωτηρίαν αἰτεῖσθαι· παρὰ γὰρ τοὺς τῶν θεῶν
 ῥημοὺς πάντα τὰ τοιαῦτα εἶναι· τοὺς δὲ ἀθέμιτα εὐ-
 χένους ὁμοίως ἔφησθα εἰκὸς εἶναι παρὰ θεῶν ἀτυ-
 νειν ὅσπερ καὶ παρὰ ἀνθρώπων ἀπρακτεῖν τοὺς παρὰ
 μα δεομένους.

Ἐκείνων δέ, ὦ παῖ, ἐπελάθου ἃ ποτε ἐγὼ καὶ σὺ ⁷
 οἰκίζομεθα ὥς ἱερὸν εἴη καὶ καλὸν ἀνδρὶ ἔργον, εἰ

τις δύναιτο ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν αὐτός τε καλὸς κα-
 γαθὸς δοκίμως γένοιτο καὶ τάπιτήδεια αὐτός τε καὶ
 οἱ οἰκέται ἱκανῶς ἔχουσιν; τὸ δέ, τούτου μεγάλου ἔρ-
 γου ὄντος, οὕτως ἐπίστασθαι ἀνθρώπων ἄλλων προ-
 στατεύειν ὅπως ἔξουσιν πάντα τάπιτήδεια ἑκπλεῶ καὶ
 ὅπως ἔσονται πάντες οἶους δεῖ, τοῦτο θαυμαστὸν ἐστὶ
 8 πρὸς ἡμῖν ἐφαίνετο εἶναι. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ πάτερ,
 μέμνημαι καὶ τοῦτό σου λέγοντος· συνεδόκει οὖν καὶ
 ἐμοὶ ὑπερμέγεθες εἶναι ἔργον τὸ καλῶς ἄρχειν· καὶ
 νῦν γ', ἔφη, ταῦτά μοι δοκεῖ ταῦτα, ὅταν πρὸς αὐτὸ
 τὸ ἄρχειν σκοπῶν λογίζωμαι. ὅταν μέντοι γὰρ πρὸς
 ἄλλους ἀνθρώπους ἰδὼν κατανοήσω οἷοι ὄντες διαγί-
 νονται ἄρχοντες καὶ οἷοι ὄντες ἀνταγωνίζονται ἡμῖν ἔστι-
 ναι, πάννυ μοι δοκεῖ αἰσχρὸν εἶναι τὸ τοιούτους αὐτοὺς
 ὄντας ὑποπτεῖσθαι καὶ μὴ ἐθέλειν ἵεναι αὐτοῖς ἀνταγ-
 νιστομένους· οὕς, ἔφη, ἐγὼ αἰσθάνομαι ἀρξάμενος ἐπὶ
 τῶν ἡμετέρων φίλων τούτων ἡγουμένους δεῖν τὸν ἔρ-
 χοντα τῶν ἀρχομένων διαφέρειν τῷ καὶ πολυτελέστα-
 ρον δειπνεῖν καὶ πλεονέχειν ἐνδον χρυσίον καὶ πλε-
 ονα χρόνον καθεύδειν καὶ πάντα ἀπονώτερον τῶν ἔρ-
 χομένων διαγίγειν. ἐγὼ δὲ οἶμαι, ἔφη, τὸν ἔρχοντα οὐ
 τῷ ῥαδιουργεῖν χρῆναι διαφέρειν τῶν ἀρχομένων, ἀλλὰ
 9 τῷ προνοεῖν καὶ φιλοπονεῖν. Ἀλλὰ τοι, ἔφη, ὦ πατήρ,
 ἐνὶ αὐτῷ ἔστιν ἢ οὐ πρὸς ἀνθρώπους ἀγωνιστέον, ἀλλὰ
 πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, ὧν οὐ ῥάδιον εὐπόρως περ-
 γενέσθαι. αὐτίκα δὴ πρὸς οἷσθαι ὅτι εἰ μὴ ἔξει τάπιτή-
 δεια ἢ στρατιά, καταλείψεται σου ἡ ἀρχή. Οὕτως
 ταῦτα μέν, ἔφη, ὦ πάτερ, Κνωξάρχης φησὶ παρῆναι
 τοῖς ἐντεῦθεν ἰούσι πᾶσιν ὁπόσοι ἂν ᾖσι. Τούτους δὲ
 σύ, ἔφη, ὦ πατήρ, πιστεύων ἔρχεται τοῖς παρὰ Κνωξάρχου

ἡ χρήμασιν; Ἐγὼ γ', ἔφη ὁ Κῦρος. Τί δέ, ἔφη, οἶσθα
 ὅπόσα αὐτῷ ἔστι; Μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ μὲν
 ὀλίγη. Ὅμως δὲ τούτοις πιστεύεις τοῖς ἀδῆλοις; ὅτι δὲ
 πολλῶν μὲν σοὶ δεήσει, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα νῦν ἀνάγ-
 κη δαπανᾶν ἐκείνῳ, οὐ γινώσκεις; Γινώσκω, ἔφη
 ὁ Κῦρος. Ἦν οὖν, ἔφη, ἐπιλίπη αὐτὸν ἢ δαπάνη ἢ
 καὶ ἐκὼν ψεύσεται, πῶς σοι ἔξει τὰ τῆς στρατιᾶς; Διή-
 λον ὅτι οὐ καλῶς. ἀτάρ, ἔφη, ὦ πάτερ, σὺ εἰ ἐνορῶς
 τίνα πόρον καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἂν προσγενόμενον, ἕως ἔτι
 ἐν φιλίᾳ ἐσμέν, λέγε. Ἐρωτᾷς, ἔφη, ὦ παῖ, ποῦ ἂν 10
 ἀπὸ σοῦ πόρος προσγένοιτο; ἀπὸ τίνος δὲ μᾶλλον εἰ-
 κός ἐστι πόρον γενέσθαι ἢ ἀπὸ τοῦ δύνάμιν ἔχοντος;
 σὺ δὲ πεζὴν μὲν δύνάμιν ἐνθένδε ἔχων ἐρχεῖ ἀνθ' ἧς
 οἶδ' ὅτι πολλαπλασίαν ἄλλην οὐκ ἂν δέξαιο, ἱππικὸν
 δέ σοι, ὑπερ κράτιστον, τὸ Μήδων σύμμαχον ἔσται.
 ποῖον οὖν ἔθνος τῶν πέριξ οὐ δοκεῖ σοι καὶ χαρίζε-
 σθαι βουλόμενον ὑμῖν ὑπηρετήσῃν καὶ φοβούμενον μὴ
 τι πάθῃ; ἂν γὰρ σε κοινῇ σὺν Κυαξάρῃ σκοπεῖσθαι μὴ-
 ποτε ἐπιλίπη τι ὑμᾶς ὧν δεῖ ὑπάρχειν, καὶ ἔθους δὲ
 ἔνεκα μηχανᾶσθαι προσόδου πόρον. τόδε δὲ πάντων
 μάλιστα μοι μέμνησο μηδέποτε ἀναμένειν τὸ πορίζεσθαι
 τὰ πιτῆθαι ἔστ' ἂν ἡ χρεία σε ἀναγκάσῃ· ἀλλ' ὅταν
 μάλιστα εὐπορήσῃς, τότε πρὸ τῆς ἀπορίας μηχανῶ. καὶ
 γὰρ τεύξει μᾶλλον παρ' ὧν ἂν δέῃ μὴ ἄπορος δοκῶν
 εἶναι, καὶ ἔτι ἀνατίως ἔσει παρὰ τοῖς σαντοῦ στρατι-
 ωταῖς· ἐκ τούτου δὲ μᾶλλον καὶ ὑπ' ἄλλων αἰδοῦς
 τεύξει, καὶ ἦν τινὰς βούλῃ ἢ εὖ ποιῆσαι τῇ δυνάμει
 ἢ κακῶς, μᾶλλον ἕως ἂν ἔχωσι τὰ δέοντα οἱ στρατι-
 ωται ὑπηρετήσουσί σοι, καὶ πειστικωτέρους, σάφ' ἴσθι,
 λόγους δυνήσῃ τότε λέγειν δτανπερ καὶ ἐνδείκνυσθαι

11 μάλιστα δύνῃ καὶ εὖ ποιεῖν ἱκανὸς ὢν καὶ κακῶς. Ἄλλ', ἔφη, ὦ πάτερ, ἄλλως τί μοι καλῶς δοκεῖς ταῦτα λέγειν πάντα, καὶ ὅτι ὢν μὲν νῦν λέγονται λήψασθαι οἱ στρατιῶται, οὐδείς αὐτῶν ἐροῖ τοῦτων χάριν εἶναι· ἴσασι γὰρ ἔφ' οἷς αὐτοὺς Κναξάρης ἐπάγεται σφμάχους· ὅ,τι δ' ἂν πρὸς τοῖς εἰρημένοις λαμβάνῃ τις ταῦτα καὶ τιμὴν νομιούσι καὶ χάριν τοῦτων εἰκὸς εἶδέναι τῷ διδόντι. τὸ δ' ἔχοντα δύναμιν ἢ ἔστι μὴ φίλους εὖ ποιοῦντα ἀντωφελεῖσθαι, ἔστι δὲ ἐχθρὸς [ἔχοντα] πειρᾶσθαι τίσασθαι, ἔπειτ' ἀμελεῖν τοῦ παύεσθαι, οἶει τι, ἔφη, ἡττόν τι τοῦτο εἶναι αἰσχρὸν ἢ εἰ τις ἔχων μὲν ἀγρούς, ἔχων δὲ ἐργάτας οἷς ἔβρογάξοιτο, ἔπειτ' ἐφ' ἡν ἀργοῦσαν ἀνωφέλητον εἶναι· ὅς γ' ἐμοῦ, ἔφη, μηδέποτε ἀμελήσουστος τοῦ τάκω δειὰ τοῖς στρατιώταις συμμηχανᾶσθαι μήτ' ἐν φιλῇ μήτ' ἐν πολεμῇ οὕτως ἔχε τὴν γνώμην.

12 Τί γάρ, ἔφη, ὦ παῖ, τῶν ἄλλων, ὢν ἐδόκει καὶ ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι μὴ παραμελεῖν, ἢ μέμνησαι; Ἐγώ, ἔφη, μέμνημαι ὅτε ἐγὼ μὲν πρὸς σὲ ἡλθὼν ἐπ' ἀργύριον, ὅπως ἀποδοίην τῷ φάσκοντι στρατηγεῖν με πεπαιδευκέναι, σὺ δὲ ἔμα διδούς μοι ἐπηρώτας ὡς πῶς, Ἄρά γε, εἶπας, ὦ παῖ, ἐν τοῖς στρατηγικοῖς καὶ οἰκονομίᾳ τί σοι ἐπεμνήσθη ὁ ἀνὴρ πρὸς τὸν μισθὸν φέρεις; οὐδὲν μέντοι ἦττον οἱ στρατιῶται τῶν ἐπιθδείων δέονται ἢ οἱ ἐν οἴκῳ οἰκέται. ἐπεὶ δ' ἐγὼ σε λέγων τάληθ' εἶπον ὅτι οὐδ' ὅτιοῦν περὶ τούτου ἐπεμνήσθη, ἐπήρουν με πάλιν εἰ τί μοι ὀφείλεις πέρι τῆς ῥώμης ἔλεξεν, ὥς δεῆσον καὶ τούτων ὥσπερ καὶ τῆς στρατηγίας τὸν στρατηγὸν ἐπιμέλεσθαι. ὥς δὲ καὶ ταῦτ' ἀπέφησα, ἐπήρουν με αὖ πάλιν εἰ τινας τέχνας

ἰδίδωκεν, αἱ τῶν πολεμικῶν ἔργων κράτισται ἂν σύμ-
 μαχοι γένοιτο. ἀποφήσαντος δέ μου καὶ τοῦτο ἀπέ-
 κρινας αὐτὸν καὶ τότε εἰ τί μ' ἐκαίδευσεν ὥς ἂν δυ-
 ναίμην στρατιᾷ προθυμίαν ἐμβαλεῖν, λέγων ὅτι τὸ
 πᾶν διαφέρει ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυμία. ἐπεὶ
 δὲ καὶ τοῦτο ἀνένευον, ἡλεγχες αὐτὸν εἰ τινα λόγον
 ποιήσαιο διδάσκων περὶ τοῦ πείθεσθαι τὴν στρατιάν,
 ὥς ἂν τις μάλιστα μηχανῶτο. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο παν- 14
 τάκουσιν ἄρρητον ἐφαίνετο, τέλος θῆ μ' ἐπήρου ὅτι
 ποτὲ διδάσκων στρατηγίαν φαίη με διδάσκειν. ἀγῶ
 θῆ ἔνταῦθα ἀποκρίνομαι ὅτι τὰ τακτικά. καὶ σὺ γε-
 λάσας διηλθές μοι παρατιθεῖς ἕκαστον τί εἴη ὄφελος
 στρατιᾷ τακτικῶν ἄνευ τῶν ἐπιτηδείων, τί δ' ἄνευ
 τοῦ ὑγιαίνειν, τί δ' ἄνευ τοῦ ἐπίστασθαι τὰς ἡνῶρη-
 μένας εἰς πόλεμον τέχνας, τί δ' ἄνευ τοῦ πείθεσθαι.
 ὥς δέ μοι καταφανὲς ἐποίησας ὅτι μικρόν τι μέρος
 εἶη στρατηγίας τὰ τακτικά, ἐπερομένου μου εἰ τι τού-
 των σὺ με διδάξαι ἱκανὸς εἴης, ἀπιδόντα με ἐκέλευσας
 τοῖς στρατηγικοῖς νομιζομένοις ἀνδράσι διαλέγεσθαι
 καὶ πυνθίσθαι πῇ ἕκαστα τούτων γίνεται. ἐκ τούτου 15
 θῆ συνῆν τούτοις ἐγώ, οὗς μάλιστα φρονίμους περὶ
 τούτων ἥκουον εἶναι. καὶ περὶ μὲν τροφῆς ἐπέσθην
 ἱκανὸν εἶναι ὑπάρχον ὅτι Κνωξάρχης ἐμελλε παρῆξειν
 ἡμῖν, περὶ δὲ ὑγείας, ἀκούων καὶ ὁρῶν ὅτι καὶ πό-
 λεις αἱ χρήζουσαι ὑγιαίνειν ἰατροὺς αἰροῦνται καὶ οἱ
 στρατηγοὶ τῶν στρατιωτῶν ἔνεκεν ἰατροὺς ἐξάγουσιν,
 οὕτω καὶ ἐγὼ ἐπεὶ ἐν τῇ τέλει τούτῳ ἐγενόμην, εὐθὺς
 τούτου ἐπεμελήθην, καὶ οἶμαι, ἔφη, ὦ πάτερ, πάννυ
 ἱκανοὺς τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἔξειν μετ' ἐμαντοῦ ἐν-
 δρας. πρὸς ταῦτα θῆ ὁ πατήρ εἶπεν, Ἀλλ', ὦ παῖ, 16

ἔφη, οὗτοι μὲν οὕς λέγεις, ὥσπερ *ιματίων φαγόντων*
εἰσὶ τινες ἀκεσταί, οὕτω καὶ οἱ *ιατροί*, *ὅταν τινὲς νο-*
σήσωσι, τότε *ἰδῶνται* τούτους· σοὶ δὲ τούτου μεγαλο-
 πρεπεστέρα ἔσται ἢ τῆς *ὕγιείας ἐπιμέλεια*· τὸ γὰρ ἐ-
 χὴν μὴ κάμνειν τὸ *στράτευμα*, τούτου σοὶ δεῖ μέλει.
 Καὶ τίνα δὴ ἐγώ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὁδὸν ἰὼν τοῦτο
 πράττειν *ἱκανὸς* ἔσομαι; Ἦν μὲν δῆπου χρόνον καὶ
 μέλλης ἐν τῷ αὐτῷ μένειν, *ὕγιεινοῦ* πρῶτον δεῖ *σπε-*
τοπέδου μὴ ἀμελήσαι· τούτου δὲ οὐκ ἂν ἀμάρτου,
 εἰάνπερ μελήσῃ σοι. καὶ γὰρ λέγοντες οὐδὲν παύοντα
 ἄνθρωποι περὶ τε τῶν νοσηρῶν χωρίων καὶ περὶ τῶν
 ὑγιεινῶν· μάρτυρες δὲ σαφεῖς ἑκατέροις αὐτῶν παρ-
 ἴστανται τὰ τε σώματα καὶ τὰ χρώματα. ἔπειτα δὲ καὶ
 τὰ χωρία μόνον ἀρκέσει σκέψασθαι, ἀλλὰ *μνησθῆναι*
 17 σὺ πῶς *πειρᾶ* σαντοῦ ἐπιμέλεσθαι ὅπως *ὕγιαίνης*. καὶ
 ὁ Κῦρος εἶπε, Πρῶτον μὲν νῆ *Δία* *πειρᾶμαι* μηδέ-
 ποτε *ὑπερπίμπλασθαι*· δύσφορον γάρ· ἔπειτα δὲ ἐκ-
 πονῶ τὰ εἰσιόντα· οὕτω γάρ μοι δοκεῖ ἢ τε *ὕγιει-*
μᾶλλον παραμένειν καὶ *ἰσχύς* προσγενέσθαι. Οὕτω
 τοίνυν, ἔφη, ὦ παῖ, καὶ τῶν ἄλλων δεῖ ἐπιμέλεσθαι.
 Ἦ καὶ σχολή, ἔφη, ὦ πάτερ, ἔσται, *σωμασκεῖν* τοῖς
στρατιώταις; Οὐ μὰ *Δί*, ἔφη ὁ πατήρ, οὐ μόνον γὰρ
 ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. δεῖ γὰρ δῆπου *στρατιάν*, εἰ μέλλει
 πράξειν τὰ δέοντα, μηδέποτε παύεσθαι ἢ τοῖς πολε-
 μιῖς κακὰ πορσύνουσιν ἢ ἑαυτῇ ἀγαθὰ· ὥς *χαλεπὸν*
 μὲν καὶ ἕνα ἄνθρωπον ἀργὸν τρέφεσθαι, πολὺ δ' ἑνὶ
χαλεπώτερον, ὦ παῖ, οἶκον ὅλον, πάντων δὲ *χαλεπώ-*
τατον *στρατιάν* ἀργὸν τρέφειν. *πλειστά* τε γὰρ τὰ
 ἐσθίοντα ἐν *στρατιᾷ* καὶ ἀπ' ἐλαχίστων ὀρμώμενα καὶ
 οἷς ἂν λάβῃ *δαφιλίστατα* χρώμενα, ὥστε οὐποτε ἀργεῖν

ήσει στρατιάν. Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὥς ἐμοὶ 18
 κει, ὥσπερ οὐδὲ γεωργοῦ ἀργοῦ οὐδὲν ὄφελος, οὐ-
 ρς οὐδὲ στρατηγοῦ ἀργοῦντος οὐδὲν ὄφελος εἶναι.
 ὃν δέ γε ἐργάτην στρατηγὸν ἐγώ, ἔφη, ἀναδέχομαι,
 μή τις θεὸς βλάβῃ, ἅμα καὶ τὰπιτήδεια μάλιστα
 οντας τοὺς στρατιώτας ἀποδείξειν καὶ τὰ σώματα
 ιστα ἔχοντας παρασκευάσειν. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη, τό-
 μελετᾶσθαι ἕκαστα τῶν πολεμικῶν ἔργων, ἀγῶνας
 τίς μοι δοκεῖ, ἔφη, ὦ πάτερ, προειπὼν ἑκάστοις
 ἂ ἄθλα προτιθεῖς μάλιστ' ἂν ποιεῖν εὖ ἀσκεῖσθαι
 αστα, ὥστε ὁπότε δέοιτο ἔχειν ἂν παρεσκευασμένοις
 ῃσθαι. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη, ὦ παῖ· τοῦτο γὰρ
 νήσας, σάφ' ἴσθι, ὥσπερ χοροὺς τὰς τάξεις ἀεὶ τὰ
 ιοσθήκοντα μελετώσας θεάσει.

Ἀλλὰ μήν, ὁ Κῦρος ἔφη, εἰς γε τὸ προθυμίαν 19
 ιβαλεῖν στρατιώταις οὐδέν μοι δοκεῖ ἱκανώτερον εἶ-
 ει ἢ τὸ δύνασθαι ἐλπίδας ἐμποιεῖν ἀνθρώποις. Ἀλλ',
 η, ὦ παῖ, τοῦτό γε τοιοῦτόν ἐστιν οἷόν περ εἴ τις
 ἦνας ἐν θήρᾳ ἀνακαλοῖτο ἀεὶ τῇ κλήσει ἥπερ ὅταν
 ἰ θηρίον ὀρᾷ. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον προθύμως εὖ οἶδ'
 ι ἔχει ὑπακουούσας· ἦν δὲ πολλάκις ψεύδεται αὐτάς,
 λευτῶσαι οὐδ' ὁπότεν ἀληθῶς ὀρῶν καλῇ πείθονται
 ἔτῳ. οὕτω καὶ τὸ περὶ τῶν ἐλπίδων ἔχει· ἦν πολ-
 ῆις προσδοκίας ἀγαθῶν ἐμβάλων ψεύδεται τις, οὐδ'
 τόταν ἀληθεῖς ἐλπίδας λέγῃ ὁ τοιοῦτος πείθειν δύ-
 εται. ἀλλὰ τοῦ μὲν αὐτὸν λέγειν ἂ μὴ σαφῶς εἰδείη
 ργεσθαι δεῖ, ὦ παῖ, ἄλλοι δ' ἐνετοὶ λέγοντες ταῦτ'
 διαπράττειεν· τὴν δ' αὐτοῦ παρακέλευσιν εἰς τοὺς
 γίστους κινδύνους δεῖ ὥς μάλιστα ἐν πίστει διασώ-
 ν. Ἀλλὰ ναὶ μὰ τὸν Δι', ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ πάτερ,

20 καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, καὶ ἐμοὶ οὕτως ἦθιον. τὸ γὰρ
 μὴν πειθομένους παρέχεσθαι τοὺς στρατιώτας, οὐκ
 ἀπειρώς μοι δοκῶ αὐτοῦ ἔχειν, ὃ πάτερ· σὺ τε γὰρ
 με εὐθύς τούτο ἐκ παιδίου ἐπαίδευες, σπαντὶ πείθε-
 σθαι ἀναγκάζων· ἔπειτα τοῖς διδασκάλοις παρέδωκες,
 καὶ ἐκεῖνοι αὖ τὰντὸ τοῦτο ἐπραττον· ἐπεὶ δ' ἐν ταῖς
 ἐφήβοις ἤμεν, ὁ ἄρχων τοῦ αὐτοῦ τούτου ἰσχυρῶς
 ἐπεμέλετο· καὶ οἱ νόμοι δέ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ
 ταῦτα δύο μάλιστα διδάσκειν, ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι.
 καὶ τοίνυν κατανοῶν περὶ τούτων ἐν πᾶσιν ὁρᾶν με
 δοκῶ τὸ προτρέπον πείθεσθαι μάλιστα ὅν τὸ τὸν πε-
 θόμενον ἐπαινεῖν τε καὶ τιμᾶν, τὸν δὲ ἀπειθοῦντα
 21 ἀτιμάζειν τε καὶ κολάζειν. Καὶ ἐπὶ μὲν γε τὸ ἀνέγκη
 ἔπεσθαι αὐτῇ, ὃ παῖ, ἡ ὁδὸς ἐστίν· ἐπὶ δὲ τὸ κρη-
 τον τούτου πολὺ, τὸ ἐκόντας πείθεσθαι, ἕλλη ἐστὶ σπ-
 τοματέρα. ὅν γὰρ ἂν ἡγήσωνται περὶ τοῦ συμφέρον-
 τος ἑαυτοῖς φρονιμώτερον ἑαυτῶν εἶναι, τούτῳ οἱ ἄν-
 θρωποι ὑπερηδέως πείθονται. γνῶνις δ' ἂν ὅτι τοῦτ'
 οὕτως ἔχει ἐν ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ δὴ καὶ ἐν ταῖς
 κάμνουσιν, ὥς προθύμως τοὺς ἐπιτάξοντας δοῦναι γὰρ
 ποιεῖν καλοῦσι· καὶ ἐν θαλάττῃ δὲ ὥς προθύμως ταῖς
 κυβερνήταις οἱ συμπλέοντες πείθονται· καὶ οὗς γ' ἡ
 νομισάσῃ τινες βέλτιον αὐτῶν ὁδοὺς εἰδέναι, ὥς ἰσχυ-
 ρῶς τούτων οὐδ' ἀπολείπεσθαι ἐθέλουσιν. ὅταν δ'
 οἴωνται πειθόμενοι κακόν τι λήψεσθαι, οὔτε ζημίαι
 πάννυ τι ἐθέλουσιν εἰκεῖν οὔτε δώροις ἐπαίρεσθαι. οὐδ'
 γὰρ δῶρα ἐπὶ τῷ αὐτοῦ κακῷ ἐκὼν οὐδεὶς λαμβάνει.
 22 Λέγεις σὺ, ὃ πάτερ, εἰς τὸ πειθομένους ἔχειν οὐδὲν
 εἶναι ἀνυσιμώτερον τοῦ φρονιμώτερον δοκεῖν εἶναι
 τῶν ἀρχομένων. Λέγω γὰρ οὐν, ἔφη. Καὶ πῶς τί

τις ἂν, ὃ πάτερ, τοιαύτην δόξαν τάχιστα περὶ αὐτοῦ
 παρασχέσθαι δύναιτο; Οὐκ ἔστιν ἔφη, ὃ παῖ, συντο-
 μωτέρᾳ ὁδῷ <ἐπὶ τό,> περὶ ὧν βούλει, δοκεῖν φρόνιμος
 εἶναι ἢ τὸ γενέσθαι περὶ τούτων φρόνιμον. καθ' ὅν
 δ' ἕκαστον σκοπῶν γνώσει ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ λέγω. ἦν
 γὰρ βούλη μὴ ὧν ἀγαθὸς γεωργὸς δοκεῖν εἶναι ἀγα-
 θός, ἢ ἱατρὸς ἢ ἰατρὸς ἢ αὐλῆτης ἢ ἄλλ' ὅτιοι, ἐν-
 νόει πόσα σε δεοί ἂν μηχανᾶσθαι τοῦ δοκεῖν εὖεκα.
 καὶ εἰ δὴ πείσαις ἐπαινεῖν τέ σε πολλούς, ὅπως δόξαν
 λάβοις, καὶ κατασκευὰς καλὰς ἐφ' ἑκάστῳ αὐτῶν κη-
 σαιο, ἄρτι τε ἐξηπατηκὼς εἴης ἂν καὶ ὀλίγῳ ὕστερον,
 ὅπου πείραν δολίης, ἐξεληλεγμένος ἂν προσέτι καὶ ἀλα-
 ξὼν φαίνοιο. Φρόνιμος δὲ περὶ τοῦ συνοίσειν μέλλον- 23
 τος πῶς ἂν τις τῷ ὄντι γένοιτο; Ἀῖλον, ἔφη, ὃ παῖ,
 ὅτι ὅσα μὲν ἔστι μαθόντα εἰδέναι, μαθὼν ἔν, ὥσπερ
 τὰ τακτικὰ ἔμαθες· ὅσα δὲ ἀνθρώποις οὔτε μαθητὰ
 οὔτε προορατὰ ἀνθρωπίνῃ προνοίᾳ, διὰ μαντικῆς ἂν
 παρὰ θεῶν πυνθανόμενος φρονιμώτερος ἄλλων εἴης·
 ὅ,τι δὲ γνώης βέλτιον ὅν πραχθῆναι, ἐπιμελόμενος
 ἂν τούτου ὥς ἂν πραχθείη. καὶ γὰρ τὸ ἐπιμελεσθαι
 οὗ ἂν δέη φρονιμωτέρου ἀνδρὸς ἢ τὸ ἀμελεῖν. Ἀλλὰ 24
 μέντοι ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, ὅπερ
 ἔμοιγε ἐν τοῖς μεγίστοις δοκεῖ εἶναι, ὅλῃον ὅτι ἡ αὐτὴ
 ὁδὸς ἥπερ εἰ τις ὑπὸ τῶν φίλων στέργεσθαι ἐπιθυ-
 μοίῃ· εὖ γὰρ οἶμαι δεῖν ποιοῦντα φανερόν εἶναι. Ἀλλὰ
 τοῦτο μὲν, ἔφη, ὃ παῖ, χαλεπὸν τὸ αἰετὶ δύνασθαι εὖ
 ποιεῖν οὕς ἂν τις ἐθέλῃ· τὸ δὲ συνηδόμενόν τε φαί-
 νεσθαι, ἦν τι ἀγαθὸν αὐτοῖς συμβαίνει, καὶ συνα-
 χθόμενον, ἦν τι κακόν, καὶ συνεπικουρεῖν προθυμού-
 μενον ταῖς ἀπορίαις αὐτῶν, καὶ φοβούμενον μὴ τι

σφαλῶσι, καὶ προνοεῖν πειρώμενον ὥς μὴ σφάλλωνται, ταῦτά πως δεῖ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν. καὶ ἐν τῶν πράξεων δέ, ἦν μὲν ἐν θέρει ὦσι, τὸν ἄρχοντα δεῖ τοῦ ἡλίου πλεονεκτοῦντα φανερόν εἶναι· ἦν δὲ ἐν χειμῶνι, τοῦ ψύχους· ἦν δὲ διὰ μόχθων, τῶν πόνων· πάντα γὰρ ταῦτα εἰς τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων συλλαμβάνει. Λέγεις σύ, ἔφη, ὦ πάτερ, ὥς καὶ καρτερώτερον δεῖ πρὸς πάντα τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων εἶναι. Λέγω γὰρ οὖν, ἔφη. θάρρει μέντω τοῦτο, ὦ παῖ· εὖ γὰρ ἴσθι ὅτι τῶν ὁμοίων σωμάτων οἱ αὐτοὶ πόνοι οὐχ ὁμοίως ἄπτονται ἄρχοντός τε ἐν δρόσῳ καὶ ἰδιώτῳ, ἀλλ' ἐπικονφίζει τι ἢ τιμὴ τῶν πόνους τῷ ἄρχοντι καὶ αὐτὸ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐ λανθάνει ὅτι ἂν ποιῇ.

26 Ὅποτε δέ, ὦ πάτερ, σοὶ ἤδη ἔχοιεν μὲν τάκιν· δαῖα οἱ στρατιῶται, ὑγιαίνοιεν δέ, πονεῖν δὲ δύναιτο, τὰς δὲ πολεμικὰς τέχνας ἡσκηκότες εἶεν, φιλοτίμως δ' ἔχοιεν πρὸς τὸ ἀγαθὸν φαίνεσθαι, τὸ δὲ πλείεσθαι αὐτοῖς ἡδίων εἴη τοῦ ἀπειθεῖν, οὐκ ἂν τηνικαδὲ σωφρονεῖν ἂν τίς σοι δοκοίη διαγωνίζεσθαι βουλέμενος πρὸς τοὺς πολεμίους ὥς τάχιστα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, εἰ μέλλοι γε πλεῖον ἔχειν· εἰ δὲ μὴ, ἔγωγ' ὡς ὅσῳ οἰοίμην καὶ αὐτὸς βελτίων εἶναι καὶ τοὺς ἐαυμένους βελτίονας ἔχειν, τόσῳ ἂν μᾶλλον φυλακτοίμην, ὥσπερ καὶ τᾶλλα ἂν οἴωμεθα πλείεστου ἡμῖν ἄξια εἶναι, ταῦτα πειρώμεθα ὥς ἐν ἐχυρωτάτῳ ποιησέσθαι.

27 Πλεῖον δ' ἔχειν, ὦ πάτερ, πολεμίων πῶς ἂν τις δύναιτο μάλιστα; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐτι τοῦτο φεῖλον, ὦ παῖ, οὐδ' ἀπλοῦν ἔργον ἐρωτᾷς· ἀλλ' εὖ ἴσθι ὅτι δεῖ τὸν μέλλοντα τοῦτο ποιήσῃν καὶ ἐπίβουλον

εἶναι καὶ κρυψίνου καὶ δολερὸν καὶ ἀπατεῶνα καὶ κλέπτην καὶ ἄρπαγα καὶ ἐν παντὶ πλεονέκτην τῶν πολεμίων. καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας εἶπεν, Ὡς Ἡράκλεις, οἷον σὺ λέγεις, ὦ πάτερ, δεῖν ἄνδρα με γενέσθαι. Οἷος ἂν <ᾧ>, ἔφη, ὦ πατήρ, δικαιοτάτος τε καὶ νομιμώτατος ἀνὴρ εἴης. Πῶς μὴν, ἔφη, παῖδας ὄντας²⁸ ἡμᾶς καὶ ἐφήβους τάναντία τούτων ἐδιδάσκετε; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ νῦν πρὸς τοὺς φίλους τε καὶ πολίτας· ὅπως δέ γε τοὺς πολεμίους δύναισθε κακῶς ποιεῖν οὐκ οἶσθα μανθάνοντας ὑμᾶς πολλὰς κακουργίας; Οὐ δῆτα, ἔφη, ἔγωγε, ὦ πάτερ. Τίνος μὴν ἔνεκα, ἔφη, ἐμανθάνετε τοξεύειν; τίνος δ' ἔνεκα ἀκοντίζειν; τίνος δ' ἔνεκα δολοῦν ὧς ἀγρίους καὶ πλέγμασι καὶ ὀρύγμασι; τί δ' ἐλάφους ποδάγραις καὶ ἀρπεδόναις; τί δὲ λέουσι καὶ ἄρκτοις καὶ παρδάλεσιν οὐκ εἰς τὸ ἴσον καθιστάμενοι ἐμάχεσθε, ἀλλὰ μετὰ πλεονεξίας τινὸς αἰεὶ ἐπειρᾶσθε ἀγωνίζεσθαι πρὸς αὐτά; ἢ οὐ πάντα γιννώσκεις ταῦτα ὅτι κακουργίαι τέ εἰσι καὶ ἀπάται καὶ δολώσεις καὶ πλεονεξίαι; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ²⁹θηρίων γε· ἀνθρώπων δὲ εἰ καὶ δόξαιμι βούλεσθαι ἐξαπατῆσαι τινα, πολλὰς πληγὰς οἶδα λαμβάνων. Οὐδὲ γὰρ τοξεύειν, οἶμαι, οὐδ' ἀκοντίζειν ἄνθρωπον ἐπετρέπομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπὸν βάλλειν ἐδιδάσκομεν, ἵνα γε νῦν μὲν μὴ κακουργοίητε τοὺς φίλους, εἰ δὲ ποτε πόλεμος γένοιτο, δύναισθε καὶ ἀνθρώπων στοχάζεσθαι· καὶ ἐξαπατᾶν δὲ καὶ πλεονεκτεῖν οὐκ ἐν ἀνθρώποις ἐπαυδεύομεν ὑμᾶς, ἀλλ' ἐν θηρίοις, ἵνα μὴδ' ἐν τούτοις τοὺς φίλους βλάπτετε, εἰ δὲ ποτε πόλεμος γένοιτο, μὴδὲ τούτων ἀγύμναστοι εἴητε. Οὐκοῦν,³⁰ ἔφη, ὦ πάτερ, εἴπερ χρήσιμά ἐστιν ἀμφοτέρω ἐπίστα-

σθαι, εὖ τε ποιεῖν καὶ κακῶς ἀνθρώπους, καὶ διδά-
 31 σκειν ἀμφοτέρω ταῦτα ἔδει ἐν ἀνθρώποις. Ἀλλὰ λέ-
 γεται, ἔφη, ὦ παῖ, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων γε-
 νέσθαι ποτὲ ἀνὴρ διδάσκαλος τῶν παιδῶν, ὃς ἐδίδα-
 σκεν ἄρα τοὺς παῖδας τὴν δικαιοσύνην, ὥσπερ σὶ
 κελεύεις, μὴ ψεύδεσθαι καὶ ψεύδεσθαι, καὶ μὴ ἑξαπα-
 τᾶν καὶ ἑξαπατᾶν, καὶ μὴ διαβάλλειν καὶ διαβάλλων,
 καὶ μὴ πλεονεκτεῖν καὶ πλεονεκτεῖν. διώριξε δὲ τοῦ-
 των ἅ τε πρὸς τοὺς φίλους ποιητέον καὶ ἅ πρὸς ἐχ-
 θρούς. καὶ ἔτι γε ταῦτα ἐδίδασκεν ὡς καὶ τοὺς φίλους
 δίκαιον εἶη ἑξαπατᾶν ἐπὶ γε ἀγαθῷ, καὶ κλέπτειν τι
 32 τῶν φίλων ἐπὶ ἀγαθῷ. ταῦτα δὲ διδάσκοντα ἀνάγκη
 καὶ γυμνάζειν ἦν πρὸς ἀλλήλους τοὺς παῖδας ταῦτα
 ποιεῖν, ὥσπερ καὶ ἐν πάλῃ φασὶ τοὺς Ἕλληνας δι-
 δάσκειν ἑξαπατᾶν, καὶ γυμνάζειν δὲ τοὺς παῖδας πρὸς
 ἀλλήλους τοῦτο δύνασθαι ποιεῖν. γενόμενοι οὖν τινι
 οὕτως εὐφυνεῖς καὶ πρὸς τὸ εὖ ἑξαπατᾶν καὶ πρὸς τὸ
 εὖ πλεονεκτεῖν, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸ φιλοκερδεῖν οἷα
 ἀφυνεῖς ὄντες, οὐκ ἀπείχοντο οὐδ' ἀπὸ τῶν φίλων τὸ
 33 μὴ οὐ πλεονεκτεῖν αὐτῶν πειρᾶσθαι. ἐγένετο οὖν ἐν
 τούτων ῥήτρα, ἥ καὶ νῦν χρῶμεθα ἔτι, ἀπλῶς διδά-
 σκειν τοὺς παῖδας ὥσπερ τοὺς οἰκέτας πρὸς ἡμᾶς πρὸς
 τοὺς διδάσκωμεν ἀληθεύειν καὶ μὴ ἑξαπατᾶν καὶ μὴ
 πλεονεκτεῖν· εἰ δὲ παρὰ ταῦτα ποιοῖεν, κολάζειν, ὅπως
 ἐν τοιοῦτῳ ἔθει ἐθισθέντες πρῶτοι πολῖται γένοιντο.
 34 ἐπεὶ δὲ ἔχοιεν τὴν ἡλικίαν ἦν σὺ νῦν ἔχεις, ἥδη καὶ
 τὰ πρὸς τοὺς πολεμίους νόμιμα ἐδόκει ἀσφαλῆς εἶναι
 διδάσκειν. οὐ γὰρ ἂν ἔτι ἐξενεχθῆναι δοκαίτε πρὸς
 τὸ ἄγριοι πολῖται γενέσθαι ἐν τῷ αἰδεῖσθαι ἀλλήλους
 συντετραμμένοι· ὥσπερ γε καὶ περὶ ἀφροδισίων σὶ

ἐπελεγόμεθα πρὸς τοὺς ἄγαν νέους, ἵνα μὴ πρὸς τὴν
 σχυρὰν ἐπιθυμίαν αὐτοῖς ῥαδιουργίας προσγενομένης
 μέτρωσ αὐτῇ χρῶντο οἱ νέοι. Νῆ Δέ, ἔφη· ὥς τοί- 35
 νων ὀψιμαδῇ ὄντα ἐμὲ τούτων τῶν πλεονεξιῶν, ὦ
 πάτερ, μὴ φείδου εἴ τι ἔχεις διδάσκειν ὅπως πλεονεκ-
 ῆσω ἐγὼ τῶν πολεμίων. Μηχανῶ τοίνυν, ἔφη, ὁπόση
 στί δύναμις, τεταγμένοις τοῖς σαντοῦ ἀτάκτους λαμ-
 βάνειν τοὺς πολεμίους καὶ ὠπλισμένοις ἀόπλους καὶ
 ἡγορηοῦν καθεύδοντας καὶ φανερούς σοι ὄντας ἀφα-
 νῆς αὐτοὺς ἢν ἐκείνοις καὶ ἐν δυσχωρίᾳ αὐτοὺς γιγνο-
 μένους ἐν ἐρυμνῷ αὐτοὺς ἢν [ὑποδέξει]. Καὶ πῶς ἂν, 36
 ἔφη, τις τοιαῦτα, ὦ πάτερ, ἐμαρτάνοντα δύναιτ' ἂν
 τοὺς πολεμίους λαμβάνειν; Ὅτι, ἔφη, ὦ παῖ, πολλὰ
 ἔν τούτων ἀνάγκη ἐστὶ καὶ ὑμᾶς καὶ τοὺς πολεμίους
 κατασχεῖν· σιτοποιεῖσθαι τε γὰρ ἀνάγκη ἀμφοτέρους,
 κοιμᾶσθαι τε ἀνάγκη ἀμφοτέρους, καὶ ἔωθεν ἐπὶ τά-
 κει καὶ σχεδὸν ἅμα πάντας δεῖ ἵεσθαι καὶ ταῖς ὁδοῖς X
 ἵπολοι ἂν ὄσαι τοιαύταις ἀνάγκη χρῆσθαι. ἃ χρὴ σε
 πάντα κατανοοῦντα, ἐν ᾧ μὲν ἂν ὑμᾶς γινώσκῃς
 ἰσθνεστέτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα φυλάτ-
 τεσθαι· ἐν ᾧ δ' ἂν τοὺς πολεμίους αἰσθάνῃ εὐχειρω-
 τοτάτους γιγνομένους, ἐν τούτῳ μάλιστα ἐπιτίθεσθαι.
 Πότερον δ', ἔφη ὁ Κῦρος, ἐν τούτοις μόνον ἐστι 37
 πλεονεκτεῖν ἢ καὶ ἐν ἄλλοις τισί; Καὶ πολὺ γε μάλ-
 λον, ἔφη, ὦ παῖ· ἐν τούτοις μὲν γὰρ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ
 πάντες ἰσχυρὰς φυλακὰς ποιοῦνται εἰδότες ὅτι θέον-
 ται. οἱ δ' ἐξαπατῶντες τοὺς πολεμίους δύνανται καὶ
 θαρρῆσαι ποιήσαντες ἀφυλάκτους λαμβάνειν καὶ διώ-
 ξαι παραδόντες ἑαυτοὺς ἀτάκτους ποιῆσαι καὶ εἰς δυ-
 σχωρίαν φυγῇ ὑπαγαγόντες ἐνταῦθα ἐπιτίθεσθαι. δεῖ 38

δῆ, ἔφη, φιλομαθῇ σε τούτων ἀπάντων οὕτω οὐχ οἷ
 ἂν μάθῃς τούτοις μόνοις χρῆσθαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν
 ποιητὴν εἶναι τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους μηχανημάτων,
 ὥσπερ καὶ οἱ μουσικοὶ οὐχ οἷς ἂν μάθωσι τοῦτοις
 μόνον χρῶνται, ἀλλὰ καὶ ἄλλα νέα πειρῶνται ποιῆναι.
 καὶ σφόδρα μὲν καὶ ἐν τοῖς μουσικοῖς τὰ νέα καὶ ἐν-
 θηρὰ εὐδοκιμεῖ, πολὺ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς μάλ-
 λον τὰ καινὰ μηχανήματα εὐδοκιμεῖ· ταῦτα γὰρ μάλ-
 39 λον καὶ ἑξαπατᾶν δύνανται τοὺς ὑπεναντίους. εἰ δὲ
 σύ γε, ἔφη, ὦ παῖ, μηδὲν ἄλλο ἢ μετενέγκοις ἐπ' ἐν-
 θρώπους τὰς μηχανὰς αἷς καὶ πάνυ ἐπὶ τοῖς μικροῖς
 θηρίοις ἐμχανῶ, οὐκ οἶει ἔν, ἔφη, πρόσσω πάνυ ἐλέ-
 σαι τῆς πρὸς τοὺς πολεμίους πλεονεξίας; σὺ γὰρ ἐπὶ
 μὲν τὰς ὄρνιθας ἐν τῷ ἰσχυροτάτῳ χειμῶνι ἀνιστά-
 μενος ἐπορεύου νυκτός, καὶ πρὶν κινεῖσθαι τὰς ὄρνι-
 θας ἐπεποιήντ' οἱ αἱ πάγαι αὐταῖς καὶ τὸ κεκμημέ-
 νον χωρίον ἐξείκαστο τῷ ἀκινήτῳ· ὄρνιθες δ' ἐπεπα-
 40 δευντὸ σοι ὥστε σοὶ μὲν τὰ συμφέροντα ὑπηρετεῖν,
 τὰς δὲ ὁμοφύλους ὄρνιθας ἑξαπατᾶν· αὐτὸς δὲ ἐντὶ
 θρευεῖς, ὥστε ὀρεᾶν μὲν αὐτάς, μὴ ὀρεᾶσθαι δὲ ὑπ' αὐ-
 τῶν· ἡσκήκεις δὲ φθάνων ἔλκειν ἢ τὰ πτηνὰ φεύγειν.
 αὐτὸς δ' αὖ τὸν λαγῶ, ὅτι μὲν ἐν σκότει νέμεται, τῇ
 δ' ἡμέραν ἀποδιδράσκει, κύνας ἔτρεφες αἱ τῇ ὁσμῇ
 αὐτὸν ἀνιχνεύουσιν. ὅτι δὲ ταχὺ ἔφηνεν, ἐπεὶ εὐρε-
 θεῖν, ἄλλας κύνας εἶχες ἐπιτετηδευμένους πρὸς τὸ κατὰ
 πόδας αἰρεῖν. εἰ δὲ καὶ ταύτας ἀποφύγοι, τοὺς πό-
 ρους αὐτῶν ἐκμανθάνων καὶ [πρὸς] οἷα χωρία φεύ-
 γοντες αἰροῦνται οἱ λαγῶ, ἐν τούτοις δίκτυα θυσί-
 ρατα ἐνεπετάννυσ ἔν, ἵνα ἐν τῷ σφόδρα φεύγειν αὐ-
 τὸς εἰς τὸν ἐμπροσθεν συνείδει. τοῦ δὲ μῆδ' ἐντεῦθεν

ἵαφεύγειν σκοποὺς τοῦ γιγνομένου καθίστης, οἱ ἐγ-
 ὕθεν ταχὺ ἐμελλόν ἐπιγενησέσθαι· καὶ αὐτοὺς μὲν σὺ
 πισθεὺν κραυγῇ οὐδὲν ὑστεριζούσῃ τοῦ λαγῶ βοῶν
 ἐέπληττες αὐτὸν ὥστε ἄφρονα ἀλίσκεσθαι, τοὺς δ'
 μαρσοθέν σιγᾷ διδάξας ἐνεδρεύοντας λανθάνειν ἐποί-
 ρς. ὥσπερ οὖν προεῖπον, εἰ τοιαῦτα ἐθελήσῃς καὶ 41
 πλ τοῖς ἀνθρώποις μηχανᾶσθαι, οὐκ οἶδ' ἔγωγε εἰ
 νος λείποιο ἂν τῶν πολεμίων. ἦν δέ ποτε ἄρα ἀνάγ-
 η γένηται καὶ ἐν τῷ ἰσοπέδῳ καὶ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς
 κλ ὠπλισμένους ἀμφοτέρους μάχῃν συνάπτειν, ἐν τῷ
 ριούτῳ δῆ, ὧ καί, αἱ ἐκ πολλοῦ παρεσκευασμέναι
 λεονεξία μέγα δύνανται. ταύτας δὲ ἐγὼ λέγω εἶναι,
 ν τῶν στρατιωτῶν εὗ μὲν τὰ σώματα ἡσκημένα ἦ,
 ὅ δὲ αἱ ψυχὰς τεθηγμέναι, εὗ δὲ αἱ πολεμικαὶ τέ-
 ναι μεμελετημέναι ὦσιν. εὗ δὲ χρῆ καὶ τοῦτο εἰδέναι 42
 τι ὁπόσους ἂν ἀξιοῖς σοι πεῖθεσθαι, καὶ ἐκεῖνοι πάν-
 ρς ἀξιώσουσι σὲ πρὸ ἑαυτῶν βουλευέσθαι. μηδέποτ'
 ὅν ἀφροντίστως ἔχε, ἀλλὰ τῆς μὲν νυκτὸς προσκόπει
 ἰ σοι ποιήσουσιν οἱ ἀρχόμενοι, ἐπειδὴν ἡμέρα γένη-
 αι, τῆς δ' ἡμέρας ὅπως τὰ εἰς νύκτα κάλλιστα ἔξει.
 πως δὲ χρῆ τάττειν εἰς μάχην στρατιὰν ἢ ὅπως ἄγειν 43
 μέρας ἢ νυκτὸς ἢ στενὰς ἢ πλατείας ὁδοὺς ἢ ὀρεινὰς
 πεδινὰς, ἢ ὅπως στρατοπεδεύεσθαι, ἢ ὅπως φυλα-
 ἀς νυκτερινὰς καὶ ἡμερινὰς καθιστάναι, ἢ ὅπως προσ-
 γειν πρὸς πολεμίους ἢ ἀπάγειν ἀπὸ πολεμίων, ἢ
 πως παρὰ πόλιν πολεμίαν ἄγειν ἢ ὅπως πρὸς τεῖχος
 γειν ἢ ἀπάγειν, ἢ ὅπως νάπη ἢ ποταμοὺς διαβαίνειν,
 ὅπως ἱππικὸν φυλάττεσθαι ἢ ὅπως ἀκοντιστὰς ἢ
 οξότας, καὶ εἰ γε δὴ σοι κατὰ κέρας ἄγροντι οἱ πολέ-
 ιοι ἐπιφανεῖεν, πῶς χρῆ ἀντικαθιστάναι, καὶ εἰ σοι

ἐπὶ φάλαγγος ἔχοντι ἄλλοθεν ποθεν οἱ πολέμιοι φάνοιντο ἢ κατὰ πρόσωπον, ὅπως χρηὶ ἀντιπαράγειν, ἢ ὅπως τὰ τῶν πολεμίων ἂν τις μάλιστα αἰσθάνοιτο, ἢ ὅπως τὰ σὰ οἱ πολέμιοι ἤκιστα εἶδειεν, ταῦτα δὲ πάντα τί ἂν ἐγὼ λέγοιμί σοι; ὅσα τε γὰρ ἔγωγε ἤδειν, πολάκις ἀκήκοας, ἄλλος τε ὅστις ἐδόκει τι τούτων ἐπιστασθαι, οὐδενὸς αὐτῶν ἡμέληκας οὐδ' ἀδαγῆς γεγενησαί. δεῖ οὖν πρὸς τὰ συμβαίνοντα, οἶμαι, τοῦτοι χρησθαι ὁποῖον ἂν συμφέρειν σοι τούτων δοκῇ.

- 44 Μάθε δέ μου καὶ τάδε, ὦ παῖ, ἔφη, τὰ μέγιστα παρὰ γὰρ ἱερὰ καὶ οἰωνοὺς μήτε σταντῶ μηδέποτε μετεστρατιᾶ κινδυνεύσης, κατανοῶν ὥς ἄνθρωποι μετεαἰροῦνται πράξεις εἰκάζοντες, εἰδότες δὲ οὐδὲν ἀπὸ
- 45 ποίας ἔσται αὐτοῖς τὰ γαθὰ. γνοίης δ' ἂν ἐξ αὐτῶν τῶν γιγνομένων· πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη πόλεις ἔπεισας καὶ ταῦτα οἱ δοκοῦντες σοφώτατοι εἶναι πόλεμον ἔφασθαι πρὸς τούτους ὅφ' ὧν οἱ πεισθέντες ἐπιθέσθαι ἀπώλοντο, πολλοὶ δὲ πολλοὺς ἠϋξήσαν καὶ ἰδιώταις καὶ πόλεις ὅφ' ὧν αὐξήθεντων τὰ μέγιστα κακὰ ἐκείθον, πολλοὶ δὲ οἷς ἐξῆν φίλοις χρησθαι καὶ εὖ ποιεῖν καὶ εὖ πάσχειν, τούτοις δούλοις μᾶλλον βουλευθέντες ἢ φίλοις χρησθαι, ὅπ' αὐτῶν τούτων δίκην ἐδοσαν πολλοῖς δ' οὐκ ἤρκεσεν αὐτοῖς τὸ μέρος ἔχουσι ἔφ' ἡδέως, ἐπιθυμήσαντες δὲ πάντων κύριοι εἶναι, διὰ ταῦτα καὶ ὧν εἶχον ἀπέτυχον· πολλοὶ δὲ τὸν πολέμου τον πλοῦτον κατακτησάμενοι, διὰ τοῦτον ἀπώλοντο.
- 46 οὕτως ἡ ἀνθρωπίνη σοφία οὐδὲν μᾶλλον οἶδε τὸ ἔφαστον αἰρεῖσθαι ἢ εἰ κληρούμενος ὅ,τι λάχοι τοῦτο καὶ πράττοι. θεοὶ δέ, ὦ παῖ, αἶψα ὄντες πάντα ἴσασι καὶ τε γεγεννημένα καὶ τὰ ὄντα καὶ ὅ,τι ἐξ ἐκάστου αὐτῶν

ήσεται, καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς
λεφ ᾧσι, προσημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν καὶ ἀ
ρή. εἰ δὲ μὴ πάντων ἐθέλουσι συμβουλεύειν, οὐ
θαυμαστόν· οὐ γὰρ ἀνάγκη αὐτοῖς ἐστὶν ὧν ἂν
θέλωσιν ἐπιμέλεσθαι.

B.

I. Τοιαῦτα μὲν δὴ ἀφίκοντο διαλεγόμενοι μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Περσίδος· ἐπεὶ δ' αὐτοῖς ἀετὸς δεξιὸς φανεῖς προηγέτο, προσευξάμενοι θεοῖς καὶ ἤρωσι τῆς Περσίδας γῆν κατέχουσιν Ἰλῆως καὶ εὐμενεὶς πέρας σφαῖς, οὕτω διέβαινον τὰ ὄρια. ἐπειδὴ δὲ διέβησαν, προσηύχοντο αὐτοῖς θεοῖς τοῖς Μηθίαν γῆν κατέχουσιν Ἰλῆως καὶ εὐμενεὶς δέχεσθαι αὐτούς. ταῦτα δὲ παύσαντες, ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ὥσπερ εἰκὸς, ὁ μὲν πατήρ ἄλιν εἰς Πέρσας ἀπήει, Κῦρος δὲ εἰς Μήδους πρὸς Κναξάρην ἐπορεύετο. ἐπεὶ δὲ ἀφίκετο ὁ Κῦρος εἰς Μήδους πρὸς τὸν Κναξάρην, πρῶτον μὲν αὐτὸν εἰκὸς ἠσπάσαντο ἀλλήλους, ἔπειτα δὲ ἤρετο τὸν Βασιλέα ὅτι Κναξάρης πόσον τι ἄγοι τὸ στράτευμα. ὁ Κναξάρης ἔφη, Τρισμυρίους μὲν οἴοι καὶ πρόσθεν ἐφοίτων ἡμᾶς μισθοφόροι· ἄλλοι δὲ καὶ τῶν οὐδέποτε ἐκείνων θόντων προσέρχονται τῶν ὁμοτίμων. Πόσον τὸ στράτευμα; ὁ Κναξάρης. Οὐκ ἂν ὁ ἀριθμὸς σε, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκούσαντα εὐφράνειεν· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐννόησον, ὅτι οἱ ὀλίγοι ὄντες οὗτοι οἱ ὁμοτίμοι καλούμενοι πολλὰν ἰσχύα τῶν ἄλλων Περσῶν φραδίως ἄρχουσιν. ἀτὰρ, ἔφη, τί δέει τι αὐτῶν ἢ μάτην ἐφοβήθης, οἱ δὲ πολέμιοι οὐκ ἔρχονται; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, καὶ πολλοὶ γε. Πῶς οὖν ἔσονται σαρφεῖς; Ὅτι, ἔφη, πολλοὶ ἤκοντες αὐτόθεν ἄλλοις βασιλεῦσι

ν τρόπον πάντες ταὐτὸ λέγουσιν. Ἀγωνιστέον μὲν
 x ἡμῖν πρὸς τοὺς ἄνδρας. Ἀνάγκη γάρ, ἔφη. Τί
 ν, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ καὶ τὴν δύναμιν ἐλεξάς μοι,
 οἶσθα, πόση τις ἢ προσιοῦσα, καὶ πάλιν τὴν ἡμε-
 ριαν, ὅπως εἰδότες ἀμφοτέρως πρὸς ταῦτα βουλευώ-
 θῃ ὅπως ἂν ἄριστα ἀγωνιζοίμεθα; Ἄκουε δὴ, ἔφη
 Κναξάρης.

Κροῖστος μὲν ὁ Αὐδὸς ἄγειν λέγεται μυρίους μὲν ο
 τέας, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας πλείους ἢ τετρακισ-
 ρίους. Ἀρτακάμαν δὲ τὸν τῆς μεγάλης Φρυγίας ἄρ-
 ντα. λέγουσιν ἱππέας μὲν εἰς ὀκτακισχιλίους ἄγειν,
 γχοφόρους δὲ σὺν πελτασταῖς οὐ μείους τετρακισ-
 ρίων, Ἀρίβαιον δὲ τὸν τῶν Καππαδοκῶν βασιλέα
 πέας μὲν ἑξακισχιλίους, τοξότας δὲ καὶ πελταστὰς
 μείους τρισμυρίων, τὸν Ἀράβιον δὲ Ἀραγδὸν ἱπ-
 πίας τε εἰς μυρίους καὶ ἄρματα εἰς ἑκατὸν καὶ σφεν-
 νητῶν ἀμυρόν τι χρήμα. τοὺς μέντοι Ἑλλήνας
 οὐκ ἐν τῇ Ἀσίᾳ οἰκοῦντας οὐδὲν πω σαφὲς λέγεται
 ἔπονται. τοὺς δὲ ἀπὸ Φρυγίας τῆς πρὸς Ἑλλη-
 ὄντων συμβαλεῖν φασὶ Γάβαιδον ἔχοντα εἰς Καῦ-
 ρου πεδίον ἑξακισχιλίους μὲν ἱππέας, πελταστὰς δὲ
 μυρίους. Κᾶρας μέντοι καὶ Κίλικας καὶ Παφλα-
 γας παρακληθέντας οὐ φασιν ἔπεσθαι. ὁ δὲ Ἀσσύ-
 ρος ὁ Βαβυλωνία τε ἔχων καὶ τὴν ἑλλην Ἀσσυρίαν
 οὐ μὲν αἶμαι ἱππέας μὲν ἄξει οὐκ ἐλάττους δισμυ-
 ρων, ἄρματα δ' εὖ οἶδ' οὐ μείον διακοσίων, πεζοὺς
 οἶμαι παμπόλλους· εἰώθει γοῦν ὁπότε δεῦρ' ἐμ-
 ἄλλοι. Σὺ, ἔφη ὁ Κῦρος, πολεμίους λέγεις ἱππέας ο
 ν ἑξακισμυρίους εἶναι, πελταστὰς δὲ καὶ τοξότας
 εἶον ἢ εἰκοσι μυριάδας. ἄγε δὴ τῆς σῆς δυνάμεως

τί φῆς πλῆθος εἶναι; Εἰσὶν, ἔφη, Μῆδων μὲν ἱππεῖς
 πλείους τῶν μυρίων· πελτασταὶ δὲ καὶ τοξόται γέ-
 νοιντ' ἂν πως ἐκ τῆς ἡμετέρας κἄν εξακισμύριοι. Ἀρ-
 μενίων δ', ἔφη, τῶν ὁμόρων ἡμῖν παρέσονται ἱππεῖς
 μὲν τετρακισχίλιοι, πεζοὶ δὲ δισμύριοι. Λέγεις ἴσθι
 ἔφη ὁ Κῦρος, ἱππέας μὲν ἡμῖν εἶναι μέτрон ἢ τέταρτον
 μέρος τοῦ τῶν πολεμίων ἱππικοῦ, πεζοὺς δὲ ἑπτά-
 7 φθι τοὺς ἡμίσεις. Τί οὖν, ἔφη ὁ Κναξάργης, οὐκ ὀλί-
 γους νομίζεις Περσῶν εἶναι οὕς σὺ φῆς ἄγειν; Ἄλλ' εἰ
 μὲν ἀνδρῶν προσδεῖ ἡμῖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἴτε πλείονα
 μὴ, αὐτοῖς συμβουλευσόμεθα· τὴν δὲ μάχην μοι, ἔφη, λέξον
 ἐκάστων ἥτις ἐστί. Σχεδόν, ἔφη ὁ Κναξάργης, πάντων ἢ
 αὐτῆ· τοξόται γάρ εἰσι καὶ ἀκοντισταὶ ὡς τ' ἐκείνων καὶ οἱ
 ἡμέτεροι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἀκροβολίζεσθαι ἀνάγκη
 ἐστὶ τοιούτων γε τῶν δαίμων 8 ὄντων. Ἀνάγκη γάρ οὖν,
 ἔφη ὁ Κναξάργης, οὐκ ἂν ἐν τούτῳ μὲν τῶν πλείονων ἢ νίκη·
 πολὺ γὰρ ἔστι θάττον οἱ ὀλίγοι ὑπὸ τῶν πολλῶν τιτρωσκόμενοι
 ἀπλωθείησαν ἢ οἱ πολλοὶ ὑπὸ τῶν ὀλίγων· εἰ οὖν οὕτως
 ἔχει, ὦ Κῦρε, τί ἂν ἄλλο τις κρεῖττον εὗροι ἢ παρ-
 9 πειν εἰς Πέρσας, καὶ ἅμα μὲν διδάσκειν αὐτοὺς ὥστε
 εἰ τι πείσονται Μῆδοι, εἰς Πέρσας τὸ δεινὸν ἦεν· ἅμα
 δὲ αἰτεῖν πλεῖον στρατεύμα; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, εὖ ἴσθι ὅτι, οὐδ' εἰ πάντες ἔλθουσιν Πέρσαι,
 πληθύνει οὐχ ὑπερβαλοίμεθ' ἂν τοὺς πολεμίους. Τί μὴν
 ἄλλο ἐνορεῖς ἕμεινον τούτου; Ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος,
 εἰ σὺ εἶπες, ὥς τάχιστα δπλα ποιούμεην πᾶσι Πέρσαις
 τοῖς προσιοῦσιν οἵαπερ ἔχοντες ἐργονταί παρ' ἡμῶν
 οἱ τῶν ὁμοτίμων καλούμενοι· ταῦτα δ' ἐστὶ θῶραξ μὲν
 περὶ τὰ στέφνα, γέρον δὲ εἰς τὴν

νιστεράν, κοπὶς δὲ ἡ σάγαρις εἰς τὴν δεξιάν· κἀν
 οὗτα παρασκευάσης, ἡμῖν μὲν ποιήσεις τὸ ὁμόσε τοῖς
 ἀντίοις ἰέναι ἀσφαλέστατον, τοῖς πολεμίοις δὲ τὸ
 εὐγύναι ἢ τὸ μένειν αἰρετώτερον. τάττομεν δέ, ἔφη,
 ἡμεῖς μὲν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς μένοντας· οἳ γε μεντᾶν
 ἵππων φεύγωσι, τούτους ὑμῖν καὶ τοῖς ἵπποις νέμο-
 ναι, ὥς μὴ σχολάζωσι μήτε μένειν μήτε ἀναστρέφε-
 θαι. Κῦρος μὲν οὕτως ἔλεξε· τῷ δὲ Κναξάρῃ ἐδοξέ¹⁰
 εὖ λέγειν, καὶ τοῦ μὲν πλείους μεταπέμπεσθαι οὐκ-
 εἰ ἐμέμνητο, παρεσκευάζετο δὲ ὅπλα τὰ προειρημένα.
 αἱ σχεδόν τε ἔτοιμα ἦν καὶ τῶν Περσῶν οἱ ὁμότιμοι
 κρηῖσαν ἔχοντες τὸ ἀπὸ Περσῶν στράτευμα. ἐνταῦθα¹¹
 ἢ εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος συναγαγὼν αὐτούς, Ἄν-
 ρες φίλοι, ἐγὼ ὑμᾶς ὄρων αὐτοὺς μὲν καθωπλισμέ-
 νους οὕτω καὶ ταῖς ψυχαῖς παρεσκευασμένους ὥς εἰς
 πόλεως συμμιζοντάς τοις πολεμίοις, τοὺς δὲ ἐπομένους
 κτλ Πέρσας γινώσκων ὅτι οὕτως ὀπλισμένοι εἰσὶν
 ὅς ὅτι προσωτάτω ταχθέντες μάχεσθαι, ἔδωκε μὴ
 λόγους καὶ ἔρημους συμμάχων συμπύκνουντες πολεμίοις
 πολλοῖς πάθοιτέ τι. νῦν οὖν, ἔφη, σώματα μὲν ἔχον-
 τες ἀνδρῶν ἤκετε οὐ μεμπτά· ὅπλα δὲ ἔσται αὐτοῖς
 κοῖα τοῖς ἡμετέροις· τὰς γε μέντοι ψυχὰς θήγειν αὐ-
 τῶν ἡμέτερον ἔργον. ἄρχοντος γάρ ἐστιν οὐχ ἑαυτὸν
 ὄνον ἀγαθὸν παρέχειν, ἀλλὰ δεῖ καὶ τῶν ἀρχομένων
 τιμᾶσθαι ὅπως ὥς βέλτιστοι ἔσονται.

Ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δ' ἡσθησαν μὲν πάντες,¹²
 οὐμίζοντες μετὰ πλειόνων ἀγωνιεῖσθαι· εἰς δ' αὐτῶν
 κτλ ἔλεξε τοιάδε. Ἀλλὰ θαυμαστά, ἔφη, ἴσως δόξω¹³
 εἶναι, εἰ Κύρῳ συμβουλευσώ τι εἰπεῖν ὑπὲρ ἡμῶν,
 τὰν τὰ ὅπλα λαμβάνωσιν οἱ ἡμῖν μέλλοντες συμμά-

χεσθαι· ἀλλὰ γινώσκω γάρ, ἔφη, ὅτι οἱ τῶν ἰκανοτάτων καὶ εὖ καὶ κακῶς ποιεῖν λόγοι οὗτοι καὶ μάλιστα ἐνδύονται ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκουόντων· καὶ ὅρα ἣν διδῶσιν οἱ τοιοῦτοι, κἂν μείω τυγχάνῃ ὄντα ἢ τὰ παρὰ τῶν ὁμοίων, ὅμως μελίζονος αὐτὰ τιμῶνται οἱ λαμβάνοντες. καὶ νῦν, ἔφη, οἱ Πέρσαι παραστάται ὑπὸ Κύρου πολὺ μᾶλλον ἡσθήσονται ἢ ὅφ' ἡμῶν περκαλούμενοι, εἰς τε τοὺς ὁμοτίμους καθιστάμενοι βιβαιοτέρως σφίσιν ἡγήσονται ἔχειν τοῦτο ὑπὸ βασιλέως τε παιδὸς καὶ ὑπὸ στρατηγοῦ γενόμενον ἢ εἰ ὅφ' ἡμῶν τὸ αὐτὸ τοῦτο γίγνοιτο. ἀπείναι μέντοι οὐδὲ τὰ ἡμέτερα χροῖ, ἀλλὰ παντὶ τρόπῳ δεῖ τῶν ἀνδρῶν θήγειν πάντως τὸ φρόνημα. ἡμῖν γὰρ ἔσται τοῦτο χρήσιμον ὅ,τι ἂν οὗτοι βελτίονες γένωνται.

- 14 Οὕτω δὴ ὁ Κύρος καταθεὶς τὰ ὅπλα εἰς τὸ μέσῳ καὶ συγκαλέσας πάντας τοὺς Περσῶν στρατιώτας ἔλεγε
 15 τοιάδε. Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ ἔφυτε ἐν τῇ ἀσπίδι ἡμῖν καὶ ἐτράφητε, καὶ τὰ σώματά τε οὐδὲν ἡμῖν χεῖρονα ἔχετε, ψυχὰς τε οὐδὲν κακίονας ὑμῖν προσέκει ἡμῶν ἔχειν. τοιοῦτοι δ' ὄντες ἐν μὲν τῇ πατρίδι οὐ μετείχετε τῶν ἴσων ἡμῖν, οὐχ ὅφ' ἡμῶν ἀπελαδίνετε ἀλλ' ὑπὸ τοῦ τάπιτήδεια ἀνάγκην ὑμῖν εἶναι πορῆζεσθαι. νῦν δὲ ὅπως μὲν ταῦτα ἔξετε ἐμοὶ μελήσαν ὅν τοῖς θεοῖς· ἔξεστι δ' ὑμῖν, εἰ βούλεσθε, λαβόντες ὅπλα οἰάπερ ἡμεῖς ἔχομεν εἰς τὸν αὐτὸν ἡμῖν κίνησον ἐμβαλνείν, κἂν τι ἐκ τούτων καλὸν κάγαθόν γίγνεται, τῶν ὁμοίων ἡμῖν ἀξιοῦσθαι. τὸν μὲν οὖν προσθέν χρόνον ὑμεῖς τε τοξόται καὶ ἀκοντισταὶ ἦτε καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰ τι χεῖρους ἡμῶν ταῦτα ποιεῖν ἦτε, οὐδὲν θαυμαστόν· οὐ γὰρ ἦν ὑμῖν σχολὴ ὥσπερ ἡμῖν

τούτων ἐπιμέλῃσθαι· ἐν δὲ ταύτῃ τῇ ὀπλίσει οὐδὲν ἡμεῖς ὑμῶν προέξομεν. θώραξ μὲν γε περὶ τὰ στέρνα ἀρμόττων ἐκάστω ἔσται, γέρον δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ, ὃ πάντες εἰθίσμεθα φορεῖν, μάχαιρα δὲ ἡ σάγαρις ἐν τῇ δεξιᾷ, ἣ δὴ παίειν τοὺς ἐναντίους δεήσει οὐδὲν φυλαττομένους μὴ τι παίοντες ἐξαμάρτωμεν. τί οὖν 17 ἂν ἐν τούτοις ἕτερος ἕτερον διαφέρει ἡμῶν πλὴν τόλμη; ἣν οὐδὲν ὑμῖν ἥττον προσήκει ἢ ἡμῖν ὑποτρέφασθαι. νίκης τε γὰρ ἐπιθυμεῖν, ἣ τὰ καλὰ πάντα καὶ τάγαθὰ κτάται τε καὶ σώζει, τί μᾶλλον ἡμῖν ἢ ὑμῖν προσήκει; κράτους τε, ὃ πάντα τὰ τῶν ἡττόνων τοῖς κρείττοσι δωρεῖται, τί εἰκὸς ἡμᾶς μᾶλλον ἢ καὶ ὑμᾶς τούτου δεῖσθαι; τέλος εἶπεν, Ἀκηκόατε πάντα· 18 ὁρᾶτε τὰ ὅπλα· ὁ μὲν χρῆζων λαμβανέτω ταῦτα καὶ ἀπογραφέσθω πρὸς τὸν ταξίαρχον εἰς τὴν ὁμοίαν τάξιν ἡμῖν· ὅτῳ δ' ἀρκεῖ ἐν μισθοφόρου χώρᾳ εἶναι, καταμενέτω ἐν τοῖς ὑπηρετικοῖς ὅπλοις. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ Πέρσαι ἐνόμισαν, εἰ παρα- 19 καλούμενοι ὥστε τὰ ὅμοια ποιοῦντες τῶν αὐτῶν τυγχάνειν μὴ ἐθελήσουσι ταῦτα ποιεῖν, δικαίως ἂν διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος ἀμηχανοῦντες βιοτεύειν. οὕτω δὴ ἀπογράφονται πάντες ἀνέλαβόν τε τὰ ὅπλα πάντες.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ πολέμιοι ἐλέγοντο μὲν προσίεναι, 20 παρήσαν δὲ οὐδέπω, ἐν τούτῳ ἐπειράτο ὁ Κῦρος ἀσκεῖν μὲν τὰ σώματα τῶν μεθ' ἑαυτοῦ εἰς ἰσχύν, διδάσκειν δὲ τὰ τακτικά, θήγειν δὲ τὰς ψυχὰς εἰς τὰ πολεμικά. καὶ πρῶτον μὲν λαβὼν παρὰ Κναξάρου ὑπη- 21 ρέτας προσέταξεν ἐκάστοις τῶν στρατιωτῶν ἰκανῶς ὧν ἰδέοντο πάντα πεποιημένα παρασχεῖν· τοῦτο δὲ X παρασκευάσας οὐδὲν αὐτοῖς ἐλελόκει ἄλλο ἢ ἀσκεῖν

τὰ ἀμφὶ τὸν πόλεμον, ἐκεῖνο δοκῶν καταμεμαθημένα
 ὅτι οὗτοι κράτιστοι ἕκαστα γίνονται οἷ ἂν ἀφήμεται
 τοῦ πολλοῖς προσέχειν τὸν νοῦν ἐπὶ ἓν ἔργον τρέ-
 πωνται. καὶ αὐτῶν δὲ τῶν πολεμικῶν περιελθὼν καὶ
 τὸ τόξῳ μελετᾶν καὶ ἀκοντίζῳ κατέλιπε τοῦτο μόνῳ
 αὐτοῖς τὸ σὺν μαχαίρᾳ καὶ γέρορῳ καὶ θώρακι μά-
 σθαι· ὥστε εὐθὺς αὐτῶν παρεσκεύασε τὰς γνώμας ἡ
 ὁμῶς ἐτερον εἴη τοῖς πολεμίοις, ἢ ὁμολογητέον μηδε-
 νὸς εἶναι ἀξιόους συμμάχους· τοῦτο δὲ χαλεπὸν ὁμολο-
 γῆσαι οἷτινες ἂν εἰδῶσιν ὅτι οὐδὲ δι' ἓν ἄλλο τρέ-
 22 φονται ἢ ὅπως μαχοῦνται ὑπὲρ τῶν τρεφόντων. καὶ
 δὲ πρὸς τούτοις ἐννοήσας ὅτι περὶ ὁπόσων ἂν ἐγγί-
 νωνται ἀνθρώποις φιλονικίαι, πολλὸν μᾶλλον ἐθέλων
 ταῦτ' ἀσκεῖν, ἀγωνιάς τε αὐτοῖς προεῖπεν ἀπάντι
 ὁπόσα ἐγίνωσκεν ἀσκεῖσθαι ἀγαθὸν εἶναι ὑπὸ στρα-
 τιωτῶν καὶ προεῖπε τάδε, ἰδιώτῃ μὲν ἑαυτὸν παρέχων
 εὐπειθῇ τοῖς ἄρχουσι καὶ ἐθελόπονον καὶ φιλοκίνη-
 νον μετ' εὐταξίας καὶ ἐπιστήμονα τῶν στρατιωτικῶν
 καὶ φιλόκαλον περὶ ὅπλα καὶ φιλότιμον ἐπὶ πᾶσι τοῖς
 τοιούτοις, πεμπαδάρχῳ δ' αὐτὸν ὄντα οἷόνπερ τὴν
 ἀγαθὸν ἰδιώτην καὶ τὴν πεμπαδα εἰς τὸ θυνατὸν τοι-
 αύτην παρέχειν, δεκαδάρχῳ δὲ τὴν δεκάδα ὡσαύτως,
 λοχαγῷ δὲ τὸν λόχον, καὶ ταξιδάρχῳ ἀνεπίκλητον αὐ-
 τὸν ὄντα ἐπιμέλεσθαι καὶ τῶν ὑφ' αὐτῷ ἀρχόντων
 ὅπως ἐκεῖνοι αὐτῶν ἂν ἄρχωσι παρέξουσιν τὰ δέοντα
 23 ποιοῦντας. ἄθλα δὲ προούφηγε τοῖς μὲν ταξιδάρχοις ὡς
 τοὺς κράτιστας δόξαντας τὰς τάξεις παρεσκευάσθαι χι-
 λιάρχους ἔσεσθαι, τῶν δὲ λοχαγῶν οἷ κράτιστους δό-
 ξειαν τοὺς λόχους ἀποδεικνύναι, εἰς τὰς τῶν ταξιδάρ-
 χων χώρας ἐπαναβήσεσθαι, τῶν δ' αὐτῶν δεκαδάρχων

τοὺς κρατίστους εἰς τὰς τῶν λοχαγῶν χώρας καταστή-
 σεσθαι, τῶν δ' αὖ πεμπαδάρχων ὁσαύτως εἰς τὰς τῶν
 δεκαδάρχων, τῶν γε μὴν ἰδιωτῶν τοὺς κρατιστεύον-
 τας εἰς τὰς τῶν πεμπαδάρχων. ὑπῆρχε δὲ πᾶσι τού-
 τοις τοῖς ἄρχουσι πρῶτον μὲν θεωραπεύεσθαι ὑπὸ τῶν
 ἀρχομένων, ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλαι τιμαὶ αἱ πρόπουσαι
 ἐκάστοις συμπαρείποντο. ἐπαντείνοντο δὲ καὶ μεί-
 ζονες ἐλπίδες τοῖς ἀξίοις ἐπαίνου, εἰ τι ἐν τῷ ἐπιόντι
 χρόνῳ ἀγαθὸν μείζον φανοίτο. προεῖπε δὲ νικητήρια ²⁴
 καὶ ὄλαις ταῖς τάξεσι καὶ ὄλοις τοῖς λόχοις, καὶ ταῖς
 δεκάσιν ὁσαύτως καὶ ταῖς πεμπάσιν, αἱ ἂν φαίνονται
 εὐπιστόταται τοῖς ἄρχουσιν οὖσαι καὶ προθυμότατα
 ἀσχοῦσαι τὰ προειρημένα. ἦν δὲ ταύταις τὰ νικητή-
 ρια οἷα δὴ εἰς πλῆθος πρόπει. ταῦτα μὲν δὴ προεί-
 ρητό τε καὶ ἡσκεῖτο ἡ στρατιά. σκηναὶ δ' αὐτοῖς κα- ²⁵
 τεσκεύασε, πλῆθος μὲν ὅσοι ταξίαρχοι ἦσαν, μέγεθος
 δὲ ὥστε ἱκανὰς εἶναι τῇ τάξει ἐκάστη· ἡ δὲ τάξις ἦν
 ἑκατὸν ἄνδρες. ἐσκήνουν μὲν δὴ οὕτω κατὰ τάξεις·
 ἐν δὲ τῷ ὁμοῦ σκηνοῦν ἐδόκουν μὲν αὐτῷ ὠφελείσθαι
 πρὸς τὸν μέλλοντα ἀγῶνα τοῦτο ὅτι ἐώρων ἀλλήλους
 ὁμοίως τρεφομένους καὶ οὐκ ἐνῆν πρόφασις μειονε-
 ξίας ὥστε ὑφίεσθαι τινὰς κακίῳ ἑτέρου ἐτέρου εἶναι
 πρὸς τοὺς πολεμίους. ὠφελείσθαι δ' ἐδόκουν αὐτῷ
 καὶ πρὸς τὸ γινώσκειν ἀλλήλους ὁμοῦ σκηνοῦντες.
 ἐν δὲ τῷ γινώσκεσθαι καὶ τὸ αἰσχύνεσθαι πᾶσι δο-
 καεῖ μᾶλλον ἐγγίγνεσθαι, οἳ δὲ ἀγνοοῦμενοι ῥαδιουργεῖν
 πως μᾶλλον δοκοῦσιν, ὥσπερ ἐν σκότει ὄντες.
 ἐδόκουν δ' αὐτῷ καὶ εἰς τὸ τὰς τάξεις ἀκριβοῦν με- ²⁶
 γάλα ὠφελείσθαι διὰ τὴν συσκηλίαν. εἶχον γάρ οἱ
 μὲν ταξίαρχοι ὑφ' ἑαυτοῖς τὰς τάξεις κεκοσμημένας

- ὥσπερ ὁπότε εἰς ἓνα πορεύοιτο ἡ τάξις, οἱ δὲ λοχαγοὶ τοὺς λόχους ὡσαύτως, οἱ δὲ δεκάδαρχοι δεκάδας, περὶ 27 πάδαρχοι πεμπαδάς. τὸ δὲ διακριβοῦν τὰς τάξεις σφάδρα ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι καὶ εἰς τὸ μὴ ταρβήσθαι καὶ εἰ ταραχθεῖεν θάττον καταστῆναι, ὥσπερ γε καὶ λίθων καὶ ξύλων ἂν δέη συναρμολογεῖσθαι, ἔσθαι, καὶ ὅπως οὖν καταβεβλημένα τύχη, συναρμολογεῖσθαι αὐτῷ εὐπειῶς, ἣν ἔχη γνωρίσματα ὥστ' εὐδηλον εἶναι 28 ὅποιας ἕκαστον χώρας αὐτῶν ἐστίν. ἐδόκουν δ' ὀφείλεισθαι αὐτῷ ὁμοῦ τρεφόμενοι καὶ πρὸς τὸ ἦττον ἀλλήλους ἐθέλειν ἀπολείπειν, ὅτι ἑώρα καὶ τὰ θηρία πέντε συντρεφόμενα δεινὸν ἔχοντα πόθον, ἣν τις αὐτὰ διὰ 29 ἀσπῆ ἀπ' ἀλλήλων. ἐπεμέλετο δὲ καὶ τούτου ὁ Κῦρος ὅπως μήποτε ἀνδρωτοὶ γενόμενοι ἐπὶ τὸ ἄριστον καὶ τὸ δεῖπνον εἰσίοιεν. ἥ γὰρ ἐπὶ θήραν ἐξάγων ἰδρῶτα αὐτοῖς παρήχεν, ἥ παιδιὰς τοιαύτας ἐξηγύρισκεν καὶ ἰδρῶτα ἐμελλον παρέχειν, ἥ καὶ πράξει εἰ τι δεόμενος τύχοι, οὕτως ἐξηγεῖτο τῆς πράξεως ὡς μὴ ἐκάνειεν ἀνδρωτί. τοῦτο γὰρ ἡγεῖτο καὶ πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν ἀγαθὸν εἶναι καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν καὶ πρὸς τὸ δύνασθαι ποιεῖν, καὶ πρὸς τὸ ἀλλήλοις δὲ προτέροις εἶναι ἀγαθὸν ἡγεῖτο τοὺς πόνοὺς εἶναι, ὅτι καὶ οἱ ἵπποι συμπονοῦντες ἀλλήλοις προτέροις συνεστήκασιν. πρὸς γε μὴν τοὺς πολεμίους μεγαλοφρονέστεροι γίγνονται οἱ ἂν συνειδῶσιν ἑαυτοῖς εὖ ἡσκηότες.
- 30 Κῦρος δ' ἑαυτῷ σκηνὴν μὲν κατεσκευάσατο ὥσπερ ἱκανὴν ἔχειν οἷς καλοῖη ἐπὶ δεῖπνον. ἐκάλει δὲ ὡς τὰ πολλὰ τῶν ταξιάρχων οὕς καιρὸς αὐτῷ δοκοῖη εἶναι, ἔστι δ' ὅτε καὶ τῶν λοχαγῶν καὶ τῶν δεκαδάρχων τινὰς καὶ τῶν πεμπαδάρχων ἐκάλει, ἔστι δ' ὅτε

καὶ τῶν στρατιωτῶν, ἔστι δ' ὅτε καὶ πεμπάδα ὄλην καὶ δεκάδα ὄλην καὶ λόχον ὄλον καὶ τάξιν ὄλην. ἐκάλει δὲ καὶ ἐτίμα ὁπότε τινὰς ἴδοι τοιοῦτόν τι ποιήσαντας ὃ αὐτὸς ἐβούλετο ποιεῖν. ἦν δὲ τὰ παρατιθέμενα αἰὲν ἴσα αὐτῷ τε καὶ τοῖς καλουμένοις ἐπὶ δειπνον. καὶ τοὺς ἀμφὶ τὸ στράτευμα δὲ ὑπηρέτας ἴσοι- 31 μοίρους πάντων αἰὲν ἐποίει· οὐδὲν γὰρ ἤττον τιμᾶν ἄξιον ἐδόκει αὐτῷ εἶναι τοὺς ἀμφὶ τὰ στρατιωτικὰ ὑπηρέτας οὔτε κηρύκων οὔτε πρέσβων. καὶ γὰρ πιστοὺς ἡγρετο δεῖν εἶναι τούτους καὶ ἐπιστήμονας τῶν στρατιωτικῶν καὶ συνετούς, προσέτι δὲ καὶ σφοδροὺς καὶ ταχεῖς καὶ ἀόκνους καὶ ἀταράκτους. πρὸς δ' ἔτι ἃ οἱ βέλτιστοι νομιζόμενοι ἔχουσιν ἐγίνωσκεν ὁ Κῦρος δεῖν τοὺς ὑπηρέτας ἔχειν, καὶ τοῦτο ἀσκεῖν ὥς μηδὲν ἀνάνοιντο ἔργον, ἀλλὰ πάντα νομίζοιεν πρέπειν αὐτοῖς πράττειν ὅσα ἄρχων προστάττοι.

Ἀεὶ μὲν οὖν ἐπεμέλετο ὁ Κῦρος, ὁπότε συσκη- Π. νολεν, ὅπως εὐχαριστότατοί τε ἅμα λόγοι ἐμβληθήσονται καὶ παρορμῶντες εἰς τὰ γὰθόν. ἀφίκετο δὲ καὶ εἰς τὸνδε ποτὲ τὸν λόγον. Ἀρά γε, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἐνδεέστεροί τι ἡμῶν διὰ τοῦτο φαίνονται εἶναι οἱ ἑταῖροι ὅτι οὐ πεπαίδευνται τὸν αὐτὸν τρόπον ἡμῖν, ἢ οὐδὲν ἄρα διοίσειν ἡμῶν οὔτ' ἐν ταῖς συνουσίαις οὔτε ὅταν ἀγωνίζεσθαι πρὸς τοὺς πολεμίους δέη; καὶ 2 Ὅτιάσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλ' ὁποῖοι μὲν τινες ἔσονται εἰς τοὺς πολεμίους οὐκ ἔγωγε ἐπίσταμαι· ἐν μέντοι τῇ συνουσίᾳ δύσκολοι ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς ἐνιοὶ αὐτῶν φαίνονται. πρῶτήν μὲν γε, ἔφη, Κναξάρης ἐπεμφεν εἰς τὴν τάξιν ἐκάστην λεγεῖα, καὶ ἐγένετο κρέα ἐκάστῃ ἡμῶν τρία ἢ καὶ πλείω τὰ περιφερό-

μενα. καὶ ἤρξατο μὲν ὁ μάγειρος ἀπ' ἐμοῦ τῇ — πρ
 την περίοδον περιφέρων· ὅτε δὲ τὸ δεύτερον εἰσι
 περιόισων, ἐκέλευσα ἐγὼ ἀπὸ τοῦ τελευταίου ἄρ — χεσθ
 3 καὶ ἀνάπαλιν φέρειν. ἀνακραγῶν οὖν τις τῶν — κα
 μέσων τὸν κύκλον κατακειμένων στρατιωτῶν Μ — Δί
 ἔφη, τῶνδε μὲν οὐδὲν ἴσον ἐστίν, εἶγε ἀφ' ἡ — ὦν γε
 τῶν ἐν μέσῳ οὐδεὶς οὐδέποτε ἄρξεται. καὶ ἐγὼ ἀντ
 σας ἡχθῆσθην, εἰ τι μείον δοκοῖεν ἔχειν, καὶ ἐπεὶ αὐτ
 εὐθὺς αὐτὸν πρὸς ἐμέ. ὁ δὲ μάλα γε τοῦτο εὐτάλας
 ὑπήκουσεν. ὥς δὲ τὰ περιφερόμενα ἦκε πρὸς ἡμ
 ἅτε οἶμαι ὑστάτους λαμβάνοντας, τὰ μικρότατα λείπ
 μένα ἦν. ἐνταῦθα δὴ ἐκεῖνος πάννυ ἀνιᾶθεις δῆλος ἦ
 καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν, Τῆς τύχης, τὸ ἐμὲ νῦν κληθ
 4 τα δεῦρο τυχεῖν. καὶ ἐγὼ εἶπον, Ἀλλὰ μὴ φρόνιμ
 αὐτίκα γὰρ ἀφ' ἡμῶν ἄρξεται καὶ σὺ πρῶτος λήψ
 τὸ μέγιστον. καὶ ἐν τούτῳ περιέφερε τὸ τρίτον, ὅτε
 δὴ λοιπὸν ἦν τῆς περιφορᾶς· κακεῖνος ἔλαβε, π
 ἔδοξεν αὐτῷ μείον λαβεῖν· κατέβαλεν οὖν ὃ ἔλαβε
 ὥς ἕτερον ληψόμενος. καὶ ὁ ἄρταμος οἰόμενος αὐτῶν
 οὐδέν τι δεῖσθαι ὕψου, ὥχeto παραφέρων πρὶν λαβεῖν
 5 αὐτὸν ἕτερον. ἐνταῦθα δὴ οὕτω βαρέως ἤνεγκε τὸ
 πάθος ὥστε ἀνήλωτο μὲν αὐτῷ ὃ εἰλήφει ὕψον, ὃ δὲ
 6 ἐτι αὐτῷ λοιπὸν ἦν τοῦ ἐμβάπτεσθαι, τοῦτο πῶς τῷ
 τοῦ ἐκπεπληγχαί τε καὶ τῇ τύχῃ ὀργίζεσθαι δυσθετο
 μενος ἀνέτρεψεν. ὁ μὲν δὴ λοχαγὸς ὁ ἐγγύτατα ἡμῶν
 ἰδὼν συνεκρότησε τῷ χεῖρι καὶ τῷ γέλωτι ἠθροαίνετο.
 ἐγὼ μέντοι, ἔφη, προσεποιούμην βήττειν· οὐδὲ γὰρ
 αὐτὸς ἐδυνάμην τὸν γέλωτα κατασχεῖν. τοιοῦτον μὲν
 δὴ σοι ἔνα, ὃ Κῦρε, τῶν ἐταίρων ἐπιδεικνύω. ἐπὶ
 6 μὲν δὴ τούτῳ ὥσπερ εἰκὸς ἐγέλασαν. ἄλλος δὲ τις

τῶν ταξιάρχων, Οὗτος μὲν δὴ, ὃ Κῦρε, ὡς ἔοι-
 οὔτω δυσκόλῳ ἐπέτυχεν. ἐγὼ δέ, ὡς σὺ διδάξας
 τὰς τάξεις ἀπέπεμψας καὶ ἐκέλευσας διδάσκειν
 ἑαυτοῦ ἕκαστον τάξιν ἃ παρὰ σοῦ ἐμάθομεν, οὔτω
 αἱ ἐγὼ, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι ἐποιοῦν, ἐλθὼν ἐδί-
 ον ἕνα λόχον. καὶ στήσας τὸν λοχαγὸν πρῶτον
 τάξας δὴ ἐπ' αὐτῷ ἄνδρα νεανίαν καὶ τοὺς ἄλλους
 ἡν δεῖν, ἔπειτα σταῖς ἐκ τοῦ ἐμπροσθεν βλέπων
 ὃν λόχον, ἡνίκα μοι ἐδόκει καιρὸς εἶναι, προϊέναι
 νυσα. καὶ ἀνὴρ σοι ὁ νεανίας ἐκεῖνος προελθὼν 7
 λοχαγοῦ πρότερος ἐπορεύετο. κἀγὼ ἰδὼν εἶπον,
 ῥωπε, τί ποιεῖς; καὶ ὃς ἔφη, Προέρχομαι ὥσπερ
 ἐλεύεις. κἀγὼ εἶπον, Ἀλλ' οὐκ ἐγὼ σὲ μόνον ἐκέ-
 ν ἀλλὰ πάντας προϊέναι. καὶ ὃς ἀκούσας τοῦτο
 στραφείς πρὸς τοὺς λοχίτας εἶπεν, Οὐκ ἀκούετε,
 , λοιδοροῦμένον; προϊέναι πάντας κελεύει. καὶ
 ιες πάντες παρελθόντες τὸν λοχαγὸν ἦσαν πρὸς
 ἐπεὶ δὲ ὁ λοχαγὸς αὐτοὺς ἀνεχώριζεν, ἐδυσφύ- 8
 ' καὶ ἔλεγον, Ποτέρῳ δὴ πείθεσθαι χρή; νῦν γάρ
 ν κελεύει προϊέναι, ὁ δ' οὐκ ἔῃ. ἐγὼ μέντοι ἐνεγ-
 ταῦτα πράως ἐξ ἀρχῆς αὖ καταχωρίσας εἶπον
 'να τῶν ὀπισθεν κινεῖσθαι πρὶν ἂν ὁ πρόσθεν
 αι, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ὁρᾷ πάντας, τῷ πρόσθεν
 θαι. ὡς δ' εἰς Πέρσας τις ἀπὼν ἦλθε πρὸς ἐμὲ 9
 ἐκέλευσέ με τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἔγραψα οἴκαδε δοῦ-
 κἀγὼ, ὁ γὰρ λοχαγὸς ἥδει ὅπου ἔκειτο ἡ ἐπι-
 ή, ἐκέλευσα αὐτὸν δραμόντα ἐνεγκεῖν τὴν ἐπιστο-
 ὁ μὲν δὴ ἔτρεχεν, ὁ δὲ νεανίας ἐκεῖνος εἶπετο
 .οχαγῷ σὺν αὐτῷ τῷ θώρακι καὶ τῇ κοπίδι, καὶ
 λος δὲ πᾶς λόχος ἰδὼν ἐκείνον συνέτρεχον· καὶ

ἦγον οἱ ἄνδρες φέροντες τὴν ἐπιστολήν. οὕτως
 10 ὃ γ' ἐμὸς λόχος σοι ἀκριβοὶ πάντα τὰ παρὰ σο
 μὲν δὴ ἄλλοι ὡς εἰκὸς ἐγέλωσιν ἐπὶ τῇ δορυφορίᾳ
 ἐπιστολῆς· ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, ὦ Ζεῦ καὶ πάντες
 οἷους ἄρα ἡμεῖς ἔχομεν ἄνδρας ἐταίρους, οἳ γε
 ῥά πευτοι μὲν οὕτως εἰσὶν ὥστ' εἶναι αὐτῶν καὶ
 ὕψω παμπόλλους φίλους ἀνακτῆσασθαι, πιδαι
 οὕτως εἰσὶ τινες ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ προστα
 νον πρότερον πείθονται. ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα π
 τινὰς χορὴ μᾶλλον εὖξασθαι ἢ τοιούτους στρα
 11 ἔχειν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἅμα γελῶν οὕτως ἐπ
 τοὺς στρατιώτας. ἐν δὲ τῇ σκηνῇ ἐτύγγανέ τι
 τῶν ταξιάρχων Ἀγλαϊτάδας ὄνομα, ἀνὴρ τὸν τι
 τῶν στρυφνοτέρων ἀνθρώπων, ὃς οὕτωςί πως
 Ἦ γὰρ οἶει, ἔφη, ὦ Κῦρε, τούτους ἀληθῆ λέγειν
 τα; Ἀλλὰ τί μὴν βουλόμενοι, ἔφη ὁ Κῦρος, ψει
 ται; Τί δ' ἄλλο γ', ἔφη, εἰ μὴ γέλωτα ποιεῖν ἐθ
 12 τες ὑπὲρ οὗ λέγουσι ταῦτα καὶ ἀλαζονεύονται.
 Κῦρος, Εὐφήμει, ἔφη, μηδὲ λέγε ἀλαζόνας εἶναι
 τοὺς. ὁ μὲν γὰρ ἀλαζῶν ἔμοιγε δοκεῖ ὄνομα καὶ
 ἐπὶ τοῖς προσποιουμένοις καὶ πλουσιωτέροις εἶναι
 εἰσὶ καὶ ἀνδρειότεροις καὶ ποιήσῃν ἢ μὴ ἱκανοὶ
 ὑπισχνουμένοις, καὶ ταῦτα φανεροῖς γιγνομένοις
 τοῦ λαβεῖν τι ἔνεκα καὶ κερδοῦναι ποιοῦσιν. οἱ δὲ
 χανώμενοι γέλωτα τοῖς συνοῦσι μήτε ἐπὶ τῷ α
 κέρδει μήτ' ἐπὶ ζημίᾳ τῶν ἀκούοντων μήτε ἐπὶ β
 μηδεμιᾷ, πῶς οὐχ οὗτοι ἀστείοι ἂν καὶ εὐχάριτε
 13 καιότερον ὀνομάζοιντο μᾶλλον ἢ ἀλαζόνες; ὁ μὲ
 Κῦρος οὕτως ἀπελογήσατο περὶ τῶν τὸν γέλωτα π
 σχόντων· αὐτὸς δὲ ὁ ταξίαρχος ὁ τὴν τοῦ λόχου

ριτίαν διηγησάμενος ἔφη, Ἦπου ἄν, ἔφη, ὦ Ἀγλα-
τάδα, εἴ γε κλάειν ἐπειρώμεθά σε ποιεῖν, σφόδρ' ἄν
ἡμῖν ἐμέμφου, ὥσπερ ἔνιοι καὶ ἐν πόδαῖς καὶ ἐν λό-
γοις οἰκτρὰ τινα λογοποιοῦντες. εἰς δ' ἄκρνα πειρῶνται
ἔργειν, ὁπότε γε νῦν καὶ αὐτὸς εἰδὼς ὅτι εὐφραίνειν
μὲν τί σε βουλόμεθα, βλάψαι δ' οὐδέν, ὅμως οὕτως
ἐν πολλῇ ἀτιμίᾳ ἡμᾶς ἔχεις. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀγ- 14
λαϊτάδας, καὶ δικαίως γε, ἐπεὶ καὶ αὐτοῦ τοῦ κλάον-
τας καθίζοντος τοὺς φίλους πολλαχοῦ ἔμοιγε δοκεῖ
ἐλάττονος ἄξια διαπραττέσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχαν-
ώμενος. εὐφρήσεις δὲ καὶ σύ, ἣν ὀρθῶς λογίζῃ, ἐμὲ
ἀληθῆ λέγοντα. κλαύμασι μὲν γε καὶ πατέρες υἱοῖς
σωφροσύνην μηχανῶνται καὶ διδάσκαλοι παισὶν ἀγαθὰ
μαθήματα, καὶ νόμοι γε πολίτας διὰ τοῦ κλάοντος κα-
θίζειν εἰς δικαιοσύνην προτρέπονται· τοὺς δὲ γέλωτα
μηχανωμένους ἔχοις ἂν εἰπεῖν ἢ σώματα ὠφελοῦντας
ἢ ψυχὰς οἰκονομικωτέρας τι ποιοῦντας ἢ πολιτικωτέ-
ρας; ἐκ τούτου ὁ Ὑστάσπας ὡδὲ πως εἶπε· Σύ, ἔφη, 15
ὦ Ἀγλαϊτάδα, ἣν ἐμοὶ πεῖθῃ, εἰς μὲν τοὺς πολεμίους
θαρρῶν δαπανήσεις τοῦτο τὸ πολλοῦ ἄξιον, καὶ κλά-
οντας ἐκείνους πειράσει καθίζειν· ἡμῖν δὲ πάντως,
ἔφη, τοῖσδε τοῖς φίλοις τούτου τοῦ ὀλίγου ἀξίου, τοῦ
γέλωτος ἐπιδαφιλεύσει. καὶ γὰρ οἶδ' ὅτι πολὺς σοί
ἐστὶν ἀποκείμενος· οὔτε γὰρ αὐτὸς χρώμενος ἀνησί-
μωκας αὐτόν, οὐδὲ μὴν φίλοις οὐδὲ ξένοις ἐκὼν εἶ-
ναι γέλωτα παρέχεις· ὥστε οὐδεμία σοι πρόφασις ἐσ-
τιν ὥς οὐ παρεκτέον σοι ἡμῖν γέλωτα. καὶ ὁ Ἀγλαϊ-
τάδας εἶπε, Καὶ οἶει γε, ὦ Ὑστάσπα, γέλωτα περι-
ποιεῖν ἐξ ἐμοῦ, καὶ ὁ ταξίαρχος εἶπε, Ναὶ μὰ Δί',
ἀνότητος ἄρα ἐστίν· ἐπεὶ ἐκ γε σοῦ πῦρ, οἶμαι, ῥῆον

- 16 ἄν τις ἐκτρίψειεν ἢ γέλωτα ἐξαγάγοιτο. ἐπὶ τούτῳ
 δὴ οἷ τε ἄλλοι ἐγέλασαν, τὸν τρόπον εἰδότες α
 ὁ τ' Ἀγλαϊτάδας ἐπεμειδίασε. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν
 τὸν φαιδρωθέντα, Ἀδίκεις, ἔφη, ὦ ταξίαρχε, δι
 δρα ἡμῖν τὸν σπουδαιότατον διαφθείρεις γελῶν
 πείθων, καὶ ταῦτα, ἔφη, οὕτω πολέμιον ὄντα τι
 17 λωτι. ταῦτα μὲν δὴ ἐνταῦθα ἐληξεν. ἐκ δὲ τι
 Χρυσάντας ὥδε ἔλεξεν.
- 18 Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, ὦ Κῦρε καὶ πάντες οἱ παρι
 ἔννοῳ ὅτι συνεξεληλύθασι μὲν ἡμῖν οἱ μὲν καὶ
 τίονες, οἱ δὲ καὶ μέλονος ἄξιοι· ἦν δέ τι γένηται
 θόν, ἀξιώσουσιν οὗτοι πάντες ἰσομοιρεῖν. καίτοι
 οὐδὲν ἀνισώτερον νομίζω ἐν ἀνθρώποις εἶναι ἢ
 ἴσου τὸν τε κακὸν καὶ τὸν ἀγαθὸν ἀξιοῦσθαι.
 Κῦρος εἶπε πρὸς τοῦτο, Ἀρ' οὖν, πρὸς τῶν θεῶ
 ἄνδρες, κράτιστον ἡμῖν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου β
 εἰς τὸ στρατεύμα, πότερα δοκεῖ, ἦν τι ἐκ τῶν π
 ὧ ὁ θεὸς ἀγαθόν, ἰσομοίρους πάντας ποιεῖν, ἢ
 ποῦντας τὰ ἔργα ἐκάστου πρὸς ταῦτα καὶ τὰς
 19 ἐκάστῳ προστιθέναι; Καὶ τί δεῖ, ἔφη ὁ Χρυσά
 ἐμβαλεῖν λόγον περὶ τούτου, ἀλλ' οὐχὶ προσιπεῖ
 οὕτω ποιήσεις; οὐ καὶ τοὺς ἀγῶνας οὕτω προ
 καὶ τὰ ἄθλα; Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐχ
 ταῦτα ἐκείνοις· ἃ μὲν γὰρ ἐν στρατεύομενοι πε
 ται, κοινὰ οἶμαι ἑαυτῶν ἡγῆσονται εἶναι· τὴν δ
 χὴν τῆς στρατιᾶς ἐμὴν ἴσως ἔτι οἰκοθεν νομίζ
 εἶναι, ὥστε διατάττοντα ἐμὲ τοὺς ἐπιστάτας οὐδὲ
 20 μαι ἀδικεῖν νομίζουσιν. Ἡ καὶ οἶει, ἔφη ὁ Χρ
 τας, ψηφίσασθαι ἂν τὸ πλῆθος συνελθὼν ὥστ
 ἴσων ἐκάστον τυγχάνειν, ἀλλὰ τοὺς κράτιστους

τιμαῖς καὶ δάφοις πλεονεκτεῖν; Ἐργῶν, ἔφη ὁ Κῦρος, οἶμαι, ἅμα μὲν ἡμῶν συναγορευόντων, ἅμα δὲ καὶ αἰσχρὸν ὃν ἀντιλέγειν τὸ μὴ οὐχὶ τὸν πλεῖστα καὶ πονοῦντα καὶ ὠφελοῦντα τὸ κοινὸν τοῦτον καὶ μεγίστων ἀξιοῦσθαι. οἶμαι δ', ἔφη, καὶ τοῖς κακίστοις συμφέρον φανεῖσθαι τοῖς ἀγαθοῖς πλεονεκτεῖν. ὁ δὲ Κύ-²¹ ρος ἐβούλετο καὶ αὐτῶν ἕνεκα τῶν ὁμοτίμων γενέσθαι τοῦτο τὸ ψήφισμα· βελτίους γὰρ ἂν καὶ αὐτοὺς ἡγεῖτο τούτους εἶναι, εἰ εἶδειεν ὅτι ἐκ τῶν ἔργων καὶ αὐτοὶ κρινόμενοι τῶν ἀξίων τεύχονται. καιρὸς οὖν ἐδόκει ἀέτῳ εἶναι νῦν ἐμβαλεῖν περὶ τούτου ψήφον, ἐν ᾧ καὶ οἱ ὁμότιμοι ὥκνουν τὴν τοῦ ὅχλου ἰσομορίαν. οὕτω δὲ συνεδόκει τοῖς ἐν τῇ σκηνῇ συμβαλέσθαι περὶ τούτου λόγους καὶ συναγορεύειν ταῦτα ἔφασαν χρῆναι ὅστιςπερ ἀνὴρ οἴοιτο εἶναι.

Ἐπιγελάσας δὲ τῶν ταξιάρχων τις εἶπεν, Ἄλλ' ²² ἐγὼ, ἔφη, ἄνδρα οἶδα καὶ τοῦ δήμου ὃς συνερεῖ ὥστε μὴ εἰκῇ οὕτως ἰσομορίαν εἶναι. ἄλλος δ' ἀντήρετο τοῦτον τίνα λέγοι. ὁ δ' ἀπεκρίνατο, Ἔστι νῆ Δί' ἀνὴρ ἡμῖν ἀσύσκημος, ὃς ἐν παντὶ μαστεύει πλέον ἔχειν. ἄλλος δ' ἐπήρετο αὐτόν, Ἡ καὶ τῶν πόνων; Μὰ Δί', ἔφη, οὐ μὲν δή· ἀλλὰ τοῦτό γε ψευδόμενος ἐάλωκα. καὶ γὰρ πόνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ὁρῶ πάννυ θαρραλέως βουλόμενον μείον ἔχειν παρ' ὄντι-
²³ ναοῦν. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, γιγ-
 νώσκω τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους οἷον καὶ οὗτος νῦν λέγει, εἶπερ δεῖ ἐνεργὸν καὶ πειθόμενον ἔχειν τὸ στρα-
 τευμα, ἔξαιρετέους εἶναι ἐκ τῆς στρατιᾶς. δοκεῖ γάρ μοι τὸ μὲν πολὺ τῶν στρατιωτῶν εἶναι οἷον ἔπρεσθαι ἢ ἂν τις ἡγήται· ἄγειν δ' οἶμαι ἐπιχειροῦσιν οἱ μὲν

καλοὶ κάγαθοι ἐπὶ τὰ καλὰ κάγαθά, οἱ δὲ πονηροὶ
 24 ἐπὶ τὰ πονηρά. καὶ πολλάκις τοίνυν πλείονας ὁμογνώ-
 μονας λαμβάνουσιν οἱ φαῦλοι ἢ οἱ σπουδαῖοι. ἡ γὰρ
 πονηρία διὰ τῶν παραντίκα ἡδονῶν πορευομένη ταύ-
 τας ἔχει συμπειθούσας πολλοὺς αὐτῇ ὁμογνωμονεῖν
 ἢ δ' ἀρετῇ πρὸς ὄρθιον ἔγρουσα οὐ πάνυ δεινὴ ἔστω
 ἐν τῷ παραντίκα εἰκῇ συνεπισπᾶσθαι, ἄλλως τε καὶ
 ἦν ἄλλοι ὧσιν ἐπὶ τὸ κρανὲς καὶ τὸ μαλακὸν ἀνα-
 25 παρακαλοῦντες. καὶ τοίνυν ὅταν μὲν τινες βλακείᾳ καὶ
 ἀπονίᾳ μόνον κακοὶ ᾖσι, τούτους ἐγὼ νομίζω ὥσπερ
 κηφῆνας δαπάνῃ μόνον ζημιοῦν τοὺς κοινωνούς· οἱ δ' ἐκ
 τῶν μὲν πόνων κακοὶ ᾖσι κοινωνοί, πρὸς δὲ τὸ πλε-
 νεκτεῖν σφοδροὶ καὶ ἀναίσχυντοι, οὗτοι καὶ ἡγεμον-
 κοὶ εἰσὶ πρὸς τὰ πονηρά· πολλάκις γὰρ δύνανται τῇ
 πονηρίᾳ πλεονεκτοῦσαν ἀποδεικνύναι· ὥστε κατὰ-
 26 πασιν ἐξαιρετέοι ἡμῖν οἱ τοιοῦτοί εἰσι. καὶ μὴ μέντοι
 σκοπεῖτε ὅπως ἐκ τῶν πολιτῶν ἀντιπληρώσετε τὰς πό-
 λεις, ἀλλ' ὥσπερ ἵπποι οἱ ἂν ἄριστοι ᾖσιν, οὐχ ὅτι
 ἂν πατριῶται, τούτους ζητεῖτε, οὕτω καὶ ἀνθρώπους
 ἐκ πάντων οἱ ἂν ὑμῖν δοκῶσι μάλιστα συνισχυροῦν
 τε ὑμᾶς καὶ συγκοσμήσειν, τούτους λαμβάνετε. μαρ-
 τυρεῖ δέ μοι καὶ τόδε πρὸς τὸ ἀγαθόν· οὔτε γὰρ ἔρ-
 μα δῆπου ταχὺ γένοιτ' ἂν βραδέων ἵππων ἐνόντων
 οὔτε δίκαιον ἀδίκων συνεξηγμένων, οὐδὲ οἶκος διό-
 ναιτ' ἂν εὖ οἰκείσθαι πονηροῖς οἰκέταις χρώμενος,
 ἀλλὰ καὶ ἐνδεόμενος οἰκετῶν ἥττον σφάλλεται ἢ ὑπὸ
 27 ἀδίκων ταραττόμενος. εὖ δ' ἴστε, ὦ ἄνδρες, ἔφη
 φίλοι, ὅτι οὐδὲ τοῦτο μόνον ὠφελήσουσιν οἱ κακοὶ
 ἀφαιρεθέντες ὅτι κακοὶ ἀπέσονται, ἀλλὰ καὶ τῶν κα-
 ταμενόντων οἱ μὲν ἀνεπίμπλαντο ἤδη κακίας, ἀποκα-

αροῦνται πάλιν ταύτης, οἱ δὲ ἀγαθοὶ τοὺς κακοὺς
 ἰόντες ἀτιμασθέντας πολλὸν εὐθυμότερον τῆς ἀρετῆς
 νθεξέονται. ὁ μὲν οὕτως εἶπε· τοῖς δὲ φίλοις πᾶσι 28
 νυνέδοξε ταῦτα, καὶ οὕτως ἐποιοῦν.

Ἐκ δὲ τούτου πάλιν αὐτοῖς σκώμματος ἤρχετο ὁ
 ὕψος. κατανοήσας γάρ τινα τῶν λοχαγῶν σύνδειπνον
 αἰ παρακλίτην πεπονημένον ἄνδρα ὑπέρδασύν τε καὶ
 πέραισχρον, ἀνακαλέσας τὸν λοχαγὸν ὀνομαστὶ εἶπεν
 δε· Ὁ Σαμβαύλα, ἔφη, ἀλλ' ἡ καὶ σὺ κατὰ τὸν Ἑλ-
 ληνικὸν τρόπον, ὅτι καλὸν ἐστὶ, περιάγει τοῦτο τὸ
 εἰράκιον τὸ παρακατακείμενόν σοι; Νῆ τὸν Δί', ἔφη
 Σαμβαύλας, ἡδομαι γοῦν καὶ ἐγὼ συνῶν τε καὶ
 εἰόμενος τοῦτον. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ σύσκηνοι προσ- 29
 βλεψαν· ὥς δὲ εἶδον τὸ πρόσωπον τοῦ ἀνδρὸς ὑπερ-
 ἄλλον αἰσχει, ἐγέλασαν πάντες. καὶ τις εἶπε, Πρὸς
 ὦν θεῶν, ὦ Σαμβαύλα, πόῃ ποτέ σε ἔργῳ ὁ ἀνὴρ
 ὅτος ἀνήρτηται; καὶ ὃς εἶπεν, Ἐγὼ ὑμῖν νῆ τὸν Δία, 30
 ἄνδρες, ἐρῶ. ὅποσάκις γὰρ αὐτὸν ἐκάλεσα εἴτε νυ-
 τὸς εἴτε ἡμέρας, οὐκ ἔποτε μοι οὐτ' ἀσχολίαν προ-
 νασίστατο οὔτε βάρην ὑπήκουσεν, ἀλλ' ἄει τρέχων·
 ποσάκις τε αὐτῷ πράξαι τι προσέταξα, οὐδὲν ἀνι-
 ρωτί ποτε αὐτὸν εἶδον ποιοῦντα. πεποίηκε δὲ καὶ
 οὐς δεκαδίας πάντας τοιούτους, οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ
 ποδεικνὺς οἷους δεῖ εἶναι. καὶ τις εἶπε, Κἄπειτα τοι- 31
 οῦτον ὄντα οὐ φιλεῖς αὐτὸν ὥσπερ τοὺς συγγενεῖς;
 αἱ δὲ αἰσχροὶ ἐκείνος πρὸς τοῦτο ἔφη· Μὰ Δία· οὐ
 ἄρ φιλόπονός ἐστιν· ἐπεὶ ἤρκει ἂν αὐτῷ, εἰ ἐμὲ ἤθελε
 μιλεῖν, τοῦτο ἀντὶ πάντων τῶν γυμνασίων.

Τοιαῦτα μὲν δὴ καὶ γελοῖα καὶ σπουδαῖα καὶ ἐλέ-III.
 γετο καὶ ἐπράττετο ἐν τῇ σκηνῇ. τέλος δὲ τὰς τρίτας

σπονδὰς ποιήσαντες καὶ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς τὴν
 τὴν σπηνὴν εἰς κοίτην διέλκον. τῇ δ' ὕστερα
 ρος συνέλεξε πάντα τοὺς στρατιώτας καὶ ἔλεξε τ
 2 Ἄνδρες φίλοι, ὁ μὲν ἀγὼν ἐγγὺς ἤμιν· π
 χονται γὰρ οἱ πολέμιοι. τὰ δ' ἄλλα τῆς νίκῃ
 μὲν ἡμεῖς νικῶμεν, τοῦτο γάρ, ἔφη, δεῖ καὶ
 καὶ ποιεῖν, δηλὸν ὅτι οἱ τε πολέμιοι ἡμέτεροι
 τῶν πολεμίων ἀγαθὰ πάντα· ἦν δὲ ἡμεῖς αὐ
 μεθα, καὶ οὕτω τὰ τῶν νικωμένων πάντα τοῖς
 3 σιν δεῖ ἄλλα πρόκειται. οὕτω δὲ, ἔφη, δεῖ ὑμ
 γνώσκειν ὥς ὅταν μὲν ἐνθρονοὶ κοινῶνδὲ πο
 γενόμενοι ἐν ἑαυτοῖς ἕκαστοι ἔχωσιν, ὥς, εἰ μὴ
 τις προθυμῆσεται, οὐδὲν ἐσόμενον τῶν δεόντων,
 πολλὰ καὶ καλὰ διαπράττονται· οὐδὲν γὰρ αὐτοῖ
 γέεται τῶν πράττεσθαι δεομένων· ὅταν δ' ἕκαστοι
 νοηθῇ ὥς ἄλλος ἐστὶ ὁ πρᾶττων καὶ ὁ μαχόμε
 καὶ αὐτὸς μαλακίζεται, τούτοις, ἔφη, εὖ ἴστε δι
 4 σιν ἅμα πάντα ἡκεῖ τὰ χαλεπὰ φερόμενα. καὶ ὁ
 οὕτω πως ἐποίησε· τοῖς μὴ θέλουσιν ἑαυτοῖς προ
 τεῖν ἐκπονεῖν τὰγαθὰ ἄλλους αὐτοῖς ἐπιτακτῆρα
 ὄωσι. νῦν οὖν τις, ἔφη, λεγέτω ἐνθάδε ἀναστὰς
 αὐτοῦ τούτου ποτέρως ἂν τὴν ἀρετὴν μάλλον
 ἀσπείσθαι παρ' ἡμῖν, εἰ μέλλοι ὁ πλείστα καὶ π
 καὶ κινδυνεύειν ἐθελῶν πλείστης καὶ τιμῆς τεύξε
 ἢ ἂν εἰδῶμεν ὅτι οὐδὲν διαφέρει κακὸν εἶναι· οἱ
 γὰρ πάντες τῶν ἴσων τευξόμεθα. ἐνταῦθα δὲ ἀν
 5 Χρυσάντας, εἰς τῶν ὁμοτίμων, ἀνὴρ οὐτε μέγας
 ἰσχυρὸς ἰδεῖν, φρονήσει δὲ διαφέρων, ἔλεξεν,
 οἶμαι μὲν, ἔφη, ὦ Κῆρε, οὐδὲ διανοοούμενόν σ
 δεῖ ἴσον ἔχειν τοὺς κακοὺς τοῖς ἀγαθοῖς ἐμβαλεῖν

τον τὸν λόγον, ἀλλ' ἀπεπειρώμενον εἰ τις ἄρα ἔσται
 ἀνὴρ ὅστις ἐθελήσει ἐπιδείξαι ἑαυτὸν ὥς διανοεῖται
 μηδὲν καλὸν κἀγαθὸν ποιεῖν, ἂν ἄλλοι τῇ ἀρετῇ κα-
 ταπράξωσι, τούτων ἱσομοιρεῖν. ἐγὼ δ', ἔφη, οὔτε πο- 6
 σὶν εἰμι ταχὺς οὔτε χερσὶν ἰσχυρός, γιγνώσκω τε ὅτι
 ἔξ ὧν ἂν ἐγὼ τῷ ἑμῷ σώματι ποιήσω, οὐ κριθείην
 οὔτε ἂν πρῶτος οὔτε ἂν δεύτερος, οἶμαι δ' οὐδ' ἂν
 χιλιοστός, ἴσως δ' οὐδ' ἂν μυριοστός· ἀλλὰ καὶ ἐκεί-
 νο, ἔφη, σαφὲς ἐπίσταμαι ὅτι εἰ μὲν οἱ δυνατοὶ ἐρ-
 ρωμένως ἀντιλήφονται τῶν πραγμάτων, ἀγαθοῦ τινὸς
 μοι μετέσται τοσοῦτον μέρος ὅσον ἂν δίκαιον ᾗ· εἰ
 δ' οἱ μὲν κακοὶ μηδὲν ποιήσουσιν, οἱ δ' ἀγαθοὶ καὶ
 δυνατοὶ ἀδύμως ἔξουσιν, δέδοικα, ἔφη, μὴ ἄλλου τινὸς
 μᾶλλον ἢ τοῦ ἀγαθοῦ μεθέξω πλεον μέρος ἢ ἐγὼ βού-
 λωμαι. Χρυσάντας μὲν δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνέστη δ' ἐπ' 7
 αὐτῷ Φερκύλας Πέρσης τῶν δημοτῶν, Κύρῳ πως ἔτι
 οἰκοῦθεν συνήθης καὶ ἀρεστὸς ἀνὴρ, καὶ τὸ σῶμα
 καὶ τὴν ψυχὴν οὐκ ἀγεννεῖ ἀνδρὶ εὐκῶς, καὶ ἔλεξε
 τοιάδε.

Ἐγὼ, ἔφη, ὦ Κύρε καὶ πάντες οἱ παρόντες Πέρ- 8
 σαι, ἡγοῦμαι μὲν ἡμᾶς πάντας ἐκ τοῦ ἴσου νῦν ὁρ-
 μαῖσθαι εἰς τὸ ἀγωνίζεσθαι περὶ ἀρετῆς· ὁρῶ γὰρ ὁμοίᾳ
 μὲν τροφῇ πάντας ἡμᾶς τὸ σῶμα ἀσκούοντας, ὁμοίᾳς
 δὲ συνουσίᾳς πάντας ἀξιουμένους, ταῦτα δὲ πᾶσιν
 ἡμῖν πρόκειται. τό τε γὰρ τοῖς ἄρχουσιν πεῖθεσθαι
 πᾶσιν ἐν κοινῷ κεῖται, καὶ ὃς ἂν φανῇ τοῦτο ἀπρο-
 φασίστως ποιεῖν, τοῦτον ὁρῶ παρὰ Κύρου τιμῆς τυγ-
 χάνοντα· τό τε πρὸς τοὺς πολεμίους ἔλκιμον εἶναι οὐ
 τῷ μὲν προσήκον τῷ δ' οὔ, ἀλλὰ πᾶσι καὶ τοῦτο προ-
 κέκριται κάλλιστον εἶναι. νῦν δ', ἔφη, ἡμῖν καὶ δεῖ- 9

- κινυται μάχη. ἦν ἐγὼ ὁρῶ πάντας ἀνθρώπους φύσις ἐπισταμένους, ὥσπερ γε καὶ τἄλλα ζῷα ἐπίσταται τῇ μάχῃν ἕκαστα οὐδὲ παρ' ἐνὸς ἄλλου μαθόντα ἢ παρ' τῆς φύσεως, οἷον ὁ βοῦς κέρατι παίζειν, ὁ ἵππος ὀπίῃ, ὁ κύων στόματι, ὁ κᾶπρος ὀδόντι. καὶ φυλάττεισθαι γ', ἔφη, ἅπαντα ταῦτα ἐπίσταται ἀφ' ὧν μάλιστα δεῖ καὶ ταῦτα εἰς οὐδενὸς διδασκάλου πάποτε φοιτήσαντα.
- 10 καὶ ἐγὼ, ἔφη, ἐκ παιδίου εὐθὺς προβάλλεσθαι ἡμισέμην πρὸ τούτων ὅ,τι ᾤμην πληγήσεσθαι· εἰ δὲ μὴ ἄλλο μηδὲν ἔχοιμι, τὼ χεῖρε προέχων ἐνεπύδιζον ἡ ἐδυνάμην τὸν παίοντα· καὶ τοῦτο ἐποίουν οὐ διδασκόμενος, ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτῷ τούτῳ παίόμενος, εἰ προβαλοίμην. μάχαιράν γε μὴν εὐθὺς παιδίον ὧν ἤπαζον ὅπου ἴδοιμι, οὐδὲ παρ' ἐνὸς οὐδὲ τοῦτο μαθὼν ὅπως δεῖ λαμβάνειν ἢ παρὰ τῆς φύσεως, ὥς ἐγὼ φημι. ἐποίουν γοῦν καὶ τοῦτο κωλυόμενος, οὐ διδασκόμενος· ὥσπερ καὶ ἄλλα ἔστιν ἃ εἰργόμενος καὶ ἐνὶ μητρὸς καὶ ὑπὸ πατρὸς ὑπὸ τῆς φύσεως πράττειν ἤντα καζόμεν. καὶ ναὶ μὰ Δία ἔπαιόν γε τῇ μαχαίρᾳ πᾶν ὅ,τι δυναίμην λανθάνειν. οὐ γὰρ μόνον φύσει ἦν, ὥσπερ τὸ βαδίζειν καὶ τρέχειν, ἀλλὰ καὶ ἡδὺ πρὸς
- 11 τῷ πεφυκέναι τοῦτο ἐδόκει μοι εἶναι. ἐπεὶ δ' οὐκ ἔφη, αὐτῇ, ἡ μάχη καταλείπεται, ἐν ᾗ προθυμίας μᾶλλον ἢ τέχνης ἔργον ἐστί, πῶς ἡμῖν οὐχ ἡδέως πρὸς τούσδε τοὺς ὁμοτίμους ἀγωνιστέον; ὅπου γε τὰ μὲν ἄθλα τῆς ἀρετῆς ἴσα πρόκειται, παραβαλλόμενα δὲ οὐκ ἴσα εἰς τὸν κίνδυνον ἵμεν, ἀλλ' οὗτοι μὲν ἐν-τιμον, ὅσπερ μόνος ἡδιστος, βίον, ἡμεῖς δὲ ἐπίκουον
- 12 μὲν, ἄτιμον δέ, ὅσπερ οἶμαι χαλεπώτατος. μάλιστα δέ, ὧ ἄνδρες, τοῦτό με [εὐθύμως] εἰς τὸν ἀγῶνα τὸν

πρὸς τούτους παρορμᾷ ὅτι Κῦρος ὁ κρίνων ἔσται, δὲ
 οὐ φθόνῳ κρίνει, ἀλλὰ σὺν θεῶν ὁρῶν λέγω ἢ μὴν
 ἐμοὶ δοκεῖ Κῦρος οὕστινας ἂν ὁρᾷ ἀγαθοὺς φιλεῖν
 οὐδὲν ἤτιον ἑαυτοῦ· τούτοις γοῦν ὁρᾷ αὐτὸν ὅ,τι ἂν
 ἔχη ἥδιον διδόντα μᾶλλον ἢ αὐτὸν ἔχοντα. καίτοι, 13
 ἔφη, οἶδα ὅτι οὗτοι μέγα φρονοῦσιν ὅτι πεπαιδευνται
 δὴ καὶ πρὸς λιμὸν καὶ δίψαν καὶ πρὸς ῥίγος καρτε-
 ρεῖν, κακῶς εἰδότες ὅτι καὶ ταῦτα ἡμεῖς ὑπὸ κρείττο-
 νος διδασκάλου πεπαιδευμέθα ἢ οὗτοι. οὐ γὰρ ἔστι
 διδάσκαλος οὐδεὶς τούτων κρείττων τῆς ἀνάγκης, ἢ
 ἡμᾶς καὶ λίαν ταῦτ' ἀκριβοῦν ἐδίδαξε. καὶ πονεῖν οὐ- 14
 τοι μὲν τὰ ὅπλα φέροντες ἐμελέτων, ἃ ἔστιν ἔπαισι
 ἀνθρώποις ἡδύρηναι ὥς ἂν εὐφορώτατα εἴη, ἡμεῖς δέ
 γ', ἔφη, ἐν μεγάλοις φορτίοις καὶ βαδίζειν καὶ τρέ-
 χειν ἡναγκαζόμεθα, ὥστε νῦν ἐμοὶ δοκεῖν τὸ τῶν
 ὅπλων φόρημα πτεροῖς μᾶλλον εἰκέναι ἢ φορτίῳ. ὥς 15
 οὖν ἐμοῦ γε καὶ ἀγωνιουμένου καὶ ὁποῖος ἂν τις ᾧ
 κατὰ τὴν ἀξίαν με τιμᾶν ἀξιόσποντος, οὕτως, ἔφη, ᾧ
 Κῦρε, γίγνωσκε. καὶ ὑμῖν γ', ἔφη, ᾧ ἄνδρες δημό-
 ται, παραινῶ εἰς ἔριν ὁρμᾶσθαι ταύτης τῆς μάχης
 πρὸς τοὺς πεπαιδευμένους τούσδε· νῦν γὰρ ἄνδρες εἰ-
 λημμένοι εἰσὶν ἐν δημοτικῇ ἀγωνίᾳ. Φεραύλας μὲν 16
 δὴ οὕτως εἶπεν. ἀνίσταντο δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἑκα-
 τέρων συναγορεύοντες. ἔδοξε κατὰ τὴν ἀξίαν τιμᾶ-
 σθαι ἕκαστον, Κῦρον δὲ τὸν κρίνοντα εἶναι. ταῦτα
 μὲν δὴ οὕτω προουκωρήει.

Ἐκάλεσε δ' ἐπὶ δαίπνῳ ὁ Κῦρος καὶ ὅλην ποτὲ 17
 τάξιν σὺν τῷ ταξίαρχῳ, ἡ ὧν αὐτὸν τοὺς μὲν ἡμίσεις
 τῶν ἀνδρῶν τῆς τάξεως ἀντιτάξαντα ἑκατέρωθεν εἰς
 ἑμβολήν, θώρακας μὲν ἀμφοτέρους ἔχοντας καὶ γέρεα

- ἐν ταῖς ἀριστεραῖς, εἰς δὲ τὰς δεξιὰς νάρθηκας παρὰ
 τοῖς ἡμίσεσιν ἔδωκε, τοῖς δ' ἑτέροις εἶπεν ὅτι βάλω
 18 θεῆσαι ἀναιρουμένους ταῖς βόλοις. ἐπεὶ δὲ παρεσ-
 ασμένοι οὕτως ἔστησαν, ἐσήμηνεν αὐτοῖς μέγιστα
 ἐνταῦθα δὴ οἱ μὲν ἔβαλλον ταῖς βόλοις καὶ ἦσαν ἐ-
 ἐτύγχανον καὶ θωράκων καὶ γέφυρας, οἱ δὲ καὶ μῆλα
 καὶ κνημίδος. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, οἱ τοὺς νάρ-
 κας ἔχοντες ἐπαίον τῶν μὲν μηρούς, τῶν δὲ χειρᾶς, τῶν δὲ
 κνήμας, τῶν δὲ καὶ ἐπικυπτόντων ἐπιβόλους ἐπαίον τῶν
 τραχήλους καὶ τὰ νῶτα. τέλος δὲ τρεψάμενοι ἔδωκαν
 οἱ ναρθηκοφόροι παίοντες σὺν πολλῷ γέλωτι καὶ αἰ-
 διᾷ. ἐν μέρει γε μὴν οἱ ἕτεροι λαβόντες πάλιν τὰς
 νάρθηκας ταῦτά ἐποίησαν τοὺς ταῖς βόλοις βάλω-
 19 τας. ταῦτα δ' ἀγασθεῖς ὁ Κῦρος, τοῦ μὲν ταμίᾳ
 τὴν ἐπίνοιαν, τῶν δὲ τὴν πειθῶ, ὅτι ἅμα μὲν ἡ-
 μυνάζοντο, ἅμα δὲ ἠὺθυμοῦντο, ἅμα δὲ ἐνέβαιον οἱ ἐ-
 κασθέντες τῇ τῶν Περσῶν ὀπλίσει, τοῦτοις δὲ ἡρώ-
 ἐκάλεσέ τε ἐπὶ δεῖπνον αὐτοὺς καὶ ἐν τῇ σκητῇ ἔ-
 τινας αὐτῶν ἐπιδεδεμένους, τὸν μὲν τινα ἀντικνήμια
 20 τὸν δὲ χεῖρα, ἡρώτα τί πάθοιεν. οἱ δ' εἶπον ὅ-
 πληγέειν ταῖς βόλοις. ὁ δὲ πάλιν ἐπηρώτα πότῃ
 ἐπεὶ ὁμοῦ ἐγένοντο ἢ ὅτε πρόσω ἦσαν. οἱ δ' εἶπον
 ὅτε πρόσω ἦσαν. ἐπεὶ δὲ ὁμοῦ ἐγένοντο, παρεσ-
 ἔφασαν εἶναι καλλίστην οἱ ναρθηκοφόροι· οἱ δὲ σφ-
 κεκομμένοι τοῖς νάρθηξιν ἀνέκραγον ὅτι οὐ σφίσι
 κοίη παιδιὰ εἶναι τὸ ὁμόθεν παλεσθαι· ἅμα δὲ ἐ-
 δείκνυσαν τῶν ναρθήκων τὰς πληγὰς καὶ ἐν χερσὶ
 καὶ ἐν τραχήλοις, ἐνιοὶ δὲ καὶ ἐν προσώποις. καὶ τότε
 τε μὲν ὥσπερ εἰκὸς ἐγέλων ἐπ' ἀλλήλοις. τῇ δ' ὕστε-
 ραῖα μεστὸν ἦν τὸ πεδῖον πᾶν τῶν τούτους μεροῦς

καὶ εἰ μὴ ἄλλο τι σπουδαιότερον πράττειεν, τῇ τῇ παιδιᾷ ἔχρῳντο.

Ἄλλον δὲ ποτε ἰδὼν ταξίαρχον ἄγοντα τὴν τάξιν 21 τοῦ ποταμοῦ ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν ἐφ' ἑνός, καὶ ὁπότε νῆ αὐτῷ καιρὸς εἶναι, παραγγέλλοντα τὸν ὑστερον ν παραγγεῖν, καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον, εἰς ἵππων, ἐπεὶ δ' ἐν μετῴπῳ οἱ λοχαγοὶ ἐγένοντο, παρήγγειλεν εἰς δύο ἄγειν τὸν λόχον· ἐκ τούτου θῆ ἴππων οἱ δεκάδαρχοι εἰς μετῴπον· ὁπότε δ' αὐτὸν ἐδό- εὐτῷ καιρὸς εἶναι, παρήγγειλεν εἰς τέτταρας τὸν ν· οὕτω δὴ οἱ πεμπάδαρχοι αὐτὸν παρήγον εἰς τέ- 5· ἐπεὶ δὲ ἐπὶ θύραις τῆς σκηνῆς ἐγένοντο, παρ- 5 λας αὐτὸν εἰς ἓνα οὕτως εἰσήγε τὸν πρῶτον λόχον, τὸν δεύτερον τοῦτου κατ' οὐρὰν ἐκέλευσεν ἔπε- 5 καὶ τὸν τρίτον καὶ τὸν τέταρτον ὡσαύτως παρ- 5 λας ἠγγεῖτο εἰς αὐτὸν· οὕτω δ' εἰσαγαγὼν κατέκλινεν τὸ δεξιὸν ὡς περ εἰσεπορεύοντο· τοῦτον οὖν ὁ 5 ὡς ἀγασθεὶς τῆς τε πρᾶότητος τῆς διδασκαλίας τῆς ἐπιμελείας ἐκάλεσε ταύτην τὴν τάξιν ἐπὶ τὸ 5 νον σὺν τῷ ταξίαρχῳ.

Περὶ δὲ τις ἐπὶ τῷ δεξιῳ κεκλημένος ἄλλος 22 εφορῶν, τὴν δ' ἐμήν, ἔφη, τάξιν, ὦ Κύρῃ, οὐ κα- εἰς τὴν σκηνήν; καὶ μὴν ὅταν γε παρήῃ ἐπὶ τὸ 5 νον, πάντα ταῦτα ποιεῖ· καὶ ὅταν τέλος ἡ σκηνὴ 5 ἐξάγει μὲν ὁ οὐραγός, ἔφη, ὁ τοῦ τελευταίου 5 ν τὸν λόχον, ὑστάτους ἔχων τοὺς πρῶτους τετα- 5 ους εἰς μάχην· ἔπειτα ὁ δεύτερος τοὺς τοῦ ἑτέρου 5 ν ἐπὶ τούτοις, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος ὡσαύ- 5 ὄπως, ἔφη, καὶ ὅταν ἀπάγειν δέῃ ἀπὸ πολεμίων, 5 τῶνται ὡς δεῖ ἀπιέναι. ἐπειδὴν δέ, ἔφη, κατα-

στῶμεν ἐπὶ τὸν δρόμον ἐνθα περιπατοῦμεν, ὅταν μὲν
 πρὸς ἑω ἴωμεν, ἐγὼ μὲν ἡγοῦμαι, καὶ ὁ πρῶτος ἴκη
 πρῶτος, καὶ ὁ δεύτερος ὡς δεῖ, καὶ ὁ τρίτος καὶ ὁ
 τέταρτος, καὶ αἱ τῶν λόχων δεκάδες καὶ πεμνάδες
 ἕως ἂν παραγγέλλω ἐγώ· ὅταν δ', ἔφη, πρὸς ἐσπέρην
 ἴωμεν, ὁ οὐραγός τε καὶ οἱ τελευταῖοι πρῶτοι ἔσονται
 ῥοῦνται· ἐμοὶ μέντοι οὕτω πείθονται ὥστερ' ἴωμεν,
 ἵνα ἐθίζωνται καὶ ἔπεςθαι καὶ ἡγεῖσθαι ὁμοίως πεί-
 θόμενοι. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἡ καὶ ἀεὶ τοῦτο ποιεῖτε·
 23 Ὅποσάν τις γέ, ἔφη, καὶ δειπνοποιούμεθα νηὶ Δία. Καὶ
 τοίνυν, ἔφη, ὅμῃς, ἅμα μὲν ὅτι τὰς τάξεις μελετᾶτε
 καὶ προσιόντες καὶ ἀπιόντες, ἅμα δ' ὅτι καὶ ἡμέραν
 καὶ νυκτός, ἅμα δ' ὅτι τὰ τε σώματα περιπατοῦντες
 ἀσκεῖτε καὶ τὰς ψυχὰς ὠφελεῖτε διδάσκοντες. ἐπεὶ δὲ
 πάντα διπλᾶ ποιεῖτε, διπλὴν ὅμιν δίκαιον καὶ τὴν ἐμὴν
 24 ὠχίαν παρέχειν. Μὰ Δί', ἔφη ὁ ταξίαρχος, μή τι
 ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, εἰ μὴ καὶ διπλᾶς ἡμῖν τὰς γαστέρας
 παρέξεῖς. καὶ τότε μὲν δὴ οὕτω τὸ τέλος τῆς σφίγης
 ἐποιήσαντο. τῇ δ' ὕστεραίᾳ ὁ Κῦρος ἐκάλεσεν ἐκείνην
 τὴν τάξιν, ὥσπερ ἔφη, καὶ τῇ ἄλλῃ. αἰσθόμενοι δὲ
 ταῦτα καὶ οἱ ἄλλοι τὸ λοιπὸν πάντες αὐτοὺς ἐπὶ
 μούντο.

IV. Ἐξέτασιν δὲ ποτε πάντων τοῦ Κύρου ποιουμένη
 ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ σύνταξιν ἦλθε παρὰ Κναξάρου ὁ
 γελοῦς λέγων ὅτι Ἰνδῶν παρτίη πρεσβεΐα· κελεύει δὲ
 σε ἐλθεῖν ὡς τάχιστα. φέρω δέ σοι, ἔφη ὁ ἄγγελος
 καὶ στολὴν τὴν καλλίστην παρὰ Κναξάρου· ἐβούλετο
 γάρ σε ὡς λαμπρότατα καὶ εὐκοσμότατα προσέειπε,
 2 ὡς ὀφιομένων τῶν Ἰνδῶν ὅπως ἂν προσίης. ἀκούσας
 δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τεταγμένῳ

ὦρ εἰς μέτωπον στήναι, ἐφ' ἐνὸς ἄγοντα τὴν
 ἐν δεξιᾷ ἔχοντα ἑαυτόν, καὶ τῷ δευτέρῳ ἐκέ-
 ταυτό τοῦτο παραγγεῖλαι, καὶ διὰ πάντων οὕτω
 δόναι ἐκέλευσεν. οἱ δὲ πειθόμενοι ταχὺ μὲν
 ἔλλον, ταχὺ δὲ τὰ παραγγελλόμενα ἐποίουν,
 ὦ δὲ χρόνῳ ἐγένοντο τὸ μὲν μέτωπον ἐπὶ τρια-
 , τοσοῦτοι γὰρ ἦσαν οἱ ταξίαρχοι, τὸ δὲ βιά-
 ' ἑκατόν. ἐπεὶ δὲ κατέστησαν, ἐπεσθαι ἐκέλευ-³
 ἂν αὐτοὺς ἡγήται· καὶ εὐθὺς τροχάζων ἡγήτο.
 κατενόησε τὴν ἀγυιὰν τὴν πρὸς τὸ βασιλείου
 ἀν στενωτέραν οὖσαν ἢ ὥς ἐπὶ μετώπου πάν-
 ἔναι, παραγγείλας τὴν πρώτην χιλιοστὴν ἐπε-
 ατὰ χώραν, τὴν δὲ δευτέραν κατ' οὐρανὸν ταύ-
 ολουθεῖν, καὶ διὰ παντὸς οὕτως, αὐτοὺς μὲν
 οὐκ ἀναπαύομενος, αἱ δ' ἄλλαι χιλιοστίες κατ'
 ἐκάστη τῆς ἔμπροσθεν εἶποντο. ἐπεμψε δὲ καὶ⁴
 ας δύο ἐπὶ τὸ στόμα τῆς ἀγυιάς, ὅπως εἴ τις
 γ, σημαίνουεν τὸ δέον ποιεῖν. ὥς δ' ἀφίκοντο
 ; Κναξάρου θυράς, παρήγγειλε τῷ πρώτῳ τα-
 τὴν τάξιν εἰς δώδεκα τάττειν βάθος, τοὺς δὲ
 ῥχους ἐν μετώπῳ καθιστάναι περὶ τὸ βασιλείου,
 δευτέρῳ ταῦτά ἐκέλευσε παραγγεῖλαι, καὶ διὰ
 οὕτως. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν· ὁ δ' εἰσῆει⁵
 ὄν Κναξάρην ἐν τῇ Περσικῇ στολῇ οὐδέν τι
 ἐνῆ. ἰδὼν δὲ αὐτόν ὁ Κναξάρης τῷ μὲν τάχει
 τῇ δὲ φανυλότητι τῆς στολῆς ἡχθέσθη, καὶ εἶπε,
 το, ὦ Κῦρε; οἷον πεποίηκας οὕτω φανείς τοῖς
 ; ἐγὼ δ', ἔφη, ἐβουλόμην σε ὥς λαμπρότατον
 α· καὶ γὰρ ἐμοὶ ἂν κόσμος ᾗν τοῦτο, ἐμῆς ὀν-
 λφῆς υἱὸν ὅτι μεγαλοπρεπέστατον φαίνεσθαι.

6 καὶ ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Καὶ ποτέρῳ ἐγὼ
 Κναξάρῃ, μᾶλλον σε ἐκόσμου, εἴτερ πορφυρεῖν
 δὺς καὶ ψέλια λαβὼν καὶ στρεπτὸν περικείμενος ἡμῶν
 κελεύοντι ὑπήκουόν σοι, ἢ νῦν ὅτε σὺν τοιαύτῃ
 τοσαύτῃ δυνάμει οὕτω σοι ὀξέως ὑπακούω διὰ τὴν
 τιμᾶν ἰδρῶτι καὶ σπουδῇ καὶ αὐτὸς κεκοσμημένος
 τοὺς ἄλλους ἐπιδεικνύς σοι οὕτω πειδομένους; Ἐπὶ
 μὲν οὖν ταῦτα εἶπεν. ὁ δὲ Κναξάρης νομίσας ὅτι
 7 ὀρθῶς λέγειν ἐκάλεσε τοὺς Ἰνδοὺς. οἱ δὲ Ἰνδοὶ
 θύοντες ἐλεξαν ὅτι πέμψεις σφᾶς ὁ Ἰνδῶν βασιλεὺς
 κελεύων ἐρωτῶν ἐξ ὅτου ὁ πόλεμος εἴη Μήδους
 καὶ τῷ Ἀσσυρίῳ· ἐπεὶ δὲ σοῦ ἀκούσαμεν, ἐκίεν
 ἐλθόντας αὐτὸς πρὸς τὸν Ἀσσύριον κάκεινον ταῦτα
 θέσθαι· τέλος δ' ἀμφοτέροις εἰπεῖν ὑμῖν ὅτι ὁ Ἰν
 βασιλεὺς, τὸ δίκαιον σκεψάμενος, φαίη μετὰ τοῦ
 8 κημένου ἔσεσθαι. πρὸς ταῦτα ὁ Κναξάρης εἶπεν,
 μὲν τοίνυν ἀκούετε ὅτι οὐκ ἀδικοῦμεν τὸν Ἀσσυρίον
 οὐδέν· ἐκείνου δ', εἰ δεῖσθε, ἐλθόντες νῦν πρὸς
 ὅ,τι λέγει. παρῶν δὲ ὁ Κῦρος ἤρετο τὸν Κναξάρην
 Ἡ καὶ ἐγὼ, ἔφη, εἶπω ὅ,τι γινώσκω; καὶ ὁ Κ
 ρης ἐκέλευσεν. Ἐμεῖς τοίνυν, ἔφη, ἀπαγγεῖλαι
 Ἰνδῶν βασιλεῖ τὰδε, εἰ μὴ τι ἄλλο Κναξάρῃ
 ὅτι φαμέν ἡμεῖς, εἰ τί φησιν ὑφ' ἡμῶν ἀδικεῖς
 Ἀσσύριος, αἰρεῖσθαι αὐτὸν τὸν Ἰνδῶν βασιλέα
 στήν. οἱ μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσαντες ᾤχοντο.
 9 Ἐπεὶ δὲ ἐξῆλθον οἱ Ἰνδοί, ὁ Κῦρος πρὸ
 Κναξάρην ἤρξατο λόγου τοιοῦδε.

Ὡς Κναξάρῃ, ἐγὼ μὲν ἦλθον οὐδέν τι πολλὰ
 ἴδια χρήματα οἰκοθεν· ὅποσα δ' ἦν, τούτων
 ὀλίγα λοιπὰ ἔχω· ἀνήλωκα δέ, ἔφη, εἰς τοὺς

εἰ καὶ τοῦτο ἴσως, ἔφη, θαυμάζεις σὺ πῶς ἐγὼ
 ἴωκα σοῦ αὐτοὺς τρέφοντας· εὖ δ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι
 ἐν ἄλλο ποιεῖν ἢ τιμῶν καὶ χαριζόμενος, ὅταν τινι
 παῖδι τῶν στρατιωτῶν. δοκεῖ γάρ μοι, ἔφη, πάν- 10
 μὲν οὖς ἂν τις βούληται ἀγαθοὺς συνεργοὺς ποι-
 ῆσαι ὁποῖον τινας οὖν πράγματος, ἥδιον εἶναι εὖ
 λέγοντα καὶ εὖ ποιοῦντα παρορμαῖν μᾶλλον ἢ λυ-
 ντα καὶ ἀναγκάζοντα· οὗς δὲ δὴ τῶν εἰς τὸν πό-
 λιν ἔργων ποιήσασθαι τις βούλοιο συνεργοὺς προ-
 οίους, τούτους παντάπασιν ἐμοίγε δοκεῖ ἀγαθοῖς
 κατέον εἶναι καὶ λόγοις καὶ ἔργοις. φίλους γάρ,
 ἐχθροὺς, δεῖ εἶναι τοὺς μέλλοντας ἀπροφασίστους
 μάχους ἔσεσθαι καὶ μήτε τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ ἄρχον-
 τος φθονήσοντας μήτε ἐν τοῖς κακοῖς προδώσοντας.
 τ' οὖν ἐγὼ οὕτω προγινώσκων χρημάτων δοκῶ 11
 σδεισθαι. πρὸς μὲν οὖν σὲ πάντα ὁρᾶν ὃν αἰσθά-
 ναι πολλὰ θάπαινα ἄτοπόν μοι δοκεῖ εἶναι· σκο-
 πῶ δ' ἀξιώ κοινῇ καὶ σὲ καὶ ἐμὲ ὅπως σὲ μὴ ἐπι-
 ρεῖ χρήματα. εἰ γὰρ σὺ ἄφθονα ἔχῃς, οἶδα ὅτι
 ἐμοὶ ἂν εἴη λαμβάνειν ὅποτε δεοίμην, ἄλλως τε
 εἰ εἰς τοιοῦτόν τι λαμβάνοιμι ὃ μέλλοι καὶ σοὶ
 ἀνηθὲν βέλτιον εἶναι. ἐναγχος οὖν ποτέ σου μεμ- 12
 ναι ἀκούσας ὥς ὁ Ἀρμένιος καταφρονοίῃ σου νῦν,
 ἀκούει τοὺς πολεμίους προσιδόντας ἡμῖν, καὶ οὔτε
 > στρατεύμα πέμποι οὔτε τὸν δασμὸν ὃν ἔδει ἀπά-
 ραισθαι ἀνάγκην αὐτῷ προσθεῖναι ἢ ἔασαι ἐν τῷ
 ὄντι, μὴ καὶ τοῦτον πολέμιον πρὸς τοῖς ἄλλοις
 σθώμεθα. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρετο, Αἰ δ' οἰκίσεις 13

- αὐτῷ πότερον ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἰσὶν ἢ καὶ ποὺ ἐν
 εὐεφόδοις; καὶ ὁ Κνωξάρχης εἶπεν, Αἱ μὲν οἰκίσεις οὐ
 πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τούτου οὐκ ἡμέλειον· ἡ
 μέντοι ἔστιν ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν ἐν τῷ παρ
 χρήμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι τοῦ μὴ αὐτός γε ὑποκινῆσθαι
 γενέσθαι, μηδὲ ὅσα ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκινῆσθαι,
 εἰ μὴ τις πολιορκίῃ προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ παρ
 14 πατήρ τοῦτο ἐποίησεν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος λέγει
 τάδε· Ἄλλ' εἰ θέλοις, ἔφη, ἐμὲ πέμψαι, ἵππας καὶ
 προσθεῖς ὅποσοι δοκοῦσι μέτριοι εἶναι, οἶμαι ἂν οὐ
 τοῖς θεοῖς ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα πέμψαι
 καὶ ἀποδοῦναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δ' ἐλπίζω καὶ φ
 15 λον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν γενήσεσθαι ἢ νῦν ἔστι.
 ὁ Κνωξάρχης εἶπε, Καὶ ἐγώ, ἔφη, ἐλπίζω ἐκεῖνον
 θεῖν ἂν πρὸς σὲ μᾶλλον ἢ πρὸς ἐμέ· ἀκούω γὰρ
 συνθηρεντάς τινας τῶν παίδων σοι γενέσθαι· αὐ
 ὥστ' ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρὸς σέ· ὑπ
 16 δὲ γενομένων αὐτῶν πάντα πραχθεῖν ἂν ἢ ἡμ
 λόμεθα. Οὐκοῦν σοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κῦρος, σ
 εἶναι τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλευόντας;
 γὰρ ἂν, ἔφη ὁ Κνωξάρχης, καὶ ἔλθοι τις αὐ
 χεῖρας, καὶ εἰ τις ὀρμῶτο ἐπ' αὐτούς, ἀπαρ
 16 ἂν λαμβάνοιντο. Ἄκουε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος,
 σοι δόξω λέγειν. ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι το
 ἔμοῦ τεθήρακα ἀμφὶ τὰ ὄρια τῆς τε σῆς χώρα
 τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας τινὰς ἤδη προσ
 τῶν ἐνθένδε ἐταίρων ἀφικόμην. Τὰ μὲν τοίνυν
 ποιῶν, ἔφη ὁ Κνωξάρχης, οὐκ ἂν ὑποπτεύοιο·
 πολὺ πλείων ἢ δύναμις φαίνοιτο ἢς ἔχων εἰσθ
 17 ρᾶν, τοῦτο ἤδη ὑποπτον ἂν γένοιτο. Ἄλλ' ἔστιν

ρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε οὐκ
 ον, καὶ ἦν τις ἐκεῖσε ἐξαγγέλλη, ὥς ἐγὼ βουλοί-
 εγάλην θήραν ποιῆσαι· καὶ ἱππέας, ἔφη, αἰτοί-
 σε ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη ὁ
 ἴρις· ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθελήσω διδόναι πλὴν με-
 τινάς, ὥς βουλόμενος πρὸς τὰ φρούρια ἔλθειν
 ὧς τῇ Ἀσσυρίᾳ. καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βούλο-
 ῖθων κατασκευάσαι αὐτὰ ὥς ἐχυρώτατα. ὁπότε
 προεληλυθοίης σὺν ἡ ἔχοις δυνάμει καὶ θηρώης
 δύο ἡμέρας, πέμψαιμι ἄν σοι ἱκανοὺς ἱππέας
 ἑξὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οὓς σὺ λα-
 ὕθῃς ἄν ἴοις, καὶ αὐτοὺς δ' ἄν ἔχων τὴν ἑλλην
 ἐν πειρώμην μὴ πρόσω ὑμῶν εἶναι, ἴνα, εἴ που
 εἴη, ἐπιφανείην.

Ἔτω δὴ ὁ μὲν Κναξάρης εὐθέως πρὸς τὰ φρού- 18
 ῥοιζεν ἱππέας καὶ πεζοὺς, καὶ ἀμάξας δὲ σίτου
 ἔμπε τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια ὁδόν. ὁ δὲ Κῦρος ἐθύ-
 πλ τῇ πορείᾳ, καὶ ἅμα πέμπων ἐπὶ τὸν Κναξά-
 ῖται τῶν νεωτέρων ἱππέων. ὁ δὲ πάνυ πολλῶν
 ἡμένων ἔπεσθαι οὐ πολλοὺς ἔδωκεν αὐτῷ. προε-
 ῖτος δ' ἤδη τοῦ Κναξάρου σὺν δυνάμει περὶ
 ἡπικῇ τὴν πρὸς τὰ φρούρια ὁδὸν γίνεταί τῷ
 τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι καλὰ· καὶ οὐ-
 ἔξει δὴ ὥς εἰς θήραν παρεσκευασμένους. πο- 19
 ἴενω δ' αὐτῷ εὐθύς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανί-
 ῃ λαγῶς· ἀέτος δ' ἐπιπτόμενος αἵσιος, κατιδὼν
 λαγῷ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἔπαισέ τε αὐτὸν
 υναρπάσας ἐξήρε, κάπνευγκῶν ἐπὶ λόφον τινὰ οὐ
 ο ἐχρήτο τῇ ἄγρᾳ ὅ,τι ἤθελεν. ἰδὼν οὖν ὁ Κῦ-
 ῖο σημεῖον ἤσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασι-
 ioph. Cyrop. rec. A. Hug.

λέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς πάροντας, Ἡ μὲν θήρα καὶ
 20 ἔσται, ὧ ἄνδρες, ἣν ὁ θεὸς θελήσῃ. ὥς δὲ πρὸς τοὺς
 ὀρίοις ἐγένοντο, εὐθὺς ὥσπερ εἰώθει ἐθήρα· καὶ ὁ
 μὲν πληθὸς τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὄγμυσεν αὐ-
 τῷ, ὥς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανίσταιν· οἱ δὲ ἄριστοι
 καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστασαν καὶ τὰ νιστάμενα ἵπ-
 δέχοντο καὶ ἐδίωκον· καὶ ἦρουν πολλοὺς καὶ σὺς καὶ
 ἐλάφους καὶ δορκάδας καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ
 ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἐτι γίνονται.
 21 ἐπεὶ δ' ἔληξε τῆς θήρας, προσμύξας πρὸς τὰ ὄρια τῶν
 Ἀρμενίων ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐτὸς
 ἐθήρα προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη ὧν ὠρέγετο. ἐπεὶ ἔ-
 αὐ ἔληξεν, ἐδειπνοποιεῖτο. τὸ δὲ παρὰ Κναξάρῃ
 στρατεύμα ὥς ἤσθετο προσίόν, ὑποπέμψας πρὸς αὐ-
 τοὺς εἶπεν ἀπέχοντας αὐτοῦ δειπνοποιεῖσθαι ὥς ὅτι
 παρασάγγας, τοῦτο προῖδὼν ὥς συμβαλεῖται πρὸς ὁ
 λανθάνειν· ἐπεὶ δὲ δειπνήσειαν, εἶπε τῷ ἄρχοντι αὐ-
 τῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ δειπνόν τοις
 ταξιάρχους παρεκάλει· ἐπεὶ δὲ παρήσαν, ἔλεξεν ὁ
 22 ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύρ-
 μαχος ἦν καὶ ὑπήκοος Κναξάρῃ· νῦν δ' ὥς ἤσθετο
 τοὺς πολεμίους ἐπιόντας, καταφρονεῖ καὶ οὕτως τὸ στρα-
 τεύμα πέμπει ἡμῖν οὕτως τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι. τῶν
 οὖν τούτων θηροῦσαι, ἣν δυνάμεθα, ἡλθομεν. εἰ
 οὖν, ἔφη, δοκεῖ ποιεῖν. σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπα-
 δὼν ἀποκοιμηθῆς ὅσον μέτριον, λαβὼν τοὺς ἡμέτε-
 ρους Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν ἰθὺ τὴν ὁρεινὴν καὶ κατέλαβ-
 τὰ ὄρη, εἰς ἃ φασιν αὐτόν, ὅταν τι φοβηθῇ, πα-
 23 φεύγειν· ἡγεμόνας δὲ σοὶ ἐγὼ δώσω. φασὶ μὲν οὖν
 καὶ δασεῖα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι, ὥστ' ἐλπίς ὑμᾶς

ὁφθῆναι· ὅμως δὲ εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύματος εὐζώνους ἄνδρας λησταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς στολάς, οὗτοι ἂν σοι, εἴ τιμι ἐντυγχάνοιεν τῶν Ἀρμενίων, τοὺς μὲν ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν κωλύοιεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιντο λαμβάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδῶν γίγνοιντο τὸ μὴ ὄρᾶν αὐτοὺς τὸ ὅλον στρατεύμα σου, ἀλλ' ὥς περὶ κλωπῶν βουλεύεσθαι. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· 24 ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν πεζῶν ἔχων, πάντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ πεδίου εὐθύς πρὸς τὰ βασίλεια. καὶ ἦν μὲν ἀνθιστῆται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἦν δ' αὖ ὑποχωρῇ τοῦ πεδίου, δῆλον ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἦν δ' εἰς τὰ ὄρη φεύγη, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὺν ἔργον μηδένα ἀφίεναι τῶν πρὸς σὲ ἀφικνουμένων. νόμιξε δὲ ὥσπερ ἐν 25 θήρᾳ ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, σὲ δὲ τὸν ἐπὶ ταῖς ἄρκυσι· μέμνησο οὖν ἐκεῖνο ὅτι φθάνειν δεῖ πεφραγμένους τοὺς πόρους πρὶν κινεῖσθαι τὴν θήραν. καὶ λεληθέναι δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῖς στόμασιν, εἰ μέλλουσι μὴ ἀποτρέφειν τὰ προσφερόμενα. μὴ μέντοι, 26 ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποίει ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τὴν φιλοθηρίαν· πολλάκις γὰρ ὅλην τὴν νύκτα ἄνυποςπραγματεύει· ἀλλὰ νῦν ἔᾶσαι χρὴ τοὺς ἄνδρας τὸ μέτριον ἀποκοιμηθῆναι, ὥς ἂν δύνωνται ὑπνομαχεῖν· 27 μὴδέ γε, ὅτι οὐχ ἡγεμόνας ἔχων ἀνθρώπους πλανᾷ ἀνὰ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπη ἂν τὰ θηρία ὑφηγῇται, ταύτη μεταθεῖς, μήτι καὶ νῦν οὕτω τὰ δύσβατα πορεύου, ἀλλὰ κέλευε σοι τοὺς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πολὺ μάσσων ἢ ὁδὸς ἧ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι· στρατιᾷ γὰρ ἡ ῥάστη ταχίστη. μὴδέ γε, ὅτι σὺ εἰδίσαι τρέχειν ἀνὰ τὰ ὄρη, 28

μητι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ' ὥς ἂν δύνῃται σοι ὁ στρα-
 29 τὸς ἔπεσθαι, τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. ἀγαθὸν δὲ
 καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένοντάς τι-
 νας ἐνίοτε παρακελεύεσθαι· ἐπειδὴν δὲ παρέλθῃ τὸ
 κέρας, παροξυντικὸν εἰς τὸ σπεύδειν πάντας παρὰ τοὺς
 βαδίζοντας τρέχοντας ὁρᾶσθαι.

- 30 Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας καὶ ἐπίταρ-
 θείς τῇ ἐντολῇ τοῦ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμόνας,
 ἀπελθὼν καὶ παραγγείλας ἃ ἔδει τοῖς ἅμα αὐτῷ μέ-
 λουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθησαν
 31 ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη. Κῆ-
 ρος δέ, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον μὲν προῦπεμ-
 πὸς τὸν Ἀρμένιον, εἰπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κύρος,
 ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε ὅπως ὡς τάχιστα
 ἔχων ἀπὴν καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στρατεύμα. ἦν δ'
 ἐρωτᾷ ὅπου εἰμί, λέγε τάληθ' ὅτι ἐπὶ τοῖς ὄρεσις. ἦν
 δ' ἐρωτᾷ εἰ καὶ αὐτὸς ἔρχομαι, λέγε πάνταυθ' ἀτάλ-
 θῃ ὅτι οὐκ οἶσθα. εἰάν δ' ὅπόσοι ἐσμέν πυνθάνηται,
 32 συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. τὸν μὲν δὴ ἄγ-
 γελον ἐπιστείλας ταῦτα ἔπεμψε, νομίζων φιλικώτερον
 οὕτως εἶναι ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. αὐτὸς δὲ
 συνταξάμενος ἢ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύτειν τὴν ὁδὸν
 καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴτι δέοι, ἐπορεύετο. προεῖπε
 δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν, καὶ εἴ τις Ἀρμε-
 νίων τῷ ἐντυγχάνοι, θαρρεῖν τε παραγγέλλειν καὶ ἀγο-
 ρὰν τὸν θέλοντα ἄγειν ὅπου ἂν ᾧσιν, εἴτε σῖτα εἴτε
 ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βουλόμενος.

Γ.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος Ἰ. ὥς ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ Κύρου, ἐξεπλάγη, ἐννοήσας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων καὶ τὸ στράτευμα οὐ πέμπων, καὶ τὸ μέγιστον, ἐφοβεῖτο, ὅτι ὀφθήσεσθαι ἔμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος ὥς ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. διὰ ταῦτα δὴ πάντα ὁκνῶν ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, ἅμα δ' ἐπεμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν Σάβαριν καὶ τὰς γυναῖκας, τὴν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευὴν τὴν πλείστου ἀξίαν συναπέπεμπε προπομπούς δούς αὐτοῖς. αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκεφεμένους ἐπέμπε τί πράττοι Κῦρος, ἅμα δὲ συνέταττε τοὺς παραγιγνομένους τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρήσαν ἄλλοι λέγοντες ὅτι καὶ δὴ αὐτὸς ὁμοῦ. ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ἔτλη β εἰς χεῖρας ἔλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. ὥς δὲ τοῦτ' εἶδον ποιήσαντα αὐτὸν οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἕκαστος ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ, βουλόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδῶν ποιεῖσθαι. ὁ δὲ Κῦρος ὥς ἑώρα διαθεόντων καὶ ἐλαινόντων τὸ πεδῖον μεστόν, ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι οὐδενὶ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων. εἰ δέ τινα φεύγοντα λήψοιτο, προηγόρευεν ὅτι ὥς πολεμῖα χρήσοιτο. οὕτω δὴ οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δ' οἱ ὑπεχώρουν

- 4 σὺν τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ δ' οἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ προΐον-
 τες ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἐν τῷ ὄρει, κραυγὴν τε εὐθὺς
 ἐποιοῦν καὶ φεύγοντες ἡλίσκοντο πολλοὶ γε αὐτῶν.
 τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες
 ἐάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμεν
 ἔτυχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτός, ὥς ἤσθητο τὰ γιγνέ-
 5 μενα, ἀπορῶν ποῖ τράποιτο ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύ-
 γει. ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν περιίσταται τὸν λό-
 φον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάντῳ
 πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τοῦ ὄρους καταλιπόντα ἦκειν.
 τὸ μὲν δὴ στρατεῦμα ἡθροίζετο τῷ Κύρῳ. ὁ δὲ πέμ-
 ψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα ἤρετο ὧδε· Εἰπέ μοι,
 ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βούλει αὐτοῦ μένων τῷ λιμῇ
 καὶ τῷ δίψει μάχεσθαι ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβῆς
 ἡμῖν διαμάχεσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι οὐδε-
 6 τέροις βούλοιο μάχεσθαι. πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας
 ἠρώτα Τί οὖν κάθησαι ἐνταῦθα καὶ οὐ καταβαίνεις;
 Ἀπορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Ἄλλ' οὐδέν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην κατα-
 βαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ἔσται ὁ δικάζων; Ἀἴηλον ὅτι ὁ
 ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης χρῆσθαι σοι ὅ,τι βού-
 λουτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος γιγνώσκων τὴν ἀνάγκη
 καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον πέ-
 κεῖνον καὶ τᾶλλα πάντα περιεστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ
 ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.
- 7 Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ ὁ πρεσβύτερος παῖς τοῦ
 Ἀρμενίου Τιγράνης ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσήει, ὃς
 καὶ σύνθηρός ποτε ἐγένετο τῷ Κύρῳ· καὶ ὥς ἤκουσε
 τὰ γεγεννημένα, εὐθὺς πορεύεται ὥσπερ εἶχε πρὸς τὸν
 Κῦρον. ὥς δ' εἶδε πατέρα τε καὶ μητέρα καὶ ἀδελ-

φους καὶ τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἀλχημαλῶτους γεγεννημέ-
 νους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐ-
 τὸν ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ' ὅτι
 Εἰς καιρὸν ἦκεις, ἔφη, ὅπως τῆς δίκης ἀκούσει παρ-
 ὦν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρὸς. καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς
 ἡγεμόνας τοὺς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων·
 προσεκάλει δὲ καὶ εἰ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν.
 καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις παρούσας οὐκ
 ἀπήλασεν, ἀλλ' εἰς ἀκούειν. ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν,⁹
 ἤρχετο τοῦ λόγου, Ὡς Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μὲν σοι
 συμβουλεύω ἐν τῇ δίκῃ τάληθῇ λέγειν, ἵνα σοι ἐν γε
 ἀπῇ τὸ εὐμνηστότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι
 εὖ ἴσθι ὅτι καὶ τοῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμπο-
 δὼν μάλιστα ἀνθρώποις γίνεται· ἔπειτα δ', ἔφη, συν-
 ἰσασι μὲν σοι καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ
 πάντα ὅσα ἔπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἦν δὲ
 αἰσθάνωνται σε ἄλλα ἢ τὰ γενόμενα λέγοντα, νομιού-
 σι σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σεαυτοῦ πάντα τὰ ἔσχατα
 παθεῖν, ἣν ἐγὼ τάληθῃ πύθωμαι. Ἄλλ' ἐρώτα, ἔφη,
 ὦ Κῦρε, ὅτι βούλει, ὥς τάληθῃ ἐροῦντος. τούτου
 ἕνεκα καὶ γενέσθω ὅτι βούλεται. Λέγε δὴ μοι, ἔφη,¹⁰
 ἐπολέμησάς ποτε Ἀστυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ
 καὶ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; Ἐγὼν', ἔφη. Κρατηθεὶς δ'
 ὑπ' αὐτοῦ συνωμολόγησας δασμὸν οἴσειν καὶ συστρα-
 τεύσεσθαι ὅποι ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξειν; Ἦν
 ταῦτα. Νῦν οὖν διὰ τί οὔτε τὸν δασμὸν ἀπῆγες οὔτε
 τὸ στράτευμα ἔπεμψες, ἐτείχιζές τε τὰ ἐρύματα; Ἐλευ-
 θερίας ἐπεθύμουν· καλὸν γάρ μοι ἐδόκει εἶναι καὶ
 αὐτὸν ἐλεύθερον εἶναι καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλι-
 πεῖν. Καὶ γάρ ἐστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι,¹¹

ὡς τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄγασαι τοῦ 15
 ἢ ὅσα βεβούλευται ἢ ὅσα πέπραχε, πάνυ σοι
 λεύω τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ μέντοι σοι δοκεῖ
 ἡμαρτηκέναι, συμβουλεύω τοῦτον μὴ μιμεῖσθαι.
 ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποίων ἤκιστ' ἂν
 ἀρτάνοντα μιμοίμην. Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. Κο-
 ὦρ' ἂν εἴη κατὰ γε τὸν σὸν λόγον τὸν πα-
 ῖπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα
 ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ
 σωφρίας ποιεῖσθαι ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμμαντὸν
 ρη, οὕτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη 16
 ἀννης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖο, εἰ τοὺς σεαυτοῦ
 ἵνοις τότε ὅποτε σοι πλείστου ἄξιοι εἶεν κεκτῇ-
 Πῶς δ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστου ἄξιοι
 το ἄνθρωποι ὅποτε ἀδικοῦντες ἀλίσκοιντο; Εἰ
 ἴμαι, σώφρονες γίγνουντο. δοκεῖ γάρ μοι, ὦ
 οὕτως ἔχειν, ἄνευ μὲν σωφροσύνης οὐδ' ἄλλης
 οὐδὲν ὕψελος εἶναι· τί γὰρ ἂν, ἔφη, χρήσαιτ'
 ἰσχυρῶ ἢ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι, [ἢ ἱππικῷ], τί
 υσίῳ, τί δὲ δυνάστῃ ἐν πόλει; σὺν δὲ σωφρο-
 αὶ φίλος πᾶς χρήσιμος καὶ θεράπων πᾶς ἀγα-
 οῦτ' οὖν, ἔφη, λέγεις ὥς καὶ ὁ σὸς πατήρ ἐν 17
 ἡ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γεγέννηται;
 μὲν οὖν, ἔφη. Πάθημα ἄρα τῆς ψυχῆς σὺ λέ-
 ναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, οὐ μάθη-
 γὰρ ἂν δῆπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι
 λοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρημα ἐξ ἄφρο-
 ῶρων ἂν τις γένοιτο. Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, 18
 ἥσθου καὶ ἓνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνην μὲν ἐπι-
 τα κρείττονι ἑαυτοῦ μάχεσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἥτ-

τηθῆ, εὐθὺς πεπαυμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης
 πάλιν δ', ἔφη, οὐπω ἐώρακας πόλιν ἀντιτατομένην
 πρὸς πόλιν ἐτέραν, ἥς ἐπειδὴν ἡττηθῆ κατήχηται
 19 ταύτῃ ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι πείθεσθαι ἐθέλει; Ποίῃ δ',
 ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ πατρὸς ἦταν λέγων οὕτως
 ἰσχυρίζεαι σεσωφρονίσθαι αὐτόν; Ἢν νῆ Δί', ἔφη, οὐ
 οἶδεν ἑαυτῷ ἐλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλος δὲ
 ὥς οὐδεπώποτε γενόμενος, ἃ δὲ φήθη χρῆναι λαθῆναι
 ἢ φθάσαι ἀποβιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γινώσκων
 μὲνος διαπραξάσθαι. σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλόμην
 ἐξαπατήσας αὐτόν, οὕτως ἐξαπατήσαντα ὥσπερ ἐν κήρῃ
 τυφλοὺς καὶ κωφοὺς καὶ μηδ' ὅτιοῦν φρονοῦντας ἐξαπατή-
 20 σαι· ἃ δὲ φήθης λαθεῖν χρῆναι, οὕτως εἰς αὐτὸν
 λαθόντα ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἔχυρὰ χωρία ἵσταναι
 σθαι, ταῦτα σὺ εἰρκτὰς σπαντῷ ἔλαδρι προκίπτεται
 σας· τάχει δὲ τοσοῦτον περιεγμένου αὐτοῦ ὥστε κίπτεται
 ὡθεν ἐφθασας ἔλθων σὺν πολλῷ στόλῳ πρὶν τῷ
 20 τῇν παρ' ἑαυτῷ δύναιμι ἀθροίσασθαι. Ἐπεὶ δὲ
 σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἦτα σωφροσύνη
 ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, τὸ γινῶναι ἄλλους ἑαυτῷ
 βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τυρρῶν,
 ἢ ὅταν μάχῃ τις ἡττηθῇ. ὁ μὲν γὰρ ἰσχύι κρατῆται
 ἔστιν ὅτε φήθη σωμασκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ τίς
 γε ἀλοῦσθαι συμμάχους προσλαβοῦσαι οἴονται ἀντι-
 χέσασθαι ἔν· οὗς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἦ-
 21 σωνται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλει
 πείθεσθαι. Σὺ, ἔφη, ἔοικας οὐκ οἶεσθαι τοὺς ἄν-
 τας γινώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους, οὐδὲ
 τοὺς κλέπτας τοὺς μὴ κλέπτοντας, οὐδὲ τοὺς φειδύ-
 μένους τοὺς τάληθ' ἔχοντας, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας

τὰ δίκαια ποιοῦντας· οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ
ὁ σὸς πατήρ ἐψεύσατο καὶ οὐκέτ' ἡμπέδου τὰς
ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὅτιοῦν ὦν
ἀγῆς συνέθετο παραβαίνομεν; Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ 22
λέγω ὥς τὸ γινῶναι μόνον τοὺς βελτίονας σω-
ίζει ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων,
οἱ δ' ἐμὸς πατήρ νῦν δίδωσιν. Ἀλλ', ἔφη ὁ Κῦ-
δ' γε σὸς πατήρ πέπονθε μὲν οὐδ' ὅτιοῦν πῶ κα-
φοβεῖται γε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι μὴ πάντα τὰ
κατὰ πάθη. Οἶει οὖν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον 23
δοιλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; οὐκ
ὅτι οἱ μὲν τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ
καὶ παῖοι μὲν ὅμως ἐθέλουσι καὶ πάλιν μάχεσθαι
αὐτοῖς; οὐδ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἀνθρώποι,
εἰς οὐδὲ παραμυθουμένοις ἔτι ἀντιβλέπειν δύναν-
Αἴρεις σύ, ἔφη, ὥς ὁ φόβος τοῦ ἔργῳ κακοῦ-
μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ σύγε, ἔφη, 24
ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φο-
βένοι μὴ φύγωσι πατρίδα καὶ οἱ μέλλοντες μάχε-
δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν [ἀθύμως διάγουσι, καὶ
λέοντες μὴ ναυαγῆσωσι,] καὶ οἱ δουλείαν καὶ δε-
φοβούμενοι, οὗτοι μὲν οὔτε σίτου οὔθ' ὑπνου
νται λαγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν
ἔδωκε, ἤδη δ' ἡττημένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες, ἔστιν
ἰνύονται καὶ μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε
καθεύδειν. ἔτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε οἷον 25
μα ὁ φόβος· ἔνιοι γὰρ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες
ἀνῶσι προαποθνήσκουσιν ὑπὸ τοῦ φόβου, οἱ μὲν
νῦντες ἑαυτούς, οἱ δ' ἀπαγχόμενοι, οἱ δ' ἀπο-
τόμενοι· οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μά-

λιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. τὸν δ' ἐμὸν ἔφη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, μόνον περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ καὶ π. ναικὸς καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων [δουλεία
 26 βεῖται; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ νῦν μὲν ἐμοὶ δὲν ἄπιστον τοῦτον οὕτω διακεῖσθαι· δοκεῖ μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι καὶ εὐτυχοῦντα ἐξ καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι, καὶ ἀνεθέντα γε αὐτὸ μέγα φρονῆσαι καὶ πάλιν αὐτὸ πράγματα παρ
 27 Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν πρὸς τὰ ἡμέτερα ἀμαρτήματα ὥστ' ἀπιστεῖν ἡμῖν· δέ σοι καὶ φρούρια ἐντειλίζειν καὶ τὰ ἐχρῶν καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμβάνειν. κα τοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἔξεις οὐδέν τι τούτοις μέ, πουμένους· μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν ἐσμεν· εἰ δέ τινι τῶν ἀναμαρτήτων παραδοὺς τ χλὴν ἀπιστῶν αὐτοῖς φανεῖ, ὅρα μὴ ἅμα τε εὐ π καὶ ἅμα οὐ φίλον νομιοῦσί σε· εἰ δ' αὐτὸ φυλα νος τὸ ἀπεχθάνεσθαι μὴ ἐπιθήσεις αὐτοῖς ζῆγ μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὐτὸ δεήσει σε σ
 28 ζεῖν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. Ἀλλὰ ἰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπερέται εἰδείην ἀνάγκη ὑπερετοῦντας, ἀηδὼς ἂν μοι χρῆσθαι· οὐς δὲ γινώσκω δοκοῖν ὅτι εὖ νο φιλλὰ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνοιεν, τούτους ἰ δοκῶ καὶ ἀμαρτάνοντας ῥᾶον φέρειν ἢ τοὺς μ τας μὲν, ἐκπλεω δὲ πάντα ἀνάγκη διαπονου καὶ ὁ Τιγράνης εἶπε πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δὲ π νων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην ὅσην σοι παρ' ἐξεστι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἶμαι, ἔφ

τῶν μηδέποτε πολεμίων γεγεννημένων, εἰ ἐθέλοιμι
 εὐργετῆν αὐτοὺς ὥσπερ σὺ νῦν με κελεύεις εὐεργε-
 τῆν ὑμᾶς. Ἡ καὶ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ 29
 ἰσχύοντι νῦν εὐρεῖν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ
 πατρί; αὐτίκα, ἔφη, ἦν τινα ἔξῃς ζῆν τῶν σε μηδὲν
 δικηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἶε αὐτὸν εἶσε-
 ναι; τί δ', ἦν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ,
 εἰ σε τούτου ἔνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσ-
 εῖν αὐτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλείαν
 μὴ ἔξει, οἷσθ' αὖτις τινα, ἔφη, ἄλλον μᾶλλον λυπούμενον ἢ
 ὑμᾶς; οὐκοῦν καὶ τοῦτ', ἔφη, δῆλον ὅτι ὁ μάλιστα
 ὑπόμενος εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη οὗτος καὶ λαβὼν τὴν
 ῥῆξιν μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. εἰ δέ τί σοι, ἔφη, 30
 μέλει καὶ τοῦ ὥς ἥμισυ τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν,
 ἂν ἀπίης, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἶε ἡρεμιστέρως
 εἶναι τὰ ἐνθάδε καινῆς γενομένης ἀρχῆς ἢ τῆς εἰω-
 ρίας καταμενούσης· εἰ δέ τί σοι μέλει καὶ τοῦ ὥς
 μέγιστην στρατιὰν ἐξάγειν, τίς ἂν οἶε μᾶλλον ἐξετά-
 ζει ταύτην ὁρθῶς τοῦ πολλάκις αὐτῇ κεχρημένου; εἰ
 καὶ χρημάτων δεήσει, τίνα ἂν ταῦτα νομίζεις κρεῖτ-
 τον ἐκπορίσαι τοῦ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ
 τεταραγμένα; ὦραθέ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν
 αὐτὸν ζημιώσης πλείω ἢ ὁ πατήρ ἐδυνήθη σε βλά-
 ζει. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν.

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδeto, ὅτι ἐνόμιζε πε- 31
 λυνεσθαι πάντα αὐτῷ ὅσαπερ ὑπέσχετο τῷ Κνωξάρῳ
 ἀξίειν· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἶοιτο
 ἄλλον ἢ πρόσθεν ποιήσειν. καὶ ἐκ τούτου δὴ τὸν
 ῥαμένιον ἐρωτᾷ, Ἦν δὲ δὴ ταῦτα πεῖθωμαι ὑμῖν,
 γε μοι, ἔφη, σὺ, ὦ Ἀρμένιε, πόσῃν μὲν στρατιᾷ

αὐτῷ πότερον ἐν ἐχυροῖς χωρίοις εἶδ' ἢ καὶ πον ἐν
 εὐφρόδοις; καὶ ὁ Κναξάρης εἶπεν, Αἱ μὲν οἰκήσεις οὐ
 πάνυ ἐν ἐχυροῖς· ἐγὼ γὰρ τούτου οὐκ ἡμέλουν· ὄρη
 μέντοι ἔστιν ἔνθα δύναιτ' ἂν ἀπελθὼν ἐν τῷ παρα-
 χρῆμα ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι τοῦ μὴ αὐτός γε ὑποχείριος
 γενέσθαι, μηδὲ ὅσα ἐνταῦθα δύναιτο ὑπεκκομίσασθαι,
 εἰ μὴ τις πολιορκοίῃ προσκαθήμενος, ὥσπερ ὁ ἐμός
 14 πατήρ τοῦτο ἐποίησεν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος λέγει
 τάδε· Ἄλλ' εἰ θέλοις, ἔφη, ἐμὲ πέμψαι, ἱππέας μοι
 προσθεις ὁπόσοι δοκοῦσι μέτριοι εἶναι, οἶμαι ἂν σὺν
 τοῖς θεοῖς ποιῆσαι αὐτὸν καὶ τὸ στράτευμα πέμψαι
 καὶ ἀποδοῦναι τὸν δασμόν σοι· ἔτι δ' ἐλπίζω καὶ φέ-
 15 λον αὐτὸν μᾶλλον ἡμῖν γενήσεσθαι ἢ νῦν ἔστι. καὶ
 ὁ Κναξάρης εἶπε, Καὶ ἐγὼ, ἔφη, ἐλπίζω ἐκείνους ἐλ-
 θεῖν ἂν πρὸς σὲ μᾶλλον ἢ πρὸς ἐμέ· ἀκούω γὰρ καὶ
 συνθηρεντάς τινας τῶν παίδων σοι γενέσθαι αὐτοῦ·
 ὥστ' ἴσως ἂν καὶ πάλιν ἔλθοιεν πρὸς σέ· ὑποχειρίων
 δὲ γενομένων αὐτῶν πάνταπραχθεῖν ἂν ἢ ἡμεῖς βου-
 λόμεθα. Οὐκοῦν σοι δοκεῖ, ἔφη ὁ Κῦρος, σύμφορον
 εἶναι τὸ λεληθέναι ἡμᾶς ταῦτα βουλευόντας; Μᾶλλον
 γὰρ ἂν, ἔφη ὁ Κναξάρης, καὶ ἔλθοι τις αὐτῶν εἰς
 χεῖρας, καὶ εἰ τις ὀρμῶτο ἐπ' αὐτούς, ἀπαράσκειν
 16 ἂν λαμβάνοιτο. Ἄκουε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἦν τί
 σοι δόξω λέγειν. ἐγὼ πολλάκις δὴ σὺν πᾶσι τοῖς μετ'
 ἐμοῦ τετήρηκα ἀμφὶ τὰ ὄρια τῆς τε σῆς χώρας καὶ
 τῆς τῶν Ἀρμενίων, καὶ ἱππέας τινὰς ἤδη προσλαβὼν
 τῶν ἐνθὲνδε ἐταίρων ἀφικόμεν. Τὰ μὲν τοίνυν ὁμοῖα
 ποιῶν, ἔφη ὁ Κναξάρης, οὐκ ἂν ὑποπτεύοιο· εἰ δὲ
 πολὺ πλείων ἢ δύναμις φαίνοιτο ἥς ἔχων εἰώθας θη-
 17 ρᾶν, τοῦτο ἤδη ὑποπτον ἂν γένοιτο. Ἄλλ' ἔστιν, ἔφη

ὁ Κύρος, καὶ πρόφασιν κατασκευάσαι καὶ ἐνθάδε οὐκ ἔπιστον, καὶ ἦν τις ἐκέλευε ἐξαγγείλῃ, ὥς ἐγὼ βουλομένη μεγάλην θήραν ποιῆσαι· καὶ ἰππέας, ἔφη, αἰτοίῃν ἂν σε ἐκ τοῦ φανεροῦ. Κάλλιστα λέγεις, ἔφη ὁ Κναξάρης· ἐγὼ δέ σοι οὐκ ἐθέλησω διδόναι πλὴν μετρίους τινάς, ὥς βουλούμενος πρὸς τὰ φρούρια ἐλθεῖν τὰ πρὸς τῇ Ἀσσυρίᾳ. καὶ γὰρ τῷ ὄντι, ἔφη, βούλομαι ἐλθὼν κατασκευάσαι αὐτὰ ὥς ἐχυρώτατα. ὁπότε δὲ σὺ προσεληλυθούης σὺν ἡ ἔχοις δυνάμει καὶ θηρώης καὶ δὴ δύο ἡμέρας, πέμπαιμι ἂν σοι ἱκανοὺς ἰππέας καὶ πεζοὺς τῶν παρ' ἐμοὶ ἡθροισμένων, οὓς σὺ λαβὼν εὐθὺς ἂν ἴοις, καὶ αὐτοὺς δ' ἂν ἔχων τὴν ἑλληνὴν θήραμιν πειρώμην μὴ πρόσω ὕμῶν εἶναι, ἵνα, εἰ που καιρὸς εἴη, ἐπιφανείην.

Οὕτω δὴ ὁ μὲν Κναξάρης εὐθέως πρὸς τὰ φρού- 18
ρια ἡθροίζειν ἰππέας καὶ πεζοὺς, καὶ ἀμάξας δὲ σίτου προὔπεμπε τὴν ἐπὶ τὰ φρούρια ὁδόν. ὁ δὲ Κύρος ἐθύετο ἐπὶ τῇ πορείᾳ, καὶ ἅμα πέμπων ἐπὶ τὸν Κναξάρην ἦτει τῶν νεωτέρων ἰππέων. ὁ δὲ πάνυ πολλῶν βουλομένων ἔπεσθαι οὐ πολλοὺς ἔδωκεν αὐτῷ. προσεληλυθότος δ' ἡδὴ τοῦ Κναξάρου σὺν δυνάμει πεζῇ καὶ ἰπικῇ τὴν πρὸς τὰ φρούρια ὁδὸν γίνεταί τῷ Κύρῳ τὰ ἱερὰ ἐπὶ τὸν Ἀρμένιον ἰέναι καλὰ· καὶ οὕτως ἐξάγει δὴ ὥς εἰς θήραν παρσκευασμένος. πο- 19
ρευομένην δ' αὐτῷ εὐθὺς ἐν τῷ πρώτῳ χωρίῳ ὑπανίσταται λαγῶς· ἀετὸς δ' ἐπιπτόμενος αἰεσίος, κατιδὼν τὸν λαγῶ φεύγοντα, ἐπιφερόμενος ἑπαισέ τε αὐτὸν καὶ συναρπάσας ἐξῆρε, κάπενεγκὼν ἐπὶ λόφον τινὰ οὐ πρόσω ἐχρήτο τῇ ἄγρᾳ ὅ,τι ἡθέλεν. ἰδὼν οὖν ὁ Κύρος τὸ σημεῖον ἥσθη τε καὶ προσεκύνησε Δία βασι-

λέα, καὶ εἶπε πρὸς τοὺς παρόντας, Ἡ μὲν θήρα καλὴ
 20 ἔσται, ὧ ἄνδρες, ἣν ὁ θεὸς θελήσῃ. ὥς δὲ πρὸς τοὺς
 ὀρίοις ἐγένοντο, εὐθὺς ὥσπερ εἰώθει ἐθήρα· καὶ τὸ
 μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἱππέων ὥρμενον αὐ-
 τῷ, ὥς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανίσταιν· οἱ δὲ ἄριστοι
 καὶ πεζοὶ καὶ ἱππεῖς διέστασαν καὶ τάνιστάμενα ὑπε-
 δέχοντο καὶ ἐδίωκον· καὶ ἤρουν πολλοὺς καὶ σὺς καὶ
 ἐλάφους καὶ δορκάδας καὶ ὄνους ἀγρίους· πολλοὶ γὰρ
 ἐν τούτοις τοῖς τόποις ὄνοι καὶ νῦν ἔτι γίνονται.
 21 ἐπεὶ δ' ἔληξε τῆς θήρας, προσμύξας πρὸς τὰ ὄρια τῶν
 Ἀρμενίων ἐδειπνοποιήσατο· καὶ τῇ ὑστεραίᾳ αὐθις
 ἐθήρα προσελθὼν πρὸς τὰ ὄρη αὐν ὠρέγετο. ἐπεὶ δ'
 αὐτὸς ἔληξεν, ἐδειπνοποιεῖτο. τὸ δὲ παρὰ Κναξάρου
 στρατεύμα ὥς ἥσθετο προσίον, ὑποπέμψας πρὸς αὐ-
 τοὺς εἶπεν ἀπέχοντας αὐτοῦ δειπνοποιεῖσθαι ὥς δύο
 παρασάγγας, τοῦτο προῖδων ὥς συμβαλεῖται πρὸς τὸ
 λανθάνειν· ἐπεὶ δὲ δειπνήσειαν, εἶπε τῷ ἔρχοντι αὐ-
 τῶν παρεῖναι πρὸς αὐτόν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον τοὺς
 ταξιάρχους παρεκάλει· ἐπεὶ δὲ παρήσαν, ἔλεξεν ὧδε.
 22 Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος πρόσθεν μὲν καὶ σύμ-
 μαχος ἦν καὶ ὑπήκοος Κναξάρῃ· νῦν δ' ὥς ἥσθετα
 τοὺς πολεμίους ἐπιόντας, καταφρονεῖ καὶ οὔτε τὸ στρα-
 τεύμα πέμπει ἡμῖν οὔτε τὸν δασμὸν ἀποδίδωσι. νῦν
 οὖν τοῦτον θηρᾶσαι, ἣν θυνώμεθα, ἡλδομεν. ὧδ'
 οὖν, ἔφη, δοκεῖ ποιεῖν. σὺ μὲν, ὦ Χρυσάντα, ἐπεὶ
 δὲν ἀποκοιμηθῆς ὅσον μέτριον, λαβὼν τοὺς ἡμίσει
 Περσῶν τῶν σὺν ἡμῖν ἴθι τὴν ὀρεινὴν καὶ κατάλαβ'
 τὰ ὄρη, εἰς ἃ φασιν αὐτόν, ὅταν τι φοβηθῇ, κατα-
 23 φεύγειν· ἡγεμόνας δὲ σοι ἐγὼ δώσω. φασὶ μὲν οὖν
 καὶ δασέα τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι, ὥστ' ἐλπίς ὑμῶς μ

ὀφθῆναι· ὁμῶς δὲ εἰ προπέμποις πρὸ τοῦ στρατεύμα-
 τος εὐζώνους ἄνδρας λησταῖς ἐοικότας καὶ τὸ πλῆθος
 καὶ τὰς στολὰς, οὗτοι ἄν σοι, εἴ τιμι ἐντυγχάνοιεν
 τῶν Ἀρμενίων, τοὺς μὲν ἂν συλλαμβάνοντες αὐτῶν
 πωλοῖεν τῶν ἐξαγγελιῶν, οὓς δὲ μὴ δύναιντο λαμ-
 βάνειν, ἀποσοβοῦντες ἂν ἐμποδῶν γίγνοιτο τὸ μὴ
 ὄρᾶν αὐτοὺς τὸ ὄλον στρατεύμα σου, ἀλλ' ὥς περὶ
 κλωπῶν βουλεύεσθαι. καὶ σὺ μὲν, ἔφη, οὕτω ποίει· 24
 ἐγὼ δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ τοὺς ἡμίσεις μὲν τῶν πεζῶν
 ἔχων, πάντας δὲ τοὺς ἱππέας, πορεύσομαι διὰ τοῦ
 πεδίου εὐθὺς πρὸς τὰ βασίλεια. καὶ ἦν μὲν ἀνθιστή-
 ται, δῆλον ὅτι μάχεσθαι δεήσει· ἦν δ' αὖ ὑποχωρῇ
 τοῦ πεδίου, δῆλον ὅτι μεταθεῖν δεήσει· ἦν δ' εἰς τὰ
 ὄρη φεύγῃ, ἐνταῦθα δὴ, ἔφη, σὸν ἔργον μηδένα ἀφι-
 ῆναι τῶν πρὸς σὲ ἀφικνουμένων. νόμιξε δὲ ὥσπερ ἐν 25
 θήρᾳ ἡμᾶς μὲν τοὺς ἐπιζητοῦντας ἔσεσθαι, σὲ δὲ τὸν
 ἐπὶ ταῖς ἔρκυσι· μέμνησο οὖν ἐκεῖνο ὅτι φθάνειν δεῖ
 πεφραγμένους τοὺς πόρους πρὶν κινεῖσθαι τὴν θήραν.
 καὶ λεληθέναι δὲ δεῖ τοὺς ἐπὶ τοῖς στόμασιν, εἰ μέλ-
 λουσι μὴ ἀποτρέφειν τὰ προσφερόμενα. μὴ μέντοι, 26
 ἔφη, ὦ Χρυσάντα, οὕτως αὖ ποίει ὥσπερ ἐνίοτε διὰ
 τὴν φιλοθηρίαν· πολλάκις γὰρ ὄλην τὴν νύκτα ἔνυπνος
 τραγματεύει· ἀλλὰ νῦν ἔἴσαι χρηὶ τοὺς ἄνδρας τὸ μέ-
 ριον ἀποκοιμηθῆναι, ὥς ἂν δύνωνται ὑπνομαχεῖν·
 ἡδὲ γε, ὅτι οὐχ ἡγεμόνας ἔχων ἀνδρώπους πλανᾷ 27
 ἢ τὰ ὄρη, ἀλλ' ὅπη ἂν τὰ θηρία ὑψηλῇται, ταύτη
 μεταθεῖς, μήτι καὶ νῦν οὕτω τὰ δύσβατα πορεύου,
 ἀλλὰ πέλευέ σοι τοὺς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πολὺ μάσσων
 ὁδὸς ἧ, τὴν ῥάστην ἡγεῖσθαι· στρατιᾷ γὰρ ἡ ῥάστη
 ἀχίστη. μηδὲ γε, ὅτι σὺ εἴθισαι τρέχειν ἀνὰ τὰ ὄρη, 28

μητι δρόμῳ ἡγήσῃ, ἀλλ' ὥς ἂν δύνῃται σοι ὁ σι
 29 τὸς ἔπασθαι, τῷ μέσῳ τῆς σπουδῆς ἡγοῦ. ἀγαθὸν
 καὶ τῶν δυνατωτάτων καὶ προθύμων ὑπομένοντάς
 νας ἐνίοτε παρακλεύεσθαι· ἐπειδὴν δὲ παρῆλθῃ
 κέρας, παροξυντικὸν εἰς τὸ σπεύδειν πάντας παρὰ τ
 βαδίζοντας τρέχοντας ὁρᾶσθαι.

- 30 Χρυσάντας μὲν δὴ ταῦτα ἀκούσας καὶ ἐπίγαν
 θεὶς τῇ ἐντολῇ τοῦ Κύρου, λαβὼν τοὺς ἡγεμό
 ἀπελθὼν καὶ παραγγείλας ἃ ἔδει τοῖς ἅμα αὐτῷ
 λουσι πορεύεσθαι, ἀνεπαύετο. ἐπεὶ δὲ ἀπεκοιμήθη
 31 ὅσον ἐδόκει μέτριον εἶναι, ἐπορεύετο ἐπὶ τὰ ὄρη.
 ρος δέ, ἐπειδὴ ἡμέρα ἐγένετο, ἄγγελον μὲν προύπε
 πρὸς τὸν Ἀρμένιον, εἰπὼν αὐτῷ λέγειν ὧδε· Κῦ
 ὦ Ἀρμένιε, κελεύει οὕτω ποιεῖν σε ὅπως ὡς τάχ
 ἔχων ἀπὴν καὶ τὸν δασμὸν καὶ τὸ στρατεύμα. ἦ
 ἐρωτᾷ ὅπου εἰμί, λέγε τάληθ' ὅτι ἐπὶ τοῖς ὁρίοις.
 δ' ἐρωτᾷ εἰ καὶ αὐτὸς ἐρχομαι, λέγε κἀνταῦθα τι
 θῇ ὅτι οὐκ οἶσθα. ἐὰν δ' ὁπόσοι ἐσμέν πυνθάνη
 32 συμπέμπειν τινὰ κέλευε καὶ μαθεῖν. τὸν μὲν δὴ
 γελὼν ἐπιστείλας ταῦτα ἐπεμψε, νομίζων φιλικῶτι
 οὕτως εἶναι ἢ μὴ προειπόντα πορεύεσθαι. αὐτὸς
 συνταξάμενος ἢ ἄριστον καὶ πρὸς τὸ ἀνύτειν τὴν ἑ
 καὶ πρὸς τὸ μάχεσθαι, εἴτι δέοι, ἐπορεύετο. προ
 δὲ τοῖς στρατιώταις μηδένα ἀδικεῖν, καὶ εἴ τις Ἀ
 νίων τῷ ἐντυγχάνοι, θαρρεῖν τε παραγγέλλειν καὶ
 ρὰν τὸν θέλοντα ἄγειν ὅπου ἂν ᾧσιν, εἴτε σῖτα
 ποτὰ τυγχάνοι πωλεῖν βουλόμενος.

Γ.

Ὁ μὲν δὴ Κύρος ἐν τούτοις ἦν· ὁ δὲ Ἀρμένιος I. ἤκουσε τοῦ ἀγγέλου τὰ παρὰ Κύρον, ἐξεπλάγη, ἐνόησας ὅτι ἀδικοίη καὶ τὸν δασμὸν λείπων καὶ τὸ ράτευμα οὐ πέμπων, καὶ τὸ μέγιστον, ἐφοβεῖτο, ὅτι θήσεσθαι ἐμελλε τὰ βασίλεια οἰκοδομεῖν ἀρχόμενος ἂν ἱκανὰ ἀπομάχεσθαι εἴη. διὰ ταῦτα δὴ πάντα 2 τῶν ἅμα μὲν διέπεμπεν ἀθροίζων τὴν ἑαυτοῦ δύμιν, ἅμα δ' ἐπέμπεν εἰς τὰ ὄρη τὸν νεώτερον υἱὸν ἱβαριν καὶ τὰς γυναῖκας, τὴν τε ἑαυτοῦ καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ τὰς θυγατέρας· καὶ κόσμον δὲ καὶ κατασκευετὴν πλείστον ἀξίαν συνἀπέπεμπε προπομποὺς δοῦν τοῖς. αὐτὸς δὲ ἅμα μὲν κατασκεψομένους ἐπέμπε τίττοι Κύρος, ἅμα δὲ συνέταττε τοὺς παραγιγνομέ- 3 νους τῶν Ἀρμενίων· καὶ ταχὺ παρήσαν ἄλλοι λέγον-
 τι καὶ δὴ αὐτὸς ὁμοῦ. ἐνταῦθα δὴ οὐκέτι ἔτλη 3 χεῖρας ἐλθεῖν, ἀλλ' ὑπεχώρει. ὥς δὲ τοῦτ' εἶδον ἤσαντα αὐτὸν οἱ Ἀρμένιοι, διεδίδρασκον ἤδη ἔκας ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ, βουλόμενοι τὰ ὄντα ἐκποδὼν ποι-
 θαι. ὁ δὲ Κύρος ὥς ἑώρα διαθεόντων καὶ ἐλευ-
 των τὸ πεδίου μεστόν, ὑποπέμπων ἔλεγεν ὅτι οὐ-
 λ πολέμιος εἴη τῶν μενόντων. εἰ δέ τινα φεύγοντα
 οἶτο, προηγόρευεν ὅτι ὥς πολεμῖφ χρήσοιτο. οὕτω
 οἱ μὲν πολλοὶ κατέμενον, ἦσαν δ' οἱ ὑπεχώρουν

4 σὺν τῷ βασιλεῖ. ἐπεὶ δ' οἱ σὺν ταῖς γυναιξὶ προϊόν-
 τες ἐνέπεσον εἰς τοὺς ἐν τῷ ὄρει, κραυγὴν τε εὐθὺς
 ἐποιοῦν καὶ φεύγοντες ἠλίσκοντο πολλοὶ γε αὐτῶν.
 τέλος δὲ καὶ ὁ παῖς καὶ αἱ γυναῖκες καὶ αἱ θυγατέρες
 ἐάλωσαν, καὶ τὰ χρήματα ὅσα σὺν αὐτοῖς ἀγόμενα
 ἔτυχεν. ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτός, ὥς ᾔσθετο τὰ γινώ-
 5 μενα, ἀπορῶν ποῦ τράποιτο ἐπὶ λόφον τινὰ καταφεύ-
 γει. ὁ δ' αὖ Κῦρος ταῦτα ἰδὼν περιίσταται τὸν λό-
 φον τῷ παρόντι στρατεύματι, καὶ πρὸς Χρυσάνταν
 πέμψας ἐκέλευε φυλακὴν τοῦ ὄρους καταλιπόντα ἔχειν.
 τὸ μὲν δὴ στρατεῦμα ἡθροίζετο τῷ Κύρῳ· ὁ δὲ πέμ-
 ψας πρὸς τὸν Ἀρμένιον κήρυκα ἤρετο ὧδε· Εἰπέ μοι,
 ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, πότερα βούλει αὐτοῦ μένων τῷ λιμῷ
 καὶ τῷ δίψει μάχεσθαι ἢ εἰς τὸ ἰσόπεδον καταβὰς
 ἡμῖν διαμάχεσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Ἀρμένιος ὅτι οὐδε-
 6 τέροις βούλοιο μάχεσθαι. πάλιν ὁ Κῦρος πέμψας
 ἠρώτα Τί οὖν κάθησαι ἐνταῦθα καὶ οὐ καταβαίνεις;
 Ἀπορῶν, ἔφη, ὅ,τι χρὴ ποιεῖν. Ἄλλ' οὐδέν, ἔφη ὁ
 Κῦρος, ἀπορεῖν σε δεῖ· ἔξεστι γάρ σοι ἐπὶ δίκην κατα-
 βαίνειν. Τίς δ', ἔφη, ἔσται ὁ δικάζων; Δῆλον ὅτι ὃ
 ὁ θεὸς ἔδωκε καὶ ἄνευ δίκης χρῆσθαι σοι ὅ,τι βού-
 λοιτο. ἐνταῦθα δὴ ὁ Ἀρμένιος γινώσκων τὴν ἀνάγκη
 καταβαίνει· καὶ ὁ Κῦρος λαβὼν εἰς τὸ μέσον κά-
 κεινον καὶ τᾶλλα πάντα περιστρατοπεδεύσατο, ὁμοῦ
 ἤδη πᾶσαν ἔχων τὴν δύναμιν.

7 Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ· ὁ πρεσβύτερος παῖς τοῦ
 Ἀρμενίου Τιγράνης ἐξ ἀποδημίας τινὸς προσήει, ὃς
 καὶ σύνθηρός ποτε ἐγένετο τῷ Κύρῳ· καὶ ὥς ἤκουσε
 τὰ γεγενημένα, εὐθὺς πορεύεται ὥσπερ εἶχε πρὸς τὸν
 Κῦρον. ὥς δ' εἶδε πατέρα τε καὶ μητέρα καὶ ἀδελ-

ρος καὶ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα αἰχμαλώτους γεγεννημέ-
 νους, ἐδάκρυσεν, ὥσπερ εἰκός. ὁ δὲ Κῦρος ἰδὼν αὐ- 8
 τὸν ἄλλο μὲν οὐδὲν ἐφιλοφρονήσατο αὐτῷ, εἶπε δ' ὅτι
 Εἰς καιρὸν ἦμεις, ἔφη, ὅπως τῆς δίκης ἀκούσει παρ-
 ὦν τῆς ἀμφὶ τοῦ πατρός. καὶ εὐθὺς συνεκάλει τοὺς
 ἡγεμόνας τοὺς τε τῶν Περσῶν καὶ τοὺς τῶν Μήδων·
 προσεκάλει δὲ καὶ εἰ τις Ἀρμενίων τῶν ἐντίμων παρῆν.
 καὶ τὰς γυναῖκας ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις παρούσας οὐκ
 ἀπήλασεν, ἀλλ' εἰς ἀκούειν. ὁπότε δὲ καλῶς εἶχεν, 9
 ἤρχετο τοῦ λόγου, Ὡς Ἀρμένιε, ἔφη, πρῶτον μὲν σοι
 συμβουλεύω ἐν τῇ δίκῃ τάληθῇ λέγειν, ἵνα σοι ἔν γε
 ἀπὴ τὸ εὐμισητότατον· τὸ γὰρ ψευδόμενον φαίνεσθαι
 εὐ ἰσθι ὅτι καὶ τοῦ συγγνώμης τινὸς τυγχάνειν ἐμπο-
 δὴν μάλιστα ἀνθρώποις γίγνεται· ἔπειτα δ', ἔφη, συν-
 ἴσασι μὲν σοι καὶ οἱ παῖδες καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ
 πάντα ὅσα ἐπραξας, καὶ Ἀρμενίων οἱ παρόντες· ἦν δὲ
 αἰσθάνονται σε ἄλλα ἢ τὰ γενόμενα λέγοντα, νομιού-
 σι σε καὶ αὐτὸν καταδικάζειν σεαυτοῦ πάντα τὰ ἔσχατα
 παθεῖν, ἦν ἐγὼ τάληθῇ πύθωμαι. Ἄλλ' ἐρώτα, ἔφη,
 ὦ Κῦρε, ὅ,τι βούλει, ὥς τάληθῇ ἐροῦντος. τούτου
 ἕνεκα καὶ γενέσθω ὅ,τι βούλεται. Λέγε δὴ μοι, ἔφη, 10
 ἐπολέμησάς ποτε Ἀστυάγει τῷ τῆς ἐμῆς μητρὸς πατρὶ
 καὶ τοῖς ἄλλοις Μήδοις; Ἔγωγ', ἔφη. Κρατηθεῖς δ'
 ὑπ' αὐτοῦ συνωμολόγησας δασμὸν οἷσειν καὶ συστρα-
 τεύσεσθαι ὅποι ἐπαγγέλλοι, καὶ ἐρύματα μὴ ἔξειν; Ἦν
 ταῦτα. Νῦν οὖν διὰ τί οὔτε τὸν δασμὸν ἀπῆγες οὔτε
 τὸ στρατεύμα ἐπεμπες, ἐτείχιζές τε τὰ ἐρύματα; Ἐλευ-
 θερίας ἐπεθύμουν· καλὸν γάρ μοι ἐδόκει εἶναι καὶ
 αὐτὸν ἐλευθερον εἶναι καὶ παισὶν ἐλευθερίαν καταλι-
 πεῖν. Καὶ γὰρ ἔστιν, ἔφη ὁ Κῦρος, καλὸν μάχεσθαι, 11

- ὅπως μήποτε τις δοῦλος μέλλοι γενήσεσθαι· ἦν δὲ δι-
 ἡ πολέμῳ κρατηθεὶς ἢ καὶ ἄλλον τινὰ τρόπον δουλο-
 θεὶς ἐπιχειρῶν τις φαίνεται τοὺς δεσπότας ἀποστερεῖν
 ἑαυτοῦ, τοῦτον σὺ πρῶτος πότερον ὡς ἀγαθὸν ἄνθρω-
 καὶ καλὰ πράττοντα τιμᾷς ἢ ὡς ἀδικοῦντα, ἦν λάβῃς,
 κολάζεις; Κολάζω, ἔφη· οὐ γὰρ ἔἴς σὺ ψεύδεσθαι.
- 12 Λέγε δὴ σαφῶς, ἔφη ὁ Κῦρος, καθ' ἕνα στον· ἢ
 ἄρχων τις τύχῃ σοι καὶ ἀμάρτη, πότερον ἔἴς ἄρχῃς
 ἢ ἄλλον καθίστης ἀντ' αὐτοῦ; Ἄλλον καθίστημι. Τί
 δέ, ἦν χρήματα πολλὰ ἔχῃ, ἔἴς πλουτεῖν ἢ πένητα
 ποιεῖς; Ἀφαιροῦμαι, ἔφη, ἂν ἔχων τυγχάνῃ. Ἦν δὲ
 καὶ πρὸς πολέμιους γιγνώσκῃς αὐτὸν ἀφιστάμενον, τί
 ποιεῖς; Κατακαίνω, ἔφη· τί γὰρ δεῖ ἐλεγχθέντα δι-
- 13 ψεύδομαι ἀποθανεῖν μᾶλλον ἢ τάληθῇ λέγοντα; ἔνθα
 δὴ ὁ μὲν παῖς αὐτοῦ ὡς ἤκουσε ταῦτα, περιεσπάσατο
 τὴν τιάραν καὶ τοὺς πέπλους κατερρήξατο, αἱ δὲ γυ-
 ναῖκες ἀναβοήσασαι ἐδρύποντο, ὡς οἰχομένου τοῦ
 πατρὸς καὶ ἀπολωλότων σφῶν ἦδη. καὶ ὁ Κῦρος σι-
 ωπῆσαι κελεύσας εἶπεν, Εἴεν· τὰ μὲν δὴ σὰ δίκαια
 ταῦτα, ὦ Ἀρμένιε· ἡμῖν δὲ τί συμβουλεύεις ἐκ τού-
 των ποιεῖν; ὁ μὲν δὴ Ἀρμένιος ἐσιώπα ἀπορῶν πό-
 τερα συμβουλευοὶ τῷ Κύρῳ κατακαίνειν αὐτὸν ἢ τὰ-
- 14 ναυτία διδάσκει ὦν αὐτὸς ἔφη ποιεῖν. ὁ δὲ παῖς αὐ-
 τοῦ Τιγράνης ἐπήρετο τὸν Κῦρον, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ
 Κῦρε, ἐπεὶ ὁ πατὴρ ἀποροῦντι ἔοικεν, ἢ συμβουλεύσω
 περὶ αὐτοῦ ἃ οἰμὰί σοι βέλτιστα εἶναι; καὶ ὁ Κῦρος,
 ἡσθημένος, ὅτε συνεθῆρα αὐτῷ ὁ Τιγράνης, σοφιστὴν
 τινὰ αὐτῷ συνόντα καὶ θαυμαζόμενον ὑπὸ τοῦ Τι-
 γράνου, πάννυ ἐπεθύμει αὐτοῦ ἀκοῦσαι ὅ,τι ποτ' ἐροίῃ·
 καὶ προθύμως ἐκέλευσε λέγειν ὅ,τι γιγνώσκῃ.

Ἐγὼ τοίνυν, ἔφη ὁ Τιγράνης, εἰ μὲν ἄρα σοι τοῦ 15
 κατὰ τὸν ἥσαν βεβούλευται ἢ ὅσα πέπραχε, πάντῃ σοι
 συμβουλευόμενος τοῦτον μιμεῖσθαι· εἰ μὲντοι σοι δοκεῖ
 πάντα ἡμαρτηκέναι, συμβουλευόμενος τοῦτον μὴ μιμεῖσθαι.
 Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, τὰ δίκαια ποιῶν ἥμισυ ἂν
 τὸν ἁμαρτάνοντα μιμοίμην. Ἔστιν, ἔφη, ταῦτα. Κο-
 λαστέον ἄρ' ἂν εἴη κατὰ γε τὸν σὸν λόγον τὸν πα-
 τέρα, εἴπερ τὸν ἀδικοῦντα δίκαιον κολάζειν. Πότερα
 δ' ἡγεῖ, ὦ Κῦρε, ἄμεινον εἶναι σὺν τῷ σῷ ἀγαθῷ
 τὰς τιμωρίας ποιεῖσθαι ἢ σὺν τῇ σῇ ζημίᾳ; Ἐμμαντὸν
 ἄρα, ἔφη, οὕτω γ' ἂν τιμωροίμην. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη 16
 ὁ Τιγράνης, μεγάλα γ' ἂν ζημιοῖτο, εἰ τοὺς σεαυτοῦ
 πατακάνοις τότε ὅποτε σοι πλείστον ἄξιοι εἶεν κεκτῆ-
 σθαι. Πῶς δ' ἂν, ἔφη ὁ Κῦρος, τότε πλείστον ἄξιοι
 γίνοντο ἄνθρωποι ὅποτε ἀδικοῦντες ἀλίσκοιντο; Εἰ
 τότε, οἶμαι, σώφρονες γίνονται. δοκεῖ γάρ μοι, ὦ
 Κῦρε, οὕτως εἶναι, ἅνευ μὲν σωφροσύνης οὐδ' ἄλλης
 ἀρετῆς οὐδὲν ὄφελος εἶναι· τί γὰρ ἂν, ἔφη, χρῆσαιτ'
 ἐν τις ἰσχυρῷ ἢ ἀνδρείῳ μὴ σώφρονι, [ἢ ἱππικῷ], τί
 δὲ πλουσίῳ, τί δὲ θυνάστῃ ἐν πόλει; σὺν δὲ σωφρο-
 σύνῃ καὶ φίλος πᾶς χρήσιμος καὶ θεράπων πᾶς ἀγα-
 θός. Τοῦτ' οὖν, ἔφη, λέγεις ὥς καὶ ὁ σὸς πατήρ ἐν 17
 τῇδε τῇ μιᾷ ἡμέρᾳ ἐξ ἄφρονος σώφρων γενένηται;
 Πάντῃ μὲν οὖν, ἔφη. Πάθημα ἄρα τῆς ψυχῆς σὺ λέ-
 γεις εἶναι τὴν σωφροσύνην, ὥσπερ λύπην, οὐ μάρθη-
 μα· οὐ γὰρ ἂν δῆπου, εἴγε φρόνιμον δεῖ γενέσθαι
 τὸν μέλλοντα σώφρονα ἔσεσθαι, παραχρῆμα ἐξ ἄφρο-
 νος σώφρων ἂν τις γένοιτο. Τί δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, 18
 ὥπως ἦσθαι καὶ εἶνα ἄνδρα δι' ἀφροσύνην μὲν ἐπι-
 λειποῦντα κρεῖττονι ἑαυτοῦ μάχεσθαι, ἐπειδὴν δὲ ἡτ-

τηθῆ, εὐθὺς πεπαιγμένον τῆς πρὸς τοῦτον ἀφροσύνης;
 πάλιν δ', ἔφη, οὐπω ἐώρακας πόλιν ἀντιταττομένην
 πρὸς πόλιν ἐτέραν, ἧς ἐπειδὴν ἡττηθῇ παραχρῆμα
 19 ταύτη ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι πείθεσθαι ἐθέλει; Ποίαν δ',
 ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ σὺ τοῦ πατρὸς ἦταν λέγων οὕτως
 ἰσχυρίζεαι σεσωφρονίσθαι αὐτόν; Ἦν νῆ Δί', ἔφη, σὺ
 οἶδεν ἑαυτῷ ἑλευθερίας μὲν ἐπιθυμήσας, δοῦλος δ'
 ὥς οὐδεπώποτε γενόμενος, ἃ δὲ φήθη χρῆναι λαθεῖν
 ἢ φθάσαι ἀποβιάσασθαι, οὐδὲν τούτων ἱκανὸς γενό-
 μενος διαπράξασθαι. σὲ δὲ οἶδεν, ἃ μὲν ἐβουλήθη
 ἐξαπατήσαι αὐτόν, οὕτως ἐξαπατήσαντα ὥσπερ ἂν τις
 τυφλοὺς καὶ κωφοὺς καὶ μὴδ' ὅτιοῦν φρονούντας ἐξ-
 απατήσειεν· ἃ δὲ φήθη λαθεῖν χρῆναι, οὕτω σὲ οἶδε
 λαθόντα ὥστε ἃ ἐνόμιζεν ἑαυτῷ ἔχυρὰ χωρία ἀποπεί-
 σθαι, ταῦτα σὺ εἰρκτὰς σταντῷ ἔλαθες προκατασκευά-
 σας· τάχει δὲ τοσοῦτον περιεγένου αὐτοῦ ὥστε πρό-
 ωθεν ἐφθασας ἑλθὼν σὺν πολλῷ στόλῳ πρὶν τοῦτον
 20 τὴν παρ' ἑαυτῷ δύναμιν ἀθροίσασθαι. Ἐπεὶτα δοκί-
 σοι, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ ἡ τοιαύτη ἦτα σωφρονίζου-
 ῖαν ἱκανὴ εἶναι ἀνθρώπους, τὸ γινῶναι ἄλλους ἑαυτῷ
 βελτίονας ὄντας; Πολύ γε μᾶλλον, ἔφη ὁ Τιγράτης,
 ἢ ὅταν μάχη τις ἡττηθῇ. ὁ μὲν γὰρ ἰσχύι κρατηθεὶς
 ἔστιν ὅτε φήθη σωμασκήσας ἀναμαχεῖσθαι· καὶ πόλις
 γε ἀλοῦσαι συμμάχους προσλαβοῦσαι οἴονται ἀναμα-
 χέσασθαι ἔν· οὗς δ' ἂν βελτίους τινὲς ἑαυτῶν ἡγή-
 σωνται, τούτοις πολλάκις καὶ ἄνευ ἀνάγκης ἐθέλουσι
 21 πείθεσθαι. Σὺ, ἔφη, ξοικας οὐκ οἶεσθαι τοὺς ὕβρι-
 στὰς γινώσκειν τοὺς ἑαυτῶν σωφρονεστέρους, οὐδὲ
 τοὺς κλέπτας τοὺς μὴ κλέπτοντας, οὐδὲ τοὺς ψευδο-
 μένους τοὺς ἀλήθῃ λέγοντας, οὐδὲ τοὺς ἀδικούντας

τὰ δίκαια ποιοῦντας· οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι καὶ
 ὁ σὸς πατήρ ἐψεύσατο καὶ οὐκέτ' ἡμπέδου τὰς
 ἡμᾶς συνθήκας, εἰδὼς ὅτι ἡμεῖς οὐδ' ὅτιοῦν ὦν
 ἰγης συνέθετο παραβαίνομεν; Ἀλλ' οὐδ' ἐγὼ 22

λέγω ὥς τὸ γινῶναι μόνον τοὺς βελτίονας σω-
 ζεῖ ἄνευ τοῦ δίκην διδόναι ὑπὸ τῶν βελτιόνων,
 ὁ ἐμὸς πατήρ νῦν δίδωσιν. Ἀλλ', ἔφη ὁ Κῦ-
 β γε σὸς πατήρ πέπονθε μὲν οὐδ' ὅτιοῦν πω κα-
 φοβεῖται γε μέντοι εὖ οἶδ' ὅτι μὴ πάντα τὰ
 α πάθῃ. Οἶει οὖν τι, ἔφη ὁ Τιγράνης, μᾶλλον 23
 σιλοῦσθαι ἀνθρώπους τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; οὐκ
 ὅτι οἱ μὲν τῷ ἰσχυροτάτῳ κολάσματι νομιζομένῳ
 παϊόμενοι ὁμῶς ἐθέλουσι καὶ πάλιν μάχεσθαι
 αὐτοῖς; οὐς δ' ἂν σφόδρα φοβηθῶσιν ἀνθρωποι,
 ἰς οὐδὲ παραμυθούμενοις ἐτι ἀντιβλέπειν δύναν-
 Δέγεις σύ, ἔφη, ὥς ὁ φόβος τοῦ ἔργῳ κακοῦ
 μᾶλλον κολάζει τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ σύγε, ἔφη, 24
 ὅτι ἀληθῆ λέγω· ἐπίστασαι γὰρ ὅτι οἱ μὲν φο-
 νοὶ μὴ φύγωσι πατρίδα καὶ οἱ μέλλοντες μάχε-
 δεδιότες μὴ ἡττηθῶσιν [ἀθύμως διάγουσι, καὶ
 έοντες μὴ ναυαγῆσωσι,] καὶ οἱ δουλείαν καὶ δε-
 φοβούμενοι, οὗτοι μὲν οὔτε σίτου οὔθ' ὕπνου
 ται λαγχάνειν διὰ τὸν φόβον· οἱ δὲ ἤδη μὲν
 ἰες, ἤδη δ' ἡττημένοι, ἤδη δὲ δουλεύοντες, ἔστιν
 ὕψανται καὶ μᾶλλον τῶν εὐδαιμόνων ἐσθίειν τε
 κθεύδειν. ἐτι δὲ φανερώτερον καὶ ἐν τοῖσδε οἷον 25
 ἰα ὁ φόβος· ἐνιοὶ γὰρ φοβούμενοι μὴ ληφθέντες
 ἐνωσι προαποθνήσκουσιν ὑπὸ τοῦ φόβου, οἱ μὲν
 ὄντες ἐαυτούς, οἱ δ' ἀπαγχόμενοι, οἱ δ' ἀπο-
 όμενοι· οὕτω πάντων τῶν δεινῶν ὁ φόβος μά-

λιστα καταπλήττει τὰς ψυχάς. τὸν δ' ἐμὸν πατε-
 ρη, νῦν πῶς δοκεῖς διακεῖσθαι τὴν ψυχὴν, ὃς
 μόνον περὶ ἐαυτοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ ἐμοῦ καὶ περὶ
 ναικὸς καὶ περὶ πάντων τῶν τέκνων [δουλείας] (1
 26 βεῖται; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄλλὰ νῦν μὲν ἔμοιγε
 ὁδὸν ἄπιστον τοῦτον οὕτω διακεῖσθαι· δοκεῖ μὲν
 μοι τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶναι καὶ εὐτυχοῦντα ἐξυβρί-
 καὶ πταίσαντα ταχὺ πτῆξαι, καὶ ἀνεθέντα γε πᾶ-
 αὐτὸν μέγα φρονῆσαι καὶ πάλιν αὖτε πράγματα παρασχε-
 27 Ἄλλὰ ναὶ μὰ Δι', ἔφη, ὦ Κῦρε, ἔχει μὲν προφάσι-
 τὰ ἡμέτερα ἀμαρτήματα ὥστ' ἀπιστεῖν ἡμῖν· ἔξε-
 δέ σοι καὶ φρούρια ἐντειγίξειν καὶ τὰ ἐχυρὰ κατέλ-
 καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν βούλῃ πιστὸν λαμβάνειν. καὶ ἡ-
 τοι, ἔφη, ἡμᾶς μὲν ἔξεις οὐδέν τι τούτοις μέγα
 πονμένους· μεμνησόμεθα γὰρ ὅτι ἡμεῖς αὐτῶν αἰ-
 ἐσμεν· εἰ δέ τιτι τῶν ἀναμαρτήτων παραδοὺς τὴν
 χὴν ἀπιστῶν αὐτοῖς φανεῖ, ὅρα μὴ ἅμα τε εὖ ποιή-
 καὶ ἅμα οὐ φίλον νομιοῦσί σε· εἰ δ' αὖτε φυλαττε-
 νος τὸ ἀπεχθάνεσθαι μὴ ἐπιθήσεις αὐτοῖς ζυγὰ
 μὴ ὑβρίσαι, ὅρα μὴ ἐκείνους αὖτε δεήσει σε σωφρο-
 28 ξειν ἔτι μᾶλλον ἢ ἡμᾶς νῦν ἐδέησεν. Ἄλλὰ ναὶ
 τοὺς θεοὺς, ἔφη, τοιούτοις μὲν ἔγωγε ὑπερφέταις,
 εἰδείην ἀνάγκη ὑπερηγετοῦντας, ἀηδὲς ἂν μοι δ-
 χοῖσθαι· οὓς δὲ γινώσκω δοκοῖν ὅτι εὐνοίᾳ
 φίλῃ τῇ ἐμῇ τὸ δέον συλλαμβάνουσιν, τούτους ἂν
 δοκῶ καὶ ἀμαρτάνοντας ῥᾶον φέρειν ἢ τοὺς μισο-
 τας μὲν, ἐκπλεω δὲ πάντα ἀνάγκη διαπονουμέν-
 καὶ ὁ Τιγράνης εἶπε πρὸς ταῦτα, Φιλίαν δὲ παρὰ
 νων ἂν ποτε λάβοις τοσαύτην ὁσὴν σοι παρ' ἡ-
 ἐξεστι κτήσασθαι νῦν; Παρ' ἐκείνων οἶμαι, ἔφη,

τῶν μηδέποτε πολεμίων γεγεννημένων, εἰ ἐθέλοιμι
 ἰσχυρεῖν αὐτοὺς ὥσπερ σὺ νῦν με κελεύεις εὐεργε-
 ν ὑμᾶς. Ἡ καὶ δύναιο ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, ἐν τῷ 29
 ῥόντι νῦν εὐρεῖν ὅτῳ ἂν χαρίσαιο ὅσαπερ τῷ ἐμῷ
 τῷ; αὐτίκα, ἔφη, ἦν τινα ἔξς ζῆν τῶν σε μηδὲν
 κηκότων, τίνα σοι τούτου χάριν οἶε αὐτὸν εἰσε-
 αι; τί δ', ἦν αὐτοῦ τέκνα καὶ γυναῖκα μὴ ἀφαιρῇ,
 ; σε τούτου ἔνεκα φιλήσει μᾶλλον ἢ ὁ νομίζων προσ-
 ειεν αὐτῷ ἀφαιρεθῆναι; τὴν δ' Ἀρμενίων βασιλεῖαν
 μὴ ἔξει, οἷσθ' αὖτις, ἔφη, ἄλλον μᾶλλον λυπούμενον ἢ
 ἄς; οὐκοῦν καὶ τοῦτ', ἔφη, δῆλον ὅτι ὁ μάλιστα
 πούμενος εἰ μὴ βασιλεὺς εἴη οὗτος καὶ λαβὼν τὴν
 χὴν μεγίστην ἂν σοι χάριν εἰδείη. εἰ δέ τί σοι, ἔφη, 30
 λει καὶ τοῦ ὥς ἡμιστά τεταραγμένα τάδε καταλιπεῖν,
 αν ἀπίης, σκόπει, ἔφη, πότερον ἂν οἶε ἡρεμεστέρας
 εν τὰ ἐνθάδε καινῆς γενομένης ἀρχῆς ἢ τῆς εἰω-
 νίας καταμενούσης· εἰ δέ τί σοι μέλει καὶ τοῦ ὥς
 λείσθην στρατιὰν ἐξάγειν, τίς ἂν οἶε μᾶλλον ἐξετά-
 α ταύτην ὁρθῶς τοῦ πολλάκις αὐτῇ κεχορημένου; εἰ
 ! καὶ χρημάτων δεήσει, τίνα ἂν ταῦτα νομίζεις κρεῖτ-
 τιν ἐκπορίσαι τοῦ καὶ εἰδότος καὶ ἔχοντος πάντα τὰ
 ντα; ὦγαθέ, ἔφη, Κῦρε, φύλαξαι μὴ ἡμᾶς ἀποβαλὼν
 πρὸν ζημιώσης πλείω ἢ ὁ πατήρ ἐδυνήθη σε βλά-
 πει. ὁ μὲν τοιαῦτα ἔλεγεν.

Ὁ δὲ Κῦρος ἀκούων ὑπερήδετο, ὅτι ἐνόμιζε πε- 31
 ρίνεσθαι πάντα αὐτῷ ὅσαπερ ὑπέσχετο τῷ Κναξάρῳ
 κρεῖται· ἐμέμνητο γὰρ εἰπὼν ὅτι καὶ φίλον οἶοιτο
 ἄλλον ἢ πρόσθεν ποιήσκειν. καὶ ἐκ τούτου δὴ τὸν
 Ἀρμένιον ἐρωτᾷ, Ἦν δὲ δὴ ταῦτα πεῖθωμαι ὑμῖν,
 ἦ μοι, ἔφη, σὺ, ὦ Ἀρμένιε, πόσῃ μὲν στρατιᾷ

μοι συμπέμψεις, πόσα δὲ χρήματα συμβαλεῖ
 32 πόλεμον; πρὸς ταῦτα δὴ λέγει ὁ Ἀρμένιος, Οὐδὲ
 ὦ Κύρε, ἔφη, ἀπλούστερον εἰπεῖν οὐδὲ δικαιοῦτε
 δεῖξαι μὲν ἐμὲ πᾶσαν τὴν οὔσαν δύναμιν, σὲ δὲ
 τα ὅσῃν μὲν ἂν σοι δοκῇ στρατιὰν ἄγειν, ἡ
 καταλιπεῖν τῆς χώρας φυλακὴν. ὥς δ' αὐτῶς
 χρημάτων δηλώσαι μὲν ἐμὲ δίκαιόν σοι πάντα
 τα, σὲ δὲ τούτων αὐτὸν γνόντα ὁπόσα τε ἂν
 33 φέρεσθαι καὶ ὁπόσα ἂν βούλῃ καταλιπεῖν. καὶ
 ρος εἶπεν, Ἴθι δὴ λέξον μοι πόση σοι δύναμί
 λέξον δὲ καὶ πόσα χρήματα. ἐνταῦθα δὴ λέγει
 μένιος, Ἰππεῖς μὲν τοίνυν εἰσὶν [Ἀρμενίων] εἰς
 κισχιλίους, πεζοὶ δὲ εἰς τέτταρας μυριάδας· χι
 δ', ἔφη, σὺν τοῖς θησαυροῖς οἷς ὁ πατήρ καὶ
 ἔστιν εἰς ἀργύριον λογισθέντα τάλαντα πλεί
 34 τρισχιλίων. καὶ ὁ Κύρος οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλ
 Τῆς μὲν τοίνυν στρατιᾶς, ἐπεὶ σοι, ἔφη, οἱ
 Χαλδαῖοι πολεμοῦσι, τοὺς ἡμίσεις μοι σύμπεμπ
 δὲ χρημάτων ἀντὶ μὲν τῶν πεντήκοντα τάλαντ
 ἔφερες δασμὸν διπλάσια Κναξάρῃ ἀπόδος, ὅτι
 τὴν φορὰν· ἐμοὶ δ', ἔφη, ἄλλα ἑκατὸν δάνεισο
 δέ σοι ὑπισχνοῦμαι, ἣν ὁ θεὸς εὖ διδῶ, ἀνθ'
 ἐμοὶ δανείσης ἢ ἄλλα πλείονος ἄξια εὐεργετή
 τὰ χρήματα ἀπαριθμήσειν, ἣν δύνωμαι· ἣν δὲ
 νωμαι, ἀδύνατος ἂν φαινοίμην, οἶμαι, ἄδικος
 35 ἂν δικαίως κρινοίμην. καὶ ὁ Ἀρμένιος, Πρὸς
 θεῶν, ἔφη, ὦ Κύρε, μὴ οὕτω λέγε· εἰ δὲ μή, ο
 ροῦντά με ἔξεις· ἀλλὰ νόμιζε, ἔφη, ἂν καταλίπ
 δὲν ἦττον σὰ εἶναι ὧν ἂν ἔχων ἀπὸ τῆς. Εἶπεν,
 Κύρος· ὥστε δὲ τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν, ἔφη,

ἴν μοι χρήματα δοίης; Ὅπόσα ἂν δυναίμην, ἔφη. Τί
 δέ, ὥστε τοὺς παῖδας; Καὶ τούτων, ἔφη, ὁπόσα ἂν
 δυναίμην. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, ταῦτα μὲν ἤδη δι-
 πλάσα τῶν ὄντων. σὺ δέ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, λέξον 36
 μοι πόσου ἂν πρίαμο ὥστε τὴν γυναῖκα ἀπολαβεῖν. ὁ
 δὲ ἐνύγχανε νεόγαμός τε ὦν καὶ ὑπερφιλῶν τὴν γυ-
 ναῖκα. Ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ Κῦρε, κἂν τῆς ψυχῆς πρι-
 αμην ὥστε μήποτε λατρεῦσαι ταύτην. Σὺ μὲν τοί- 37
 νη, ἔφη, ἀπάγου τὴν σὴν· οὐδὲ γὰρ εἰληφθαι ἔγωγε
 ἀημέλωτον ταύτην νομίζω σοῦ γε μηπώποτε φηγόν-
 τος ἡμᾶς. καὶ σὺ δέ, ὦ Ἀρμένιε, ἀπάγου τὴν γυναῖ-
 κ᾽ καὶ τοὺς παῖδας μηδὲν αὐτῶν καταθείς, ἴν' εἰδῶ-
 ν ὅτι ἐλεύθεροι πρὸς σέ ἀπέρχονται. καὶ νῦν μὲν,
 φη, δειπνεῖτε παρ' ἡμῖν· δειπνήσαντες δὲ ἀπελάνετε
 τοὶ ὅμην θυμός. οὕτω δὴ κατέμειναν.

Διασκηνοῦντων δὲ μετὰ δειπνου ἐπήφετο ὁ Κῦ- 38
 ρς, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Τιγράνη, ποῦ δὴ ἐκεῖνός ἐστιν ὁ
 ἦρ ὃς συνεθήρα ἡμῖν καὶ σύ μοι μάλα ἐδόκεις θαν-
 ῖν αὐτόν. Οὐ γάρ, ἔφη, ἀπέκτεινεν αὐτὸν οὐτοσὶ
 ἐμὸς πατήρ; Τί λαβὼν ἀδικοῦντα; Διαφθείρειν αὐ-
 ν ἔφη ἐμέ. καίτοι γ', ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτω καλὸς
 γαθὸς ἐκεῖνος ἦν ὥς καὶ ὅτε ἀποθνήσκειν ἐμελλε
 ὡσκαλίσας με εἶπε, Μήτι σύ, ἔφη, ὦ Τιγράνη, ὅτι
 ὡπτεῖναι με, χαλεπανθῆς τῷ πατρί· οὐ γὰρ κακο-
 ῖα τῇ σῇ γε τοῦτο ποιεῖ, ἀλλ' ἀγνοία· ὁπόσα δὲ
 νοία ἄνθρωποι ἐξαμαρτάνουσι, πάντ' ἀκούσια ταῦτ'
 ὡς νομίζω. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐπὶ τούτοις εἶπε, Φεῦ 39
 ὦ ἀνδρός. ὁ δ' Ἀρμένιος ἔλεξεν, Οὔτοι, ἔφη, ὦ
 ἦρε, οὐδ' οἱ ταῖς ἑαυτῶν γυναῖξι λαμβάνοντες συν-
 τας ἄλλοτρίους ἄνδρας οὐ τοῦτο αἰτιώμενοι αὐτοὺς

κατακαίνουσιν ὥς ἀφρονεστέρας ποιοῦντας τὰς γυναικας, ἀλλὰ νομίζοντες ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς τὴν αὐτοὺς φιλίαν, διὰ τοῦτο ὥς πολεμίοις αὐτοῖς χεῖται. καὶ ἐγὼ ἐκείνῳ, ἔφη, ἐφθόνουν, ὅτι μοι ἐπὶ τὸν ἑμὸν νῆδον ποιεῖν αὐτὸν μᾶλλον θαναμάζειν ἢ

40 καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλὰ ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, ὦ μένιε; ἀνθρώπινά μοι δοκεῖς ἀμαρτεῖν· καὶ σύ, ἄνθρωπε, συγγίγνωσκε τῷ πατρί. τότε μὲν δὴ τοὶ διαλεχθέντες καὶ φιλοφρονηθέντες ὥσπερ εἰκὸς ἐκ ἀλλαγῆς, ἀναβάντες ἐπὶ τὰς ἀρμαμάξας σὺν ταῖς ναιξίν ἀπήλαννον εὐφραϊνόμενοι.

41 Ἐπεὶ δ' ἦλθον οἰκαδε, ἔλεγον τοῦ Κῦρου ὁ τις τὴν σοφίαν, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν, ὁ δὲ τὴν ὀνείητα, ὁ δὲ τις καὶ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος. δὴ ὁ Τιγράνης ἐπήρετο τὴν γυναῖκα, Ἡ καὶ σοί, ὦ Ἀρμενία, καλὸς ἐδόκει ὁ Κῦρος εἶναι; Ἀλλὰ Δί', ἔφη, οὐκ ἐκείνον ἐθεώμην. Ἀλλὰ τίνα μὴν; ὁ Τιγράνης. Τὸν εἰπόντα νῆ Δία ὥς τῆς αὐτοῦ χῆς ἂν πρίαιτο ὥστε μὴ με δουλεύειν. τότε μὲν ὥσπερ εἰκὸς ἐκ τοιούτων ἀνεπαύοντο σὺν ἀλλήλο

42 Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὁ Ἀρμένιος Κῦρῳ μὲν καὶ στρατιᾷ ἀπάσῃ ξένια ἔπεμπε, προεῖπε δὲ τοῖς ἐαυτοῦς δεήσοι στρατεύεσθαι, εἰς τρίτην ἡμέραν παρετὰ δὲ χρήματα ὧν εἶπεν ὁ Κῦρος διπλάσια ἀπηρίσεν. ὁ δὲ Κῦρος ὅσα εἶπε λαβὼν τᾶλλα ἀπέπεμψε ἤρετο δὲ πότερος ἔσται ὁ τὸ στράτευμα ἄγων, ὁ ἢ αὐτός. εἰπέτην δὲ ἅμα ὁ μὲν πατὴρ οὕτως, Οἶκόν σου σὺ κελεύης· ὁ δὲ παῖς οὕτως, Ἐγὼ μὲν ἀπολείψομαί σου, ὦ Κῦρε, οὐδ' ἂν σκευοφόρον

43 δέη σοι συνακολουθεῖν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπιγελάσας

καὶ ἐπὶ πόσῳ ἂν, ἔφη, ἐθέλοις τὴν γυναικὰ σου
 ἐκοῦσαι ὅτι σκευοφορεῖς; Ἄλλ' οὐδέν, ἔφη, ἀκούειν
 βέλσει αὐτήν· ἄξω γάρ, ὥστε ὁρᾶν ἐξέσται αὐτῇ ὅ,τι
 ἂν ἐγὼ πράττω. Ὡρα ἂν, ἔφη, συσκευάζεσθαι ὑμῖν
 εἴη. Νόμιζ', ἔφη, συνεσκευασμένους παρῆσεσθαι ὅ,τι
 ἂν ὁ πατήρ δῶ. τότε μὲν δὴ ξενισθέντες οἱ στρατι-
 ῶται ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραία ἀναλαβὼν ὁ Κῦρος τὸν Τιγράνην II.
 καὶ τῶν Μήδων ἱππέων τοὺς κρατίστους καὶ τῶν ἑαυ-
 τοῦ φίλων ὀπόσους καιρὸς ἐδόκει εἶναι, περιελάνων
 τὴν χώραν κατεθεῖατο, σκοπῶν ποῦ τειχίσειε φρούριον.
 καὶ ἐκ' ἄκρον τι ἐλθὼν ἐπηρώτα τὸν Τιγράνην ποῖα
 εἴη τῶν ὁρέων ὀπόθεν οἱ Χαλδαῖοι καταθέοντες λή-
 ζονται. καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείκνυ. ὁ δὲ πάλιν ἤρετο,
 Νῦν δὲ ταῦτα τὰ ὄρη ἐξημά ἐστιν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη,
 ἀλλ' αἰετὶ σκοποὶ εἰσὶν ἐκείνων οἱ σημαίνουσι τοῖς ἄλ-
 λοις ὅ,τι ἂν ὁρῶσι. Τί οὖν, ἔφη, ποιοῦσιν, ἐπὶν αἰ-
 σθονται; Βοηθοῦσιν, ἔφη, ἐπὶ τὰ ἄκρα, ὥς ἂν ἕκα-
 στος δύνηται. ταῦτα μὲν δὴ ὁ Κῦρος ἡμηκόει· σκο- 2
 πῶν δὲ κατενόει πολλὴν τῆς χώρας τοῖς Ἀρμενίοις
 ἐρημον καὶ ἀργὸν οὔσαν διὰ τὸν πόλεμον. καὶ τότε
 μὲν ἀπῆλθον ἐπὶ τὸ στρατόπεδον καὶ δειπνήσαντες
 ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὑστεραία αὐτός τε ὁ Τιγράνης 3
 παρῆν συνεσκευασμένος καὶ ἱππεῖς εἰς τοὺς τετρακισ-
 χιλίους συνελέγοντο αὐτῷ καὶ τοξόται εἰς τοὺς μυρί-
 ους, καὶ πελτασταὶ ἄλλοι τοσοῦτοι. ὁ δὲ Κῦρος ἐν ᾧ
 συνελέγοντο ἐθύετο· ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν αὐτῷ,
 συνεκάλεσε τοὺς τε τῶν Περσῶν ἡγεμόνας καὶ τοὺς
 τῶν Μήδων. ἐπεὶ δ' ὁμοῦ ἦσαν, ἔλεξε τοιάδε. 4

Ἄνδρες φίλοι, ἔστι μὲν τὰ ὄρη ταῦτα ἃ ὁρῶμεν

Χαλδαίων· εἰ δὲ ταῦτα καταλάβοιμεν καὶ ἐπ' ἄκρον
 γένοιτο ἡμέτερον φρούριον, σωφρονεῖν ἀνάγκη ἂν εἴη
 πρὸς ἡμᾶς ἀμφοτέροις, τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ τοῖς
 Χαλδαίοις. τὰ μὲν οὖν ἱερὰ καλὰ ἡμῖν· ἀνθρωπίνῃ
 δὲ προθυμίᾳ εἰς τὸ πραχθῆναι ταῦτα οὐδὲν οὕτω μέ-
 γα σύμμαχον ἂν γένοιτο ὥς τάχος. ἦν γὰρ φθάσωμεν
 πρὶν τοὺς πολεμίους συλλεγῆναι ἀναβάντες, ἢ παντά-
 πασιν ἀμαχεὶ λάβοιμεν ἂν τὸ ἄκρον ἢ ὀλίγοις τε καὶ
 5 ἀσθενέσι χρῆσάμεθ' ἂν πολεμίους. τῶν οὖν πόνον
 οὐδεὶς ῥάων οὐδ' ἀκινδυνότερος, ἔφη, ἐστὶ τοῦ νῦν
 καρτερῆσαι σπεύδοντας. ἴτε οὖν ἐπὶ τὰ ὅπλα. καί...
 Ὑμεῖς μὲν, ὦ Μῆδοι, ἐν ἀριστερεῇ ἡμῶν πορεύεσθε·
 ὑμεῖς δέ, ὦ Ἀρμένιοι, οἱ μὲν ἡμίσεις ἐν δεξιᾷ, οἱ δ'
 ἡμίσεις ἔμπροσθεν ἡμῶν ἡγείσθε· ὑμεῖς δ', ὦ ἱππεῖς,
 ὀπισθεν ἔπασθε παρακελεύόμενοι καὶ ὠθοῦντες ἄνω
 6 ἡμᾶς, ἦν δέ τις μαλακύνηται, μὴ ἐπιτρέπετε. ταῦτ'
 εἰπὼν ὁ Κῦρος ἡγείτο ὀρθίους ποιησάμενος τοὺς λό-
 χους. οἱ δὲ Χαλδαῖοι ὥς ἔγνωσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω
 οὔσαν, εὐθὺς ἐσήμαινόν τε τοῖς ἑαυτῶν καὶ συνεβόων
 ἀλλήλους καὶ συνηθροόζοντο. ὁ δὲ Κῦρος παρηγγύα,
 Ἄνδρες Πέρσαι, ἡμῖν σημαίνουσι σπεύδειν. ἦν γὰρ
 φθάσωμεν ἄνω γενόμενοι, οὐδὲν τὰ τῶν πολεμίων
 δυνήσεται.

7 Εἶχον δ' οἱ Χαλδαῖοι γέρεα τε καὶ καλὰ δύο·
 καὶ πολεμικώτατοι δὲ λέγονται οὗτοι τῶν περὶ ἐκείνην
 τὴν χώραν εἶναι· καὶ μισθοῦ στρατεύονται, ὅποτε
 τις αὐτῶν δέχεται, διὰ τὸ πολεμικοὶ τε καὶ πένητες
 εἶναι· καὶ γὰρ ἡ χώρα αὐτοῖς ὀρεινή τέ ἐστι καὶ ὀλί-
 8 γη ἢ τὰ χρήματα ἔχουσα. ὥς δὲ μᾶλλον ἐπλησίαζον
 οἱ ἀμφὶ τὸν Κῦρον τῶν ἄκρων, ὁ Τιγράνης σὺν τῷ

Κύρῳ πορευόμενος εἶπεν, ὦ Κύρε, ἄρ' οἶσθ', ἐφη, ὅτι αὐτοὺς ἡμᾶς αὐτίκα μάλα δεήσει μάχεσθαι; ὥς οἷ γε Ἀρμένιοι οὐ μὴ δέξονται τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κύρος εἰπὼν ὅτι εἰδείη τοῦτο, εὐθὺς παρηγγύησε τοῖς Πέρσαις παρασκευάζεσθαι, ὥς αὐτίκα δεήσον διώκειν, ἱπιδὼν ὑπαγάγωσι τοὺς πολεμίους ὑποφεύγοντες οἱ Ἀρμένιοι ὥστ' ἐγγὺς ἡμῖν γενέσθαι. οὕτω δὲ ἡγοῦντο ἅ μὲν οἱ Ἀρμένιοι τῶν δὲ Χαλδαίων οἱ παρόντες, ὥς ἐλησίαιον οἱ Ἀρμένιοι, ἀλαλάξαντες ἔθεον, ὥσπερ κώθεσαν, εἰς αὐτούς· οἱ δὲ Ἀρμένιοι ὥσπερ εἰώθειαν, οὐκ ἐδέχοντο. ὥς δὲ διώκοντες οἱ Χαλδαῖοι εἰ-¹⁰ ὄν ἐναντίους μαχαιροφόρους λεμένους ἦνω, οἱ μὲν ἄλλοι αὐτοῖς πελάσαντες ταχὺ ἀπέθνησκον, οἱ δ' ἔφευγον, οἱ δὲ τινες καὶ ἐάλωσαν αὐτῶν, ταχὺ δὲ εἶχετο τὰ ἄκρα. ἐπεὶ δὲ τὰ ἄκρα εἶχον οἱ ἀμφὶ τὸν Κύρον, πεδωκῶν τε τῶν Χαλδαίων τὰς οἰκήσεις καὶ ἡσθάνοντο φεύγοντας αὐτοὺς ἐκ τῶν ἐγγὺς οἰκήσεων. ὁ δὲ¹¹ Κύρος, ὥς πάντες οἱ στρατιῶται ὁμοῦ ἐγένοντο, ἰριστοποιεῖσθαι παρήγγειλεν. ἐπεὶ δὲ ἡριστήμεσαν, καταμαθὼν ἔνθα αἱ σκοπαὶ ἦσαν αἱ τῶν Χαλδαίων ἐρυνόν τε θν καὶ ἐνυδρον, εὐθὺς ἐτείχιζε φρούριον· καὶ τὸν Τυργάνην ἐκέλευε πέμπειν ἐπὶ τὸν πατέρα καὶ κελεύειν παραγενέσθαι ἔχοντα ὅπόσοι εἴεν τέκτονές τε καὶ λιθοτόμοι. ἐπὶ μὲν δὲ τὸν Ἀρμένιον ὦχετο ἄγγελος· ὁ δὲ Κύρος τοῖς παροῦσιν ἐτείχιζεν.

Ἐν δὲ τούτῳ προσάγουσι τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμα-¹² λώτους δεδεμένους, τοὺς δὲ τινες καὶ τετραμένους ὥς δὲ εἶδεν, εὐθὺς λύειν μὲν ἐκέλευσε τοὺς δεδεμένους, τοὺς δὲ τετραμένους ἰατροὺς καλέσας θεραπεύειν ἐκέλευσεν· ἔπειτα δὲ ἔλεξε τοῖς Χαλδαίοις ὅτι

ἦκοι οὔτε ἀπολέσαι ἐπιθυμῶν ἐκείνους οὔτε πολεμεῖν
 δεόμενος, ἀλλ' εἰρήνην βουλόμενος ποιῆσαι Ἀρμενίοις
 καὶ Χαλδαίοις. Πρὶν μὲν οὖν ἔχεσθαι τὰ ἄκρα οἶδ'
 ὅτι οὐδὲν ἐδεῖσθε εἰρήνης· τὰ μὲν γὰρ ὑμέτερα ἀσφα-
 λῶς εἶχε, τὰ δὲ τῶν Ἀρμενίων ἤγετε καὶ ἐφέρετε·
 13 νῦν δὲ ὁρᾶτε δὴ ἐν οἷῳ ἐστέ. ἐγὼ οὖν ἀφίημι ὑμᾶς
 οἴκαδε τοὺς εἰλημμένους, καὶ δίδωμι ὑμῖν σὺν τοῖς
 ἄλλοις Χαλδαίοις βουλευσασθαι εἴτε βούλεσθε πολε-
 μεῖν ἡμῖν εἴτε φίλοι εἶναι. καὶ ἦν μὲν πόλεμον αἰρή-
 σθε, μηκέτι ἤκετε δεῦρο ἄνευ ὅπλων, εἰ σωφρονεῖτε·
 ἦν δὲ εἰρήνης δοκῆτε δεῖσθαι, ἄνευ ὅπλων ἤκετε· ὥς
 δὲ καλῶς ἔξει τὰ ὑμέτερα, ἦν φίλοι γένησθε, ἐμοὶ
 14 μελήσει. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι, πολλὰ μὲν
 ἐπαινέσαντες, πολλὰ δὲ δεξιωσάμενοι τὸν Κῦρον ᾤχον-
 το οἴκαδε.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος ὥς ἤκουσε τὴν τε κλήσιν τοῦ Κῦ-
 ρου καὶ τὴν προᾶξιν, λαβὼν τοὺς τέκtonας καὶ τᾶλλα
 ὅσων ᾤετο δεῖν, ἦκε πρὸς τὸν Κῦρον ὥς ἐδύνατο τά-
 15 χιστα. ἐπεὶ δὲ εἶδε τὸν Κῦρον, ἔλεξεν, Ὡ Κῦρε, ὥς
 ὀλίγα δυνάμενοι προορᾶν ἄνθρωποι περὶ τοῦ μέλλον-
 τος πολλὰ ἐπιχειροῦμεν πράττειν. νῦν γὰρ δὴ καὶ ἐγὼ
 ἐλευθερίαν μὲν μηχανᾶσθαι ἐπιχειρήσας δοῦλος ὥς οὐ-
 δεπώποτε ἐγενόμην· ἐπεὶ δ' ἐάλωμεν, σαφῶς ἀπολω-
 λέναι νομίσαντες νῦν ἀναφαινόμεθα σεσωσμένοι ὥς
 οὐδεπώποτε. οἱ γὰρ οὐδεπώποτε ἐπαύοντο πολλὰ κακὰ
 ἡμᾶς ποιοῦντες, νῦν ὁρῶ τούτους ἔχοντας ὥσπερ ἐγὼ
 16 ἠυχόμην. καὶ τοῦτο ἐπίστω, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὅτι ἐγὼ
 ὥστε ἀπελάσαι Χαλδαίους ἀπὸ τούτων τῶν ἄκρων πολ-
 λαπλάσια ἂν ἔδωκα χρήματα ὧν σὺ νῦν ἔχεις παρ'
 ἐμοῦ· καὶ ἂν ὑπισχνοῦ ποιήσειν ἀγαθὰ ἡμᾶς ὅτ' ἐλάμ-

ἄνεις τὰ χρήματα, ἀποτετέλεσται σοι ἤδη, ὥστε καὶ προσοφείλοντές σοι ἄλλας χάριτας ἀναπεφνήναμεν, ἃς ἡμεῖς γε, εἰ μὴ κακοί ἐσμεν, αἰσχυνοίμεθ' ἂν σοι μὴ ἐποιδόντες. ὁ μὲν Ἀρμένιος τοσαῦτ' ἔλεξεν. 17

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἤκον δεόμενοι τοῦ Κύρου εἰρήνην σφίσι ποιῆσαι. καὶ ὁ Κύρος ἐπήρето αὐτούς, Ἄλλο τι, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἢ τούτου ἕνεκα εἰρήνης νῦν ἐκιδυμεῖτε ὅτι νομίζετε ἀσφαλέστερον ἂν δύνασθαι ἢν εἰρήνης γενομένης ἢ πολεμοῦντες, ἐπειδὴ ἡμεῖς τὰ ἅκρα ἔχομεν; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι. καὶ ὃς Τί δ', 18 ἔφη, εἰ καὶ ἄλλα ὑμῖν ἀγαθὰ προσγένοιτο διὰ τὴν εἰρήνην; Ἔτι ἂν, ἔφασαν, μᾶλλον εὐφραινοίμεθα. Ἄλλο τι οὖν, ἔφη, ἢ διὰ τὸ γῆς σπανίζειν ἀγαθῆς νῦν πένητες νομίζετ' εἶναι; συνέφασαν καὶ τοῦτο. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κύρος, βούλοισθ' ἂν ἀποτελοῦντες ὅσαπερ οἱ ἄλλοι Ἀρμένιοι ἐξεῖναι ὑμῖν τῆς Ἀρμενίας γῆς ἐργάζεσθαι ὁπόσῃν ἂν θέλητε; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, εἰ πιστεύοιμεν μὴ ἀδικήσεσθαι. Τί δέ, σύ, ἔφη, ὦ Ἀρ- 19 μένιε, βούλοιο ἂν σοι τὴν νῦν ἀργὸν οὖσαν γῆν ἐνεργὸν γενέσθαι, εἰ μέλλοιεν τὰ νομιζόμενα παρὰ σοὶ ἀποτελεῖν οἱ ἐργαζόμενοι; ἔφη ὁ Ἀρμένιος πολλοῦ ἂν τοῦτο πρίασθαι· πολὺ γὰρ ἂν αὐξάνεσθαι τὴν πρόσ- οδον. Τί δ', ὑμεῖς, ἔφη, ὦ Χαλδαῖοι, ἐπεὶ ὅρη ἀγαθὰ 20 ἔχετε, ἐθέλοιτ' ἂν ἕαν νέμειν ταῦτα τοὺς Ἀρμενίους, εἰ ὑμῖν μέλλοιεν οἱ νέμοντες τὰ δίκαια ἀποτελεῖν; ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι· πολλὰ γὰρ ἂν ὠφελείσθαι οὐδὲν ποιοῦντες. Σὺ δέ, ἔφη, ὦ Ἀρμένιε, ἐθέλοις ἂν ταῖς τούτων νομαῖς χρῆσθαι, εἰ μέλλοις μικρὰ ὠφελῶν Χαλδαίους πολὺ πλείω ὠφελήσεσθαι; Καὶ σφόδρα ἂν, ἔφη, εἴπερ οἰοίμην ἀσφαλῶς νέμειν. Οὐκοῦν, ἔφη,

- ἀσφαλῶς ἂν νέμοιτε, εἰ τὰ ἄκρα ἔχοιτε σύμμαχα; ἔφη
 21 ὁ Ἀρμένιος. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφασαν οἱ Χαλδαῖοι, οὐκ
 ἂν ἡμεῖς ἀσφαλῶς ἐργαζοίμεθα μὴ ὅτι τὴν τοῦτων,
 ἀλλ' οὐδ' ἂν τὴν ἡμετέραν, εἰ οὗτοι τὰ ἄκρα ἔχοιεν.
 Εἰ δ' ὑμῖν αὖ, ἔφη, τὰ ἄκρα σύμμαχα εἴη; Οὕτως
 ἂν, ἔφασαν, ἡμῖν καλῶς ἔχοι. Ἀλλὰ μὰ Δί', ἔφη ὁ
 Ἀρμένιος, οὐκ ἂν ἡμῖν αὖ καλῶς ἔχοι, εἰ οὗτοι παρα-
 λήφονται πάλιν τὰ ἄκρα ἄλλως τε καὶ τετειχισμένα.
 22 καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὕτως εἰ τοῖνυν, ἔφη, ἐγὼ ποιήσω·
 οὐδετέροις ὑμῶν τὰ ἄκρα παραδώσω, ἀλλ' ἡμεῖς φυ-
 λάξομεν αὐτά· κἄν ἀδικῶσιν ὑμῶν ὀπότεροι, σὺν τοῖς
 ἀδικουμένοις ἡμεῖς ἐσόμεθα.
 23 Ὡς δ' ἤκουσαν ταῦτα ἀμφοτέρω, ἐπήνεσαν καὶ
 ἔλεγον ὅτι οὕτως ἂν μόνως ἢ εἰρήνῃ βεβαία γένοιτο.
 καὶ ἐπὶ τοῦτοις ἔδοσαν καὶ ἔλαβον πάντες τὰ πιστά,
 καὶ ἔλευθέρους μὲν ἀμφοτέρους ἀπ' ἀλλήλων εἶναι συν-
 τετίθεντο, ἐπιγαμίας δ' εἶναι καὶ ἐπεργασίας καὶ ἐπι-
 νομίας, καὶ ἐπιμαχίαν δὲ κοινήν, εἰ τις ἀδικοίῃ ὀπο-
 24 τέρους. οὕτω μὲν οὖν τότε διεπράχθη· καὶ νῦν δὲ
 ἔτι οὕτω διαμένουσιν αἱ τότε γενόμεναι συνθηκαὶ
 Χαλδαίοις καὶ τῷ τὴν Ἀρμενίαν ἔχοντι. ἐπεὶ δὲ αἱ
 συνθηκαὶ ἐργέγηντο, εὐθύς συνετείχιζόν τε ἀμφοτέ-
 ροι προθύμως ὥς κοινὸν φρούριον καὶ ἀπιτήδεια συν-
 25 εἰσῆγον. ἐπεὶ δ' ἐσπέρα προσήει, συνδείκνους ἔλα-
 βεν ἀμφοτέρους πρὸς ἑαυτὸν ὥς φίλους ἦδη. συσκη-
 νούντων δὲ εἰπέ τις τῶν Χαλδαίων ὅτι τοῖς μὲν ἄλ-
 λοις σφῶν πᾶσιν εὐκτὰ ταῦτα εἴη· εἰσὶ δὲ τινες τῶν
 Χαλδαίων οἱ ληζόμενοι ζῶσι καὶ οὕτ' ἂν ἐπίσταντο
 ἐργάζεσθαι οὕτ' ἂν δύναιτο, εἰδισμένοι ἀπὸ πολέμου
 βιοτεύειν· ἀεὶ γὰρ ἐλήζοντο ἢ ἐμισθοφόρου. πολλὰ

ως μὲν παρὰ τῷ Ἰνδῶν βασιλεῖ, καὶ γάρ, ἔφασαν, πολύχρυσος ἀνὴρ, πολλάκις δὲ καὶ παρ' Ἀστυάγει. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Τί οὖν οὐ καὶ νῦν παρ' ἐμοὶ μισθοφοροῦσιν; ἐγὼ γὰρ δώσω ὅσον τις καὶ ἄλλος πλεῖστον δῆποτε ἔδωκε. συνέφασαν [οἱ], καὶ πολλοὺς γε λίσσθαι ἔλεγον τοὺς ἐθελήσοντας.

Καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτω συνωμολογεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος ὡς ἤκουσεν ὅτι πολλάκις πρὸς τὸν Ἰνδὸν οἱ Χαλδαῖοι ἐπορεύοντο, ἀναμνησθεὶς ὅτι ἦλθον παρ' αὐτοῦ κατασκεψόμενοι εἰς Μήδους τὰ αὐτῶν πράγματα καὶ ἔχοντο πρὸς τοὺς πολεμίους, ὅπως αὐτὸν καὶ τὰ ἐκείνων κατίδωσιν, ἐβούλετο μαθεῖν τὸν Ἰνδὸν τὰ ἑαυτῷ πεπραγμένα. ἤρξατο οὖν λόγου τοιοῦδε· Ὡς Ἀρμένιε, ἔφη, καὶ ὑμεῖς, ὦ Χαλδαῖοι, εἰπατέ μοι, εἴ τινα ἐγὼ νῦν τῶν ἐμῶν ἀποστέλλοιμι πρὸς τὸν Ἰνδόν, συμπέμψαι' ἂν μοι τῶν ὑμετέρων οὔτινες αὐτῷ τήν τε ὁδὸν ἡγοῖντο ἂν καὶ συμπράττοιεν ὥστε γενέσθαι ἡμῖν παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ ἢ ἐγὼ βούλομαι; ἐγὼ γὰρ χρήματα μὲν προσγενέσθαι ἔτι ἂν βουλοίμην ἡμῖν, ὅπως ἔχω καὶ μισθὸν ἀφθόνως διδόναι οἷς ἂν δέῃ καὶ τιμῶν καὶ δωρεῖσθαι τῶν συστρατευομένων τοὺς ἀξιόους· τούτων δὴ ἔνεκα βούλομαι ὥς ἀφθονώτατα χρήματα ἔχειν, δεῖσθαι τούτων νομίζων. τῶν δὲ ὑμετέρων ἡδύ μοι ἀπέχεσθαι· φίλους γὰρ ὑμᾶς ἤδη νομίζω· παρὰ δὲ τοῦ Ἰνδοῦ ἡδέως ἂν λάβοιμι, εἴ διδοίη. ὁ οὖν ἄγγελος, ὃν κελεύω ὑμᾶς ἡγεμόνας δοῦναι καὶ συμπράκτορας γενέσθαι, ἐλθὼν ἐκείσε ὧδε λέξει· Ἐπεμψέ με Κῦρος, ὦ Ἰνδέ, πρὸς σέ· φησὶ δὲ προσδεῖσθαι χρημάτων, προσδεχόμενος ἄλλην στρατιὰν οἰκοῦσιν ἐκ Περσῶν· καὶ γὰρ προσδέχομαι, ἔφη· ἦν οὖν αὐτῷ

πέμψης ὅποσα σοι προχωρεῖ, φησὶν, ἣν θεὸς ἀγαθὸν
 τέλος δὴ αὐτῷ, πειράσασθαι ποιῆσαι ὥστε σε νομίζειν
 30 καλῶς βεβουλευσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν ὁ
 παρ' ἐμοῦ λέξει. τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὐτοὶ ἐπι-
 στέλλετε ὅτι ὑμῖν σύμφορον δοκεῖ εἶναι. καὶ ἦν μὲν
 λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρῆσόμεθα·
 ἦν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ χά-
 ριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν ἐκείνου ἔνεκεν πρὸς
 31 τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. ταῦτ' εἶπεν ὁ
 Κύρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων
 τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας
 ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. καὶ
 τότε μὲν δὴ, ὁπότε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκη-
 νὴν ἀνεπαύοντο.

III. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὃ τε Κύρος ἐπεμπε τὸν ἄγγελον
 ἐπιστείλλας ὅσαπερ ἔφη καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖ-
 οὶ συνέπεμπον οὓς ἱκανωτάτους ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμ-
 πρᾶξαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. ἐκ δὲ
 τούτου κατασκευάσας ὁ Κύρος τὸ φρούριον καὶ φύ-
 λαξιν ἱκανοῖς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ ἄρχοντ'
 αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον ὃν ᾤετο Κυναξάρη ἂν μάλι-
 στα χαρίσασθαι, ἀπῆει συλλαβὼν τὸ στράτευμα ὅσον
 τε ἦλθεν ἔχων καὶ ὁ παρ' Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ
 τοὺς παρὰ Χαλδαίων εἰς τετρακισχιλίους, οἱ ᾤοντο
 2 καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι. ὥς δὲ
 κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς ἔμεινεν ἐνδον Ἀρ-
 μενίων οὔτ' ἀνὴρ οὔτε γυνή, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων
 ἠδόμενοι τῇ εἰρήνῃ καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες ὅτι ἕκα-
 στος ἄξιον εἶχε. καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο,
 οὕτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κύρον μᾶλλον ἠδεσθαι τῇ

παρ πάντων τιμῇ. τέλος δὲ ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ
 Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα καὶ τὸν νεώτερον
 υἱόν, καὶ σὺν ἄλλοις δώροις τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν ὃ
 πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν Κῦρος. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν
 εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ οὐ ποιήσετε μισθοῦ περιόντα εὐεργι-
 γεῖν, ἀλλὰ σύ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα
 ἢ φέρεις ἄπιθι, καὶ τῷ μὲν Ἀρμενίῳ μηκέτι δῶς αὐ-
 τὰ κατορύξαι, ἐκπεμψον δὲ τὸν υἱόν ὡς κάλλιστα ἀπ'
 αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατιάν· ἀπὸ δὲ τῶν
 λοιπῶν κτῶ καὶ σαντῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ ταῖς θυγα-
 τέρασι καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ,τι κεκτημένοι καὶ κοσμήσεσθε
 κάλλιον καὶ ἥδιον τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς δὲ τὴν γῆν,
 ἔφη, ἀρκεῖτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, κα-
 τακρύπτειν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν παρήλαυνεν· ὁ δ' Ἀρ-
 μένιος συμπρούπεμπε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἔνδρωποι,
 ἐνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν·
 καὶ τοῦτ' ἐποιοῦν, ἕως ἐκ τῆς χώρας ἀπῆν. συναπέ-
 σταιλε δ' αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ στρατιάν πλείονα, ὡς
 ἀρχῆνης οἴκοι οὔσης. οὕτω δ' ὁ Κῦρος ἀπῆει κεχρη-
 ματισμένος οὐχ ἂν ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺν
 πλοῦνα τούτων ἡτοιμασμένος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε
 λαμβάνειν ὁπότε δέοιτο. καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύ-
 σατο ἐν τοῖς μεθορίοις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στρα-
 τεῦμα καὶ τὰ χρήματα ἐπέμψε πρὸς Κναξάρην· ὁ δὲ
 πλοῦσιον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν· αὐτὸς δὲ σὺν Τιγράνῃ
 καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθῆρα ὅπουπερ ἐπιτυγχά-
 νοιεν θηρίοις καὶ ὑφραίνετο.

Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς Μήδους, τῶν χρημάτων ἔδω-
 κε τοῖς αὐτοῦ ταξιαρχοῖς ὅσα ἐδόκει ἐκάστῳ ἱκανὰ εἶ-
 ναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν, εἴ τινας ἄγαιντο

πέμψης ὅποσα σοι προχωρεῖ, φησίν, ἣν θεὸς ἀγαθὸν τέλος δῶ αὐτῷ, πειράσασθαι ποιῆσαι ὥστε σε νομίζειν
 30 καλῶς βεβουλεῦσθαι χαρισάμενον αὐτῷ. ταῦτα μὲν ὁ παρ' ἐμοῦ λέξει. τοῖς δὲ παρ' ὑμῶν ὑμεῖς αὖ ἐπιστέλλετε ὅ,τι ὑμῖν σύμφορον δοκεῖ εἶναι. καὶ ἦν μὲν λάβωμεν, ἔφη, παρ' αὐτοῦ, ἀφθονωτέροις χρῆσόμεθα· ἦν δὲ μὴ λάβωμεν, εἰσόμεθα ὅτι οὐδεμίαν αὐτῷ χάριν ὀφείλομεν, ἀλλ' ἐξέσται ἡμῖν ἐκείνου ἔνεκεν πρὸς
 31 τὸ ἡμέτερον συμφέρον πάντα τίθεσθαι. ταῦτ' εἶπεν ὁ Κῦρος, νομίζων τοὺς ἰόντας Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων τοιαῦτα λέξειν περὶ αὐτοῦ οἷα αὐτὸς ἐπεθύμει πάντας ἀνθρώπους καὶ λέγειν καὶ ἀκούειν περὶ αὐτοῦ. καὶ τότε μὲν δὴ, ὅποτε καλῶς εἶχε, διαλύσαντες τὴν σκηνὴν ἀνεπαύοντο.

III. Τῇ δ' ὕστεραίᾳ ὃ τε Κῦρος ἐπεμπε τὸν ἄγγελον ἐπιστείλας ὅσαπερ ἔφη καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ Χαλδαῖοι συνέπεμπον οὓς ἱκανωτάτους ἐνόμιζον εἶναι καὶ συμπαῖαι καὶ εἰπεῖν περὶ Κύρου τὰ προσήκοντα. ἐκ δὲ τούτου κατασκευάσας ὁ Κῦρος τὸ φρούριον καὶ φύλαξιν ἱκανοὺς καὶ τοῖς ἐπιτηδείοις πᾶσι καὶ ἄρχοντ' αὐτῶν καταλιπὼν Μῆδον ὃν ᾤετο Κυαξάρῃ ἂν μάλιστα χαρίσασθαι, ἀπῆει συλλαβὼν τὸ στράτευμα ὅσον τε ἦλθεν ἔχων καὶ ὁ παρ' Ἀρμενίων προσέλαβε, καὶ τοὺς παρὰ Χαλδαίων εἰς τετρακισχιλίους, οἳ ᾤοντο
 2 καὶ συμπάντων τῶν ἄλλων κρείττονες εἶναι. ὥς δὲ κατέβη εἰς τὴν οἰκουμένην, οὐδεὶς ἔμεινεν ἐνδον Ἀρμενίων οὔτ' ἀνὴρ οὔτε γυνή, ἀλλὰ πάντες ὑπήντων ἠδόμενοι τῇ εἰρήνῃ καὶ φέροντες καὶ ἄγοντες ὅ,τι ἕκαστος ἄξιον εἶχε. καὶ ὁ Ἀρμένιος τούτοις οὐκ ἤχθετο, οὕτως ἂν νομίζων καὶ τὸν Κῦρον μᾶλλον ἠδέσθαι τῇ

ὑπὸ πάντων τιμῇ. τέλος δὲ ὑπήντησε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Ἀρμενίου, τὰς θυγατέρας ἔχουσα καὶ τὸν νεώτερον υἱόν, καὶ σὺν ἄλλοις δώροις τὸ χρυσίον ἐκόμιζεν ὃ πρότερον οὐκ ἤθελε λαβεῖν Κῦρος. καὶ ὁ Κῦρος ἰδὼν ³ εἶπεν, Ὑμεῖς ἐμὲ οὐ ποιήσετε μισθοῦ περιόντα εὐεργετῆν, ἀλλὰ σύ, ὦ γύναι, ἔχουσα ταῦτα τὰ χρήματα ἃ φέρεις ἅπιθι, καὶ τῷ μὲν Ἀρμένιῳ μηκέτι δῶς αὐτὰ κατορύξαι, ἐκπεμψον δὲ τὸν υἱὸν ὡς κάλλιστα ἀπ' αὐτῶν κατασκευάσασα ἐπὶ τὴν στρατιάν· ἀπὸ δὲ τῶν λοιπῶν κτῶ καὶ σαρτῇ καὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ ταῖς θυγατέράσι καὶ τοῖς υἱοῖς ὅ,τι κεκτημένοι καὶ κοσμήσεσθε κάλλιον καὶ ἡδίων τὸν αἰῶνα διάξετε· εἰς δὲ τὴν γῆν, ἔφη, ἀρκείτω τὰ σώματα, ὅταν ἕκαστος τελευτήσῃ, κατακρύπτειν. ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν παρήλανεν· ὁ δ' Ἀρ- ⁴ μένιος συμπερούπεμπε καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι, ἀνακαλοῦντες τὸν εὐεργέτην, τὸν ἄνδρα τὸν ἀγαθόν· καὶ τοῦτ' ἐποίουν, ἕως ἐκ τῆς χώρας ἀπῆν. συναπέστειλε δ' αὐτῷ ὁ Ἀρμένιος καὶ στρατιὰν πλείονα, ὡς εἰρήνης οἶκοι οὔσης. οὕτω δ' ὁ Κῦρος ἀπῆει κεχηρ- ⁵ ματισμένος οὐχ ἃ ἔλαβε μόνον χρήματα, ἀλλὰ πολὺ πλείονα τούτων ἡτοιμασμένος διὰ τὸν τρόπον, ὥστε λαμβάνειν ὅποτε δέοιτο. καὶ τότε μὲν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν τοῖς μεθορίοις. τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸ μὲν στρα- τευμα καὶ τὰ χρήματα ἐπεμψε πρὸς Κυαξάρην· ὁ δὲ πλησίον ἦν, ὥσπερ ἔφησεν· αὐτὸς δὲ σὺν Τιργράνῃ καὶ Περσῶν τοῖς ἀρίστοις ἐθῆρα ὀπουνερ ἐπιτυγχάνου- ⁶ νειεν θηρίοις καὶ ἡύφραινετο.

Ἐπεὶ δ' ἀφίκετο εἰς Μήδους, τῶν χρημάτων ἔδω- ⁶ κε τοῖς αὐτοῦ ταξιάρχοις ὅσα ἐδόκει ἐκάστῳ ἱκανὰ εἶναι, ὅπως καὶ ἐκεῖνοι ἔχοιεν τιμᾶν, εἴ τινες ἄγραιτο

τῶν ὑφ' ἑαυτοὺς· ἐνόμιζε γάρ, εἰ ἕκαστος τὸ μέρος ἀξιεῖται ποιήσῃ, τὸ ὅλον αὐτῷ καλῶς ἔχειν. καὶ αὐτὸς δὲ ὅ,τι πον καλὸν ἰδοὶ ὃν εἰς στρατιάν, ταῦτα κτώμενος διεδωρεῖτο τοῖς ἀελ ἀξιοτάτοις, νομίζων ὅ,τι καλὸν ἀγαθὸν ἔχοι τὸ στράτευμα, τούτοις ἅπασιν αὐτὸς κεκοσμηθῆναι. ἡνίκα δὲ αὐτοῖς διεδίδου ὧν ἔλαβεν, ἔλεξεν ὁδὲ πως εἰς τὸ μέσον τῶν ταξιάρχων καὶ λοχαγῶν καὶ πάντων ὅσους ἐτίμα. Ἄνδρες φίλοι, δοκεῖ ἡμῖν εὐφροσύνη τις νῦν παρεῖναι, καὶ ὅτι εὐπορία τις προσγεγένηται καὶ ὅτι ἔχομεν ἀφ' ὧν τιμὰν ἔχομεν οὓς ἂν βουλώμεθα καὶ τιμᾶσθαι ὥς ἂν ἕκαστος ἀξίος ᾗ. πάντως δὴ ἀναμιμνησκόμεθα τὰ ποῖ' ἔτ' ἔργα τούτων τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν αἷτια· σκοποῦμενοι γάρ εὐρήσετε τό τε ἀγρυπνήσαι ὅπου ἔδει καὶ τὸ πονῆσαι καὶ τὸ σπεῦσαι καὶ τὸ μὴ εἶλαι τοῖς πολεμίοις. οὕτως οὖν χρη καὶ τὸ λοιπὸν ἀνδρας ἀγαθοὺς εἶναι, γιγνώσκοντας ὅτι τὰς μεγάλας ἡδονὰς καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ μεγάλα ἢ πειθῶ καὶ ἢ καρτερίᾳ καὶ οἱ ἐν τῷ καιρῷ πόνοι καὶ κίνδυνοι παρέχονται.

9 Κατανοῶν δὲ ὁ Κῦρος ὥς εὖ μὲν αὐτῷ εἶχον τὰ σώματα οἱ στρατιῶται πρὸς τὸ δύνασθαι στρατιωτικούς πόνους φέρειν, εὖ δὲ τὰς ψυχὰς πρὸς τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων, ἐπιστήμονες δ' ἦσαν τὰ προσήκοντα τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ὀπλίσει, καὶ πρὸς τὸ πεῖθεσθαι δὲ τοῖς ἄρχουσιν ἐώρα πάντας εὖ παρθεσκευασμένους, ἐκ τούτων οὖν ἐπεθύμει τι ἥδη τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους πράττειν, γιγνώσκων ὅτι ἐν τῷ μέλει πολλὰκις τοῖς ἄρχουσι καὶ τῆς καλῆς παρασκευῆς 10 ἄλλοιοῦται τι. ἔτι δ' ὁρῶν ὅτι φιλοτίμως ἔχοντες, ἐν οἷς ἀντηγωνίζοντο, πολλοὶ καὶ ἐπιφθόνως εἶχον πρὸς

ἀλλήλους τῶν στρατιωτῶν, καὶ τούτων ἕνεκα ἐξάγειν
αὐτοὺς ἐβούλετο εἰς τὴν πολεμίαν ὥς τάχιστα, εἰδὼς
ὅτι οἱ κοινοὶ κίνδυνοι φιλοφρόνως ποιοῦσιν ἔχειν τοὺς
συνμάχους πρὸς ἀλλήλους, καὶ οὐκέτι ἐν τούτῳ οὔτε
τοῖς ἐν ὅπλοις κοσμουμένοις φθονοῦσιν οὔτε τοῖς δό-
ξης ἐφιεμένοις, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἐπαινοῦσι καὶ ἀσπά-
ζονται οἱ τοιοῦτοι τοὺς ὁμοίους, νομίζοντες συνεργοὺς
αὐτοὺς τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ εἶναι. οὕτω δὴ πρῶτον 11
μὲν ἐξώπλισε τὴν στρατιὰν καὶ κατέταξεν ὥς ἐδύνατο
κάλιστά τε καὶ ἄριστα, ἔπειτα δὲ συνεκάλεσε μυρι-
άρχους καὶ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους καὶ λοχαγούς.
οὗτοι γὰρ ἀπολελυμένοι ἦσαν τοῦ καταλέγεσθαι ἐν
τοῖς τακτικοῖς ἀριθμοῖς, καὶ ὁπότε δέοι ἢ ὑπακούειν
τῷ στρατηγῷ ἢ παραγγέλλειν τι, οὐδ' ὥς οὐδὲν ἄν-
αρχον κατελείπετο, ἀλλὰ δωδεκαδάρχους καὶ ἐξαδάρχους
πάντα τὰ καταλειπόμενα διεκοσμεῖτο. ἐπεὶ δὲ συνῆλ- 12
θον οἱ ἐπικαίριοι, παράγων αὐτοὺς ἐπεδείκνυ τε αὐ-
τοῖς τὰ καλῶς ἔχοντα καὶ ἐδίδασκεν ἢ ἕκαστον ἰσχυ-
ρὸν ἦν τῶν συμμαχικῶν. ἐπεὶ δὲ κἀκείνους ἐποίησεν
ἐρωτικῶς ἔχειν τοῦ ἤδη ποιεῖν τι, εἶπεν αὐτοῖς νῦν
μὲν ἀπιέναι ἐπὶ τὰς τάξεις καὶ διδάσκειν ἕκαστον τοὺς
ἑαυτοῦ ἄνωγ αὐτοὺς ἐκείνους, καὶ πειρᾶσθαι αὐτοὺς
ἐκιδυμῖαν ἐμβαλεῖν πᾶσι τοῦ στρατεύεσθαι, ὅπως εὐ-
θυμότατα πάντες ἐξορμῶντο, πρὶν δὲ παρῆναι ἐπὶ
τὰς Κναξάρου θύρας. τότε μὲν δὴ ἀπιόντες οὕτω 13
πάντες ἐποιοῦν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ παρή-
σαν οἱ ἐπικαίριοι ἐπὶ θύραις. σὺν τούτοις οὖν ὁ Κῦ-
ρος εἰσελθὼν πρὸς τὸν Κναξάρην ἤρχετο λόγου τοι-
οῦδε.

Οἶδα μὲν, ἔφη, ὦ Κναξάρη, ὅτι ἂ μέλλω λέγειν

σοι πάλαι δοκεῖ οὐδὲν ἦττον ἢ ἡμῖν· ἀλλ' ἴσως αἰσ-
 χύνει λέγειν αὐτά, μὴ δοκῆς ἀχθόμενος ὅτι τρέφεις
 14 ἡμᾶς ἐξόδου μεμνησθαι. ἐπεὶ οὖν σὺ σιωπᾶς, ἐγὼ
 λέξω καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἡμῶν. ἡμῖν γὰρ δοκεῖ
 πᾶσιν, ἐπεὶ περ παρεσκευάσμεθα, μὴ ἐπειδὴν ἐμβάλω-
 σιν οἱ πολέμιοι εἰς τὴν σὴν χώραν, τότε μάχεσθαι,
 μὴ δ' ἐν τῇ φιλίᾳ καθημένους ἡμᾶς ὑπομένειν, ἀλλ'
 15 ἵεναι ὡς τάχιστα εἰς τὴν πολεμίαν. νῦν μὲν γὰρ ἐν
 τῇ σῇ χώρᾳ ὄντες πολλὰ τῶν σῶν σινόμεθα ἄκοντες·
 ἦν δ' εἰς τὴν πολεμίαν ἴωμεν, τὰ ἐκείνων κακῶς ποι-
 16 ἥσομεν ἡθόμενοι. ἔπειτα νῦν μὲν σὺ ἡμᾶς τρέφεις
 πολλὰ δαπανῶν, ἦν δ' ἐκστρατευσώμεθα, θρεψόμεθα
 17 ἐκ τῆς πολεμίας. ἔτι δὲ εἰ μὲν μείζων τις ἡμῖν ὁ κίν-
 δυνος ἐμελλεν εἶναι ἐκεῖ ἢ ἐνθάδε, ἴσως τὸ ἀσφα-
 λέστατον ἦν αἰρετέον. νῦν δὲ ἴσοι μὲν ἐκείνοι ἔσου-
 νται, ἦν τε ἐνθάδε ὑπομένωμεν ἦν τε εἰς τὴν ἐκείνων
 ἰόντες ὑπαντῶμεν αὐτοῖς· ἴσοι δὲ ἡμεῖς ὄντες μαχού-
 μεθα, ἦν τε ἐνθάδε ἐπιόντας αὐτοὺς δεχώμεθα ἦν τε
 18 ἐπ' ἐκείνους ἰόντες τὴν μάχην συνάπτωμεν. πολὺ μὲν-
 τοι ἡμεῖς βελτίοσι καὶ ἐρρωμενεστέrais ταῖς ψυχαῖς
 τῶν στρατιωτῶν χρησόμεθα, ἦν ἴωμεν ἐπὶ τοὺς ἐχ-
 θροὺς καὶ μὴ ἄκοντες ὁρᾶν δοκῶμεν τοὺς πολεμίους·
 πολὺ δὲ καὶ ἐκείνοι μᾶλλον ἡμᾶς φοβήσονται, ὅταν ἀκού-
 σῳσιν ὅτι οὐ φοβούμενοι πτήσομεν αὐτοὺς οἴκοι κα-
 θήμενοι, ἀλλ' ἐπεὶ αἰσθανόμεθα προσιόντας, ἀπαντῶ-
 μέν τε αὐτοῖς, ἵν' ὡς τάχιστα συμμίσξωμεν, καὶ οὐκ
 ἀναμένομεν ἕως ἄν ἡ ἡμετέρα χώρα κακῶται, ἀλλὰ
 19 φθάνοντες ἤδη δηοῦμεν τὴν ἐκείνων γῆν. καίτοι, ἔφη,
 εἰ τι ἐκείνους μὲν φοβερωτέρους ποιήσομεν, ἡμᾶς δ'
 αὐτοὺς θαρραλεωτέρους, πολὺ τοῦτο ἡμῖν ἐγὼ πλεο-

νέκτημα νομίζω, καὶ τὸν κίνδυνον οὕτως ἡμῖν μὲν ἐλάττω λογίζομαι, τοῖς δὲ πολεμίοις μείζω. πολὺ γὰρ μᾶλλον, καὶ ὁ πατὴρ αἰὲν λέγει καὶ σὺ φῆς, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες ὁμολογοῦσιν ὥς αἱ μάχαι κρίνονται μᾶλλον ταῖς ψυχαῖς ἢ ταῖς τῶν σωμάτων σώμασι. ὁ 20 μὲν οὕτως εἶπε· Κναξάρης δὲ ἀπεκρίνατο, 'Ἄλλ' ὅπως μὲν, ὦ Κῦρε καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσαι, ἐγὼ ἄχθομαι ὑμᾶς τρέφων μὴδ' ὑπονοεῖτε· τό γε μέντοι ἵεναι εἰς τὴν πολεμίαν ἤδη καὶ ἐμοὶ δοκεῖ βέλτιον εἶναι πρὸς πάντα. Ἐπεὶ τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ὁμογνωμονοῦμεν, συσκευαζώμεθα καὶ ἦν τὰ τῶν θεῶν ἡμῖν θάττον συγκαταίνῃ, ἐξίωμεν ὥς τάχιστα.

Ἐκ τούτου τοῖς μὲν στρατιώταις εἶπον συσκευά- 21 ζεσθαι· ὁ δὲ Κῦρος ἔθνε πρῶτον μὲν Διὶ βασιλεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς, οὓς ἡτεῖτο ἵλεως καὶ εὐμενεῖς ὄντας ἡγεμόνας γενέσθαι τῇ στρατιᾷ καὶ παραστάτας ἀγαθούς καὶ συμμάχους καὶ συμβούλους τῶν ἀγαθῶν. συμπαρεκάλει δὲ καὶ ἥρωας γῆς Μηδίας οἱ- 22 κήτορας καὶ κηδεμόνας. ἐπεὶ δ' ἐκαλλιέρησέ τε καὶ ἀθρόον ἦν αὐτῷ τὸ στράτευμα πρὸς τοῖς ὀρίοις, τότε δὴ οἴωνοις χρησάμενος αἰσίοις ἐνέβαλεν εἰς τὴν πολεμίαν. ἐπεὶ δὲ τάχιστα διέβη τὰ ὄρια, ἐκεῖ αὖ καὶ Γῆν ἱλάσκετο χοαῖς καὶ θεοὺς θυσίαις καὶ ἥρωας Ἀσσυρίας οἰκήτορας ἡύμενίζετο. ταῦτα δὲ ποιήσας αὐθις Διὶ πατρὶφι ἔθνε, καὶ εἰ τις ἄλλος θεῶν ἀνεφαίνετο, οὐδενὸς ἡμέλει.

Ἐπεὶ δὲ καλῶς ταῦτα εἶχεν, εὐθὺς τοὺς μὲν πε- 23 ζοὺς προαγαγόντες οὐ πολλὴν ὁδὸν ἐστρατοπεδεύοντο, τοῖς δ' ἵπποις καταδρομὴν ποιησάμενοι περιεβάλλοντο πολλὴν καὶ παντοίαν λείαν. καὶ τὸ λοιπὸν δὲ μετα-

στρατοπεδεύόμενοι καὶ ἔχοντες ἄφθονα τάπιτήδεια καὶ
 24 δηοῦντες τὴν χώραν ἀνέμενον τοὺς πολεμίους. ἡνίκα
 δὲ προσιόντες ἐλέγοντο οὐκέτι δέχ' ἡμερῶν ὁδὸν ἀπ-
 ἔχειν, τότε δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ὡ Κναξάρη, ὥρα δὴ
 ἀπαντᾶν καὶ μήτε τοῖς πολεμίους δοκεῖν μήτε τοῖς
 ἡμετέροις φοβουμένους μὴ ἀντιπροσιέναι, ἀλλὰ δηλοῖ
 25 ὧμεν ὅτι οὐκ ἄκοντες μαχούμεθα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα συν-
 ἔδοξε τῷ Κναξάρη, οὕτω δὴ συντεταγμένοι προῆσαν
 τοσοῦτον καθ' ἡμέραν ὅσον ἐδόκει αὐτοῖς καλῶς ἔχειν.
 καὶ δείκνυν μὲν αἰὲ κατὰ φῶς ἐποιοῦντο, πυρὰ δὲ
 νύκτωρ οὐκ ἔκαον ἐν τῷ στρατοπέδῳ· ἐμπροσθεν μέν-
 τοι τοῦ στρατοπέδου ἔκαον, ὅπως ὁρῶεν μὲν εἰ τινες
 νυκτὸς προσίοιεν διὰ τὸ πῦρ, μὴ ὁρῶντο δ' ὑπὸ τῶν
 προσιόντων. πολλάκις δὲ καὶ ὀπισθεν τοῦ στρατοπέ-
 δου ἐκρυπτόλουν ἀπάτης ἕνεκα τῶν πολεμίων. ὥστ'
 ἔστιν ὅτε καὶ κατάσκοποι ἐνέπιπτον εἰς τὰς προφυλα-
 κὰς αὐτῶν, διὰ τὸ ὀπισθεν τὰ πυρὰ εἶναι ἔτι πρόσω
 τοῦ στρατοπέδου οἰόμενοι εἶναι.

26 Οἱ μὲν οὖν Ἀσσύριοι καὶ οἱ σὺν αὐτοῖς, ἐπεὶ
 ἤδη ἐγγὺς ἀλλήλων τὰ στρατεύματα ἐγίνετο, τάφρον
 περιεβάλοντο, ὅπερ καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ βάρβαροι
 βασιλεῖς, ὅπου ἂν στρατοπεδεύωνται, τάφρον περιβάλλ-
 ονται εὐπετῶς διὰ τὴν πολυχειρίαν· ἴσασι γὰρ ὅτι
 ἱππικὸν στράτευμα ἐν νυκτὶ ταραχῶδές ἐστι καὶ δύσ-
 27 χρηστον ἄλλως τε καὶ βάρβαρον. πεποδισμένους γὰρ
 ἔχουσι τοὺς ἵππους ἐπὶ ταῖς φάτναις, καὶ εἰ τις ἐπ'
 αὐτοὺς ἰοι, ἔργον μὲν νυκτὸς λῦσαι ἵππους, ἔργον δὲ
 χαλινῶσαι, ἔργον δ' ἐπισάξαι, ἔργον δὲ θωρακίσα-
 σθαι, ἀναβάντας δ' ἐφ' ἵππων ἐλάσαι διὰ στρατοπέ-
 δου παντάπασιν ἀδύνατον. τούτων δὴ ἕνεκα πάντων

καὶ οἱ ἄλλοι καὶ ἐκεῖνοι τὰ ἐρύματα περιβάλλονται, καὶ ἅμα αὐτοῖς δοκεῖ τὸ ἐν ἔχυρῳ εἶναι ἐξουσίαν παρ-
 ἔχειν ὅταν βούλωνται μάχεσθαι. τοιαῦτα μὲν δὴ ποι- 28
 οῦντες ἐγγὺς ἀλλήλων ἐγίνοντο. ἐπεὶ δὲ προσιόντες
 ἀπειχον ὅσον παρασάγγην, οἱ μὲν Ἀσσύριοι οὕτως
 ἐστρατοπεδεύοντο ὥσπερ εἴρηται, ἐν περιτεταφρευμένῳ
 μὲν καταφανεῖ δέ, ὁ δὲ Κύρος ὡς ἐδύνατο ἐν ἀφα-
 νεστάτῳ, κώμας τε καὶ γηλόφους ἐπὶ προσθεν ποιησά-
 μενος, νομίζων πάντα τὰ πολέμια ἐξαίφνης ὁρώμενα
 φοβερότερα τοῖς ἐναντίοις εἶναι. καὶ ἐκείνην μὲν τὴν
 νύκτα ὥσπερ ἔπρεπε προφυλακὰς ποιησάμενοι ἐκάτεροι
 ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὕστεραία ὁ μὲν Ἀσσύριος καὶ ὁ Κροῖστος 29
 καὶ οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες ἀνέπανον τὰ στρατεύματα ἐν
 τῷ ἔχυρῳ. Κύρος δὲ καὶ Κναξάρης συνταξάμενοι πε-
 ριέμενον, ὥς εἰ προσίοιεν οἱ πολέμιοι, μαχοῦμενοι.
 ὥς δὲ δῆλον ἐγένετο ὅτι οὐκ ἐξίοιεν οἱ πολέμιοι ἐκ
 τοῦ ἐρύματος οὐδὲ μάχην ποιήσονται ἐν ταύτῃ τῇ
 ἡμέρᾳ, ὁ μὲν Κναξάρης καλέσας τὸν Κύρον καὶ τῶν
 ἄλλων τοὺς ἐπικαιρίους ἔλεξε τοιάδε· Δοκεῖ μοι, ἔφη, 30
 ὦ ἄνδρες, ὥσπερ τυγχάνομεν συντεταγμένοι οὕτως
 εἶναι πρὸς τὸ ἐρυμα τῶν ἀνδρῶν καὶ δηλοῦν ὅτι θέλο-
 μεν μάχεσθαι. οὕτω γάρ, ἔφη, ἐὰν μὴ ἀντεπεξίσωσιν
 ἐκεῖνοι, οἱ μὲν ἡμέτεροι μᾶλλον θαρρήσαντες ἀπίασιν,
 οἱ πολέμιοι δὲ τὴν τόλμαν ἰδόντες ἡμῶν μᾶλλον φο-
 βήσονται. τοῦτ' μὲν οὕτως ἐδόκει. ὁ δὲ Κύρος, Μη- 31
 δαμῶς, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ὦ Κναξάρη, οὕτω ποι-
 ῆσωμεν. εἰ γὰρ ἤδη ἐκφανέντες πορευσόμεθα, ὥς σὺ
 κελεύεις, νῦν τε προσιόντας ἡμᾶς οἱ πολέμιοι θεάσο-
 νται οὐδὲν φοβούμενοι, εἰδότες ὅτι ἐν ἀσφαλεῖ εἰσι

τοῦ μηδὲν παθεῖν, ἐπειδὴν τε μηδὲν ποιήσαντες ἀπ-
 ῶμεν, πάλιν καθορῶντες ἡμῶν τὸ πλῆθος πολὺ ἐν-
 δεέστερον τοῦ ἑαυτῶν καταφρονήσουσι, καὶ αὐριοῦν
 32 ἐξίασι πολὺ ἐρρωμενεστέrais ταῖς γνώμαις. νῦν δ',
 ἔφη, εἰδότες μὲν ὅτι πάρεσμεν, οὐχ ὀρῶντες δὲ ἡμᾶς,
 εὖ τοῦτο ἐπίστω, οὐ καταφρονοῦσιν, ἀλλὰ φροντίζουσι
 τί ποτε τοῦτ' ἔστι, καὶ διαλεγόμενοι περὶ ἡμῶν ἐγφῶδ'
 ὅτι οὐδὲν παύονται. ὅταν δ' ἐξίωσι, τότε δεῖ αὐτοῖς
 ἅμα φανεροῦς τε ἡμᾶς γενέσθαι καὶ ἰέναι εὐθὺς ὁμό-
 33 σε, εἰληφότας αὐτοὺς ἔνθα πάλαι ἐβουλόμεθα. λέξαν-
 τος δ' οὕτω Κύρου συνέδοξε ταῦτα καὶ Κναξάρῃ καὶ
 τοῖς ἄλλοις. καὶ τότε μὲν δειπνοποιησάμενοι καὶ φυ-
 λακὰς καταστησάμενοι καὶ πυρὰ πολλὰ πρὸς τῶν φυ-
 34 λακῶν καύσαντες ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὕστεραίᾳ πρῶ
 Κύρος μὲν ἐστεφανωμένος ἔθνε, παρήγγειλε δὲ καὶ
 τοῖς ἄλλοις ὁμοτίμοις ἐστεφανωμένοις πρὸς τὰ ἱερὰ
 παρῆναι. ἐπεὶ δὲ τέλος εἶχεν ἡ θυσία, συγκαλέσας
 αὐτοὺς ἔλεξεν, Ἄνδρες, οἱ μὲν θεοί, ὥς οἱ τε μάν-
 τεις φασὶ καὶ ἐμοὶ συνδοκεῖ, μάχην τ' ἔσεσθαι προ-
 αγγέλλουσι καὶ νίκην διδόασι καὶ σωτηρίαν ὑπισχνου-
 35 νται ἐν τοῖς ἱεροῖς. ἐγὼ δὲ ὑμῖν μὲν παραινῶν ποί-
 ους τινὰς χρεῖαι εἶναι ἐν τῷ τοιῷδε κἂν αἰσχυροῖμην
 ἅν' οἶδα γὰρ ὑμᾶς ταῦτα ἐπισταμένους καὶ μεμελετη-
 κότας καὶ ἀκούοντας διὰ τέλους [οἰάπερ ἐγώ], ὥστε
 κἂν ἄλλους εἰκότως ἂν διδάσκοιτε. τάδε δὲ εἰ μὴ
 36 τυγχάνετε κατανενοηκότες, ἀκούσατε· οὐς γὰρ νεωστὶ
 συμμάχους τε ἔχομεν καὶ πειρώμεθα ἡμῖν αὐτοῖς ὁμοί-
 ους ποιεῖν, τούτους δὲ ἡμᾶς δεῖ ὑπομιμνήσκειν ἐφ'
 οἷς τε ἐτρεφόμεθα ὑπὸ Κναξάρου, ἃ τε ἡσχοῦμεν,
 ἐφ' ἃ τε αὐτοὺς παρακεκλήκαμεν, ὧν τε ἄσμενοι ἀντ-

αγωνισται ἔφασαν ἡμῖν ἔσεσθαι. καὶ τοῦτο δ' αὖ- 37
 τοὺς ὑπομιμνήσκετε ὅτι ἥδε ἡ ἡμέρα δείξει ὧν ἔκα-
 στὸς ἐστὶν ἄξιος. ὧν γὰρ ἂν ὀψιμαθεῖς ἄνθρωποι γέ-
 νωνται, οὐδὲν θαυμαστὸν εἴ τινες αὐτῶν καὶ τοῦ
 ὑπομιμνήσκοντος θέοιντο, ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ καὶ ἐξ
 ὑποβολῆς δύναιντο ἄνδρες ἀγαθοὶ εἶναι. καὶ ταῦτα 38
 μέντοι πράττοντες ἅμα καὶ ὑμῶν αὐτῶν πείραν λή-
 ψεσθε. ὁ μὲν γὰρ δυνάμενος ἐν τῷ τοιῷδε καὶ ἄλλους
 βελτίους ποιεῖν εἰκότως ἂν ἦδη καὶ ἑαυτῷ συνειδέη
 τελέως ἀγαθοὺς ἀνὴρ ὧν, ὁ δὲ τὴν τούτων ὑπόμνησιν
 αὐτὸς μόνος ἔχων καὶ τοῦτ' ἀγαπῶν, εἰκότως ἂν ἡμι-
 τελῇ αὐτὸν νομίζοι. τούτου δ' ἔνεκα οὐκ ἐγώ, ἔφη, 39
 αὐτοῖς λέγω, ἀλλ' ὑμᾶς κελεύω λέγειν, ἵνα καὶ ἀρέ-
 σκειν ὑμῖν πειρῶνται· ὑμεῖς γὰρ καὶ πλησιάζετε αὐ-
 τοῖς ἕκαστος τῷ ἑαυτοῦ μέρει. εὖ δ' ἐπίστασθε ὡς
 ἦν θαρροῦντας τούτοις ὑμᾶς αὐτοὺς ἐπιδεικνύετε, καὶ
 τούτους καὶ ἄλλους πολλοὺς οὐ λόγῳ ἀλλ' ἔργῳ θαρ-
 ρεῖν διδάξετε. τέλος εἶπεν ἀπιόντας ἀριστᾶν ἔστεφα- 40
 νωμένους καὶ σπονδὰς ποιησαμένους ἦκειν εἰς τὰς
 τάξεις αὐτοῖς στεφάνους. ἐπεὶ δ' ἀπῆλθον, αὐτίς τοὺς
 οὐραγοὺς προσεκάλεσε, καὶ τούτοις τοιάδε ἐνετέλλετο.

Ἄνδρες Πέρσαι, ὑμεῖς καὶ τῶν ὁμοτίμων γεγρό- 41
 νατε καὶ ἐπιλελεγμένοι ἐστέ, οἳ δοκεῖτε τὰ μὲν ἄλλα
 τοῖς κρατίστοις ὅμοιοι εἶναι, τῇ δ' ἡλικίᾳ καὶ φρονι-
 μώτεροι. καὶ τοίνυν χώραν ἔχετε οὐδὲν ἥττον ἐντι-
 μον τῶν πρωτοστατῶν· ὑμεῖς γὰρ ὀπισθεν ὄντες τοὺς
 τ' ἀγαθοὺς ἂν ἐφορῶντες καὶ ἐπικελεύοντες αὐτοῖς ἔτι
 κρείττους ποιοῖτε, καὶ εἴ τις μαλακίζοιτο, καὶ τοῦτον
 ὀρῶντες οὐκ ἂν ἐπιτρέποιτε αὐτῷ. συμφέρει δ' ὑμῖν, 42
 εἴπερ τῷ καὶ ἄλλῳ, τὸ νικᾶν καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ

διὰ τὸ βάρος τῆς στολῆς. ἦν δ' ἄρα ὑμᾶς καὶ οἱ
 ἔμπροσθεν ἀνακαλοῦντες ἔπεςθαι παρεγγυῶσιν, ὑ-
 ακούετε αὐτοῖς, καὶ ὅπως μὴδ' ἐν τούτῳ αὐτῶν ἡττη-
 θήσεσθε, ἀντιπαρακελευόμενοι αὐτοῖς θᾶττον ἡγεῖσθαι
 ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ἀπιόντες, ἔφη, ἀριστήσαντες
 καὶ ὑμεῖς ἦκατε σὺν τοῖς ἄλλοις ἐστεφανωμένοι εἰς
 43 τὰς τάξεις. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον ἐν τούτοις ἦσαν·
 οἱ δὲ Ἀσσύριοι καὶ δὴ ἡριστηκότες ἐξῆλάν τε θρασέως
 καὶ παρετάττοντο ἐρωμένως. παρέταττε δὲ αὐτοὺς
 αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἄρματος παρελαύνων καὶ τοιάδε
 παρεκελεύετο.

44 "Ἄνδρες Ἀσσύριοι, νῦν δεῖ ἄνδρας ἀγαθοὺς εἶναι·
 νῦν γὰρ ὑπὲρ ψυχῶν τῶν ὑμετέρων ἀγῶν καὶ ὑπὲρ
 γῆς ἐν ᾗ ἔφυτε καὶ οἴκων ἐν οἷς ἐτράφητε, καὶ ὑπὲρ
 γυναικῶν τε καὶ τέκνων καὶ περὶ πάντων ὧν πέπασθε
 ἀγαθῶν. νικήσαντες μὲν γὰρ ἀπάντων τούτων ὑμεῖς
 ὥσπερ πρόσθεν κύριοι ἔσεσθε· εἰ δ' ἡττηθήσεσθε, εὖ
 45 ἴστε ὅτι παραδώσετε ταῦτα πάντα τοῖς πολεμίοις. ἅτε
 οὖν νίκης ἐρῶντες μένοντες μάχεσθε. μῶρον γὰρ τὸ
 κρατεῖν βουλομένους τὰ τυφλὰ τοῦ σώματος καὶ ἄοπλα
 καὶ ἄχειρα ταῦτα ἐναντία τάττειν τοῖς πολεμίοις φεύ-
 γοντας· μῶρος δὲ καὶ εἰ τις ζῆν βουλόμενος φεύγειν
 ἐπιχειροίῃ, εἰδὼς ὅτι οἱ μὲν νικῶντες σώζονται, οἱ δὲ
 φεύγοντες ἀποθνήσκουσι μᾶλλον τῶν μενόντων· μῶ-
 ρος δὲ καὶ εἰ τις χρημάτων ἐπιθυμῶν ἤτιαν προσίε-
 ται. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι οἱ μὲν νικῶντες τὰ τε ἑαν-
 τῶν σώζουσιν καὶ τὰ τῶν ἡττωμένων προσλαμβάνουσιν,
 οἱ δὲ ἡττώμενοι ἅμα ἑαυτούς τε καὶ τὰ ἑαυτῶν πάν-
 46 τα ἀποβάλλουσιν; ὁ μὲν δὴ Ἀσσύριος ἐν τούτοις ἦν.
 Ὁ δὲ Κναξάρης πέμπων πρὸς τὸν Κῦρον ἔλεγεν

οὐκ ἦδη καιρὸς εἶη ἄγειν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· εἰ γὰρ νῦν, ἔφη, ἔτι ὀλίγοι εἰσὶν οἱ ἔξω τοῦ ἐρύματος, ἐν ᾧ ἂν προσίωμεν πολλοὶ ἔσονται· μὴ οὖν ἀναμείνωμεν ἕως ἂν πλείους ἡμῶν γένωνται. ἀλλ' ἴωμεν ἕως ἔτι οἰώμεθα εὐπετῶς ἂν αὐτῶν κρατῆσαι. ὁ δ' αὖ Κῦρος⁴⁷ ἀπεκρίνατο, Ὡ Κυαξάρη, εἰ μὴ ὑπὲρ ἡμῖν αὐτῶν ἔσονται οἱ ἡττηθέντες, εὖ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς μὲν ἐροῦσι φοβουμένους τὸ πλῆθος τοῖς ὀλίγοις ἐπιχειρῆσαι, αὐτοὶ δὲ οὐ νομιοῦσιν ἡττησθαι, ἀλλ' ἑλλης σοι μάχης δεήσει, ἐν ᾗ ἄμεινον ἂν ἴσως βουλεύσαιντο ἢ νῦν βεβούλευνται, παραδόντες ἑαυτοὺς ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὥσθ' ὀπόσοις ἂν βουλώμεθα αὐτῶν μάχεσθαι. οἱ μὲν⁴⁸ δὴ ἄγγελοι ταῦτ' ἀκούσαντες ὤχοντο.

Ἐν τούτῳ δὲ ἦκε Χρυσάντας ὁ Πέρσης καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ὁμοτίμων αὐτομόλους ἄγοντες. καὶ ὁ Κῦρος ὥσπερ εἰκὸς ἡρώτα τοὺς αὐτομόλους τὰ ἐκ τῶν πολεμίων. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι ἐξίοιέν τε ἡδη σὺν τοῖς ὅπλοις καὶ παρατάττοι αὐτοὺς αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔξω ὦν καὶ παρακελεύοιτο μὲν δὴ τοῖς ἀεὶ ἔξω οὔσι πολυτά τε καὶ ἰσχυρά, ὥς ἔφασαν λέγειν τοὺς ἀκούοντας. ἐνθα δὴ ὁ Χρυσάντας εἶπε, Τί δ', ἔφη, ὦ Κύρε, εἰ⁴⁹ καὶ σὺ συγκαλέσας ἕως ἔτι ἔξεστι παρακελεύσαιο, εἰ ἄρα τι καὶ σὺ ἀμείνους ποιήσῃς τοὺς στρατιώτας; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ὡ Χρυσάντα, μηδὲν σε λυποῦ-⁵⁰ ντων αἱ τοῦ Ἀσσυρίου παρακελεύσεις· οὐδεμία γὰρ ἐστὶν οὕτω καλὴ παραίνεσις ἥτις τοὺς μὴ ὄντας ἀγαθοὺς αὐθιγερον ἀκούσαντας ἀγαθοὺς ποιήσῃ· οὐκ ἂν οὖν τοξότας γε, εἰ μὴ ἐμπροσθεν τοῦτο μεμελετηκότες εἶεν, οὐδὲ μὴν ἀκοντιστάς, οὐδὲ μὴν ἱππέας, ἀλλ' οὐδὲ μὴν τὰ γε σώματα ἱκανοὺς πονεῖν, ἣν μὴ πρόσθεν

51 ἡσκηκότες ὄσι. καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν, Ἄλλ' ἀρκεῖ
 τοι, ὦ Κύρε, ἦν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ἀμείνονας παρα-
 κελυσάμενος ποιήσης. Ἡ καὶ δύναιτ' ἂν, ἔφη ὁ Κυ-
 ρος, εἰς λόγος ῥηθῆις αὐθημερὸν αἰδοῦς μὲν ἐμπλη-
 σαι τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσχυρῶν
 κωλύσαι, προτρέψαι δὲ ὥς χρὴ ἐπαίνου μὲν ἕνεκα
 πάντα μὲν πόνον, πάντα δὲ κίνδυνον ὑποδύεσθαι,
 λαβεῖν δ' ἐν ταῖς γνώμαῖς βεβαίως τοῦτο ὥς αἰρετώ-
 τερόν ἐστι μαχομένους ἀποθνήσκειν μᾶλλον ἢ φεύγον-
 52 τας σώζεσθαι; ἄρ' οὐκ, ἔφη, εἰ μέλλουσι τοιαῦτα
 διάνοιαι ἐγγραφήσεσθαι ἀνθρώποις καὶ ἔμμονοι ἐσε-
 σθαι, πρῶτον μὲν νόμους ὑπάρξαι δεῖ τοιούτους δι'
 ὧν τοῖς μὲν ἀγαθοῖς ἐντιμος καὶ ἐλευθέριος ὁ βίος
 παρασκευασθήσεται, τοῖς δὲ κακοῖς ταπεινός τε καὶ
 53 ἀλγεινὸς καὶ ἀβίωτος ὁ αἰὼν ἐπανακαίσεται; ἔπειτα
 διδασκάλους οἶμαι δεῖ καὶ ἄρχοντας ἐπὶ τούτοις γενέ-
 σθαι οἳ τινες δείξουσί τε ὁρθῶς καὶ διδάξουσι καὶ
 ἐθιοῦσι ταῦτα δοῦν, ἔστ' ἂν ἐγγένηται αὐτοῖς τοὺς
 μὲν ἀγαθοὺς καὶ εὐκλεεῖς εὐδαιμονεστάτους τῷ ὄντι
 νομίζειν, τοὺς δὲ κακοὺς καὶ δυσκλεεῖς ἀθλιωτάτους
 ἀπάντων ἡγεῖσθαι. οὕτω γὰρ δεῖ διατεθῆναι τοὺς
 μέλλοντας τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων φόβου τὴν μάθησιν
 54 κρείττονα παρῆξεσθαι. εἰ δέ τοι ἰόντων εἰς μάχην σὺν
 ὄπλοις, ἐν ᾧ πολλοὶ καὶ τῶν παλαιῶν μαθημάτων
 ἐξίστανται, ἐν τούτῳ δυνήσεται τις ἀπορραψομένης
 παραχοῆμα ἕνδρας πολεμικοὺς ποιῆσαι, πάντων δὲν
 ῥᾷστον εἶη καὶ μαθεῖν καὶ διδάξαι τὴν μεγίστην τῶν
 55 ἐν ἀνθρώποις ἀρετὴν. ἐπεὶ ἔγωγ', ἔφη, οὐδ' ἂν τού-
 τοις ἐπίστευον ἐμμόνοις ἐσεσθαι οὐς νῦν ἔχοντες παρ'
 ἡμῖν αὐτοῖς ἡσκούμεν, εἰ μὴ καὶ ὑμᾶς ἐώρων παρόν-

τας, οἳ καὶ παραδείγματα αὐτοῖς ἔσεσθε οἷους χρὴ εἶ-
ναι καὶ ὑποβαλεῖν δυνήσεσθε, ἣν τι ἐπιλανθάνωνται.
τοὺς δ' ἀπαιδεύτους παντάπασιν ἀρετῆς θαυμάζοιμ'
ἐν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, εἰ τι πλέον ἂν ὠφελήσειε λό-
γος καλῶς ρηθεὶς εἰς ἀνδραγαθίαν ἢ τοὺς ἀπαιδεύ-
τους μουσικῆς ἄσμα καλῶς ᾄσθ' ἐν εἰς μουσικῇν.

Οἱ μὲν ταῦτα διελέγοντο. ὁ δὲ Κρυάαρης πάλιν ⁵⁶
πέμπων ἔλεγεν ὅτι ἑξαμαρτάνοι διατρίβων καὶ οὐκ
ἔγων ὥς τάχιστα ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ ὁ Κῦρος
ἀπεκρίνατο δὴ τότε τοῖς ἀγγέλοις, Ἄλλ' εὖ μὲν ἴστω,
ἔφη, ὅτι οὐκω εἰσὶν ἔξω ὄσους δεῖ· καὶ ταῦτα ἀπαγ-
γέλλετε αὐτῷ ἐν ἅπασιν· ὅμως δέ, ἐπεὶ ἐκείνῳ δοκεῖ,
ἄξω ἡδῇ. ταῦτ' εἰπὼν καὶ προσευξάμενος τοῖς θεοῖς ⁵⁷
ἔηγε τὸ στράτευμα. ὥς δ' ἤρξατο ἔργειν, ἡδῇ θάπτον
ἡγεῖτο, οἳ δ' εἶποντο εὐτάκτως μὲν διὰ τὸ ἐπίστασθαι
τε καὶ μεμελετηκέναι ἐν τάξει πορεύεσθαι, ἐρρωμένως
δὲ διὰ τὸ φιλονίκως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους καὶ διὰ τὸ
τὰ σώματα ἐκπεπονῆσθαι καὶ διὰ τὸ πάντας ἄρχοντας
τοὺς πρωτοστάτας εἶναι, ἡδέως δὲ διὰ τὸ φρονίμως
ἔχειν· ἡκίσταντο γάρ καὶ ἐκ πολλοῦ οὕτως ἐμεμαθή-
κεσαν ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ῥᾶστον τὸ ὁμόσε λέναι
τοῖς πολεμίοις, ἄλλως τε καὶ τοξόταις καὶ ἀκοντισταῖς
καὶ ἰσπεῦσιν. ἕως δ' ἔτι ἔξω βελῶν ἦσαν, παρηγγύα ⁵⁸
ὁ Κῦρος σύνθημα Ζεὺς σύμμαχος καὶ ἡγεμῶν. ἐπεὶ
δὲ πάλιν ἦρε τὸ σύνθημα ἀνταποδιδόμενον, ἔξηρχεν
αὐτὸς ὁ Κῦρος παιᾶνα τὸν νομιζόμενον· οἳ δὲ θεοσε-
βῶς πάντες συνεπήχθησαν μεγάλῃ τῇ φωνῇ· ἐν τῷ τοι-
ούτῳ γὰρ δὴ οἱ δεισιδαίμονες ἦττον τοὺς ἀνθρώπους
φοβοῦνται. ἐπεὶ δ' ὁ παιὰν ἐγένετο, ἅμα πορεύόμενοι ⁵⁹
οἱ ὁμότιμοι παιδοὶ [πεπαιδευμένοι] καὶ παρορῶντες

εἰς ἀλλήλους, ὀνομάζοντες παραστάτας, ἐπιστάτας, λέ-
 γοντες πολλὸν τὸ "Ἄγετ' ἄνδρες φίλοι, "Ἄγετ' ἄνδρες
 ἀγαθοί, παρεκάλουν ἀλλήλους ἐπεσθῆαι. οἱ δ' ὀπισθεν
 αὐτῶν ἀκούσαντες ἀντιπαρεκελεύοντο τοῖς πρώτοις
 ἡγεῖσθαι ἐρωμένως. ἦν δὲ μεστὸν τὸ στράτευμα τῷ
 Κύρῳ προθυμίας, φιλοτιμίας, ῥώμης, θάρρους, παρα-
 κελυψμοῦ, σωφροσύνης, πειθοῦς, ὅπερ οἶμαι δεινότα-
 60 τον τοῖς ὑπεναντίοις. τῶν δ' Ἀσσυρίων οἱ μὲν ἀπὸ
 τῶν ἁρμάτων προμαχοῦντες, ὥς ἐγγὺς ἤδη προσεμί-
 γνυν τὸ Περσικὸν πλῆθος, ἀνέβαινόν τε ἐπὶ τὰ ἄρματα
 καὶ ὑπεξῆγον πρὸς τὸ ἑαυτῶν πλῆθος· οἱ δὲ τοξόται
 καὶ ἀκοντισταὶ καὶ σφενδονῆται αὐτῶν ἀφίσταν τὰ
 61 βέλη πολλὴν πρὶν ἐξικνεῖσθαι. ὥς δ' ἐπιόντες οἱ Πέρ-
 σαι ἐπέβησαν τῶν ἀφειμένων βελῶν, ἐφθέγγετο δὴ ὁ
 Κύρος, "Ἄνδρες ἄριστοι, ἤδη θᾶττόν τις ἰὼν ἐπιδει-
 κνύτω ἑαυτὸν καὶ παρεγγυάτω. οἱ μὲν δὴ παρεδίδο-
 σαν· ὑπὸ δὲ προθυμίας καὶ μένους καὶ τοῦ σπεύδειν
 συμμῖξαι δρόμου τινὲς ἤρξαν, συνεφείπετο δὲ καὶ πᾶ-
 62 σαι ἡ φάλαγξ δρόμῳ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύρος ἐπιλαθό-
 μενος τοῦ βάδην δρόμῳ ἡγεῖτο, καὶ ἅμα ἐφθέγγετο
 Τίς ἔψεται; Τίς ἀγαθός; Τίς πρῶτος ἄνδρα καταβα-
 λεῖ; οἱ δὲ ἀκούσαντες ταῦτ' οὕτω ἐφθέγγοντο, καὶ
 διὰ πάντων δὲ ὥσπερ παρηγγύα οὕτως ἐχώρει Τίς
 63 ἔψεται; Τίς ἀγαθός; οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτως ἔχον-
 τες ὁμοσε ἐφέροντο. οἳ γε μὴν πολέμοι οὐκ ἐτι ἐδύ-
 ναντο μένειν, ἀλλὰ στραφέντες ἐφευγον εἰς τὸ ἔρμα.
 64 οἱ δ' αὖ Πέρσαι κατὰ τε τὰς εἰσόδους ἐφεπόμενοι
 ὠθουμένων αὐτῶν πολλοὺς κατεστρώωνυσαν, τοὺς δ'
 εἰς τὰς τάφρους ἐμπίπτοντας ἐπεισπηδῶντες ἐφόνεον
 ἄνδρας ὁμοῦ καὶ ἵππους· ἔνια γὰρ τῶν ἁρμάτων εἰς

τὰς τάφρους ἡναγκάσθη φεύγοντα ἐμπεσεῖν. καὶ οἱ 65
 τῶν Μήδων δ' ἰππεῖς ὁρῶντες ταῦτα ἤλανυνον εἰς τοὺς
 ἱππέας τοὺς τῶν πολεμίων· οἱ δ' ἐνέκλιναν καὶ αὐ-
 τοί. ἔνθα δὴ καὶ ἵππων διωγμὸς ἦν καὶ ἀνδρῶν καὶ
 φόνος δὲ ἀμφοτέρων. οἱ δ' ἐντὸς τοῦ ἐρύματος τῶν 66
 Ἀσσυρίων ἐστηκότες ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς τάφρου το-
 ξεύειν μὲν ἢ ἀκοντίζειν εἰς τοὺς κατακαίνοντας οὔτε
 ἐφρόνουν οὔτε ἐδύναντο διὰ τὰ δεινὰ ὀράματα καὶ
 διὰ τὸν φόβον. τάχα δὲ καὶ καταμαθόντες τῶν Περ-
 σῶν τινὰς διακεκοφύτας πρὸς τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύ-
 ματος ἐτράποντο καὶ ἀπὸ τῶν κεφαλῶν τῶν ἔνδον.
 ἰδοῦσαι δ' αἱ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν συμ- 67
 μάχων ἤδη φνῆν καὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀνέκραγον
 καὶ ἔθρον ἐκπεπληγμέναι, αἱ μὲν καὶ τέκνα ἔχουσai,
 αἱ δὲ καὶ νεώτεραι, καταρρηγνύμεναι τε πέπλους καὶ
 δρυπτόμεναι, καὶ ἰκετεύουσai πάντας ὅτῳ ἐντυγχά-
 νοιεν μὴ φεύγειν καταλιπόντας αὐτάς, ἀλλ' ἀμῦναι
 καὶ τέκνοισι καὶ ἑαυταῖς καὶ σφίσι αὐτοῖς. ἔνθα δὴ 68
 καὶ αὐτοὶ οἱ βασιλεῖς σὺν τοῖς πιστοτάτοις στάντες
 ἐπὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τὰς κεφαλὰς καὶ
 αὐτοὶ ἐμάχοντο καὶ τοῖς ἄλλοις παρεκελεύοντο. ὥς δ' 69
 ἔγνω ὁ Κύρος τὰ γινόμενα, δείσας μὴ καὶ εἰ βιά-
 σαιτο εἶσω, ὀλίγοι ὄντες ὑπὸ πολλῶν σφαλεῖεν τι,
 παρηγγύησεν ἐπὶ πόδ' ἀνάγειν ἔξω βελῶν [καὶ πεῖθε-
 σθαι]. ἔνθα δὴ ἔγνω τις ἂν τοὺς ὁμοτίμους πεπαιδευ- 70
 μένους ὥς δεῖ· ταχὺ μὲν γὰρ αὐτοὶ ἐπεΐθοντο, ταχὺ
 δὲ τοῖς ἄλλοις παρήγγελλον. ὥς δ' ἔξω βελῶν ἐγέ-
 νοντο, ἔστησαν κατὰ χώραν, πολὺ μᾶλλον χοροῦ ἀκρι-
 βῶς εἰδότες ὅπου ἔδει ἕκαστον αὐτῶν γενέσθαι.

Δ

I. *Μείνας δὲ ὁ Κῦρος μέτριον χρόνον αὐτοῦ σὺν τῷ στρατεύματι καὶ δηλώσας ὅτι ἔτοιμοί εἰσι μάχεσθαι εἴ τις ἐξέρχοιτο, ὥς οὐδεὶς ἀντεξήει, ἀπήγαγεν ὅσον ἐδόκει καλῶς ἔχειν καὶ ἐστρατοπεδεύσατο. φυλακᾶς δὲ καταστησάμενος καὶ σκοποὺς προπέμψας, στάς εἰς τὸ μέσον συνεκάλεσε τοὺς ἑαυτοῦ στρατιώτας καὶ ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες Πέρσαι, πρῶτον μὲν τοὺς θεοὺς ἐγὼ ἐπαινῶ ὅσον δύνάμαι, καὶ ὑμεῖς δὲ πάντες, οἶμαι· νίκης τε γὰρ τετυχήκαμεν καὶ σωτηρίας. τούτων μὲν οὖν χρη̃ χαριστήρια ὧν ἂν ἔχωμεν τοῖς θεοῖς ἀποτελεῖν. ἐγὼ δὲ σύμπαντας μὲν ὑμᾶς ἤδη ἐπαινῶ· τὸ γὰρ γεγεννημένον ἔργον σύμπασιν ὑμῖν καλῶς ἀποτετέλεσται· ὧν δ' ἕκαστος ἄξιός, ἐπειδὴν παρ' ὧν προσήκει πύθωμαι, τότε τὴν ἀξίαν ἐκάστω καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ πειράσομαι ἀποδιδόναι. τὸν δ' ἐμοῦ ἐγγύτατα ταξίαρχον Χρυσάνταν οὐδὲν ἄλλων δεῖμαι πυνθανέσθαι, ἀλλ' αὐτὸς οἶδα οἷός ἤν· τὰ μὲν γὰρ ἅλλα ὅσαπερ οἶμαι καὶ πάντες ὑμεῖς ἐποιεῖτε· ἐπεὶ δ' ἐγὼ παρηγγύησα ἐπανάγειν καλέσας αὐτὸν ὀνομαστί, ἀνατεταμένος οὗτος τὴν μάχαιραν, ὥς παίσων πολέμιον, ὑπήκουσέ τε ἐμοὶ εὐθύς ἀφείς τε ὃ ἐμελλε ποιεῖν τὸ κελευόμενον ἔπραττεν· αὐτός τε γὰρ ἐπανήγε καὶ τοῖς ἄλλοις μάλα ἐπισπερχῶς παρηγγύα· ἔστ' ἐφ-*

θασεν ἔξω βελῶν τὴν τάξιν ποιήσας πρὶν τοὺς πολε-
 μίους κατανοῆσαι ὅτι ἀνεχωροῦμεν καὶ τόξα ἐντείνε-
 σθαι καὶ τὰ καλὰ ἐπαφείναι· ὥστε αὐτός τε ἀβλαβής
 καὶ τοὺς αὐτοῦ ἄνδρας ἀβλαβεῖς διὰ τὸ κείμεσθαι
 παρέχεται. ἄλλους δ', ἔφη, ὁρῶ τετρωμένους, περὶ 4
 ὧν ἐγὼ σκεψάμενος ἐν ὁποίῳ χρόνῳ ἐτρώθησαν, τότε
 τὴν γνώμην περὶ αὐτῶν ἀποφανοῦμαι. Χρυσάνταν δὲ
 ὥς καὶ ἐργάτην τῶν ἐν πολέμῳ καὶ φρόνιμον καὶ ἄρ-
 χεσθαι ἱκανὸν καὶ ἄρχειν χιλιαρχία μὲν ἤδη τιμῶ·
 ὅταν δὲ καὶ ἄλλο τι ἀγαθὸν ὁ θεὸς δῶ, οὐδὲ τότε
 ἐπιλήσομαι αὐτοῦ. καὶ πάντας δὲ βούλομαι ὑμᾶς, ἔφη, 5
 ὑπομνησάσθαι· ἃ γὰρ νῦν εἶδετε ἐν τῇ μάχῃ τῇδε, ταῦτα
 ἐκθυμούμενοι μήποτε παύεσθε, ἵνα παρ' ὑμῖν αὐτοῖς
 αἰὲ κρίνητε πότερον ἢ ἀρετὴ μᾶλλον ἢ ἡ φυγὴ σώξει
 τὰς ψυχὰς καὶ πότερον οἱ μάχεσθαι ἐθέλοντες ῥᾶον
 ἀπαλλάττουσιν ἢ οἱ οὐκ ἐθέλοντες, καὶ ποῖαν τινὰ
 ἡδονὴν τὸ νικᾶν παρέχει· ταῦτα γὰρ νῦν ἄριστα κρί-
 ναιτ' ἂν πειράν τε αὐτῶν ἔχοντες καὶ ἄρτι γεγεννημέ-
 νου τοῦ πράγματος. καὶ ταῦτα μὲν, ἔφη, αἰὲ διανο- 6
 ούμενοι βελτίους ἂν εἴητε· νῦν δὲ ὥς θεοφιλεῖς καὶ
 ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες ἄνδρες δειπνοποιεῖσθε καὶ σπον-
 δὰς τοῖς θεοῖς ποιεῖσθε καὶ παιᾶνα ἐξάρχεσθε καὶ
 ἅμα τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖτε. εἰπὼν δὲ ταῦτα 7
 ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἤλασε καὶ πρὸς Κναξάρην
 ἐλθὼν καὶ συνησθελς ἐκείνῳ κοινῇ ὥς εἰκὸς καὶ ἰδὼν
 τάκετ' καὶ ἐρόμενος εἴ τι δέοιτο, ἀπήλανευσεν εἰς τὸ αὐ-
 τοῦ στρατεύμα. καὶ οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον δειπνο-
 ποιησάμενοι καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ὥς ἔδει ἐκοι-
 μήθησαν.

Οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ἅτε καὶ τεθνηκότος τοῦ ἄρχοντος 8

καὶ σχεδὸν σὺν αὐτῷ τῶν βελτίστων, ἡθύνουν μ πάντες, πολλοὶ δὲ καὶ ἀπεθίδρασκον αὐτῶν τῆς ν κτός ἐκ τοῦ στρατοπέδου. ὄρωντες δὲ ταῦτα ὁ Κροῖσος καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτῶν ἡθύνουν· πά τα μὲν γὰρ ἦν χαλεπά· ἀθυμίαν δὲ πλείστην παρεῖ πᾶσιν ὅτι τὸ ἡγούμενον τῆς στρατιᾶς φύλον διέφθα το τὰς γνώμας. οὕτω δὴ ἐκλείπουσι τὸ στρατόπεδο 9 καὶ ἀπέρχονται τῆς νυκτός. ὥς δ' ἡμέρα ἐγένετο κ ἔρημον ἀνδρῶν ἐφάνη τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδο εὐθὺς διαβιβάξει ὁ Κῦρος τοὺς Πέρσας πρώτους· κα ελέλειπτο δὲ ὑπὸ τῶν πολεμίων πολλὰ μὲν πρόβατ πολλοὶ δὲ βόες, πολλὰ δὲ ἄμαξαι πολλῶν ἀγαθί μεσταί· ἐκ δὲ τούτου διέβαινον ἤδη καὶ οἱ ἀμφὶ Κ ἀξάρην Μῆδοι πάντες καὶ ἡριστοποιοῦντο ἐνταῦθ 10 ἐπεὶ δὲ ἡρίστησαν, συνεκάλεσεν ὁ Κῦρος τοὺς αὐτο ταξιάρχους καὶ ἔλεξε τοιάδε. Οἶά μοι δοκοῦμεν κ ὄσα ἀγαθὰ, ὧ ἄνδρες, ἀφεῖναι, θεῶν ἡμῖν αὐτὰ ἐ δόντων. νῦν γὰρ ὅτι οἱ πολέμιοι ἡμᾶς ἀποδεδράκ σιν αὐτοὶ ὀρᾷτε· οἷτινες δὲ ἐν ἐρύματι ὄντες ἐκλιπό τες τοῦτο φεύγουσι, πῶς ἂν τις τούτους οἴοιτ' ἰ μεῖναι ἰδόντας ἡμᾶς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ; οἷτινες δὲ ἡμί ἄπειροι ὄντες οὐχ ὑπέμειναν, πῶς νῦν γ' ἂν ὑπομι νειαν, ἐπεὶ ἡττηνταί τε καὶ πολλὰ κακὰ ὑφ' ἡμῖ πεπόνθασιν; ὧν δὲ οἱ βέλτιστοι ἀπολώλασι, πῶς πονηρότεροι ἐκείνων μάχεσθαι ἂν ἡμῖν ἐθέλοιεν; κ 11 τις εἶπε, Τί οὖν οὐ διώκομεν ὥς τάχιστα, καταδήλο γε οὕτω τῶν ἀγαθῶν ὄντων; καὶ ὃς εἶπεν, Ὅτι ἔ πων προσδεόμεθα· οἱ μὲν γὰρ κράτιστοι τῶν πολεμ ῶν, οὓς μάλιστα καιρὸς ἦν ἢ λαβεῖν ἢ κατακαθεῖ οὔτοι ἐφ' ἵππων ὀχοῦνται· οὓς ἡμεῖς τρέπεσθαι μ

ὅν τοις θεοῖς ἱκανοί, διώκοντες δὲ αἰρεῖν οὐχ ἱκανοί. Τί οὖν, ἔφασαν, οὐκ ἐλθὼν Κυαξάρη λέγεις ταῦτα; ¹² καὶ ὃς εἶπε, Συνέπεσθε τοίνυν μοι πάντες, ὥς εἰδῇ ὅτι πᾶσιν ἡμῖν ταῦτα δοκεῖ. ἐκ τούτου εἰποντό τε πάντες καὶ ἔλεγον οἷα ἐπιτήδεια ἐδόκουν εἶναι ὑπὲρ ὧν ἐδέοντο.

Καὶ ὁ Κυαξάρης ἅμα μὲν ὅτι ἐκείνοι ἤρχον τοῦ ¹³ λόγου, ὥσπερ ὑπεφθόνη· ἅμα δ' ἴσως καλῶς ἔχειν ἐδόκει αὐτῷ μὴ πάλιν κινδυνεύειν· καὶ γὰρ αὐτός τε περὶ εὐθυμίαν ἐτύγγανεν ὦν καὶ τῶν ἄλλων Μήδων ἑώρα πολλοὺς τὸ αὐτὸ ποιοῦντας· εἶπε δ' οὖν ὧδε. Ἄλλ', ὦ Κῦρε, ὅτι μὲν τῶν ἄλλων μᾶλλον ἀνθρώ- ¹⁴ πων μελετᾶτε ὑμεῖς οἱ Πέρσαι μὴδὲ πρὸς μίαν ἡδονὴν ἀπλήστως διακεῖσθαι καὶ ὀρῶν καὶ ἀκούων οἶδα· ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τῆς μεγίστης ἡδονῆς πολὺ μάλιστα συμφέρειν ἐγκρατῇ εἶναι. μείζω δὲ ἡδονὴν τί παρέχει ἀνθρώποις εὐτυχίας ἢ νῦν ἡμῖν παραγεγνήηται; ἦν ¹⁵ μὲν τοίνυν [ἐπεὶ εὐτυχοῦμεν], σωφρόνως διαφυλάττωμεν αὐτήν, ἴσως δυναίμεθ' ἂν ἀκινδύνως εὐδαιμονοῦντες γηρᾶν· εἰ δ' ἀπλήστως χρώμενοι ταύτῃ ἄλλην καὶ ἄλλην πειρασόμεθα διώκειν, ὁρᾶτε μὴ πάθωμεν ἅπερ πολλοὺς μὲν λέγουσιν ἐν θαλάττῃ πεπονθέναι, διὰ τὸ εὐτυχεῖν οὐκ ἐθέλοντας παύσασθαι πλείοντας ἀπολέσθαι· πολλοὺς δὲ νίκης τυχόντας ἐτέρας ἐφιεμέ- ¹⁶ νους καὶ τὴν πρόσθεν ἀποβαλεῖν. καὶ γὰρ εἰ μὲν οἱ πολέμιοι ἦττους ὄντες ἡμῶν ἔφρευγον, ἴσως ἂν καὶ διώκειν τοὺς ἦττους ἀσφαλῶς εἶχε. νῦν δὲ κατανόησον πόσῳ μέρει αὐτῶν πάντες μαχεσάμενοι νενικήκαμεν· οἱ δ' ἄλλοι ἅμαχοί εἰσιν· οὗς εἰ μὲν μὴ ἀναγκάσομεν μάχεσθαι, ἀγνοοῦντες καὶ ἡμᾶς καὶ ἑαυτοὺς

- δι' ἀμαθίαν καὶ μαλακίαν ἀπίασιν· εἰ δὲ γινώσκονται
 ὅτι ἀπίοντες οὐδὲν ἤττον κινδυνεύουσιν ἢ μένοντες,
 ὅπως μὴ ἀναγκάσωμεν αὐτούς, κἂν μὴ βούλονται,
 17 ἀγαθοὺς γενέσθαι. ἴσθι γὰρ ὅτι οὐ σὺ μᾶλλον τὰς
 ἐκείνων γυναῖκας καὶ παῖδας λαβεῖν ἐπιθυμεῖς ἢ ἐκεῖ-
 νοὶ σῶσαι. ἐννόει δ' ὅτι καὶ αἱ σύες ἐπειδὴν ὀφθῶ-
 σι, φεύγουσι, κἂν πολλὰ ὤσι, σὺν τοῖς τέκνοις· ἐπει-
 δὴν δὲ τις αὐτῶν θηρᾷ τι τῶν τέκνων, οὐκέτι φεύ-
 γει οὐδ' ἦν μίᾳ τύγῃ οὔσα, ἀλλ' ἵεται ἐπὶ τὸν λαμ-
 18 βάνειν πειρώμενον. καὶ νῦν μὲν κατακλείσαντες ἐαν-
 τοὺς εἰς ἔρυμα παρέσχον ἡμῖν ταμιεύεσθαι ὥστε ὀπό-
 σοις ἐβουλόμεθα αὐτῶν μάχεσθαι· εἰ δ' ἐν εὐρυχωρίᾳ
 πρόσμιεν αὐτοῖς καὶ μαθήσονται χωρὶς γενόμενοι οἱ
 μὲν κατὰ πρόσωπον ἡμῖν ὥσπερ καὶ νῦν ἐναντιοῦ-
 σθαι, οἱ δ' ἐκ πλαγίου, οἱ δὲ καὶ ὀπισθεν, ὅρα μὴ
 πολλῶν ἐκάστω ἡμῶν χειρῶν δεήσει καὶ ὀφθαλμῶν.
 προσέτι δ' οὐδ' ἂν ἐθέλοιμι, ἔφη, ἐγὼ νῦν, ὄρων
 Μήδους εὐθυμουμένους, ἐξαναστήσας ἀναγκάζειν κιν-
 δυνεύοντας ἵεναι.
- 19 Καὶ ὁ Κῦρος ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἄλλὰ σύ γε μηδέ-
 να ἀναγκάσης, ἀλλὰ τοὺς ἐθέλοντάς μοι ἔπεσθαι δός·
 καὶ ἴσως ἂν σοὶ καὶ τῶν σῶν φίλων τούτων ἤκοιμεν
 ἐκάστω ἄγοντες ἐφ' οἷς ἅπαντες εὐθυμήσεσθε. τὸ μὲν
 γὰρ πλῆθος ἡμεῖς γε τῶν πολεμίων οὐδὲ διαξόμεθα·
 πῶς γὰρ ἂν καὶ καταλάβοιμεν; ἦν δὲ τι ἢ ἀπεσχισ-
 μένον τοῦ στρατεύματος λάβωμεν ἢ τι ὑπολείπομενον,
 20 ἥξομεν πρὸς σὲ ἄγοντες. ἐννόει δ', ἔφη, ὅτι καὶ
 ἡμεῖς, ἐπεὶ σὺ ἐδέου, ἤλθομεν σοὶ χαριζόμενοι μα-
 κρὰν ὁδόν· καὶ σὺ οὖν ἡμῖν δίκαιος εἰ ἀντιχαρίζε-
 σθαι, ἵνα καὶ ἔχοντές τι οἴκαδ' ἀφικώμεθα καὶ μὴ

εἰς τὸν σὸν θησαυρὸν πάντες ὀρθόμεν. ἐνταῦθα δὴ ²¹
 ἔλεξεν ὁ Κυναξάρχης, Ἄλλ' εἰ γε μέντοι ἐθέλων τις
 ἔκοιτο, καὶ χάριν ἐρωγέ σοι εἰδείην ἄν. Σύμπεμψον
 τοίνυν μοί τινα, ἔφη, τῶν ἀξιολίστων τουτωνί, ὃς
 ἔρεῖ ἂν σὺ ἐπιστείλῃς. Λαβὼν δὴ ἴθι, ἔφη, ὄντινα
 ἐθέλεις τουτωνί· ἐνθα δὴ ἔτυχε παρῶν ὁ φήσας ποτὲ ²²
 συγγενῆς αὐτοῦ εἶναι καὶ φιληθεὶς παρ' αὐτοῦ. εὐθὺς
 οὖν ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀρκεῖ μοι, ἔφη, οὗτος. Οὗτος
 τοίνυν σοι ἐπέσθω. καὶ λέγε σύ, ἔφη, τὸν ἐθέλοντα
 εἶναι μετὰ Κύρου. οὕτω δὴ λαβὼν τὸν ἄνδρα ἐξῆι. ²³
 ἐπεὶ δ' ἐξῆλθον, ὁ Κῦρος εἶπε, Νῦν δὴ σὺ δηλώσεις
 εἰ ἀληθῆ ἔλεγες, ὅτι ἐφης ἡδεσθαι θεώμενος ἐμέ. Οὐκ-
 ουν ἀπολείβομαι γέ σου, ἔφη ὁ Μῆδος, εἰ τοῦτο λέ-
 γεις. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Οὐκοῦν καὶ ἄλλους προθύ-
 μως ἐξάξεις; ἐπομόσας οὖν ἐκεῖνος Νῆ τὸν Δί', ἔφη,
 ἔστε γ' ἂν ποιήσω καὶ σὲ ἐμὲ ἡδέως θεᾶσθαι. τότε ²⁴
 δὴ καὶ ἐκπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυναξάρου τά τε ἄλλα προ-
 θύμως ἀπήγγελλε τοῖς Μήδοις καὶ προσετίθει ὅτι αὐ-
 τός γε οὐκ ἀπολείβοιτο ἄνδρὸς καλλίστου καὶ ἀρίστου,
 καὶ τὸ μέγιστον, ἀπὸ θεῶν γεγονότος.

Πράττοντος δὲ τοῦ Κύρου ταῦτα θείως πως ἀφι- II.
 κνοῦνται ἀπὸ Ἑρκανίων ἄγγελοι. οἱ δὲ Ἑρκάνιοι ὅμο-
 ροι μὲν τῶν Ἀσσυρίων εἰσίν, ἔθνος δ' οὐ πολὺ, διὸ
 καὶ ὑπήκοοι ἦσαν τῶν Ἀσσυρίων· εὐίπποι δὲ καὶ τότε
 ἐδόκουν εἶναι καὶ νῦν ἔτι δοκοῦσιν· διὸ καὶ ἐχρῶντο
 αὐτοῖς οἱ Ἀσσύριοι ὥσπερ καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι τοῖς
 Σπαρτίταις, οὐδὲν φειδόμενοι αὐτῶν οὔτ' ἐν πόνοις
 οὔτ' ἐν κινδύνοις· καὶ δὴ καὶ τότε ὀπισθοφυλακεῖν
 ἐκέλευον αὐτοὺς ὡς χιλίους ἱππέας ὄντας, ὅπως εἰ τι
 ὀπισθεν δεινὸν εἴη, ἐκεῖνοι πρὸ αὐτῶν τοῦτ' ἐχοιεν.

2 οἱ δὲ Ἵρκάνιοι, ἅτε μέλλοντες ὕστατοι πορευέσθαι,
 καὶ τὰς ἀμάξας τὰς ἑαυτῶν καὶ τοὺς οἰκέτας ὀστιάτους
 εἶχον. στρατεύονται γὰρ δὴ οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἔχον-
 3 τες οἱ πολλοὶ μεθ' ὧν περ καὶ οἰκοῦσι· καὶ τότε δὴ
 τε πάσχουσιν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων καὶ ὅτι νῦν τεθναίῃ
 μὲν ὁ ἄρχων αὐτῶν, ἡττημένοι δ' εἶεν, φόβος δ' ἐν-
 εἴη τῷ στρατεύματι, οἱ δὲ σύμμαχοι αὐτῶν ὥς ἀθύ-
 μως ἔχουσιν καὶ ἀπολείπουσιν, ταῦτα ἐνθυμουμένοις ἔδο-
 ξεν αὐτοῖς νῦν καλὸν εἶναι ἀποστῆναι, εἰ θέλοισιν οἱ
 ἀμφὶ Κῦρον συνεπιθέσθαι. καὶ πέμπουσιν ἀγγέλους
 πρὸς Κῦρον· ἀπὸ γὰρ τῆς μάχης τὸ τοῦτου ὄνομα μέ-
 4 γιστον ἠϋξήτο. οἱ δὲ πεμφθέντες λέγουσι Κύρῳ ὅτι
 μισοῖέν τε τοὺς Ἀσσυρίους δικαίως, νῦν τ', εἰ βού-
 λοιτο ἰέναι ἐπ' αὐτούς, καὶ σφεῖς σύμμαχοι ὑπάρξουσιν
 καὶ ἡγήσονται· ἅμα δὲ πρὸς τούτοις διηγοῦντο τὰ τῶν
 5 πολεμίων ὥς ἔχου, ἐπαίρειν βουλόμενοι μάλιστα στρα-
 τεύεσθαι αὐτόν. καὶ ὁ Κῦρος ἐπήρειτο αὐτούς, Καὶ
 δοκεῖτε ἄν, ἔφη, ἔτι ἡμᾶς καταλαβεῖν αὐτούς πρὶν ἐν
 τοῖς ἐρύμασιν εἶναι; ἡμεῖς μὲν γάρ, ἔφη, μάλα συμ-
 φορὰν τοῦτο ἡγούμεθα εἶναι ὅτι ἔλαθον ἡμᾶς ἀπο-
 δράντες. ταῦτα δὲ ἔλεγε βουλόμενος αὐτούς ὥς μέγι-
 6 στον φρονεῖν ἐπὶ σφίσι. οἱ δὲ ἀπεκρίναντο ὅτι καὶ
 αὐρίον, ξωθεν εἰ εὖζωνοι πορεύοιντο, καταλήψονται·
 ὑπὸ γὰρ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν ἀμαξῶν σχολῇ πορεύε-
 σθαι αὐτούς· καὶ ἅμα, ἔφασαν, τὴν προτέραν νύκτα
 ἀργυπνήσαντες νῦν μικρὸν προελθόντες ἐστρατοπέ-
 7 δευνται. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, Ἔχετε οὖν ὧν λέγετε πι-
 στὸν τι ἡμᾶς διδάσκειν ὥς ἀληθεύετε; Ὀμήρους γ',
 ἔφασαν, ἐθέλομεν ἀντίκα ἐλάσαντες τῆς νυκτὸς ἀγα-

μὴν· μόνον καὶ σὺ ἡμῖν πιστὰ θεῶν [πεποιήσο] καὶ δεξιὰν δός, ἵνα φέρωμεν καὶ τοῖς ἄλλοις τὰ αὐτὰ ἅπερ ἂν αὐτοὶ λάβωμεν παρὰ σοῦ. ἐκ τούτου τὰ πιστὰ δί-8
δωσιν αὐτοῖς ἡ μὴν, ἐὰν ἐμπεδώσωσιν ἃ λέγουσιν, ὥς φίλοις καὶ πιστοῖς χρήσεσθαι αὐτοῖς, ὥς μήτε Περ-
σῶν μήτε Μήδων μείον ἔχειν παρ' ἑαυτῶ. καὶ νῦν ἔστιν ἔτι ἰδεῖν Ἑρκανίους καὶ πιστενομένους καὶ ἀρ-
χὰς ἔχοντας, ὥσπερ καὶ Περσῶν καὶ Μήδων οἳ ἂν δοκῶσιν ἄξιοι εἶναι.

Ἐπεὶ δ' ἐδείκνυσαν, ἐξῆγε τὸ στράτευμα ἔτι φά-9
ους ὄντος, καὶ τοὺς Ἑρκανίους περιμένειν ἐκέλευσεν, ἵνα ἅμα ἴοιεν. οἳ μὲν δὴ Πέρσαι, ὥσπερ εἰκός, πάν-
τες ἐξῆσαν, καὶ Τιγράνης ἔχων τὸ αὐτοῦ στράτευμα·
τῶν δὲ Μήδων ἐξῆσαν οἳ μὲν διὰ τὸ παιδί ὄντι Κύ-10
ρη παῖδες ὄντες φίλοι γενέσθαι, οἳ δὲ διὰ τὸ ἐν θή-
ραις συγγενόμενοι ἀγασθῆναι αὐτοῦ τὸν τρόπον, οἳ
δὲ διὰ τὸ καὶ χάριν εἰδέναι ὅτι μέγαν αὐτοῖς φόβον
ἀπεληλακέναι ἐδόκει, οἳ δὲ καὶ ἐλπίδας ἔχοντες διὰ
τὸ ἄνδρα φαίνεσθαι ἀγαθὸν καὶ εὐτυχῆ καὶ μέγαν ἔτι
ἰσχυρῶς ἔσεσθαι αὐτόν, οἳ δέ, ὅτε ἐτρέφετο ἐν Μή-
δοις, εἰ τι ἀγαθὸν τῷ ἔπραξεν, ἀντιχαρίζεσθαι ἐβού-
λοντο· πολλοὺς δὲ πολλὰ διὰ φιλανθρωπίαν παρὰ τοῦ
πάππου ἀγαθὰ διεπέπρακτο· πολλοὶ δ', ἐπεὶ καὶ τοὺς
Ἑρκανίους εἶδον καὶ λόγος διῆλθεν ὥς ἡγήσονται ἐπὶ
πολλὰ ἀγαθὰ, ἐξῆσαν καὶ τοῦ λαβεῖν τι ἕνεκα. οὕτω 11
δὲ ἐξῆλθον σχεδὸν ἅπαντες καὶ οἳ Μῆδοι πλὴν ὅσοι
σὺν Κναξάρῃ ἔτυχον σκηνοῦντες· οὗτοι δὲ κατέμενον
καὶ οἳ τούτων ὑπήκοοι. οἳ δ' ἄλλοι πάντες φαιδρῶς
καὶ προθυμῶς ἐξωρμῶντο, ἅτε οὐκ ἀνάγκη ἄλλ' ἐθε-
λούσιοι καὶ χάριτος ἕνεκα ἐξιόντες. ἐπεὶ δ' ἔξω ἦσαν, 12

- πρῶτον μὲν πρὸς τοὺς Μήδους ἐλθὼν ἐπήνεσέ τε αὐ-
 τοὺς καὶ ἐπηύξατο μάλιστα μὲν θεοὺς αὐτοῖς ὕλεως
 ἡγεῖσθαι καὶ σφίσιν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτοὺς δυνασθῆναι
 χάριν αὐτοῖς ταύτης τῆς προθυμίας ἀποδοῦναι. τέλος
 δ' εἶπεν ὅτι ἡγήσονται μὲν αὐτοῖς οἱ πεξοί, ἐκείνους
 δ' ἔπεσθαι σὺν τοῖς ἵπποις ἐκέλευσε· καὶ ὅπου ἂν
 ἀναπαύωνται ἢ ἐπίσχωσι τῆς πορείας, ἐντεῖλατο αὐ-
 τοῖς πρὸς αὐτὸν παρελαύνειν τινάς, ἵνα εἰδῶσι τὸ
 13 αἰεὶ καίριον. ἐκ τούτου ἡγεῖσθαι ἐκέλευε τοὺς Ἑρκα-
 νίους. καὶ οἱ ἡρώτων τί δέ; οὐκ ἀναμενεῖς, ἔφασαν,
 τοὺς ὁμήρους ἕως ἂν ἀγάγωμεν, ἵνα ἔχων καὶ σὺ τὰ
 πιστὰ παρ' ἡμῶν πορεύῃ; καὶ τὸν ἀποκρίνασθαι λέ-
 γεται, Ἐννοῶ γάρ, φάναι, ὅτι ἔχομεν τὰ πιστὰ ἐν
 ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς καὶ ταῖς ἡμετέραις χερσίν. οὐ-
 τω γὰρ δοκοῦμεν παρεσκευάσθαι ὥς ἦν μὲν ἀληθεύ-
 ητε, ἱκανοὶ εἶναι ἡμᾶς εὖ ποιεῖν· ἦν δὲ ἐξαπατᾶτε,
 οὕτω νομίζομεν ἔχειν ὥς οὐχ ἡμᾶς ἐφ' ὑμῖν ἔσεσθαι,
 ἀλλὰ μᾶλλον, ἦν οἱ θεοὶ θέλωσιν, ὑμᾶς ἐφ' ἡμῖν γε-
 νέσθαι. καὶ μέντοι, ἔφη, ὦ Ἑρκάνιοι, ἐπέειπερ φατὲ
 ὑστάτους ἔπεσθαι τοὺς ὑμετέρους, ἐπειδὴν ἰδῆτε αὐ-
 τοὺς, σημήνατε ἡμῖν ὅτι οἱ ὑμέτεροι εἰσιν, ἵνα φει-
 14 δώμεθα αὐτῶν. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἑρκάνιοι τὴν
 μὲν ὁδὸν ἡγοῦντο ὥσπερ ἐκέλευε, τὴν δὲ ῥώμην τῆς
 ψυχῆς ἐθαύμαζον· καὶ οὔτε Ἀσσυρίους οὔτε Λυδοὺς
 οὔτε τοὺς συμμάχους αὐτῶν ἐφοβοῦντο, ἀλλὰ μὴ παν-
 τάπασιν ὁ Κῦρος μικράν τινα αὐτῶν οἶοιτο ῥοπήν εἶ-
 ναι καὶ προσόντων καὶ ἀπόντων.
- 15 Πορευομένων δὲ ἐπεὶ νύξ ἐπεγένετο, λέγεται φῶς
 τῷ Κύρῳ καὶ τῷ στρατεύματι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ προφα-
 νὲς γενέσθαι, ὥστε πᾶσι μὲν φοβίην ἐγγίγνεσθαι πρὸς

τὸ θείον, θάρρος δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους. ὥς δ' εὖ-
 ξωνοί τε καὶ ταχὺ ἐπορεύοντο, εὐκρίτως πολλήν τε
 ὁδὸν διήνυσαν καὶ ἅμα κνέφα πλησίον γίνονται τοῦ
 τῶν Ἑρκανίων στρατεύματος. ὥς δ' ἔγνωσαν οἱ ἄγ- 16
 γελοι, καὶ τῷ Κύρῳ λέγουσιν ὅτι οὐτοὶ εἰσιν οἱ σφέ-
 τεροι· τῷ τε γὰρ ὑστάτους εἶναι γιγνώσκειν ἔφασαν
 καὶ τῷ πλήθει τῶν πυρῶν· ἐκ τούτου πέμπει τὸν ἔτε- 17
 ρον αὐτῶν πρὸς αὐτούς, προστάξας λέγειν, εἰ φίλοι
 εἰσίν, ὥς τάχιστα ὑπαντᾶν τὰς δεξιὰς ἀναστίναντας·
 συμπέμπει δὲ τινα καὶ τῶν σὺν ἑαυτῷ καὶ λέγειν ἐκέ-
 λευσε τοῖς Ἑρκανίοις ὅτι ὥς ἂν ὁρῶσιν αὐτοὺς προσ-
 φερομένους, οὕτω καὶ αὐτοὶ ποιήσουσιν. οὕτω δὴ ὁ
 μὲν μένει τῶν ἀγγέλων παρὰ τῷ Κύρῳ, ὁ δὲ προσ-
 ελαύνει πρὸς τοὺς Ἑρκανίους. ἐν ᾧ δ' ἐσκόπει τοὺς 18
 Ἑρκανίους ὁ Κύρος ὅτι ποιήσουσιν, ἐπέστησε τὸ
 στράτευμα· παρελαύνουσι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ τῶν Μή-
 δων προεσσηκότες καὶ ὁ Τιγράνης καὶ ἐπερωτῶσι τί
 δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ πλη-
 σίον Ἑρκανίων στράτευμα καὶ οἴχεται ὁ ἕτερος τῶν
 ἀγγέλων πρὸς αὐτούς καὶ τῶν ἡμετέρων τις σὺν αὐ-
 τῷ, ἐροῦντες, εἰ φίλοι εἰσίν, ὑπαντιάζειν τὰς δεξιὰς
 ἀναστίναντας πάντας. ἦν μὲν οὖν οὕτω ποιῶσι, δεξι-
 οῦσθ' ἑαυτοὺς καθ' ὃν ἂν ἡ ἕκαστος καὶ ἅμα θαρ-
 ρύνετο· ἦν δὲ ὅπλα αἰρωνται ἢ φεύγειν ἐπιχειρῶσι,
 τούτων, ἔφη, εὐθὺς δεῖ πρώτων πειρᾶσθαι μηδένα
 λιπεῖν. ὁ μὲν τοιαῦτα παρήγγειλεν. οἱ δὲ Ἑρκάνιοι 19
 ἀκούσαντες τῶν ἀγγέλων ἤσθησάν τε καὶ ἀναπηδή-
 σαντες ἐπὶ τοὺς ἵππους παρῆσαν τὰς δεξιὰς, ὥσπερ
 εἶρητο, προτείνοντες· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ Πέρσαι ἀν-
 εδεξιοῦντό τε αὐτοὺς καὶ ἐθάρρυνον. ἐκ τούτου δὴ ὁ 20

Κῦρος λέγει, Ἑμεῖς μὲν δὴ, ὧς Ἱορκάνιοι, ἤδη ὑμῖν πιστεύομεν· καὶ ὑμεῖς δὲ χρηρὸς πρὸς ἡμᾶς οὕτως ἔχειν. τοῦτο δ', ἔφη, πρῶτον ἡμῖν εἰπατε πόσον ἀπέχει ἐνθάδε ἐνθα αἱ ἀρχαὶ εἰσι τῶν πολεμίων καὶ τὸ ἀποφύγον αὐτῶν. οἱ δ' ἀπεκρίναντο ὅτι ὀλίγῳ πλέον ἢ παρασάγγην.

- 21 Ἐνταῦθα δὴ λέγει ὁ Κῦρος, Ἄγετε δὴ, ἔφη, ὧς ἄνδρες Πέρσαι καὶ Μῆδοι καὶ ὑμεῖς ὧς Ἱορκάνιοι, ἤδη γὰρ καὶ πρὸς ὑμᾶς ὡς πρὸς συμμάχους καὶ κοινωνοὺς διαλέγομαι, εὖ χρηρὸς εἰδέναι νῦν ὅτι ἐν τοιοῦτῳ ἐσμέν ἐνθα δὴ μαλακισάμενοι μὲν πάντων ἂν τῶν χαλασμάτων τύχοιμεν· ἴσασι γὰρ οἱ πολέμοι ἐφ' ᾧ ἤκομεν· ἦν δὲ τὸ καρτερόν ἐμβαλόμενοι ἴωμεν ῥῶμῃ καὶ θυμῷ ἐπὶ τοὺς πολεμίους, αὐτίκα μάλ' ὅψασθε ὥσπερ δούλων ἀποδιδρασκόντων ἠύφρημένων τοὺς μὲν ληστῶντας αὐτῶν, τοὺς δὲ φεύγοντας, τοὺς δ' οὐδὲ ταῦτα φρονεῖν δυναμένους. ἡττημένοι τε γὰρ ὄψονται ἡμᾶς καὶ οὔτε οἰόμενοι ἦξειν οὔτε συντεταγμένοι οὔτε μά-
- 22 χεσθαι παρεσκευασμένοι κατελημμένοι ἔσονται. εἰ οὖν ἡδέως βουλόμεθα καὶ δειπνήσαι καὶ νυκτερεῦσαι καὶ βιοτεύειν τὸ ἀπὸ τοῦδε, μὴ δῶμεν αὐτοῖς σχολὴν μῆτε βουλεύσασθαι μῆτε παρασκευάσασθαι ἀγαθὸν αὐτοῖς μηδέν, μηδὲ γινῶναι πάμπαν ὅτι ἄνθρωποι ἐσμεν, ἀλλὰ γέγρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ἅπαντα
- 23 καὶ πληγὰς ἤκειν νομιζόντων. καὶ ὑμεῖς μὲν, ἔφη, ὧς Ἱορκάνιοι, ὑμεῖς αὐτοὺς προπετάσαντες ἡμῶν πορευέσθε ἔμπροσθεν, ὅπως τῶν ὑμετέρων ὅπλων ὀρωμένων λανθάνωμεν ὅτι πλείστον χρόνον. ἐπειδὴν δ' ἐγὼ πρὸς τῷ στρατεύματι γένωμαι τῶν πολεμίων, παρ' ἐμοὶ μὲν καταλίπεται ἕκαστοι τάξιν ἰππέων, ἢ,

ἂν τι δέῃ, χρῶμαι μένων παρὰ τὸ στρατόπεδον. ὑμῶν 24
 δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἐν τάξει ἀθρόοι
 ἐλαύνετε, εἰ σωφρονεῖτε, ἵνα μήποτε ἀθρόω τινὲ
 ἐντυγχόντες ἀποβιασθῆτε, τοὺς δὲ νεωτέρους ἐφίετε
 διώκειν· οὗτοι δὲ καινόντων· τοῦτο γὰρ ἀσφαλίστα-
 τον, νῦν ὥς ἐλαχίστους τῶν πολεμίων λιπεῖν. ἦν δὲ 25
 νικῶμεν, ἔφη, ὃ πολλοῖς δὴ κρατοῦσι τὴν τύχην ἀνέ-
 τρεψε, φυλάξεσθαι δεῖ τὸ ἐφ' ἀρκαγὴν τραπέσθαι·
 ὥς ὁ τοῦτο ποιῶν οὐκέτ' ἀνὴρ ἐστίν, ἀλλὰ σκευοφό-
 ρος· καὶ ἔξεστι τῷ βουλομένῳ χρῆσθαι ἤδη τούτῳ ὥς
 ἀνδραπόδῳ. ἐκείνο δὲ χρὴ γινῶναι ὅτι οὐδέν ἐστι 26
 καρδιαστότατον τοῦ νικᾶν· ὁ γὰρ κρατῶν ἅμα πάντα
 συνήρπασκε, καὶ τοὺς ἀνδρας καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ
 χρήματα καὶ πᾶσαν τὴν χώραν. πρὸς ταῦτα τοῦτο
 μόνον ὁρᾶτε ὅπως τὴν νίκην διασωζώμεθα· ἐὰν γὰρ
 κρατηθῇ, καὶ αὐτὸς ὁ ἀρπάζων ἔχεται. καὶ τοῦτο ἅμα
 διώκοντες μέμνησθε, ἥκειν πάλιν ὥς ἐμὲ ἔτι φάους
 ὄντος· ὥς σκότους γενομένου οὐδένα ἔτι προσδεξό-
 μεθα.

Ταῦτ' εἰπὼν ἀπέπεμπεν εἰς τὰς τάξεις ἐκάστους 27
 καὶ ἐκέλευεν ἅμα πορευομένους τοῖς ἑαυτοῦ ἕκαστον
 δεκαδάρχοις ταῦτά σημαίνειν· ἐν μετώπῳ γὰρ ἦσαν οἱ
 δεκαδάρχοι, ὥστε ἀκούειν· τοὺς δὲ δεκαδάρχους τῇ
 δεκάδι ἕκαστον καλεῖσιν παραγγέλλειν. ἐκ τούτου προ-
 ηγοῦντο μὲν οἱ Τρῳάριοι, αὐτὸς δὲ τὸ μέσον ἔχων
 σὺν τοῖς Πέρσαις ἐπορεύετο· τοὺς δὲ ἱππέας ἐκατέρω-
 θεν, ὡς περ εἰκόσ, παρέταξε. τῶν δὲ πολεμίων, ἐπεὶ 28
 φῶς ἐγένετο, οἱ μὲν ἐθαύμαζον τὰ ὁρώμενα, οἱ δ' ἐγί-
 γνωσκον ἤδη, οἱ δ' ἠγγελλον, οἱ δ' ἐβόων, οἱ δ'
 ἔλυσον ἵππους, οἱ δὲ συνεσκευάζοντο, οἱ δ' ἐρρίπτουν

τὰ ὄπλα ἀπὸ τῶν ὑποξυγίων, οἱ δ' ὠπλίζοντο, οἱ δ' ἀνεπήδων ἐπὶ τοὺς ἵππους, οἱ δ' ἐχαλίνουν, οἱ δὲ τὰς γυναικας ἀνεβίβαζον ἐπὶ τὰ ὀχήματα, οἱ δὲ τὰ πλείστον ἄξια ἐλάμβανον ὥς διασωσόμενοι, οἱ δὲ κατορύττοντες τὰ τοιαῦτα ἡλίσκοντο, οἱ δὲ πλείστοι εἰς φυγὴν ὤρμων· οἰεσθαι δὲ δεῖ καὶ ἄλλα πολλά τε καὶ παντοδαπὰ ποιεῖν αὐτοὺς, πλὴν ἐμάχετο οὐδεὶς, ἀλλ' 29 ἀμαχητὶ ἀπώλλυντο. Κροῖσος δὲ ὁ Ἀνδῶν βασιλεὺς, ὥς θέρους ἦν, τὰς τε γυναικας ἐν ταῖς ἀρμαμάξαις προαπεπέμφατο τῆς νυκτός, ὥς ἂν ῥᾶον πορεύοντο κατὰ ψῦχος, καὶ αὐτὸς ἔχων τοὺς ἱππέας ἐπηκολού- 30 θει. καὶ τὸν Φρύγα τὰ αὐτὰ ποιῆσαι φασὶ τὸν τῆς παρ' Ἑλλήσποντον ἄρχοντα Φρυγίας. ὥς δὲ παρήσθοντο τῶν φευγόντων καὶ καταλαμβανόντων αὐτοὺς, πυθόμενοι τὸ γινόμενον ἔφευγον δὴ καὶ αὐτοὶ ἀνὰ 31 κράτος. τὸν δὲ τῶν Καππαδοκῶν βασιλεῖα καὶ τὸν τῶν Ἀραβίων ἔτι ἐγγὺς ὄντας καὶ ὑποστάντας ἀθωρακίστους κατακαίνουσιν οἱ Ἑρκάνιοι. τὸ δὲ πλείστον ἦν τῶν ἀποθανόντων Ἀσσυρίων καὶ Ἀραβίων· ἐν γὰρ τῇ αὐτῶν ὄντες χώρα ἀσυντονώτατα πρὸς τὴν πορεί- 32 αν εἶχον. οἱ μὲν δὴ Μῆδοι καὶ Ἑρκάνιοι, οἱ δὲ εἰκὸς κρατοῦντας, τοιαῦτα ἐποίουν διώκοντες. ὁ δὲ Κύρος τοὺς παρ' ἑαυτῷ ἱππέας καταλειφθέντας περιελαύνειν ἐκέλευε τὸ στρατόπεδον, καὶ εἰ τινας σὺν ὀπλοῖς ἴδοιεν ἐξιόντας, κατακαίνειν· τοῖς δ' ὑπομένουσιν ἐκήρυξεν, ὅπόσοι τῶν πολεμίων στρατιωτῶν ἦσαν ἱππεῖς ἢ πελτασταὶ ἢ τοξόται, ἀποφέρειν τὰ ὄπλα συνδεδεμένα, τοὺς δὲ ἵππους ἐπὶ ταῖς σκηναῖς καταλείπειν· ὅστις δὲ ταῦτα μὴ ποιήσῃ, αὐτίκα τῆς κεφαλῆς στερήσεσθαι· τὰς δὲ κοπίδας προχείρους ἔχον-

τες ἐν τάξει περιέστασαν. οἱ μὲν δὴ τὰ ὅπλα ἔχοντες 33
ἐρράπτον, ἀποφέροντες εἰς ἓν χωρίον ὅποι ἐκέλευε·
καὶ ταῦτα μὲν οἷς ἐπέταξεν ἔκαον.

Ὁ δὲ Κύρος ἐνενόησεν ὅτι ἡλθον μὲν οὔτε σῖτα 34
οὔτε ποτὰ ἔχοντες, ἄνευ δὲ τούτων οὔτε στρατεύεσθαι
δυνατὸν οὔτ' ἄλλο ποιεῖν οὐδέν. σκοπῶν δ' ὅπως ἂν
κάλιστα καὶ τάχιστα ταῦτα γένοιτο, ἐνθυμεῖται ὅτι
ἀνάγκη πᾶσι τοῖς στρατευομένοις εἶναι τινα ὄψω καὶ
σκηνῆς μελήσει καὶ ὅπως τάπιτήδεια παρεσκευασμένα
τοῖς στρατιώταις εἰσιούσιν ἔσται. καὶ τοίνυν ἔγνω 35
ὅτι τούτους εἰκὸς μάλιστα πάντων ἐν τῷ στρατοπέδῳ
νῦν κατελλήφθαι ἦν διὰ τὸ ἀμφὶ συσκευασίαν ἔχειν·
ἐκήρυξε δὴ παρεῖναι τοὺς ἐπιτρόπους πάντας· εἰ δέ
που μὴ εἴη ἐπιτροπος, τὸν πρεσβύτατον ἀπὸ σκηνῆς·
τῷ δὲ ἀπειθοῦντι πάντα τὰ χαλεπὰ ἀνεῖπεν. οἱ δὲ
ὀρῶντες καὶ τοὺς δεσπότας πειθομένους ταχὺ ἐπέ-
θοντο. ἐπεὶ δὲ παρεγένοντο, πρῶτον μὲν ἐκέλευε κα-
θίξεσθαι αὐτῶν ὅσοις ἐστὶ πλέον ἢ δυοῖν μηνοῖν ἐν
τῇ σκηνῇ τάπιτήδεια. ἐπεὶ δὲ τούτους εἶδεν, αὐθις 36
ἐκέλευεν ὅσοις μηνὸς ἦν· ἐν τούτῳ σχεδὸν πάντες ἐκα-
θίζοντο. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἔμαθεν, εἶπεν ὧδε αὐτοῖς· 37
Ἄγετέ νυν, ἔφη, ὦ ἄνδρες, οἳ τινες ὑμῶν τὰ μὲν
κακὰ μισεῖτε, μαλακοῦ δὲ τινος παρ' ἡμῶν βούλοισθ'·
ἂν τυγχάνειν, ἐπιμελήθητε προθύμως ὅπως διπλάσια
ἐν τῇ σκηνῇ ἐκάστη σῖτα καὶ ποτὰ παρεσκευασμένα ἢ
ἢ τοῖς δεσπόταις καὶ τοῖς οἰκέταις καθ' ἡμέραν ἐποι-
εῖτε· καὶ τᾶλλα δὲ πάντα ὁπόσα καλὴν διαίτα παρέξει
ἔτοιμα ποιεῖτε, ὥς ἀντίκα μάλα παρέσονται ὁπότεροι
ἂν κρατῶσι, καὶ ἀξιώσουσιν ἐκπλεῶ ἔχειν πάντα τά-
πιτήδεια. εὖ οὖν ἴστε ὅτι συμφέροι ἂν ὑμῖν ἀμέμπτως

- 38 δέχεσθαι τοὺς ἄνδρας. οἱ μὲν δὲ ταῦτ' ἀκούσαντες πολλῇ σπουδῇ τὰ παρηγγελμένα ἐπραττον· ὁ δὲ συγκαλέσας τοὺς ταξιάρχους ἔλεξε τοιάδε. Ἄνδρες φίλοι, γιγνώσκω μὲν ὅτι νῦν ἔξεστιν ἡμῖν προτέροις τῶν ἀπόντων συμμάχων ἀρίστου τυχεῖν καὶ τοῖς μάλιστα ἐσπουδασμένοις σίτοις καὶ ποτοῖς χρησθαι· ἀλλ' οὐ μοι δοκεῖ τοῦτ' ἂν τὸ ἄριστον πλέον ὠφελῆσαι ἡμᾶς ἢ τὸ τῶν συμμάχων ἐπιμελεῖς φανῆναι, οὐδ' ἂν αὐτῇ ἢ εὐωχίᾳ ἰσχυροτέρους τοσοῦτον ποιῆσαι ὅσον εἰ δυ-
- 39 ναίμεθα τοὺς συμμάχους προθύμους ποιεῖσθαι. εἰ δὲ τῶν νυνὶ διακόντων καὶ κατακαινόντων τοὺς ἡμετέρους πολεμίους καὶ μαχομένων, εἰ τις ἐναντιοῦται, τούτων δόξομεν οὕτως ἀμελεῖν ὥστε καὶ πρὶν εἰδέναι πῶς πράττουσιν ἡρισθηκότες φαίνεσθαι, ὅπως μὴ αἰσχροὶ μὲν φανούμεθα, ἀσθενεῖς δ' ἐσόμεθα συμμάχων ἀποροῦντες. τὸ δὲ τῶν κινδυνευόντων καὶ πουούντων ἐπιμεληθῆναι ὅπως εἰσιόντες τὰπιτήδεια ἔξουσιν, αὐτῇ ἂν ἡμᾶς ἢ θολὴν πλείω εὐφράνειεν, ὥς ἐγὼ φημι, ἢ
- 40 τὸ παραχρῆμα τῇ γαστρὶ χαρίσασθαι. ἐννοήσατε δ', ἔφη, ὥς εἰ μὴδ' ἐκείνους αἰσχυντέον ἦν, οὐδ' ὡς ἡμῖν νῦν προσήκει οὔτε πλησμονῆς πᾶ οὔτε μέθης· οὐ γάρ πᾶ διαπέπρακται ἡμῖν ἃ βουλόμεθα, ἀλλ' αὖ τὰ πάντα νῦν ἀκμάζει ἐπιμελείας δεόμενα. ἔχομεν γὰρ ἐν τῷ στρατοπέδῳ πολεμίους πολλαπλασίους ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τούτους λελυμένους· οὓς καὶ φυλάττεσθαι ἔτι προσήκει καὶ φυλάττειν, ὅπως ὥσι καὶ οἱ ποιήσοντες ἡμῖν τὰπιτήδεια· ἔτι δ' οἱ ἱππεῖς ἡμῖν ἄπεισι, φροντίδα παρέχοντες ποῦ εἰσι· κἂν ἔλθωσιν, εἰ παρα-
- 41 μενούσιν. ὥστ', ὦ ἄνδρες, νῦν μοι δοκεῖ τοιοῦτον σῖτον ἡμᾶς προσφέρεισθαι δεῖν καὶ τοιοῦτον ποτὸν

ὅποιον ἂν τις οἴεται μάλιστα σύμφορον εἶναι πρὸς τὸ μήτε ὑπανοῦ μήτε ἀφροσύνης ἐμπίμπλασθαι. ἔτι δὲ καὶ 42
 χρήματα πολλά ἔστιν ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ὧν οὐκ ἄγνοῶ ὅτι δυνατόν ἡμῖν κοινῶν ὄντων τοῖς συγκατελιγφόσι νοσφίσασθαι ὁπόσα ἂν βουλώμεθα· ἀλλ' οὐ μοι δοκεῖ τὸ λαβεῖν κερδαλεώτερον εἶναι τοῦ δικαίους φαινομένους ἐκείνοις τούτῳ πρίσθαι ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς ἢ νῦν ἀσπάξασθαι ἡμᾶς. δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, καὶ τὸ 43
 νεῖμαι τὰ χρήματα, ἐπειδὴν ἔλθωσι, Μήδοις καὶ Ἑρκανίοις καὶ Τυργάνῃ ἐπιτρέψαι· καὶ ἦν τι μείον ἡμῖν δάσωνται, κέρδος ἡγείσθαι· διὰ γὰρ τὰ κέρδη ἡδίων ἡμῖν παραμενοῦσι. τὸ μὲν γὰρ νῦν πλεονεκτήσαι ὅλι- 44
 γοχρονίον ἂν ἡμῖν τὸν πλοῦτον παράσχοι· τὸ δὲ ταῦτα προεμένους ἐκεῖνα κτήσασθαι ὅθεν ὁ πλοῦτος φύεται, τοῦτο, ὡς ἐγὼ δοκῶ, ἀεναώτερον ἡμῖν δύναται ἂν τὸν ὄλβον καὶ πᾶσι τοῖς ἡμετέροις παρέχειν. οἷ- 45
 μαι δ', ἔφη, καὶ οἰκοὶ ἡμᾶς τούτου ἔνεκα ἀσκεῖν καὶ γαστροὺς κρείττους εἶναι καὶ κερδέων ἀκαίρων, ἵν', εἴ ποτε δέοι, δυναίμεθα αὐτοῖς συμφόρως χρῆσθαι· ποῦ δ' ἂν ἐν μεῖζοσι τῶν νῦν παρόντων ἐπιδειξάμεθ' ἂν τὴν παιδείαν ἐγὼ μὲν οὐχ ὀρῶ. ὁ μὲν οὕτως εἶπε. 46
 συνεῖπε δ' αὐτῷ Ἑστάσπας ἀνὴρ Πέρσης τῶν ὁμοτίμων ὧδε· Λεινὸν γὰρ τῶν εἴη, ὃ Κῦρε, εἰ ἐν θήρῳ μὲν πολλάκις ἄσιτοι καρτεροῦμεν, ὅπως θηρίον τι ὑποχείριον ποιησώμεθα καὶ μάλα μικροῦ ἴσως ἄξιον· ὄλβον δὲ ὅλον πειρώμενοι θηρῶν εἰ ἐμποδῶν τι ποιησάμεθα γενέσθαι ἡμῖν ἢ τῶν μὲν κακῶν ἀνθρώπων ἄρχει, τοῖς δ' ἀγαθοῖς πείθεται, οὐκ ἂν πρόποντα ἡμῖν δοκοῦμεν ποιεῖν. ὁ μὲν οὖν Ἑστάσπας οὕτως 47
 εἶπεν· οἱ δ' ἄλλοι πάντες ταῦτα συνήγουν. ὁ δὲ Κῦ-

ρος εἶπεν, Ἄγε δὴ, ἔφη, ἐπειδὴ ὁμονοοῦμεν ταῦτα, πέμψατε ἀπὸ λόγου ἕκαστος πέντε ἄνδρας τῶν σπουδαιοτάτων· οὗτοι δὲ περιμόντες, οὓς μὲν ἂν ὀρθῶσι πορσύνοντας τὰπιτήδεια, ἐκαινούντων· οὓς δ' ἂν ἀμελοῦντας, κολαζόντων ἀφειδέστερον ἢ ὥς δεσπόται. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐποιοῦν.

III. Τῶν δὲ Μήδων τινὲς ἤδη, οἱ μὲν ἀμάξας προωρμημένας καταλαβόντες καὶ ἀποστρέψαντες προσήλαννον μεστὰς ὧν δεῖται στρατιά, οἱ δὲ καὶ ἄρμαμάξας γυναικῶν τῶν βελτίστων τῶν μὲν γνησίων, τῶν δὲ καὶ παλλακίδων διὰ τὸ κάλλος συμπεριαγομένων, ταύτας εἰληφότες προσήγουν. πάντες γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν στρατευόμενοι ἔχοντες τὰ πλείστον ἄξια στρατεύονται, λέγοντες ὅτι μᾶλλον μάχονται ἂν εἰ τὰ φίλτατα παρείη· τούτοις γὰρ φασιν ἀνάγκην εἶναι προθύμως ἀλέξειν. ἴσως μὲν οὖν οὕτως ἔχει, ἴσως δὲ καὶ ποιοῦσιν αὐτὰ τῇ ἡδονῇ χαριζόμενοι.

3 Ὁ δὲ Κύρος θεωρῶν τὰ τῶν Μήδων ἔργα καὶ Ἱερξανίων ὥσπερ κατεμέμφετο καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, εἰ οἱ ἄλλοι τοῦτον τὸν χρόνον ἀκμάζειν τε μᾶλλον ἑαυτῶν ἐδόκουν καὶ προσκτᾶσθαι τι, αὐτοὶ δ' ἐν ἀργοτέρᾳ χώρᾳ ὑπομένειν. καὶ γὰρ δὴ οἱ ἀπάγοντες καὶ ἀποδεικνύντες Κύρῳ ἃ ἤγον πάλιν ἀπήλαννον, μεταδιώκοντες τοὺς ἄλλους· ταῦτα γὰρ σφίσις ἐφασαν προστετάχθαι ποιεῖν ὑπὸ τῶν ἀρχόντων. δακνόμενος δὴ ὁ Κύρος ἐπὶ τούτοις ταῦτα μὲν ὅμως κατεχώριζε· συνεκάλει δὲ πάλιν τοὺς ταξιάρχους, καὶ στὰς ὅπου ἔμελλον πάντες ἀκούσεσθαι τὰ βουλευόμενα λέγει τάδε.

4 Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες φίλοι, εἰ κατάσχοιμεν τὰ νῦν προφαινόμενα, μεγάλα μὲν ἂν ἴπασι Πέρσαις ἀγαθὰ

γένοιτο, μέγιστα δ' ἂν εἰκότως ἡμῖν δι' ὧν πράττε-
 ται, πάντες οἶμαι γινώσκομεν· ὅπως δ' ἂν αὐτῶν
 ἡμεῖς κύριοι γιγνοίμεθα, μὴ αὐτάρκεις ὄντες κτήσα-
 σθαι αὐτά, εἰ μὴ ἔσται οἰκεῖον ἱππικὸν Πέρσαις τοῦ-
 το ἐγὼ οὐκέτι ὀρῶ. ἐννοεῖτε γὰρ δὴ, ἔφη· ἔχομεν 5
 ἡμεῖς οἱ Πέρσαι ὅπλα οἷς δοκοῦμεν τρέπεσθαι τοὺς
 πολεμίους ὁμόσας ἰόντες· καὶ δὴ τρεπόμενοι πῶς ἢ
 ἱππέας ἢ τοξότας ἢ πελταστας ἄνευ ἱππων ὄντες δυ-
 ναίμεθ' ἂν φεύγοντας ἢ λαβεῖν ἢ κατακνεῖν; τίνες
 δ' ἂν φοβοῖντο ἡμᾶς προσιόντες κακοῦν ἢ τοξόται ἢ
 ἀκοντισταὶ ἢ ἱππεῖς, εὖ εἰδότες ὅτι οὐδεὶς αὐτοῖς κίν-
 δυνος ὅφ' ἡμῶν κακόν τι παθεῖν μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν
 πεφυκότων δένδρων; εἰ δ' οὕτω ταῦτ' ἔχει, οὐκ ἐν- 6
 δηλόν ὅτι οἱ νῦν παρόντες ἡμῖν ἱππεῖς νομίζουσι
 πάντα τὰ ὑποχείρια γινόμενα ἑαυτῶν εἶναι οὐχ ἥτ-
 τον ἢ ἡμέτερα, ἴσως δὲ νῆ Δία καὶ μᾶλλον; νῦν μὲν 7
 οὖν οὕτω ταῦτ' ἔχει κατ' ἀνάγκην. εἰ δ' ἡμεῖς ἱππι-
 κὸν κτησάμεθα μὴ χεῖρον τούτων, οὐ πᾶσιν ἡμῖν
 καταφανὲς ὅτι τοὺς τ' ἂν πολεμίους δυναίμεθα καὶ
 ἄνευ τούτων ποιεῖν ὅσαπερ νῦν σὺν τούτοις, τούτους
 τε ἔχομεν ἂν τότε μετριώτερον πρὸς ἡμᾶς φρονοῦν-
 τας; ὁπότε γὰρ παρεῖναι ἢ ἀπεῖναι βούλονται, ἥττον
 ἂν ἡμῖν μέλοι, εἰ αὐτοὶ ἄνευ τούτων ἀρκοῖμεν ἡμῖν
 αὐτοῖς. εἰς· ταῦτα μὲν δὴ οἶμαι οὐδεὶς ἂν ἀντιγινω- 8
 μονήσεις μὴ οὐχὶ τὸ πᾶν διαφέρειν Περσῶν γενέσθαι
 οἰκεῖον ἱππικόν· ἀλλ' ἐκεῖνο ἴσως ἐννοεῖτε πῶς ἂν
 τοῦτο γένοιτο. ἄρ' οὖν σκεψώμεθα, εἰ βουλοίμεθα
 καθιστάναι ἱππικόν, τί ἡμῖν ὑπάρχει καὶ τίνος ἐνδεῖ;
 οὐκοῦν ἱπποὶ μὲν οὗτοι πολλοὶ ἐν τῷ στρατοπέδῳ κατ- 9
 εἰλημμένοι καὶ χαλινοὶ οἷς πείθονται καὶ τᾶλλα ὅσα

- δεῖ ἵπποις ἔχουσι χρῆσθαι. ἀλλὰ μὴν καὶ οἷς γε δεῖ
 ἄνδρα ἱππείᾳ χρῆσθαι ἔχομεν, θώρακας μὲν ἐρύματα
 τῶν σωμάτων, καλὰ δὲ οἷς καὶ μεθιέντες καὶ ἔχου-
 10 τες χρῶμεθ' ἄν. τί δὴ τὸ λοιπόν; ὅῃλον ὅτι ἀνδρῶν
 δεῖ. οὐκ οὐτὸν τοῦτο μάλιστα ἔχομεν· οὐδὲν γὰρ οὕτως
 ἡμέτερόν ἐστιν ὥς ἡμεῖς ἡμῖν αὐτοῖς. ἀλλ' ἐρεῖ τις
 ἴσως ὅτι οὐκ ἐπιστάμεθα. μὰ Δῖ' οὐδὲ γὰρ τούτων
 τῶν ἐπισταμένων νῦν πρὶν μαθεῖν οὐδεὶς ἥπιστατο.
 11 ἀλλ' εἴποι ἄν τις ὅτι παῖδες ὄντες ἐμάνθανον. καὶ
 πότερα παῖδες εἰσι φρονιμώτεροι ὥστε μαθεῖν τὰ φρα-
 ζόμενα καὶ δεικνύμενα ἢ ἄνδρες; πότεροι δὲ ἂν μά-
 θωσιν ἱκανώτεροι τῷ σώματι ἐκπονεῖν, οἱ παῖδες ἢ
 12 οἱ ἄνδρες; ἀλλὰ μὴν σχολή γε ἡμῖν μανθάνειν ὅση
 οὔτε παισὶν οὔτε ἄλλοις ἀνδράσιν· οὔτε γὰρ τοξεύειν
 ἡμῖν μαθητέον ὥσπερ τοῖς παισὶ· προσπιστάμεθα γὰρ
 τοῦτο· οὔτε μὴν ἀκοντίζειν· ἐπιστάμεθα γὰρ καὶ τοῦ-
 το· ἀλλ' οὐδὲ μὴν, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἀνδράσι τοῖς
 μὲν γεωργίαι ἀσχολίαν παρέχουσιν, τοῖς δὲ τέχναι, τοῖς
 δὲ ἄλλα οἰκεία· ἡμῖν δὲ στρατεύεσθαι οὐ μόνον σχο-
 13 λή, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη. ἀλλὰ μὴν οὐχ ὥσπερ ἄλλα πολ-
 λα τῶν πολεμικῶν χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δέ· ἱππικὴ
 δὲ οὐκ ἐν ὁδῷ μὲν ἡδίω ἢ αὐτοῖν τοῖν ποδοῖν πο-
 ρεύεσθαι; ἐν δὲ σπουδῇ οὐχ ἡδὺ ταχὺ μὲν φίλῳ παρα-
 γενέσθαι, εἰ θέοι, ταχὺ δέ, εἴτε ἄνδρα εἴτε θῆρα
 θέοι διώκεσθαι, καταλαβεῖν; ἐκείνο δὲ οὐχὶ εὐπετέ-
 τὸ ὅ,τι ἂν δέῃ ὅπλον φέρειν τὸν ἵππον τοῦτο συμφέ-
 14 ρειν; οὐκ οὐν ταῦτό γ' ἐστὶν ἔχειν τε καὶ φέρειν. ὃ
 γε μὴν μάλιστ' ἂν τις φοβηθείη, μὴ εἰ δεήσει ἐφ'
 ἵππου κινδυνεύειν ἡμῶς πρότερον πρὶν ἀκριβοῦν τὸ
 ἔργον τοῦτο, κἄπειτα μήτε πεζοὶ ἔτι ὤμεν μήτε πω

ἱππεὺς ἱκανοί, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο ἀμήχανον· ὅπου γὰρ
 ἂν βουλόμεθα, ἐξέσται ἡμῖν πεζοῖς εὐθὺς μάχεσθαι·
 οὐδὲν γὰρ τῶν πεζικῶν ἀπομαθησόμεθα ἱππεύειν μαν-
 θάνοντες. Κῦρος μὲν οὕτως εἶπε· Χρυσάντας δὲ συν- 15
 αγορεύων αὐτῷ ὥδε ἔλεξεν.

Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, οὕτως ἐπιθυμῶ ἱππεύειν
 μαθεῖν ὥς νομίζω, ἣν ἱππεὺς γένωμαι, ἀνδρωπος
 πτηνὸς ἐσεσθαι. νῦν μὲν γὰρ ἔγωγε ἀγλαῖα ἦν γ' ἐξ 16
 Ἰσίου τῆς θείης ὀρμηθεὶς ἀνθρώπων μόνον τῇ κεφαλῇ
 πρόσχω, καὶ θηρίον παραθέον ἰδὼν δυνασσάμην διακει-
 νέμενος φθάσαι ὥστε ἀκοντίσαι ἢ τοξεύσαι πρὶν πά-
 νυ πρόσχω αὐτὸ γενέσθαι. ἣν δ' ἱππεὺς γένωμαι, δυ-
 νήσομαι μὲν ἄνδρα ἐξ ὕψεως μήκους καθαιρεῖν· δυ-
 νήσομαι δὲ θηρία διώκων τὰ μὲν ἐκ χειρὸς παίειν
 καταλαμβάνων, τὰ δὲ ἀκοντίζειν ὥσπερ ἐστηκότα· [καὶ
 γὰρ ἐὰν ἀμφοτέρω ταχέα ᾦ, ὅμως ἐὰν πλησίον γίγνη-
 ται ἀλλήλων, ὥσπερ τὰ ἐστηκότα ἐστίν.] ὃ δὲ θῆ μά- 17
 λιστα δοκῶ ζῶων, ἔφη, ἐξηλωκέναι ἱπποκενταύρους,
 εἰ ἐγένοντο, ὥστε προβουλεύεσθαι μὲν ἀνθρώπου
 φρονήσει, ταῖς δὲ χερσὶ τὸ δέον παλαμᾶσθαι, ἵππου
 δὲ τάχος ἔχειν καὶ ἰσχύν, ὥστε τὸ μὲν φεῦγον αἰρεῖν,
 τὸ δ' ὑπομένον ἀνατρέπειν, οὐκοῦν πάντα κἀγὼ ταῦ-
 τα ἱππεὺς γενόμενος συγκομίζομαι πρὸς ἐμμαντόν. προ- 18
 νοεῖν μὲν γε εἴω πάντα τῇ ἀνθρωπίνῃ γνώμῃ, ταῖς
 δὲ χερσὶν ὀπλοφορήσω, διώξομαι δὲ τῷ ἵππῳ, τὸν δ'
 ἐναντίον ἀνατρέψω τῇ τοῦ ἵππου ῥύμῃ, ἀλλ' οὐ συμ-
 πεφυκὼς δεδήσομαι ὥσπερ οἱ ἱπποκένταυροι· οὐκοῦν 19
 τοῦτό γε κρεῖττον ἢ συμπεφυκέναι. τοὺς μὲν γὰρ ἱππο-
 κενταύρους οἶμαι ἔγωγε πολλοῖς μὲν ἀπορεῖν τῶν ἀν-
 θρώποις ἡύρημένων ἀγαθῶν ὅπως δεῖ χρῆσθαι, πολ-

- λοῖς δὲ τῶν ἵπποις πεφυκότων ἡδέων πῶς αὐτῶν χρή
 20 ἀπολαύειν. ἐγὼ δὲ ἦν ἱκπεύειν μάθω, ὅταν μὲν ἐπὶ
 τοῦ ἵππου γένωμαι, τὰ τοῦ ἱπποκενταύρου δῆπου δια-
 πράξομαι· ὅταν δὲ καταβῶ, δεικνύσω καὶ ἀμφιέσο-
 μαι καὶ καθευδήσω ὥσπερ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· ὥστε
 τί ἄλλο ἢ διαιρετὸς ἱπποκένταυρος καὶ πάλιν σύνθε-
 21 τος γίγνομαι; ἔτι δ', ἔφη, καὶ τοῖσδε πλεονεκτήσω
 τοῦ ἱπποκενταύρου· ὁ μὲν γὰρ δυοῖν ὀφθαλμοῖν ἑώρα
 τε καὶ δυοῖν ὥτοιιν ἤκουεν· ἐγὼ δὲ τέτταρσι μὲν ὀφ-
 θαλμοῖς τεκμαροῦμαι, τέτταρσι δὲ ὥσιν αἰσθῆσομαι·
 πολλὰ γὰρ φασι καὶ ἵππον ἀνθρώπων τοῖς ὀφθαλμοῖς
 προορῶντα δηλοῦν, πολλὰ δὲ τοῖς ὥσιν προακούοντα
 σημαίνειν. ἐμὲ μὲν οὖν, ἔφη, γράφει τῶν ἱκπεύειν
 ὑπερεπιθυμούντων. Νῆ τὸν Δί', ἔφασαν οἱ ἄλλοι πάν-
 22 τες, καὶ ἡμᾶς γε. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Τί
 οὖν, ἔφη, ἐπεὶ σφόδρα ἡμῖν δοκεῖ ταῦτα, εἰ καὶ νό-
 μον ἡμῖν αὐτοῖς ποιησαίμεθα αἰσχροὺς εἶναι, οἷς ἂν
 ἵππους ἐγὼ πορίσω, ἦν τις φανῇ πεζῇ ἡμῶν πορευ-
 ὄμενος, ἦν τε πολλὴν ἦν τε ὀλίγην ὁδὸν δέῃ διελ-
 θεῖν; ἵνα καὶ παντάπασιν ἱπποκενταύρους ἡμᾶς οἶων-
 23 ται ἄνθρωποι εἶναι. ὁ μὲν οὕτως ἐπήρето, οἱ δὲ πάν-
 τες συνῆνεσαν· ὥστ' ἔτι καὶ νῦν ἐξ ἐκείνου χρῶνται
 Πέρσαι οὕτω, καὶ οὐδεὶς ἂν τῶν καλῶν κάγαθῶν
 ἐκὼν ὀφθείη Περσῶν οὐδαμῇ πεζὸς ἰών. οἱ μὲν δὴ
 ἐν τούτοις τοῖς λόγοις ἤσαν.
- IV. 'Ηνίκα δ' ἦν ἕξω μέσου ἡμέρας, προσήλαννον
 μὲν οἱ Μῆδοι ἱκπεῖς καὶ Ἰρκάνιοι, ἵππους τε ἄγον-
 τες αἰχμαλώτους καὶ ἄνδρας· ὅσοι γὰρ τὰ ὄπλα παρ-
 2 ἐδίδοσαν, οὐ κατέκτανον· ἐπεὶ δὲ προσήλασαν, πρῶτον
 μὲν αὐτῶν ἐκυνθάνετο ὁ Κῦρος εἰ σωθεῖεν πάντες

αὐτῶ· ἐπεὶ δὲ τοῦτ' ἔφασαν, ἐκ τούτου ἡρώτα τί
 ἔπραξαν. οἱ δὲ διηγοῦντο ἃ τ' ἐποίησαν καὶ ὥς ἀν-
 δρείως ἔκαστα ἐμεγαληγόρουν. ὁ δὲ διήκουέ τε ἡδέως 3
 πάντων ἃ ἐβούλοντο λέγειν· ἔπειτα δὲ καὶ ἐπήνεσεν
 αὐτοὺς οὕτως· Ἀλλὰ καὶ δῆλοί τοι, ἔφη, ἐστὶ ὅτι ἄν-
 δρες ἀγαθοὶ ἐγένεσθε· καὶ γὰρ μείζους φαίνεσθε καὶ
 καλλίους καὶ γοργότεροι ἢ πρόσθεν ἰδεῖν. ἐκ δὲ τού- 4
 του ἐκυνθάνετο ἤδη αὐτῶν καὶ ὀπόσῃν ὁδὸν διήλα-
 σαν καὶ εἰ οἰκοῖτο ἡ χώρα. οἱ δ' ἔλεγον ὅτι καὶ πολ-
 λὴν διαλάσειαν καὶ πᾶσα οἰκοῖτο καὶ μεστὴ εἴη καὶ
 οἶων καὶ αἰγῶν καὶ βοῶν καὶ ἵππων καὶ σίτου καὶ
 πάντων ἀγαθῶν. Ἄνουν ἄν, ἔφη, ἐπιμελητέον ἡμῖν 5
 εἴη, ὅπως τε κρείττους ἐσόμεθα τῶν ταῦτα ἐχόντων
 καὶ ὅπως αὐτοὶ μενούσιν· οἰκουμένη μὲν γὰρ χώρα
 πολλοῦ ἄξιον κτήμα· ἐρήμη δ' ἀνθρώπων οὕσα ἐρήμη
 καὶ τῶν ἀγαθῶν γίγνεται. τοὺς μὲν οὖν ἀμυνομένους, 6
 ἔφη, οἶδα ὅτι κατεκάνετε, ὁρθῶς ποιοῦντες· τοῦτο γὰρ
 μάλιστα σώζει τὴν νίκην· τοὺς δὲ παραδιδόντας· αἰχ-
 μαλώτους ἡγάγετε· οὗς εἰ ἀφείημεν, τοῦτ' αὖ σύμφο-
 ρον ἔν, ὥς ἐγὼ φημι, ποιήσαιμεν· πρῶτον μὲν γὰρ 7
 νῦν οὐκ ἂν φυλάττεσθαι οὐδὲ φυλάττειν ἡμᾶς τού-
 τους θέοι, οὐδ' αὖ σιτοποιεῖν τούτοις· οὐ γὰρ λιμῶ
 γε δῆπου κατακαυοῦμεν αὐτούς· ἔπειτα δὲ τούτους
 ἀφέντες πλειόσιν αἰχμαλώτοις χρησόμεθα. ἦν γὰρ 8
 κρατῶμεν τῆς χώρας, πάντες ἡμῖν οἱ ἐν αὐτῇ οἰκοῦν-
 τες αἰχμάλωτοι ἔσονται· μᾶλλον δὲ τούτους ζῶντας
 ἰδόντες καὶ ἀφεθέντας μενούσιν οἱ ἄλλοι καὶ πείθε-
 σθαι αἰσθήσονται μᾶλλον ἢ μάχεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν
 οὕτω γιγνώσκω· εἰ δ' ἄλλο τις ὁρᾷ ἄμεινον, λεγέτω.
 οἱ δὲ ἀκούσαντες συνήγουν ταῦτα ποιεῖν. οὕτω δὲ ὁ 9

- 10 Κύρος καλέσας τοὺς ἀρχιμακάτους λέγει τοιαῦτα· Ἄνδρες, ἔφη, νῦν τε ὅτι ἐπείθεσθε τὰς ψυχὰς περιποιήσασθε, τοῦ τε λοιποῦ, ἣν αὐτῶ ποιήτε, οὐδ' ὅτι οὖν καινὸν ἔσται ὑμῖν ἀλλ' ἢ οὐχ· ὁ αὐτοὺς ἄρξει ὑμῶν ὅσπερ καὶ πρότερον· οἰκήσατε δὲ τὰς αὐτὰς οἰκίας καὶ χώραν τῇν αὐτῇν ἐργάσασθε καὶ γυναιξί· ταῖς αὐταῖς συνοικήσετε καὶ παίδων τῶν ὑμετέρων ἔρξετε ὥσπερ
- 11 νῦν· ἡμῖν μέντοι οὐ μαχεῖσθε οὐδὲ ἄλλῃ οὐδενί· ἡμῖκα δ' ἂν τις ὑμᾶς ἀδικῇ, ἡμεῖς ὑπὲρ ὑμῶν μαχούμεθα. ὥπως δὲ μὴδ' ἐπαγγέλλῃ μηδεὶς ὑμῖν στρατεύειν, τὰ ὅπλα πρὸς ἡμᾶς κομίσασθε· καὶ τοῖς μὲν κομίζουσιν ἔσται εὐρήνη καὶ ἃ λέγομεν ἀδόλως· ὁπόσοι δ' ἂν τὰ πολεμικά μὴ ἀποφέρωσιν ὅπλα, ἐπὶ τούτους ἡμεῖς
- 12 καὶ δὴ στρατευσόμεθα. ἐὰν δὲ τις ὑμῶν καὶ ἴδῃ ὡς ἡμᾶς εὖνοικῶς καὶ πράττων τι καὶ διδάσκων φαίνεται, τοῦτον ἡμεῖς ὡς εὐεργέτην καὶ φίλον, οὐχ ὡς δοῦλον περιέφομεν. ταῦτα οὖν, ἔφη, αὐτοὶ τε ἴστε
- 13 καὶ τοῖς ἄλλοις διαγγέλλετε. ἦν δ' ἄρα, ἔφη, ὑμῶν βουλομένων ταῦτα μὴ πείθωνταί τινες, ἐπὶ τούτους ἡμᾶς ἄγετε, ὥπως ὑμεῖς ἐκείνων, μὴ ἐκεῖνοι ὑμῶν ἔσχωσιν. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' εἶπεν· οἱ δὲ προσεκύνονν τε καὶ ὑπισχνόοντο ταῦτα ποιήσασιν.
- V. Ἐπεὶ δ' ἐκεῖνοι ὄχοντο, ὁ Κύρος εἶπεν, Ὁρα δὴ, ὦ Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι, δειπνεῖν πᾶσιν ἡμῖν· παρεσκέυασται δὲ ὑμῖν τάπιτήθεια ὡς ἡμεῖς βέλτεστα ἐδυνάμεθα. ἀλλ' ἔτε καὶ ἡμῖν πέμπετε τοῦ πεποιημένου σίτου τὸν ἡμισυν· ἱκανὸς δὲ ἀμφοτέροις πεποιήται· ὄψον δὲ μὴ πέμπετε μὴδὲ πιεῖν· ἱκανὰ γὰρ ἔχομεν παρ' ἡμῖν αὐτοῖς παρεσκευασμένα. καὶ ὑμεῖς δέ, ὦ Τρκάνιοι, ἔφη, διάγετε αὐτοὺς ἐπὶ τὰς σκηνάς, τοὺς

μὲν ἄρχοντας ἐπὶ τὰς μεγίστας, γινώσκετε δέ, τοὺς
 δ' ἄλλους ὥς ἂν δοκῇ κάλλιστα ἔχειν· καὶ αὐτοὶ δὲ
 δεικνύετε ὑποκυερῶν ἡδιστον ὕμιν· σὺ μὲν γὰρ ὕμιν
 καὶ ἀνείραισι αἱ σκηναί· παρεσκευάσται δὲ καὶ ἐνθά-
 δα ὥσπερ καὶ τούτοις. καὶ τοῦτο δὲ ἴστε ἀμφοτέρω 3
 ὅτι τὰ μὲν ἔξω ὕμιν ἡμεῖς νυκτοφυλακήσομεν, τὰ δ'
 ἐν ταῖς σκηναῖς αὐτοὶ ὁρᾶτε καὶ τὰ ὅπλα εὖ τίθεσθε·
 οἱ γὰρ ἐν ταῖς σκηναῖς οὐκ ἔστι φίλοι ἡμῖν. οἱ μὲν δὴ 4
 Μῆδοι καὶ οἱ ἄμφι Τιγράνην ἐλοῦντο, καί, ἦν γὰρ
 παρασκευασμένα, ἱμάτια μεταλαβόντες ἐδείκνυν, καὶ
 οἱ ἱπποὶ αὐτοῖς εἶχον τάπιτήδεια· καὶ τοῖς Πέρσαις
 δὲ ἐπεμπον τῶν ἄρτων τοὺς ἡμίσεις. ὕφον δὲ οὐκ
 ἐπεμπον οὐδ' οἶνον, οἰόμενοι ἔχειν τοὺς ἄμφι Κῦρον
 εἶναι ἄφθονα ταῦτα. ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἔλεγεν, ὕφον
 μὲν τὸν λιμόν, πίνειν δ' ἀπὸ τοῦ παραρρέοντος ποτα-
 μοῦ. ὁ μὲν οὖν Κῦρος δεικνύσας τοὺς Πέρσας, ἐπεὶ 5
 συνεισνόησας, κατὰ πεμπάδας καὶ κατὰ δεκάδας πολ-
 λούς αὐτῶν διέπεμψε καὶ ἐκέλευσε κύκλῳ τοῦ στρατο-
 πέδου κυρπεύειν, νομίζων ἅμα μὲν φυλακὴν ἔσεσθαι,
 ἂν τις ἔξωθεν προσίῃ, ἅμα δέ, ἂν τις ἔξω φέρων χρή-
 ματα ἀποδιδράσκη, ἀλώσεσθαι αὐτόν· καὶ ἐγένετο οὕ-
 τω· πολλοὶ μὲν γὰρ ἀπεδίδρασκον, πολλοὶ δὲ ἐάλω-
 σαν. ὁ δὲ Κῦρος τὰ μὲν χρήματα τοὺς λαβόντας εἰς 6
 ἔχειν, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀποσφάζει ἐκέλευσεν· ὥστε
 τοῦ λοιποῦ οὐδὲ βουλόμενος ἂν ἠδρες ῥαδίως τὸν
 νύκτωρ πορευόμενον. οἱ μὲν δὴ Πέρσαι οὕτω διη- 7
 γον· οἱ δὲ Μῆδοι καὶ εὐχοῦντο καὶ ἐπινον καὶ ἠύ-
 λουντο καὶ πάσης εὐθυμίας ἐνεπίμπλαντο· πολλὰ γὰρ
 καὶ τὰ τοιαῦτα ἦλω, ὥστε μὴ ἀπορεῖν ἔργων τοὺς
 ἐργηγορούτας.

- 8 Ὁ δὲ Κνωξάκης ὁ τῶν Μήδων βασιλεὺς τὴν μὲν
 νύκτα ἐν ἣ ἐξῆλθεν ὁ Κῦρος αὐτός τε ἐμεθύσκετο
 μεθ' ὧνπερ ἐσκήνου ὡς ἐπ' εὐτυχία, καὶ τοὺς ἄλλους
 δὲ Μήδους ᾤετο παρεῖναι ἐν τῷ στρατοπέδῳ πλὴν
 ὀλίγων, ἀκούων θόρυβον πολύν· οἱ γὰρ οἰκείται τῶν
 Μήδων, ὅτε τῶν δεσποτῶν ἀπεληλυθότων, ἀνειμένως
 ἐπινον καὶ ἐθορύβουν, ἄλλως τε καὶ ἐκ τοῦ Ἀσσυ-
 ρίου στρατεύματος καὶ οἶνον καὶ ἄλλα πολλὰ εἰληφό-
 9 ρες. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, καὶ ἐπὶ θύρας οὐδεὶς
 ἦκε πλὴν οἵπερ καὶ συνεδείκνουν, καὶ τὸ στρατόπε-
 δον ἤκουε κενὸν εἶναι τῶν Μήδων καὶ τῶν ἱππέων,
 καὶ ἑώρα, ἐπειδὴ ἐξῆλθεν, οὕτως ἔχοντα, ἐνταῦθα δὴ
 ἐβριμοῦτό τε τῷ Κύρῳ καὶ τοῖς Μήδοις τῷ καταλι-
 πόντας αὐτὸν ἔρημον οἴχεσθαι, καὶ εὐθύς, ὥσπερ λέ-
 γεται ὡμὸς εἶναι καὶ ἀγνώμων, τῶν παρόντων κελεύει
 τινὰ λαβόντα τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας πορεύεσθαι ὡς τά-
 χιστα ἐπὶ τὸ ἀμφὶ Κῦρον στράτευμα καὶ λέγειν τάδε.
- 10 Ὁμιμην μὲν ἔγωγε, οὐδ' ἂν σέ, ὦ Κῦρε, περὶ ἐμοῦ
 οὕτως ἀπρονοήτως βουλευσάι, εἰ δὲ Κῦρος οὕτω γι-
 γνώσκοι, οὐκ ἂν ὑμᾶς, ὦ Μήδοι, ἐθελῆσαι οὕτως
 ἔρημον ἐμὲ καταλιπεῖν. καὶ νῦν, ἂν μὲν Κῦρος βού-
 11 ληται, εἰ δὲ μή, ὑμεῖς γε τὴν ταχίστην πάρεστε. ταῦ-
 τα δὴ ἐπέστειλεν. ὁ δὲ ταττόμενος πορεύεσθαι ἔφη,
 Καὶ πῶς, ὦ δέσποτα, ἐγὼ εὐρήσω ἐκείνους; Πῶς δὲ
 Κῦρος, ἔφη, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐφ' οὓς ἐπορεύοντο;
 Ὅτι νῆ Δί', ἔφη, ἀκούω ἀφιστηκότας τῶν πολεμίων
 Ὅττανίους τινὰς καὶ ἐλθόντας δεῦρο οἴχεσθαι ἡγού-
 12 μένους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κνωξάκης πολὺ
 μᾶλλον ἔτι τῷ Κύρῳ ὠργίζετο τῷ μηδ' εἰπεῖν αὐτῷ
 ταῦτα, καὶ πολλῇ σπουδῇ μᾶλλον ἐπεμπεν ἐπὶ τοὺς

Μήδους, ὥς ψιλώσων αὐτόν, καὶ ἰσχυρότερον ἔτι ἢ πρόσθεν τοῖς Μήδοις ἀπειλῶν ἀπεκάλει, καὶ τῷ πεμπομένῳ δὲ ἠπειλεῖ, εἰ μὴ ἰσχυρῶς ταῦτα ἀπαγγέλλοι.

Ὁ μὲν δὴ πεμπομένος ἐπορεύετο ἔχων τοὺς ἑαυ- 13
τοῦ ἱππέας ὥς ἑκατόν, ἀνιῶμενος ὅτι οὐ καὶ αὐτὸς τότε ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Κύρου. ἐν δὲ τῇ ὁδῷ πορευόμενοι διασχισθέντες τρίβῳ τινὶ ἐπλανῶντο, καὶ οὐ πρόσθεν ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ φίλιον στρατεύμα πρὶν ἐντυχόντες ἀποχωροῦσί τισι τῶν Ἀσσυρίων ἡνάγκασαν αὐτοὺς ἡγεῖσθαι· καὶ οὕτως ἀφικνοῦνται τὰ πυρὰ κατιδόντες ἀμφὶ μέσας πῶς νύκτας. ἐπεὶ δ' ἐγένοντο 14
πρὸς τῷ στρατοπέδῳ, οἱ φύλακες, ὥσπερ εἰρημένον ἦν ὑπὸ Κύρου, οὐκ εἰσέφρηκαν αὐτοὺς πρὸ ἡμέρας. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ὑπέφαινε, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας ὁ Κύρος τὰ τοῖς θεοῖς νομιζόμενα ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ἀγαθοῖς ἐξαιρεῖσθαι ἐκέλευε. καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ ταῦτα εἶχον· ὁ δὲ συγκαλέσας τοὺς ὁμοτίμους εἶπεν, 15
ἄνδρες, ὁ μὲν θεὸς προφαίνει πολλὰ κάγαθα· ἡμεῖς δὲ οἱ Πέρσαι ἐν τῷ παρόντι ὀλίγοι ἐσμέν ὥς ἐγκρατεῖς εἶναι αὐτῶν. εἴτε γὰρ ὅποσα ἂν προσεργασώμεθα, μὴ φυλάξομεν, πάλιν ταῦτα ἀλλότρια ἔσται· εἴτε καταλείβομεν τινας ἡμῶν αὐτῶν φύλακας ἐπὶ τοῖς ἐφ' ἡμῖν γιγνομένοις, ἀντίκα οὐδεμίαν ἰσχὺν ἔχοντες ἀναφανοῦμεθα. δοκεῖ οὖν μοι ὥς τάχιστα λέναι τινὰ ὑμῶν 16
εἰς Πέρσας καὶ διδάσκειν ἅπερ ἐγὼ λέγω, καὶ κελεύειν ὥς τάχιστα ἐπιπέμπειν στρατεύμα, εἴπερ ἐπιθυμοῦσι Πέρσαι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας αὐτοῖς καὶ τὴν κάρκασιν γενέσθαι. ἴθι μὲν οὖν σύ, ἔφη, ὁ πρεσβύ- 17
τατος, καὶ ἰὼν ταῦτα λέγε, καὶ ὅτι οὗς ἂν πέμπωσι στρατιώτας, ἐπειδὴν ἔλθωσι παρ' ἐμέ, ἐμοὶ μελήσει

περὶ τροφῆς αὐτοῖς. ἃ δ' ἔχομεν ἡμεῖς, ὁρᾷς μὲν αὐ-
τός, κρύπτει δὲ τούτων μηδέν, ὅτι δὲ τούτων ἐγὼ
πέμπων εἰς Πέρσας καλῶς καὶ νομίμως ποιοίην ἂν τὰ
μὲν πρὸς τοὺς θεοὺς τὸν κατέρα ἐρώτα, τὰ δὲ πρὸς
τὸ κοινὸν τὰς ἀρχάς. πεμφάντων δὲ καὶ ὀπτήρας ὧν
πράττομεν καὶ φραστῆρας ὧν ἐρωτῶμεν. καὶ σὺ μὲν,
ἔφη, συσκευάξου καὶ τὸν λόγον προπομπὸν ἄγε.

- 18 Ἐκ τούτου δὲ καὶ τοὺς Μήδους ἐκάλει, καὶ ἅμα
ὁ παρὰ τοῦ Κναξάρου ἄγγελος παρίσταται, καὶ ἐν πα-
σι τὴν τε πρὸς Κῦρον ὁργὴν καὶ τὰς πρὸς Μήδους
ἀπειλὰς αὐτοῦ ἔλεγε· καὶ τέλος εἶπεν ὅτι ἀπιέναι Μή-
19 δους κελεύει, καὶ εἰ Κῦρος μένειν βούλεται. οἱ μὲν
οὖν Μῆδοι ἀκούσαντες τοῦ ἀγγέλου ἐσίγησαν, ἀπο-
ροῦντες μὲν πῶς χρὴ καλοῦντος ἀπειθεῖν, φοβούμενοι
δὲ πῶς χρὴ ἀπειλοῦντι ὑπακοῦσαι, ἄλλως τε καὶ εἰ-
20 δότες τὴν ὁμότητα αὐτοῦ. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, 'Ἄλλ'
ἐγὼ, ὦ ἄγγελέ τε καὶ Μῆδοι, οὐδέν, ἔφη, θαυμάζω
εἰ Κναξάρης, πολλοὺς μὲν πολεμίους τότ' ἰδὼν, ἡμᾶς
δὲ οὐκ εἰδὼς ὅτι πράττομεν, ὁκνεῖ περὶ τε ἡμῶν καὶ
περὶ αὐτοῦ· ἐπειδὴν δὲ αἰσθῆται πολλοὺς μὲν τῶν
πολεμίων ἀπολωλότας, πάντας δὲ ἀπεληλαμένους, πρῶ-
τον μὲν παύσεται φοβούμενος, ἔπειτα γινώσκεται, ὅτι
οὐ νῦν ἔρημος γίννεται, ἥνίκα οἱ φίλοι αὐτοῦ τοὺς
21 ἐκείνου ἐχθροὺς ἀπολλύασιν. ἀλλὰ μὴν μέμψεώς γε
πῶς ἐσμὲν ἄξιοι, εὖ τε ποιοῦντες ἐκείνον καὶ οὐδὲ
ταῦτα αὐτοματίσαντες; ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἐκείνον ἔπεισα
ἑᾶσαι με λαβόντα ὑμᾶς ἐξελθεῖν· ὑμεῖς δὲ οὐχ ὥς ἐπι-
θυμοῦντες τῆς ἐξόδου ἠρωτήσατε εἰ ἐξίετε καὶ νῦν
δεῦρο ἦκατε, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου κελευσθέντες ἐξιέναι
ὅτω ὑμῶν μὴ ἀχθομένῳ εἴη. καὶ ἡ ὁργὴ οὖν αὕτη

σάφ' οἶδα ὑπό τε τῶν ἀγαθῶν πεπανθήσεται καὶ σὺν
 τῷ φόβῳ λήγοντι ἄπεισι. νῦν μὲν οὖν, ἔφη, σύ τε, ²²
 ὦ ἄγγελε, ἀνάπαυσαι, ἐπεὶ καὶ πεπόνηκας, ἡμεῖς τε,
 ὦ Πέρσαι, ἐπεὶ προσδεχόμεθα πολεμίους ἦτοι μαχον-
 μένους γε ἢ πεισομένους παρέσσεσθαι, ταχθῶμεν ὥς
 κάλλιστα· οὕτω γὰρ ὀρωμένους εἰκὸς πλέον προανύ-
 τειν ὢν χρήζομεν. σὺ δ', ἔφη, ὁ τῶν Ἑρκανίων ἄρ-
 χων, ὑπόμεινον προστάξας τοῖς ἡγεμόσι τῶν σῶν
 στρατιωτῶν ἐξοπλίζειν αὐτούς. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ποιήσας ²³
 ὁ Ἑρκάνιος προσῆλθε, λέγει ὁ Κῦρος, Ἐγὼ δέ, ἔφη,
 ὦ Ἑρκάνιε, ἡδομαι αἰσθανόμενος ὅτι οὐ μόνον φιλίαν
 ἐπιδεικνύμενος πάρει, ἀλλὰ καὶ σύνεσιν φαίνει μοι
 εἶχειν. καὶ νῦν ὅτι συμφέρει ἡμῖν ταῦτά δηλον· ἐμοί
 τε γὰρ πολέμιοι Ἀσσύριοι, σοί τε νῦν ἐχθιόνες εἰσιν
 ἢ ἐμοί· οὕτως οὖν ἡμῖν ἀμφοτέροις βουλευτέον ὅπως ²⁴
 τῶν μὲν νῦν παρόντων μηδεὶς ἀποστατήσῃ ἡμῖν συμ-
 μάχων, ἄλλους δέ, ἐὰν δυνώμεθα, προσληψόμεθα.
 τοῦ δὲ Μῆδου ἥκουες ἀποκαλοῦντος τοὺς ἱππέας· εἰ
 δ' οὗτοι ἀπίασιν, ἡμεῖς μόνοι οἱ πεῖροι μενοῦμεν. οὗ- ²⁵
 τως οὖν δεῖ ποιεῖν ἐμὲ καὶ σὲ ὅπως ὁ ἀποκαλῶν οὗ-
 τος καὶ αὐτὸς μένειν παρ' ἡμῖν βουλήσεται. σὺ μὲν
 οὖν εὐρών σκηπὴν δὸς αὐτῷ ὅπον κάλλιστα διάξει
 πάντα τὰ δέοντα ἔχων· ἐγὼ δ' αὖ πειράσομαι αὐτῷ
 ἔργον τι προστάξαι ὅπερ αὐτὸς ἡδίων πράξει ἢ ἄπεισι·
 καὶ διαλέγου δὲ αὐτῷ ὅποσα ἐλπὶς γενέσθαι ἀγαθὰ
 πᾶσι τοῖς φίλοις, ἦν ταῦτ' εὖ γένηται· ποιήσας μέν-
 τοι αὐτὰ ἦκε πάλιν παρ' ἐμέ.

Ὁ μὲν δὴ Ἑρκάνιος τὸν Μῆδον ᾤχετο ἄγων ἐπὶ ²⁶
 σκηπὴν· ὁ δ' εἰς Πέρσας ἰὼν παρῆν συνεσκευασμένος·
 ὁ δὲ Κῦρος αὐτῷ ἐπέστελλε πρὸς μὲν Πέρσας λέγειν

ἃ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται, Κυαξάρη δ' ἐποδοῦναι τὰ γράμματα. ἀναγνῶναι δέ σοι καὶ τὰ ἐπιστελλόμενα, ἔφη, βούλομαι, ἵνα εἰδῶς αὐτὰ ὁμολογῇς, ἐάν τί σε πρὸς ταῦτα ἐρωτᾷ. ἐνὴν δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τάδε.

- 27 Κῦρος Κυαξάρη χαίρειν. ἡμεῖς σε οὔτε ἐρημον κατελίπομεν· οὐδεὶς γάρ, ὅταν ἐχθρῶν κρατῇ, τότε φίλων ἐρημος γίγνεται· οὐδὲ μὴν ἀποχωροῦντές γέ σε οἰόμεθα ἐν κινδύνῳ καθιστάναι· ἀλλὰ ὅσῳ πλέον ἀπέχομεν, τοσοῦτῳ πλείονά σοι τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖν
28 νομίζομεν· οὐ γὰρ οἱ ἐγγύτατα τῶν φίλων καθηήμενοι μάλιστα τοῖς φίλοις τὴν ἀσφάλειαν παρέχουσιν, ἀλλ' οἱ τοὺς ἐχθροὺς μήκιστον ἀπελαύνοντες μᾶλλον τοὺς
29 φίλους ἐν ἀκινδύνῳ καθιστᾷσι. σκέψαι δὲ οἷψ ὄντι μοι περὶ σέ οἷος ὢν περὶ ἐμέ· ἐπειτά μοι μέμφει. ἐγὼ μὲν γέ σοι ἡγαγον συμμάχους, οὐχ ὅσους σὺ ἐπεισας, ἀλλ' ὁπόσους ἐγὼ πλείστους ἐδυνάμην· σὺ δέ μοι ἔδω-
30 κας μὲν ἐν τῇ φιλίᾳ ὄντι ὅσους πείσαι δυνασθείην· νῦν δ' ἐν τῇ πολέμῳ ὄντος οὐ τὸν θέλοντα ἀλλὰ
31 πάντας ἀποκαλεῖς. τοιγαροῦν τότε μὲν ᾧμην ἀμφοτέ-
ροις ὑμῖν χάριν ὀφείλειν· νῦν δὲ σὺ μ' ἀναγκάζεις σοῦ μὲν ἐπιλαθῆσθαι, τοῖς δὲ ἀκολουθήσασιν πειρᾶ-
32 σθαι πᾶσαν τὴν χάριν ἀποδιδόναι. οὐ μέντοι ἔγωγε σοὶ ὅμοιος δύνάμαι γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν πέμπων ἐπὶ στρατεύμα εἰς Πέρσας ἐπιστέλλω, ὁπόσοι ἂν ἴωσιν ὥς ἐμέ, ἦν τι σὺ αὐτῶν δέῃ πρὶν ἡμᾶς ἐλθεῖν, σοὶ ὑπάρχειν, οὐχ ὅπως ἂν ἐθέλωσιν, ἀλλ' ὅπως ἂν σὺ
33 βούλῃ χρῆσθαι αὐτοῖς. συμβουλεύω δέ σοι καίπερ νεώτερος ὢν μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἂν ὀψς, ἵνα μὴ σοι ἀν-
τὶ χαρίτων ἐχθραὶ ὀφείλωνται, μηδ' ὅντινα βούλει

πρὸς δὲ ταχὺ ἐλθεῖν, ἀπειλοῦντα μεταπέμπεσθαι, μηδὲ
φάσκοντα ἐρημον εἶναι ἅμα πολλοῖς ἀπειλεῖν, ἵνα μὴ
διδάσκης αὐτοὺς σοῦ μὴ φροντίζειν. ἡμεῖς δὲ πειρα- 33
σόμεθα παρεῖναι, ὅταν τάχιστα διαπραξώμεθα ἃ σοί
εἰ ἂν καὶ ἡμῖν νομίζομεν πραχθέντα κοινὰ γενέσθαι
ἀγαθὰ. ἔρρωσο.

Ταύτην ἀντὶ ἀπόδος καὶ ὅ,τι ἂν σε τούτων ἔρω- 34
ταί, ἣ γέγραπται σύμφαθι. καὶ γὰρ ἐγὼ ἐπιστέλλω
σοι περὶ Περσῶν ἥπερ γέγραπται. τούτῳ μὲν οὕτως
εἶπε, καὶ δοὺς τὴν ἐπιστολὴν ἀπέπεμπε, προσεντειλά-
μενος οὕτω σπεύδειν ὥσπερ οἶδεν ὅτι συμφέρει ταχὺ
παρεῖναι.

Ἐκ τούτου δὲ ἑώρα μὲν ἐξωπλισμένους ἤδη πάν- 35
τας καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Ἷρκανίους καὶ τοὺς
ἀμφὶ Τιγράνην· καὶ οἱ Πέρσαι δὲ ἐξωπλισμένοι ἦσαν·
ἤδη δὲ τινες τῶν προσχώρων καὶ ἵππους ἀπήγον καὶ
ὅπλα ἀπέφερον. ὁ δὲ τὰ μὲν παλτὰ ὅπουπερ τοὺς 36
πρόσθεν καταβάλλειν ἐκέλευσε, καὶ ἕκαον οἷς τοῦτο
ἔργον ἦν ὁπόσων μὴ αὐτοὶ ἐδέοντο· τοὺς δ' ἵππους
ἐκέλευε φυλάττειν μένοντας τοὺς ἀγαγόντας ἕως ἂν
τι σημανθῇ αὐτοῖς· τοὺς δ' ἄρχοντας τῶν ἱππέων καὶ
Ἷρκανίων καλέσας τοιάδε ἐλέξεν.

Ἄνδρες φίλοι τε καὶ σύμμαχοι, μὴ θανμάξετε ὅτι 37
πολλάκις ὑμᾶς συγκαλῶ· καινὰ γὰρ ἡμῖν ὄντα τὰ πα-
ρόντα πολλὰ αὐτῶν ἐστὶν ἀσύντακτα· ἃ δ' ἂν ἀσύν-
τακτα ἦ, ἀνάγκη ταῦτα ἀεὶ πράγματα παρῆχιν, ἕως
ἂν χώραν λάβῃ. καὶ νῦν ἐστὶ μὲν ἡμῖν πολλὰ τὰ αἰχ- 38
μάλωτα χρήματα, καὶ ἄνδρες ἐπ' αὐτοῖς· διὰ δὲ τὸ
μήτε ἡμᾶς εἰδέναι ποῖα τούτων ἐκάστου ἐστὶν ἡμῶν,
μήτε τούτους εἰδέναι ὅστις ἐκάστῳ αὐτῶν δεσπότης,

περαίνοντας μὲν δὴ τὰ δέοντα οὐ πάνυ ἐστὶν ὁρᾶν
 αὐτῶν πολλούς, ἀποροῦντας δὲ ὅ,τι χρὴ ποιεῖν σχε-
 89 δὸν πάντας. ὥς οὖν μὴ οὕτως ἔχη, διορίσατε αὐτά·
 καὶ ὅστις μὲν ἔλαβε σκηνὴν ἔχουσαν ἱκανὰ καὶ σῖτα
 καὶ ποτὰ καὶ τοὺς ὑπηρετήσοντας καὶ στρωμνὴν καὶ
 ἐσθῆτα καὶ τᾶλλα οἷς οἰκεῖται σκηνὴ καλῶς στρατιω-
 τικῇ, ἐνταῦθα μὲν οὐδὲν ἄλλο δεῖ προσγενέσθαι ἢ
 τὸν λαβόντα εἰδέναι ὅτι τούτων ὥς οἰκείων ἐπιμέλε-
 σθαι δεῖ· ὅστις δ' εἰς ἐνδεόμενά του κατεσκήνωσε,
 τούτοις ὑμεῖς σκεψάμενοι τὸ ἐλλείπον ἐκπληρώσατε,
 40 πολλὰ δὲ καὶ τὰ περιττὰ οἶδ' ὅτι ἔσται· πλείω γὰρ
 ἅπαντα ἢ κατὰ τὸ ἡμέτερον πλῆθος εἶχον οἱ πολέμιοι.
 ἦλθον δὲ πρὸς ἐμὲ καὶ χρημάτων ταμίαι, οἳ τε τοῦ
 Ἀσσυρίων βασιλέως καὶ ἄλλων δυναστῶν, οἳ ἔλεγον
 ὅτι χρυσίον εἴη παρὰ σφίσιν ἐπίσημον, δασμούς τι-
 41 νας λέγοντες. καὶ ταῦτα οὖν κηρύττετε πάντα ἀποφέ-
 ρειν πρὸς ὑμᾶς ὅπου ἂν καθέξησθε· καὶ φόβον ἐπιτί-
 θεσθε τῷ μὴ ποιοῦντι τὸ παραγγελλόμενον· ὑμεῖς δὲ
 διάδοτε λαβόντες ἱππεῖ μὲν τὸ διπλοῦν, πεζῷ δὲ τὸ
 ἀπλοῦν, ἵνα ἔχητε, ἣν τινος προσδέξησθε, καὶ ὅτου
 42 ὠνήσεσθε. τὴν δ' ἀγορὰν τὴν οὖσαν ἐν τῷ στρατο-
 πέδῳ κηρυξάτω μὲν ἡδὴ, ἔφη, μὴ ἀδικεῖν μηδένα,
 πωλεῖν δὲ τοὺς καπῆλους ὅ,τι ἔχει ἕκαστος πρᾶσιμον,
 καὶ ταῦτα διαθεμένους ἄλλα ἄγειν, ὅπως οἰκῆται ἡμῖν
 43 τὸ στρατόπεδον. ταῦτα μὲν ἐκήρυττον εὐθύς. οἳ δὲ
 Μῆδοι καὶ Ὀρκάνιοι εἶπον ᾧδε· Καὶ πῶς ἂν, ἔφασαν,
 44 ἡμεῖς ἄνευ σοῦ καὶ τῶν σῶν διανέμοιμεν ταῦτα; ὁ δ'
 αὖ Κῦρος πρὸς τοῦτον τὸν λόγον ᾧδε προσηνέχθη·
 Ἦ γὰρ οὕτως, ἔφη, ὦ ἄνδρες, γινώσκετε ὥς ὅ,τι ἂν
 δέη πραχθῆναι, ἐπὶ πᾶσι πάντας ἡμᾶς δεήσει παρεῖ-

ναι, καὶ οὕτε ἐγὼ ἀρκέσω πράττων τι πρὸ ὑμῶν ὅ,τι
 ἂν δέῃ, οὕτε ὑμεῖς πρὸ ἡμῶν; καὶ πῶς ἂν ἄλλως
 πλείω μὲν πράγματα ἔχοιμεν, μείω δὲ διαπραττοίμεθα
 ἢ οὕτως; ἀλλ', ὁρᾶτε, ἔφη· ἡμεῖς μὲν γὰρ διεφυλά- 45
 ξαμέν τε ὑμῖν τάδε, καὶ ὑμεῖς ἡμῖν πιστεύετε καλῶς
 διαπεφυλάχθαι· ὑμεῖς δ' αὖ διανείματε, καὶ ἡμεῖς
 πιστεύσομεν ὑμῖν καλῶς διανενεμηκέναι. καὶ ἄλλο δέ 46
 τι αὖ ἡμεῖς πειρασόμεθα κοινὸν ἀγαθὸν πράττειν.
 ὁρᾶτε γὰρ δὴ, ἔφη, νυνὶ πρῶτον ἵπποι ὅσοι ἡμῖν
 πάφρυσιν, οἱ δὲ προσάγονται· τούτους οὖν εἰ μὲν ἐά-
 σομεν ἀναμβάτους, ὠφελήσουσι μὲν οὐδὲν ἡμᾶς, πράγ-
 ματα δὲ παρέξουσιν ἐπιμέλῃσθαι· ἦν δ' ἱππέας ἐπ'
 αὐτοὺς καταστήσωμεν, ἅμα πραγμάτων τε ἀπαλλαξό-
 μεθα καὶ ἰσχὺν ἡμῖν αὐτοῖς προσθησόμεθα. εἰ μὲν 47
 οὖν ἄλλους ἔχετε οἷσιν ἂν δοίητε αὐτούς, μεθ'
 ὧν ἂν καὶ κινδυνεύοιτε ἥδιον, εἴ τι δέοι, ἢ μεθ'
 ἡμῶν, ἐκείνοις δίδοτε· εἰ μέντοι ἡμᾶς βούλεσθε πα-
 ραστάτας ἂν μάλιστα ἔχειν ἡμῖν αὐτοὺς δότε. καὶ 48
 γὰρ νῦν ὅτε ἄνευ ἡμῶν προσελάσαντες ἐκινδυνεύετε,
 πολὺν μὲν φόβον ἡμῖν παρείχετε μὴ τι πάθῃτε, μάλα
 δὲ αἰσχύνεσθαι ἡμᾶς ἐποιήσατε ὅτι οὐ παρῆμεν ὅπου-
 περ ὑμεῖς· ἦν δὲ λάβωμεν τοὺς ἵππους, ἐψόμεθα ὑμῖν. 49
 καὶ μὲν δοκῶμεν ὠφελεῖν πλέον ἅπ' αὐτῶν συναγω-
 νιζόμενοι, οὕτω προθυμίας οὐδὲν ἐλλείψομεν· ἦν δὲ
 πεῖροι γενόμενοι δοκῶμεν καιριωτέρως ἂν παρῆναι, τό-
 τε καταβῆναι ἐν μέσῳ καὶ εὐθύς πεῖροι ὑμῖν παρεσό-
 μεθα· τοὺς δ' ἵππους μηχανησόμεθα οἷς ἂν παραδοί-
 ημεν. ὁ μὲν οὕτως ἔλεξεν· οἱ δὲ ἀπεκρίναντο. Ἄλλ' 50
 ἡμεῖς μὲν, ὦ Κῦρε, οὗτ' ἄνδρας ἔχομεν οὓς ἀναβιβά-
 σαιμεν ἂν ἐπὶ τούτους τοὺς ἵππους, οὗτ' εἰ εἴχομεν,

- σοῦ ταῦτα βουλομένου ἄλλο ἂν ἀντὶ τούτων ἡροῦμεθα. καὶ νῦν, ἔφασαν, τούτους λαβὼν ποίει ὅπως
- 51 ἄριστόν σοι δοκεῖ εἶναι. Ἀλλὰ δέχομαι τε, ἔφη, καὶ ἀγαθῇ τύχῃ ἡμεῖς τε ἱππεῖς γενοίμεθα καὶ ὑμεῖς διέλαιτε τὰ κοινά. πρῶτον μὲν οὖν τοῖς θεοῖς, ἔφη, ἐξαιρεῖτε ὅ,τι ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται· ἔπειτα δὲ καὶ Κνωξάρῃ ἐκλέξασθε ὅποτ' ἂν οἴεσθε αὐτῷ μάλιστα
- 52 χαρίζεσθαι. καὶ οἱ γελῶντες εἶπον ὅτι γυναικας ἐξαιρετέον εἴη. Γυναϊκάς τε τοίνυν ἐξαιρεῖτε, ἔφη, καὶ ἄλλο ὅ,τι ἂν δοκῇ ὑμῖν. ἐπειδὴν δ' ἐκείνῳ ἐξέλητε, τοὺς ἐμοί, ὧ Ἱρκαίνιοι, ἐθελουσίους τούτους ἐπισκομένους πάντας ἀμέμπτους ποιεῖτε εἰς δύναμιν. ὑμεῖς
- 53 δ' αὖ, ὧ Μῆδοι, τοὺς πρῶτους συμμαχοὺς γενομένους τιμᾶτε τούτους, ὅπως εὖ βεβουλευσθαι ἡγήσωνται ἡμῖν φίλοι γενόμενοι. νείματε δὲ πάντων τὸ μέρος καὶ τῷ παρὰ Κνωξάρου ἡκοντι αὐτῷ τε καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ· καὶ συνδιαμένειν δὲ παρακαλεῖτε, ὥς ἐμοὶ τοῦτο συνδοκοῦν· ἵνα καὶ Κνωξάρῃ μᾶλλον εἰδὼς περὶ
- 54 ἐκάστου ἀπαγγείλῃ τὰ ὄντα. Πέρσαις δ', ἔφη, τοῖς μετ' ἐμοῦ, ὅσα ἂν περιττὰ γένηται ὑμῶν καλῶς κατεσκευασμένων, ταῦτα ἀρκέσει· καὶ γάρ, ἔφη, μάλα πως ἡμεῖς οὐκ ἐν χλιδῇ τεθράμμεθα ἀλλὰ χωρικτικῶς, ὥστε ἴσως ἂν ἡμῶν καταγελάσαιτε, εἴ τι σεμνὸν ἡμῖν περιτεθείῃ, ὥσπερ, ἔφη, οἶδ' ὅτι πολλὸν ὑμῖν γέλωτα παρεξομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἵππων καθήμενοι, οἶμαι δ', ἔφη, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς καταπίπτοντες.
- 55 Ἐκ τούτου οἱ μὲν ἦσαν ἐπὶ τὴν διαίρεσιν, μάλα ἐπὶ τῷ ἱππικῷ γελῶντες· ὁ δὲ τοὺς ταξιάρχους καλέσας ἐκέλευσε τοὺς ἵππους λαμβάνειν καὶ τὰ τῶν ἵππων σκεύη καὶ τοὺς ἱπποκόμους, καὶ ἀριθμήσαντας

(δια)λαβεῖν κληρωσαμένους εἰς τάξιν ἰσους ἐκάστοις. αὐτοῖς δὲ ὁ Κύρος ἀνειπεῖν ἐκέλευσεν, εἴ τις εἴη ἐν 56 τῷ Ἀσσυρίων ἢ Σύρων ἢ Ἀραβίων στρατεύματι ἀνὴρ δοῦλος ἢ Μήδων ἢ Περσῶν ἢ Βακτριῶν ἢ Καρῶν ἢ Κιλικίων ἢ Ἑλλήνων ἢ ἄλλοθεν ποθεν βεβιασμένος, ἐκφαίνεσθαι. οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ κήρυκος ἄσμενοι 57 πολλοὶ προφάνησαν· ὁ δ' ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς τὰ εἶδη βελτίστους ἔλεγεν ὅτι ἐλευθέρους αὐτοὺς ὄντας δεήσει ὄπλα ὑποφέρειν ἂν αὐτοῖς διδῶσι· τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπως ἂν ἔχωσιν ἔφη αὐτῷ μελήσειν. καὶ 58 εὐθὺς ἄγων πρὸς τοὺς ταξιάρχους συνέστησεν αὐτούς, καὶ ἐκέλευσε τὰ τε γέγρα καὶ τὰς ψιλὰς μαχαίρας τούτοις δοῦναι, ὅπως ἔχοντες σὺν τοῖς ἵπποις ἔκωνται, καὶ τάκιμήδεια τούτοις ὥσπερ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ Πέρσαις λαμβάνειν, αὐτοὺς δὲ τοὺς θώρακας καὶ τὰ ξυστὰ ἔχοντας ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἵππων ὀχεῖσθαι, καὶ αὐτοὺς οὕτω ποιῶν κατῆρχεν, ἐπὶ δὲ τοὺς πεζοὺς τῶν ὁμοτίμων ἀνθ' αὐτοῦ ἕκαστον καθιστάναι ἄλλον ἄρχοντα τῶν ὁμοτίμων.

Οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ ταῦτα εἶχον. Γωβρύας δ' ἐν VI. τούτῳ παρῆν Ἀσσύριος πρεσβύτης ἀνὴρ ἐφ' ἵππου σὺν ἱπικῇ θεραπείᾳ· εἶχον δὲ πάντες τὰ ἐφίππων ὄπλα. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τῷ τὰ ὄπλα παραλαμβάνειν τεταγμένοι ἐκέλευον παραδιδόναι τὰ ξυστὰ, ὅπως κατακάοιεν ὥσπερ τᾶλλα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν ὅτι Κύρον πρῶτον βούλοιο ἰδεῖν· καὶ οἱ ὑπηρέται τοὺς μὲν ἄλλους ἱππέας αὐτοῦ κατέλιπον, τὸν δὲ Γωβρύαν ἄγουσι πρὸς τὸν Κύρον. ὁ δ' ὥς εἶδε τὸν Κύρον, ἔλεξεν ὧδε, Ὡς 2 δέσποτα, ἐγὼ εἰμι τὸ μὲν γένος Ἀσσύριος· ἔχω δὲ καὶ τεῖχος ἰσχυρὸν καὶ χώρας ἐπάρχω πολλῆς· καὶ

ἵπκον ἔχω εἰς χιλίαν, ἣν τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ
 παρειχόμεν καὶ φίλος ἦν ἐκείνῳ ὡς μάλιστα· ἐπεὶ δὲ
 ἐκεῖνος τέθνηκεν ὑφ' ὑμῶν ἀνὴρ ἀγαθὸς ὢν, ὃ δὲ
 παῖς ἐκείνου τὴν ἀρχὴν ἔχει ἐχθιστος ὢν ἐμοί, ἦκω
 πρὸς σέ καὶ ἐκείνης προσπίπτω καὶ δίδωμί σοι ἑμαν-
 τὸν δοῦλον καὶ σύμμαχον, σὲ δὲ τιμωρὸν αἰτοῦμαι
 ἐμοὶ γενέσθαι· καὶ παῖδα οὕτως ὡς δυνατόν σε ποι-
 8 οῦμαι· ἔπαις δ' εἰμὶ ἀρρένων παιδων. ὃς γὰρ ἦν μοι
 μόνος καὶ καλὸς κἀγαθός, ᾧ δέσποτα, καὶ ἐμὲ φίλῳ
 καὶ τιμῶν ὥσπερ ἂν εὐδαίμονα πατέρα παῖς τιμῶν τι-
 θείη, τοῦτον ὁ νῦν βασιλεὺς οὗτος καλέσαντος τοῦ
 τότε βασιλέως, πατὴρ δὲ τοῦ νῦν, ὡς δάσκοντος τὴν
 θυγατέρα τῷ ἐμῷ παιδί, ἐγὼ μὲν ἀπεπεμψάμην μέγα
 φρουρῶν ὅτι δῆθεν τῆς βασιλείας θυγατρὸς ὀψοίμην
 τὸν ἐμὸν υἱὸν γαμέτην· ὃ δὲ νῦν βασιλεὺς εἰς θῆραν
 αὐτὸν παρακαλέσας καὶ ἀνεῖς αὐτῷ θηρᾶν ἀνὰ κρᾶ-
 τος, ὡς πολὺ κρείττων αὐτοῦ ἵππεὺς ἡγούμενος εἶναι,
 ὃ μὲν ὡς φίλῳ συνεθήρα, φανείσης δὲ ἄρκτου διώ-
 κοντες ἀμφοτέροι, ὃ μὲν νῦν ἄρχων οὗτος ἀκοντίσας
 ἤμαρτεν, ὡς μήποτε ὥφειλεν, ὃ δ' ἐμὸς παῖς βαλὼν,
 4 οὐδὲν δέον, καταβάλλει τὴν ἄρκτον. καὶ τότε μὲν δὴ
 ἀνισθὲς ἄρ' οὗτος κατέσχευεν ὑπὸ σκότου τὸν φθόνον·
 ὡς δὲ ἄλιν λέοντος παρατυχόντος ὃ μὲν αὖ ἤμαρτεν,
 οὐδὲν θαυμαστὸν οἶμαι παθῶν, ὃ δ' αὖ ἐμὸς παῖς
 αὐτῷ τυχὼν κατειργάσατό τε τὸν λέοντα καὶ εἶπεν,
 Ἄρα βέβληκα δις ἐφεξῆς καὶ καταβέβληκα θῆρα ἑκα-
 τεράκις, ἐν τούτῳ δὴ οὐκέτι κατίσχει ὁ ἀνόσιος τὸν
 φθόνον, ἀλλ' αἰχμὴν παρὰ τινος τῶν ἐπομένων ἀρ-
 πάσας, παίσας εἰς τὰ στέφνα τὸν μόνον μοι καὶ φί-
 8 λον παῖδα ἀφείλετο τὴν ψυχὴν· κἀγὼ μὲν ὁ τάλας

νικρὸν ἀντὶ νυμφίου ἐκομισάμην καὶ ἔθαψα τηλικού-
 τος ὦν ἄρτι γενειάσκοντα τὸν ἄριστον παῖδα τὸν ἀγα-
 πητόν· ὁ δὲ κατακτανὼν ὥσπερ ἐχθρὸν ἀπολέσας οὔτε
 μεταμελόμενος πώποτε φανερὸς ἐγένετο οὔτε ἀντὶ τοῦ
 κακοῦ ἔργου τιμῆς τινος ἡξίωσε τὸν κατὰ γῆς. ὁ γε
 μὴν πατήρ αὐτοῦ καὶ συνώκτισέ με καὶ δῆλος ἦν συν-
 αχθόμενός μοι τῇ συμφορᾷ. ἐγὼ οὖν, εἰ μὲν ἐξ ἡ 6
 ἐκεῖνος, οὐκ ἂν ποτε ἦλθον πρὸς σέ ἐπὶ τῷ ἐκείνου
 κακῷ· πολλὰ γὰρ φιλικὰ ἔπαθον ὑπ' ἐκείνου καὶ ὑπη-
 ρέτησα ἐκείνῳ· ἐπεὶ δ' εἰς τὸν τοῦ ἐμοῦ παιδὸς φρονεῖα
 ἡ ἀρχὴ περιήκει, οὐκ ἂν ποτε τούτῳ ἐγὼ δυναίμην
 εὖνους γενέσθαι, οὐδὲ οὗτος ἐμὲ εὖ οἶδ' ὅτι φίλον
 ἂν ποτε ἡγήσαιο. οἶδε γὰρ ὡς ἐγὼ πρὸς αὐτὸν ἔχω
 καὶ ὡς πρόσθεν παιδρῶς βιοτεύων νῦν διάκειμαι, ἔρη-
 μος ὦν καὶ διὰ πένθους τὸ γῆρας διάγων. εἰ οὖν σύ 7
 με δέχει καὶ ἐλπίδα τινὰ λάβοιμι τῷ φίλῳ παιδὶ τι-
 μωρίας ἂν τινος μετὰ σοῦ τυχεῖν, καὶ ἀνηβῆσαι ἂν
 πάλιν δοκῶ μοι καὶ οὔτε ζῶν ἂν ἔτι αἰσχυνοίμην
 οὔτε ἀποθνήσκων ἀνιώμενος ἂν τελευτᾶν δοκῶ. ὁ 8
 μὲν οὕτως εἶπε· Κῦρος δ' ἀπεκρίνατο, Ἄλλ' ἦνπερ,
 ὦ Γωβρύα, καὶ φρονῶν φαίνη ὅσαπερ λέγεις πρὸς
 ἡμᾶς, δέχομαι τε ἱκέτην σε καὶ τιμωρήσειν σοι τοῦ
 παιδὸς σὺν θεοῖς ὑπισχνοῦμαι. λέξον δέ μοι, ἔφη,
 ἐάν σοι ταῦτα ποιῶμεν καὶ τὰ τείχη σε ἔχειν ἐῷμεν
 καὶ τὴν χώραν καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν δύναμιν ἦνπερ
 πρόσθεν εἶχες, σὺ ἡμῖν τί ἀντὶ τούτων ὑπηρετήσεις;
 ὁ δὲ εἶπε, Τὰ μὲν τείχη, ὅταν ἔλθῃς, οἰκόν σοι παρ- 9
 ἔξω· δασμὸν δὲ τῆς χώρας ὅνπερ ἔφερον ἐκείνῳ σοὶ
 ἀποίσω καὶ ὅποι ἂν στρατεύῃ, συστρατεύσομαι τὴν ἐκ
 τῆς χώρας δύναμιν ἔχων. ἔστι δέ μοι, ἔφη, καὶ θυ-

- γάτηρ παρθένος ἀγαπητὴ γάμου ἤδη ὥραία, ἣν ἐγὼ
 πρόσθεν μὲν ᾤμην τῷ νῦν βασιλεύοντι γυναικα τρέ-
 φειν· νῦν δὲ αὐτὴ τέ μοι ἡ θυγάτηρ πολλὰ γοωμένη
 ἰκέτευσε μὴ δοῦναι αὐτὴν τῷ τοῦ ἀδελφοῦ φονεῖ, ἐγὼ
 τε ὡσαύτως γιγνώσκω. νῦν δέ σοι δίδωμι βουλευσα-
 σθαι καὶ περὶ ταύτης οὕτως ὥσπερ ἂν καὶ ἐγὼ βου-
 10 λένων περὶ σέ φαινώμαι. οὕτω δὴ ὁ Κύρος· εἶπεν,
 Ἐπὶ τούτοις, ἔφη, ἐγὼ ἀληθευομένοις δίδωμί σοι τὴν
 ἐμὴν καὶ λαμβάνω τὴν σὴν δεξιάν· θεοὶ δ' ἡμῖν μάρ-
 τυρες ἔστων. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπράχθη, ἀπιέναι τε κε-
 λεύει τὸν Γωβρύαν ἔχοντα τὰ ὄπλα καὶ ἐπήρετο πόση
 τις ὁδὸς ὥς αὐτὸν εἴη, ὥς ἤξων. ὁ δ' ἔλεγεν, Ἦν
 αὖριον ἴης πρὸς, τῇ ἐτέρᾳ ἂν ἀνλίζοιο παρ' ἡμῖν.
- 11 Οὕτω δὴ οὗτος μὲν ᾤχετο ἡγεμόνα καταλιπών.
 οἱ δὲ Μῆδοι παρῆσαν, ἃ μὲν οἱ μάγοι ἔφασαν τοῖς
 θεοῖς ἐξελεῖν, ἀποδόντες τοῖς μάγοις, Κύρῳ δ' ἐξη-
 ρηκότες τὴν καλλίστην σκηνὴν καὶ τὴν Σουσίδα γυ-
 ναῖκα, ἣ καλλίστη δὴ λέγεται ἐν τῇ Ἀσίᾳ γυνὴ γε-
 νέσθαι, καὶ μουσουργοὺς δὲ δύο τὰς κρατίστας, δεύ-
 τερον δὲ Κυαξάρη τὰ δεύτερα· τοιαῦτα δὲ ἄλλα ὧν
 ἐδέοντο ἑαυτοῖς ἐκπληρώσαντες, ὥς μηδενὸς ἐνδεό-
 12 μενοι στρατεύωνται· πάντα γὰρ ἦν πολλά. προσέλα-
 βον δὲ καὶ Ἑρκάνιοι ὧν ἐδέοντο· ἰσόμενον δὲ ἐποίη-
 σαν καὶ τὸν παρὰ Κυαξάρου ἄγγελον· τὰς δὲ περικ-
 τὰς σκηνὰς ὅσαι ἦσαν Κύρῳ παρέδοσαν, ὥς τοῖς Πέρ-
 σαις γένοιτο. τὸ δὲ νόμισμα ἔφασαν, ἐπειδὴν ἅπαν
 συλλεχθῇ, διαδώσειν· καὶ διέδωκαν.

Ε.

Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραξάν τε καὶ ἔλεξαν. ὁ δὲ Ἰ. Κῦρος τὰ μὲν Κναξάρου ἐκέλευσε διαλαβόντας φυλάττειν οὕς ἤδει οἰκειοτάτους αὐτῷ ὄντας· καὶ ὅσα ἔμοι δίδετε, ἡδέως, ἔφη, δέχομαι· χρήσεται δ' αὐτοῖς ὑμῶν ὁ ἀεὶ μάλιστα δεόμενος. φιλόμουσος δέ τις τῶν Μήδων εἶπε, Καὶ μὴν ἐγώ, ὦ Κῦρε, τῶν μουσουργῶν ἀκούσας ἐσπέρας ὧν σὺ νῦν ἔχεις, ἤκουσά τε ἡδέως καὶ μοι δῶς αὐτῶν μίαν, στρατεύεσθαι ἄν μοι δοκῶ ἡδιον ἢ οἴκοι μένειν. ὁ δὲ Κῦρος εἶπεν, Ἄλλ' ἐγώ, ἔφη, καὶ δίδωμί σοι καὶ χάριν οἶμαι σοὶ πλείω ἔχειν ὅτι ἐμὲ ἤτησας ἢ σὺ ἔμοι ὅτι λαμβάνεις· οὕτως ἐγὼ ὑμῖν διπλῶ χαρίζεσθαι. ταύτην μὲν οὖν ἔλαβεν ὁ αἰτήσας.

Καλέσας δὲ ὁ Κῦρος Ἀράσπαν Μῆδον, ὃς ἦν 2 αὐτῷ ἐκ παιδὸς ἐταῖρος, ᾧ καὶ τὴν στολὴν ἐκδύς ἔδωκε τὴν Μηδικήν, ὅτε παρὰ Ἀστυάγους εἰς Πέρσας ἀπήει, τοῦτον ἐκέλευσε διαφυλάξαι αὐτῷ τὴν τε γυναῖκα καὶ τὴν σκηνήν· ἦν δὲ αὕτη ἡ γυνὴ τοῦ Ἀβραδάτου τοῦ 3 Σουσίου· ὅτε δὲ ἡλίσκετο τὸ τῶν Ἀσσυρίων στρατόπεδον, ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὐκ ἔτυχεν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ὧν, ἀλλὰ πρὸς τὸν τῶν Βακτρίων βασιλεῖα πρεσβεύων ᾤχετο· ἐπεμψε δὲ αὐτὸν ὁ Ἀσσύριος περὶ συμμαχίας· ξένος γὰρ ὧν ἐτύγγανε τῷ τῶν Βακτρίων βασιλεῖ.

ταύτην οὖν ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος διαφυλάττειν τὸν Ἀρά-
 4 σπαν, ἕως ἂν αὐτὸς λάβῃ. κελευόμενος δὲ ὁ Ἀράσπας
 ἐπήρετο, Ἐώρακας δ', ἔφη, ὦ Κῦρε, τὴν γυναικα, ἦν
 με κελεύεις φυλάττειν; Μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, οὐκ
 ἔγωγε. Ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἡνίκα ἐξηροῦμέν σοι αὐτήν·
 καὶ δῆτα, ὅτε μὲν εἰσήλθομεν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῆς,
 τὸ πρῶτον οὐ διεγνωμεν αὐτήν· χαμαὶ τε γὰρ ἐκάθητο
 καὶ αἱ θεράπαιναι πᾶσαι περὶ αὐτήν· καὶ τοίνυν ὁμοί-
 αν ταῖς δούλαις εἶχε τὴν ἐσθῆτα· ἐπεὶ δὲ γινῶναι βου-
 λόμενοι ποία εἴη ἡ δέσποινα πάσας περιεβλέψαμεν,
 ταχὺ πάννυ καὶ πασῶν ἐφαίνετο διαφέρουσα τῶν ἄλ-
 λων, καίπερ κατημένη κεκαλυμμένη τε καὶ εἰς γῆν
 5 ὀρώσα. ὥς δὲ ἀναστῆναι αὐτήν ἐκελεύσαμεν, συναν-
 ἔστησαν μὲν αὐτῇ ἅπασαι αἱ ἄμφ' αὐτήν, διήνεγκε δ'
 ἐνταῦθα πρῶτον μὲν τῷ μεγέθει, ἔπειτα δὲ καὶ τῇ
 ἀρετῇ καὶ τῇ εὐσχημοσύνῃ καίπερ ἐν ταπεινῷ σχήματι
 ἐστηκυῖα. δῆλα δ' ἦν αὐτῇ καὶ τὰ δάκρυα στάζοντα,
 τὰ μὲν κατὰ τῶν πέπλων, τὰ δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς πόδας.
 6 ὥς δ' ἡμῶν ὁ γεραίτατος εἶπε Θάρρει, ὦ γύναι· κα-
 λὸν μὲν γὰρ ἀγαθὸν ἀκούομεν καὶ τὸν σὸν ἄνδρα
 εἶναι· νῦν μέντοι ἐξαιροῦμεν ἀνδρὶ σε εὖ ἴσθι ὅτι
 οὔτε τὸ εἶδος ἐκείνου χεῖρονι οὔτε τὴν γνώμην οὔτε
 δύναμιν ἤττω ἔχοντι, ἀλλ' ὥς ἡμεῖς γε νομίζομεν, εἰ
 τις καὶ ἄλλος ἀνὴρ, καὶ Κῦρος ἄξιός ἐστι θαυμάζε-
 σθαι, οὐ σὺ ἔσει τὸ ἀπὸ τοῦδε· ὥς οὖν τοῦτο ἤκου-
 σεν ἡ γυνή, περικατεργήξατό τε τὸν ἄνωθεν πέπλον
 7 καὶ ἀνωδύρατο· συνανεβόησαν δὲ καὶ αἱ δμῳαί. ἐν
 τούτῳ δὲ ἐφάνη μὲν αὐτῆς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ
 προσώπου, ἐφάνη δὲ ἡ δέξω καὶ αἱ χεῖρες· καὶ εὖ
 ἴσθι, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὥς ἐμοὶ τε ἔδοξε καὶ τοῖς ἄλλοις

ἔκαστοι τοῖς ἰδοῦσι μήπω φῦναι μηδὲ γενέσθαι γυνή
ἐκὸς θνητῶν τοιαύτη ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἀλλὰ πάντως, ἔφη,
καὶ σὺ θέασαι αὐτήν. καὶ ὁ Κῦρος ἔφη, [Ναὶ] Μὰ 8
Δία, πολὺ γε ἤττον, εἰ τοιαύτη ἐστὶν οἷαν σὺ λέγεις.
Τί δαί; ἔφη ὁ νεανίσκος. Ὅτι, ἔφη, εἰ νυνὶ σοῦ ἀκού-
σας ὅτι καλὴ ἐστὶ πεισθήσομαι ἐλθεῖν θεασόμενος,
οὐδὲ πᾶν μοι σχολῆς οὔσης, δέδοικα μὴ πολὺ θᾶτ-
τον ἐκείνη αὐτίς ἀναπίσση καὶ πάλιν ἐλθεῖν θεασό-
μενον· ἐκ δὲ τούτου ἴσως ἂν ἀμελήσας ὦν με δεῖ πράτ-
τειν καθήμην ἐκείνην θεώμενος.

Καὶ ὁ νεανίσκος ἀναγελάσας εἶπεν, Οἶε γάρ, ἔφη, 9
ὃ Κῦρε, ἱκανὸν εἶναι κάλλος ἀνθρώπου ἀναγκάζειν
τὸν μὴ βουλόμενον πράττειν παρὰ τὸ βέλτιστον; εἰ
μέντοι, ἔφη, τοῦτο οὕτως ἐπεφύκει, πάντας ἂν ἡνάγ-
καζεν ὁμοίως. ὁρᾷς, ἔφη, τὸ πῦρ, ὥς πάντας ὁμοίως 10
καίει; πέφυκε γὰρ τοιοῦτον· τῶν δὲ καλῶν τῶν μὲν
ἐρῶσι τῶν δ' οὐ, καὶ ἄλλος γε ἄλλου. ἐθελούσιον
γάρ, ἔφη, ἐστί, καὶ ἐρᾷ ἕκαστος ὧν ἂν βούληται. αὐ-
τίκ', ἔφη, οὐκ ἐρᾷ ἀδελφὸς ἀδελφῆς, ἄλλος δὲ ταύ-
της, οὐδὲ πατήρ θυγατρὸς, ἄλλος δὲ ταύτης· καὶ γὰρ
φόβος καὶ νόμος ἱκανὸς ἔρωτα κωλύειν. εἰ δέ γ', ἔφη, 11
νόμος τεθείη μὴ ἐσθλίουτας μὴ πεινῆν καὶ μὴ πίνου-
τας· μὴ διψῆν μηδὲ ριγοῦν τοῦ χειμῶνος μηδὲ θάλ-
πεσθαι τοῦ θέρους, οὐδεὶς ἂν [νόμος] δυνήθεϊ δια-
πράξασθαι ταῦτα πείθεσθαι ἀνθρώπους· πεφύκασι γὰρ
ὑπὸ τούτων κρατεῖσθαι. τὸ δ' ἐρᾷ ἐθελούσιον ἐστίν·
ἕκαστος γοῦν τῶν καθ' ἑαυτὸν ἐρᾷ, ὥσπερ ἱματίων
καὶ ὑποδημάτων. Πῶς οὖν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ ἐθελού- 12
σιόν ἐστι τὸ ἐρασθῆναι, οὐ καὶ παύσασθαι ἐστὶν ὅταν
τις βούληται; ἀλλ' ἐγώ, ἔφη, ἐώρακα καὶ κλάοντας

ὑπὸ λύπης δι' ἔρωτα, καὶ δουλεύοντάς γε τοῖς ἐρω-
 μένοις καὶ μάλα κακὸν νομίζοντας πρὶν ἐρᾶν τὸ δου-
 λεύειν, καὶ διδόντας γε πολλὰ ὧν οὐ βέλτιον αὐτοῖς
 στέρεσθαι, καὶ εὐχομένους ὥσπερ καὶ ἄλλης τινὸς νό-
 σου ἀπαλλαγῆναι, καὶ οὐ δυναμένους μέντοι ἀπαλλάτ-
 τεσθαι, ἀλλὰ δεδεμένους ἰσχυροτέρᾳ ἀνάγκῃ ἢ εἰ ἐν
 σιδήρῳ ἐδέδευντο. παρέχουσι γοῦν ἑαυτοὺς τοῖς ἐρω-
 μένοις πολλὰ καὶ εἰκὴ ὑπηρετοῦντας· καὶ μέντοι οὐδ'
 ἀποδιδράσκουσιν ἐπιχειροῦσι, τοιαῦτα κακὰ ἔχοντες, ἀλλὰ
 καὶ φυλάττουσι τοὺς ἐρωμένους μὴ ποι ἀποδρῶσι.

- 13 Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπε πρὸς ταῦτα, Ποιοῦσι γάρ,
 ἔφη, ταῦτα· εἰσὶ μέντοι, ἔφη, οἱ τοιοῦτοι μοχθηροί·
 διόπερ οἶμαι καὶ εὐχονται μὲν αἰεὶ ὥς ἄθλιοι ὄντες
 ἀποθανεῖν, μυρίων δ' οὐσῶν μηχανῶν ἀπαλλαγῆς τοῦ
 βίου οὐκ ἀπαλλάττονται. οἱ αὐτοὶ δέ γε οὗτοι καὶ
 κλέπτειν ἐπιχειροῦσι καὶ οὐκ ἀπέχονται τῶν ἀλλοτρι-
 ων, ἀλλ' ἐπειδάν τι ἀρπάσωσιν ἢ κλέψωσιν, ὁρᾷς ὅτι
 σὺ πρῶτος, ὥς οὐκ ἀναγκαῖον <ὄν> τὸ κλέπτειν, αἰ-
 τιᾷ τὸν κλέπτοντα καὶ ἀρπάζοντα, καὶ οὐ συγγιγνώ-
 14 σκεις, ἀλλὰ κολάζεις. οὕτω μέντοι, ἔφη, καὶ οἱ καλοὶ
 οὐκ ἀναγκάζουσιν ἐρᾶν ἑαυτῶν οὐδὲ ἐφίεσθαι ἀνθρώ-
 πους ὧν μὴ δεῖ, ἀλλὰ τὰ μοχθηρὰ ἀνθρώπια πασῶν
 οἶμαι τῶν ἐπιθυμιῶν ἀκρατὴ ἐστὶ, κἄπειτα ἔρωτα αἰ-
 τιῶνται· οἱ δέ γε καλοὶ ἀγαθοὶ ἐπιθυμοῦντες καὶ
 χρυσίου καὶ ἵππων ἀγαθῶν καὶ γυναικῶν καλῶν, ὅμως
 πάντων τούτων δύνανται ἀπέχεσθαι ὥστε μὴ ἄπτεσθαι
 15 αὐτῶν παρὰ τὸ δίκαιον. ἐγὼ γοῦν, ἔφη, ταύτην ἐω-
 ρακῶς καὶ πάνυ καλῆς δοξάζσης μοι εἶναι ὅμως καὶ
 παρὰ σοὶ εἰμι καὶ ἱππεύω καὶ τᾶλλα τὰ ἐμοὶ προσή-
 16 κοντα ἀποτελῶ. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος· ἴσως γὰρ

θάττον ἀπῆλθες ἢ ἐν ὄσφ χρόνῳ ἔρως πέφυκε συσκευ-
 ᾶσθαι ἄνθρωπον. καὶ πυρὸς γάρ τοι ἔστι θιγόντα
 μὴ εὐθὺς κάεσθαι καὶ τὰ ξύλα οὐκ εὐθὺς ἀναλάμπει·
 ὁμως δ' ἔγωγε οὔτε πυρὸς ἐκὼν εἶναι ἄπτομαι οὔτε
 τοὺς καλοὺς εἰσορῶ. οὐδέ γε σοὶ συμβουλεύω, ἔφη,
 ὦ Ἀράσπα, ἐν τοῖς καλοῖς ἔαν τὴν ὕψιν ἐνδιατρί-
 βειν· ὥς τὸ μὲν πῦρ τοὺς ἀπτομένους κάει, οἱ δὲ κα-
 λοι καὶ τοὺς ἄπωθεν θεωμένους ὑφάπτουσιν, ὥστε
 αἰθεσθαι τῷ ἔρωτι. Θάρρει, ἔφη, ὦ Κύρς· οὐδ' ἔαν 17
 μηδέποτε παύσωμαι θεωόμενος, οὐ μὴ κρατηθῶ ὥστε
 ποιεῖν τι ὧν μὴ χρῆ ποιεῖν. Κάλλιστα, ἔφη, λέγεις·
 φύλαττε τοίνυν, ἔφη, ὥσπερ σε κελεύω καὶ ἐπιμέλου
 αὐτῆς· ἴσως γὰρ ἂν πάνν ἡμῖν ἐν καιρῷ γένοιτο αὕτη
 ἡ γυνή. τότε μὲν δὴ ταῦτα εἰπόντες διελύθησαν. 18

Ὁ δὲ νεανίσκος ἅμα μὲν ὀρῶν καλὴν τὴν γυναι-
 κα, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος τὴν καλοκάγαθίαν αὐτῆς,
 ἅμα δὲ θεωπεύων αὐτὴν καὶ οἰόμενος χαρίζεσθαι
 αὐτῇ, ἅμα δὲ αἰσθανόμενος οὐκ ἀχάριστον οὔσαν, ἀλλ'
 ἐπιμελομένην διὰ τῶν αὐτῆς οἰκετῶν ὥς καὶ εἰσιόντι
 εἰη αὐτῷ τὰ δέοντα καὶ εἴ ποτε ἀσθενήσειεν, ὥς μη-
 δενὸς ἐνδέοιτο, ἐκ πάντων τούτων ἡλίσκετο ἔρωτι, καὶ
 ἴσως οὐδὲν θαυμαστὸν ἔπασχε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕ-
 τως ἐπράττετο.

Βουλόμενος δὲ ὁ Κύρος ἐθελοντὰς μένειν μεθ' 19
 ἑαυτοῦ τοὺς τε Μήδους καὶ τοὺς συμμάχους, συνεκά-
 λεσε πάντας τοὺς ἐπικαιρίους· ἐπεὶ δὲ συνήλθον, ἔλεξε
 τοιαύδε. Ἄνδρες Μῆδοι καὶ πάντες οἱ παρόντες, ἐγὼ 20
 ὑμᾶς οἶδα σαφῶς ὅτι οὔτε χρημάτων δεόμενοι σὺν
 ἐμοὶ ἐξῆλθετε οὔτε Κναξάρῃ νομίζοντες τοῦτο ὑπερε-
 τεῖν, ἀλλ' ἐμοὶ βουλόμενοι τοῦτο χαρίζεσθαι καὶ ἐμὲ

τιμῶντες νυκτοπορεῖν καὶ κινδυνεύειν σὺν ἐμοὶ ἦθε-
 21 λήσατε. καὶ χάριν τούτων ἐγὼ ὑμῖν ἔχω μὲν, εἰ μὴ
 ἀδικῶ· ἀποδιδόναι δὲ οὐπω ἀξίαν δύναμιν ἔχειν μοι
 δοκῶ. καὶ τοῦτο μὲν οὐκ αἰσχύνομαι λέγων· τὸ δ'
 'Εὰν μένῃτε παρ' ἐμοί, ἀποδώσω, εὖ ἴστε, ἔφη, αἰ-
 σχυνοίμην ἂν εἰπεῖν· νομίζω γὰρ ἐμavτὸν εἰοικέναι λέ-
 γοντι ταῦτα ἔνεκα τοῦ ὑμᾶς μᾶλλον ἐθέλειν παρ' ἐμοὶ
 καταμένειν. ἀντὶ δὲ τούτου τάδε λέγω· ἐγὼ γὰρ ὑμῖν,
 κἂν ἤδη ἀπίητε Κναξάρα πειδόμενοι, ὅμως, ἂν ἀγα-
 θόν τι πράξω, πειράσομαι οὕτω ποιεῖν ὥστε καὶ ὑμᾶς
 22 ἐμὲ ἐπαινέειν. οὐ γὰρ δὴ αὐτός γε ἄπειμι, ἀλλὰ καὶ
 Ἵρκανίους οἷς τοὺς ὄρκους καὶ τὰς δεξιὰς ἔδωκα ἐμ-
 πεδώσω καὶ οὐποτε τούτους προδιδόνς ἀλώσομαι, καὶ
 τῷ νῦν διδόντι Γωβρύα καὶ τσίχη ἡμῖν καὶ χώραν καὶ
 δύναμιν πειράσομαι ποιεῖν μὴ μεταμελήσαι τῆς πρὸς
 23 ἐμὲ ὁδοῦ. καὶ τὸ μέγιστον δὴ, θεῶν οὕτω διδόντων
 περιφανῶς ἀγαθὰ καὶ φοβοίμην ἂν αὐτοὺς καὶ αἰσχυ-
 νοίμην ἀπολιπὼν ταῦτα εἰκῇ ἀπελθεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν
 οὕτως, ἔφη, ποιήσω· ὑμεῖς δὲ ὅπως γινώσκετε οὕτω
 24 καὶ ποιεῖτε, καὶ ἐμοὶ εἰπατε ὅτι ἂν ὑμῖν δοκῇ. ὁ μὲν
 οὕτως εἶπε.

Πρῶτος δ' ὁ φήσας ποτὲ συγγενῆς τοῦ Κύρου
 εἶναι εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ἔφη, ὦ βασιλεῦ· βασιλεὺς
 γὰρ ἔμοιγε δοκεῖς σὺ φύσει πεφυκέναι οὐδὲν ἥττον ἢ
 ὁ ἐν τῷ σμήνῃ φυόμενος τῶν μελιττῶν ἡγεμὼν· ἐκεί-
 νῳ τε γὰρ αἱ μέλιται ἐκούσαι μὲν κείθονται, ὅπου
 δ' ἂν μένῃ, οὐδεμία ἐντεῦθεν ἀπέρχεται· ἐὰν δὲ ποι-
 ἔξῃ, οὐδεμία αὐτοῦ ἀπολείπεται. οὕτω δεινὸς τις ἔρως
 25 αὐταῖς τοῦ ἄρχεσθαι ὑπ' ἐκείνου ἐγγίγνεται· καὶ πρὸς
 σὲ δὲ μοι δοκοῦσι παραπλησίως πως οἱ ἄνθρωποι

[οὕτω] διακεῖσθαι. καὶ γὰρ εἰς Πέρσας ὅτε παρ' ἡμῶν ἀπήεις, τίς Μήδων ἢ νέος ἢ γέρων σοῦ ἀπειλείφθη τὸ μὴ σοι ἀκολουθεῖν ἔστε Ἀστυάγης ἡμᾶς ἀπέστρεψεν; ἐπειδὴ δ' ἐκ Περσῶν βοηθὸς ἡμῖν ὠρμηθήσῃ, σχεδὸν αὐτὸν ἐωρῶμεν τοὺς φίλους σου πάντας ἐθελούσιους συνεπομένους. ὅτε δ' αὐτὴς δεῦρο στρατείας ἐπεθύμησας, πάντες σοι Μῆδοι ἐκόντες ἠκολούθησαν. νῦν δ' αὐτὸ οὕτως ἔχομεν ὥς σὺν μὲν σοὶ ὁμῶς καὶ 26 ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντες θαρροῦμεν, ἄνευ δὲ σοῦ καὶ οὐκαδὲ ἀπιέναι φοβούμεθα. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι ὅπως ποιήσουσιν αὐτοὶ ἐροῦσιν· ἐγὼ δέ, ὦ Κῦρε, καὶ ὧν ἐγὼ κρατῶ καὶ μενοῦμεν παρὰ σοὶ καὶ ὀρῶντες σὲ ἀνεξόμεθα καὶ καρτερήσομεν ὑπὸ σοῦ εὐεργετούμενοι.

Ἐπὶ τούτῳ ἔλεξεν ὁ Τιγράνης ὧδε· Σὺ, ἔφη, ὦ 27 Κῦρε, μήποτε θαυμάσης ἂν ἐγὼ σιωπῶ· ἡ γὰρ ψυχὴ, ἔφη, οὐχ ὥς βουλεύσουσα παρεσκεύασται ἀλλ' ὥς ποιήσουσα ὅ,τι ἂν παραγγέλλῃς. ὁ δὲ Ἐρκάνιος εἶπεν, 28 Ἄλλ' ἐγὼ μὲν, ὦ Μῆδοι, εἰ νῦν ἀπέλθοιτε, δαίμονος ἂν φαίην τὴν ἐπιβουλὴν εἶναι τὸ μὴ ἔᾶσαι ὑμᾶς μέγα εὐδαίμονας γενέσθαι· ἀνθρωπίνῃ δὲ γνώμῃ τίς ἂν ἡ φευγόντων πολέμιων ἀποτρέποιτο ἢ ὅπλα παραδιδόντων οὐκ ἂν λαμβάνοι ἢ ἑαυτοὺς διδόντων καὶ τὰ ἑαυτῶν οὐκ ἂν δέχοιτο, ἄλλως τε καὶ τοῦ ἡγεμόνος ἡμῖν ὄντος τοιούτου ὃς ἐμοὶ δοκεῖ, [ὥς] ὁμνυμι ὑμῖν πάντας τοὺς θεούς, εὐ ποιῶν ἡμᾶς μᾶλλον ἡδεσθαι ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν. ἐπὶ τούτῳ πάντες οἱ Μῆδοι τοιάδ' 29 ἔλεγον· Σὺ, ὦ Κῦρε, καὶ ἐξήγαγες ἡμᾶς καὶ οὐκαδὲ ὅταν ἀπιέναι καιρὸς δοκῇ, σὺν σοὶ ἡμᾶς ἄγε. ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα ἀκούσας ἐπηύξατο, Ἄλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, αἰτούμαι σε, δὸς τοὺς ἐμὲ τιμῶντας νικῆσαι με

30 εὖ ποιοῦντα. ἐκ τούτου ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἄλλους φυ-
λακὰς καταστήσαντας ἅμφ' αὐτοὺς ἤδη ἔχειν, τοὺς δὲ
Πέρσας διαλαβεῖν τὰς σκηνάς, τοῖς μὲν ἱππεῦσι τὰς
τούτοις πρεπούσας, τοῖς δὲ πεζοῖς τὰς τούτοις ἀρκού-
σας· καὶ οὕτω καταστήσασθαι ὅπως ποιοῦντες οἱ ἐν
ταῖς σκηναῖς πάντα τὰ δέοντα φέρωσιν εἰς τὰς τάξεις
τοῖς Πέρσαις καὶ τοὺς ἵππους τετραπνευμένους παρ-
έχωσι, Πέρσαις δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ἔργον ἢ τὰ πρὸς
τὸν πόλεμον ἐκπονεῖν. ταύτην μὲν οὖν οὕτω διήγον
τὴν ἡμέραν.

II. Πρῶ δ' ἀναστάντες ἐπορεύοντο πρὸς Γωβρύαν,
Κῦρος μὲν ἐφ' ἵππου καὶ οἱ Περσῶν ἱππεῖς γεγενη-
μένοι εἰς δισχιλίους· οἱ δὲ τὰ τούτων γέρεα καὶ τὰς
κοπίδας ἔχοντες ἐπὶ τούτοις εἶποντο, ἴσοι ὄντες τὸν
ἀριθμόν· καὶ ἡ ἄλλη δὲ στρατιὰ τεταγμένη ἐπορεύετο.
ἕκαστον δ' ἐκέλευσε τοῖς καινοῖς ἑαυτῶν θεράπουσιν
εἰπεῖν ὅτι ὅστις ἂν αὐτῶν ἢ τῶν ὀπισθοφυλάκων φαί-
νηται ὕπισθεν ἢ τοῦ μετώπου πρόσθεν εἴη ἢ κατὰ <τὰ>
πλάγια ἔξω τῶν ἐν τάξει ἰόντων ἀλίσκηται, κολασθή-
2 σεται. δευτερεῖοι δὲ ἅμφ' ἀείλην γίνονται πρὸς τῷ
Γωβρύου χωρίῳ, καὶ ὁρῶσιν ὑπερίσχυρόν τε τὸ ἔρυ-
μα καὶ ἐπὶ τῶν τειχῶν πάντα παρεσκευασμένα ὥς ἂν
κράτιστα ἀπομάχοιτο· καὶ βοῦς δὲ πολλοὺς καὶ πάμ-
πολλα πρόβατα ὑπὸ τὰ ἔρυμνα προσηγμένα ἐώρων.
3 πέμψας δ' ὁ Γωβρύας πρὸς τὸν Κῦρον ἐκέλευσε πε-
ριελάσαντα ἰδεῖν ἢ ἡ πρόσοδος εὐπετεστάτη, εἰσω δὲ
πέμψαι πρὸς ἑαυτὸν τῶν πιστῶν τινας, οἵτινες αὐτῷ
4 τὰ ἐνδον ἰδόντες ἀπαγγελοῦσιν. οὕτω δὴ ὁ Κῦρος
αὐτὸς μὲν τῷ ὄντι βουλόμενος ἰδεῖν εἴ που εἴη αἰρέ-
σιμον τὸ τεῖχος, εἴ ψευδὴς φαίνοιτο ὁ Γωβρύας, περι-

ήλαννε πάντοθεν, εώρα τε ισχυρότερα πάντα ἢ προσ-
 ελθεῖν· οὗς δ' ἐπεμψε πρὸς Γωβρύαν, ἀπήγγελλον τῷ
 Κύρῳ ὅτι τοσαῦτα εἴη ἐνδον ἀγαθὰ ὅσα ἐπ' ἀνθρώ-
 πων γενεάν, ὥς σφίσι δοκεῖν, μὴ ἂν ἐπιλιπεῖν τοὺς
 ἐνδον ὄντας. ὁ μὲν δὴ Κῦρος ἐν φροντίδι ἦν ὅ,τι 5
 ποτ' εἴη ταῦτα, ὁ δὲ Γωβρύας αὐτὸς τε ἐξῆι πρὸς
 αὐτὸν καὶ τοὺς ἐνδοθεν πάντας ἐξῆγε φέροντας οἶνον,
 ἄλφιστα, ἄλευρα, ἄλλους δὲ ἐλαύνοντας βοῦς, αἶγας,
 οἰς, σῶς, καὶ εἰ τι βρωτόν, πάντα ἱκανὰ προσήγον ὥς
 δειπνήσαι πᾶσαν τὴν σὺν Κύρῳ στρατιάν. οἱ μὲν δὴ 6
 ἐπὶ τούτῳ ταχθέντες διήρουν τε ταῦτα καὶ ἐδειπνο-
 ποιοῦν. ὁ δὲ Γωβρύας, ἐπεὶ πάντες αὐτῷ οἱ ἄνδρες
 ἔξω ἦσαν, εἰσιέναι τὸν Κῦρον ἐκέλευσεν ὅπως νομίζοι
 ἀσφαλέστατα. προεισπέμψας οὖν ὁ Κῦρος προσκόπους
 καὶ δύναμιν καὶ αὐτὸς οὕτως εἰσῆι. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν
 ἀναπεπταμένους τὰς πύλας ἔχων, παρεκάλει τοὺς φί-
 λους πάντας καὶ ἄρχοντας τῶν μεθ' ἑαυτοῦ. ἐπειδὴ 7
 δὲ ἐνδον ἦσαν, ἐκφέρων ὁ Γωβρύας φιάλας χρυσᾶς
 καὶ πρόχους καὶ κάλπιδας καὶ κόσμον παντοῖον καὶ
 θαρσεικοὺς ἀμέτρους τινὰς καὶ πάντα καλὰ πολλὰ, τέλος
 τὴν θυγατέρα, δεινὸν τι κάλλος καὶ μέγεθος, πενθι-
 κῶς δ' ἔχουσαν τοῦ ἀδελφοῦ τεθνηκότος, ἐξάγων ὧδε
 εἶπεν· Ἐγὼ σοι, ὦ Κῦρε, τὰ μὲν χρήματα ταῦτα δω-
 ροῦμαι, τὴν δὲ θυγατέρα ταύτην ἐπιτρέπω διαθέσθαι
 ὅπως ἂν σὺ βούλῃ· ἱκετεύομεν δέ, ἐγὼ μὲν καὶ πρό-
 σθεν τοῦ υἱοῦ, αὕτη δὲ νῦν τοῦ ἀδελφοῦ τιμωρὸν
 γενέσθαι σε.

Ὁ δὲ Κῦρος πρὸς ταῦτα εἶπεν, Ἄλλ' ἐγὼ σοὶ μὲν 8
 καὶ τότε ὑπεσχόμην ἀψευδοῦντός σου τιμωρήσειν εἰς
 δύναμιν· νῦν δὲ ὅτε ἀληθεύοντά σε ὀρῶ, ἤδη ὀφείλω

τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ ταύτῃ ὑπισχνοῦμαι τὰ αὐτὰ ταῦτα
 σὺν θεοῖς ποιήσειν. καὶ τὰ μὲν χρήματα ταῦτα, ἔφη,
 ἐγὼ μὲν δέχομαι, δίδωμι δ' αὐτὰ τῇ παιδί ταύτῃ κά-
 κεινω ὃς ἂν γήμῃ αὐτήν. ἐν δὲ δῶρον ἄπειμι ἔχων
 παρὰ σοῦ ἀνδ' οὐ οὐδ' ἂν τὰ ἐν Βαβυλῶνι, [ἐκεῖ
 9 πλεῖστά ἐστιν,] οὐδὲ τὰ πανταχοῦ [ἀντὶ τούτου οὐ σύ
 μοι δεδώρησαι] ἥδιον ἂν ἔχων ἀπέλθοιμι. καὶ ὁ Γω-
 βρούας θαυμάσας τε τί τοῦτ' εἴη καὶ ὑποπιεύσας μὴ
 τὴν θυγατέρα λέγοι, οὕτως ἤρετο· Καὶ τί τοῦτ' ἐστίν,
 ἔφη, ὦ Κῦρε; καὶ ὁ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ὅτι, ἔφη,
 ἐγὼ, ὦ Γωβρούα, πολλοὺς μὲν οἶμαι εἶναι ἀνθρώπους
 οἳ οὔτε ἀσεβεῖν ἂν ἐθέλοιεν οὔτε ἀδικεῖν οὔτε ἂν
 ψεύδοιντο ἐκόντες εἶναι· διὰ δὲ τὸ μηδένα αὐτοῖς ἡθε-
 λημέναι προέσθαι μήτε χρήματα πολλὰ μήτε τυραννί-
 δα μήτε τείχη ἐρυμνὰ μήτε τέκνα ἀξίεραστα, ἀποθνή-
 10 σκουσι πρότερον πρὶν δῆλοι γίνεσθαι οἳ οἱ ἦσαν· ἐμοὶ
 δὲ σὺ νυνὶ καὶ τείχη ἐρυμνὰ καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν
 καὶ δύναμιν τὴν σὴν καὶ θυγατέρα ἀξιόκτητον ἐγγει-
 ρίσας πεποιθήκας με δῆλον γενέσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις
 ὅτι οὗτ' ἂν ἀσεβεῖν περὶ ξένους ἐθέλοιμι οὗτ' ἂν ἀδι-
 κεῖν χρημάτων ἔνεκα οὔτε συνθήκας ἂν ψευδοίμην
 11 ἐκὼν εἶναι. τούτων ἐγὼ, εὖ ἴσθι, ἕως ἂν ἀνὴρ δί-
 καιος ὦ καὶ δοκῶν εἶναι τοιοῦτος ἐπαινῶμαι ὑπ' ἀν-
 θρώπων, οὐποτ' ἐπιλήσομαι, ἀλλὰ πειράσομαί σε ἀν-
 12 τιτιμῆσαι πᾶσι τοῖς καλοῖς. καὶ ἀνδρὸς δ', ἔφη, τῇ
 θυγατρὶ μὴ φοβοῦ ὥς ἀπορήσεις ἀξίου ταύτης· πολλοὶ
 γὰρ κἀγαθοὶ φίλοι εἰσὶν ἐμοί· ὧν τις γαρμεὶ ταύτην·
 εἰ μέντοι χρήμαθ' ἔξει τοσαῦτα ὅσα σὺ δίδως ἢ καὶ
 ἄλλα πολλαπλάσια τούτων, οὐκ ἂν ἔχοιμι εἰπεῖν· σὺ
 μέντοι εὖ ἴσθι ὅτι εἰσὶ τινες αὐτῶν οἳ ὧν μὲν σὺ δι-

δως χρημάτων οὐδὲ μικρὸν τούτων ἔνεκά σε μᾶλλον
 θαυμάξουσιν· ἐμὲ δὲ ζηλοῦσι νυνὶ καὶ εὐχονται πᾶσι
 θεοῖς γενέσθαι ποτὲ ἐπιδείξασθαι ὥς πιστοὶ μὲν εἶσιν
 οὐδὲν ἤττον ἐμοῦ τοῖς φίλοις, τοῖς δὲ πολεμίοις ὥς
 οὐποτ' ἂν ὑφείντο ζῶντες, εἰ μὴ τις θεὸς βλάπτοι·
 ἀντὶ δ' ἀρετῆς καὶ δόξης ἀγαθῆς ὅτι οὐδ' ἂν τὰ Σύ-
 ρων πρὸς τοῖς σοῖς καὶ Ἀσσυρίων πάντα προέλοιτο·
 τοιούτους ἄνδρας εὖ ἴσθι ἐνταῦθα καθημένους. καὶ ὁ 13
 Γωβρύας εἶπε γελᾶσας, Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ Κῦ-
 ρε, δεῖξον δὴ μοι ποῦ οὗτοί εἰσιν, ἵνα σε τούτων τι-
 νὰ αἰτέσωμαι παῖδά μοι γενέσθαι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν,
 Οὐδὲν ἐμοῦ σε δεήσει πυνθάνεσθαι, ἀλλ' ἂν σὺν ἡμῖν
 ἔκη, αὐτὸς σὺ ἔξεις καὶ ἄλλω δεικνύναι αὐτῶν ἕκαστον.

Τοσαῦτ' εἰπὼν δεξιάν τε λαβὼν τοῦ Γωβρύα καὶ 14
 ἀναστὰς ἐξῆει, καὶ τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἐξῆγεν ἅπαντας·
 καὶ πολλὰ δεομένου τοῦ Γωβρύα ἔνδον δειπνεῖν οὐκ
 ἠθέλησεν, ἀλλ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐδείπνει καὶ τὸν
 Γωβρύαν σύνδειπνον παρέλαβεν. ἐπὶ στιβάδος δὲ κα- 15
 τακλινεῖς ἦρτο αὐτὸν ὧδε· Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα,
 πότερον οἶσι σοὶ εἶναι πλείω ἢ ἐκάστῳ ἡμῶν στρώ-
 ματα; καὶ ὃς εἶπεν, Ὑμῖν νῆ Δί' εὖ οἶδ' ὅτι, ἔφη,
 καὶ στρώματα πλείω ἐστὶ καὶ κλῖναι, καὶ οἰκία γε πο-
 λὺ μείζων ἢ ὑμετέρα τῆς ἐμῆς, οἳ γε οἰκία μὲν χρη-
 σθε γῆ τε καὶ οὐρανῷ, κλῖναι δ' ὑμῖν εἰσιν ὁπόσαι
 εἶναι γένοιunt' ἂν ἐπὶ γῆς· στρώματα δὲ νομίζετε οὐχ
 ὅσα πρόβατα φύει [ἔρια], ἀλλ' ὅσα ὄρη τε καὶ πεδιά
 ἀνίησι. τὸ μὲν δὴ πρῶτον συνδειπνῶν αὐτοῖς ὁ Γω-
 βρύας καὶ ὁρῶν τὴν φαυλότητα τῶν παρατιθεμένων 16
 βρωμάτων πολὺ σφᾶς ἐνόμιζεν ἐλευθεριωτέρους εἶναι
 αὐτῶν· ἐπεὶ δὲ κατενόησε τὴν μετριότητα τῶν συσσί- 17

των· ἐπ' οὐδενὶ γὰρ βρώματι οὐδὲ πώματι Πέρσης
 ἀνὴρ τῶν πεπαιδευμένων οὐτ' ἂν ὕμνασιν ἐκπεπλη-
 μένος καταφανῆς γένοιτο οὔτε ἀρπαγῇ οὔτε τῷ νῷ μὴ
 οὐχὶ προσκοπεῖν ἄπερ ἂν καὶ μὴ ἐπὶ σίτῳ ᾖν· ἀλλ'
 ὥσπερ οἱ ἱππικοὶ διὰ τὸ μὴ ταράττεσθαι ἐπὶ τῶν ἱπ-
 πων δύνανται ἅμα ἱππεύοντες καὶ ὄρεᾶν καὶ ἀκούειν
 καὶ λέγειν τὸ δέον, οὕτω κἀκεῖνοι ἐν τῷ σίτῳ οἴονται
 δεῖν φρόνιμοι καὶ μέτριοι φαίνεσθαι· τὸ δὲ κεκινή-
 σθαι ὑπὸ τῶν βρωμάτων καὶ τῆς πόσεως πάνυ αὐτοῖς
 18 ὕκον [καὶ θηριῶδες] δοκεῖ εἶναι· ἐνενόησε δὲ αὐτῶν
 καὶ ὥς ἐπηρώτων ἀλλήλους τοιαῦτα οἷα ἐρωτηθῆναι
 ἥδιον ἢ μὴ καὶ ἔσκωπτον οἷα σκωφθῆναι ἥδιον ἢ μὴ·
 ἅ τε ἔπαιζον ὥς πολὺ μὲν ὕβρεως ἀπῆν, πολὺ δὲ τοῦ
 αἰσχρόν τι ποιεῖν, πολὺ δὲ τοῦ χαλεπαίνεσθαι πρὸς
 19 ἀλλήλους. μέγιστον δ' αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι τὸ ἐν στρα-
 τεῖᾳ ὄντας τῶν εἰς τὸν αὐτὸν κίνδυνον ἐμβαινόντων
 20 μὴδενὸς οἶεσθαι δεῖν πλείω παρατίθεσθαι, ἀλλὰ τοῦ-
 το νομίζειν ἡδίστην εὐωχίαν εἶναι τοὺς συμμάχεσθαι
 20 μέλλοντας ὅτι βελτίστους παρασκευάζειν. ἡνίκα δὲ
 Γωβρύας ὥς εἰς οἶκον ἀπὶ τῶν ἀνίστατο, εἰπεῖν λέγε-
 ται, Οὐκέτι θαυμάζω, ὦ Κῦρε, εἰ ἐκπώματα μὲν καὶ
 ἱμάτια καὶ χρυσίον ἡμεῖς ὑμῶν πλείονα κεκτήμεθα, αὐ-
 τοὶ δὲ ἐλάττονος ὑμῶν ἄξιοί ἐσμεν. ἡμεῖς μὲν γὰρ
 ἐπιμελούμεθα ὅπως ἡμῖν ταῦτα ὥς πλεῖστα ἔσται, ὑμεῖς
 δὲ μοι δοκεῖτε ἐπιμέλεσθαι ὅπως αὐτοὶ ὥς βέλτιστοι
 ἔσεσθε. ὁ μὲν ταῦτ' εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος, "Αγ", ἔφη,
 21 ὦ Γωβρύα, ὅπως πρὸν παρέσει ἔχων τοὺς ἱππείας ἐξω-
 πλισμένους, ἵνα καὶ τὴν δύναμίν σου ἴδωμεν, καὶ ἅμα
 διὰ τῆς σῆς χώρας ἄξεις ἡμᾶς, ὅπως ἂν εἰδῶμεν ἅ τε
 δεῖ φίλια καὶ πολέμια ἡμᾶς νομίζειν.

Τότε μὲν δὴ ταῦτ' εἰπόντες ἀπῆλθον ἐκάτερος 22
ἐπὶ τὰ προσηκόντα.

Ἐπεὶ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, παρῆν ὁ Γωβρύας ἔχων
τοὺς ἱππέας, καὶ ἡγεῖτο. ὁ δὲ Κῦρος, ὥσπερ προσ-
ῆκει ἀνδρὶ ἄρχοντι, οὐ μόνον τῷ πορεύεσθαι τὴν ὁδὸν
προσείχε τὸν νοῦν, ἀλλ' ἅμα προϊὼν ἐπεσκοπεῖτο εἴ
τι θανάτῳ εἴη τοὺς πολεμίους ἀσθενεστέρους ποιεῖν
ἢ αὐτοὺς ἰσχυροτέρους. καλέσας οὖν τὸν Ἑρκάνιον 23
καὶ τὸν Γωβρύαν, τούτους γὰρ ἐνόμιζεν εἰδέναι μά-
λιστα ὧν αὐτὸς ᾤετο δεῖσθαι μαθεῖν, Ἐγὼ τοι, ἔφη,
ὦ ἄνδρες φίλοι, οἶμαι σὺν ὑμῖν ἂν ὥς πιστοῖς βου-
λευόμενος περὶ τοῦ πολέμου τοῦδε οὐκ ἂν ἑξαμαρτά-
νειν· ὁρῶ γὰρ ὅτι μᾶλλον ὑμῖν ἢ ἐμοὶ σκεπτέον ὅπως
ὁ Ἀσσύριος ἡμῶν μὴ ἐπικρατήσῃ. ἐμοὶ μὲν γάρ, ἔφη,
τῶνδε ἀποσφαλέντι ἔστιν ἴσως καὶ ἕλλη ἀποστροφή·
ὑμῖν δ', εἰ οὗτος ἐπικρατήσῃ, ὁρῶ ἅμα πάντα τὰ ὄν-
τα ἀλλότρια γιγνόμενα. καὶ γὰρ ἐμοὶ μὲν πολέμιός 24
ἔστιν, οὐκ ἐμὲ μισῶν, ἀλλ' οἶόμενος ἀσύμφορον ἑαν-
τῷ μεγάλους εἶναι ἡμᾶς, καὶ στρατεύει διὰ τοῦτο ἐφ'
ἡμᾶς· ὑμᾶς δὲ καὶ μισεῖ, ἀδικεῖσθαι νομίζων ὑφ' ὑμῶν.
πρὸς ταῦτα ἀπεκρίναντο ἀμφοτέροι κατὰ ταῦτα περαι-
νεῖν ὅτι μέλλει, ὥς ταῦτ' εἰδόσι σφίσι καὶ μέλον αὐ-
τοῖς ἰσχυρῶς ὅπη τὸ μέλλον ἀποβήσοιτο.

Ἐνταῦθα δὴ ἤρξατο ὧδε· Λέξατε δὴ μοι, ἔφη, 25
ὑμᾶς νομίζει μόνους πολεμικῶς ἔχειν ὁ Ἀσσύριος πρὸς
ἑαυτόν, ἢ ἐπίστασθε καὶ ἕλλον τινὰ αὐτῷ πολέμιον;
Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ἑρκάνιος, πολεμιώτατοι μὲν εἴ-
σιν αὐτῷ Καδούσιοι, ἔθνος πολὺ τε καὶ ἄλκιμον· Σά-
και γε μὴν ὁμοροὶ ἡμῖν, οἳ κακὰ πολλὰ πεπόνθασιν
ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου· ἐπειρᾶτο γὰρ κάκείνους ὥσπερ καὶ

26 ἡμᾶς καταστρέψασθαι. Οὐκοῦν, ἔφη, οἴεσθε νῦν αὐ-
 τοὺς ἀμφοτέρους ἡδέως ἂν ἐπιβῆναι μεθ' ἡμῶν τῷ
 Ἀσσυρίῳ; ἔφασαν καὶ σφόδρ' ἄν, εἰ πῇ γε θύναιντο
 συμμίζαι. Τί δ', ἔφη, ἐν μέσῳ ἐστὶ τοῦ συμμίζαι;
 Ἀσσύριοι, ἔφασαν, τὸ αὐτὸ ἔθνος δι' οὐπερ νυνὶ πορ-
 27 εῦει. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἤκουσεν ὁ Κῦρος, Τί γάρ, ἔφη,
 ὦ Γωβρύα, οὐ σὺ τοῦ νειανίσκου τούτου ὃς νῦν εἰς
 τὴν βασιλείαν καθέστηκεν ὑπερηφανίαν πολλήν τινα
 τοῦ τρόπου κατηγορεῖς; Τοιαῦτα γάρ, οἶμαι, ἔφη ὁ
 Κῦρος, εἰς σὲ μόνον τοιοῦτος ἐγένετο ἢ καὶ εἰς ἄλ-
 28 λους τινάς; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Γωβρύας, καὶ εἰς ἄλλους
 γε· ἀλλὰ τοὺς μὲν ἀσθενοῦντας οἷα ὑβρίζει τί δεῖ λέ-
 γειν; ἐνὸς δὲ ἀνδρὸς πολὺ δυνατωτέρου ἢ ἐγὼ νῖόν,
 καὶ ἐκείνου ἑταῖρον ὄντα ὥσπερ τὸν ἐμόν, συμπίνον-
 τα παρ' ἐαυτῷ συλλαβὼν ἐξέτεμεν, ὥς μὲν τινες ἔφα-
 σαν, ὅτι ἡ παλλακὴ αὐτοῦ ἐπήγεσεν αὐτὸν ὥς καλὸς
 εἶη καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν αὐτῷ γυναῖκα ἔσε-
 σθαι· ὥς δὲ αὐτὸς νῦν λέγει, ὅτι ἐπείρασεν αὐτοῦ
 τὴν παλλακίδα. καὶ νῦν οὗτος εὐνοῦχος μὲν ἐστὶ, τὴν
 29 δ' ἀρχὴν ἔχει, ἐπεὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Οὐκ-
 οῦν, ἔφη, οἶει ἂν καὶ τοῦτον ἡδέως ἡμᾶς ἰδεῖν, εἰ
 οἶοιτο ἐαυτῷ βοηθοὺς ἂν γενέσθαι; Εὐ μὲν οὖν, ἔφη,
 οἶδα, ὁ Γωβρύας· ἀλλ' ἰδεῖν τοι αὐτὸν χαλεπὸν ἐστίν,
 ὦ Κῦρε. Πῶς; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι εἰ μέλλει τις ἐκεί-
 νῳ συμμίζειν, παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα δεῖ παρ-
 30 ιέναι. Τί οὖν, ἔφη, τοῦτο χαλεπόν; Ὅτι νῆ Δί', ἔφη
 ὁ Γωβρύας, οἶδα ἐξελθοῦσαν <ἂν> δύναιμιν ἐξ αὐτῆς
 πολλαπλασίαν ἥς σὺ ἔχεις νῦν· εὐ δ' ἴσθι ὅτι καὶ δι'
 αὐτὸ τοῦτο ἡττόν σοι νῦν ἢ τὸ πρότερον Ἀσσύριοι

καὶ τὰ ὅπλα ἀποφέρουσι καὶ τοὺς ἵππους ἀπάγουσιν, ὅτι τοῖς ἰδοῦσιν αὐτῶν ὀλίγη ἐδοξεν εἶναι ἢ σὴ δύναμης· καὶ ὁ λόγος οὗτος πολλὸς ἤδη ἔσπαρται· δοκεῖ δέ μοι, ἔφη, βέλτιον εἶναι φυλαττομένους πορεύεσθαι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ Γωβρῦου τοιαῦτα τοι-³¹ ᾗδε πρὸς αὐτὸν ἔλεξε. Καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν, ὦ Γωβρῦα, κελεύων ὥς ἀσφαλέστατα τὰς πορείας ποιέσθαι. ἔγωγ' οὖν σκοπῶν οὐ δύναμαι ἐννοῆσαι ἀσφαλεστέραν οὐδεμίαν πορείαν ἡμῖν τοῦ πρὸς αὐτὴν Βαβυλῶνα ἰέναι, εἰ ἐκεῖ τῶν πολεμίων ἐστὶ τὸ κράτιστον. πολλοὶ μὲν γάρ εἰσιν, ὥς σὺ φῆς· εἰ δὲ θαρρήσουσι, καὶ δεινοὶ ἡμῖν, ὥς ἐγὼ φημι, ἔσονται. μὴ ὀρῶντες³² μὲν οὖν ἡμᾶς, ἀλλ' οἰόμενοι ἀφανεῖς εἶναι διὰ τὸ φοβεῖσθαι ἐκείνους, σάφ' ἴσθι, ἔφη, ὅτι τοῦ μὲν φόβου ἀπαλλάσσονται ὅς αὐτοῖς ἐνεγένετο, θάρρος δ' ἐμφύσεται ἀντὶ τούτου τοσούτῳ μείζον ὅσῳ ἂν πλείονα χρόνον ἡμᾶς μὴ ὀρῶσιν· ἦν δὲ ἤδη ἴωμεν ἐπ' αὐτούς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν εὐρήσομεν ἔτι κλάοντας τοὺς ἀποθανόντας ὅφ' ἡμῶν, πολλοὺς δ' ἔτι τραύματα ἐπιδεδεμένους ἢ ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἔλαβον, πάντας δ' ἔτι μεμνημένους τῆς μὲν τοῦδε τοῦ στρατεύματος τόλμης, τῆς δ' αὐτῶν φυχῆς τε καὶ συμφορᾶς. εὖ δ' ἴσθι,³³ ἔφη, ὦ Γωβρῦα, [ἵνα καὶ τοῦτ' εἰδῆς,] οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι, ὅταν μὲν θαρρῶσιν, ἀνυπόστατον τὸ φρόνημα παρέχονται· ὅταν δὲ δειδῶσιν, ὅσῳ ἂν πλείους ᾧσι, τοσούτῳ μείζω καὶ ἐκπεπληγμένον μᾶλλον τὸν φόβον κέκτηνται. ἐκ πολλῶν μὲν γὰρ καὶ κακῶν λό-³⁴γων ἡϋξημένος αὐτοῖς πάρεστιν, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ ποιηρῶν σχημάτων, ἐκ πολλῶν δὲ καὶ δυσθύμων τε καὶ ἐξεστηκῶτων προσώπων ἡθροισται. ὥσθ' ὑπὸ τοῦ

μεγέθους οὐ ῥάδιον αὐτόν ἐστιν οὔτε λόγοις κατασβέσαι οὔτε προσάγοντα πολεμίοις μένος ἐμβαλεῖν οὔτε ἀπάγοντα ἀναθρέψαι τὸ φρόνημα, ἀλλ' ὅσῳ ἂν μᾶλλον αὐτοῖς θαρρεῖν παρακελεύῃ, τοσούτῳ ἐν δεινότη-
 35 ροις ἡγοῦνται εἶναι. ἐκεῖνο μέντοι νῆ Δί', ἔφη, σκεψάμεθα ἀκριβῶς ὅπως ἔχει. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦδε αἱ νῆκαι ἔσονται ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἔργοις ὁπότεροι ἂν πλείονα ὄχλον ἀπαριθμήσωσιν, ὀρθῶς καὶ σὺ φοβεῖ περὶ ἡμῶν καὶ ἡμεῖς τῷ ὄντι ἐν δεινοῖς ἐσμεν· εἰ μέντοι ὥσπερ πρόσθεν διὰ τοὺς εὐ μαχομένους ἔτι καὶ νῦν αἱ μάχαι κρίνονται, θαρρῶν οὐδὲν ἂν σφαλείης· πολὺ μὲν γὰρ σὺν τοῖς θεοῖς πλείονας εὐρήσεις παρ' ἡμῖν τοὺς θέλοντας μάχεσθαι ἢ παρ' ἐκείνοις·
 36 ὥς δ' ἔτι μᾶλλον θαρρήσῃς, καὶ τόδε κατανόησον· οἱ μὲν γὰρ πολέμιοι πολὺ μὲν ἐλάττονές εἰσι νῦν ἢ πρὶν ἡττηθῆναι ὑφ' ἡμῶν, πολὺ δ' ἐλάττονες ἢ ὅτε ἀπέδρασαν ἡμᾶς· ἡμεῖς δὲ καὶ μείζονες νῦν, ἐπεὶ νενικήκαμεν, καὶ ἰσχυρότεροι, ἐπεὶ ὑμεῖς ἡμῖν προσεγένεσθε· μὴ γὰρ ἔτι ἀτίμαζε μὴδὲ τοὺς σοῦς, ἐπεὶ σὺν ἡμῖν εἰσι· σὺν γὰρ τοῖς νικῶσι, σάφ' ἴσθι, ὧ
 37 Γωβρύα, θαρροῦντες καὶ οἱ ἀκόλουθοι ἔπονται. μὴ λανθανέντω δέ σε μὴδὲ τοῦτο, ἔφη, ὅτι ἔξεστι μὲν τοῖς πολεμίοις καὶ νῦν ἰδεῖν ἡμᾶς· γοργότεροι δέ, σάφ' ἴσθι, οὐδαμῶς ἂν αὐτοῖς φανείημεν ἢ ἰόντες ἐπ' ἐκείνους. ὥς οὖν ἐμοῦ ταῦτα γινώσκοντος ἄγε ἡμᾶς εὐθὺς [τὴν ἐπὶ] Βαβυλῶνος.

III. Οὕτω μὲν δὴ πορευόμενοι τεταρταῖοι πρὸς τοῖς ὁρίοις τῆς Γωβρύου χώρας ἐγένοντο. ὥς δὲ ἐν τῇ πολεμίᾳ ἦν, κατέστησε λαβὼν ἐν τάξει μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς τε πεζοὺς καὶ τῶν ἱππέων ὅσους ἐδόκει καλῶς αὐτῷ

ἔχειν· τοὺς δ' ἄλλους ἱππέας ἀφῆκε καταθεῖν, καὶ ἐκέ-
 λευσε τοὺς μὲν ὅπλα ἔχοντας κατακαίνειν, τοὺς δ'
 ἄλλους καὶ πρόβατα ὅσα ἂν λάβωσι πρὸς αὐτὸν ἔγειν.
 ἐκέλευσε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας συγκαταθεῖν· καὶ ἦκον
 πολλοὶ μὲν αὐτῶν κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἱππων,
 πολλοὶ δὲ καὶ λείαν πλείστην ἄγοντες. ὥς δὲ παρῆν 2
 ἡ λεία, συγκαλέσας τοὺς τε τῶν Μήδων ἄρχοντας καὶ
 τῶν Ἰρκανίων καὶ τοὺς ὁμοτίμους ἐλεξεν ὧδε. Ἄν-
 δρες φίλοι, ἐξένισεν ἡμᾶς ἅπαντας πολλοῖς ἀγαθοῖς
 Γωβρύας. εἰ οὖν, ἔφη, τοῖς θεοῖς ἐξελόντες τὰ νομι-
 ζόμενα καὶ τῇ στρατιᾷ τὰ ἱκανὰ τὴν ἄλλην τούτῳ δοί-
 ημεν λείαν, ἄρ' ἔν, ἔφη, καλὸν ποιήσαιμεν τῷ εὖ-
 θύς φανεροὶ εἶναι ὅτι καὶ τοὺς εὖ ποιοῦντας πειρώ-
 μεθα νικᾶν εὖ ποιοῦντες; ὥς δὲ τοῦτ' ἤκουσαν, πάν- 3
 τες μὲν ἐπήνουν, πάντες δ' ἐνεκωμίαζον· εἷς δὲ καὶ
 ἐλεξεν ὧδε· Πάνυ, ἔφη, ὦ Κῦρε, τοῦτο ποιήσωμεν·
 καὶ γὰρ μοι δοκεῖ, ἔφη, ὁ Γωβρύας πτωχοὺς τινὰς
 ἡμᾶς νομίζειν, ὅτι οὐ δαρεικῶν μεστοὶ ἤκομεν οὐδὲ
 ἐκ χρυσῶν πίνομεν φιαλῶν· εἰ δὲ τοῦτο ποιήσομεν,
 γνολή ἔν, ἔφη, ὅτι ἔστιν ἐλευθερίους εἶναι καὶ ἄνευ
 χρυσοῦ. Ἄγε δὴ, ἔφη, τὰ τῶν θεῶν ἀποδόντες τοῖς 4
 μάχοις καὶ ὅσα τῇ στρατιᾷ ἱκανὰ ἐξελόντες τᾶλλα κα-
 λέσαντες τὸν Γωβρύαν δότε αὐτῷ· οὕτω δὴ λαβόντες
 ἐκεῖνοι ὅσα ἔδει τᾶλλα ἔδοσαν τῷ Γωβρύᾳ.

Ἐκ τούτου δὴ ἦει πρὸς Βαβυλῶνα παραταξάμε- 5
 νος ὥσπερ ὅτε ἡ μάχη ἦν. ὥς δ' οὐκ ἀντεξῆσαν οἱ
 Ἀσσύριοι, ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν προσελά-
 σαντα εἰπεῖν ὅτι εἰ βούλεται ὁ βασιλεὺς ἐξίων ὑπὲρ
 τῆς χώρας μάχεσθαι, κἂν αὐτὸς σὺν ἐκείνῳ μάχοιτο·
 εἰ δὲ μὴ ἀμυνεῖ τῇ χώρᾳ, ὅτι ἀνάγκη τοῖς κρατοῦσι

- 6 πείθεσθαι. ὁ μὲν δὴ Γωβρύας προσελάσας ἐνθα ἀσφαλὲς ἦν ταῦτα εἶπεν, ὁ δ' αὐτῷ ἐξέπεμψεν ἀποκρινόμενον τοιάδε· Δεσπότης ὁ σὸς λέγει, ὦ Γωβρύα, Οὐχ ὅτι ἀπέκτεινά σου τὸν υἱὸν μεταμέλει μοι, ἀλλ' ὅτι οὐ καὶ σὲ προσαπέκτεινα. μάχεσθαι δὲ ἔαν βούλησθε, ἡμετε εἰς τριακοστὴν ἡμέραν· νῦν δ' οὐπω ἡμῖν σχο-
- 7 λή· ἔτι γὰρ παρασκευαζόμεθα. ὁ δὲ Γωβρύας εἶπεν, Ἀλλὰ μήποτε σοι λήξειεν αὕτη ἡ μεταμέλεια· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνιῶ σέ τι, ἐξ οὗ αὕτη σε ἡ μεταμέλεια ἔχει.
- 8 Ὁ μὲν δὴ Γωβρύας ἀπήγγειλε τὰ τοῦ Ἀσσυρίου· ὁ δὲ Κῦρος ἀκούσας ταῦτα ἀπήγαγε τὸ στράτευμα· καὶ καλέσας τὸν Γωβρύαν εἶπέ μοι, ἔφη, οὐκ ἔλεγες μέντοι σὺ ὅτι τὸν ἐκτιμηθέντα ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου οἶει ἂν σὺν ἡμῖν γενέσθαι; Εὖ μὲν οὖν, ἔφη, δοκῶ εἰδέναι· πολλὰ γὰρ δὴ ἔργωγε κάκεινος ἐπαρρησιασάμεθα
- 9 πρὸς ἀλλήλους. Ὅποτε τοίνυν σοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν, πρόσθι πρὸς αὐτόν· καὶ πρῶτον μὲν οὕτω ποιεῖ ὅπως ἂν αὐτοὶ λάθρα συνῆτε· ἐπειδὴν δὲ συγγένῃ αὐτῷ, ἔαν γνῶς αὐτὸν φίλον βουλόμενον εἶναι, τοῦτο δεῖ μηχανᾶσθαι ὅπως λάθῃ φίλος ὢν ἡμῖν· οὔτε γὰρ ἂν φίλους τις ποιήσειεν ἄλλως πῶς πλείω ἀγαθὰ ἐν πολέμῳ ἢ πολέμιος δοκῶν εἶναι οὔτ' ἂν ἐχθροὺς πλείω
- 10 τις βλάβειεν ἄλλως πῶς ἢ φίλος δοκῶν εἶναι. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Γωβρύας, οἶδ' ὅτι καὶ νῦν πρίαιτο Γαδάτας τὸ μέγα τι ποιῆσαι κακὸν τὸν νῦν βασιλέα Ἀσσυρίων. ἀλλ' ὅτι ἂν δύναιτο, τοῦτο δεῖ καὶ ἡμᾶς σκοπεῖν.
- 11 Λέγε δὴ μοι, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰς τὸ φρονέριον τὸ πρὸ τῆς χώρας, ὃ φατε Ἐρκανίοις τε καὶ Σάκαις ἐπιτετεχίσθαι τῇδε τῇ χώρᾳ πρόβολου εἶναι τοῦ πολέμου, ἄρ' ἂν, ἔφη, οἶει ὑπὸ τοῦ φρουράρχου παρεθῆναι τὸν

εὐνοῦχον ἐλθόντα σὺν δυνάμει; Σαφῶς γ', ἔφη ὁ
 Γωβρύας, εἴπερ ἀνύποκτος ὢν, ὥσπερ νῦν ἐστίν, ἀφί-
 κωτο πρὸς αὐτόν. Οὐκοῦν, ἔφη, ἀνύποκτος ἂν εἴη, ¹²
 εἰ προσβάλοιμι μὲν ἐγὼ πρὸς τὰ χωρία αὐτοῦ ὥς λα-
 βεῖν βουλόμενος, ἀπομάχοιτο δὲ ἐκεῖνος ἀνὰ κράτος·
 καὶ λάβοιμι μὲν αὐτοῦ τι ἐγώ, ἀντιλάβοι δὲ καὶ ἐκεῖνος
 ἡμῶν ἢ ἄλλους τινὰς ἢ καὶ ἀγγέλους πεμπομένους
 ὑπ' ἐμοῦ πρὸς τούτους οὓς φάτε πολεμίους τῷ Ἀσσυ-
 ρίῳ εἶναι· καὶ οἱ μὲν ληφθέντες λέγοιεν ὅτι ἐπὶ στρα-
 τευμα ἀπέρχονται καὶ κλίμακας ὥς ἐπὶ τὸ φρουρίον
 ἄξοντες, ὁ δ' εὐνοῦχος ἀκούσας προσποιήσαιοτο προ-
 αγγελῆναι βουλόμενος ταῦτα παρεῖναι. καὶ ὁ Γωβρύας ¹³
 εἶπεν ὅτι οὕτω μὲν γιγνομένων σαφῶς παρεῖη ἂν αὐ-
 τόν, καὶ δεοίτῳ γ' ἂν αὐτοῦ μέναι ἕως ἀπέλθοις.
 Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Κῦρος, εἰ γε ἅπαξ εἰσέλθοι, δύναιτ'
 ἂν ἡμῖν ὑποχείριον ποιῆσαι τὸ χωρίον; Εἰκὸς γοῦν, ¹⁴
 ἔφη ὁ Γωβρύας, τὰ μὲν ἔνδον ἐκείνου συμπαρασκευ-
 ἀζοντος, τὰ δ' ἔξωθεν σοῦ ἰσχυρότερα προσάγοντος.
 Ἰθι οὖν, ἔφη, καὶ πειρῶ ταῦτα διδάξας καὶ διαπρα-
 ξάμενος παρεῖναι· πιστὰ δὲ αὐτῷ οὐκ ἂν μείζω οὗτ'
 εἰκοις οὔτε δαίξαις ὢν αὐτὸς σὺ τυγχάνεις παρ' ἡμῶν
 εἰληφώς.

Ἐκ τούτου ᾤχετο μὲν ὁ Γωβρύας· ἄσμενος δὲ ¹⁵
 ἰδὼν αὐτὸν ὁ εὐνοῦχος συνωμολόγει τε πάντα καὶ συν-
 ἔθετο ἃ εἶδει. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλεν ὁ Γωβρύας ὅτι
 πάντα δοκοίη ἰσχυρῶς τῷ εὐνοῦχῳ τὰ ἐπισταλέντα, ἐκ
 τούτου τῇ ὑστεραίᾳ προσέβαλε μὲν ὁ Κῦρος, ἀπεμά-
 χητο δὲ ὁ Γαδάτας. ἦν δὲ καὶ ὃ ἔλαβε χωρίον ὁ Κῦ-
 ρος, ὅποιον ἔφη ὁ Γαδάτας. τῶν δὲ ἀγγέλων οὓς ¹⁶
 ἐπεμψεν ὁ Κῦρος προειπὼν ἢ πορευέσονται, τοὺς μὲν

εἶασεν ὁ Γαδάτας διαφεύγειν, ὅπως ἄγοιεν τὰ στρα-
 τεύματα καὶ τὰς κλίμακας κομίζοιεν· οὗς δ' ἔλαβε,
 βασανίζων ἐναντίον πολλῶν, ὡς ἤκουσεν ἐφ' ἃ ἔφα-
 σαν πορεύεσθαι, εὐθέως συσκευασάμενος ὡς ἐξαγγε-
 17 λῶν τῆς νυκτὸς ἐπορεύετο. τέλος δὲ πιστευθεὶς ὡς
 βοηθὸς εἰσέρχεται εἰς τὸ φρούριον· καὶ τέως μὲν συμ-
 παρεσκεύαζεν ὅ,τι δύναιτο τῷ φρουράρχῳ· ἐπεὶ δὲ ὁ
 Κύρος ἦλθε, καταλαμβάνει τὸ χωρίον συνεργόνος ποι-
 18 ῆσάμενος καὶ τοὺς παρὰ τοῦ Κύρου αἰχμαλώτους. ἐπεὶ
 δὲ τοῦτο ἐγένετο, εὐθὺς [Γαδάτας] ὁ εὐνοῦχος τὰ ἔν-
 δον καταστήσας ἐξῆλθε πρὸς τὸν Κύρον, καὶ τῷ νό-
 19 μῳ προσκυνήσας εἶπε, Χαῖρε, Κύρε. Ἀλλὰ ποιῶ ταῦτ',
 ἔφη· σὺ γάρ με σὺν τοῖς θεοῖς οὐ κελεύεις μόνον
 ἀλλὰ καὶ ἀναγκάζεις χαίρειν. εὐ γὰρ ἴσθι, ἔφη, ὅτι
 ἐγὼ μέγα ποιοῦμαι φίλιον τοῦτο τὸ χωρίον τοῖς ἐν-
 θαδὲ συμμάχοις καταλείπων· σοὺ δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα,
 ὁ Ἀσσύριος παῖδας μὲν, ὡς ἔοικε, τὸ ποιείσθαι ἀφεί-
 λετο, οὐ μέντοι τό γε φίλους δύνασθαι κτᾶσθαι ἀπ-
 εστέργσεν· ἀλλ' εὐ ἴσθι ὅτι ἡμᾶς τῷ ἔργῳ τούτῳ φί-
 λους πεποιήσαι, οἷ σοι, ἐὰν δυνώμεθα, πειρασόμεθα
 μὴ χείρονες βοηθοὶ παραστήναι ἢ εἰ παῖδας ἐκγόνους
 20 ἐκέκτησο. ὁ μὲν ταῦτ' ἔλεγεν. ἐν δὲ τούτῳ ὁ Ἑρκά-
 νιος ἄρτι ἡσθημένος τὸ γεγεννημένον προσθεῖ τῷ Κύ-
 ρῳ καὶ λαβὼν τὴν δεξιὰν αὐτοῦ εἶπεν, Ὡ μέγα ἀγαθὸν
 σὺ τοῖς φίλοις Κῦρε, ὡς πολλήν με τοῖς θεοῖς ποιεῖς
 21 χάριν ὀφείλειν ὅτι σοὶ με συνήγαγον. Ἴθι νῦν, ἔφη
 ὁ Κύρος, καὶ λαβὼν τὸ χωρίον οὐπερ ἔνεκά με ἀσπά-
 ξει διατίθει αὐτὸ οὕτως ὡς ἂν τῷ ὑμετέρῳ φύλῳ
 πλείστου ἄξιον ἢ καὶ τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, μάλιστα
 δ', ἔφη, Γαδάτα τοντῶτ', ὃς ἡμῖν αὐτὸ λαβὼν παραδίδωσι.

Τί οὖν; ἔφη ὁ Ἐρκάνιος, ἐπειδὴν Καδούσιοι ἐλ- 22
θωσι καὶ Σάκαι καὶ οἱ ἔμοι πολῖται, καλέσωμεν καὶ
τούτων, ἵνα κοινῇ βουλευσώμεθα πάντες ὅσοις προσ-
ῆμι πῶς ἂν συμφορώτατα χρῶμεθα τῷ φρουρίῳ;
ταῦτα μὲν οὕτω συνήνεσεν ὁ Κύρος· ἐπεὶ δὲ συνήλ- 23
θον οἷς ἔμελε περὶ τοῦ φρουρίου, ἐβουλευσάντο κοινῇ
φυλάττειν οἷσπερ ἀγαθὸν ἦν φίλιον ὅν, ὅπως αὐτοῖς
μὲν πρόβολος εἴη πολέμου, τοῖς δ' Ἀσσυρίοις ἐπιτε-
τειχισμένον. τούτων γενομένων πολὺ δὴ προθυμότε- 24
ρον καὶ πλείους καὶ Καδούσιοι συνεστρατεύοντο καὶ
Σάκαι καὶ Ἐρκάνιοι· καὶ συνελέγη ἐντεῦθεν στράτευμα
Καδουσίων μὲν πελτασταὶ εἰς δισμυρίους καὶ ἱππεῖς
εἰς τετρακισχιλίους, Σακῶν δὲ τοξόται εἰς μυρίους καὶ
ἱπποτοξόται εἰς δισχιλίους· καὶ Ἐρκάνιοι δὲ πεζοὺς τε
ὀπόσους ἐδύναντο προσεξέπεμψαν καὶ ἱππέας ἐξεπλή-
ρωσαν εἰς δισχιλίους· τὸ γὰρ πρόσθεν καταλελειμμέ-
νοι ἦσαν πλείους οἴκοι αὐτοῖς ἱππεῖς, ὅτι καὶ οἱ Κα-
δούσιοι καὶ οἱ Σάκαι τοῖς Ἀσσυρίοις πολέμιοι ἦσαν.
ὅσον δὲ χρόνον ἐκαθέζετο ὁ Κύρος ἀμφὶ τὴν περὶ τὸ 25
φρούριον οἰκονομίαν, τῶν Ἀσσυρίων τῶν κατὰ ταῦτα
τὰ χωρία πολλοὶ μὲν ἀπῆγον ἵππους, πολλοὶ δὲ ἀπέ-
φερον ὅπλα, φοβούμενοι ἤδη πάντας τοὺς προσχώρους.

Ἐκ δὲ τούτου προσέρχεται τῷ Κύρῳ ὁ Γαδάτας 26
καὶ λέγει ὅτι ἤκουσιν αὐτῷ ἄγγελοι ὥς ὁ Ἀσσύριος,
ἐπεὶ πύθοιτο τὰ περὶ τοῦ φρουρίου, χαλεπῶς τε ἐνέγ-
κοι καὶ συσκαεάζοιτο ὥς ἐμβαλῶν εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώ-
ραν. εἰάν οὖν ἀφῆς με, ὦ Κύρε, τὰ τείχη ἂν πειρα-
θεῖν διασῶσαι, τῶν δ' ἄλλων μείων λόγος. καὶ ὁ 27
Κύρος εἶπεν, Ἐάν οὖν ἴης νῦν, πότε ἔσει οἴκοι; καὶ
ὁ Γαδάτας εἶπεν, Εἰς τρίτην δειπνήσω ἐν τῇ ἡμετέρᾳ.

Ἡ καὶ τὸν Ἀσσύριον, ἔφη, οἷε ἐκεῖ ἤδη καταλήψε-
σθαι; Εὐ μὲν οὖν, ἔφη, οἶδα· σπεύσει γὰρ ἕως ἐν
28 πρόσω δοκεῖς ἀπεῖναι. Ἐγὼ δ', ἔφη ὁ Κῦρος, πο-
σταῖος ἂν τῷ στρατεύματι ἐκείσε ἀφικοίμην; πρὸς
τοῦτο δὴ ὁ Γαδάτας λέγει, Πολὺν ἤδη, ὦ δέσποτα,
ἔχεις τὸ στρατεύμα καὶ οὐκ ἂν δύναιο μεῖον ἢ ἐν ἑξ
ἢ ἑπτὰ ἡμέραις ἐλθεῖν πρὸς τὴν ἐμὴν οἰκησιν. Σὺ
μὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, ἅπιθι ὡς τάχιστα· ἐγὼ δ'
29 ὥς ἂν θνητὸν ἢ πορεύσομαι. ὁ μὲν δὴ Γαδάτας ᾤχε-
το· ὁ δὲ Κῦρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἄρχοντας τῶν
συμμάχων· καὶ ἤδη πολλοὶ τε ἐδόκουν καὶ καλοὶ κά-
γαθοι παρεῖναι· ἐν οἷς δὴ λέγει ὁ Κῦρος ταῦτα.

30 Ἄνδρες σύμμαχοι, Γαδάτας διέπραξεν ἃ δοκεῖ
πᾶσιν ἡμῖν πολλοῦ ἄξια εἶναι, καὶ ταῦτα πρὶν καὶ
ὀτιοῦν ἀγαθὸν ὑφ' ἡμῶν παθεῖν. νῦν δὲ ὁ Ἀσσύριος
εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ ἐμβαλεῖν ἀγγέλλεται, δῆλον ὅτι
ἅμα μὲν τιμωρεῖσθαι αὐτὸν βουλόμενος, ὅτι δοκεῖ
ὑπ' αὐτοῦ μεγάλα βεβλάφθαι· ἅμα δὲ ἰσως ἀκείνο
ἐννοεῖται ὡς εἰ οἱ μὲν πρὸς ἡμᾶς ἀφιστάμενοι μηδὲν
ὑπ' ἐκείνου κακὸν πείσονται, οἱ δὲ σὺν ἐκείνῳ ὄντες
ὑφ' ἡμῶν ἀπολοῦνται, ὅτι τάχιστα οὐδένα εἰκὸς σὺν
31 αὐτῷ βουλήσεσθαι εἶναι. νῦν οὖν, ὦ ἄνδρες, καλὸν
τι ἂν μοι δοκοῦμεν ποιῆσαι, εἰ προθύμως Γαδάτα
βοηθήσαιμεν ἀνδρὶ εὐεργέτῃ· καὶ ἅμα δίκαια ποιοῦμεν
ἂν χάριν ἀποδιδόντες· ἀλλὰ μὴν καὶ σύμφορά γ' ἂν,
32 ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, πράξαιμεν ἡμῖν αὐτοῖς. εἰ γὰρ πᾶσι
φαινοίμεθα τοὺς μὲν κακῶς ποιοῦντας νικᾶν περὶ-
μενοι κακῶς ποιοῦντες, τοὺς δ' εὐεργετοῦντας ἀγαθοῖς
ὑπερβαλλόμενοι, εἰκὸς ἐκ τῶν τοιούτων φίλους μὲν
πολλοὺς ἡμῖν βούλεσθαι γίνεσθαι, ἐχθρὸν δὲ μηδένα

ἐκιδυμῆν εἶναι· εἰ δὲ ἀμελῆσαι δόξαιμεν Γαδάτου, 33
 πρὸς τῶν θεῶν ποίοις λόγοις ἂν ἄλλον πείθοιμεν χα-
 ρίσσθαι τι ἡμῖν; πῶς δ' ἂν τολμῶμεν ἡμᾶς αὐτοὺς
 ἐκαινεῖν; πῶς δ' ἂν ἀντιβλέψαι τις ἡμῶν δύναιτο
 Γαδάτῃ, εἰ ἡττώμεθ' αὐτοῦ ἐν ποιοῦντος τοσοῦτοι
 ὄντες ἐνὸς ἀνδρὸς καὶ τούτου οὕτω διακειμένον; ὁ
 μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ πάντες ἰσχυρῶς συνεπήγουν 34
 ταῦτα ποιεῖν.

Ἄγε τοίνυν, ἔφη, ἐπεὶ καὶ ὑμῖν συνδοκεῖ ταῦτα,
 ἐπὶ μὲν τοῖς ὑποζυγίοις καὶ ὀχήμασι κατὰλίπωμεν ἑκα-
 στοι τοὺς μετ' αὐτῶν ἐπιτηδειοτάτους πορεύεσθαι.
 Γωβρύας δ' ἡμῖν ἀρχέτω αὐτῶν καὶ ἡγείσθω αὐτοῖς· 35
 καὶ γὰρ ὁδῶν ἐμπειρος καὶ τᾶλλα ἱκανός· ἡμεῖς δ',
 ἔφη, καὶ ἱπποῖς τοῖς δυνατωτάτοις καὶ ἀνδράσι πο-
 ρευώμεθα, τὰπιτήδεια τριῶν ἡμερῶν λαβόντες· ὅσῳ
 δ' ἂν κουφότερον συσκευασώμεθα καὶ εὐτελέστερον,
 τοσοῦτῳ ἥδιον τὰς ἐπιούσας ἡμέρας ἀριστήσομέν τε
 καὶ δειπνήσομεν καὶ καθευδήσομεν. νῦν δ', ἔφη, πο-
 ρευώμεθα ὥδε· πρῶτους μὲν ἔγε σύ, Χρυσάντα, τοὺς 36
 θωρακοφόρους, ἐπεὶ ὁμαλή τε καὶ πλατεῖα ἡ ὁδός
 ἐστὶ, τοὺς ταξιάρχους ἔχων ἐν μετώπῳ πάντας· ἡ δὲ
 τάξις ἐκάστη ἐφ' ἐνὸς ἔτω· ἀθρόοι γὰρ ὄντες καὶ τά-
 χιστα καὶ ἀσφαλέστατα πορευοίμεθ' ἔν. τούτου δ' 37
 ἔνεκα, ἔφη, κελύω τοὺς θωρακοφόρους ἡγεῖσθαι ὅτι
 τοῦτο βραδύτατόν ἐστι τοῦ στρατεύματος· τοῦ δὲ βρα-
 δυτάτου ἡγουμένου ἀνάγκη ῥαδίως ἔπεσθαι πάντα τὰ
 θᾶττον ἰόντα· ὅταν δὲ τὸ τάχιστον ἡγῇται ἐν νυκτί,
 οὐδὲν ἐστὶ θαυμαστὸν καὶ διασπᾶσθαι τὰ στρατεύμα-
 τα· τὸ γὰρ προταχθὲν ἀποδιδράσκει. ἐπὶ δὲ τούτοις, 38
 ἔφη, Ἀρτάβαξος τοὺς Περσῶν πελταστὰς καὶ τοξότας

ἀγέτω· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀνδαμύας ὁ Μῆδος τὸ Μῆδων
 πεζόν· ἐπὶ δὲ τούτοις Ἑμβας τὸ Ἀρμενίων πεζόν· ἐπὶ
 δὲ τούτοις Ἀρτούχας Ἰρκανίους· ἐπὶ δὲ τούτοις Θαμ-
 βράδας τὸ Σακῶν πεζόν· ἐπὶ δὲ τούτοις Λατάμας Κα-
 39 δουσίους. ἀγόντων δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἐν μετώπῳ
 μὲν τοὺς ταξιάρχους ἔχοντες, δεξιούς δὲ τοὺς πελτα-
 στάς, ἀριστεροὺς δὲ τοὺς τοξότας τοῦ ἑαυτῶν πλαι-
 σίου· οὕτω γὰρ πορευόμενοι καὶ εὐχρηστώτεροι γίγ-
 40 νονται. ἐπὶ δὲ τούτοις οἱ σκευοφόροι, ἔφη, πάντων
 ἐπέσθων· οἱ δὲ ἄρχοντες αὐτῶν ἐπιμελέσθων ὅπως
 συνεσκευασμένοι τε ᾧσι πάντα πρὶν καθεύδειν καὶ
 πρῶτ' σὺν τοῖς σκέυεσι παρῶσιν εἰς τὴν τεταγμένην
 41 χώραν καὶ ὅπως κοσμίως ἔπωνται. ἐπὶ δὲ τοῖς σκευο-
 φόροις, ἔφη, τοὺς Πέρσας ἱππέας Μαδάτας ὁ Πέρσης
 ἀγέτω, ἔχων καὶ οὗτος τοὺς ἑκατοντάρχους τῶν ἱπ-
 πέων ἐν μετώπῳ· ὁ δ' ἑκατόνταρχος τὴν τάξιν ἀγέτω
 42 εἰς ἓνα, ὥσπερ οἱ πέζαρχοι. ἐπὶ τούτοις Ῥαμβάκας ὁ
 Μῆδος ὡσανύτως τοὺς ἑαυτοῦ ἱππέας· ἐπὶ τούτοις σύ,
 ᾧ Τιγράνη, τὸ σεαυτοῦ ἱππικόν· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ ἱπ-
 παρχοι μεθ' ὧν ἕκαστοι ἀφίκοντο πρὸς ἡμᾶς. ἐπὶ τού-
 τοις Σάκαι ἔρχεσθε· ἔσχατοι δέ, ὥσπερ ἦλθον, Καδοῦ-
 σιοι ἰόντων· Ἀλκεύνα, σὺ δὲ ὁ ἔργων αὐτοὺς ἐπιμέλου
 τὸ νῦν εἶναι πάντων τῶν ὑπισθεν καὶ μηδένα ἔα
 43 ὕστερον τῶν σῶν ἱππέων γίγνεσθαι. ἐπιμελέσθε δὲ
 τοῦ σιωπῇ πορεύεσθαι οἷ τε ἄρχοντες καὶ πάντες δὲ
 οἱ σωφρονοῦντες· διὰ γὰρ τῶν ὧτων ἐν τῇ νυκτὶ
 ἀνάγκη μᾶλλον ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἕκαστα καὶ αἰ-
 σθάνεσθαι καὶ πράττεσθαι· καὶ τὸ παραχθῆναι δὲ ἐν
 τῇ νυκτὶ πολὺ μείζον ἐστὶ πρᾶγμα ἢ ἐν τῇ ἡμέρᾳ καὶ
 44 δυσκαταστατώτερον· οὗ ἔνεκα ἢ τε σιωπῇ ἀσκητέα καὶ

ἡ τάξις φυλακτέα. τὰς δὲ νυκτερινὰς φυλακάς, ὅταν μέλ-
λητε νυκτὸς ἀναστήσεσθαι, χρηρῶς βραχυτάτας καὶ
πλείστας ποιείσθαι, ὥς μηδένᾳ ἢ ἐν τῇ φυλακῇ ἀγ-
ρυπνία πολλὴ οὐσα λυμáινηται ἐν τῇ πορείᾳ· ἡνίκᾳ
δ' ἂν ᾤρα ἧ πορεύεσθαι, σημαίνειν τῷ κέρατι. ὑμεῖς 45
δ' ἔχοντες ἂν δεῖ ἕκαστοι πάρεστε εἰς τὴν ἐπὶ Βαβυ-
λώνος ὁδόν· ὁ δ' ὁρμώμενος ἀεὶ τῷ κατ' οὐρὰν παρ-
εργνάτω ἔπεσθαι.

Ἐκ τούτου δὴ ᾤχοντο ἐπὶ τὰς σκηνὰς καὶ ἅμα 46
ἀκρίοντες διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους ὥς μνημονικῶς ὁ
Κῦρος ὁπόσοις συνέταττε πᾶσιν ὀνομάζων ἐνετέλλετο.
ὁ δὲ Κῦρος ἐπιμελεῖα τοῦτο ἐποίει· πάνν γὰρ αὐτῷ 47
ἔδόκει θαυμαστὸν εἶναι εἰ οἱ μὲν βάνανυσοι ἴσασι τῆς
ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα,
καὶ ὁ ἱατρὸς δὲ οἶδε καὶ τῶν ὀργάνων καὶ τῶν φαρ-
μάκων οἷς χρηταὶ πάντων τὰ ὀνόματα, ὁ δὲ στρατη-
γὸς οὕτως ἡλίθιος ἔσοιτο ὥστε οὐκ εἰδοιτο τῶν ὑφ'
ἑαυτῷ ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, οἷς ἀνάγκη ἐστὶν αὐτῷ
ὀργάνοις χρησθαι καὶ ὅταν καταλαβεῖν τι βούληται
καὶ ὅταν φυλάξαι καὶ ὅταν θαρρύναι καὶ ὅταν φοβῆ-
σαι· καὶ τιμῆσαι δὲ ὁπότε τινὰ βούλοιτο, πρέπον αὐ-
τῷ ἔδόκει εἶναι ὀνομαστὶ προσαγορεύειν. ἔδόκουν δ' 48
αὐτῷ οἱ γιννώσκεσθαι δοκοῦντες ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος
καὶ τοῦ καλόν τι ποιοῦντες ὀρεᾶσθαι μᾶλλον ὀρέγεσθαι
καὶ τοῦ αἰσχρόν τι ποιεῖν μᾶλλον προθυμείσθαι ἀπ-
έχεσθαι. ἡλίθιον δὲ καὶ τοῦτ' ἔδόκει εἶναι αὐτῷ τὸ 49
ὁπότε τι βούλοιτο πραχθῆναι, οὕτω προστάττειν ὥσπερ
ἐν οἴκῳ ἔνιοι δεσπόται προστάττουσιν, Ἴτω τις ἐφ'
ὑδωρ, Ξύλα τις σχισάτω· οὕτω γὰρ προσταττομένων 50
εἰς ἀλλήλους τε ὁρᾷν πάντες ἔδόκουν αὐτῷ καὶ οὐδεὶς

περαίνειν τὸ προσταχθὲν καὶ πάντες ἐν αἰτία εἶναι καὶ οὐδεις τῇ αἰτία οὔτε αἰσχύνεσθαι οὔτε φοβεῖσθαι ὁμοίως διὰ τὸ σὺν πολλοῖς αἰτίαν ἔχειν· διὰ ταῦτα δὴ πάντας ὠνόμαζεν αὐτοὺς ὅτῳ τι προστάττοι.

- 51 Καὶ Κῦρος μὲν δὴ περὶ τούτων οὕτως ἐρίγνωσκεν. οἱ δὲ στρατιῶται τότε μὲν δειπνήσαντες καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι καὶ συσκευασάμενοι πάντα ᾧ
- 52 ἔδει ἐκοιμήθησαν. ἡνίκα δ' ἦν ἐν μέσῳ νυκτῶν, ἐσήμηνε τῷ κέρατι. Κῦρος δ' εἰκὼν τῷ Χρυσάντῳ ὅτι ἐπὶ τῇ ὁδῷ ὑπομενοίῃ ἐν τῷ πρόσθεν τοῦ στρατεύματος ἔξῃει λαβὼν τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ὑπηρέτας· βραχεὶ δὲ χρόνῳ ὕστερον Χρυσάντας παρῆν ἄγων τοὺς θω-
- 53 ρακοφόρους. τούτῳ μὲν ὁ Κῦρος δοὺς ἡγεμόνας τῆς ὁδοῦ πορεύεσθαι ἐκέλευεν ἡσύχως· οὐ γάρ πω ἐν ὁδῷ πάντες ἦσαν· αὐτοὺς δὲ ἐστήκως ἐν τῇ ὁδῷ τὸν μὲν προσιόντα προυπέμπετο ἐν τάξει, ἐπὶ δὲ τὸν ὕστερί-
- 54 ζοντα ἐπεμπε καλῶν. ἐπεὶ δὲ πάντες ἐν ὁδῷ ἦσαν, πρὸς μὲν Χρυσάνταν ἱππέας ἐπεμψεν ἐροῦντας ὅτι ἐν
- 55 ὁδῷ ἤδη πάντες· ἔγε οὖν ἤδη θᾶττον. αὐτοὺς δὲ παραelaύνων τὸν ἵππον εἰς τὸ πρόσθεν ἡσυχος κατεθεᾶτο τὰς τάξεις. καὶ οὕς μὲν ἰδοὶ εὐτάκτως καὶ σιωπῇ ἰόντας, προσελαύνων αὐτοῖς τίνες τε εἶεν ἡρώτα καὶ ἐπεὶ πύθοιτο ἐπῆναι· εἰ δέ τινας θορυβουμένους αἰσθοίτο, τὸ αἴτιον τούτου σκοπῶν κατασβεννύναι τὴν ταραχὴν ἐπειράτο.

- 56 Ἐν μόνον παραλέλειπται τῆς ἐν νυκτὶ ἐπιμελείας αὐτοῦ, ὅτι πρὸ παντὸς τοῦ στρατεύματος πεζοὺς εὐζώνους οὐ πολλοὺς προύπεμπε, ἐφορῶμένους ὑπὸ Χρυσάντα καὶ ἐφορῶντας αὐτόν, ὥς ὥτακονστοῦντες καὶ εἰ πως ἕλλως δύναιτο αἰσθάνεσθαι τι, σημαί-

νοισιν τῷ Χρυσάντῳ ὅτι καιρὸς δοκοίη εἶναι· ἄρχων
 δὲ καὶ ἐπὶ τούτοις ἦν ὃς καὶ τούτους ἐκόσμευε, καὶ τὸ
 μὲν ἄξιον λόγου ἐσήμαινε, τὸ δὲ μὴ οὐκ ἡνώχλει λέ-
 γων. τὴν μὲν δὴ νύκτα οὕτως ἐπορεύοντο· ἐπεὶ δὲ 57
 ἡμέρα ἐγένετο, τοὺς μὲν Καδουσίῳ ἐπέεας, ὅτι αὐ-
 τῶν καὶ οἱ πεζοὶ ἐπορεύοντο ἐσχατοί, παρὰ τούτοις
 κατέλιπεν, ὥς μὴδ' οὗτοι ψιλοὶ ἱππέων ἴοιεν· τοὺς δ'
 ἄλλους εἰς τὸ πρόσθεν παρελαύνειν ἐκέλευσεν, ὅτι καὶ
 οἱ πολέμιοι ἐν τῷ πρόσθεν ἦσαν, ὅπως εἰ τί που ἐν-
 ἀντιόητο αὐτῷ, ἀπαντῶν ἔχων τὴν ἰσχὺν ἐν τάξει καὶ
 μάχοιτο, εἰ τέ τί που φεῦγον ὀφθείη, ὥς ἔξ ἐτοιμο-
 τάτου διώκοι. ἦσαν δὲ αὐτῷ αἱ τεταγμένοι οὓς τε 58
 διώκειν ὅσοι καὶ οὓς παρ' αὐτῷ μένειν· πᾶσαν δὲ τὴν
 τάξιν λυθῆναι οὐδέποτε εἶα. Κῦρος μὲν δὴ οὕτως 59
 ἔγε τὸ στράτευμα· οὐ μέντοι αὐτὸς γε μιᾷ χώρᾳ ἐχρή-
 το, ἀλλ' ἄλλοτε ἀλλαχῇ περιελαύνων ἐφεώρα τε καὶ
 ἐπεμέλετο, εἰ τοῦ δέοιντο. οἱ μὲν δὴ ἀμφὶ Κῦρον
 οὕτως ἐπορεύοντο.

Ἐκ δὲ τοῦ Γαδάτου ἱππικοῦ τῶν δυνατῶν τις IV.
 ἀνδρῶν ἐπεὶ ἑώρα αὐτὸν ἀφροσθηκότες ἀπὸ τοῦ Ἀσσυ-
 ρίου, ἐνόμισεν, εἰ τι οὕτος πάθοι, αὐτὸς ἂν λαβεῖν
 παρὰ τοῦ Ἀσσυρίου πάντα τὰ Γαδάτου· οὕτω δὲ πέμ-
 πει τινὰ τῶν ἑαυτοῦ πιστῶν πρὸς τὸν Ἀσσύριον καὶ
 κελεύει τὸν ἰόντα, εἰ καταλάβοι ἤδη ἐν τῇ Γαδάτου
 χώρᾳ τὸ Ἀσσύριον στράτευμα, λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ ὅτι
 εἰ βούλοιο ἐνεδρεῦσαι, λάβοι ἂν Γαδάταν καὶ τοὺς
 σὺν αὐτῷ. δηλοῦν δὲ ἐνετέλλετο ὅσῃν τε εἶχεν ὁ Γα- 2
 δάτας δύναμιν καὶ ὅτι Κῦρος οὐ συνέπειτο αὐτῷ· καὶ
 τὴν ὁδὸν ἐδήλωσεν ἥ προσιέναι μέλλοι. προσεπέστειλε
 δὲ τοῖς αὐτοῦ οἰκέταις, ὥς πιστεύοιτο μᾶλλον, καὶ τὸ

τεῖχος δ' ἐτύγγανεν αὐτὸς ἔχων ἐν τῇ Γαδάτου χώρᾳ
 παραδοῦναι τῷ Ἀσσυρίῳ καὶ τὰ ἐνόντα· ἤξειν δὲ καὶ
 αὐτὸς ἐφασκεν, εἰ μὲν δύναιτο, ἀποκτείνας Γαδάταν,
 εἰ δὲ μή, ὥς σὺν τῷ Ἀσσυρίῳ τὸ λοιπὸν ἐσόμενος.
 3 ἐπεὶ δὲ ὁ ἐπὶ ταῦτα ταχθεὶς ἐλαύνων ὥς δυνατὸν ἦν
 τάχιστα ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀσσύριον καὶ ἐδήλωσεν
 ἐφ' ᾧ ἦκοι, ἀκούσας ἐκεῖνος τό τε χωρίον εὐθὺς παρ-
 ἔλαβε καὶ πολλὴν ἵππον ἔχων καὶ ἄρματα ἐνήδρευεν
 4 ἐν κώμαις ἀθρόαις. ὁ δὲ Γαδάτας ὥς ἐγγὺς ἦν τοῦ-
 των τῶν κωμῶν, πέμπει τινὰς προδιερευνησομένους.
 ὁ δὲ Ἀσσύριος ὥς ἔγνω προσιόντας τοὺς διερευνητάς,
 φεύγειν κελεύει ἄρματα ἐξαναστάντα δύο ἢ τρία καὶ
 ἵππους ὀλίγους, ὥς δὴ φοβηθέντας καὶ ὀλίγους ὄν-
 τας. οἱ δὲ διερευνεῖται ὥς εἶδον ταῦτα, αὐτοὶ τε ἐδί-
 ωκον καὶ τῷ Γαδάτᾳ κατέσειον· καὶ ὃς ἑξαπατηθεὶς
 διώκει ἀνὰ κράτος. οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ὥς ἐδόκει ἀλώ-
 σιμος εἶναι ὁ Γαδάτας, ἀνίστανται ἐκ τῆς ἐνέδρας.
 5 καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ Γαδάταν ἰδόντες ὥσπερ εἰκὸς ἐφρευ-
 γον, οἱ δ' αὖ ὥσπερ εἰκὸς ἐδίωκον. καὶ ἐν τούτῳ ὁ
 ἐπιβουλεύων τῷ Γαδάτᾳ παῖει αὐτόν, καὶ καιρίως μὲν
 πληγῆς ἀμαρτάνει, τύπτει δὲ αὐτὸν εἰς τὸν ὄμιον καὶ
 τιτρώσκει. ποιήσας δὲ τοῦτο ἐξίσταται, ἕως σὺν τοῖς
 διώκουσιν ἐγένετο· ἐπεὶ δ' ἐγνώσθη ὃς ἦν, ὁμοῦ δὴ
 ὦν τοῖς Ἀσσυρίοις προθύμως ἐκτείνων τὸν ἵππον σὺν
 6 τῷ βασιλεὶ ἐδίωκεν. ἐνταῦθα δὲ ἡλίσκοντο μὲν δῆλον
 ὅτι οἱ βραδυνάτους ἔχοντες τοὺς ἵππους ὑπὸ τῶν τα-
 χίστους· ἡδὴ δὲ μάλα πάντες πιαζόμενοι διὰ τὸ κατα-
 τετρωσθαι ὑπὸ τῆς πορείας οἱ τοῦ Γαδάτου ἱππεῖς
 καθορῶσι τὸν Κῦρον προσιόντα σὺν τῷ στρατεύματι·
 δοκεῖν δὲ χρῆ ἀσμένους καὶ ὥσπερ εἰς λιμένα ἐκ χει-

μῆνος προσφέρεισθαι αὐτούς. ὁ δὲ Κῦρος τὸ μὲν πρῶ-⁷
τον ἐθαύμασεν· ὥς δ' ἔγνω τὸ πρᾶγμα, ἕως πάντες
ἐναντίοι ἤλαυνον, ἐναντίος καὶ αὐτὸς ἐν τάξει ἤγε
τὴν στρατιάν· ὥς δὲ γινόντες οἱ πολέμιοι τὸ δν ἐτρά-
ποντο εἰς φυγὴν, ἐνταῦθα ὁ Κῦρος διώκειν ἐκέλευσε
τοὺς πρὸς τοῦτο τεταγμένους, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἄλ-⁸
λοις εἶπετο ὥς φετο συμφέρειν. ἐνταῦθα δὴ καὶ ἄρ-
ματα ἤλίσκετο, ἔνια μὲν καὶ ἐκπιπτόντων τῶν ἡνιό-
χων, τῶν μὲν ἐν τῇ ἀναστροφῇ, τῶν δὲ καὶ ἄλλως,
ἔνια δὲ καὶ περιτεμνόμενα ὑπὸ τῶν ἱππέων ἤλίσκετο.
καὶ ἀποκτείνουσι δὲ ἄλλους τε πολλοὺς καὶ τὸν παῖ-
σαντα Γαδάταν. τῶν μέντοι πεζῶν Ἀσσυρίων, οἳ ἔτυ-⁹
χον τὸ Γαδάτου χωρίον πολιορκοῦντες, οἱ μὲν εἰς τὸ
τεῖχος κατέφυγον τὸ ἀπὸ Γαδάτου ἀποστάν, οἱ δὲ
φθάσαντες εἰς πόλιν τινὰ τοῦ Ἀσσυρίου μεγάλην, ἐν-
θα καὶ αὐτὸς σὺν τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄρμασι κατ-
έφυγεν ὁ Ἀσσύριος.

Κῦρος μὲν δὴ διαπραξάμενος ταῦτα ἐπαναχωρεῖ¹⁰
εἰς τὴν Γαδάτου χώραν· καὶ προστάξας οἷς ἔδει ἀμφὶ
τὰ αἰχμάλωτα ἔχειν, εὐθὺς ἐπορεύετο, ὥς ἐπισκέψαιτο
τὸν Γαδάταν πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος. πορευομέ-
νῳ δὲ αὐτῷ ὁ Γαδάτας ἐπιδεδεμένος ἤδη τὸ τραῦμα
ἀπαντᾷ. ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Κῦρος ἤσθη τε καὶ εἶπεν,
Ἐγὼ δὲ πρὸς σὲ ἦα ἐπισκεψόμενος ὅπως ἔχεις. Ἐγὼ¹¹
δὲ γ', ἔφη ὁ Γαδάτας, ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς σὲ ἐπανα-
θεασόμενος ἦα ὁποῖός τις ποτε φαίνει ἰδεῖν ὁ τοιαύ-
την ψυχὴν ἔχων· ὅστις οὐτ' οἶδα ἔγωγε ὅτι νῦν ἐμοῦ
δεόμενος οὔτε μὴν ὑποσχόμενός γέ μοι ταῦτα πράξειν
οὔτε εὖ πεπονθὼς ὑπ' ἐμοῦ εἰς γε τὸ ἴδιον οὐδ' ὅτι-
οῦν, ἀλλ' ὅτι τοὺς φίλους ἐδοξά σοί τι ὀνηῆσαι, οὕτω

- μοι προθύμως ἐβοήθησας ὥς νῦν τὸ μὲν ἐπ' ἐμοὶ οἷ-
 12 χομαι, τὸ δ' ἐπὶ σοὶ σέσωσμαι. οὐ μὰ τοὺς θεούς,
 ὦ Κῦρε, εἰ ἦν οἷος ἔφην ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπαιδοποιησά-
 μην, οὐκ οἶδ' ἂν εἰ ἐκτησάμην παῖδα τοιοῦτον περὶ
 ἐμέ· ἐπεὶ ἄλλους τε οἶδα παῖδας καὶ τοῦτον τὸν νῦν
 Ἀσσυρίων βασιλέα πολὺ πλείω ἤδη τὸν ἑαυτοῦ πατέ-
 13 ρα ἀνιάσαντα ἢ σὲ νῦν δύναται ἀνιᾶν. καὶ ὁ Κῦρος
 πρὸς ταῦτα εἶπεν ὧδε· Ὡ Γαδάτα, ἣ πολὺ μείζον παρ-
 εἰς θαῦμα ἐμὲ νῦν θαυμάξεις. Καὶ τί δὴ τοῦτ' ἔστιν;
 ἔφη ὁ Γαδάτας. Ὅτι τοσοῦτοι μὲν, ἔφη, Περσῶν
 ἐσπούδασαν περὶ σέ, τοσοῦτοι δὲ Μήδων, τοσοῦτοι
 δὲ Ἑρκανίων, πάντες δὲ οἱ παρόντες Ἀρμενίων καὶ
 14 Σακῶν καὶ Καδουσίων. καὶ ὁ Γαδάτας ἐπηύξατο,
 Ἄλλ', ὦ Ζεῦ, ἔφη, καὶ τούτοις πόλλ' ἀγαθὰ δοῖεν οἱ
 θεοί, καὶ πλείστα τῷ αἰτίῳ τοῦ καὶ τούτους τοιούτους
 εἶναι. ὅπως μέντοι οὗς ἐπαινεῖς τούτους, ὦ Κῦρε,
 ξενίσωμεν καλῶς, δέχον τάδε ξένια οἷα ἐγὼ <δοῦ-
 ναι> δύναμαι. ἅμα δὲ προσῆγε πάμπολλα, ὥστε καὶ
 θύειν τὸν βουλόμενον καὶ ξενίζεσθαι πᾶν τὸ στρα-
 τευμα ἄξίως τῶν καλῶς πεποιημένων καὶ καλῶς συμ-
 βάντων.
- 15 Ὁ δὲ Καδούσιος ὠπισθοφυλάκει καὶ οὐ μετέσχε
 τῆς διώξεως· βουλόμενος δὲ καὶ αὐτὸς λαμπρὸν τι
 ποιῆσαι, οὔτε ἀνακοινωσάμενος οὔτε εἰπὼν οὐδὲν Κύ-
 ρῳ καταθεῖ τὴν πρὸς Βαβυλῶνα χώραν. διεσπασμέ-
 νοις δὲ τοῖς ἵπποις αὐτοῦ ἀπῶν ὁ Ἀσσύριος ἐκ τῆς
 ἑαυτοῦ πόλεως, οἱ κατέφυγε, συντυγχάνει μάλα συν-
 16 τεταγμένον ἔχων τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα. ὥς δ' ἔγνω
 μόνους ὄντας τοὺς Καδουσίους, ἐπιτίθεται, καὶ τὸν
 τε ἄρχοντα τῶν Καδουσίων ἀποκτείνει καὶ ἄλλους

πολλούς, καὶ ἵππους τινὰς λαμβάνει τῶν Καδουσίων καὶ ἦν ἄγοντες λείαν ἐτύγγανον ἀφαιρεῖται. καὶ ὁ μὲν Ἀσσύριος διώξας ἄχρι οὗ ἀσφαλὲς ᾤετο εἶναι ἀπετράπετο· οἱ δὲ Καδούσιοι ἐσώζοντο πρὸς τὸ στρατόπεδον ἀμφὶ δέλῃην οἱ πρῶτοι. Κῦρος δὲ ὥς ἤσθετο 17 τὸ γεγονός, ἀπήντα τε τοῖς Καδουσίοις καὶ ὄντινα ἴδιοι τετραμένον ἀναλαμβάνων τοῦτον μὲν ὥς Γαδάταν ἐπεμπευ, ὅπως θεραπεύοιτο, τοὺς δ' ἄλλους συγκάτεσθήναι καὶ ὅπως τάπιτήδεια ἔξουσι συνεπεμέλετο, παραλαμβάνων Περσῶν τῶν ὁμοτίμων συνεπιμελητάς· ἐν γὰρ τοῖς τοιοῦτοις οἱ ἀγαθοὶ ἐπιπονεῖν ἐθέλουσι. καὶ ἀνιῶμενος μέντοι ἰσχυρῶς δῆλος ἦν, ὥς καὶ τῶν 18 ἄλλων δειπνούντων ἡνίκα ὥρα ἦν, Κῦρος ἔτι σὺν τοῖς ὑπηρέταις καὶ τοῖς ἰατροῖς οὐδένα ἐκὼν ἀτημέλητον παρῆλειπεν, ἀλλ' ἢ αὐτόπτης ἐφεώρα ἢ εἰ μὴ αὐτὸς ἐξανύτοι, πέμπων φανερὸς ἦν τοὺς θεραπεύοντας.

Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. ἅμα δὲ τῇ 19 ἡμέρᾳ κηρύξας συνιέναι τῶν μὲν ἄλλων τοὺς ἄρχοντας, τοὺς δὲ Καδουσίους ἅπαντας, ἔλεξε τοιαῦτα.

Ἄνδρες σύμμαχοι, ἀνθρώπινον τὸ γεγεννημένον· τὸ γὰρ ἀμαρτάνειν ἀνθρώπους ὄντας οὐδὲν οἶμαι θαυμαστόν. ἄξιοί γε μέντοι ἐσμεν τοῦ γεγεννημένου πράγματος τούτου ἀπολαῦσαι τι ἀγαθόν, τὸ μαθεῖν μήποτε διασπᾶν ἀπὸ τοῦ ὅλου δύναμιν ἀσθενεστέραν τῆς τῶν πολεμίων δυνάμεως. καὶ οὐ τοῦτο, ἔφη, λέγω ὥς οὐ 20 δεῖ ποτε καὶ ἐλάττονι ἔτι μορῖῳ ἵεναι, ὅπου ἂν δέη, ἢ νῦν· ὁ Καδούσιος ᾤχετο· ἀλλ' ἐάν τις κοινούμενος ὀρμαῖται τῷ ἱκανῷ βοηθῆσαι, ἔστι μὲν ἀπατηθῆναι, ἔστι δὲ τῷ ὑπομένοντι ἐξαπατησάντι τοὺς πολεμίους ἄλλοσε τρέψαι ἀπὸ τῶν ἐξεληλυθόντων, ἔστι δὲ ἄλλα

- παρέχοντα πράγματα τοῖς πολεμίοις τοῖς φίλοις ἀσφάλειαν παρέχειν· καὶ οὕτω μὲν οὐδ' ὁ χωρὶς ὢν ἀέσται, ἀλλ' ἐξαρθήσεται τῆς ἰσχύος· ὁ δὲ ἀπεληλυθὼς μὴ ἀνακοινωσάμενος, ὅπου ἂν ᾗ, οὐδὲν διάφορον
- 21 σχει ἢ εἰ μόνος ἐστρατεύετο. ἀλλ' ἀντὶ μὲν τούτου, ἔφη, ἐὰν θεὸς θέλῃ, ἀμυνόμεθα τοὺς πολεμίους οὐκ εἰς μακράν. ἀλλ' ἐπειδὴν τάχιστα ἀριστήσητε, ἄξω ὑμᾶς ἔνθα τὸ πρᾶγμα ἐγένετο· καὶ ἅμα μὲν θάψομεν τοὺς τελευτήσαντας, ἅμα δὲ δεῖξομεν τοῖς πολεμίοις ἔνθα κρατῆσαι νομίζουσιν ἐνταῦθα ἄλλους αὐτῶν κρείττους, ἣν θεὸς θέλῃ· καὶ ὅπως γε μὴδὲ τὸ χωρίον ἡδέως ὀρθῶσιν ἔνθα κατέκανον ἡμῶν τοὺς συμμάχους· ἐὰν δὲ μὴ ἀντεπεξίωσι, καύσομεν αὐτῶν τὰς κώμας καὶ θηώσομεν τὴν χώραν, ἵνα μὴ ἂ ἡμᾶς ἐποίησαν ὀρθῶντες εὐφραίνωνται, ἀλλὰ τὰ ἐαυτῶν κακὰ
- 22 θεώμενοι ἀνιῶνται. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι, ἔφη, ἀριστᾶτε ἰόντες· ὑμεῖς δέ, ὦ Καδούσιοι, πρῶτον μὲν ἀπελθόντες ἄρχοντα ὑμῶν αὐτῶν ἔλεσθε ἥπερ ὑμῖν νόμος, ὅστις ὑμῶν ἐπιμελήσεται σὺν τοῖς θεοῖς καὶ σὺν ἡμῖν, ἣν τι προσδέησθε· ἐπειδὴν δὲ ἔλησθε [καὶ ἀριστήση-
- 23 τε], πέμψατε πρὸς ἐμὲ τὸν αἰρεθέντα. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραξάν· ὁ δὲ Κύρος ἐπεὶ ἐξήγαγε τὸ στράτευμα, κατέστησεν εἰς τάξιν τὸν ἡρημένον ὑπὸ τῶν Καδουσίαν καὶ ἐκέλευσε πλησίον αὐτοῦ ἄγειν τὴν τάξιν, ὅπως, ἔφη, ἂν δυνώμεθα, ἀναδαρρύνωμεν τοὺς ἄνδρας. οὕτω δὴ ἐπορεύοντο· καὶ ἐλθόντες ἔθαπτον μὲν τοὺς Καδουσίους, ἐδήουν δὲ τὴν χώραν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα ἀπῆλθον ἀπιτήδεια ἐκ τῆς πολέμιας ἔχοντες πάλιν εἰς τὴν Γαδάτου.
- 24 Ἐννοήσας δὲ ὅτι οἱ πρὸς αὐτὸν ἀφεστηκότες ὄν-

τες πλησίον Βαβυλῶνος κακῶς πείσονται, ἣν μὴ αὐ-
 τὸς αἰεὶ παρῇ, οὕτως ὅσους τε τῶν πολεμίων ἀφίει,
 τούτους ἐκέλευε λέγειν τῷ Ἀσσυρίῳ, καὶ αὐτὸς κήρυ-
 κας ἐπεμψέ πρὸς αὐτὸν ταῦτ' ἀλέγοντα, ὅτι ἔτοιμος εἴη
 τοὺς ἐργαζομένους τὴν γῆν ἔαν καὶ μὴ ἀδικεῖν, εἰ
 κακῆντος βούλοιτο ἔαν ἐργάζεσθαι τοὺς τῶν πρὸς ἑαυ-
 τὸν ἀφεστηκότων ἐργάτας. καίτοι, ἔφη, σὺ μὲν ἦν 25
 καὶ δύνῃ κωλύειν, ὀλίγους τινὰς κωλύσεις· ὀλίγη γάρ
 ἐστὶ χώρα ἢ τῶν πρὸς ἐμὲ ἀφεστηκότων· ἐγὼ δὲ πολ-
 λὴν ἂν σοι χώραν ἐφῇν ἐνεργὸν εἶναι. εἰς δὲ τὴν
 τοῦ καρποῦ κομιδὴν, ἔαν μὲν πόλεμος ᾗ, ὁ ἐπικρα-
 τῶν οἶμαι καρπώσεται· ἔαν δὲ εἰρήνῃ, δῆλον, ἔφη,
 ὅτι σὺ. ἔαν μέντοι τις ἢ τῶν ἐμῶν ὅπλα ἀνταίρηται
 σοὶ ἢ τῶν σῶν ἐμοί, τούτους, ἔφη, ὥς ἂν δινώμεθα
 ἑκάτεροι ἀμυνοῦμεθα. ταῦτα ἐπιστείλας τῷ κήρυκι 26
 ἐπεμψεν αὐτόν. οἱ δὲ Ἀσσύριοι ὥς ἤκουσαν ταῦτα,
 πάντα ἐποίουν πείθοντες τὸν βασιλέα συγχωρῆσαι
 ταῦτα καὶ ὅτι μικρότατον τοῦ πολέμου λιπεῖν. καὶ ὁ 27
 Ἀσσύριος μέντοι εἶτε καὶ ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων πεισθεὶς
 εἶτε καὶ αὐτὸς οὕτω βουλευθεὶς συνήνεσε ταῦτα· καὶ
 ἐγένοντο συνθηκαὶ τοῖς μὲν ἐργαζομένοις εἰρήνην εἶ-
 ναι, τοῖς δ' ὀπλοφόροις πόλεμον. ταῦτα μὲν δὴ διε- 28
 πέπρακτο περὶ τῶν ἐργατῶν ὁ Κῦρος· τὰς μὲντοι νο-
 μὰς τῶν κτηνῶν τοὺς μὲν ἑαυτοῦ φίλους ἐκέλευσε
 καταθέσθαι, εἰ βούλουντο, ἐν τῇ ἑαυτῶν ἐπικρατείᾳ·
 τὴν δὲ τῶν πολεμίων λεῖαν ἤγον ὁπόθεν δύναιντο,
 ὅπως εἴη ἡ στρατεία ἡδίαν τοῖς συμμάχοις. οἱ μὲν
 γὰρ κίνδυνοι οἱ αὐτοὶ καὶ ἄνευ τοῦ λαμβάνειν τάπι-
 τήδεια, ἢ δ' ἐκ τῶν πολεμίων τροφὴ κουφοτέρην τὴν
 στρατείαν ἐδόκει παρέχειν.

- 29 Ἐπεὶ δὲ παρσκευάζετο ἤδη ὁ Κῦρος ὡς ἀπαιτῶ
παρῆν ὁ Γαδάτας ἄλλα τε δῶρα πολλὰ καὶ παντοῖα
φέρων καὶ ἄγων ὡς ἂν ἐξ οἴκου μεγάλου, καὶ ἵππους
δὲ ἦγε πολλοὺς ἀφελόμενος τῶν ἑαυτοῦ ἱππέων οἷς
30 ἠπιστήκει διὰ τὴν ἐπιβουλὴν. ὥς δ' ἐπλησίασεν, ἔλεξε
τοιάδε. ὦ Κῦρε, νῦν μὲν σοι ἐγὼ ταῦτα δίδωμι ἐν
τῷ παρόντι, καὶ χρῶ αὐτοῖς, ἐὰν δέῃ τι· νόμιζε δ',
ἔφη, καὶ τᾶλλα πάντα τὰμὰ σὰ εἶναι. οὔτε γὰρ ἔστιν
οὔτ' ἔστιαι ποτὲ ὅτῳ ἐγὼ ἀπ' ἐμοῦ φύντι καταλείψω
τὸν ἐμὸν οἶκον· ἀλλ' ἀνάγκη, ἔφη, σὺν ἐμοὶ τελευ-
τῶντι πᾶν ἀποσβῆναι τὸ ἡμέτερον γένος καὶ ὄνομα
31 καὶ ταῦτα, ἔφη, ὦ Κῦρε, ὁμνυμί σοι θεοὺς, οἳ κα-
ὀρῶσι πάντα καὶ ἀκούουσι πάντα, οὔτε ἄδικον οὔτ'
αἰσχρὸν οὐδὲν οὔτ' εἰπὼν οὔτε ποιήσας ἔπαθον. κα-
ἔμα ταῦτα λέγων κατεδάκρυσε τὴν ἑαυτοῦ τύχην κα-
οὐκ ἐτι ἐδυνήθη πλείω εἰπεῖν.
- 32 Καὶ ὁ Κῦρος ἀκούσας τοῦ μὲν πάθους ᾤκτειρε
αὐτόν, ἔλεξε δὲ ὧδε. Ἀλλὰ τοὺς μὲν ἵππους δέχομαι
ἔφη· σέ τε γὰρ ὠφελήσω εὐνουστέροις δοῦς αὐτοῖς·
οἳ νῦν σοι εἶχον, ὡς ἔοικεν, ἐγὼ τε οὐ δὴ πάλαι ἐπι-
θυμῶ, τὸ Περσῶν ἱππικὸν θῦττον ἐκπληρώσω εἰ-
τοὺς μυρίους ἱππέας· τὰ δ' ἄλλα χρήματα σὺ ἀπαγα-
γὼν φύλαττε, ἔστ' ἂν ἐμὲ ἰδῇς ἔχοντα ὥστε σοῦ μι-
ἡττάσθαι ἀντιδωρούμενον· εἰ δὲ πλείω μοι δοῦς ἀπ-
λοῖς ἢ λαμβάνοις παρ' ἐμοῦ, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ οἶδ'
33 ὅπως ἂν δυναίμην μὴ αἰσχύνεσθαι. πρὸς ταῦτα
Γαδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ἔφη, πιστεύω σοι
ὀρῶ γάρ σου τὸν τρόπον· φυλάττειν μέντοι ὅρα ε-
34 πίτηθ' εἰμι. ἕως μὲν γὰρ φίλοι ἤμεν τῷ Ἀσσυρίῳ
καλλίστη ἐδόκει εἶναι ἢ τοῦ ἐμοῦ πατρὸς κτήσις· τῇ

γὰρ μεγίστης πόλεως Βαβυλῶνος ἐγγὺς οὕσα ὅσα μὲν
 ἔφεισθαι ἔστιν ἀπὸ μεγάλης πόλεως, ταῦτα ἀπε-
 λαύομεν, ὅσα δὲ ἐνοχλεῖσθαι, οἴκαδε δεῦρ' ἀπιόντες
 τούτων ἐκποδῶν ἤμεν· νῦν δ' ἐπεὶ ἐχθροὶ ἐσμεν, δῆ-
 λον ὅτι ἐπειδὴν σὺ ἀπέλθῃς, καὶ αὐτοὶ ἐπιβουλευσό-
 μεθα καὶ ὁ οἶκος ὅλος, καὶ οἶμαι λυπηρῶς βιωσόμεθα
 ὅλως τοὺς ἐχθροὺς καὶ πλησίον ἔχοντες καὶ κρείττους
 ἡμῶν αὐτῶν ὀρώντες. τάχ' οὖν εἰποι τις ἄν' καὶ τί 35
 δῆτα οὐχ οὕτως ἐνενοοῦ πρὶν ἀποστῆναι; ὅτι, ὦ Κύ-
 ρε, ἡ ψυχὴ μου διὰ τὸ ὑβρίσθαι καὶ ὀργίζεσθαι οὐ
 τὸ ἀσφαλέστατον σκοποῦσα διήγεν, ἀλλ' αἰὲ τοῦτο
 κνοῦσα, ἄρα ποτε ἔσται ἀποτίσασθαι τὸν καὶ θεοῖς
 ἐχθρὸν καὶ ἀνθρώποις, ὃς διατελεῖ μισθῶν, οὐκ ἦν τίς
 τι αὐτὸν ἀδικῇ, ἀλλ' ἐὰν τινα ὑποπτέυσῃ βελτίονα
 ἑαυτοῦ εἶναι. τοιγαροῦν οἶμαι αὐτὸς πονηρὸς ὢν πᾶσι 36
 πονηροτέροις ἑαυτοῦ συμμάχοις χρήσεται. ἐὰν δέ τις
 ἄρα καὶ βελτίων αὐτοῦ φανῇ, θάρρει, ἔφη, ὦ Κύρε,
 οὐδέν σε δεήσει τῷ ἀγαθῷ ἀνδρὶ μάχεσθαι, ἀλλ' ἐκεῖ-
 νος τούτῳ ἀρκέσει μηχανώμενος, ἕως ἂν ἔλῃ τὸν ἑαυ-
 τοῦ βελτίονα. τοῦ μέντοι ἐμὲ ἀνιᾶν καὶ σὺν πονηροῖς
 ῥαδίως οἶμαι κρείττων ἔσται.

Ἀκούσαντι ταῦτα τῷ Κύρῳ ἔδοξεν ἄξια ἐπιμε- 37
 λείας λέγειν· καὶ εὐθὺς εἶπε, Τί οὖν, ἔφη, ὦ Γαδά-
 τα, οὐχὶ τὰ μὲν τέλῃ φυλακῇ ἐχυρὰ ἐποιήσαμεν, ὅπως
 ἂν σοι σά ἢ χρῆσθαι ἀσφαλῶς, ὁπότεν εἰς αὐτὰ ἔῃς·
 αὐτὸς δὲ σὺν ἡμῖν στρατεύει, ἵνα ἦν οἱ θεοὶ ὥσπερ
 νῦν σὺν ἡμῖν ᾧσιν, οὗτος σὲ φοβῆται, ἀλλὰ μὴ σὺ
 τοῦτον; ὅτι δὲ ἡδύ σοι ὀρᾶν τῶν σῶν ἢ ὅτῳ συνῶν
 χαίρεις, ἔχων σὺν σαντῷ πορεύου. καὶ σὺ τ' ἂν ἐμοί,
 ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, πᾶνν χρήσιμος εἴης, ἐγὼ τε σοὶ

- 38 ὅσα ἂν δύνωμαι πειράσσομαι. ἀκούσας ταῦτα ὁ Γαδά-
 τας ἀνέπνευσέ τε καὶ εἶπεν, Ἄρ' οὖν, ἔφη, θυναίμην
 ἂν συσκευασάμενος φθάσαι πρὶν σε ἐξιέναι; βούλομαι
 γάρ τοι, ἔφη, καὶ τὴν μητέρα ἄγειν μετ' ἐμαυτοῦ.
 Ναὶ μὰ Δί', ἔφη, φθήσει μέντοι. ἐγὼ γὰρ ἐπιστήσω
- 39 ἕως ἂν φῆς καλῶς ἔχειν. οὕτω δὴ ὁ Γαδάτας ἀπελ-
 θὼν φύλαξι μὲν τὰ τεῖχη σὺν Κύρῳ ὠχυρώσατο,
 συνεσκευάσατο δὲ πάντα ὁπόσοις ἂν οἶκος μέγας κα-
 λῶς οἰκοῖτο. ἤγετο δὲ καὶ τῶν ἑαυτοῦ τῶν τε πιστῶν
 οἷς ἤδετο καὶ ὧν ἠπίσται πολλούς, ἀναγκάσας τοὺς
 μὲν καὶ γυναικας ἄγειν, τοὺς δὲ καὶ ἀδελφούς, ὡς
- 40 δεδεμένους τούτοις κατέχοι αὐτούς. καὶ τὸν μὲν Γα-
 δάταν εὐθύς ὁ Κύρος ἐν τοῖς περὶ αὐτὸν ἦει ἔχων
 καὶ ὁδῶν φραστήρα καὶ ὑδάτων καὶ χιλοῦ καὶ σίτου,
 ὡς εἴη ἐν [τοῖς] ἀφθονωτάτοις στρατοπεδεύεσθαι.
- 41 Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος καθεώρα τὴν τῶν Βαβυλω-
 νίων πόλιν καὶ ἔδοξεν αὐτῷ ἡ ὁδὸς ἣν ἦει παρ' αὐ-
 τὸ τὸ τεῖχος φέρειν, καλέσας τὸν Γωβρύαν καὶ τὸν
 Γαδάταν ἠρώτα εἰ εἴη ἄλλη ὁδός, ὥστε μὴ πάνυ ἐγ-
- 42 γρὺς τοῦ τείχους ἄγειν. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Εἰσὶ
 μὲν, ὃ δέσποτα, καὶ πολλαὶ ὁδοί· ἀλλ' ἔγωγ', ἔφη,
 ᾧμην καὶ βούλεσθαι ἂν σε νῦν ὅτι ἐγγυτάτω τῆς πό-
 λεως ἄγειν, ἵνα καὶ ἐπιδελξαις αὐτῷ ὅτι τὸ στρατεύ-
 μά σου ἤδη πολὺ τέ ἐστι καὶ καλόν· ἐπειδὴ καὶ ὅτε
 ἔλαττον εἶχες προσῆλθές τε πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος καὶ
 ἐθεάτο ἡμᾶς οὐ πολλοὺς ὄντας· νῦν δὲ εἰ καὶ παρ-
 εσκευασμένος τί ἐστίν, ὥσπερ πρὸς σὲ εἶπεν ὅτι παρα-
 σκευάζεται ὡς μαχομένός σοι, οἷδ' ὅτι ἰδόντι αὐτῷ
 τὴν σὴν δύναμιν πάλιν ἀπαρασκευότατα τὰ ἑαυτοῦ
 φανεῖται.

Καὶ ὁ Κύρος πρὸς ταῦτα εἶπε, Δοκεῖς μοι, ὧ 43
 Γωβρύα, θαυμάζειν ὅτι ἐν ᾧ μὲν χρόνῳ πολὺν μείονα
 ἔχων στρατιὰν ἦλθον, πρὸς αὐτὸ τὸ τεῖχος προσῆγον·
 νῦν δ' ἐπεὶ πλείονα δύνάμιν ἔχω, οὐκ ἐθέλω ὑπ'
 αὐτὰ τὰ τεῖχη ἄγειν. ἀλλὰ μὴ θαύμαζε· οὐ γὰρ τὸ 44
 αὐτὸ ἔστι προσάγειν τε καὶ παράγειν. προσάγουσι
 μὲν γὰρ πάντες οὕτω ταξάμενοι ὥς ἂν ἄριστοι εἴεν
 μάχεσθαι, [καὶ ἀπάγουσι δὲ οἱ σώφρονες ἢ ἂν ἀσφα-
 λίστατα, οὐχ ἢ ἂν τάχιστα ἀπέλθοιεν] παριέναι δὲ 45
 ἀνάγκη ἐστὶν ἐκτεταμέναις μὲν ταῖς ἀμάξαις, ἀνειρμέ-
 νοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις σκευοφόροις ἐπὶ πολὺ· ταῦτα
 δὲ πάντα δεῖ προκεκαλύφθαι τοῖς ὅπλοφόροις καὶ μη-
 δαμῇ τοῖς πολεμίοις γυμνὰ ὅπλων τὰ σκευοφόρα φαί-
 νεσθαι. ἀνάγκη οὖν οὕτω πορευομένων ἐπὶ λεπτὸν 46
 καὶ ἀσθενὲς τὸ μάχιμον τετάχθαι· εἰ οὖν βούλονται
 ἄθροοι ἐκ τοῦ τεύχους προσπεσεῖν πῃ, ὅπῃ προσμί-
 ξειαν, πολὺ ἂν ἐρρωμενέστεροι συμμιγνύοιεν τῶν
 παριόντων· καὶ τοῖς μὲν ἐπὶ μακρὸν πορευομένοις 47
 μακρὰ καὶ αἱ ἐπιβοήθειαι, τοῖς δ' ἐκ τοῦ τεύχους
 βραχὺ πρὸς τὸ ἐγγὺς καὶ προσδραμεῖν καὶ πάλιν ἀπ-
 ελθεῖν. ἦν δὲ μὴ μείον ἀπέχοντες παρίωμεν ἢ ἐφ' 48
 ὅσον καὶ νῦν ἐκτεταμένοι πορευόμεθα, τὸ μὲν πληθὺς
 κατόψονται ἡμῶν· ὑπὸ δὲ τῶν παρυφασμένων ὅπλων
 πᾶς ὄχλος δεινὸς φαίνεται. ἦν δ' οὖν τῷ ὄντι ἐπ- 49
 εξίωσί πῃ, ἐκ πολλοῦ προορῶντες αὐτοὺς οὐκ ἂν ἀπ-
 αράσκευοι λαμβανοίμεθα. μᾶλλον δέ, ὧ ἄνδρες, ἔφη,
 οὐδ' ἐπιχειρήσουσιν, ὁπότεν πρόσω δέῃ ἀπὸ τοῦ τεύ-
 χους ἀπιέναι, ἦν μὴ τῷ ὄλῳ ὑπολάβωσι τοῦ παντὸς
 κρείττους εἶναι· φοβερὰ γὰρ ἡ ἀποχώρησις. ἐπεὶ δὲ 50
 ταῦτ' εἶπεν, ἔδοξέ τε ὁρθῶς τοῖς παροῦσι λέγειν καὶ

ἦγεν ὁ Γωβρύας ὥσπερ ἐκέλευσε. παραμειβομένου δὲ τὴν πόλιν τοῦ στρατεύματος αἰεὶ τὸ ὑπολειπούμενον ἰσχυρότερον ποιούμενος ἀπεχώρει.

51 Ἐπεὶ δὲ πορευόμενος οὕτως ἐν ταῖς γιγνομέναις ἡμέραις ἀφικνεῖται εἰς τὰ μεθόρια τῶν Σύρων καὶ Μήδων, ἐνθενπερ ὥρμητο, ἐνταῦθα δὴ τρία ὄντα τῶν Σύρων φρουρία, ἐν μὲν αὐτὸς τὸ ἀσθενέστατον βία προσβαλὼν ἔλαβε, τῷ δὲ δύο φρουρίῳ φοβῶν μὲν Κύρος, πείθων δὲ Γαδάτας ἐπεισε παραδοῦναι τοὺς φυλάττοντας.

V. Ἐπεὶ δὲ ταῦτα διεπέρακτο, πέμπει πρὸς Κυαξάρην καὶ ἐπέστελλεν αὐτῷ ἥκειν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον, ὅπως περὶ τῶν φρουρίων ὧν εἰλήφεσαν βουλευσάιντο, ὅτι χρῆσαιντο, καὶ ὅπως θεασάμενος τὸ στράτευμα καὶ περὶ τῶν ἄλλων σύμβουλος γίγνοιτο, ὅτι δοκοίη ἐκ τούτου πράττειν· ἐὰν δὲ κελεύῃ, εἰπέ, ἔφη, ὅτι ἐγὼ 2 ἂν ὡς ἐκείνον λοίην συστρατοπεδευσόμενος. ὁ μὲν δὴ ἄγγελος ὄχρετο ταῦτ' ἀπαγγελῶν. ὁ δὲ Κύρος ἐν τούτῳ ἐκέλευσε τὴν τοῦ Ἀσσυρίου σκηνὴν, ἣν Κυαξάρη οἱ Μῆδοι ἐξέειλον, ταύτην κατασκευάσαι ὡς βέλτιστα τῇ τε ἄλλῃ κατασκευῇ ἣν εἶχον καὶ τῷ γυναικῷ εἰσαγαγεῖν εἰς τὸν γυναικῶνα τῆς σκηνῆς καὶ σὺν ταύτῃ τὰς μουσουργούς, αἵπερ ἐξηρημέναι ἦσαν Κυαξάρη. 3 οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐπραττον. ὁ δὲ πεμφθεὶς πρὸς τὸν Κυαξάρην ἐπεὶ ἔλεξε τὰ ἐντεταλμένα, ἀκούσας αὐτοῦ ὁ Κυαξάρης ἔγνω βέλτιον εἶναι τὸ στράτευμα μένειν ἐν τοῖς μεθορίοις. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι οὐς μετεπέμψατο ὁ Κύρος ἦκον· ἦσαν δὲ μυριάδες τέτταρες τοξο- 4 τῶν καὶ πελταστῶν. ὁρῶν οὖν καὶ τούτους σινομένους πολλὰ τὴν Μηδικήν, τούτων ἂν ἐδόκει ἥδιον

καλλαγῆναι μᾶλλον ἢ ἄλλον ὄχλον εἰσδέξασθαι. ὁ μὲν δὴ ἐκ Περσῶν ἄγων τὸν στρατὸν ἐρόμενος τὸν Κυξάρην κατὰ τὴν Κύρου ἐπιστολὴν εἰ τι δέοιτο τοῦ στρατοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔφη δεῖσθαι, αὐθιμερόν, ἐπεὶ ἦκουσε παρόντα Κῦρον, ὥχετο πρὸς αὐτὸν ἄγων τὸ στρατεύμα.

Ὁ δὲ Κυξάρχης ἐπορεύετο τῇ ὑστεραίᾳ σὺν τοῖς 5 παραμείνασιν ἱππεῦσι Μήδων· ὥς δ' ἤσθετο ὁ Κῦρος προσιδόντα αὐτόν, λαβὼν τοὺς τε τῶν Περσῶν ἱππέας, πολλοὺς ἤδη ὄντας, καὶ τοὺς Μήδους πάντας καὶ τοὺς Ἀρμενίους καὶ τοὺς Ὑρκανίους καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων τοὺς εὐίπποτάτους τε καὶ εὐοπλοτάτους ἀπήντα, ἐπιδεικνὺς τῷ Κυξάρῃ τὴν δύναμιν. ὁ δὲ Κυξάρχης 6 ἐπεὶ εἶδε σὺν μὲν τῷ Κύρῳ πολλοὺς τε καὶ καλοὺς κἀγαθοὺς ἐπομένους, σὺν ἐαντῷ δὲ ὀλίγην τε καὶ ὀλίγον ἀξίαν θεραπείαν, ἄτιμόν τι αὐτῷ ἔδοξεν εἶναι καὶ ἄχος αὐτὸν ἔλαβεν. ἐπεὶ δὲ καταβάς ἀπὸ τοῦ ἵππου ὁ Κῦρος προσῆλθεν ὥς φιλήσων αὐτὸν κατὰ νόμον, ὁ Κυξάρχης κατέβη μὲν ἀπὸ τοῦ ἵππου, ἀπεστράφη δέ· καὶ ἐφίλησε μὲν οὐ, δακρύων δὲ φανερός ἦν. ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος τοὺς μὲν ἄλλους 7 πάντας ἀποστάντας ἐκέλευσεν ἀναπαύεσθαι· αὐτὸς δὲ λαβόμενος τῆς δεξιᾶς τοῦ Κυξάρου καὶ ἀπαγαγὼν αὐτὸν τῆς ὁδοῦ ἔξω ὑπὸ φοίνικας τινάς, τῶν τε Μηδικῶν πύλων ὑποβαλεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ καθίσας αὐτὸν καὶ παρακαθιστάμενος εἶπεν ὧδε.

Εἰπέ μοι, ἔφη, πρὸς τῶν θεῶν, ᾧ θεῷ, τί μοι 8 ὀργίξει καὶ τί χαλεπὸν ὄρων οὕτω χαλεπῶς φέρεις; ἐνταῦθα δὴ ὁ Κυξάρχης ἀπεκρίνατο, Ὅτι, ᾧ Κῦρε, δοκῶν γε δὴ ἐφ' ὅσον ἀνθρώπων μνήμη ἐφικνεῖται

καὶ τῶν πάλαι προγόνων καὶ πατρὸς βασιλέως πεφυ-
 κέναι καὶ αὐτοὺς βασιλεὺς νομιζόμενος εἶναι, ἐμὰντὸν
 μὲν ὀρθῶ οὕτω ταπεινῶς καὶ ἀναξίως ἐλάνυνοντα, σὲ
 δὲ τῇ ἐμῇ θεραπείᾳ καὶ τῇ ἄλλῃ δυνάμει μέγαν τε
 9 καὶ μεγαλοπρεπῇ παρόντα. καὶ ταῦτα χαλεπὸν μὲν
 οἶμαι καὶ ὑπὸ πολεμίων παθεῖν, πολὺ δ', ὃ Ζεῦ, χα-
 λεπώτερον ὑφ' ὧν ἦμιστα ἐχρῆν ταῦτα πεπονθέναι.
 ἐγὼ μὲν γὰρ δοκῶ δεκάκις ἂν κατὰ τῆς γῆς καταδύ-
 ναι ἥδιον ἢ ὀφθῆναι οὕτω ταπεινὸς καὶ ἰδεῖν τοὺς
 ἐμοὺς ἐμοῦ ἀμελήσαντας καὶ ἐπεγγελῶντας ἐμοί. οὐ
 γὰρ ἀγνοῶ τοῦτο, ἔφη, ὅτι οὐ σύ μου μόνον μείζων
 εἶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐμοὶ δοῦλοι ἰσχυρότεροι ἐμοῦ ὑπαντι-
 10 ἄξουσί μοι καὶ κατεσκευασμένοι εἶδιν ὥστε δύνασθαι
 ποιεῖν μᾶλλον ἐμὲ κακῶς ἢ παθεῖν ὑπ' ἐμοῦ. καὶ
 ἅμα ταῦτα λέγων πολὺν ἔτι μᾶλλον ἐκρατεῖτο ὑπὸ τῶν
 δακρύων, ὥστε καὶ τὸν Κῦρον ἐπεσπᾶσατο ἐμπλησθῆ-
 ναι δακρύων τὰ ὄμματα. ἐπισχῶν δὲ μικρὸν ἔλεξε
 τοιάδε ὁ Κῦρος.

Ἄλλα ταῦτα μὲν, ὦ Κνωξάρη, οὔτε λέγεις ἀληθῆ
 οὔτε ὀρθῶς γινώσκεις, εἰ οἶει τῇ ἐμῇ παρουσίᾳ Μή-
 δους κατεσκευάσθαι ὥστε ἱκανοὺς εἶναι σὲ κακῶς ποι-
 11 εῖν. τὸ μέντοι σε θυμοῦσθαι καὶ φοβεῖν αὐτοὺς θαν-
 μάξω· εἰ μέντοι γε δικαίως ἢ ἀδίκως αὐτοῖς χαλεπαί-
 νεις, παρήσω τοῦτο· οἶδα γὰρ ὅτι βαρέως ἂν φέροις
 ἀκούων ἐμοῦ ἀπολογουμένου ὑπὲρ αὐτῶν· τὸ μέντοι
 ἄνδρα ἄρχοντα πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν τοῖς ἀρχομένοις,
 τοῦτο ἐμοὶ δοκεῖ μέγα ἁμάρτημα εἶναι. ἀνάγκη γὰρ
 διὰ τὸ πολλοὺς μὲν φοβεῖν πολλοὺς ἐχθροὺς ποιεί-
 σθαι, διὰ δὲ τὸ πᾶσιν ἅμα χαλεπαίνειν πᾶσιν αὐτοῖς
 12 ὁμόνοιαν ἐμβάλλειν. ὧν ἕνεκα, εὖ ἴσθι, ἐγὼ οὐκ

ἐκείμπουν ἔνευ ἑμαυτοῦ τούτους, φοβούμενος μή τι
 γήνοιτο διὰ τὴν σὴν ὀργὴν ὅ,τι πάντας ἡμᾶς λυπήσοι.
 ταῦτα μὲν οὖν σὺν τοῖς θεοῖς ἐμοῦ παρόντος ἀσφα-
 λῶς ἔχει σοι· τὸ μέντοι σε νομίζειν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖ-
 σθαι, τοῦτο ἐγὼ πάννυ χαλεπῶς φέρω, εἰ ἀσκῶν ὅσον
 δύναμαι τοὺς φίλους ὡς πλείστα ἀγαθὰ ποιεῖν ἔπειτα
 τάναντία τούτου δοκῶ ἐξεργάζεσθαι. ἀλλὰ γάρ, ἔφη, 13
 μὴ οὕτως εἰκῇ ἡμᾶς αὐτοὺς αἰτιώμεθα· ἀλλ', εἰ δυ-
 νατόν, σαφέστατα κατίδωμεν ποῖόν ἐστι τὸ παρ' ἐμοῦ
 ἀδίκημα. καὶ τὴν ἐν φίλοις δικαιοτάτην ὑπόθεσιν ἔχω
 ὑποτιθέναι· ἐὰν γάρ τί σε φανῶ κακὸν πεποιηκώς,
 ὁμολογῶ ἀδικεῖν· ἐὰν μέντοι μηδὲν φαίνωμαι κακὸν
 πεποιηκώς μηδὲ βουληθείς, οὐ καὶ σὺ αὖ ὁμολογήσεις
 μηδὲν ὑπ' ἐμοῦ ἀδικεῖσθαι; Ἄλλ' ἀνάγκη, ἔφη. Ἐὰν 14
 δὲ δὴ καὶ ἀγαθὰ σοι πεπραχῶς δῆλος ᾧ καὶ προθυ-
 μούμενος πρᾶξαι ὥς ἐγὼ πλείστα ἐδυνάμην, οὐκ ἂν
 καὶ ἐκαίνου σοι ἄξιος εἶην μᾶλλον ἢ μέμψεως; Δί-
 καιον γοῦν, ἔφη. Ἄγε τοίνυν, ἔφη ὁ Κῦρος, σκοπῶ- 15
 μεν τὰ ἐμοὶ πεπραγμένα πάντα καθ' ἐν ἑκάστων· οὐ-
 τω γὰρ μάλιστα δῆλον ἔσται ὅ,τι τε αὐτῶν ἀγαθόν
 ἐστι καὶ ὅ,τι κακόν. ἀρξώμεθα δ', ἔφη, ἐκ τῆσδε τῆς 16
 ἀρχῆς, εἰ καὶ σοὶ ἀρκούντως δοκεῖ ἔχειν. σὺ γὰρ δῆ-
 που ἐπεὶ ἦσθον πολλοὺς πολεμίους ἡθροισμένους, καὶ
 τούτους ἐπὶ σὲ καὶ τὴν σὴν χώραν ὀρμωμένους, εὐ-
 θὺς ἔπεμψες πρὸς τε τὸ Περσῶν κοινὸν συμμάχους
 αἰτούμενος καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδίᾳ δεόμενος πειρᾶσθαι αὐ-
 τὸν ἐμὲ ἐλθεῖν ἡγούμενον, εἰ τινες Περσῶν ἴοιεν.
 οὐκ οὖν ἐγὼ ἐπέισθην τε ταῦτα ὑπὸ σοῦ καὶ παρεγε-
 νόμην ἄνδρας ἄγων σοι ὡς ἦν δυνατὸν πλείστους τε
 καὶ ἀρίστους; Ἦλθες γὰρ οὖν, ἔφη. Ἐν τούτῳ τοί- 17

νυν, ἔφη, πρῶτόν μοι εἰπὲ πότερον ἀδικίαν τινά μου
 πρὸς σέ κατέγνωσ ἢ μᾶλλον εὐεργεσίαν; Ἀῖλλον, ἔφη
 18 ὁ Κνωξάρης, ὅτι ἐκ γε τούτων εὐεργεσίαν. Τί γάρ,
 ἔφη, ἐπεὶ οἱ πολέμοι ἦλθον καὶ διαγωνίζεσθαι ἔδει
 πρὸς αὐτούς, ἐν τούτῳ κατενόησάς ποῦ με ἢ πόνου
 ἀποστάντα ἢ τινος κινδύνου φεισάμενον; Οὐ μὰ τὸν
 19 Δί', ἔφη, οὐ μὲν δῆ. Τί γάρ, ἐπεὶ <τῆς> νίκης γε-
 νομένης σὺν τοῖς θεοῖς ἡμετέρας καὶ ἀναχωρησάντων
 τῶν πολεμίων παρεκάλουν ἐγὼ σε ὅπως κοινῇ μὲν
 αὐτούς διώκοιμεν, κοινῇ δὲ τιμωροίμεθα, κοινῇ δὲ εἰ
 τι καλὸν ἀγαθὸν συμβαίνοι, τοῦτο καρποίμεθα, ἐν
 20 τούτοις· ἔχεις τινά μου πλεονεξίαν κατηγορήσαι; ὁ
 μὲν δῆ Κνωξάρης πρὸς τοῦτο ἐσίγα· ὁ δὲ Κῦρος πάλιν
 ἔλεγεν ᾧδε· Ἄλλ' ἐπεὶ πρὸς τοῦτο σιωπᾶν ἡδιόν
 σοι ἢ ἀποκρίνασθαι, τόδε γ', ἔφη, εἰπὲ εἰ τι ἀδικεῖ-
 σθαι ἐνόμισας ὅτι ἐπεὶ σοι οὐκ ἀσφαλὲς ἐδόκει εἶναι
 τὸ διώκειν, σὲ μὲν αὐτὸν ἀφῆκα τοῦ κινδύνου τούτου
 μετέχειν, ἱππέας δὲ τῶν σῶν συμπέμψαι μοι ἐδέομην
 σου· εἰ γὰρ καὶ τοῦτο αἰτῶν ἡδίκουν, ἄλλως τε καὶ
 προπαρεσχηκῶς ἐμαυτόν σοι σύμμαχον, τοῦτ' αὖ παρὰ
 21 σοῦ, ἔφη, ἐπιδεικνύσθω. ἐπεὶ δ' αὖ καὶ πρὸς τοῦτο
 ἐσίγα ὁ Κνωξάρης, Ἄλλ' εἰ μὴδὲ τοῦτο, ἔφη, βούλει
 ἀποκρίνασθαι, σὺ δὲ τὸν τεύθειν λέγε εἰ τι αὖ ἡδί-
 κουν ὅτι σοῦ ἀποκριναμένου ἐμοὶ ὥς οὐκ ἂν βούλοιο,
 εὐθυμουμένους ὀρῶν Μήδους, τούτου παύσας αὐτούς
 ἀναγκάζειν κινδυνεύσοντας ἰέναι, εἰ τι αὖ σοι δοκῶ
 τοῦτο χαλεπὸν ποιῆσαι ὅτι ἀμελήσας τοῦ ὀργίζεσθαί
 σοι ἐπὶ τούτοις πάλιν ἔχουν σε οὐ ἥδη οὔτε σοὶ μέλον
 ὃν δοῦναι οὐδὲν οὔτε ῥᾶον Μήδοις ἐπιταχθῆναι· τὸν
 γὰρ βουλόμενον δῆπου ἔπεσθαι ἤτησά σε δοῦναί μοι.

οὐκοῦν τούτου τυχὼν παρὰ σοῦ οὐδὲν ἦν, εἰ μὴ τού- 22
 τος πείσαιμι. ἔλθων οὖν ἔπειθον αὐτοὺς καὶ οὐς
 ἔπεισα τούτους ἔχων ἐπορευόμην σοῦ ἐπιτρέψαντος.
 ἡ δὲ τοῦτο αἰτίας ἄξιον νομίζεις, οὐδ' ὅ,τι ἂν διδῶς,
 ὥς ἔοικε, παρὰ σοῦ δέχεσθαι ἀναίτιόν ἐστιν. οὐκοῦν 23
 ἐξωρμήσαμεν οὕτως· ἐπειδὴ δ' ἐξήλθομεν, τί ἡμῖν
 πεπραγμένον οὐ φανερόν ἐστιν; οὐ τὸ στρατόπεδον
 ἤλωκε τῶν πολεμίων; οὐ τεθναῖσι πολλοὶ τῶν ἐπὶ σὲ
 ἐλθόντων; ἀλλὰ μὴν τῶν γε ζώντων ἐχθρῶν πολλοὶ
 μὲν ὀπλων ἐστέργηται, πολλοὶ δὲ ἵππων· χρήματά γε
 μὴν τὰ τῶν φερόντων καὶ ἀρόντων τὰ σὰ πρόσθεν
 νῦν ὀρᾷς τοὺς σοὺς φίλους καὶ ἔχοντας καὶ ἄγοντας,
 τὰ μὲν σοί, τὰ δ' αὖ τοῖς ὑπὸ τήν σήν ἀρχήν. τὸ 24
 δὲ πάντων μέγιστον καὶ κάλλιστον, τὴν μὲν σὴν χώ-
 ραν αὐξανομένην ὀρᾷς, τὴν δὲ τῶν πολεμίων μειου-
 μένην· καὶ τὰ μὲν τῶν πολεμίων φρούρια ἐχόμενα,
 τὰ δὲ σὰ τὰ πρότερον εἰς τὴν Σύρων ἐπικράτειαν
 συγκαταρρύνεντα νῦν τάναντία σοὶ προσκεχωρηκότα·
 τούτων δὲ εἴ τι κακόν σοι ἢ εἴ τι μὴ ἀγαθόν σοι
 μαθεῖν μὲν ἔγωγε βούλεσθαι οὐκ οἶδ' ὅπως ἂν εἴ-
 ποιμι· ἀκοῦσαι μέντοι γε οὐδὲν καλῦει. ἀλλὰ λέγε 25
 ὅ,τι γινώσκεις περὶ αὐτῶν. ὁ μὲν δὴ Κῦρος οὕτως
 εἰπὼν ἐπαύσατο· ὁ δὲ Κναξάρης ἔλεξε πρὸς ταῦτα
 τάδε.

Ἄλλ', ὦ Κῦρε, ὥς μὲν ταῦτα ἂ σὺ πεποίηκας
 κακά ἐστιν οὐκ οἶδ' ὅπως χρὴ λέγειν· εὐ γε μέντοι,
 ἔφη, ἴσθι ὅτι ταῦτα τάγαθὰ τοιαῦτά ἐστιν οἷα ὅσῃ
 πλείονα φαίνεται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐμὲ βαρύνει. τὴν 26
 τε γὰρ χώραν, ἔφη, ἐγὼ ἂν τὴν σὴν ἐβουλόμην τῇ
 ἐμῇ δυνάμει μείζω ποιεῖν μᾶλλον ἢ τὴν ἐμὴν ὑπὸ

σοῦ ὄραν οὕτως αὐξανομένην· σοὶ μὲν γὰρ ταῦτα
 ποιοῦντι καλὰ, ἐμοὶ δὲ γέ ἐστί πη ταῦτὰ ἀτιμίαν φέ-
 27 ροντα. καὶ χρήματα οὕτως ἂν μοι δοκῶ ἡδιόν σοι
 δοφείσθαι ἢ παρὰ σοῦ οὕτω λαμβάνειν ὥς σὺ νῦν
 ἐμοὶ δίδως· τούτοις γὰρ πλουτιζόμενος ὑπὸ σοῦ καὶ
 μᾶλλον αἰσθάνομαι οἷς πενέστερος γίγνομαι. καὶ τοὺς
 γ' ἐμοὺς ὑπηκόους ἰδὼν μικρά γε ἀδικουμένους ὑπὸ
 σοῦ ἦττον ἂν δοκῶ λυπεῖσθαι ἢ νῦν ὄρων ὅτι μεγάλα
 28 ἀγαθὰ πεπόνθασιν ὑπὸ σοῦ. εἰ δέ σοι, ἔφη, ταῦτα
 δοκῶ ἀγνωμόνως ἐνθυμείσθαι, μὴ ἐν ἐμοὶ αὐτὰ ἀλλ'
 εἰς σέ τρέφας πάντα καταθέσθαι οἷά σοι φαίνεται. τί
 γὰρ ἂν, εἰ τις κύνας, οὓς σὺ τρέφεις φυλακῆς ἕνεκα
 σαυτοῦ τε καὶ τῶν σῶν, τούτους θεραπεύων γνωρι-
 μωτέρους ἑαυτῷ ἢ σοὶ ποιήσειεν, ἄρ' ἂν σε εὐφράναι
 29 τούτῳ τῷ θεραπεύματι; εἰ δὲ τοῦτό σοι δοκεῖ μικρὸν
 εἶναι, ἐκείνο κατανόησον· εἰ τις τοὺς σὲ θεραπεύον-
 τας, οὓς σὺ καὶ φρουρᾶς καὶ στρατείας ἕνεκα κέκτη-
 σαι, τούτους οὕτω διατιθείη ὥστ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ
 σοῦ βούλεσθαι εἶναι, ἄρ' ἂν ἀντὶ ταύτης τῆς εὐεργε-
 30 σίας χάριν αὐτῷ εἰδείης; τί δέ, ὃ μάλιστα ἄνθρωποι
 ἀσπάζονται τε καὶ θεραπεύουσιν οἰκειότατα, εἰ τις
 τὴν γυναῖκα τὴν σὴν οὕτω θεραπεύσειεν ὥστε φιλεῖν
 αὐτὴν μᾶλλον ποιήσειεν ἑαυτὸν ἢ σέ, ἄρ' ἂν σε τῇ
 εὐεργεσίᾳ ταύτῃ εὐφράναι; πολλοῦ γ' ἂν οἶμαι καὶ
 δέοι· ἀλλ' εὖ οἶδ' ὅτι πάντων ἂν μάλιστα ἀδικοῖη σε
 31 τοῦτο ποιήσας. ἵνα δὲ εἰπω καὶ τὸ μάλιστα τῷ ἐμῷ
 πάθει ἐμπερές, εἰ τις οὓς σὺ ἡγαγες Πέρσας οὕτω
 θεραπεύσειεν ὥστε αὐτῷ ἡδιον ἔπεσθαι ἢ σοί, ἄρ'
 ἂν φίλον αὐτὸν νομίζοις; οἶμαι μὲν οὐ, ἀλλὰ πολε-
 32 μιώτερον ἂν ἢ εἰ πολλοὺς αὐτῶν κατακάνοι. τί δ',

ἂ τις τῶν σῶν φίλων φιλοφρόνως σου εἰπόντος λαμβάνειν ὅποσα ἐθέλοι εἶτα οὗτος τοῦτο ἀκούσας λαβὼν ὀφείτο ἅπαντα ὅποσα δύναιτο, καὶ αὐτὸς μὲν γε τοῖς σοῖς πλουτοίῃ, σὺ δὲ μὴδὲ μετρίοις ἔχοις χρῆσθαι, ἂν δὲ δύναιο τὸν τοιοῦτον ἕμεμpton φίλον νομίζειν; νῦν μέντοι ἐγὼ, ὦ Κῦρε, εἰ μὴ ταῦτα ἀλλὰ τοιαῦτα 33 ὑπὸ σοῦ δοκῶ πεπονθέναι. σὺ γὰρ ἀληθῆ λέγεις· εἰπόντος ἐμοῦ τοὺς ἐθέλοντας ἄγειν λαβὼν ὅχου πᾶσάν μου τὴν δύναμιν, ἐμὲ δὲ ἐρημον κατέλιπες· καὶ νῦν ἃ ἔλαβες τῇ ἐμῇ δυνάμει ἔγεις δὴ μοι καὶ τὴν ἐμὴν χάραν αὐξείς σὺν τῇ ἐμῇ ῥώμῃ· ἐγὼ δὲ δοκῶ οὐδὲν συναίτιος ὦν τῶν ἀγαθῶν παρέχειν ἐμαυτὸν ὥσπερ γυνὴ εὖ ποιεῖν, καὶ τοῖς τε ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ τοῖσδε τοῖς ἐμοῖς ὑπηκόοις σὺ μὲν ἀνὴρ φαίνει, ἐγὼ δ' οὐκ ἄξιος ἀρχῆς. ταῦτά σοι δοκεῖ εὐεργετήματ' εἶ- 34 ναι, ὦ Κῦρε; εὖ ἴσθ' ὅτι εἰ τι ἐμοῦ ἐκήδου, οὐδενὸς ἂν οὕτω με ἀποστερεῖν ἐφυλάττου ὥς ἀξιώματος καὶ τιμῆς. τί γὰρ ἐμοὶ πλεόν τὸ τὴν γῆν πλατύνεσθαι, αὐτὸν δὲ ἀτιμάζεσθαι; οὐ γάρ τοι ἐγὼ Μήδων ἥρχον διὰ τὸ κρείττων αὐτῶν πάντων εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ τὸ αὐτοὺς τούτους ἀξιοῦν ἡμᾶς ἑαυτῶν πάντα βελτίονας εἶναι.

Καὶ ὁ Κῦρος ἔτι λέγοντος αὐτοῦ ὑπολαβὼν εἶπε, 35 Πρὸς τῶν θεῶν, ἔφη, ὦ θεῖε, εἰ τι κἀγὼ σοι πρότερον ἐχαρισάμην, καὶ σὺ νῦν ἐμοὶ χάρισαι ὃ ἂν δεῖθῃ σου· παῦσαι, ἔφη, τὸ νῦν εἶναι μεμφόμενός μοι· ἐπειδὴν δὲ πείραν ἡμῶν λάβης πῶς ἔχομεν πρὸς σέ, εἰ μὲν δὴ σοι φαίνεται τὰ ὑπ' ἐμοῦ πεπραγμένα ἐπὶ τῷ σῷ ἀγαθῷ πεποιημένα, ἀσπαζομένου τέ μου σε ἀντασπάξου με εὐεργέτην τε νόμιζε, εἰ μὲν δ' ἐπὶ

- 36 θάτερα, τότε μοι μέμφον. Ἄλλ' ἴσως μέντοι, ἔφη ὁ Κυαξάρης, καλῶς λέγεις· κἀγὼ οὕτω ποιήσω. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἡ καὶ φιλήσω σε; Εἰ σὺ βούλει, ἔφη. Καὶ οὐκ ἀποστρέψει με ὥσπερ ἄρτι; Οὐκ ἀποστρέψομαι, ἔφη. καὶ ὃς ἐφίλησεν αὐτόν.
- 37 Ὡς δὲ εἶδον οἱ Μῆδοι τε καὶ οἱ Πέρσαι καὶ οἱ ἄλλοι, πᾶσι γὰρ ἔμελεν ὅτι ἐκ τούτων ἔσοιτο, εὐθὺς ἦσθησάν τε καὶ ἐφαιδρύνθησαν. καὶ ὁ Κῦρος δὲ καὶ ὁ Κυαξάρης ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς ἵππους ἡγούντο, καὶ ἐπὶ μὲν τῷ Κυαξάρῃ οἱ Μῆδοι εἵποντο, Κῦρος γὰρ αὐτοῖς οὕτως ἐπένευσεν, ἐπὶ δὲ τῷ Κῦρῳ οἱ Πέρσαι,
- 38 οἱ δ' ἄλλοι ἐπὶ τούτοις. ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο ἐπὶ τὸ στρατόπεδον καὶ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην εἰς τὴν κατεσκευασμένην σκηνὴν, οἷς μὲν ἐτέτακτο παρεσκευ-
- 39 αζον τάπιτήδεια τῷ Κυαξάρῃ· οἱ δὲ Μῆδοι ὅσον χρόνον σχολὴν πρὸ δειπνῶν ἤγεον ὁ Κυαξάρης ἦσαν πρὸς αὐτόν, οἱ μὲν καὶ αὐτοὶ καθ' ἑαυτούς, οἱ δὲ πλεῖστοι ὑπὸ Κῦρου ἐγκέλευστοι, δῶρα ἄγοντες, ὁ μὲν τις οἰνοχόον καλόν, ὁ δ' ὀψοποιὸν ἀγαθόν, ὁ δ' ἀρτοποιόν, ὁ δὲ μουσουργόν, ὁ δ' ἔκπωμα, ὁ δ' ἐσθῆτα καλήν· πᾶς δὲ τις ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἓν γέ τι ὧν εἰλήφει ἐδώ-
- 40 ρεῖτο αὐτῷ· ὥστε τὸν Κυαξάρην μεταγινώσκειν ὥς οὔτε ὁ Κῦρος ἀφίστη αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ οὐδ' οἱ Μῆδοι ἤτιόν τι αὐτῷ προσεῖχον τὸν νοῦν ἢ καὶ πρόσθεν.
- 41 Ἐπεὶ δὲ δειπνῶν ὥρα ἦν, καλέσας ὁ Κυαξάρης ἡξίου τὸν Κῦρον διὰ χρόνου ἰδὼν αὐτὸν συνδειπνεῖν. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Μὴ δὴ σὺ κέλευε, ὦ Κυαξάρη· ἡ οὐχ ὁρᾷς ὅτι οὗτοι οἱ παρόντες ὑφ' ἡμῶν πάντες ἐπαιρόμενοι πάρεσιν; οὐκ οὐν καλῶς ἂν πράττοιμι εἰ τούτων ἀμελῶν τὴν ἐμὴν ἡδονὴν θεραπεύειν δοκοίην.

ἀμειψῶνται δὲ δοκοῦντες στρατιῶται οἱ μὲν ἀγαθοὶ
 καὶ ἀθυμότεροι γίνονται, οἱ δὲ πονηροὶ πολλοὶ ὑβρι-
 στίτεροι. ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ἄλλως τε καὶ ὁδὸν μα- 42
 κρὰν ἤκων δαίπνυι ἤδη· καὶ εἰ τινὲς σε τιμῶσιν, ἀν-
 τισπάξου καὶ εὐώχει αὐτούς, ἵνα σε καὶ θαρρήσωσιν·
 ἔγω δ' ἀπίων ἐφ' ἅπερ λέγω τρέψομαι. αὐριον δ', 43
 ἔφη, πρῶ δεῦρ' ἐπὶ τὰς σᾶς θύρας παρέσονται οἱ ἐπι-
 καίριοι, ὅπως βουλευσώμεθα πάντες σὺν σοὶ ὅ,τι χρὴ
 ποιεῖν τὸ ἐκ τοῦδε. σὺ δ' ἡμῖν ἐμβαλε <βουλὴν> παρ-
 ὦν περὶ τούτου πότερον ἔτι δοκεῖ στρατεύεσθαι ἢ
 καιρὸς ἦδη διαλύειν τὴν στρατιάν. ἐκ τούτου ὁ μὲν 44
 Κυαξάρης ἀμφὶ δαίπνον εἶχεν, ὁ δὲ Κῦρος συλλέξας
 τοὺς ἱκανωτάτους τῶν φίλων καὶ φρονεῖν καὶ συμ-
 πράττειν, εἰ τι δέοι, ἔλεξε τοιάδε.

Ἄνδρες φίλοι, ἃ μὲν δὴ πρῶτα ηὔξάμεθα, πάρ-
 εστι σὺν θεοῖς. ὅπῃ γὰρ ἂν πορευώμεθα, κρατοῦμεν
 τῆς χώρας· καὶ μὲν δὴ τοὺς πολεμίους ὀρῶμεν μειου-
 μένους, ἡμᾶς δὲ αὐτοὺς πλείονάς τε καὶ ἰσχυροτέρους
 γιγνομένους. εἰ δὲ ἡμῖν ἔτι ἐθελήσειαν οἱ νῦν προσ- 45
 γεγεννημένοι σύμμαχοι παραμεῖναι, πολλῶ ἂν μᾶλλον
 ἀνύσαι δυναίμεθα καὶ εἰ τι βιάσασθαι καιρὸς καὶ εἰ
 τι πεῖσαι δέοι. ὅπως οὖν τὸ μένειν ὥς πλείστοις συν-
 δοκῇ τῶν συμμάχων, οὐδὲν μᾶλλον τοῦτο ἔμουν ἔργον
 ἢ καὶ ὑμέτερον μηχανᾶσθαι, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ὅταν 46
 μάχεσθαι δέῃ, ὁ πλείστους χειρωσάμενος ἀλκιμώτατος
 δοξάζεται εἶναι, οὕτω καὶ ὅταν πεῖσαι δέῃ, ὁ πλεί-
 στους ὁμογνώμονας ἡμῖν ποιήσας οὗτος δικαίως ἂν
 λεκτικώτατός τε καὶ πρακτικώτατος κρινόιτο ἂν εἶναι.
 μὴ μέντοι ὥς λόγον ἡμῖν ἐπιδειξόμενοι οἶον ἂν εἴ- 47
 πητε πρὸς ἕκαστον αὐτῶν τοῦτο μελετᾶτε, ἀλλ' ὥς

τοὺς πεπεισμένους ὑφ' ἑκάστου δήλους ἐσομένου
48 ἂν πράττωσιν οὕτω παρασκευάζεσθε. καὶ ὑμεῖς
ἔφη, τούτων ἐπιμέλεσθε· ἐγὼ δὲ ὅπως ἂν ἔχ
τάπιτήδεια ὅσον ἂν ἔγωγε δύνωμαι οἱ στρατιῶτα
ρὶ τοῦ στρατεύεσθαι βουλευνται τούτου πειρά
ἐπιμέλεσθαι.

Ταύτην μὲν δὴ τὴν ἡμέραν οὕτω διαγαγόντες I.
 καὶ δευπνήσαντες ἀνεπαύοντο. τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρῶ-
 ῆμον ἐπὶ τὰς Κνωξάρου θύρας πάντες οἱ σύμμαχοι.
 ἕως οὖν ὁ Κνωξάρχης ἐκοσμεῖτο, ἀκούων ὅτι πολλὸς
 ὄχλος ἐπὶ ταῖς θύραις εἴη, ἐν τούτῳ οἱ φίλοι τῷ
 Κύρῳ προσῆγον οἱ μὲν Καδουσίους δεομένους αὐτοῦ
 μένειν, οἱ δὲ Ἑρκανίους, ὁ δὲ τις Σάκας, ὁ δὲ τις
 καὶ Γωβρύαν· Ἰστασπας δὲ Γαδάταν τὸν εὐνοῦχον
 προσῆγε, δεόμενον τοῦ Κύρου μένειν. ἔνθα δὴ ὁ 2
 Κύρος γινώσκων ὅτι Γαδάτας πάλαι ἀπωλόλει τῷ
 φόβῳ μὴ λυθείη ἢ στρατιᾷ, ἐπιγελάσας εἶπεν, ὦ Γα-
 δάτα, δηλὸς εἶ, ἔφη, ὑπὸ Ἰστασπου τοῦδε πεπεισμέ-
 νος ταῦτα γινώσκειν ἃ λέγεις. καὶ ὁ Γαδάτας ἀνα- 3
 τείνας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀπώμοσεν ἢ μὴν
 μὴ ὑπὸ τοῦ Ἰστασπου πεισθεὶς ταῦτα γινώσκειν·
 ἀλλ' οἶδα, ἔφη, ὅτι ἦν ὑμεῖς ἀπέλθητε, ἔρρει τὰμὰ
 παντελῶς· διὰ ταῦτ', ἔφη, καὶ τούτῳ ἐγὼ αὐτὸς δι-
 ελεγόμην, ἐρωτῶν εἰ εἰδείη τί ἐν νῷ ἔχεις [ὑπὲρ τῆς
 διαλύσεως τοῦ στρατεύματος] ποιεῖν. καὶ ὁ Κύρος εἶ- 4
 πεν, Ἀδίκως ἄρα ἐγὼ Ἰστασπαν τόνδε κατατιθῶμαι.
 Ἀδίκως μέντοι νῆ Δί', ἔφη ὁ Ἰστασπας, ὦ Κύρε·
 ἐγὼ γὰρ ἔλεγον τῷ Γαδάτᾳ τῷδε τοσοῦτον μόνον ὥς
 οὐχ οἶόν τέ σοι εἶη στρατεύεσθαι, λέγων ὅτι ὁ πατήρ

5 σε μεταπέμπεται. καὶ ὁ Κῦρος, Τί λέγεις; ἔφη· καὶ σὺ τοῦτο ἐτόλμησας ἐξενεγκεῖν, εἰτ' ἐγὼ ἐβουλόμην εἶτε μή; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· ὁρῶ γάρ σε ὑπερεπιθυμοῦντα ἐν Πέρσαις περιβλεπτον περιελθεῖν καὶ τῷ πατρὶ ἐπιδειξασθαι ἢ ἕκαστα διεπράξω. ὁ δὲ Κῦρος ἔφη, Σὺ δ' οὐκ ἐπιθυμεῖς οἰκαδε ἀπελθεῖν; Οὐ μὰ Δί', ἔφη, ὁ Ὑστάσπας, οὐδ' ἄπειμί γε, ἀλλὰ μένων στρατηγήσω, ἕως ἂν ποιήσω Γαδάταν τουτονὶ τοῦ Ἀσσυρίου δεσπότην.

6 Οἱ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔπαιζον σπουδῇ πρὸς ἀλλήλους. ἐν δὲ τούτῳ Κναξάρης σεμνῶς κεκοσμημένος ἐξῆλθε καὶ ἐπὶ θρόνου Μηδικοῦ ἐκαθέζετο. ὥς δὲ πάντες συνῆλθον οὓς ἔδει καὶ σιωπῇ ἐγένετο, ὁ Κναξάρης ἔλεξεν ὧδε. Ἄνδρες σύμμαχοι, ἴσως, ἐπειδὴ παρὼν τυγχάνω καὶ πρεσβύτερός εἰμι Κύρου, εἰκὸς ἄρχειν με λόγου. νῦν οὖν δοκεῖ μοι εἶναι καιρὸς περὶ τούτου πρῶτον διαλέγεσθαι πότερον στρατεῦεσθαι [καιρὸς] ἔτι δοκεῖ [εἶναι] ἢ διαλύειν ἤδη τὴν στρατιάν· λεγέτω οὖν τις, ἔφη, περὶ αὐτοῦ τούτου ἢ γινώσκει. ἐκ τούτου πρῶτος μὲν εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, Ἄνδρες σύμμαχοι, οὐκ οἶδα μὲν ἔγωγε εἴ τι δεῖ λόγων ὅπου αὐτὰ τὰ ἔργα δείκνυσιν τὸ κράτιστον. πάντες γὰρ ἐπιστάμεθα ὅτι ὁμοῦ μὲν ὄντες πλείω κακὰ τοὺς πολεμίους ποιοῦμεν ἢ πάσχομεν· ὅτε δὲ χωρὶς ἡμεν ἀλλήλων, ἐκείνοι ἡμῖν ἐχρῶντο ὥς ἐκείνοις ἦν 8 ἡδιστον, ἡμῖν γε μὴν ὥς χαλεπώτατον. ἐπὶ τούτῳ ὁ Καδούσιος εἶπεν, Ἡμεῖς δὲ τί ἂν λέγοιμεν, ἔφη, περὶ τοῦ οἰκαδε ἀπελθόντες ἕκαστοι χωρὶς εἶναι, ὁπότε γε οὐδὲ στρατευομένοις, ὥς ἔοικε, χωρίζεσθαι συμφέρει; ἡμεῖς γοῦν οὐ πολὺν χρόνον δίχα τοῦ ὑμετέρου πλῆ-

οὓς στρατευσάμενοι δίκην ἔδομεν ὥς καὶ ὑμεῖς ἐπί-
 τασθε. ἐπὶ τούτῳ Ἀρτάβαξος ὃ ποτε φήσας εἶναι 9
 ὕρου συγγενῆς ἔλεξε τοιάδε· Ἐγὼ δ', ἔφη, ὦ Κυα-
 ῖρη, τοσοῦτον διαφέρομαι τοῖς πρόσθεν λέγουσιν·
 τοὶ μὲν γάρ φασιν ὅτι δεῖ μένοντας στρατεύεσθαι,
 ὡ δὲ λέγω ὅτι ὅτε μὲν οἴκοι ἦν, ἐστρατευόμεν· καὶ 10
 ρ ἐβοήθουν πολλάκις τῶν ἡμετέρων ἀγομένων καὶ
 ρὶ τῶν ἡμετέρων φρουρίων ὥς ἐπιβουλευσομένων
 ἁλλάκις πράγματα εἶχον φοβούμενός τε καὶ φρουρῶν·
 ἰ ταῦτ' ἐκραττον τὰ οἰκεία δαπανῶν. νῦν δ' ἔχο-
 υν τὰ ἐκείνων φρούρια, οὐ φοβοῦμαι· δὲ ἐκείνους,
 ὡχοῦμαι δὲ τὰ ἐκείνων καὶ πίνω τὰ τῶν πολεμίων.
 οὖν τὰ μὲν οἴκοι στρατεῖαν οὔσαν, τάδε δὲ ἐορ-
 ν, ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ, ἔφη, διαλύειν τήνδε τὴν
 νήγυριν. ἐπὶ τούτῳ ὁ Γωβρύας εἶπεν, Ἐγὼ δ', ὦ 11
 ὄρες σύμμαχοι, μέχρι μὲν τοῦδε ἐπαινῶ τὴν Κύρου
 ξίαν· οὐδὲν γὰρ ψεύδεται ὧν ὑπέσχετο· εἰ δ' ἄπει-
 ν ἐκ τῆς χώρας, δῆλον ὅτι ὁ μὲν Ἀσσύριος ἀνα-
 εύσεται, οὐ τίνων ποινὰς ὧν τε ὑμᾶς ἐπεχείρησεν
 κτεῖν καὶ ὧν ἐμὲ ἐποίησεν· ἐγὼ δὲ ἐν τῷ μέρει
 εἴνῳ πάλιν δώσω δίκην ὅτι ὑμῖν φίλος ἐγενόμην.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσι Κῦρος εἶπεν, Ὡ ἄνδρες, οὐδ' 12
 ἐ λανθάνει ὅτι ἐὰν μὲν διαλύωμεν τὸ στρατεύμα,
 μὲν ἡμέτερα ἀσθενέστερα γίνονται· ἔν, τὰ δὲ τῶν
 λεμίων πάλιν ἀυξήσεται. ὅσοι τε γὰρ αὐτῶν ὄπλα
 ἡγήνται, ταχὺ ἄλλα ποιήσονται· ὅσοι τε ἵππους
 ἐστέφηνται, ταχὺ πάλιν ἄλλους ἵππους κτήσονται·
 τί δὲ τῶν ἀποθανόντων ἕτεροι ἐφηβήσουσι [καὶ ἐπι-
 νήσονται]· ὥστε οὐδὲν θαυμαστὸν εἰ πάνυ ἐν τάχει
 λιν ἡμῖν πράγματα παρέχειν δυνήσονται. τί δῆτα 13

ἐγὼ Κνωξάφην ἐκέλευσα λόγον ἐμβαλεῖν περὶ καταλύ-
 σεως τῆς στρατιᾶς; εὖ ἴστε ὅτι φοβούμενος τὸ μέλλον.
 ὁρῶ γὰρ ἡμῖν ἀντιπάλους προσιόντας οἷς ἡμεῖς, εἰ
 14 ὧδε στρατευσόμεθα, οὐ δυνησόμεθα μάχεσθαι. προσ-
 ἔρχεται μὲν γὰρ δῆπου χειμῶν, στέγαι δὲ εἰ καὶ ἡμῖν
 αὐτοῖς εἰσιν, ἀλλὰ μὰ Δί' οὐχ ἵπποις οὐδὲ θεράπου-
 σιν οὐδὲ τῷ δῆμῳ τῶν στρατιωτῶν, ὧν ἄνευ ἡμεῖς
 οὐκ ἂν δυναίμεθα στρατεύεσθαι· τὰ δ' ἐπιτήδεια ὅπου
 μὲν ἡμεῖς ἐληλύθαμεν ὑφ' ἡμῶν ἀνῆλθωσι· ὅποι δὲ
 μὴ ἀφίγμεθα, διὰ τὸ ἡμᾶς φοβεῖσθαι ἀνακεκομισμέ-
 νοι εἰσὶν εἰς ἐρύματα, ὥστε αὐτοὶ μὲν ἔχειν, ἡμᾶς
 15 δὲ ταῦτα μὴ δύνασθαι λαμβάνειν. τίς οὖν οὕτως
 ἀγαθὸς ἢ τίς οὕτως ἰσχυρὸς ὅς λιμῶ καὶ δίγῃ δύ-
 ναιτ' ἂν μαχόμενος στρατεύεσθαι; εἰ μὲν οὖν οὕτω
 στρατευσόμεθα, ἐγὼ μὲν φημι χρῆναι ἐκόντας ἡμᾶς
 καταλύσαι τὴν στρατιάν μᾶλλον ἢ ἄκοντας ὑπ' ἀμη-
 χανίας ἐξελαθῆναι. εἰ δὲ βουλόμεθα ἔτι στρατεύεσθαι,
 τόδ' ἐγὼ φημι χρῆναι ποιεῖν, ὥς τάχιστα πειραῶσθαι
 τῶν μὲν ἐκείνων ὀχυρῶν ὥς πλεῖστα παραιρεῖν, ἡμῖν
 δ' αὐτοῖς ὥς πλεῖστα ὀχυρὰ ποιεῖσθαι· ἐὰν γὰρ ταῦτα
 γένηται, τὰ μὲν ἐπιτήδεια πλείω ἔξουσιν ὁπότεροι ἂν
 πλείω δύνωνται λαβόντες ἀποτίθασθαι, πολιορκήσονται
 16 δὲ ὁπότεροι ἂν ἤττους ᾖσι. νῦν δ' οὐδὲν διαφέρο-
 μεν τῶν ἐν τῷ πελάγει πλεόντων· καὶ γὰρ ἐκείνοι
 πλέουσι μὲν αἰεὶ, τὸ δὲ πεπλευσμένον οὐδὲν οἰκειότε-
 ρον τοῦ ἀπλευστοῦ καταλείπουσιν. ἐὰν δὲ φρούρια
 ἡμῖν γένηται, ταῦτα δὴ τοῖς μὲν πολεμίοις ἄλλοτρι-
 ῶσει τὴν χώραν, ἡμῖν δ' ὑπ' ἐυδίαν μᾶλλον πάντ'
 17 ἔσται. ὃ δ' ἴσως ἂν τινες ὑμῶν φοβηθῇεν, εἰ δεήσει
 πόρρω τῆς ἑαυτῶν φρουρεῖν, μηδὲν τοῦτο ὀκνήσῃτε.

ἡμεῖς μὲν γὰρ ἐπέιπερ καὶ ὡς οἰκοθὲν ἀποδημοῦμεν, φρουρήσειν ὑμῖν ἀναδεχόμεθα τὰ ἐγγύτατα χωρία τῶν πολεμίων, ὑμεῖς δὲ τὰ πρόσθορα ὑμῖν αὐτοῖς τῆς Ἀσσυρίας ἐκείνα πᾶσθε καὶ ἐργάζεσθε. ἐὰν γὰρ ἡμεῖς 18 τὰ πλησίον αὐτῶν φρουροῦντες δυνώμεθα σώζεσθαι, ἐν πολλῇ ὑμεῖς εἰρήνῃ ἔσεσθε οἱ τὰ πρόσω αὐτῶν ἔχοντες· οὐ γὰρ οἶμαι δυνήσονται τῶν ἐγγὺς ἐαυτῶν ἰντων ἀμελοῦντες τοῖς πρόσω ὑμῖν ἐπιβουλεύειν.

Ὡς δὲ ταῦτ' ἐρρήθη, οἳ τε ἄλλοι πάντες ἀνιστά- 19 ιανοὶ συμπροθυμήσεσθαι ταῦτ' ἔφασαν καὶ Κναξάρης. Γαδάτας δὲ καὶ Γωβρύας καὶ τεῖχος ἐκάτερος αὐτῶν, ἐν ἐπιτρέφωσιν οἱ σύμμαχοι, τειχιεῖσθαι ἔφασαν, ὥστε καὶ ταῦτα φίλια τοῖς συμμάχοις ὑπάρχειν. ὁ οὖν Κῦ- 20 ρος ἐπεὶ πάντας ἐώρα προθύμους ὄντας πράττειν ὅσα ἔλεξε, τέλος εἶπεν, Εἰ τοίνυν περαίνειν βουλόμεθα ἴσα φαιμέν χρῆναι ποιεῖν, ὥς τάχιστ' ἂν δέοι γενέσθαι μηχανὰς μὲν εἰς τὸ καθαιρεῖν τὰ τῶν πολεμίων εἴχη, τέκτονας δὲ εἰς τὸ ἡμῖν ὀχυρὰ πυργοῦσθαι. ἐκ 21 οὗτου ὑπέσχετο ὁ μὲν Κναξάρης μηχανὴν αὐτὸς ποιησάμενος παρέξειν, ἄλλην δὲ Γαδάτας καὶ Γωβρύας, ἄλλην δὲ Τυργάνης· αὐτὸς δὲ Κῦρος ἔφη δύο πειράεσθαι ποιήσασθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἔδοξεν, ἐπορίζοντο 22 ἱὲν μηχανοποιοῦς, παρεσκευάζοντο δ' ἕκαστοι εἰς τὰς μηχανὰς ὧν ἔδει· ἄνδρας δ' ἐπέστησαν οἳ ἐδόκουν πεπηθειότατοι εἶναι ἀμφὶ ταῦτ' ἔχειν.

Κῦρος δ' ἐπεὶ ἔγνω ὅτι διατριβὴ ἔσται ἀμφὶ ταῦ- 23 α, ἐκάθισε τὸ στράτευμα ἐνθα ᾤετο ὑγιεινότατον εἶναι καὶ εὐπροσοδώτατον ὅσα ἔδει προσκομίζεσθαι· ἴσα τε ἐρυμνότητος προσεδεῖτο, ἐποιήσατο, ὥς ἐν ἰσφαλεῖ οἱ ἀεὶ μένοντες εἶεν, εἴ ποτε καὶ πρόσω τῇ

24 ἰσχύι ἀποστρατοπεδεύοιτο. πρὸς δὲ τούτοις ἐρωτῶν
οὗς ᾤετο μάλιστα εἰδέναι τὴν χώραν ὑπόθεν ἂν ὥς
πλεῖστα ὠφελοῖτο τὸ στρατεύμα, ἐξῆγεν ἀεὶ εἰς προ-
νομάς, ἅμα μὲν ὅπως ὅτι πλεῖστα λαμβάνοι τῇ στρα-
τιᾷ τάπιτήδεια, ἅμα δ' ὅπως μᾶλλον ὑγιαίνειεν καὶ
ἰσχύοιεν διαπρονούμενοι ταῖς πορείαις, ἅμα δ' ὅπως
25 ἐν ταῖς ἀγωγαῖς τὰς τάξεις ὑπομνησκοῖντο. ὁ μὲν
δὴ Κῦρος ἐν τούτοις ἦν.

Ἐκ δὲ Βαβυλῶνος οἱ αὐτόμολοι καὶ οἱ ἀλισκόμε-
νοι ταῦτ' ἔλεγον ὅτι ὁ Ἀσσύριος οἰκοῖτο ἐπὶ Αὐδίας,
πολλὰ τάλαντα χρυσίου καὶ ἀργυρίου ἄγων καὶ ἔλλα
26 κτήματα καὶ κόσμον παντοδαπόν. ὁ μὲν οὖν ὄχλος
τῶν στρατιωτῶν ἔλεγεν ὥς ὑπεκτίθεται ἤδη τὰ χρη-
ματα φοβούμενος· ὁ δὲ Κῦρος γινώσκων ὅτι οἰκοῖτο
συστήσων εἴ τι δύνατο ἀντίπαλον ἑαυτῷ, ἀντιπαρ-
εσκευάζετο ἐρωμένως, ὥς μάχης ἔτι δεῆσον· ὥστ'
ἔξεπίμπλη μὲν τὸ τῶν Περσῶν ἱππικόν, τοὺς μὲν ἐκ
τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς δὲ τινὰς καὶ παρὰ τῶν φίλων
λαμβάνων ἵππους· ταῦτα γὰρ παρὰ πάντων ἐδέχετο
καὶ ἀπεωθεῖτο οὐδέν, οὔτε εἰ τις ὄπλον διδοίη καλόν
27 οὔτ' εἰ τις ἵππον· κατεσκευάζετο δὲ καὶ ἄρματα ἐκ τε
τῶν αἰχμαλώτων ἁρμάτων καὶ ἄλλοθεν ὑπόθεν ἐδύ-
νατο. καὶ τὴν μὲν Τρωικὴν διφρεῖαν πρόσθεν οὖσαν
καὶ τὴν Κυρηναίων ἔτι καὶ νῦν ἁρματηλασίαν κατ-
έλυσεν· τὸν γὰρ πρόσθεν χρόνον καὶ οἱ ἐν τῇ Μηδίᾳ
καὶ Συρίᾳ καὶ Ἀραβίᾳ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ τοῖς
ἁρμασιν οὕτως ἐχρῶντο ὥσπερ νῦν οἱ Κυρηναῖοι.
28 ἔδοξε δ' αὐτῷ, ὃ κράτιστον εἰκὸς ἦν εἶναι τῆς δυνά-
μεως, ὄντων τῶν βελτίστων ἐπὶ τοῖς ἁρμασι, τοῦτο
ἐν ἀκροβολιστῶν μέρει εἶναι καὶ εἰς τὸ κρατεῖν οὐδέν

μέγα [βάρος] συμβάλλεσθαι. ἄρματα γὰρ τριακόσια
 τοὺς μὲν μαχομένους παρέχεται τριακοσίους, ἵπποις
 δ' οὗτοι χρεῶνται διακοσίοις καὶ χιλίοις· ἡνίοχοι δ'
 αὐτοῖς εἰσὶ μὲν ὡς εἰκὸς οἷς μάλιστα πιστεύουσιν, οἱ
 βέλτεστοι· ἄλλοι δ' εἰσὶ τριακόσιοι οὗτοι, οἱ οὐδ' ὅτι-
 οὖν τοὺς πολεμίους βλέπτουσι. ταύτην μὲν οὖν τὴν 29
 διφρεῖαν κατέλυσεν· ἀντὶ δὲ τούτου πολεμιστήρια κατ-
 εσκευάσατο ἄρματα τροχοῖς τε ἰσχυροῖς, ὥς μὴ ῥα-
 δίως συντριβῇται, ἄξοσί τε μακροῖς· ἥττον γὰρ ἀνα-
 τρέπεται πάντα τὰ πλατέα· τὸν δὲ δίφρον τοῖς ἡνι-
 ὄχοις ἐποίησεν ὥσπερ πύργον ἰσχυρῶν ξύλων· ὕψος
 δὲ τούτων ἐστὶ μέχρι τῶν ἀγκώνων, ὥς δύνωνται
 ἡνιοχεῖσθαι οἱ ἵπποι ὑπὲρ τῶν δίφρων· τοὺς δ' ἡνι-
 ὄχους ἐθωράκισε πάντα πλὴν τῶν ὀφθαλμῶν. προσ- 30
 ἔθηκε δὲ καὶ θρέπανα σιδηρᾶ ὡς διπήχη πρὸς τοὺς
 ἄξονας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν τροχῶν καὶ ἄλλα κάτω
 ὑπὸ τῷ ἄξονι εἰς τὴν γῆν βλέποντα, ὥς ἐμβαλόντων
 εἰς τοὺς ἐναντίους τοῖς ἄρμασιν. ὥς δὲ τότε Κῦρος
 ταῦτα κατεσκευάσεν, οὕτως ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄρμασι
 χρεῶνται οἱ ἐν τῇ βασιλείᾳ χώρᾳ. ἦσαν δὲ αὐτῷ καὶ
 κάμηλοι πολλοὶ παρὰ τε τῶν φίλων συνειλεγμένοι καὶ
 <αἱ> αἰχμάλωτοι πᾶσαι συνηθροισμένοι. καὶ ταῦτα μὲν 31
 οὕτω συνεπεραίνετο.

Βουλόμενος δὲ κατάσκοπόν τινα πέμψαι ἐπὶ Λυ-
 δίας καὶ μαθεῖν ὅτι πράττει ὁ Ἀσσύριος, ἔδοξεν αὐ-
 τῷ ἐπιτεθῆναι εἶναι Ἀράσπας ἐλθεῖν ἐπὶ τοῦτο ὁ φυ-
 λάττων τὴν καλὴν γυναῖκα. συνεβέβηκει γὰρ τῷ
 Ἀράσπᾳ τοιαῦτα. ληφθεὶς ἔρωτι τῆς γυναικὸς ἡναγκάσθη
 προσενεγκεῖν λόγους αὐτῇ περὶ συνουσίας. ἥ δὲ ἀπ- 32
 ἔφησε μὲν καὶ ἦν πιστὴ τῷ ἀνδρὶ καίπερ ἀπόντι·

ἐφίλει γὰρ αὐτὸν ἰσχυρῶς· οὐ μέντοι κατηγόρησε τοῦ Ἀράσπου πρὸς τὸν Κῦρον, ὀκνοῦσα συμβαλεῖν φίλους
 3 ἄνδρας. ἐπεὶ δὲ ὁ Ἀράσπας δοκῶν ὑπηρετήσῃεν τῷ τυχεῖν ἃ ἐβούλετο ἠπειλήσῃεν τῇ γυναικὶ ὅτι εἰ μὴ βούλοιτο ἐκοῦσα, ἄκουσα ποιήσοι ταῦτα, ἐκ τούτου ἡ γυνή, ὥς ἔδεισε τὴν βίαν, οὐκέτι κρύπτει, ἀλλὰ πέμπει τὸν εὐνοῦχον πρὸς τὸν Κῦρον καὶ κελεύει λέξαι
 4 πάντα. ὁ δ' ὥς ἤκουσεν, ἀναγελάσας ἐπὶ τῷ κρείττονι τοῦ ἔρωτος φάσκοντι εἶναι, πέμπει Ἀρτάβαζον σὺν τῷ εὐνοῦχῳ καὶ κελεύει αὐτῷ εἰπεῖν βιάζεσθαι μὲν μὴ τοιαύτην γυναῖκα, πείθειν δὲ εἰ δύναιτο, οὐκ
 5 ἔφη κωλύειν. ἐλθὼν δ' ὁ Ἀρτάβαζος πρὸς τὸν Ἀράσπαν ἐλοιδόρησεν αὐτόν, παρακαταθήκην ὀνομάζων τὴν γυναῖκα, ἀσέβειάν τε αὐτοῦ λέγων ἀδικίαν τε καὶ ἀκράτειαν, ὥστε τὸν Ἀράσπαν πολλὰ μὲν θακρύνειν ὑπὸ λύπης, καταδύεσθαι δ' ὑπὸ τῆς αἰσχύνης, ἀπολωλέναι δὲ τῷ φόβῳ μὴ τι καὶ πάθοι ὑπὸ Κύρου.

6 Ὁ οὖν Κῦρος καταμαθὼν ταῦτα ἐκάλεσεν αὐτόν καὶ μόνος μόνῳ ἔλεξεν, Ὁρῶ σε, ἔφη, ὦ Ἀράσπα, φοβούμενόν τε ἐμὲ καὶ ἐν αἰσχύνῃ δεινῶς ἔχοντα. παῦσαι οὖν τούτων· ἐγὼ γὰρ θεοὺς τε ἀκονῶ ἔρωτος ἡττῆσθαι, ἀνθρώπους τε οἶδα καὶ μάλα δοκοῦντας φρονίμους εἶναι οἷα πεπόνθασιν ὑπ' ἔρωτος· καὶ αὐτὸς δ' ἔμμαντοῦ κατέγνων μὴ ἂν καρτερῆσαι ὥστε συνῶν καλοῖς ἀμελεῖν αὐτῶν. καὶ σοὶ δὲ τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ αἰτιὸς εἰμι· ἐγὼ γάρ σε συγκαθεῖρξα
 17 τούτῳ τῷ ἀμάρῳ πράγματι. καὶ ὁ Ἀράσπας ὑπολαβὼν εἶπεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν, ὦ Κῦρε, καὶ ταῦτα ὅμοιος εἰ οἴσπερ καὶ τᾶλλα, πρῶτός τε καὶ συγγνώμων τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρτημάτων· ἐμὲ δ', ἔφη, καὶ οἱ ἄλλοι

ἄνθρωποι καταδύουσι τῷ ἄχει. ὥς γὰρ ὁ θροῦς δι-
 ῖθε τῆς ἐμῆς συμφορᾶς, οἱ μὲν ἐχθροὶ ἐφήδονται
 μοι, οἱ δὲ φίλοι προσιόντες συμβουλεύουσιν ἐκποδῶν
 ἔχειν ἐμαυτόν, μή τι καὶ πάθω ὑπὸ σοῦ, ὥς ἡδικη-
 κώτος ἐμοῦ μεγάλη. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εὖ τοίνυν 38
 ἴσθι, ὦ Ἀράσπα, ὅτι ταύτῃ τῇ δόξῃ οἴός τ' εἰ ἐμοί
 τε ἰσχυρῶς χαρίσασθαι καὶ τοὺς συμμάχους μεγάλη
 ὠφελῆσαι. Εἰ γὰρ γένοιτο, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὅτι ἐγώ
 σοι ἐν καιρῷ ἂν γενοίμην [αὐτῷ χρήσιμος]. Εἰ τοίνυν, 39
 ἔφη, προσποιησάμενος ἐμὲ φεύγειν ἐθέλεις εἰς τοὺς
 πολεμίους ἐλθεῖν, οἶμαι ἂν σε πιστευθῆναι ὑπὸ τῶν
 πολεμίων. Ἔγωγε ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ
 ὑπὸ τῶν φίλων οἶδα ὅτι ὥς σὲ πεφευγὼς λόγον ἂν
 παρέχοιμι. Ἐλθοις ἂν τοίνυν, ἔφη, ἡμῖν πάντα εἰ- 40
 δὼς τὰ τῶν πολεμίων· οἶμαι δὲ καὶ λόγων καὶ βου-
 λευμάτων κοινωνὸν ἂν σε ποιοῖντο διὰ τὸ πιστεύειν,
 ὥστε μηδὲ ἐν σε λεληθῆναι ὧν βουλόμεθα εἰδέναι.
 Ὡς πορευσομένου, ἔφη, ἤδη νυνί· καὶ γὰρ τοῦτο ἴσως
 ἐν τῶν πιστῶν ἔσται τὸ δοκεῖν με ὑπὸ σοῦ μελλή-
 σαντά τι παθεῖν ἐκπεφευγέναι. Ἡ καὶ δυνήσκει ἀπο- 41
 λυεῖν, ἔφη, τὴν καλὴν Πάνθειαν; Δύο γάρ, ἔφη, ὦ
 Κύρε, σαφῶς ἔχω ψυχάς· νῦν τοῦτο πεφιλοσόφηκα
 μετὰ τοῦ ἀδίκου σοφιστοῦ τοῦ Ἑρωτος. οὐ γὰρ δὴ
 μία γε οὕσα ἅμα ἀγαθὴ τέ ἐστι καὶ κακὴ, οὐδ' ἅμα
 καλῶν τε καὶ αἰσχυρῶν ἔργων ἐρᾷ καὶ ταῦτά ἅμα βού-
 λεται τε καὶ οὐ βούλεται πράττειν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι
 δύο ἐστὶν ψυχά, καὶ ὅταν μὲν ἡ ἀγαθὴ κρατῇ, τὰ
 καλὰ πράττεται, ὅταν δὲ ἡ πονηρὰ, τὰ αἰσχυρὰ ἐπι-
 χειρεῖται. νῦν δὲ ὥς σὲ σύμμαχον ἔλαβε, κρατεῖ ἡ
 ἀγαθὴ καὶ πάνυ πολὺ. Εἰ τοίνυν καὶ σοὶ δοκεῖ πο- 42

ρεύεσθαι, ἔφη ὁ Κύρος, ὥδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα καί-
 νοις πιστότερος ᾦς· ἐξάγγελέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν,
 οὕτω τε ἐξάγγελλε ὥς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σοῦ λεγό-
 μενα ἐμποδῶν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν.
 εἴη δ' ἂν ἐμποδῶν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι
 ἐμβαλεῖν ποι τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκούον-
 τες ἦττον ἂν παπτὶ σθένει ἀθροίζοιντο, ἕκαστός τις
 43 φοβούμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. καὶ μένε, ἔφη, παρ'
 ἐκείνοις ὅτι πλεῖστον χρόνον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν ὅταν
 ἐγγύτατα ἡμῶν ᾦσι, ταῦτα μάλιστα καιρὸς ἡμῖν εἰδέ-
 ναι ἔσται. συμβούλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπη
 ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὸν ἀπέλθῃς εἰδέ-
 ναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω τετάχ-
 θαι αὐτοῖς· μετατάττεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι, καὶ ἦν ηἷ
 44 ἄλλη μετατάττωνται ἐξ ὑπογύου, ταράσσονται. Ἀράσπας
 μὲν δὴ οὕτως ἐξελθὼν καὶ συλλαβὼν τοὺς πιστοτά-
 τους θεράποντας καὶ εἰπὼν πρὸς τινὰς ἃ ᾤετο συμ-
 φέρειν τῷ πράγματι ᾤχετο.

45 Ἡ δὲ Πάνθεια ὥς ἤσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσ-
 παν, πέμψασα πρὸς τὸν Κύρον εἶπε, Μὴ λυποῦ, ὦ
 Κύρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους· ἦν
 γὰρ ἐμὲ ἐάσης πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγὼ σοι
 ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺν Ἀράσπου πιστότερον φίλον·
 καὶ δύναμιν δὲ οἶδ' ὅτι ὀπόσῃν ἂν δύνῃται ἔχων παρ-
 ἔσται σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲν πατὴρ τοῦ νῦν βασιλεύον-
 τος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχεί-
 ρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπάσαι ἀπ' ἀλλήλων·
 ὑβριστὴν οὖν νομίζων αὐτὸν εὖ οἶδ' ὅτι ἄσμενος ἂν
 46 πρὸς ἄνδρα οἷος σὺ εἶ ἀπαλλαγείῃ. ἀκούσας ταῦτα ὁ
 Κύρος ἐκέλευε πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἥ δ' ἐπεμ-

ψη. ὥς δ' ἔγνω ὁ Ἀβραδάτας τὰ παρὰ τῆς γυναικὸς
 σύμβολα, καὶ τᾶλλα δὲ ἤσθετο ὥς εἶχεν, ἄσμενος πο-
 ρεύεται πρὸς τὸν Κύρον ἵππους ἔχων ἀμφὶ τοὺς χι-
 λίους. ὥς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμ-
 πει πρὸς τὸν Κύρον εἰπὼν ὅς ἦν. ὁ δὲ Κύρος εὐθὺς
 ἔβαιν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναῖκα. ὥς δ' εἰδέτην 47
 ἀλλήλους ἡ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτας, ἡσπάζοντο ἀλλή-
 λους ὥς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστων. ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ
 Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὁσιότητα καὶ τὴν σωφροσύ-
 νην καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. ὁ δὲ Ἀβραδάτας
 ἀκούσας εἶπε, Τί ἂν οὖν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χά-
 ριν Κύρῳ ὑπὲρ τε σοῦ καὶ ἑμαυτοῦ ἀποδοίην; Τί δὲ
 ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὁμοίος εἶναι περὶ
 ἐκείνον οἶδ' ὅπερ ἐκείνος περὶ σέ;

Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κύρον ὁ Ἀβρα- 48
 δάτας· καὶ ὥς εἶδεν αὐτόν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς εἴ-
 πεν, Ἀνθ' ὧν σὺ εὖ πεποίηκας ἡμᾶς, ὦ Κύρε, οὐκ
 ἔχω τί μείζον εἰπῶ ἢ ὅτι φίλον σοι ἑμαυτὸν δίδωμι
 καὶ θεράποντα καὶ σύμμαχον· καὶ ὅσα ἂν ὀρθῶ σε
 σπουδάζοντα, συνεργὸς πειράσομαι γίνεσθαι ὥς ἂν
 δύνωμαι κράτιστος. καὶ ὁ Κύρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέ- 49
 χομαι· καὶ νῦν μὲν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ
 δεικνύνειν· αὐτίς δὲ καὶ παρ' ἑμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν
 σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἑμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτου ὀρῶν ὁ Ἀβραδάτας σπουδάζοντα τὸν 50
 Κύρον περὶ τὰ ὀρεπανηφόρα ἄρματα καὶ περὶ τοὺς
 τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειράτο συν-
 τελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἄρματα ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ
 ἑαυτοῦ ὅμοια ἐκείνοις· αὐτὸς δὲ ὥς ἡγήσόμενος αὐτῶν
 ἐπὶ τοῦ ἄρματος παρεσκευάζετο. συνεξεύξατο δὲ τὸ 51

ἐαυτοῦ ἄρμα τετράρρουμὸν τε καὶ ἵππων ὀκτώ· [ἣ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε αὐτῷ θώρακα ἐποίησατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια.] τοὺς δὲ ἵππους τοῦ ἄρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο.

- 52 Ἀβραδάτας μὲν ταῦτα ἐπραττε· Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ τετράρρουμον αὐτοῦ ἄρμα κατενόησεν ὅτι οἶόν τε εἶη καὶ ὀκτάρρουμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ζεύγεσι βοῶν ἔγειν τῶν μηχανῶν τὸ κατωτάτω οἰκημα· ἦν δὲ τοῦτο τριώρυγον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τρο-
 53 χοῖς. τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ ἐαυτῶν φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλλεις· ἀνεβίβαξε δ' ἐπὶ τὸν πύργον ἕκαστον
 54 ἄνδρας εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ πάντα συνειστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, ἐλάμβανε τοῦ ἀγῶνιου πεῖραν· καὶ πολὺ ῥᾶον ἦγε τὰ ὀκτὼ ζεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ζεύγος. σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα ἦν ζεύγει· τοῦ δὲ πύργου, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων, καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὄπλων, τούτων ἐγένετο ἑλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἐκάστω ζεύγει τὸ ἀγῶ-
 55 γιον. ὥς δ' ἔγνω εὐπορον οὔσαν τὴν ἀγωγὴν, παρεσκευάζετο ὥς ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι, νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν ἅμα σωτηρίαν τε καὶ δικαιοσύνην εἶναι καὶ εὐδαιμονίαν.

- II. Ἦλθον δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἔγοντες καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰν-

ὅς ἐπιστέλλει τοιάδε. Ἐγώ, ὦ Κύρε, ἤδομαι ὅτι μοι ἐπήγγειλας ὧν ἐδέου, καὶ βούλομαι σοι ξένος εἶναι καὶ πέμπω σοι χρήματα· κἂν ἄλλων δέῃ, μεταπέμπον. ἐπέσταλται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅτι ἂν σὺ κελύῃς. ἀκούσας δὲ ὁ Κύρος εἶπε, Κελεύω τοίνυν 2 ὑμᾶς τοὺς μὲν ἄλλους μένοντας ἐνθά κατεσκηνώκατε φυλάττειν τὰ χρήματα καὶ ξῆν ὅπως ὑμῖν ἡδιστον· τρεῖς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους ὥς παρὰ τοῦ Ἴνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τάκει μαθόντες ὅτι ἂν λέγωσί τε καὶ ποιῶσιν, ὥς τάχιστα ἀπαγγέλατε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· κἂν ταῦτά μοι καλῶς ὑπηρετήσητε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἶσομαι τούτου ἢ ὅτι χρήματα πάρεσθε ἄγοντες. καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις ἐοικότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπαγγέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ οἴοιπερ ὑμεῖς 3 ἄνδρες πολλάκις καὶ τὰ βουλευόμενα καταμανθάνουσιν. οἱ μὲν δὴ Ἴνδοι ἡδέως ἀκούσαντες καὶ ξενισθέν-
τες τότε παρὰ Κύρῳ, συσκευασάμενοι τῇ ὑστεραίᾳ ἐπορεύοντο, ὑποσχόμενοι ἥ μὴν μαθόντες ὅσα ἂν δύνωνται πλείστα ἐκ τῶν πολεμίων ἥξειν ὥς δυνατόν τάχιστα.

Ὁ δὲ Κύρος τά τε ἄλλα εἰς τὸν πόλεμον παρ- 4 εσκευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὥς δὴ ἄνηρ οὐδὲν μικρὸν ἐπινοῶν πράττειν, ἐπεμέλετο δὲ οὐ μόνον ὧν ἔδοξε τοῖς συμμάχοις, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς φίλοις ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανοῦνται καὶ εὐοπλότατοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ τοξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. ταῦτα δὲ ἐξειργάζετο 5 ἐπὶ τὰς θήρας ἐξάγων καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἕκαστα· καὶ τοὺς ἄρχοντας δὲ οὓς ἰώρα ἐπιμελομένους

τούτου ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔδονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρῶξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοίτο καὶ ἑορτήν ἄγοι, καὶ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἔνεκα μελῶσιν ἄνθρωποι πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει καὶ ἄθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

- 7 Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδόν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν ὅσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι πλὴν τῶν μηχανῶν. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἵππεις ἐκπλεῶ ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους, καὶ τὰ ἄρματα τὰ θρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκεύαζεν, ἐκπλεῶ ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν, ἃ τε Ἀβραδάτας ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὁμοίᾳ τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἐκπλεῶ ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν.
- 8 καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἄρματα ἐπεπείκει Κῦρος Κναξάρην εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωικῆς καὶ Λιβυκῆς διφρείας· καὶ ἐκπλεῶ καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ τεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται. καὶ ὁ μὲν πλείστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην ὥς ἤδη παντελῶς νεκρατηκὼς καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων.
- 9 Ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἴνδοι ἐκ τῶν πολεμίων οὓς ἐπεπόμφει Κῦρος ἐπὶ καὶ καὶ ἐλεγον ὅτι Κροῖστος μὲν ἡγεμὼν καὶ πάντων ἡγούμενος εἶη τῶν πολεμίων, εἶη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι ἕκαστον παρῆναι, χρήματα δὲ εἰς ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθοῦμεν
- 10 δωρουμένους οἷς δέοι, ἤδη δὲ ναι πολλοὺς μὲν Θρακῶν

δὲ προσπλεῖν, καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυρι-
 ᾶδας σὺν ἀσπίσι ποδήρεσι καὶ δόρασι μεγάλοις, οἵ-
 κπερ καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ κοπίσι· προσέτι δὲ καὶ Κυ-
 πρίων στράτευμα· παρῆναι δ' ἤδη Κίλικας πάντας
 καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγό-
 νας καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας καὶ
 σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ
 Ἰῶνας δὲ καὶ Αἰολέας καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἑλλη-
 νας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἡναγ-
 κάσθαι ἔπεσθαι, πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λα-
 κεδαίμονα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στρα- 11
 τευμα ἀμφὶ τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν, προῖναι δὲ μέλ-
 λειν αὐτοὺς εἰς Θύμβραρα, ἐνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος
 τῶν ὑπὸ βασιλεῖα βαρβάρων τῶν κάτω [Συρίας], καὶ
 ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλθαι ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν
 δὲ τούτοις ταῦτα ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· ἐπεμέλετο
 γὰρ καὶ τούτου ὁ Κύρος ὅπως ἀλίσκοιντο παρ' ὧν
 ἐμελλε πεύσεσθαι τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἐοικότας
 κατασκόπους ὥς αὐτομόλους· ὥς οὖν ταῦτα ἤκουσεν ὁ 12
 στρατὸς τοῦ Κῦρος ἐν φροντίδι τε ἐγένετο, ὥσπερ εἰκός,
 εἰώθεσαν διεφοίτων, [φαιδρὸι τε
 κυκλοῦντό τε καὶ μεστὰ ἦν πάντα
 οὐτόν τε καὶ διαλεγόμενον.
 φόβον διαθέοντα ἐν τῇ 13
 ντας τῶν στρατευμά-
 των ἐδόκει βλάβη
 ὠφέλεια. προεῖπε
 τις βούλοιο τῶν
 ἡνὸς τῶν λόγων, μὴ
 τοιάδε.

- 14 Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγὼ τοίνυν ὑμᾶς συνεκάλεσα
ιδῶν τινὰς ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πο-
λεμίων, πάνυ εἰκότως πεφοβημένοις ἀνθρώποις. δο-
κεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι εἴ τις ὑμῶν ὅτι μὲν οἱ
πολέμιοι συλλέγονται δέδοικεν, ὅτι δὲ ἡμεῖς πολὺ
πλείους συνειλέγμεθα νῦν ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους,
πολὺ δὲ ἥμεινον σὺν θεοῖς παρεσκευάσμεθα νῦν ἢ
- 15 πρόσθεν, ταῦτα δὲ ὀρῶντες οὐ θαρρεῖτε. ὦ πρὸς θεῶν,
ἔφη, τί δῆτα ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδουκότες, εἰ ἡγ-
γελλὸν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα ταῦτα ἀντίκαλα
ἡμῖν προσιδόντα, καὶ πρῶτον μὲν ἡκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ
πρότερον νικήσαντες ἡμᾶς οὗτοι πάλιν ἐρχονται ἔχον-
τες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἣν τότε νίκην ἐκτήσαντο· ἔπειτα
δὲ οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν
τὰς ἀκροβολίσσεις νῦν οὗτοι ἐρχονται καὶ ἄλλοι ὅμοιοι
- 16 τοῦτοῖς πολλαπλάσιοι· ἔπειτα δὲ ὥσπερ οὗτοι ὀπλισά-
μενοι τοὺς πεζοὺς τότε ἐνίκων, νῦν οὕτω καὶ οἱ ἱπ-
πεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τοὺς ἱππέας προσ-
έρχονται, καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοκιμά-
κασι, παλτὸν δὲ ἐν ἰσχυρὸν ἕκαστος λαβὼν προσελαύ-
νειν διανενόηται ὥς ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιησόμε-
- 17 νος· ἔτι δὲ ἄρματα ἐρχεται, ἃ οὐχ οὕτως ἐστήξει
ὥσπερ πρόσθεν ἀπεστραμμένα ὥσπερ εἰς φυγὴν, ἀλλ'
οἳ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρακισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἄρμα-
σιν, οἳ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἐστᾶσι ξυλίνοις τὰ ὑπερ-
έχοντα ἅπαντα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ κράνεσι,
δρέπανά τε σιδηρᾶ περὶ τοῖς ἄξοσι προσήρμοστοι, ὥς
ἐλῶντες καὶ οὗτοι εὐθὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων·
- 18 πρὸς δ' ἔτι κάμηλοι εἰσὶν αὐτοῖς ἐφ' ὧν προσελῶσιν,
ὧν μίαν ἐκάστην ἐκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο

ἴοντες· ἔτι δὲ πύργους προσίασιν ἔχοντες ἀφ' ὧν
 οἱ μὲν ἑαυτῶν ἀρήξουσιν, ἡμᾶς δὲ βάλλοντες κα-
 ῖσουσι τοῖς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι· εἰ δὴ ταῦτα 19
 ἐγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν
 οβρούμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων
 μὲν ὅτι Κροῖσος μὲν ἤρηται τῶν πολεμίων στρατη-
 ῆς, ὃς τοσούτῳ Σύρων κακίων ἐγένετο ὅσῳ Σύροι
 ἐν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δὲ ἰδὼν Σύ-
 ρους ἡττημένους ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις
 εὐγων ᾤχετο· ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δῆπου ὅτι αὐ- 20
 οὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ὑμῖν εἶναι
 ἀχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται, ὥς ἄμεινον μαχου-
 ῖνους ὑπὲρ σφῶν ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν
 οἰαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦλα,
 νύτους ἐγὼ φημι χρῆναι, ὧ ἄνδρες, ἀφῆναι εἰς τοὺς
 ναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ἢ παρ-
 ντες ὠφελοῖεν.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσάν- 21
 ις ὁ Πέρσης καὶ ἔλεξεν ὧδε. ὦ Κῦρε, μὴ θαύμαζε
 τινες ἐσκυθρῶπασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων·
 ὁ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθισθέν-
 τες· ὥσπερ γε, ἔφη, εἰ τινων βουλομένων τε καὶ οἰο-
 ῖνων ἤδη ἀριστήσῃν ἐξαγγελθείῃ τι ἔργον ὃ ἀνάγκη
 ἢ πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, οὐδεὶς ἂν οἶμαι
 ἰθείῃ ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἤδη οἰόμενοι
 λοντήσῃν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι ἐστὶ περιλοίπον ἔργον
 δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρῶπάσαμεν, οὐ φοβού-
 ῃνοι, ἀλλὰ πεποιθῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι.
 ἰὰ γὰρ ἐπειδὴ οὐ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, 22
 του σῆτος πολὺς καὶ πρόβατά ἐστι καὶ φοίνικες οἱ

καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἐνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλαττα δὲ προσκλύζει· καθ' ἣν πλείω ἐρχεται ἢ ὅσα τις ἐώρακεν ἀγαθὰ, ταῦτα, ἔφη, ἐννοοῦμενοι οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαρροῦμεν ὥς μάλιστα, ἵνα θᾶττον καὶ τούτων τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύωμεν. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἥσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν.

23 Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοι ἵνα ἐπ' αὐτοὺς ὥς τάχιστα, ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἣν δυνώμεθα, ὅπου τάπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἔπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θᾶττον ἴωμεν, τοσοῦτον μείω μὲν τὰ παρόντα εὐρήσομεν αὐτοῖς,

24 πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. ἐγὼ μὲν δὴ οὕτω λέγω· εἰ δὲ τις ἄλλη πῃ γινώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ἔξω ἡμῶν, διδασκέτω. ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὥς χρεῶν εἶη ὅτι τάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀντέλεγε δὲ οὐδεὶς, ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρξατο λόγου τοιοῦδε.

25 Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα οἷς δεήσει χρῆσθαι ἐκ πολλοῦ ἡμῶν σὺν θεῷ παρεσκευάσται· νῦν δὲ τάπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῶν καὶ ὁπόσοις τετραπόσι χρώμεθα μὴ μείον ἢ εἰκοσιν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὐρίσκω πλέον ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδόν, ἐν ᾗ οὐδὲν εὐρήσομεν τῶν ἐπιτηδείων· ἀνεσκευάσται γὰρ τὰ μὲν ὑφ' ἡμῶν, τὰ δὲ

26 ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅσα ἐδύναντο. συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ σῖτον μὲν ἱκανόν· ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν δυνάμεθ' ἂν· οἶνον δὲ τοσοῦτον ἔκαστον ἔχειν χρὴ ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς

ὑδροποιεῖν· πολλή γὰρ ἔσται τῆς ὁδοῦ κοῖνος, εἰς ἣν
 οὐδ' ἂν πάνυ πολὺν οἶνον συσκευασώμεθα, διαρκέσει.
 ὥς οὖν μὴ ἐξαπίνης κοῖνοι γενόμενοι νοσήμασι περι- 27
 πίπτωμεν, ὥδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐ-
 θὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ· τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες
 οὐ πολὺ μεταβαλοῦμεν. καὶ γὰρ ὅστις ἀλφίτοσιτεῖ, 28
 ὕδατι μεμαγμένην ἀεὶ τὴν μᾶζαν ἐσθίει, καὶ ὅστις ἀρ-
 τοσιτεῖ, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον, καὶ τὰ ἐφθὰ δὲ
 πάντα μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστου ἐσκεύασται. μετὰ δὲ
 τὸν σίτον ἂν οἶνον ἐπιπίνωμεν, οὐδὲν μείον ἔχουσα
 ἢ φυγὴ ἀναπαύσεται. ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μετὰ δεῖπνον 29
 ἀφαιρεῖν χρὴ, ἕως ἂν λάθωμεν ὑδροπόται γενόμενοι.
 ἢ γὰρ κατὰ μικρὸν παράλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν
 ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεός, ἀπ-
 ὤγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἔκ τε τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀν-
 ἔχεσθαι ἰσχυρὰ θάλαπῃ ἔκ τε τοῦ θάλλους εἰς τὸν
 ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μιμουμένους εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν
 προειθισμένους ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. καὶ τὸ τῶν στρω- 30
 μάτων δὲ βάρος εἰς τὰπιτήδεια καταδαπανᾶτε· τὰ μὲν
 γὰρ ἐπιτήδεια περιττεύοντα οὐκ ἄχρηστα ἔσται· στρω-
 μάτων δὲ ἐνδεηθέντες μὴ δεισῇτε ὥς οὐχ ἡδέως καθ-
 ευδήσετε· εἰ δὲ μή, ἐμὲ αἰτιᾶσθε. ἐσθῆς μέντοι ὅτῳ
 ἐστὶν ἀφθονωτέρα παροῦσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνοντι καὶ
 κάμνοντι ἐπικουρεῖ. ὅψα δὲ χρὴ συνεσκευασθαι ὅσα 31
 ἐστὶν ὀξέα καὶ δριμέα καὶ ἀλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σί-
 τόν τε ἄγει καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀρκεῖ. ὅταν δ' ἐκβαίνω- 32
 μεν εἰς ἀκέραια, ὅπου ἤδη εἰκὸς ἡμᾶς σίτον λαμβά-
 νειν, χειρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι αἷς
 σιτοποιησώμεθα· τοῦτο γὰρ κουφότατον τῶν σιτοποι-
 ικῶν ὀργάνων. συνεσκευασθαι δὲ χρὴ καὶ ὃν ἀσθε-

- ρεύεσθαι, ἔφη ὁ Κῦρος, ὥδε χρὴ ποιεῖν, ἵνα κἀκεί-
 νοις πιστότερος ᾦς· ἐξάγγελέ τε αὐτοῖς τὰ παρ' ἡμῶν,
 οὕτω τε ἐξάγγελλε ὥς ἂν αὐτοῖς τὰ παρὰ σοῦ λεγό-
 μενα ἐμποδῶν μάλιστ' ἂν εἴη ὧν βούλονται πράττειν.
 εἴη δ' ἂν ἐμποδῶν, εἰ ἡμᾶς φαίης παρασκευάζεσθαι
 ἐμβαλεῖν ποι τῆς ἐκείνων χώρας· ταῦτα γὰρ ἀκούον-
 τες ἤττον ἂν παπλὶ σθένει ἀθροίζονται, ἕκαστός τις
 43 φοβούμενος καὶ περὶ τῶν οἴκοι. καὶ μένε, ἔφη, παρ'
 ἐκείνοις ὅτι πλεῖστον χρόνον· ἃ γὰρ ἂν ποιῶσιν ὅταν
 ἐγγύτατα ἡμῶν ᾦσι, ταῦτα μάλιστα καιρὸς ἡμῖν εἰδέ-
 ναι ἔσται. συμβούλευε δ' αὐτοῖς καὶ ἐκτάττεσθαι ὅπῃ
 ἂν δοκῇ κράτιστον εἶναι· ὅταν γὰρ σὸ ἀπέλθῃς εἰδέ-
 ναι δοκῶν τὴν τάξιν αὐτῶν, ἀναγκαῖον οὕτω τετάχ-
 θαι αὐτοῖς· μετατάττεσθαι γὰρ ὀκνήσουσι, καὶ ἦν πῃ
 44 ἄλλη μετατάττονται ἐξ ὑπογούου, ταραῖζονται. Ἀράσπας
 μὲν δὴ οὕτως ἐξελθὼν καὶ συλλαβὼν τοὺς πιστοτά-
 τους θεράποντας καὶ εἰπὼν πρὸς τινὰς ἃ ᾤετο συμ-
 φέρειν τῷ πράγματι ᾤχετο.
 45 Ἡ δὲ Πάνθεια ὥς ἤσθετο οἰχόμενον τὸν Ἀράσ-
 παν, πέμψασα πρὸς τὸν Κῦρον εἶπε, Μὴ λυποῦ, ὦ
 Κῦρε, ὅτι Ἀράσπας οἴχεται εἰς τοὺς πολεμίους· ἦν
 γὰρ ἐμὲ ἐάσης πέμψαι πρὸς τὸν ἐμὸν ἄνδρα, ἐγὼ σοι
 ἀναδέχομαι ἥξειν πολὺ Ἀράσπου πιστότερον φίλον·
 καὶ δύναμιν δὲ οἶδ' ὅτι ὀδόσῃν ἂν δύνηται ἔχων παρ-
 ἔσται σοι. καὶ γὰρ ὁ μὲν πατήρ τοῦ νῦν βασιλεύον-
 τος φίλος ἦν αὐτῷ· ὁ δὲ νῦν βασιλεύων καὶ ἐπεχει-
 ρησέ ποτε ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα διασπᾶσαι ἀπ' ἀλλήλων·
 ὕβριστήν οὖν νομίζων αὐτὸν εὖ οἶδ' ὅτι ἄσμενος ἂν
 46 πρὸς ἄνδρα οἷος σὸ εἰ ἀπαλλαγείῃ. ἀκούσας ταῦτα ὁ
 Κῦρος ἐκέλευε πέμπειν πρὸς τὸν ἄνδρα· ἡ δ' ἔπεμ-

1. ὥς δ' ἔγνω ὁ Ἀβραδάτας τὰ κατὰ τῆς γυναικὸς
 βολα, καὶ τᾶλλα δὲ ἥσθητο ὥς εἶχεν, ἄσμενος πο-
 ῦται πρὸς τὸν Κῦρον ἵππους ἔχων ἀμφὶ τοὺς χι-
 λους. ὥς δ' ἦν πρὸς τοῖς τῶν Περσῶν σκοποῖς, πέμ-
 ει πρὸς τὸν Κῦρον εἰπὼν ὅς ἦν. ὁ δὲ Κῦρος εὐθὺς
 ἔγειν κελεύει αὐτὸν πρὸς τὴν γυναιῖκα. ὥς δ' εἰδέτην 47
 ἑλληλοὺς ἢ γυνὴ καὶ ὁ Ἀβραδάτας, ἡσπάζοντο ἀλλή-
 λους ὥς εἰκὸς ἐκ δυσελπίστων. ἐκ τούτου δὴ λέγει ἡ
 Πάνθεια τοῦ Κύρου τὴν ὀσιότητα καὶ τὴν σωφροσύ-
 νην καὶ τὴν πρὸς αὐτὴν κατοίκτισιν. ὁ δὲ Ἀβραδάτας
 ἀκούσας εἶπε, Τί ἂν οὖν ἐγὼ ποιῶν, ὦ Πάνθεια, χά-
 ριν Κύρῳ ὑπὲρ τε σοῦ καὶ ἑμαντοῦ ἀποδοίην; Τί δὲ
 ἄλλο, ἔφη ἡ Πάνθεια, ἢ πειρώμενος ὁμοίος εἶναι περὶ
 ἐκείνον οἴοσπερ ἐκεῖνος περὶ σέ;

Ἐκ τούτου δὴ ἔρχεται πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀβρα- 48
 δάτας· καὶ ὥς εἶδεν αὐτόν, λαβόμενος τῆς δεξιᾶς εἶ-
 πεν, Ἀνδ' ὦν σὺ εὖ πεποιήκας ἡμᾶς, ὦ Κῦρε, οὐκ
 ἔχω τί μείζον εἶπω ἢ ὅτι φίλον σοι ἑμαντὸν δίδωμι
 καὶ θεράσκοντα καὶ σύμμαχον· καὶ ὅσα ἂν ὀρῶ σε
 σπουδάζοντα, συνεργὸς πειράσομαι γίνεσθαι ὥς ἂν
 δύνωμαι κράτιστος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἐγὼ δὲ δέ- 49
 χομαι· καὶ νῦν μὲν σε ἀφίημι, ἔφη, σὺν τῇ γυναικὶ
 δειπνεῖν· αὐτίς δὲ καὶ παρ' ἐμοὶ δεήσει σε σκηνοῦν
 σὺν τοῖς σοῖς τε καὶ ἐμοῖς φίλοις.

Ἐκ τούτου ὀρῶν ὁ Ἀβραδάτας σπουδάζοντα τὸν 50
 Κῦρον περὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα καὶ περὶ τοὺς
 τεθωρακισμένους ἵππους τε καὶ ἱππέας, ἐπειράτο συν-
 τελεῖν αὐτῷ εἰς τὰ ἑκατὸν ἄρματα ἐκ τοῦ ἱππικοῦ τοῦ
 ἑαυτοῦ ὅμοια ἐκείνοις· αὐτὸς δὲ ὥς ἡγησόμενος αὐτῶν
 ἐπὶ τοῦ ἄρματος παρεσκευάζετο. συνεξέυξατο δὲ τὸ!

ἑαυτοῦ ἄρμα τετράρρυμόν τε καὶ ἵππων ὀκτώ· [ἡ δὲ Πάνθεια ἡ γυνὴ αὐτοῦ ἐκ τῶν ἑαυτῆς χρημάτων χρυσοῦν τε αὐτῷ θώρακα ἐποίησατο καὶ χρυσοῦν κράνος, ὡσαύτως δὲ καὶ περιβραχιόνια.] τοὺς δὲ ἵππους τοῦ ἄρματος χαλκοῖς πᾶσι προβλήμασι κατεσκευάσατο.

52 Ἀβραδάτας μὲν ταῦτα ἐπραττε· Κῦρος δὲ ἰδὼν τὸ τετράρρυμον αὐτοῦ ἄρμα κατενόησεν ὅτι οἷόν τι εἴη καὶ ὀκτάρρυμον ποιήσασθαι, ὥστε ὀκτὼ ξεύγεσι βοῶν ἄγειν τῶν μηχανῶν τὸ κατωτάτω οἰκήμα· ἦν δὲ τοῦτο τριώρυγον μάλιστα ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς τρο-
53 χοῖς. τοιοῦτοι δὲ πύργοι σὺν τάξει ἀκολουθοῦντες ἐδόκουν αὐτῷ μεγάλη μὲν ἐπικουρία γενέσθαι τῇ ἐαυτῶν φάλαγγι, μεγάλη δὲ βλάβη τῇ τῶν πολεμίων τάξει. ἐποίησε δὲ ἐπὶ τῶν οἰκημάτων καὶ περιδρόμους καὶ ἐπάλλεις· ἀνεβίβαξε δ' ἐπὶ τὸν πύργον ἕκαστον
54 ἄνδρας εἴκοσιν. ἐπεὶ δὲ πάντα συνειστήκει αὐτῷ τὰ περὶ τοὺς πύργους, ἐλάμβανε τοῦ ἀγωγίου πείραν· καὶ πολὺ ῥᾶον ἤγε τὰ ὀκτὼ ξεύγη τὸν πύργον καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῷ ἄνδρας ἢ τὸ σκευοφορικὸν βάρος ἕκαστον τὸ ξεύγος. σκευῶν μὲν γὰρ βάρος ἀμφὶ τὰ πέντε καὶ εἴκοσι τάλαντα ἦν ξεύγει· τοῦ δὲ πύργου, ὥσπερ τραγικῆς σκηνῆς τῶν ξύλων πάχος ἐχόντων, καὶ εἴκοσιν ἀνδρῶν καὶ ὅπλων, τούτων ἐγένετο ἑλαττον ἢ πεντεκαίδεκα τάλαντα ἑκάστῳ ξεύγει τὸ ἀγώ-
55 γιον. ὥς δ' ἔγνω εὐπορον οὖσαν τὴν ἀγωγήν, παρεσκευάζετο ὥς ἄξων τοὺς πύργους σὺν τῷ στρατεύματι, νομίζων τὴν ἐν πολέμῳ πλεονεξίαν ἅμα σωτηρίαν τε καὶ δικαιοσύνην εἶναι καὶ εὐδαιμονίαν.

II. Ἥλθον δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ χρήματα ἔγοντες καὶ ἀπήγγελλον αὐτῷ ὅτι ὁ Ἰν-

ς ἐπιστέλλει τοιάδε. Ἐγώ, ὦ Κῦρε, ἤδομαι ὅτι μοι
 ἡγγειλας ὦν ἐδέου, καὶ βούλομαί σοι ξένος εἶναι
 ἢ πέμπω σοι χρήματα· κὰν ἄλλων δέῃ, μεταπέμπου.
 ἔσταιται δὲ τοῖς παρ' ἐμοῦ ποιεῖν ὅ,τι ἂν σὺ κε-
 ῖης. ἀκούσας δὲ ὁ Κῦρος εἶπε, Κελεύω τοίνυν
 μὲν τοὺς ἄλλους μένοντας ἐνθα κατεσκηνώκατε
 πλάττειν τὰ χρήματα καὶ ζῆν ὅπως ὑμῖν ἡδιστον·
 εἰς δέ μοι ἐλθόντες ὑμῶν εἰς τοὺς πολεμίους ὥς
 παρὰ τοῦ Ἰνδοῦ περὶ συμμαχίας, καὶ τάκετ' μαθόντες
 τι ἂν λέγῳσί τε καὶ ποιῶσιν, ὥς τάχιστα ἀπαγγεί-
 τε ἐμοί τε καὶ τῷ Ἰνδῷ· κὰν ταῦτά μοι καλῶς ὑπ-
 οτιθήσῃτε, ἔτι μᾶλλον ὑμῖν χάριν εἶσομαι τούτου ἢ
 τὰ χρήματα πάρεστε ἄγοντες. καὶ γὰρ οἱ μὲν δούλοις
 κότες κατάσκοποι οὐδὲν ἄλλο δύνανται εἰδότες ἀπ-
 γέλλειν ἢ ὅσα πάντες ἴσασιν· οἱ δὲ οἴοίπερ ὑμεῖς
 ὄρεσ πολλὰκις καὶ τὰ βουλευόμενα καταμανθάνου-
 ν. οἱ μὲν δὴ Ἰνδοὶ ἡδέως ἀκούσαντες καὶ ξενισθέν-
 3 ; τότε παρὰ Κῦρον, συσκευασάμενοι τῇ ὑστέραια
 ορφεύοντο, ὑποσχόμενοι ἢ μὴν μαθόντες ὅσα ἂν δύ-
 νηται πλεῖστα ἐκ τῶν πολεμίων ἥξειν ὥς δυνατὸν
 χίστα.

Ὁ δὲ Κῦρος τά τε ἄλλα εἰς τὸν πόλεμον παρ-
 4 κευάζετο μεγαλοπρεπῶς, ὥς δὴ ἀνὴρ οὐδὲν μικρὸν
 ἰνῶν πράττειν, ἐπεμέλετο δὲ οὐ μόνον ὦν ἐδοξε
 εἰς συμμαχοῖς, ἀλλὰ καὶ ἔριν ἐνέβαλλε πρὸς ἀλλή-
 5 υς τοῖς φίλοις ὅπως αὐτοὶ ἕκαστοι φανοῦνται καὶ
 οπλότεστοι καὶ ἱππικώτατοι καὶ ἀκοντιστικώτατοι καὶ
 ξικώτατοι καὶ φιλοπονώτατοι. ταῦτα δὲ ἐξειργάζετο
 6 ἢ τὰς θήρας ἐξάγων καὶ τιμῶν τοὺς κρατίστους ἑκα-
 7 α· καὶ τοὺς ἄρχοντας δὲ οὓς ἐώρα ἐπιμελομένους

τούτου ὅπως οἱ αὐτῶν κράτιστοι ἔσονται στρατιῶται, καὶ τούτους ἐπαινῶν τε παρώξυνε καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς ὅ,τι δύναιτο. εἰ δέ ποτε θυσίαν ποιοῖτο καὶ ἑορτήν ἄγροι, καὶ ἐν ταύτῃ ὅσα πολέμου ἔνεκα μελῶσιν ἄνθρωποι πάντων τούτων ἀγῶνας ἐποίει καὶ ἄθλα τοῖς νικῶσι μεγαλοπρεπῶς ἐδίδου, καὶ ἦν πολλὴ εὐθυμία ἐν τῷ στρατεύματι.

- 7 Τῷ δὲ Κύρῳ σχεδὸν τι ἤδη ἀποτετελεσμένα ἦν ὅσα ἐβούλετο ἔχων στρατεύεσθαι πλὴν τῶν μηχανῶν. καὶ γὰρ οἱ Πέρσαι ἱππεῖς ἐκπλεῶ ἤδη ἦσαν εἰς τοὺς μυρίους, καὶ τὰ ἄρματα τὰ δρεπανηφόρα, ἃ τε αὐτὸς κατεσκευάζεν, ἐκπλεῶ ἤδη ἦν εἰς τὰ ἑκατόν, ἃ τε Ἀβραδάτας ὁ Σούσιος ἐπεχείρησε κατασκευάζειν ὁμοίᾳ τοῖς Κύρου, καὶ ταῦτα ἐκπλεῶ ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν.
- 8 καὶ τὰ Μηδικὰ δὲ ἄρματα ἐπεπείκει Κύρος Κναξάρην εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον μετασκευάσαι ἐκ τῆς Τρωικῆς καὶ Αἰβυκῆς διφρείας· καὶ ἐκπλεῶ καὶ ταῦτα ἦν εἰς ἄλλα ἑκατόν. καὶ ἐπὶ τὰς καμήλους δὲ τεταγμένοι ἦσαν ἄνδρες δύο ἐφ' ἑκάστην τοξόται. καὶ ὁ μὲν πλεῖστος στρατὸς οὕτως εἶχε τὴν γνώμην ὥς ἤδη παντελῶς κεκρατηκῶς καὶ οὐδὲν ὄντα τὰ τῶν πολεμίων.
- 9 Ἐπεὶ δὲ οὕτω διακειμένων ἦλθον οἱ Ἴνδοι ἐκ τῶν πολεμίων οὓς ἐπεπόμφει Κύρος ἐπὶ κατασκοπὴν, καὶ ἔλεγον ὅτι Κροῖστος μὲν ἡγεμὼν καὶ στρατηγὸς πάντων ἡγεμένος εἶη τῶν πολεμίων, δεδογμένον δ' εἶη πᾶσι τοῖς συμμάχοις βασιλεῦσι πάσῃ τῇ δυνάμει ἕκαστον παρῆναι, χρήματα δὲ εἰσφέρειν πᾶμπολλα, ταῦτα δὲ τελεῖν καὶ μισθουμένους οὓς δύναιντο καὶ
- 10 θωρουμένους οἷς δέοι, ἤδη δὲ καὶ μεμισθωμένους εἶναι πολλοὺς μὲν Θρακῶν μαχαιροφόρους, Αἰγυπτίους

ὃ προσκλεῖν, καὶ ἀριθμὸν ἔλεγον εἰς δώδεκα μυριάδας σὺν ἀσπίσι ποδήρεσι καὶ δόρασι μεγάλοις, οἵ τε καὶ νῦν ἔχουσι, καὶ κοπίσι· προσέτι δὲ καὶ Κυπρίων στράτευμα· παρεῖναι δ' ἤδη Κίλικας πάντας καὶ Φρύγας ἀμφοτέρους καὶ Λυκάονας καὶ Παφλαγόνους καὶ Καππαδόκας καὶ Ἀραβίους καὶ Φοίνικας καὶ σὺν τῷ Βαβυλῶνος ἄρχοντι τοὺς Ἀσσυρίους, καὶ Ἰωνας δὲ καὶ Αἰολέας καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἐποικοῦντας σὺν Κροίσῳ ἡναγκάσθαι ἔπαισθαι, πεπομφέναι δὲ Κροῖσον καὶ εἰς Λακεδαιμόνα περὶ συμμαχίας· συλλέγεσθαι δὲ τὸ στρα-¹¹τευμα ἀμφὶ τὸν Πεκτωλὸν ποταμόν, προῖέναι δὲ μέλλειν αὐτοὺς εἰς Θύμβραρα, ἐνθα καὶ νῦν ὁ σύλλογος τῶν ὑπὸ βασιλείᾳ βαρβάρων τῶν κάτω [Συρίας], καὶ ἀγορὰν πᾶσι παρηγγέλλει ἐνταῦθα κομίζειν· σχεδὸν δὲ τούτοις ταῦτά ἔλεγον καὶ οἱ αἰχμάλωτοι· ἐπεμέλετο γὰρ καὶ τούτου ὁ Κῦρος ὅπως ἀλίσκοντο παρ' ὧν ἔμελλε πεύσεσθαι τι· ἔπεμπε δὲ καὶ δούλοις ἑοικότας κατασκόπους ὥς αὐτομόλους· ὥς οὖν ταῦτα ἤκουσεν ὁ¹² στρατὸς τοῦ Κύρου, ἐν φροντίδι τε ἐγένετο, ὥσπερ εἰκός, ἡσυχαιετοί τε ἢ ὥς εἰώθεσαν διεφοίτων, [φαιδροὶ τε οὐ πάνυ ἐφαίνοντο,] ἐκνυκιοῦντό τε καὶ μεστὰ ἦν πάντα ἀλλήλους ἐρωτῶντων περὶ τούτων καὶ διαλεγομένων.

Ὡς δὲ ἦσθετο ὁ Κῦρος φόβον διαθέοντα ἐν τῇ¹³ στρατιᾷ, συγκαλεῖ τοὺς τε ἄρχοντας τῶν στρατευμάτων καὶ πάντας ὁπόσων ἀθυμούντων ἐδόκει βλάβη τις γίνεσθαι καὶ προθυμουμένων ὠφέλεια. προεῖπε δὲ τοῖς ὑπηρέταις, καὶ ἄλλος εἴ τις βούλοιτο τῶν ὀπλοφόρων προσίστασθαι ἀκουσόμενος τῶν λόγων, μὴ κωλύειν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιάδε.

- 14 Ἄνδρες σύμμαχοι, ἐγὼ τοίνυν ὑμᾶς συνενκάλεσα ἰδὼν τινας ὑμῶν, ἐπεὶ αἱ ἀγγελίαι ἦλθον ἐκ τῶν πολεμίων, πάννυ ἐοικότας πεφοβημένοις ἀνθρώποις. δοκεῖ γάρ μοι θαυμαστὸν εἶναι εἰ τις ὑμῶν ὅτι μὲν οἱ πολέμιοι συλλέγονται δέδοικεν, ὅτι δὲ ἡμεῖς πολὺ πλείους συνειλέγεσθαι νῦν ἢ ὅτε ἐνικῶμεν ἐκείνους, πολὺ δὲ ἄμεινον σὺν θεοῖς παρεσκευάσμεσθαι νῦν ἢ
- 15 πρόσθεν, ταῦτα δὲ ὁρῶντες οὐ θαρρεῖτε. ὦ πρὸς θεῶν, ἔφη, τί δῆτα ἂν ἐποιήσατε οἱ νῦν δεδουκότες, εἰ ἡγρελλὸν τινες τὰ παρ' ἡμῖν νῦν ὄντα ταῦτα ἀντίπαλα ἡμῖν προσιόντα, καὶ πρῶτον μὲν ἡκούετε, ἔφη, ὅτι οἱ πρότερον νικῆσαντες ἡμᾶς οὗτοι πάλιν ἔρχονται ἔχοντες ἐν ταῖς ψυχαῖς ἦν τότε νίκην ἐκτήσαντο· ἔπειτα δὲ οἱ τότε ἐκκόψαντες τῶν τοξοτῶν καὶ ἀκοντιστῶν τὰς ἀκροβολίσσεις νῦν οὗτοι ἔρχονται καὶ ἄλλοι ὅμοιοι
- 16 τούτοις πολλαπλάσιοι· ἔπειτα δὲ ὥσπερ οὗτοι ὀπλισάμενοι τοὺς πεζοὺς τότε ἐνίκων, νῦν οὕτω καὶ οἱ ἱππεῖς αὐτῶν παρεσκευασμένοι πρὸς τοὺς ἱππέας προσέρχονται, καὶ τὰ μὲν τόξα καὶ ἀκόντια ἀποδεδοικμάκασιν, καλτὸν δὲ ἐν ἰσχυρὸν ἕκαστος λαβὼν προσελαύνειν διανενόηται ὥς ἐκ χειρὸς τὴν μάχην ποιησόμενος·
- 17 ἔτι δὲ ἄρματα ἔρχεται, ἃ οὐχ οὕτως ἐστήξει ὥσπερ πρόσθεν ἀπεστραμμένα ὥσπερ εἰς φυγὴν, ἀλλ' οἳ τε ἵπποι εἰσὶ κατατεθωρακισμένοι οἱ ἐν τοῖς ἄρμασιν, οἳ τε ἡνίοχοι ἐν πύργοις ἐστᾶσι ξυλίνους τὰ ὑπερέχοντα ἕκαστα συνεστεγασμένοι θώραξι καὶ κράνεσι, δρέπανά τε σιδηρὰ περὶ τοῖς ἄξοσι προσήρμοσται, ὥς ἐλθόντες καὶ οὗτοι εὐθὺς εἰς τὰς τάξεις τῶν ἐναντίων·
- 18 πρὸς δ' ἔτι κάμηλοι εἰσὶν αὐτοῖς ἐφ' ὧν προσελῶσιν, ὧν μίαν ἐκάστην ἑκατὸν ἵπποι οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο

ὄντες· ἔτι δὲ πύργους προσίασιν ἔχοντες ἀφ' ὧν
 τοῖς μὲν ἑαυτῶν ἀρήξουσιν, ἡμᾶς δὲ βάλλοντες κω-
 λίσσουσι τοῖς ἐν τῷ ἰσοπέδῳ μάχεσθαι· εἰ δὴ ταῦτα 19
 ἀπήγγελλέ τις ὑμῖν ἐν τοῖς πολεμίοις ὄντα, οἱ νῦν
 φοβούμενοι τί ἂν ἐποιήσατε; ὁπότε ἀπαγγελλομένων
 ὑμῖν ὅτι Κροῖσος μὲν ἥρηται τῶν πολεμίων στρατη-
 γός, ὃς τοσοῦτω Σύρων κακίων ἐγένετο ὅσῳ Σύροι
 μὲν μάχῃ ἡττηθέντες ἔφυγον, Κροῖσος δὲ ἰδὼν Σύ-
 ρους ἡττημένους ἀντὶ τοῦ ἀρήγειν τοῖς συμμάχοις
 φεύγων ᾤχετο· ἔπειτα δὲ διαγγέλλεται δήπου ὅτι αὐ- 20
 τοὶ μὲν οἱ πολέμιοι οὐχ ἱκανοὶ ἡγοῦνται ὑμῖν εἶναι
 μάχεσθαι, ἄλλους δὲ μισθοῦνται, ὥς ἄμεινον μαχου-
 μένους ὑπὲρ σφῶν ἢ αὐτοί. εἰ μέντοι τισὶ ταῦτα μὲν
 τοιαῦτα ὄντα δεινὰ δοκεῖ εἶναι, τὰ δὲ ἡμέτερα φαῦλα,
 τούτους ἐγὼ φημι χρῆναι, ὧ ἄνδρες, ἀφείναι εἰς τοὺς
 ἐναντίους· πολὺ γὰρ ἐκεῖ ὄντες πλείω ἂν ἡμᾶς ἢ παρ-
 όντες ὠφελοῖεν.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπεν ὁ Κῦρος, ἀνέστη Χρυσάν- 21
 τας ὁ Πέρσης καὶ ἔλεξεν ὧδε. ὦ Κῦρε, μὴ θανάμαζε
 εἰ τινες ἐσκυθρόπασαν ἀκούσαντες τῶν ἀγγελλομένων·
 οὐ γὰρ φοβηθέντες οὕτω διετέθησαν, ἀλλ' ἀχθεσθέν-
 τες· ὥσπερ γε, ἔφη, εἰ τινων βουλομένων τε καὶ οἰο-
 μένων ἤδη ἀριστήσκειν ἐξαγγελθεῖν τι ἔργον ὃ ἀνάγκη
 εἶναι πρὸ τοῦ ἀρίστου ἐξεργάσασθαι, οὐδεὶς ἂν οἶμαι
 ἡσθεῖν ἀκούσας· οὕτω τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἤδη οἰόμενοι
 πλουτήσκειν, ἐπεὶ ἠκούσαμεν ὅτι ἐστὶ περίλοιπον ἔργον
 ὃ δεῖ ἐξεργάσασθαι, συνεσκυθρωπάσαμεν, οὐ φοβού-
 μενοι, ἀλλὰ πεποιθῆσθαι ἂν ἤδη καὶ τοῦτο βουλόμενοι.
 ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ οὐ περὶ Συρίας μόνον ἀγωνιούμεθα, 22
 ὅπου σίτος πολὺς καὶ πρόβατά ἐστι καὶ φοίνικες οἱ

καρποφόροι, ἀλλὰ καὶ περὶ Λυδίας, ἐνθα πολὺς μὲν οἶνος, πολλὰ δὲ σῦκα, πολὺ δὲ ἔλαιον, θάλαττα δὲ προσκλύζει· καθ' ἣν πλείω ἐρχεται ἢ ὅσα τις ἐώρακεν ἀγαθὰ, ταῦτα, ἔφη, ἐννοοῦμενοι οὐκέτι ἀχθόμεθα, ἀλλὰ θαρροῦμεν ὥς μάλιστα, ἵνα θάττον καὶ τούτων τῶν Λυδίων ἀγαθῶν ἀπολαύωμεν. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· οἱ δὲ σύμμαχοι πάντες ἤσθησάν τε τῷ λόγῳ καὶ ἐπήνεσαν.

23 Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ ἄνδρες, δοκεῖ μοι ἵεναι ἐπ' αὐτοὺς ὥς τάχιστα, ἵνα πρῶτον μὲν αὐτοὺς φθάσωμεν ἀφικόμενοι, ἣν δυνάμεθα, ὅπου τάπιτήδεια αὐτοῖς συλλέγεται· ἐπειτα δὲ ὅσῳ ἂν θάττον ἴωμεν, τοσοῦτῳ μείω μὲν τὰ παρόντα εὐρήσομεν αὐτοῖς,
24 πλείω δὲ τὰ ἀπόντα. ἐγὼ μὲν δὴ οὕτω λέγω· εἰ δέ τις ἕλλη πῃ γινώσκει ἢ ἀσφαλέστερον εἶναι ἢ ῥᾶον ἡμῖν, διδασκέτω. ἐπεὶ δὲ συνηγόρευον μὲν πολλοὶ ὥς χρεῶν εἴη ὅτι τάχιστα πορεύεσθαι ἐπὶ τοὺς πολεμίους, ἀντέλεγε δὲ οὐδεὶς, ἐκ τούτου δὴ ὁ Κῦρος ἤρξατο λόγου τοιοῦδε.

25 Ἄνδρες σύμμαχοι, αἱ μὲν ψυχαὶ καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ ὅπλα οἷς δεήσει χρῆσθαι ἐκ πολλοῦ ἡμῖν σὺν θεῷ παρεσκευάσται· νῦν δὲ τάπιτήδεια δεῖ εἰς τὴν ὁδὸν συσκευάζεσθαι αὐτοῖς τε ἡμῖν καὶ ὁπόσοις τετραπόσι χρώμεθα μὴ μείον ἢ εἴκοσιν ἡμερῶν. ἐγὼ γὰρ λογιζόμενος εὐρίσκω πλεον ἢ πεντεκαίδεκα ἡμερῶν ἐσομένην ὁδόν, ἐν ᾗ οὐδὲν εὐρήσομεν τῶν ἐπιτηδίων· ἀνεσκευάσται γὰρ τὰ μὲν ὑπ' ἡμῶν, τὰ δὲ
26 ὑπὸ τῶν πολεμίων ὅσα ἐδύναντο. συσκευάζεσθαι οὖν χρὴ σῖτον μὲν ἱκανόν· ἄνευ γὰρ τούτου οὔτε μάχεσθαι οὔτε ζῆν δυναίμεθ' ἂν· οἶνον δὲ τοσοῦτον ἕκαστον ἔχειν χρὴ ὅσος ἱκανὸς ἔσται ἐθίσαι ἡμᾶς αὐτοὺς

ὑδροποιεῖν· πολλή γὰρ ἔσται τῆς ὁδοῦ ἄοινος, εἰς ἣν
 οὐδ' ἂν πᾶν πολὺν οἶνον συσκευασώμεθα, διαρκέσει.
 ὥς οὖν μὴ ἐξαπίνης ἄοινοι γενόμενοι νοσήμασι περι- 27
 πίπτωμεν, ὥδε χρὴ ποιεῖν· ἐπὶ μὲν τῷ σίτῳ νῦν εὐ-
 θὺς ἀρχώμεθα πίνειν ὕδωρ· τοῦτο γὰρ ἤδη ποιοῦντες
 οὐ πολὺ μεταβαλοῦμεν. καὶ γὰρ ὅστις ἀλφίτοσιτει, 28
 ὕδατι μεμαγμένην ἀεὶ τὴν μᾶζαν ἐσθίει, καὶ ὅστις ἀρ-
 τοσιτει, ὕδατι δεδευμένον τὸν ἄρτον, καὶ τὰ ἐφθὰ δὲ
 πάντα μεθ' ὕδατος τοῦ πλείστου ἐσκεύασται. μετὰ δὲ
 τὸν σίτον ἂν οἶνον ἐπιπίνωμεν, οὐδὲν μείον ἔχουσα
 ἢ φυγὴ ἀναπαύσεται. ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ μετὰ δεῖπνον 29
 ἀφαιρεῖν χρὴ, ὥς ἂν λάθωμεν ὑδροπόται γενόμενοι.
 ἢ γὰρ κατὰ μικρὸν παράλλαξις πᾶσαν ποιεῖ φύσιν
 ὑποφέρειν τὰς μεταβολάς· διδάσκει δὲ καὶ ὁ θεός, ἀπ-
 ἄγων ἡμᾶς κατὰ μικρὸν ἐκ τε τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἀν-
 ἔχεσθαι ἰσχυρὰ θάλην ἐκ τε τοῦ θάλπου εἰς τὸν
 ἰσχυρὸν χειμῶνα· ὃν χρὴ μιμουμένους εἰς ὃ δεῖ ἐλθεῖν
 προειθισμένους ἡμᾶς ἀφικνεῖσθαι. καὶ τὸ τῶν στρω- 30
 μάτων δὲ βάρος εἰς τὰπιτήθεια καταδαπανᾶτε· τὰ μὲν
 γὰρ ἐπιτήθεια περιττεύοντα οὐκ ἔχρηστα ἔσται· στρω-
 μάτων δὲ ἐνδεηθέντες μὴ δεισῆτε ὥς οὐχ ἡδέως καθ-
 ευθήσετε· εἰ δὲ μή, ἐμὲ αἰτιάσθε. ἐσθῆς μέντοι ὅτῳ
 ἐστὶν ἀφθονωτέρα παροῦσα, πολλὰ καὶ ὑγιαίνουντι καὶ
 κάμνοντι ἐπικουρεῖ. ὅψα δὲ χρὴ συνεσκευάσθαι ὅσα 31
 ἐστὶν ὀξέα καὶ ὀριμέα καὶ ἀλμυρά· ταῦτα γὰρ ἐπὶ σί-
 τόν τε ἄγει καὶ ἐπὶ πλείστον ἀρκεῖ. ὅταν δ' ἐκβαίνω-
 μεν εἰς ἀκέραια, ὅπου ἤδη εἰκὸς ἡμᾶς σίτον λαμβά-
 νειν, χειρομύλας χρὴ αὐτόθεν παρασκευάσασθαι αἷς
 σιτοποιησόμεθα· τοῦτο γὰρ κονφότατον τῶν σιτοποι-
 ικῶν ὀργάνων. συνεσκευάσθαι δὲ χρὴ καὶ ὧν ἀσθε- 32

νοῦντες δέονται ἄνθρωποι· τούτων γὰρ ὁ μὲν ὄγκος
 μικρότατος, ἣν δὲ τύχη τοιαύτη γένηται, μάλιστα δε-
 ῆσει. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἱμάντας· τὰ γὰρ πλεῖστα καὶ
 ἀνθρώποις καὶ ἵπποις ἱμᾶσιν ἥρτηται· ὧν κατατριβο-
 μένων καὶ φηγνυμένων ἀνάγκη ἀργεῖν, ἣν μὴ τις ἔπῃ
 περιζύγα. ὅστις δὲ πεπαίδευται καὶ παλτὸν ξύσασθαι,
 ἀγαθὸν καὶ ξυήλης μὴ ἐπιλαθέσθαι. ἀγαθὸν δὲ καὶ
 83 ῥίνην φέρεσθαι· ὁ γὰρ λόγῃν ἀκονῶν ἐκεῖνος καὶ
 τὴν ψυχὴν τι παρακονᾷ. ἔπεστι γὰρ τις αἰσχύνῃ λό-
 γην ἀκονῶντα κακὸν εἶναι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ξύλα
 περίπλεω καὶ ἄρμασι καὶ ἁμάξαις· ἐν γὰρ πολλαῖς
 πράξεσι πολλὰ ἀνάγκη καὶ τὰ ἀπαγορεύοντα εἶναι.
 ἔχειν δὲ δεῖ καὶ τὰ ἀναγκαιότατα ὄργανα ἐπὶ ταῦτα
 34 πάντα· οὐ γὰρ πανταχοῦ χειροτέχναι παραγίγνονται·
 τὸ δ' ἐφ' ἡμέραν ἀρκέσουν ὀλίγοι τινὲς οἳ οὐχ ἱκανοὶ
 ποιῆσαι. ἔχειν δὲ χρὴ καὶ ἄμην καὶ σμινύην καθ'
 ἄμξαν ἐκάστην, καὶ κατὰ τὸν νωτοφόρον δὲ ἀξίνην
 καὶ δρέπανον· ταῦτα γὰρ καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ χρήσιμα
 35 καὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ πολλάκις ὠφέλιμα γίνεται. τὰ
 μὲν οὖν εἰς τροφήν δέοντα οἱ ἡγεμόνες τῶν δπλοφό-
 ρων ἐξετάζετε τοὺς ὑφ' ὑμῖν αὐτοῖς· οὐ γὰρ δεῖ παρ-
 εῖναι ὅτου ἄν τις τούτων ἐνδέηται· ἡμεῖς γὰρ τού-
 των ἐνδεεῖς ἐσόμεθα. ἃ δὲ κατὰ τὰ ὑποζύγια κελεύω
 ἔχειν, ὑμεῖς οἱ τῶν σκευοφόρων ἄρχοντες ἐξετάζετε,
 36 καὶ τὸν μὴ ἔχοντα κατασκευάζεσθαι ἀναγκάζετε. ὑμεῖς
 δ' αὖ οἱ τῶν ὁδοποιῶν ἄρχοντες ἔχετε μὲν ἀπογε-
 γραμμένους παρ' ἐμοῦ τοὺς ἀποδεδοκιμασμένους καὶ
 τοὺς ἐκ τῶν ἀκοντιστῶν καὶ τοὺς ἐκ τῶν τοξοτῶν καὶ
 τοὺς ἐκ τῶν σφενδονητῶν· τούτων δὲ χρὴ τοὺς μὲν
 ἀπὸ τῶν ἀκοντιστῶν πέλεκυν ἔχοντας ξυλοκόπον ἀναγ-

κάζειν στρατεύεσθαι, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν τοξοτῶν σμινύην, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν σφενδονητῶν ἄμην· τούτους δὲ ἔχοντας ταῦτα πρὸ τῶν ἁμαξῶν κατ' ἱλας πορεύεσθαι, ὅπως ἦν τι δέη ὁδοποιίας, εὐθὺς ἐνεργοὶ ᾗτε, καὶ ἐγὼ ἦν τι δέωμαι, ὅπως εἰδῶ ὅθεν δεῖ λαβόντα τούτοις χρῆσθαι. ἄξω δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ στρατιωτικῇ 37 ἡλικίᾳ σὺν τοῖς ὀργάνοις χαλκίας τε καὶ τέκτονας καὶ σφυτοτόμους, ὅπως ἂν τι δέη καὶ τοιούτων τεχνῶν ἐν τῇ στρατιᾷ, μηδὲν ἐλλείπηται. οὗτοι δὲ ὀπλοφόρου μὲν τάξεως ἀπολελεύσονται, ἃ δὲ ἐπίστανται, τῷ βουλομένῳ μισθοῦ ὑπηρετοῦντες ἐν τῷ τεταγμένῳ ἔσονται. ἦν δέ τις καὶ ἔμπορος βούληται ἐπεσεῖν 38 τι βουλόμενος, τῶν μὲν προειρημένων ἡμερῶν τάπιτήδεια ἔχειν ἦν τι πωλῶν ἀλίσκηται, πάντων στερεῇσεται· ἐπειδὰν δ' αὐταὶ παρέλθωσιν αἱ ἡμέραι, πωλήσει ὅπως ἂν βούληται. ὅστις δ' ἂν τῶν ἐμπόρων πλείστην ἀγορὰν παρέχων φαίνεται, οὗτος καὶ παρὰ τῶν συμμάχων καὶ παρ' ἑμοῦ δώρων καὶ τιμῆς τεύξεται. εἰ δέ τις χρημάτων προσδεῖσθαι νομίζει εἰς 39 ἐμπολὴν, γνωστῆρας ἑμοὶ προσαγαγὼν καὶ ἐγγνητὰς ἢ μὴν πορεύσεσθαι σὺν τῇ στρατιᾷ, λαμβανέτω ὧν ἡμεῖς ἔχομεν. ἐγὼ μὲν δὴ ταῦτα προαγορεύω· εἰ δέ τις τι καὶ ἄλλο θέον ἐνορᾷ, πρὸς ἐμὲ σημαινέτω. καὶ 40 ὡς μὲν ἀπιόντες συσκευάζεσθε, ἐγὼ δὲ θύσομαι ἐπὶ τῇ ὁρμῇ· ὅταν δὲ τὰ τῶν θεῶν καλῶς ἔξη, σηματούμεν. παρεῖναι δὲ χρὴ ἅπαντας τὰ προειρημένα ἔχοντας εἰς τὴν τεταγμένην χώραν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ἑαυτῶν. ὡς μὲν οἱ ἡγεμόνες τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος 41 τάξιν εὐτρεπισάμενος πρὸς ἐμὲ πάντες συμβάλλετε, ἵνα τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι χώρας καταμάθῃτε.

- III. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ μὲν συνεσκευάζοντο, ὁ δὲ Κῦρος ἐθύετο. ἐπεὶ δὲ καλὰ τὰ ἱερὰ ἦν, ὥρμαιτο σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ τῇ μὲν πρώτῃ ἡμέρᾳ ἐξεστρατοπεδεύσατο ὥς δυνατὸν ἐγγύτατα, ὅπως εἰ τις τι ἐπιλελησμένος εἴη, μετέλθοι, καὶ εἰ τις τι ἐνθεό-
 2 μενος γνοίῃ, τοῦτο ἐπιπαρασκευάσαιτο. Κναξάρης μὲν οὖν τῶν Μήδων ἔχων τὸ τρίτον μέρος κατέμενεν, ὥς μηδὲ τὰ οἴκοι ἐρημα εἴη. ὁ δὲ Κῦρος ἐπορεύετο ὥς ἐδύνατο τάχιστα, τοὺς ἱππέας μὲν πρώτους ἔχων, καὶ πρὸ τούτων διερευνητὰς καὶ σκοποὺς ἀεὶ ἀναβιβάζων ἐπὶ τὰ πρόσθεν εὐσκοπώτατα· μετὰ δὲ τούτους ἦγε τὰ σκευοφόρα, ὅπου μὲν πεδινὸν εἴη, πολλοὺς ὀρμαθὸν ποιούμενος τῶν ἀμαξῶν καὶ τῶν σκευοφόρων· ὅπισθεν δὲ ἡ φάλαγξ ἐφεπομένη, εἰ τι τῶν σκευοφόρων ὑπολείποιτο, οἱ προστυγχάνοντες τῶν ἀρχόντων ἐπεμέ-
 3 λοντο ὥς μὴ κωλύοιντο πορεύεσθαι. ὅπου δὲ στενοτέρα εἴη ἡ ὁδός, διὰ μέσου ποιούμενοι τὰ σκευοφόρα ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἐπορεύοντο οἱ ὀπλοφόροι· καὶ εἰ τι ἐμποδίζοι, οἱ κατὰ ταῦτα γιγνόμενοι τῶν στρατιωτῶν ἐπεμέλοντο. ἐπορεύοντο δὲ ὥς τὰ πολλὰ αἱ τάξεις παρ' ἑαυταῖς ἔχουσαι τὰ σκευοφόρα· ἐπετέτακτο γὰρ πᾶσι τοῖς σκευοφόροις κατὰ τὴν ἑαυτῶν ἐκάστους τά-
 4 ξιν ἵεναι, εἰ μὴ τι ἀναγκαῖον ἀποκωλύοι. καὶ σημείον δὲ ἔχων ὁ τοῦ ταξιάρχου σκευοφόρος ἡγεῖτο γνωστὸν τοῖς τῆς ἑαυτοῦ τάξεως· ὥστ' ἀθρόοι ἐπορεύοντο, ἐπεμέλοντό τε ἰσχυρῶς ἕκαστος τῶν ἑαυτοῦ ὥς μὴ ὑπολείποιντο. καὶ οὕτω ποιούντων οὔτε ζητεῖν ἔδει ἀλλήλους ἅμα τε παρόντα ἅπαντα καὶ σωτέρα ἦν καὶ θᾶττον τὰ δέοντα εἶχον οἱ στρατιῶται.
- 5 Ὡς δὲ οἱ προϊόντες σκοποὶ ἔδοξαν ἐν τῷ πεδίῳ

ἀνθρώπους λαμβάνοντας καὶ χιλὸν καὶ ξύλα,
 ὑποζύγια δὲ ἑώρων ἕτερα τοιαῦτα ἄγοντα, τὰ δὲ
 νεμόμενα, καὶ τὰ πρόσω αὐτῶν ἀφορῶντες ἐδόκουν
 μανθάνειν μετεωριζόμενον ἢ καπνὸν ἢ κονιορτόν,
 οὕτως πάντων σχεδὸν ἐρίγνωσκον ὅτι εἴη που
 ἴσον τὸ στράτευμα τῶν πολεμίων. εὐθὺς οὖν πέμ- 6
 νιν ὁ σκόπαρχος ἀγγελοῦντα ταῦτα τῷ Κύρῳ. ὁ
 κούσας ταῦτα ἐκείνους μὲν ἐκέλευσε μένοντας ἐπὶ
 αἷς ταῖς σκοπαῖς ὅ,τι ἂν αἰὲν καινὸν ὀρῶσιν ἐξ-
 λλεῖν· τάξιν δ' ἐπεμψεν ἱππέων εἰς τὸ πρόσθεν
 ἐκέλευσε πειραθῆναι συλλαβεῖν τινας τῶν ἀνὰ τὸ
 ν ἀνθρώπων, ὅπως σαφέστερον μάθοιεν τὸ ὄν.
 ἐν δὴ ταχθέντες τοῦτο ἐπραττον. αὐτοὺς δὲ τὸ 7
 στράτευμα αὐτοῦ κατεχώριζεν, ὅπως παρασκευ-
 ντο ὅσα ᾤετο χρῆναι πρὶν πάντῳ ὁμοῦ εἶναι. καὶ
 οὖν μὲν ἀριστῶν παρηγγύησεν, ἔπειτα δὲ μένου-
 ῖν ταῖς τάξεσι τὸ παραγγελλόμενον προνοεῖν· ἐπεὶ 8
 ρίστησαν, συνεκάλεσε καὶ ἱππέων καὶ πεζῶν καὶ
 ἄλλων ἡγεμόνας, καὶ τῶν μηχανῶν δὲ καὶ τῶν
 οφύρων τοὺς ἄρχοντας καὶ τῶν ἄρμαμαξῶν· καὶ
 μὲν συνῆσαν. οἱ δὲ καταδραμόντες εἰς τὸ πε- 9
 συλλαβόντες ἀνθρώπους ἤγαγον· οἱ δὲ ληφθέν-
 ῖνερωτώμενοι ὑπὸ τοῦ Κύρου ἔλεγον ὅτι ἀπὸ τοῦ
 τοπέδου εἶεν, προσεληλυθότες ἐπὶ χιλόν, οἱ δ' ἐπὶ
 , παρελθόντες τὰς προφυλακάς· διὰ γὰρ τὸ πλη-
 τοῦ στρατοῦ σπάνια πάντ' εἶναι. καὶ ὁ Κύρος 10
 α ἀκούσας, Πόσον δέ, ἔφη, ἄπεστιν ἐνθένδε τὸ
 τευμα; οἱ δ' ἔλεγον, Ὡς δύο παρασάγγας. ἐπὶ
 οἷς ἤρετο ὁ Κύρος, Ἡμῶν δ', ἔφη, λόγος τις ἦν
 αὐτοῖς; Ναὶ μὰ Δι', ἔφασαν, καὶ πολὺς γε ὥς

- ἐγγυὺς ἤδη εἴητε προσιόντες. Τί οὖν; ἔφη ὁ Κῦρος, ἢ καὶ ἔχαιρον ἀκούοντες ἰόντας; τοῦτο δὲ ἐπήρετο τῶν παρόντων ἔνεκα. Οὐ μὰ Δί', εἶπον ἐκεῖνοι, σὺ
- 11 μὲν δὴ ἔχαιρον, ἀλλὰ καὶ μάλα ἡνιῶντο. Νῦν δ', ἔφη ὁ Κῦρος, τί ποιοῦσιν; Ἐκτάττονται, ἔφασαν· καὶ ἐχθρὸς δὲ καὶ τρίτην ἡμέραν ταῦτό τοῦτ' ἐπραττον. Ὅ δὲ τάττων, ἔφη ὁ Κῦρος, τίς ἐστιν; οἱ δὲ ἔφασαν, Αὐτός τε Κροῖσος καὶ σὺν αὐτῷ Ἕλληνας ἀνὴρ, καὶ ἄλλος δὲ τις Μῆδος· οὗτος μέντοι ἐλέγετο φυγὰς εἶναι παρ' ὑμῶν. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἄλλ', ὦ Ζεῦ μῆγιστε, λαβεῖν μοι γένοιτο αὐτὸν ὥς ἐγὼ βούλομαι.
- 12 Ἐκ τούτου τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ἀπάγειν ἐκέλευσεν, εἰς δὲ τοὺς παρόντας ὥς λέξων τι ἀνήγετο. ἐν τούτῳ δὲ παρῆν ἄλλος αὖ ἀπὸ τοῦ σκοπάρχου, λέγων ὅτι ἱππέων τάξεις μεγάλη ἐν τῷ πεδίῳ προβαίνουσι· καὶ ἡμεῖς μὲν, ἔφη, εἰκάζομεν ἐλαύνειν αὐτοὺς βουλομένους ἰδεῖν τόδε τὸ στράτευμα. καὶ γὰρ πρὸ τῆς τάξεως ταύτης ἄλλοι ὥς τριάκοντα ἱππεῖς συχνὸν προελαύνουσι, καὶ μέντοι, ἔφη, κατ' αὐτοὺς ἡμᾶς, ἴσως βουλόμενοι λαβεῖν, ἦν δύνανται, τὴν σκοπὴν ἡμεῖς δ' ἐσμὲν μία δεκάς οἱ ἐπὶ ταύτης τῆς σκοπῆς.
- 13 καὶ ὁ Κῦρος ἐκέλευσε τῶν περὶ αὐτὸν αἰεὶ ὄντων ἱππέων ἐλάσαντας ὑπὸ τὴν σκοπὴν ἀδότηλους τοῖς πολεμίοις ἀτρεμίαν ἔχειν. Ὅταν δ', ἔφη, ἡ δεκάς ἢ ἡμετέρα λείπη τὴν σκοπὴν, ἐξαναστάντες ἐπίθεσθε τοῖς ἀναβαλίνουσιν ἐπὶ τὴν σκοπὴν. ὥς δὲ ὑμᾶς μὴ λυπῶσιν οἱ ἀπὸ τῆς μεγάλης τάξεως, ἀντέξελθε σὺ, ἔφη, ὦ Ἰστιάσπα, τὴν χιλιοστὸν τῶν ἱππέων λαβὼν καὶ ἐπιφάνηθι ἐναντίος τῇ τῶν πολεμίων τάξει. διώξῃς δὲ μηδαμῇ εἰς ἀφανές, ἀλλ' ὅπως αἱ σκοπαὶ σοὶ δια-

ένωσιν επιμεληθεὶς πάρῃδι. ἦν δ' ἄρα ἀνατείναντες
ινες τὰς δεξιὰς προσελαύνωσιν ὑμῖν, δέχεσθε φιλίως
τοὺς ἄνδρας.

Ὁ μὲν δὴ Ὑστάσπας ἀπὼν ἀπλῆζετο· οἱ δ' ὑπη- 14
ρέται ἡλαυνον εὐθὺς ὥς ἐκέλευσεν. ἀπαντᾷ δ' αὐτοῖς
καὶ δὴ ἐντὸς τῶν σκοπῶν σὺν τοῖς θεράπουσιν ὁ
πεμψθεὶς πάλαι κατάσκοπος, ὁ φύλαξ τῆς Σουσίδος
γυναικὸς. ὁ μὲν οὖν Κῦρος ὥς ἤκουσεν, ἀναπηδήσας 15
ἐκ τῆς ἔδρας ὑπήντα τε αὐτῷ καὶ ἐδεξιοῦτο· οἱ δὲ
ἄλλοι ὅσπερ εἰκὸς μὴδὲν εἰδότες ἐκπεπληγμένοι ἦσαν
τῷ πράγματι, ἕως Κῦρος εἶπεν, Ἄνδρες φίλοι, ἦκει
ἡμῖν ἀνὴρ ἄριστος. νῦν γὰρ ἤδη πάντας ἀνθρώπους
δεῖ εἰδέναι τὰ τούτου ἔργα. οὗτος οὔτε αἰσχροῦ ἡτ-
τηθεὶς οὐδενὸς ᾤχετο οὔτ' ἐμὲ φοβηθεὶς, ἀλλ' ὑπ'
ἐμοῦ πεμψθεὶς ὅπως ἡμῖν μαθῶν τὰ τῶν πολεμίων
σαφῶς τὰ ὄντα ἐξαγγέλλειεν. ἃ μὲν οὖν ἐγὼ σοι ὑπε- 16
σχόμην, ὧ Ἀράσπα, μέμνημαί τε καὶ ἀποδώσω σὺν
τούτοις πᾶσι. δίκαιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἅπαντας, ὧ ἄν-
δρες, τοῦτον τιμᾶν ὥς ἀγαθὸν ἄνδρα· ἐπὶ γὰρ τῷ
ἡμετέρῳ ἀγαθῷ καὶ ἐκινδύνευσεν καὶ αἰτίαν ὑπέσχευ,
ἣ ἐβαρύνετο. ἐκ τούτου δὴ πάντες ἡσπάζοντο τὸν 17
Ἀράσπαν καὶ ἐδεξιοῦντο. εἰπόντος δὲ Κύρου ὅτι τού-
των μὲν τοίνυν εἴη ἅλις, Ἄ δὲ καιρὸς ἡμῖν εἰδέναι,
ταῦτ', ἔφη, διηγοῦ, ὧ Ἀράσπα· καὶ μὴδὲν ἐλάττω
τοῦ ἀληθοῦς μὴδὲ μείου τὰ τῶν πολεμίων. κρεῖττον
γὰρ μεῖζω οἰηθέντας μείονα ἰδεῖν ἢ μείω ἀκούσαντας
ἰσχυρότερα εὐρίσκειν. Καὶ μὴν, ἔφη ὁ Ἀράσπας, ὥς 18
ἂν ἀσφαλίστατά γε εἰδείην ὁπόσον τὸ στρατεύμα
ἐστὶν ἐποιοῦν· συνεξέταττον γὰρ παρὼν αὐτός. Σὺ
μὲν ἄρα, ἔφη ὁ Κῦρος, οὐ τὸ πλεῖθος μόνον οἶσθα,

ἀλλὰ καὶ τὴν τάξιν αὐτῶν. Ἐγὼ μὲν ναὶ μὰ Δί',
 ἔφη ὁ Ἀράσπας, καὶ ὥς διανοοῦνται τὴν μάχην ποι-
 εῖσθαι. Ἀλλ' ὅμως, ἔφη ὁ Κῦρος, τὸ πλῆθος ἡμῖν
 19 πρῶτον εἰπὲ ἐν κεφαλαίῳ. Ἐκεῖνοι τοίνυν, ἔφη, πάν-
 τες τεταγμένοι ἐπὶ τριάκοντα τὸ βάθος καὶ πεζοὶ καὶ
 ἵππεῖς πλὴν τῶν Αἰγυπτίων ἐπέχουσιν ἀμφὶ τὰ τε-
 ταράκοντα στάδια· πάνν γάρ μοι, ἔφη, ἐμέλησεν ὥστε
 20 εἰδέναι ὁπόσον κατεῖχον χωρίον. Οἱ δ' Αἰγύπτιοι,
 ἔφη ὁ Κῦρος, πῶς εἰσι τεταγμένοι; ὅτι εἶπας Πλὴν
 τῶν Αἰγυπτίων. Τούτους δὲ οἱ μυρίαρχοι ἔτατον
 εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τὴν μυριοστὴν ἐκάστην· τοῦτον
 γὰρ σφίσι καὶ οἶκοι νόμον ἔφασαν εἶναι τῶν τάξεων.
 καὶ ὁ Κροῖστος μέντοι μάλα ἥκων συνεχώρησεν αὐτοῖς
 οὕτω τάττεσθαι· ἐβούλετο γὰρ ὅτι πλείστον ὑπερφα-
 λαγγῆσαι τοῦ σοῦ στρατεύματος. Πρὸς τί δή, ἔφη ὁ
 Κῦρος, τοῦτο ἐπιθυμῶν; Ὡς ναὶ μὰ Δί', ἔφη, τῷ
 περικτιῷ κυκλωσόμενος. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' οὐ-
 21 τοι ἂν εἰδείεν εἰ οἱ κυκλούμενοι κυκλωθεῖεν. ἀλλ' ἂ
 μὲν παρὰ σοῦ καιρὸς μαθεῖν, ἀκηκόαμεν· ὑμᾶς δὲ
 χρῆ, ὃ ἄνδρες, οὕτω ποιεῖν· νῦν μὲν ἐπειδὴν ἐνθέν-
 δε ἀπέλθητε, ἐπισκέψασθε καὶ τὰ τῶν ἵππων καὶ τὰ
 ὑμῶν αὐτῶν ὅπλα· πολλάκις γὰρ μικροῦ ἐνδεία καὶ
 ἀνὴρ καὶ ἵππος καὶ ἄρμα ἀχρεῖον γίγνεται· αὐριοι
 δὲ πρῶ, ἕως ἂν ἐγὼ θύωμαι, πρῶτον μὲν χρῆ ἀρι-
 στῆσαι καὶ ἄνδρας καὶ ἵππους, ὅπως ὅ,τι ἂν πράττειν
 αἰεὶ καιρὸς ἢ μὴ τούτου ἡμῖν ἐνδέη· ἔπειτα δὲ σύ,
 ἔφη, ὃ Ἀρσάμα, . . . , τὸ δεξιὸν κέρας ἔχε ὥσπερ καὶ
 ἔχετε, καὶ οἱ ἄλλοι μυρίαρχοι ἥπερ νῦν ἔχετε· ὁμοῦ
 δὲ τοῦ ἀγῶνος ὄντος οὐδενὶ ἄρματι καιρὸς ἵππους
 μεταξενγνύναι. παραγγέλλετε δὲ τοῖς ταξιάρχοις καὶ

λοχαγοῖς ἐπὶ φάλαγγος καθίστασθαι εἰς δύο ἔχοντας ἕκαστον τὸν λόχον. ὁ δὲ λόχος ἦν ἕκαστος εἴκοσι τέτταρες.

Καὶ τις εἶπε τῶν μυριάρχων, Καὶ δοκοῦμέν σοι, 22
 ἔφη, ὦ Κῦρε, ἱκανῶς ἔξειν εἰς τοσούτους τεταγμένοι
 πρὸς οὕτω βαθεῖαν φάλαγγα; καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Αἱ
 δὲ βαθύτεραι φάλαγγες ἢ ὥς ἐξικνεῖσθαι τοῖς ὅπλοις
 τῶν ἐναντίων τί σοι, ἔφη, δοκοῦσιν ἢ τοὺς πολεμίους
 βλέπτειν ἢ τοὺς συμμάχους ὠφελεῖν; ἐγὼ μὲν γάρ, 23
 ἔφη, τοὺς εἰς ἑκατὸν τούτους ὀπλίτας εἰς μυρίους ἂν
 μᾶλλον βουλοίμην τετάχθαι· οὕτω γὰρ ἂν ἐλαχίστοις
 μαχοίμεθα. ἔξ ὧσων μέντοι ἐγὼ τὴν φάλαγγα βαθυ-
 νῶ οἶμαι δλην ἐνεργὸν καὶ σύμμαχον ποιήσῃ αὐτὴν
 ἑαυτῇ. ἀκοντιστὰς μὲν ἐπὶ τοῖς θωρακοφόροις τάξω, 24
 ἐπὶ δὲ τοῖς ἀκοντισταῖς τοὺς τοξότας. τούτους γὰρ
 πρωτοστάτας μὲν τίς ἂν τάττοι, οἳ καὶ αὐτοὶ ὁμολο-
 γοῦσι μηδεμίαν μάχην ἂν ὑπομεῖναι ἐκ χειρός; προ-
 βεβλημένοι δὲ τοὺς θωρακοφόρους μενοῦσί τε, καὶ οἱ
 μὲν ἀκοντίζοντες, οἱ δὲ τοξεύοντες, ὑπὲρ τῶν πρόσθεν
 πάντων λυμανοῦνται τοὺς πολεμίους. ὅτι δ' ἂν κα-
 κουργῇ τις τοὺς ἐναντίους, δῆλον ὅτι παντὶ τούτῳ 25
 τοὺς συμμάχους κουφίζει. τελευταίους μέντοι στήσω
 τοὺς ἐπὶ πᾶσι καλουμένους. ὥσπερ γὰρ οἰκίας οὔτε
 ἄνευ λιθολογήματος ὀχυροῦ οὔτε ἄνευ τῶν στέγην
 ποιοούντων οὐδὲν ὄφελος, οὕτως οὐδὲ φάλαγγας οὔτ'
 ἄνευ τῶν πρώτων οὔτ' ἄνευ τῶν τελευταίων, εἰ μὴ
 ἀγαθοὶ ἔδονται, ὄφελος οὐδέν. ἀλλ' ὑμεῖς τ', ἔφη, 26
 ὥς παραγγέλλω τάττεσθε, καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν πελταστῶν
 ἄρχοντες ἐπὶ τούτοις ὡσαύτως τοὺς λόχους καθίστατε,
 καὶ ὑμεῖς οἱ τῶν τοξοτῶν ἐπὶ τοῖς πελτασταῖς ὡσαύ-

27 τως. σὺ δέ, ὃς τῶν ἐπὶ πᾶσιν ἄρχεις, τελευταίους
 ἔχων τοὺς ἄνδρας παράγγελλε τοῖς σπαντοῦ ἐφορᾶν τε
 ἐκάστω τοὺς καθ' αὐτὸν καὶ τοῖς μὲν τὸ δέον ποιῶ-
 σιν ἐπικυλεύειν, τοῖς δὲ μαλακνυομένοις ἀπειλεῖν ἰσχυ-
 ρῶς· ἣν δέ τις στρέφεται προδιδόναι θείων, θανάτῳ
 ζημιοῦν. ἔργον γάρ ἐστι τοῖς μὲν πρωτοστάταις θαρ-
 ρύνειν τοὺς ἐπομένους καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ· ὑμᾶς δὲ
 δεῖ τοὺς ἐπὶ πᾶσι τεταγμένους πλείω φόβον παρέχειν
 28 τοῖς κακοῖς τοῦ ἀπὸ τῶν πολεμίων. καὶ ὑμεῖς μὲν
 ταῦτα ποιεῖτε. σὺ δέ, ὦ Εὐφράτα, ὃς ἄρχεις τῶν ἐπὶ
 ταῖς μηχαναῖς, οὕτω ποιεῖ ὅπως τὰ ξεύγη τὰ τοὺς
 πύργους ἄγοντα ἔψεται ὥς ἐγγύτατα τῆς φάλαγγος.
 29 σὺ δ', ὦ Λαοῦχε, ὃς ἄρχεις τῶν σκευοφόρων, ἐπὶ
 τοῖς πύργοις ἄγε πάντα τὸν τοιοῦτον στρατόν· οἱ δὲ
 ὑπερέται σου ἰσχυρῶς κολαζόντων τοὺς προϊόντας τοῦ
 30 καιροῦ ἢ λειπομένους. σὺ δέ, ὦ Καρδοῦχε, ὃς ἄρχεις
 τῶν ἄρμαμαξῶν αἷ ἄγουσι τὰς γυναῖκας, κατάστησον
 αὐτὰς τελευταίας ἐπὶ τοῖς σκευοφόροις. ἐπόμενα γὰρ
 ταῦτα πάντα καὶ πλήθους δόξαν παρέξει καὶ ἐνεδρεῦ-
 ειν ἡμῖν ἐξουσία ἐσται, καὶ τοὺς πολεμίους, ἣν κυκ-
 λοῦσθαι πειρῶνται, μείζω τὴν περιβολὴν ἀναγκάσει
 ποιεῖσθαι· ὅσῳ δ' ἂν μείζον χωρίον περιβάλλωνται,
 31 τοσοῦτῳ ἀνάγκη αὐτοὺς ἀσθινεστεύρους γίνεσθαι. καὶ
 ὑμεῖς μὲν οὕτω ποιεῖτε· σὺ δέ, ὦ Ἀρτάοξε καὶ Ἀρτα-
 γέρσα, τὴν χιλιοστὴν ἐκάτερος τῶν σὺν ὑμῖν πεζῶν
 32 ἐπὶ τούτοις ἔχετε. καὶ σὺ, ὦ Φαρνοῦχε καὶ Ἀσιαδά-
 τα, τὴν τῶν ἱππέων χιλιοστὴν ἥς ἐκάτερος ἄρχει ὑμῶν
 μὴ συγκατατάττετε εἰς τὴν φάλαγγα, ἀλλ' ὀπισθεν
 τῶν ἄρμαμαξῶν ἐξοπλίσθητε καθ' ὑμᾶς αὐτούς· ἐπειτα
 πρὸς ἐμὲ ἦκετε σὺν τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσιν. οὕτω δὲ

ἰαί ὑμᾶς παρεσκευάσθαι ὥς πρῶτους δεῖσον ἀγωνί-
 εσθαι. καὶ σὺ δὲ ὁ ἄρχων τῶν ἐπὶ ταῖς καμήλοις 33
 ἐπὶ ῥῶν, ὅπισθεν τῶν ἄρμαμαξῶν ἐκτάττον· ποίει δ'
 ὅ,τι ἂν σοι παραγγέλλῃ Ἀρταγέρσης. ὑμεῖς δ' οἱ τῶν 34
 ἄρμάτων ἡγεμόνες διακληρωσάμενοι, ὁ μὲν λαχὼν
 ὅμων πρὸ τῆς φάλαγγος τὰ μεθ' ἑαυτοῦ ἑκατὸν ἔχων
 ἄρματα καταστησάτω· αἱ δ' ἑτεραι ἑκατοστῦες τῶν ἄρ-
 μάτων, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν τῆς στρατιᾶς
 στοιχοῦσα ἐπέσθω τῇ φάλαγγι ἐπὶ κέρως, ἡ δὲ κατὰ
 τὸ εὐώνυμον. Κύρος μὲν οὕτω διέταττεν. 35

Ἀβραδάτας δὲ ὁ Σούσων βασιλεὺς εἶπεν, Ἐγὼ
 σοι, Κύρε, ἐθελούσιος ὑφίσταμαι τὴν κατὰ πρόσωπον
 τῆς ἀντίας φάλαγγος τάξιν ἔχειν, εἰ μὴ τί σοι ἄλλο
 δοκεῖ. καὶ ὁ Κύρος ἀγασθεὶς αὐτὸν καὶ δεξιωσάμενος 36
 ἐκήρυετο τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἄρμασι Πέρσας, Ἦ καὶ
 ὑμεῖς, ἔφη, ταῦτα συγχωρεῖτε; ἐπεὶ δ' ἐκείνοι ἀπε-
 ρίψαντο ὅτι οὐ καλὸν εἶη ταῦτα ὑφίσσθαι, διεκλή-
 ρωσεν αὐτούς, καὶ ἔλαχεν ὁ Ἀβραδάτας ἡπερ ὑφίστα-
 ο, καὶ ἐγένετο κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους. τότε μὲν δὴ 37
 πιόντες καὶ ἐπιμεληθέντες ὧν προεῖπον ἐδειπνοποι-
 οῦντο καὶ φυλακὰς καταστησάμενοι ἐκοιμήθησαν.

Τῇ δ' ὑστεραίᾳ πρὸς Κύρος μὲν ἐθύετο, ὁ δ' ἄλ-IV.
 .ος στρατὸς ἀριστήσας καὶ σπονδὰς ποιησάμενος ἐξω-
 κλίζετο πολλοῖς μὲν καὶ καλοῖς χιτῶσι, πολλοῖς δὲ
 καὶ καλοῖς θώραξι καὶ κράνεσιν· ὥπλιζον δὲ καὶ ἵπ-
 τους προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις· καὶ τοὺς μὲν
 ἰονίππους παραμηριδίοις, τοὺς δ' ὑπὸ τοῖς ἄρμασιν
 ἴντας παραπλευριδίοις· ὥστε ἥστραπτε μὲν χαλκῷ,
 ῥυθμίζει δὲ φοινικίσι πᾶσα ἡ στρατιὰ.

Καὶ τῷ Ἀβραδάτᾳ δὲ τὸ τετράρρυνον ἄρμα καὶ 2

ἵππων ὀκτὼ παγκάλως ἐκεκόσμητο. ἐπεὶ δ' ἔμελλε τὸν λινοῦν θώρακα, ὃς ἐπιχώριος ἦν αὐτοῖς, ἐνδύεσθαι, προσφέρει αὐτῷ ἡ Πάνθεια <χρυσοῦν> καὶ χρυσοῦν κράνος καὶ περιβραχιόνια καὶ ψέλια πλατέα περὶ τοῖς καρπῶν τῶν χειρῶν καὶ χιτῶνα πορφυροῦν ποδήρη στολιδωτὸν τὰ κάτω καὶ λόφον ὑακινθινοβαφῇ. ταῦτα δ' ἐποίησατο λάθρα τοῦ ἀνδρὸς ἐκμετρησαμένη τὰ 3 ἐκείνου ὄπλα. ὁ δὲ ἰδὼν ἐθαύμασέ τε καὶ ἐπήρето τὴν Πάνθειαν, Οὐ δήπου, ὦ γύναι, συγκόψασα τὸν σαντῆς κόσμον τὰ ὄπλα μοι ἐποίησω; Μὰ Δί, ἔφη ἡ Πάνθεια, οὔκουν τόν γε πλείστου ἄξιον· σὺ γὰρ ἔμοιγε, ἦν καὶ τοῖς ἄλλοις φανῆς οἷός περ ἐμοὶ δοκεῖς εἶναι, μέγιστος κόσμος ἔσει. ταῦτα δὲ λέγουσα ἅμα ἐνέδυνε τὰ ὄπλα, καὶ λανθάνειν μὲν ἐπειράτο, ἐλείβετο δὲ αὐτῇ τὰ δάκρυα κατὰ τῶν παρειῶν.

4 Ἐπεὶ δὲ καὶ πρόσθεν ὢν ἀξιοθέατος ὁ Ἀβραδά-
τας ὠπλίσθη τοῖς ὄπλοις τούτοις, ἐφάνη μὲν κάλλι-
στος καὶ ἐλευθεριώτατος, ἅτε καὶ τῆς φύσεως ὑπαρ-
χοῦσης· λαβὼν δὲ παρὰ τοῦ ὑφηγιόχου τὰς ἡνίας
5 παρεσκευάζετο ὡς ἀναβησόμενος ἤδη ἐπὶ τὸ ἄρμα. ἐν
δὲ τούτῳ ἡ Πάνθεια ἀποχωρῆσαι κελεύσασα τοὺς παρ-
όντας πάντας ἔλεξεν, Ἀλλ' ὅτι μὲν, ὦ Ἀβραδάτα, εἰ
τις καὶ ἄλλη πώποτε γυνὴ τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα μείζον
τῆς ἑαυτῆς ψυχῆς ἐτίμησεν, οἶμαί σε γιγνώσκειν ὅτι
καὶ ἐγὼ μία τούτων εἰμὶ. τί οὖν ἐμὲ δεῖ καθ' ἑν
ἕκαστον λέγειν; τὰ γὰρ ἔργα οἶμαί σοι πιθανώτερα
6 παρεσχῆσθαι τῶν νῦν λεχθέντων λόγων. ὁμως δὲ οὐ-
τως ἔχουσα πρὸς σὲ ὥσπερ σὺ οἶσθα, ἐπομνύω σοι
τὴν ἐμὴν καὶ σὴν φιλίαν ἢ μὴν ἐγὼ βούλεσθαι ἂν
μετὰ σοῦ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ γενομένου κοινῇ γῆν ἐπιέ-

ασθαι μάλλον ἢ ξῆν μετ' αἰσχυνομένου αἰσχυνομένη· οὕτως ἐγὼ καὶ σὲ τῶν καλλίστων καὶ ἐμαντὴν ἤξιωκα. καὶ Κύρῳ δὲ μεγάλην τιὰ δοκῶ ἡμᾶς χάριν ὀφείλειν, ὅτι με αἰχμάλωτον γενομένην καὶ ἐξαιρεθεῖσαν ἐαυτῷ οὔτε με ὥς δούλην ἤξιωσε κεκτῆσθαι οὔτε ὥς ἐλευθέραν ἐν ἀτίμῳ ὀνόματι, διεφύλαξε δὲ σοὶ ὥσπερ ἀδελφοῦ γυναικα λαβών. πρὸς δὲ καὶ 8 ὅτι Ἀράσπας ἀπέστη αὐτοῦ ὁ ἐμὲ φυλάττων, ὑπεσχόμην αὐτῷ, εἰ με ἐάσεις πρὸς σὲ πέμψαι, ἤξειν αὐτῷ σὲ πολὺ Ἀράσπου ἄνδρα καὶ πιστότερον καὶ ἀμείνονα.

Ἡ μὲν ταῦτα εἶπεν· ὁ δὲ Ἀβραδάτας ἀρασθεὶς τοῖς 9 λόγοις καὶ θιγὼν αὐτῆς τῆς κεφαλῆς ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπηύξατο, Ἀλλ', ὦ Ζεῦ μέγιστε, δός μοι φανῆναι ἀξίῳ μὲν Πάνθειας ἀνδρὶ, ἀξίῳ δὲ Κύρου φίλῳ τοῦ ἡμᾶς τιμήσαντος. ταῦτ' εἰπὼν κατὰ τὰς θύρας τοῦ ἄρματιοῦ δίφρου ἀνέβαινεν ἐπὶ το ἄρμα. 10 κελ δὲ ἀναβάντος αὐτοῦ κατέκλεισε τὸν δίφρον ὁ ἰφηνίλοχος, οὐκ ἔχουσα ἢ Πάνθεια πῶς ἂν ἔτι ἄλλως σπάσαιο αὐτόν, κατεφίλησε τὸν δίφρον· καὶ τῷ μὲν ῥοῆει ἤδη τὸ ἄρμα, ἢ δὲ λαθοῦσα αὐτὸν συνφείπετο, ἕως ἐπιστραφείς καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἀβραδάτας εἶπε, Θάρρει, Πάνθεια, καὶ χαῖρε καὶ ἅπιθι 11 δη. ἐκ τούτου δὴ οἱ εὐνοῦχοι καὶ αἱ θεράπαινοι 11 αβοῦσαι ἀπήγον αὐτὴν εἰς τὴν ἁρμάμαξαν καὶ καταλίναντες κατεκάλυψαν τῇ σκηνῇ. οἱ δὲ ἄνθρωποι, αλοῦ ὄντος τοῦ θεάματος τοῦ τε Ἀβραδάτου καὶ τοῦ ρματος, οὐ πρόσθεν ἐδύναντο θεάσασθαι αὐτὸν πρὶν Πάνθεια ἀπῆλθεν.

Ὡς δ' ἐκεκαλλιερῆκει μὲν ὁ Κύρος, ἢ δὲ στρατιὰ 12

- παρετίτακτο αὐτῷ ὥσπερ παρήγγειλε, κατέχων σκο-
 πὰς ἄλλας πρὸ ἄλλων συνεκάλεσε τοὺς ἡγεμόνας καὶ
 13 ἔλεξεν ὧδε. "Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τὰ μὲν ἱερὰ
 οἱ θεοὶ ἡμῖν φαίνουσιν οἷάπερ ὅτε τὴν πρόσθεν νί-
 κην ἔδοσαν· ὑμᾶς δ' ἐγὼ βούλομαι ἀναμνηῆσαι ὥν
 μοι δοκεῖτε μεμνημένοι πολὺ ἂν εὐθυμότεροι εἰς τὴν
 14 ἀγῶνα ἵεναι. ἡσκήκατε μὲν γὰρ τὰ εἰς τὸν πόλεμον
 πολὺ μᾶλλον τῶν πολεμίων, συντέτραφθε δὲ καὶ συν-
 τέταχθε ἐν τῷ αὐτῷ πολὺ πλείω ἤδη χρόνον ἢ οἱ πο-
 λέμιοι καὶ συννευικήκατε μετ' ἀλλήλων· τῶν δὲ πο-
 λεμίων οἱ πολλοὶ συνήττηνται μεθ' αὐτῶν, οἱ δὲ
 ἀμάχητοι ἐκατέρων οἱ μὲν τῶν πολεμίων ἴσασιν ὅτι
 προδότας τοὺς παραστάτας ἔχουσιν, ὑμεῖς δὲ οἱ μεθ'
 ἡμῶν ἴστε ὅτι μετ' ἐθελόντων τοῖς συμμάχοις ἀρή-
 15 γειν μάχεσθε. εἰκὸς δὲ τοὺς μὲν πιστεύοντας ἀλλή-
 λους ὁμόνως μάχεσθαι μένοντας, τοὺς δὲ ἀπιστοῦν-
 τας ἀναγκαῖον βουλεύεσθαι πῶς ἂν ἕκαστοι τάχιστα
 16 ἐκποδῶν γένωιντο. ἴωμεν δὴ, ὧ ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς πο-
 λεμίους, ἄρματα μὲν ἔχοντες ὥπλισμένα πρὸς ἄσπλα
 τὰ τῶν πολεμίων, ὥς δ' αὐτῶς καὶ ἱππέας καὶ ἵππους
 ὥπλισμένους πρὸς ἀόπλους, ὥς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι.
 17 περὶ τοῖς δὲ τοῖς μὲν ἄλλοις οἷς καὶ πρόσθεν μαχεῖσθε,
 Αἰγύπτιοι δὲ ὁμοίως μὲν ὥπλισμένοι εἰσίν, ὁμοίως
 δὲ τεταγμένοι· τάς τε γὰρ ἀσπίδας μελίζους ἔχουσιν ἢ
 ὥς ποιεῖν τι καὶ ὀρεῖν, τεταγμένοι τε εἰς ἑκατὸν δῆλον
 ὅτι καλύπτουσιν ἀλλήλους μάχεσθαι πλὴν πάνυ ὀλί-
 18 γων. εἰ δὲ ὠθοῦντες ἐξώσειν πιστεύουσιν, ἵπποις
 αὐτοὺς πρῶτον δεήσει ἀντέχειν καὶ σιδήρῳ ὑπ' ἱπ-
 πων ἰσχυριζομένων· ἣν δὲ τις αὐτῶν καὶ ὑπομείνῃ, πῶς
 ἅμα θυνήσεται ἱπομαχεῖν τε καὶ φαλαγγομαχεῖν καὶ

μαχεῖν; καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῶν πύργων ἡμῖν μὲν
ῥουσι, τοὺς δὲ πολεμίους παίοντες ἀμνηχανεῖν
οὐ μάχεσθαι ποιήσουσιν. εἰ δέ τις ἐτι ἐνδεῖ- 19
δοκεῖτε, πρὸς ἐμὲ λέγετε· σὺν γὰρ θεοῖς οὐδε-
πορήσομεν. καὶ εἰ μὲν τις εἰπεῖν τι βούλεται,
· εἰ δὲ μή, ἐλθόντες πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ προσευ-
ν οἷς ἐθύσαμεν θεοῖς ἕτε ἐπὶ τὰς τάξεις· καὶ 20
ς ὑμῶν ὑπομιμνησκέτω τοὺς μεθ' αὐτοῦ ἄπερ
μας, καὶ ἐπιδεικνύτω τις τοῖς ἀρχομένοις ἑαν-
·ιον ἀρχῆς, ἄφοβον δεικνὺς καὶ σχῆμα καὶ πρόσ-
καὶ λόγους.

1 Οἱ μὲν δὴ εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς ἀπῆσαν πρὸς τὰς τάξεις· τῷ δὲ Κύρῳ καὶ τοῖς ἄμφ' αὐτὸν προσήντηκαν οἱ θεράποντες ἐμφαγεῖν καὶ πιεῖν ἐτι οὖσιν ἄμφ' τὰ ἱερά. ὁ δὲ Κῦρος ὥσπερ εἶχεν ἐστηκὼς ἀπαξάμενος ἡρίστα καὶ μετεδίδου αἶλ τῷ μάλιστα δεομένῳ· καὶ σπείσας καὶ εὐξάμενος ἐπיע, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ περὶ αὐτὸν οὕτως ἐποιοῦν. μετὰ δὲ ταῦτα αἰτησάμενος Δία πατρῶον ἡγεμόνα εἶναι καὶ σύμμαχον ἀνέβαινεν ἐπὶ τὸν ἵππον καὶ τοὺς ἄμφ' αὐτὸν ἐκέλευεν. ὀπλισμένοι δὲ πάντες ἦσαν οἱ περὶ τὸν Κῦρον τοῖς αὐτοῖς Κύρῳ ὅπλοις, χιτῶσι φοινικοῖς, θώραξι χαλκοῖς, κράνεσι χαλκοῖς, λόφοις λευκοῖς, μαχαίραις, παλτῷ κρανεῖνῳ ἐνὶ ἑκάστος· οἱ δὲ ἵπποι προμετωπιδίοις καὶ προστερνιδίοις καὶ παραμηριδίοις χαλκοῖς· τὰ δ' αὐτὰ ταῦτα παραμηρίδια ἦν καὶ τῷ ἀνδρὶ· τοσοῦτον μόνον διέφερε τὰ Κῦρου ὅπλα ὅτι τὰ μὲν ἄλλα ἐκέχριτο τῷ χρυσοειδεῖ χρώματι, τὰ δὲ Κῦρου ὅπλα ὥσπερ κάτοπτρον ἐξέλαμπεν. ἐπεὶ δὲ ἀνέβη καὶ ἔστη ἀποβλέπων ἥπερ ἔμελλε πορεύεσθαι, βροντὴ δεξιὰ ἐφθέγγετο· ὁ δ' εἶπεν, Ἐψόμεθά σοι, ὦ Ζεῦ μέγιστε. καὶ ὠρμάτο ἐν μὲν δεξιᾷ ἔχων Χρυσάνταν τὸν ἵππαρχον καὶ τοὺς ἱππέας, ἐν ἀριστερᾷ δὲ Ἀρσάμαν καὶ τοὺς πεζοὺς. παρηγγύησε δὲ παρορᾶν πρὸς τὸ σημεῖον καὶ ἐν ἴσῳ ἔπεσθαι· ἦν δὲ αὐτῷ τὸ σημεῖον

τοὺς χρυσοῦς ἐπὶ δόρατος μακροῦ ἀνατεταμένους. καὶ ὅν δ' ἔτι τοῦτο τὸ σημεῖον τῷ Περσῶν βασιλεῖ διαένει. πρὶν δὲ ὁρᾶν τοὺς πολεμίους εἰς τρεῖς ἀνέταυσε τὸ στράτευμα.

Ἐπεὶ δὲ προεληλύθεσαν ὥς εἴκοσι σταδίους, ἤρ- 5
 ροντο ἤδη τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα ἀντιπροσιδὸν καθορᾶν. ὥς δ' ἐν τῷ καταφανεῖ πάντες ἀλλήλοις ἐγένοντο καὶ ἔγνωσαν οἱ πολέμιοι πολὺ ἐκατέρωθεν ὑπερφαλαγγοῦντες, στήσαντες τὴν αὐτῶν φάλαγγα, οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως κυκλοῦσθαι, ἐπέκαμπτον εἰς κύκλω-
 νιν, ὥσπερ γάμμα ἐκατέρωθεν τὴν ἑαυτῶν τάξιν ποιήσαντες, ὥς πάντοθεν ἅμα μάχονται. ὁ δὲ Κῦρος 6
 ἰδὼν ταῦτα οὐδέν τι μᾶλλον ἀφίστατο, ἀλλ' ὥσαντως ἤγειτο. κατανοῶν δὲ ὥς πρόσω τὸν καμπτήρα ἐκατέρωθεν ἐποίησαντο περὶ ὃν κάμπτοντες ἀνέτεινον τὰ ἔρατα, Ἐννοεῖς, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐνθα τὴν ἐπικαμ-
 ῆν ποιοῦνται; Πάνυ γε, ἔφη ὁ Χρυσάντας, καὶ θανα-
 ἄξω γε· πολλὸν γάρ μοι δοκοῦσιν ἀποσπᾶν τὰ κέρατα πρὸ τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦ-
 ρος, καὶ ἀπὸ γε τῆς ἡμετέρας. Τί δὴ τοῦτο; Διήλουν 7
 τι φοβούμενοι μὴ ἦν ἐγγὺς ἡμῶν γένηται τὰ κέρατα ἧς φάλαγγος ἔτι πρόσω οὔσης, ἐπιθώμεθα αὐτοῖς. Ἰππεῖτ', ἔφη ὁ Χρυσάντας, πῶς δυνήσονται ὠφελεῖν ἱ ἕτεροι τοὺς ἐτέρους οὕτω πολὺ ἀπέχοντες ἀλλήλων; Ἰλλὰ δῆλον, ἔφη ὁ Κῦρος, ὅτι ἡνίκα ἂν γένηται τὰ ἔρατα ἀναβαλίνοντα κατ' ἀντιπέρασ τῶν πλαγίων τοῦ μετέρου στρατεύματος, στραφέντες ὥς εἰς φάλαγγα
 μα πάντοθεν ἡμῖν προσίασιν, ὥς ἅμα πάντοθεν μα-
 ούμενοι. Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Χρυσάντας, εὖ σοι δοκοῦσι 8
 ουλεύεσθαι; Πρὸς γε ἃ ὀρώσι· πρὸς δὲ ἃ οὐχ ὀρώ-

- σιν ἔτι κάκιον ἢ εἰ κατὰ κέρας προσῆσαν. ἀλλὰ σὺ μὲν, ἔφη, ὦ Ἀρσάμα, ἡγοῦ τῷ περὶ ἡρέμα ὥσπερ ἐμὲ ὀρᾶς· καὶ σύ, ὦ Χρυσάντα, ἐν ἴσῳ τούτῳ τὸ ἱππικὸν ἔχων συμπαρέπου. ἐγὼ δὲ ἄπειμι ἐκείσε ὅθι μοι δοκεῖ καιρὸς εἶναι ἄρχεσθαι τῆς μάχης· ἅμα δὲ 9 παριῶν ἐπισκέψομαι ἕκαστα πῶς ἡμῖν ἔχει. ἐπειδὴ δ' ἐκεῖ γένωμαι, ὅταν ἤδη ὁμοῦ προσιόντες ἀλλήλους γιγνώμεθα, παιᾶνα ἐξάρξω, ὑμεῖς δὲ ἐπελγεσθε. ἡνίκα δ' ἂν ἡμεῖς ἐγχειρῶμεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθήσεσθε μὲν, οὐ γὰρ οἶμαι ὀλίγος θόρυβος ἔσται, ὁρμήσεται δὲ τηνικαῦτα Ἀβραδάτας ἥδη σὺν τοῖς ἄρμασιν εἰς τοὺς ἐναντίους· οὕτω γὰρ αὐτῷ εἰρήσεται· ὑμᾶς δὲ χρὴ ἐπεσθαι ἐχομένους ὅτι μάλιστα τῶν ἀρμάτων. οὕτω γὰρ μάλιστα τοῖς πολεμίοις τεταραγμένοις ἐκπεσοῦμεθα. παρέσομαι δὲ κἀγὼ ἢ ἂν δύνωμαι τάχιστα διώκων τοὺς ἄνδρας, ἣν οἱ θεοὶ θέλωσι.
- 10 Ταῦτ' εἰπὼν καὶ σύνθημα παρεγγνήσας Ζεὺς σωτήρ καὶ ἡγεμὼν ἐπορεύετο. μετὰξὺ δὲ τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν θωρακοφόρων διαπορευόμενος ὁπότε προσβλέψειε τινας τῶν ἐν ταῖς τάξεσι, τότε μὲν εἶπεν ἄν, Ὡς ἄνδρες, ὡς ἡδὺν ὑμῶν τὰ πρόσωπα θεάσασθαι. τοτὲ δ' αὖ ἐν ἄλλοις ἂν ἔλεξεν, Ἄρα ἐννοεῖτε, ἄνδρες, ὅτι ὁ νῦν ἀγὼν ἔστιν οὐ μόνον περὶ τῆς τήμερον νίκης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς πρόσθεν ἣν νενικήκατε καὶ περὶ 11 πάσης εὐδαιμονίας; ἐν ἄλλοις δ' ἂν παριῶν εἶπεν, Ὡς ἄνδρες, τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐδέν ποτε ἔτι θεοὺς αἰτιατέον ἔσται· παραδεδώκασι γὰρ ἡμῖν πολλὰ τε καὶ 12 ἀγαθὰ κτήσασθαι. ἀλλ' ἄνδρες ἀγαθοὶ γενώμεθα. κατ' ἄλλους δ' αὖ τοιιάδε, Ὡς ἄνδρες, εἰς τίνα ποτ' ἂν καλλίονα ἔρανον ἀλλήλους παρακαλέσαιομεν ἢ εἰς

τόνδε· νῦν γὰρ ἔξεστιν ἀγαθοῖς ἀνδράσι γενομένοις
πολλὰ κἀγαθὰ ἀλλήλοις εἰσενεγκεῖν. κατ' ἄλλους δ' 13
αὐτ', Ἐπίστασθε μὲν, οἶμαι, ὧ ἄνδρες, ὅτι νῦν ἅθλα
πρόκειται τοῖς νικῶσι μὲν διώκειν, παίειν, κατακαί-
νουν, ἀγαθὰ ἔχειν, καλὰ ἀκούειν, ἐλευθέρους εἶναι,
ἄρχειν· τοῖς δὲ κακοῖς δῆλον ὅτι τάναντία τούτων.
ἵεαις οὖν αὐτὸν φιλεῖ, μετ' ἐμοῦ μαχέσθω· ἐγὼ γὰρ
πικρὸν οὐδὲν οὐδ' αἰσχρὸν ἐκὼν εἶναι προσήσομαι. 14
ὅποτε δ' αὐτὸν γένοιτο κατὰ τινὰς τῶν πρόσθεν συμ-
μαχεσάμενων, εἶπεν ἄν, Πρὸς δὲ ὑμᾶς, ὧ ἄνδρες, τί
θεῖ λέγειν; ἐπίστασθε γὰρ οἷαν τε οἱ ἀγαθοὶ ἐν ταῖς
μάχαις ἡμέραν ἄγουσι καὶ οἷαν οἱ κακοί.

Ὡς δὲ παριῶν κατὰ Ἀβραδάταν ἐγένετο, ἔστη· καὶ 15
ὁ Ἀβραδάτας παραδούς τῷ ὑψηνιόχῳ τὰς ἡνίας προσ-
ῆλθεν αὐτῷ· προσέδραμον δὲ καὶ ἄλλοι τῶν πλησίον
τεταγμένων καὶ πεζῶν καὶ ἄρματηλατῶν. ὁ δ' αὐτὸς
Κῦρος ἐν τοῖς παραγεγενημένοις ἔλεξεν, Ὁ μὲν θεός,
ὧ Ἀβραδάτα, ὥσπερ σὺ ἡξίους, συνηξίωσέ σε καὶ τοὺς
σὺν σοὶ πρωτοστάτας εἶναι τῶν συμμάχων· σὺ δὲ
τοῦτο μέμνησο, ὅταν δέῃ σε ἤδη ἀγωνίζεσθαι, ὅτι
Πέρσαι οἳ τε θεασόμενοι ὑμᾶς ἔσονται καὶ οἱ ἐψό-
μενοι ὑμῖν καὶ οὐκ ἐάσοντες ἐρήμους ὑμᾶς ἀγωνί-
ζεσθαι. καὶ ὁ Ἀβραδάτας εἶπεν, Ἀλλὰ τὰ μὲν καθ' 16
ἡμᾶς ἐμοιγε δοκεῖ, ὧ Κῦρε, καλῶς ἔχειν· ἀλλὰ τὰ
πλάγια λυπεῖ με, ὅτι τὰ μὲν τῶν πολεμίων κέρατα
ἰσχυρὰ ὁρῶ ἀνατεινόμενα καὶ ἄρμασι καὶ παντοδαπῇ
στρατιᾷ· ἡμέτερον δ' οὐδὲν ἄλλο αὐτοῖς ἀντιτέτακται
ἢ ἄρματα· ὥστ' ἐγωγ', ἔφη, εἰ μὴ ἐλαχον τήνδε τὴν
τάξιν, ἡσχυρόμην ἂν ἐνθάδε ὦν· οὕτω πολὺ μοι δο-
κῶ ἐν ἀσφαλεστάτῳ εἶναι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' 17

- εἰ τὰ παρὰ σοὶ καλῶς ἔχει, θάρρει ὑπὲρ ἐκείνων· ἐγὼ
 γάρ σοι σὺν θεοῖς ἔρημα τῶν πολεμίων τὰ πλάγῃ
 ταῦτα ἀποδείξω. καὶ σὺ μὴ πρότερον ἐμβάλῃς τοῖς
 ἐναντίοις, διαμαρτύρομαι, πρὶν ἢν φεύγοντας τοῖσιν
 οὓς νῦν φοβεῖ θεάσῃ· τοιαῦτα δ' ἐμεγαληγόροι, με-
 λούσης τῆς μάχης γίνεσθαι· ἄλλως δ' οὐ μάλα με-
 γαλήγορος ἦν· Ὅταν μέντοι ἴδῃς τούτους φεύγοντας,
 ἐμέ τε ἤδη παρεῖναι νόμιζε καὶ ὄρμα εἰς τοὺς ἄν-
 δρας· καὶ σὺ γὰρ τότε τοῖς μὲν ἐναντίοις κακίστοις
 18 ἂν χρῆσαιο, τοῖς δὲ μετὰ σαντοῦ ἀρίστοις. ἀλλ' ἔτι
 ἔτι σοὶ σχολή, ὧ Ἀβραδάτα, πάντως παρελάσας παρὰ
 τὰ σαντοῦ ἄρματα παρακάλεῖ τοὺς σὺν σοὶ εἰς τὴν
 ἐμβολήν, τῷ μὲν προσώπῳ παραδαρρύνων, ταῖς δ'
 ἐλπίσιν ἐπικουφίζων. ὅπως δὲ κράτιστοι φανεῖσθαι
 τῶν ἐπὶ τοῖς ἄρμασι, φιλονικίαν αὐτοῖς ἐμβαλλε· καὶ
 γάρ, εὖ ἴσθι, ἦν τάδε εὖ γένηται, πάντες ἐροῦσι τὸ
 λοιπὸν μηδὲν εἶναι κερδαλεώτερον ἀρετῆς. ὁ μὲν δὴ
 Ἀβραδάτας ἀναβὰς παρήλαυνε καὶ ταῦτ' ἐποίει.
- 19 Ὁ δ' αὖ Κῦρος παριῶν ὥς ἐγένετο πρὸς τῷ εὐω-
 νύμῳ, ἐνθα ὁ Ὑστάσπας τοὺς ἡμίσεις ἔχων ἦν τῶν
 Περσῶν ἱππέων, ὀνομάσας αὐτὸν εἶπεν, ὦ Ὑστάσπα,
 νῦν ὁρᾷς ἔργον τῆς σῆς ταχυεργίας· νῦν γὰρ ἦν φθά-
 σωμεν τοὺς πολεμίους κατακανόντες, οὐδεὶς ἡμῶν
 20 ἀποθανεῖται. καὶ ὁ Ὑστάσπας ἐπιγελάσας εἶπεν, Ἀλ-
 λά περὶ μὲν τῶν ἐξ ἐναντίας ἡμῖν μελήσει, τοὺς δ'
 ἐκ πλαγίου σὺ ἄλλοις πρόσταξον, ὅπως μὴδ' οὐτοὶ σχο-
 λάξωσι. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Ἀλλ' ἐπὶ γε τούτους ἐγὼ
 αὐτὸς παρέρχομαι· ἀλλ', ὦ Ὑστάσπα, τόδε μέμνησο,
 ὅτῳ ἂν ἡμῶν ὁ θεὸς νίκην διδῶ, ἦν τί που μένη πο-
 21 λέμιον, πρὸς τὸ μαχόμενον ἀεὶ συμβάλλωμεν. ταῦτ'

ῶν προΐει. ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ πλευρὸν παριῶν ἐγέ-
 το καὶ κατὰ τὸν ἄρχοντα τῶν ταύτῃ ἀρμάτων, πρὸς
 ὅτον ἔλαξεν, Ἐγὼ δὲ ἔρχομαι ὑμῖν ἐπικουρήσω
 ἂ' ὅπόταν κλισθῇσθε ἡμᾶς ἐπιτιθεμένους κατ' ἄκρον,
 ὥς καὶ ὑμεῖς πειραῖσθε ἅμα διὰ τῶν πολεμίων ἐλαύ-
 νων· πολὺ γὰρ ἐν ἀσφαλεστέρῳ ἔσεσθε ἔξω γενόμενοι
 ἐνδον ἀπολαμβάνόμενοι. ἐπεὶ δ' αὖ παριῶν ἐγέ-22
 το ὀπισθεν τῶν ἀρμαμαξῶν, Ἀρταγέρσαν μὲν καὶ
 κρινούχον ἐκέλευσεν ἔχοντας τὴν τε τῶν πεζῶν χι-
 σσὸν καὶ τὴν τῶν ἵππῶν μένειν αὐτοῦ. Ἐπσιδᾶν
 ', ἔφη, κλισθάνησθε ἐμοῦ ἐπιτιθεμένου τοῖς κατὰ τὸ
 κλῖδον κέρας, τότε καὶ ὑμεῖς τοῖς καθ' ὑμᾶς ἐπιχει-
 ρήτε· μαχεῖσθε δ', ἔφη, πρὸς κέρας, ὥσπερ ἀσθενέ-
 ρατον στρατεύμα γίγνεται, φάλαγγα δ' ἔχοντες, ὥσπερ
 ἰσχυρότατοι εἴητε. καὶ εἰσὶ μὲν, ὡς ὀράτε, τῶν
 πολεμίων ἱππεῖς οἱ ἔσχατοι· πάντως δὲ πρότετε πρὸς
 ἵππους τὴν τῶν καμήλων τάξιν, καὶ εὖ ἴστε ὅτι καὶ
 ἴσθιν μάχεσθαι γελοίους τοὺς πολεμίους θεάσεσθε.

Ὁ μὲν δὴ Κῦρος ταῦτα διαπραξάμενος ἐπὶ τὸ δε-23
 ὄν παρῆει· ὁ δὲ Κροῖσος νομίσας ἤδη ἐγγύτερον
 ναι τῶν πολεμίων τὴν φάλαγγα σὺν ἢ αὐτὸς ἐπο-
 ῴετο ἢ τὰ ἀνατεινόμενα κέρατα, ἦρε τοῖς κέρασι
 ἡμεῖον μηκέτι ἄνω πορεύεσθαι, ἀλλ' αὐτοῦ ἐν χώρᾳ
 σταθῆναι. ὥς δ' ἔστησαν ἀντία πρὸς τὸ τοῦ Κύρου
 στρατεύμα ὀρῶντες, ἐσήμηνεν αὐτοῖς πορεύεσθαι πρὸς
 τοὺς πολεμίους. καὶ οὕτω δὴ προσῆσαν τρεῖς φά-24
 λγγες ἐπὶ τὸ Κύρου στρατεύμα, ἡ μὲν μία κατὰ
 ῥόσωπον, τῷ δὲ δύο, ἡ μὲν κατὰ τὸ δεξιόν, ἡ δὲ
 κατὰ τὸ εὐώνυμον· ὥστε πολὺν φόβον παρεῖναι πάσῃ
 ἢ Κύρου στρατιᾷ. ὥσπερ γὰρ μικρὸν πλινθίον ἐν

μεγάλῳ τεθέν, οὕτω καὶ τὸ Κύρου στρατεύμα πάν-
 τοθεν περιείχετο ὑπὸ τῶν πολεμίων καὶ ἱππεῦσι καὶ
 ὀπλίταις καὶ πελτοφόροις καὶ τοξόταις καὶ ἄρμασιν
 25 πλὴν ἐξόπισθεν. ὅμως δὲ ὡς ὁ Κύρος [ἔπει] παρή-
 γειλεν, ἐστράφησαν πάντες ἀντιπρόσωποι τοῖς πολε-
 μίοις· καὶ ἦν μὲν πολλή πανταχόθεν σιγὴ ὑπὸ τοῦ
 τὸ μέλλον ὀκνεῖν· ἡνίκα δὲ ἔδοξε τῷ Κύρῳ καιρὸς
 εἶναι, ἐξήρχε παιᾶνα, συνεπήχησε δὲ πᾶς ὁ στρατός.
 26 μετὰ δὲ τοῦτο τῷ Ἐνυαλίῳ τε ἅμα ἐπηλάλαξαν καὶ
 ἐξανίσταται ὁ Κύρος, καὶ εὐθὺς μὲν μετὰ τῶν ἱππέων
 λαβὼν πλαγίους τοὺς πολεμίους ὁμόσας αὐτοῖς τὴν
 ταχίστην συνεμίγνυ· οἱ δὲ πεζοὶ αὐτῷ συντεταγμένοι
 ταχὺ ἐφείποντο, καὶ περιεπτύσσοντο ἐνθεν καὶ ἐν-
 θεν, ὥστε πολὺ ἐπλεονέκτει· φάλαγγι γὰρ κατὰ κέρας
 προσέβαλλεν· ὥστε ταχὺ ἰσχυρὰ φυγὴ ἐγένετο τοῖς
 πολεμίοις.

27 Ὡς δὲ ἦσθετο Ἀρταγέρσης ἐν ἔργῳ ὄντα τὸν Κύ-
 ρον, ἐπιτίθεται καὶ αὐτὸς κατὰ τὰ εὐώνυμα, προεῖς
 τὰς καμήλους ὥσπερ Κύρος ἐκέλευσεν. οἱ δὲ ἵπποι
 αὐτὰς ἐκ πάνυ πολλοῦ οὐκ ἐδέχοντο, ἀλλ' οἱ μὲν
 ἔκφρονες γιγνόμενοι ἔφρευγον, οἱ δ' ἐξήλλοντο, οἱ δ'
 ἐνέπιπτον ἀλλήλοις. τοιαῦτα γὰρ πάσχουσιν ἵπποι
 28 ὑπὲρ καμήλων. ὁ δὲ Ἀρταγέρσης συντεταγμένους ἔχων
 τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ ταραττομένοις ἐπέκειτο· καὶ τὰ ἄρ-
 ματα δὲ κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ εὐώνυμον ἅμα ἐνέ-
 βαλλε. καὶ πολλοὶ μὲν τὰ ἄρματα φεύγοντες ὑπὸ
 τῶν κατὰ κέρας ἐπομένων ἀπέθνησκον, πολλοὶ δὲ
 τούτους φεύγοντες ὑπὸ τῶν ἁρμάτων ἠλίσκοντο.

29 Καὶ ὁ Ἀβραδάτας δὲ οὐκέτι ἐμελλεν, ἀλλ' ἀνα-
 βοήσας, Ἄνδρες φίλοι, ἔπεσθε, ἐνίει οὐδὲν φειδόμενος

ἴππων, ἀλλ' ἰσχυροῦς ἐξαιμάτων τῷ κέντρῳ·
 συνεξώρμησαν δὲ καὶ οἱ ἄλλοι ἄρματιηλάται. καὶ τὰ
 ἴπ· ἄρματα ἔφευγεν αὐτοὺς εὐθύς, τὰ μὲν καὶ ἀνα-
 λαβόντα τοὺς παραβάτας, τὰ δὲ καὶ ἀπολιπόντα. ὁ 30
 δὲ Ἀβραδάτας ἀντικρὺ διάττων εἰς τὴν τῶν Αἰγυπ-
 τίων φάλαγγα ἐμβάλλει· συνεισέβαλον δὲ αὐτῷ καὶ
 οἱ ἐγγύτατα τεταγμένοι. πολλαχοῦ μὲν οὖν καὶ ἄλ-
 λοθι δῆλον ὥς οὐκ ἔστιν ἰσχυροτέρα φάλαγξ ἢ ὅταν
 ἐ φίλων συμμαχῶν ἡθροισμένη ᾖ, καὶ ἐν τούτῳ δὲ
 ἐπὶ ἠλώσεν. οἱ μὲν γὰρ ἐταῖροί τε αὐτοῦ καὶ ὁμοτρά-
 κτοι συνεισέβαλον· οἱ δ' ἄλλοι ἡνίοχοι ὥς εἶδον
 ὑπομένοντας πολλῷ στίφει τοὺς Αἰγυπτίους, ἐξέκλι-
 ναν κατὰ τὰ φεύγοντα ἄρματα καὶ τούτοις ἐφείπον-
 το. οἱ δὲ ἀμφὶ Ἀβραδάταν ἥ μὲν ἐνέβαλλον, ἅτε οὐ 31
 δυναμένων διαχάσασθαι τῶν Αἰγυπτίων διὰ τὸ μέ-
 νειν τοὺς ἐνθεν καὶ ἐνθεν αὐτῶν, τοὺς μὲν ὀρθοὺς
 τῇ ῥίμῃ τῇ τῶν ἵππων παίοντες ἀνέτρεπον, τοὺς δὲ
 τίπτοντας κατηλόων καὶ αὐτοὺς καὶ ὅπλα καὶ ἵπποις
 καὶ τροχοῖς. ὅτου δ' ἐπιλάβοιτο τὰ δρέπανα, πάντα
 ἱεὶ διεκόπτετο καὶ ὅπλα καὶ σώματα. ἐν δὲ τῷ ἀδιη- 32
 ῥήτῳ τούτῳ ταράχῃ ὑπὸ τῶν παντοδαπῶν σωρευμά-
 των ἐξαλλομένων τῶν τροχῶν ἐκπίπτει ὁ Ἀβραδάτας
 καὶ ἄλλοι δὲ τῶν συνεισβαλόντων, καὶ οὗτοι μὲν ἐν-
 αὐθα ἄνδρες ἀγαθοὶ γενόμενοι κατεκόπησαν καὶ ἀπέ-
 τανον· οἱ δὲ Πέρσαι συνεπισπόμενοι, ἥ μὲν ὁ Ἀβρα-
 δάτας ἐνέβαλε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ταύτῃ ἐπεισπεσόντες
 καταργημένους ἐφόνευν, ἥ δὲ ἀπαθεῖς ἐγένοντο οἱ
 Αἰγύπτιοι, πολλοὶ δ' οὗτοι ἦσαν, ἐχώρουν ἐναντίοι
 οἱς Πέρσαις.

Ἐνθα δὴ δεινὴ μάχη ἦν καὶ δοράτων καὶ ξυστῶν 33

- καὶ μαχαίρῃ· ἐπλεονέκτου μῆντοι οἱ Αἰγύπτιοι καὶ
 πλήθει καὶ τοῖς ὅπλοις. τὰ τε γὰρ ὄρησιν ἰσχυρὰ
 καὶ μακρὰ ἔτι καὶ νῦν ἔχουσιν, αἱ τε ἀσπίδες καὶ
 μᾶλλον τῶν θωράκων καὶ τῶν γέροντων καὶ στερ-
 ζουσι τὰ σώματα καὶ πρὸς τὸ ὠθεῖσθαι συνεσπράττει
 πρὸς τοῖς ὅμοις οὔσαι. συγκλείσαντες οὖν τὰς ἀσπί-
 84 δας ἐχώρουν καὶ ἐώθουν. οἱ δὲ Πέρσαι οἷα ἐδύνα-
 το ἀντέχειν, ἅτε ἐν ἄκραις ταῖς χερσὶ τὰ γέροντα ἔχον-
 τες, ἀλλ' ἐπὶ πόδα ἀνεγάζοντο παύοντες καὶ παύομενοι,
 ἕως ὑπὸ ταῖς μηχαναῖς ἐγένοντο. ἐπεὶ μῆντοι ἐκταῦθα
 ἦλθον, ἐπαύοντο αὐθις οἱ Αἰγύπτιοι ἀπὸ τῶν κύ-
 ρων· καὶ οἱ ἐπὶ πᾶσι δὲ οὐκ εἶων φεύγειν οὔτε τοὺς
 τοξότας οὔτε τοὺς ἀκοντιστάς, ἀλλ' ἀνταταμέντοι τὰς
 85 μαχαίρας ἠνάγκαζον καὶ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν. ἦν
 δὲ πολὺς μὲν ἀνδρῶν φόνος, πολὺς δὲ κτύπος ὅπλων
 καὶ βελῶν παντοδαπῶν, πολλή δὲ βοή τῶν μὲν ἀνα-
 καλούντων ἀλλήλους, τῶν δὲ παρακαλουμένων, τῶν
 δὲ θεοὺς ἐπικαλουμένων.
- 86 Ἐν δὲ τούτῳ Κῦρος διώκων τοὺς καθ' αὐτὸν πα-
 ραγίγνεται. ὥς δ' εἶδε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς χώρας
 ἐωσμένους, ἤλγησέ τε καὶ γνοὺς ὅτι οὐδαμῶς ἂν θᾶτ-
 τον σχολή τοὺς πολεμίους τῆς εἰς τὸ πρόσθεν προό-
 δου ἢ εἰ εἰς τὸ ὀπίσθεν περιελάσειεν αὐτῶν, παραγ-
 γείλας ἔπεσθαι τοῖς μεθ' αὐτοῦ περιήλαινεν εἰς τὸ
 ὀπίσθεν· καὶ εἰσπεσόντες παίουσιν ἀφορῶντας καὶ
 87 πολλοὺς κατακάνουσιν. οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ὥς ἦσθοντο,
 ἐβόων τε ὅτι ὀπίσθεν οἱ πολέμοι καὶ ἐστρέφοντο
 ἐν ταῖς πληγαῖς. καὶ ἐνταῦθα δὴ φύρδην ἐμάχοντο
 καὶ πεσοὶ καὶ ἱππεῖς, πεπτωκὼς δέ τις ὑπὸ τῷ Κῦ-
 ρου ἱππῳ καὶ πατούμενος πατεῖ εἰς τὴν γαστέρα

ἡ μαχαίρα τὸν ἵππον αὐτοῦ· ὁ δὲ ἵππος πληγείς σφα-
 λήξαν ἀποσεύσεται τὸν Κῦρον. ἔνθα δὴ ἔγνω ἄν τις 38
 ἴδου ἄξιον εἶη τὸ φιλεῖσθαι ἄρχοντα ὑπὸ τῶν περὶ
 αὐτόν. αὐτὸς γὰρ ἀνεβόησάν τε πάντες καὶ προσπε-
 σόντες ἐμάχοντο, ἐώθουν, ἐωθοῦντο, ἔπαιον, ἐπαίοντο.
 κατακηθήσας δὲ τις ἀπὸ τοῦ ἵππου τῶν τοῦ Κύρου
 ἐπηρατῶν ἀναβάλλει αὐτὸν ἐπὶ τὸν ἑαυτοῦ ἵππον.
 ὥς δ' ἀνέβη ὁ Κῦρος, κατεῖδε πάντοθεν ἤδη παιο- 39
 μένους τοὺς Αἰγυπτίους· καὶ γὰρ Ἰστιάσπας ἤδη παρ-
 ῆν σὺν τοῖς Περσῶν ἱππεῦσι καὶ Χρυσάντας. ἀλλὰ
 τοίτους ἐμβάλλειν μὲν οὐκέτι εἰα εἰς τὴν φάλαγγα
 τῶν Αἰγυπτίων, ἐξωθεῖν δὲ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν
 ἐπίλευσεν. ὥς δ' ἐγένετο περιελαύνων παρὰ τὰς μη-
 χανάς, ἔδοξεν αὐτῷ ἀναβῆναι ἐπὶ τῶν πύργων τινὰ
 καὶ κατασκέψασθαι εἰ πῃ καὶ ἄλλο τι μένοι τῶν πο-
 λιέων καὶ μάχοιτο. ἐπεὶ δὲ ἀνέβη, κατεῖδε μεστὸν 40
 τὸ πεδῖον ἵππων, ἀνθρώπων, ἄρμάτων, φευγόντων,
 θιωκόντων, κρατούντων, κρατουμένων· μένον δ' οὐ-
 λαμοῦ οὐδὲν ἔτι ἐδύνατο κατιδεῖν πλὴν τὸ τῶν
 Αἰγυπτίων· οὗτοι δὲ ἐπειδὴ ἠποροῦντο, πάντοθεν
 κύκλον ποιησάμενοι, ὥστε ὁρᾶσθαι τὰ ὄπλα, ὑπὸ ταῖς
 ἱσπίσιν ἐκάθηντο· καὶ ἐποίουν μὲν οὐδὲν ἔτι, ἔπα-
 ρχον δὲ πολλὰ καὶ δεινά.

Ἀγασθεῖς δὲ ὁ Κῦρος αὐτοὺς καὶ οἰκτείρων ὅτι 41
 ἐγκαθοῖ ἄνδρες ὄντες ἀπώλλυντο, ἀνεχώρισε πάντας
 τοὺς περιμαχομένους καὶ μάχεσθαι οὐδένα ἔτι εἶα.
 πέμπει δὲ πρὸς αὐτοὺς κήρυκα ἐρωτῶν πότερα βού-
 λονται ἀπολίσσθαι πάντες ὑπὲρ τῶν προδεδωκότων
 αὐτοὺς ἢ σωθῆναι ἄνδρες ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι. οἱ
 δ' ἀπεκρίναντο, Πῶς δ' ἂν ἡμεῖς σωθείημεν ἄνδρες

- 42 ἀγαθοὶ δοκοῦντες εἶναι; ὁ δὲ Κῦρος πάλιν ἔλεγεν, Ὅτι ἡμεῖς ὑμᾶς ὀρῶμεν μόνους καὶ μένοντας καὶ μέχεσθαι ἐθέλοντας. Ἀλλὰ τούντεῦθεν, ἔφασαν οἱ Αἰγύπτιοι, τί καλὸν ἂν ποιοῦντες σωθείημεν; καὶ ὁ Κῦρος αὐτὸς πρὸς τοῦτο εἶπεν, [Εἰ τῶν τε συμμαχομένων μηδένα προδόντες σωθείητε] Τὰ τε ὅπλα παραδόντες φίλοι τε γενόμενοι τοῖς αἰρουμένοις ὑμᾶς σώ-
 43 σαι, ἔξδὸν ἀπολέσαι. ἀκούσαντες ταῦτα ἐπήρουντο, Ἦν δὲ γενώμεθά σοι φίλοι, τί ἡμῖν ἀξιώσεις χρῆσθαι; ἀπεκρίνατο ὁ Κῦρος Εὖ ποιεῖν καὶ εὐ πάσχειν. ἐπὶ ῥά τῶν πάλιν οἱ Αἰγύπτιοι Τίνα εὐεργεσίαν; πρὸς τοῦτο εἶπεν ὁ Κῦρος, Μισθὸν μὲν ὑμῖν δοίην ἂν πλείονα ἢ νῦν ἐλαμβάνετε ὅσον ἂν χρόνον πόλεμος ἢ εἰρήνης δὲ γενομένης τῷ βουλομένῳ ὑμῶν μένειν παρ' ἐμοὶ χώραν τε δώσω καὶ πόλεις καὶ γυναῖκας
 44 καὶ οἰκέτας. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Αἰγύπτιοι τὸ μὲν ἐπὶ Κροίσῳ συστρατεύειν ἀφελεῖν σφίσις ἐδεήθησαν· τοῦτῳ γὰρ μόνῳ γιγνώσκεσθαι ἔφασαν· τὰ δ' ἄλλα
 45 συνημολογήσαντες ἔδοσαν πίστιν καὶ ἔλαβον. καὶ οἱ Αἰγύπτιοί τε οἱ καταμείναντες τότε ἔτι καὶ νῦν βασιλεὶ πιστοὶ διαμένουσι, Κῦρός τε πόλεις αὐτοῖς ἔδωκε, τὰς μὲν ἄνω, αὐτὸς ἔτι καὶ νῦν πόλεις Αἰγυπτίων καλοῦνται, Λάρισαν δὲ καὶ Κυλλήνην παρὰ Κύμην πλησίον θαλάττης, ὥς ἔτι καὶ νῦν οἱ ἀπ' ἐκείνων ἔχουσι. ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ὁ Κῦρος ἦδη σκοταῖος ἀναγαγὼν ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Θυμβράροις.
 46 Ἐν δὲ τῇ μάχῃ τῶν πολεμίων Αἰγύπτιοι μόνουι ἡττιδουκίμησαν, τῶν δὲ σὺν Κύρῳ τὸ Περσῶν ἱππικὸν κράτιστον ἔδοξεν εἶναι· ὥστ' ἔτι καὶ νῦν διαμένει ἡ ὀπλισις ἣν τότε Κῦρος τοῖς ἱππεῦσι κατεσκεύασεν.

ἰδοκίμησε δὲ ἰσχυρῶς καὶ τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα· 47
 στα καὶ τοῦτο ἔτι καὶ νῦν διαμένει τὸ πολεμιστή-
 ιον τῷ ἀεὶ βασιλεύοντι. αἱ μέντοι κάμηλοι ἐφόβουν 48
 ὧνον τοὺς ἵππους, οὐ μέντοι κατέκαινόν γε οἱ ἐπ’
 αὐτῶν ἱππεῖς, οὐδ’ αὐτοὶ γε ἀπέθνησκον ὑπὲρ ἱπ-
 κῶν· οὐδεὶς γὰρ ἵππος ἐπέλαξε. καὶ χρησίμον μὲν 49
 ἦέκει εἶναι· ἀλλὰ γὰρ οὔτε τρέφειν οὐδεὶς ἐθέλει
 αὐλὸς ἀγαθὸς κάμηλον ὥστ’ ἐποχεῖσθαι, οὔτε μελε-
 ῶν ὥς πολεμήσων ἀπὸ τούτων. οὕτω δὴ ἀπολαβοῦσαι
 αὐτὴν τὸ ἐαυτῶν σχῆμα ἐν τοῖς σκευοφόροις διάγουσι.
 Καὶ οἱ μὲν ἀμφὶ τὸν Κῦρον δειπνοποιησάμενοι II.
 αἱ φυλακὰς καταστησάμενοι, ὥσπερ ἔδει, ἐκοιμήθη-
 αν. Κροῖστος μέντοι εὐθύς ἐπὶ Σάρδεων ἔφηνγε σὺν
 τῷ στρατεύματι· τὰ δ’ ἄλλα φῦλα ὅποι ἐδύνατο προ-
 στάτω ἐν τῇ νυκτὶ τῆς ἐπ’ οἶκον ὁδοῦ ἕκαστος ἀπε-
 ῥει. ἐπειδὴ δὲ ἡμέρα ἐγένετο, εὐθύς ἐπὶ Σάρδεϊς 2
 γε Κῦρος. ὥς δ’ ἐγένετο πρὸς τῷ τείχει τῷ ἐν Σάρ-
 σεϊ, τάς τε μηχανὰς ἀνίστη ὥς προσβαλῶν πρὸς τὸ
 ἔχος καὶ κλίμακας παρεσκευάζετο. ταῦτα δὲ ποιῶν 3
 καὶ τὰ ἀποτομώτατα δοκοῦντα εἶναι τοῦ Σαρδια-
 ῶν ἐρύματος τῆς ἐπιούσης νυκτὸς ἀναβιβάζει Χαλ-
 αίους τε καὶ Πέρσας. ἡγήσατο δ’ αὐτοῖς ἀνὴρ Πέρ-
 ης δοῦλος γεγεννημένος τῶν ἐν τῇ ἀκροπόλει τινὸς
 ρουρῶν καὶ καταμεμαθηκὼς κατάβασιν εἰς τὸν πο-
 χμὸν καὶ ἀνάβασιν τὴν αὐτήν. ὥς δ’ ἐγένετο τοῦ· 4
 ὁ δὴλον ὅτι εἶχετο τὰ ἄκρα, πάντες δὴ ἔφηνγον οἱ
 ἑλδοὶ ἀπὸ τῶν τειχῶν ὅποι ἐδύνατο ἕκαστος τῆς πό-
 εως. | Κῦρος δὲ ἅμα τῇ ἡμέρᾳ εἰσῆει εἰς τὴν πόλιν
 καὶ παρήγγειλεν ἐκ τῆς τάξεως μηδὲνα κινεῖσθαι. ὁ 5
 δὲ Κροῖστος κατακλειςάμενος ἐν τοῖς βασιλείοις Κῦρον

- ἐβόα· ὁ δὲ Κῦρος τοῦ μὲν Κροίσου φύλακας κατέλι-
 πεν, αὐτὸς δὲ ἀπαγαγὼν πρὸς τὴν ἐχομένην ἄκρην
 ὡς εἶδε τοὺς μὲν Πέρσας φυλάττοντας τὴν ἄκρην,
 ὥσπερ ἔδει, τὰ δὲ τῶν Χαλδαίων ὄπλα ἐρηρα, κατε-
 δεδραμήμεσαν γὰρ ἐρπασόμενοι τὰ ἐκ τῶν οἰκῶν,
 εὐθὺς συνεκάλεσεν αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ εἶπεν
 6 αὐτοῖς ἀπιέναι ἐκ τοῦ στρατεύματος ὡς τάχιστα. Οὐ
 γὰρ ἄν, ἔφη, ἀνασχοίμην πλεονεκτοῦντας ὄρων τοὺς
 ἀτακτοῦντας. καὶ εὐ μὲν, ἔφη, ἐπίστασθε ὅτι παρε-
 σκευαζόμεν ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς ἐμοὶ συστρατενομένους
 πᾶσι Χαλδαίοις μακαριστοὺς ποιῆσαι· νῦν δ', ἔφη,
 μὴ θαυμάζετε ἣν τις καὶ ἀπιούσιν ὑμῖν κρείττων ἐν-
 7 τύχη. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ἐδαισάν τε καὶ
 ἰκέτευον παύσασθαι ὀργιζόμενον καὶ τὰ χρήματα πάντα
 ἀποδῶσιν ἔφασαν. ὁ δ' εἶπεν ὅτι οὐδὲν αὐτῶν
 δέοιτο. Ἄλλ' εἰ με, ἔφη, βούλεσθε παύσασθαι ἀχ-
 θόμενον, ἀπόδοτε πάντα ὅσα ἐλάβετε τοῖς διαφυ-
 λάξασιν τὴν ἄκρην. ἦν γὰρ αἰσθωνταὶ οἱ ἄλλοι στρα-
 τιῶται ὅτι πλεονεκτοῦσιν οἱ εὐτακτοὶ γενόμενοι, πάντα
 8 μοι καλῶς ἔξει. οἱ μὲν δὴ Χαλδαῖοι οὕτως ἐποίησαν
 ὡς ἐκέλευσεν ὁ Κῦρος· καὶ ἔλαβον οἱ κειθόμενοι
 πολλὰ καὶ παντοῖα χρήματα. ὁ δὲ Κῦρος καταστρα-
 τοπεδεύσας τοὺς ἑαυτοῦ, ὅπου ἐδόκει ἐπιτηδαιότατον
 εἶναι τῆς πόλεως, μένειν ἐπὶ τοῖς ὀπλοῖς παρήγγειλε
 καὶ ἀριστοποιεῖσθαι.
- 9 Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος ἀγαγεῖν ἐκέλευσεν αὐτῷ
 τὸν Κροῖσον. ὁ δὲ Κροῖσος ὡς εἶδε τὸν Κῦρον,
 Χαῖρε, ὦ δέσποτα, ἔφη· τοῦτο γὰρ ἡ τύχη καὶ ἔχειν
 τὸ ἀπὸ τοῦδε δίδωσι σοὶ καὶ ἐμοὶ προσαγορεύειν.
- 10 Καὶ σύ γε, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἐπεὶ περ ἄνθρωποι γέ ἐσμεν

ἴτεροι. ἀτάρ, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἄρ' ἂν τί μοι ἐθε-
 ις συμβουλευῇσαι; Καὶ βουλόμην γ' ἂν, ἔφη, ὦ
 ε, ἀγαθόν τί σοι εὔφειν· τοῦτο γὰρ ἂν οἶμαι ἀγα-
 κάμολ γενέσθαι. Ἀκούσον τοίνυν, ἔφη, ὦ Κροῖσε· 11
 γὰρ ὁρῶν τοὺς στρατιώτας πολλὰ πεποννηκότας
 πολλὰ κευκιδινευκότας καὶ νῦν νομίζοντας πόλιν
 τὴν πλουσιωτάτην ἐν τῇ Ἀσίᾳ μετὰ Βαβυλῶνα,
 ὠφελήθῃναι τοὺς στρατιώτας. γιγνώσκω γάρ,
 ὅτι εἰ μὴ τινα καρπὸν λήψονται τῶν πόνων, οὐ
 ἴσομαι αὐτοὺς πολὺν χρόνον κειτομένους ἔχειν.
 πάσαι μὲν οὖν αὐτοῖς ἐφείκει τὴν πόλιν οὐ βοῦ-
 ναι· τὴν τε γὰρ πόλιν νομίζω ἂν διαφθαρῆναι, ἐν
 ᾗ ἀρπαγῇ εὖ οἶδ' ἔτι οἱ πονηρότατοι πλεονεκτῇ-
 ν ἂν. ἀκούσας ταῦτα ὁ Κροῖσος ἔλεξεν, Ἀλλ' 12
 ἔφη, ἔασον λέξαι πρὸς οὓς ἂν ἐγὼ Λυδῶν ἔλθω
 διαπέπραγματι παρὰ σοῦ μὴ ποιῆσαι ἀρπαγὴν μηδὲ
 μ ἀφανισθῆναι παῖδας καὶ γυναῖκας· ὑπεσχόμεν
 σοι ἀντὶ τούτων ἢ μὴν παρ' ἐκόντων Λυδῶν
 θαι πᾶν ὅ,τι καλὸν ἀγαθόν ἐστιν ἐν Σάρδεσιν. 13
 γὰρ ταῦτα ἀκούσασιν, οἶδ' ὅτι ἤξει σοι πᾶν ὅ,τι
 ν ἐνθάδε καλὸν κτῆμα ἀνδρὶ καὶ γυναικί· καὶ
 ὥς εἰς νέωτα πολλῶν καὶ καλῶν πάλιν σοι πλή-
 ῃ πόλις ἔσται· ἣν δὲ διαρπάσῃς, καὶ αἱ τέχναι
 αἷς πηγᾷς φασὶ τῶν καλῶν εἶναι, διεφθαρμέναι
 ται. ἐξέσται δέ σοι ἰδόντι ταῦτα ἐλθόντα ἔτι 14
 περὶ τῆς ἀρπαγῆς βουλευσασθαι. πρῶτον δ', ἔφη,
 τοὺς ἐμὸς θησαυροὺς πέμπε καὶ παραλαμβάνον-
 οἱ σοὶ φύλακες παρὰ τῶν ἐμῶν φυλάκων. ταῦτα
 δὴ ἅπαντα οὕτω συνήνεσε ποιεῖν ὁ Κῦρος ὥσπερ
 ἐν ὁ Κροῖσος.

- 15 Τάδε δέ μοι πάντως, ἔφη, ὦ Κροῖσε, λέξον πῶς
 σοι ἀποβέβηκε τὰ ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖς χρηστηρίου· σοί
 γὰρ δὴ λέγεται πᾶν γε τεθεραπεῦσθαι ὁ Ἀπόλλων
 16 καὶ σε πάντα ἐκείνῳ πειθόμενον πράττειν. Ἐβουλό-
 μην ἄν, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὕτως ἔχειν· νῦν δὲ πάντα
 τάναντία εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πράττων προσηνέχθην τῷ
 Ἀπόλλωνι. Πῶς δέ; ἔφη ὁ Κῦρος· δίδασκε· πᾶν γὰρ
 17 παράδοξα λέγεις. Ὅτι πρῶτον μὲν, ἔφη, ἀμελήσας
 ἐρωτᾶν τὸν θεόν, εἰ τι ἐδεόμην, ἀπεπειρώμην αὐτοῦ
 εἰ δύναιτο ἀληθεύειν. τοῦτο δ', ἔφη, μὴ ὅτι θεός,
 ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι καλοὶ κἀγαθοί, ἐπειδὴν γινῶσκω
 18 ἀπιστούμενοι, οὐ φιλοῦσι τοὺς ἀπιστοῦντας. ἐπεὶ μὲν-
 τοι ἔγνω καὶ μάλ' ἄτοπα ἐμοῦ ποιούντος, καί περ πρόσω
 19 Δελφῶν ἀπέχοντος, οὕτω δὴ πέμπω περὶ παίδων. ὁ
 δέ μοι τὸ μὲν πρῶτον οὐδ' ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ δ' ἐγὼ
 πολλὰ μὲν πέμπων ἀναθήματα χρυσᾶ, πολλὰ δ' ἀρ-
 γυρᾶ, πάμπολλα δὲ θύων ἐξιλασάμην ποτὲ αὐτόν,
 ὥς ἐδόκουν, τότε δὴ μοι ἀποκρίνεται ἐρωτῶντι τί ἄν
 μοι ποιήσαντι παῖδες γένοιτο· ὁ δὲ εἶπεν ὅτι ἔσονται.
 20 καὶ ἐγένοντο μὲν, οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτο ἐψεύσατο,
 γενόμενοι δὲ οὐδὲν ὤνησαν. ὁ μὲν γὰρ κωφὸς ὢν
 διετέλει, ὁ δὲ ἄριστος γενόμενος ἐν ἀκμῇ τοῦ βίου
 ἀπώλετο. πιεζόμενος δὲ ταῖς περὶ τοὺς παῖδας συμ-
 φοραῖς πάλιν πέμπω καὶ ἐπερωτῶ τὸν θεὸν τί ἂν
 ποιῶν τὸν λοιπὸν βίον εὐδαιμονέστατα διατελέσαιμι·
 ὁ δέ μοι ἀπεκρίνατο,

Σαντὸν γιννώσκων εὐδαίμων, Κροῖσε, περάσεις.
 21 ἐγὼ δ' ἀκούσας τὴν μαντείαν ἥσθην· ἐνόμιζον γὰρ
 τὸ ῥᾶστόν μοι αὐτὸν προστάξαντα τὴν εὐδαιμονίαν
 διδόναι. ἄλλους μὲν γὰρ γιννώσκειν τοὺς μὲν οἶόν

τ' εἶναι τοὺς δ' οὐ· ἑαυτὸν δὲ ὅστις ἐστὶ πάντα τινὰ
 ἐνόμιζον ἀνθρώπου εἰδέναι. καὶ τὸν μετὰ ταῦτα δὴ 22
 χρόνον, ὥς μὲν εἶχον ἡσυχίαν, οὐδὲν ἐνεκάλουν με-
 τὰ τὸν τοῦ παιδὸς θάνατον ταῖς τύχαις· ἐπειδὴ δὲ
 ἐνέπαισθην ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου ἐφ' ὑμᾶς στρατεύ-
 σθαι, εἰς πάντα κίνδυνον ἤλθον· ἐσώθην μέντοι
 οὐδὲν κακὸν λαβών. οὐκ αἰτιῶμαι δὲ οὐδὲ τάδε τὸν
 θεόν. ἐπεὶ γὰρ ἔγνω ἑμαυτὸν μὴ ἱκανὸν ὑμῖν μά-
 ρησθαι, ἀσφαλῶς σὺν τῷ θεῷ ἀπῆλθον καὶ αὐτὸς καὶ
 οἱ σὺν ἐμοί. νῦν δ' αὖ πάλιν ὑπὸ τε πλούτου τοῦ 23
 παρόντος διαθρυπτόμενος καὶ ὑπὸ τῶν δεομένων μου
 προστάτην γενέσθαι καὶ ὑπὸ τῶν δώρων ὧν ἐδίδουσάν
 μοι καὶ ὑπ' ἀνθρώπων, οἳ με κολακεύοντες ἔλεγον
 ὡς εἰ ἐγὼ ἐθέλοιμι ἄρχειν, πάντες ἂν ἐμοὶ πεῖθοιντο
 καὶ μέγιστος ἂν εἴην ἀνθρώπων, ὑπὸ τοιούτων δὲ
 λόγων ἀναφυσώμενος, ὡς εἶλοντό με πάντες οἱ κύκλῳ
 βασιλεῖς προστάτην τοῦ πολέμου, ὑπεδεξάμην τὴν
 στρατηγίαν, ὡς ἱκανὸς ὢν μέγιστος γενέσθαι, ἀγνοῶν
 ἄρα ἑμαυτόν, ὅτι σοὶ ἀντιπολεμεῖν ἱκανὸς ᾤμην εἶναι, 24
 πρῶτον μὲν ἐκ θεῶν γεγυῖται, ἔπειτα δὲ διὰ βασι-
 λείων πεφύκоти, ἔπειτα δ' ἐκ παιδὸς ἀρετὴν ἀσχοῦντι·
 τῶν δ' ἐμῶν προγόνων ἀκούω τὸν πρῶτον βασιλεύ-
 σαντα ἅμα τε βασιλεῖα καὶ ἐλεύθερον γενέσθαι. ταῦτ'
 οὐκ ἀγνοήσας δικαίως, ἔφη, ἔχω τὴν δίκην. ἀλλὰ 25
 νῦν δὴ, ἔφη, ὦ Κῦρε, γινώσκω μὲν ἑμαυτόν· σὺ
 δ', ἔφη, ἐτι δοκεῖς ἀληθεύειν τὸν Ἀπόλλω ὡς εὐδαί-
 μων ἔσομαι γινώσκων ἑμαυτόν; σὲ δὲ ἐρωτῶ διὰ
 τοῦτο ὅτι ἄριστ' ἂν μοι δοκεῖς εἰκάσαι τοῦτο ἐν τῷ
 παρόντι· καὶ γὰρ δύνασαι ποιῆσαι.

Καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Βουλὴν μοι δὸς περὶ τούτου, 26

ὦ Κροῖσος· ἐγὼ γάρ σου ἐννοῶν τὴν πρόσθεν εὐδαι-
 μονίαν οἰκτεῖρω τέ σε καὶ ἀποδίδωμι ἤδη γυναῖκά τε
 ἔχειν ἣν εἶχες καὶ τὰς θυγατέρας, ἀκούω γάρ σοι
 εἶναι, καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς θεράποντας καὶ τρά-
 πεξαν σὺν οἴκῳ ἐξῆτε· μέγας δέ σοι καὶ πολέμους
 27 ἄφαιρῶ. Μὰ Δία μηδὲν τοίνυν, ἔφη ὁ Κροῖσος, σὺ
 ἐμοὶ εἴ τι βουλεύου ἀποκρίνασθαι περὶ τῆς ἐμῆς εὐδαι-
 μονίας· ἐγὼ γὰρ ἤδη σοι λέγω, ἣν ταῦτά μοι ποιή-
 σης ἃ λέγεις, ὅτι ἦν ἄλλοι τε μακαριωτάτην ἐνόμιζον
 εἶναι βιοτήν καὶ ἐγὼ συνεγίνωσκον αὐτοῖς, ταύτην
 28 καὶ ἐγὼ νῦν ἔχω διὰ ξῶ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπε, Τίς δὲ
 ὁ ἔχων ταύτην τὴν μακαρίαν βιοτήν; Ἡ ἐμὴ γυνή,
 εἶπεν, ὦ Κῦρε· ἐκείνη γὰρ τῶν μὲν ἀγαθῶν καὶ τῶν
 μαλακῶν καὶ εὐφροσυνῶν πασῶν ἐμοὶ τὸ ἴσον με-
 εἶχε, φροντίζων δὲ ὅπως ταῦτα ἔσται καὶ πολέμου
 καὶ μάχης σὺ μετῇν αὐτῇ. οὕτω δὲ καὶ σὺ δοκεῖς
 ἐμὲ κατασκευάζειν ὥσπερ ἐγὼ ἦν ἐφίλων μάλιστα
 ἀνθρώπων, ὥστε τῷ Ἀπόλλωνι ἄλλα μοι δοκῶ χαρι-
 29 στήρια ὀφειλήσειν. ἀκούσας δ' ὁ Κῦρος πρὸς λόγους
 αὐτοῦ ἐθαύμασε μὲν τὴν εὐθυμίαν, ἤγε δὲ τὸ λοιπὸν
 ὅποι καὶ αὐτὸς πορεύοιτο, εἴτε ἄρα καὶ χρησίμῳ τι
 νομίζων αὐτὸν εἶναι εἴτε καὶ ἀσφαλέστερον οὕτως
 ἡγούμενος.

III. Καὶ τότε μὲν οὕτως ἐκοιμήθησαν. τῇ δ' ὕστε-
 ραῖα καλέσας ὁ Κῦρος τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας
 τοῦ στρατεύματος, τοὺς μὲν αὐτῶν ἔταξε τοὺς θη-
 σανουροὺς παραλαμβάνειν, τοὺς δ' ἐκέλευσεν ὁπόσα πα-
 ραδοίῃ Κροῖσος χρήματα, πρῶτον μὲν τοῖς θεοῖς ἐξε-
 λεῖν ὅποι ἂν οἱ μάγοι ἐξηγῶνται, ἔπειτα τὰλλα χρή-
 ματα παραδεχομένους ἐν ξυγάζτροις στήσαντας ἐφ'

ἀπαξῶν ἐπισκευάσαι καὶ διαλαχόντας τὰς ἀμάξας κο-
πῆειν ὅποιον ἂν αὐτοὶ πορεύωνται, ἵνα ὅπου καιρὸς
ᾗ διαλαμβάνοιεν ἕκαστοι τὰ ἄξια. οἱ μὲν δὴ ταῦτ' 2
ἐποίουν.

Ὁ δὲ Κῦρος καλέσας τινὰς τῶν παρόντων ὑπηρε-
τῶν, *Εἰπατέ μοι*, ἔφη, *έώρακέ τις ὕμῶν Ἀβραδάταν;*
θαυμάζω γάρ, ἔφη, *ὅτι πρόσθεν θαμίζων ἐφ' ἡμᾶς*
τὸν σόδαμον φαίνεται. τῶν οὖν ὑπηρετῶν τις ἀπε- 3
κρίνατο ὅτι Ὡ δέσποτα, οὐ ζῇ, ἀλλ' ἐν τῇ μάχῃ ἀπ-
έθανεν ἐμβαλὼν τὸ ἄρμα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους· οἱ δ'
ἕλιοι πλὴν τῶν ἐταίρων αὐτοῦ ἐξέκλιναν, ὥς φασιν,
ἐπεὶ τὸ στίφος εἶδον τῶν Αἰγυπτίων. καὶ νῦν γε 4
ἔρη, λέγεται αὐτοῦ ἡ γυνὴ ἀνελομένη τὸν νεκρὸν καὶ
ἐνθαμένῃ εἰς τὴν ἀρμάμαξαν, ἐν ἧπερ αὐτὴ ὤχετο,
προσσεκομμέναι αὐτὸν ἐνθάδε ποιὸς πρὸς τὸν Πακτω-
λὸν ποταμῶν. καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους καὶ τοὺς θερά- 5
ποντας αὐτοῦ ὁρῶντες φασιν ἐπὶ λόφου τινὸς θήκην
τῷ τελευτήσαντι· τὴν δὲ γυναικα λέγουσιν ὥς ἀθή-
ται χαμαὶ πεκοσμηκυῖα οἷς εἶχε τὸν ἄνδρα, τὴν κεφα-
λὴν αὐτοῦ ἔχουσα ἐπὶ τοῖς γόνασι. ταῦτα ἀκούσας ὁ 6
Κῦρος ἐπαίσατο ἄρα τὸν μηρὸν καὶ εὐθὺς ἀναπηδή-
σας ἐπὶ τὸν ἵππον λαβὼν χιλίους ἱππέας ἤλαυνεν ἐπὶ
τὸ πάθος. Γαδάταν δὲ καὶ Γωβρύαν ἐκέλευσεν ὅ,τι 7
δύναιτο λαβόντας καλὸν κόσμημα ἀνδρὶ φίλῳ καὶ
ἀγαθῷ τετελευτηκότι μεταδιδάκειν· καὶ ὅστις εἶχε τὰς
ἐπομένους ἀγέλας, καὶ βοῦς καὶ ἵππους εἶπε τούτῳ καὶ
ἅμα πρόβατα πολλὰ ἐλάυνειν ὅπου ἂν αὐτὸν πυν-
θάνηται ὄντα, ὥς ἐπισφαιγείῃ τῷ Ἀβραδάτῃ.

Ἐπεὶ δὲ εἶδε τὴν γυναικα χαμαὶ καθεμένην καὶ 8
τὸν νεκρὸν κείμενον, ἐδάκρυσέ τε ἐπὶ τῷ πάθει καὶ

- εἶπε, Φεῦ, ὦ ἀγαθὴ καὶ πιστὴ ψυχὴ, οἴχει δὴ ἀπολι-
 πὼν ἡμᾶς; καὶ ἅμα ἐδεξιούτο αὐτὸν καὶ ἡ χεὶρ τοῦ
 νεκροῦ ἐπηκολούθησεν· ἀπεκέκοπτο γὰρ κοπίδι ἐκ
 9 τῶν Αἰγυπτίων. ὁ δὲ ἰδὼν πολὺ ἔτι μᾶλλον ἤλγησε
 καὶ ἡ γυνὴ δὲ ἀνωθύρατο καὶ δεξαμένη δὴ παρὰ τοῦ
 Κύρου ἐφίλησέ τε τὴν χεῖρα καὶ πάλιν ὥς οἶόν τ' ἦν
 10 προσήρμοσε, καὶ εἶπε, Καὶ τᾶλλα τοι, ὦ Κῦρε, οὕτως
 ἔχει· ἀλλὰ τί δεῖ σε δοῶν; καὶ ταῦτα, ἔφη, οἶδ' ὅτι
 δι' ἐμὲ οὐχ ἥμισυ ἐπαθεν, ἴσως δὲ καὶ διὰ σέ, ὦ
 Κῦρε, οὐδὲν ἤττον. ἐγὼ τε γὰρ ἡ μῶρα πολλὰ δι-
 κελευρόμην αὐτῷ οὕτω ποιεῖν, ὅπως σοι φίλος ἄξιός
 γενήσοιτο· αὐτὸς τε οἶδ' ὅτι οὗτος οὐ τοῦτο ἐν-
 νόει ὅτι πείσοιτο, ἀλλὰ τί ἔν σοι ποιήσας χαρίσαιοτο.
 καὶ γὰρ οὖν, ἔφη, αὐτὸς μὲν ἀμέμπτως τετελεύτηκεν,
 11 ἐγὼ δ' ἡ παρακελευομένη ζῶσα παρακάθημαι. καὶ ὁ
 Κῦρος χρόνον μὲν τινα σιωπῇ κατεδάκρυσεν, ἔπειτα
 δὲ ἐφθέγγετο, Ἄλλ' οὗτος μὲν δὴ, ὦ γύναι, ἔχει τὸ
 κάλλιστον τέλος· νικῶν γὰρ τετελεύτηκε· σὺ δὲ λα-
 βοῦσα τοῖσδε ἐπικόσμει αὐτὸν τοῖς παρ' ἐμοῦ· παρὴν
 δὲ ὁ Γωβρύας καὶ ὁ Γαδάτας πολὺν καὶ καλὸν κόσ-
 μον φέροντες· ἔπειτα δ', ἔφη, ἴσθι ὅτι οὐδὲ τᾶλλα
 ἔτιμος ἔσται, ἀλλὰ καὶ τὸ μνημα πολλοὶ χῶσουσιν
 ἀξίως ἡμῶν καὶ ἐπισφαγήσεται αὐτῷ ὅσα εἰκὸς ἀνδρὶ
 12 ἀγαθῷ. καὶ σὺ δ', ἔφη, οὐκ ἐρημος ἔσει, ἀλλ' ἐγὼ
 σε καὶ σωφροσύνης ἔνεκα καὶ πάσης ἀρετῆς καὶ τᾶλλα
 τιμήσω καὶ συστήσω ὅστις ἀποκομιεῖ σε ὅποι ἀν αὐτῇ
 ἐθέλης· μόνον, ἔφη, δήλωσον πρὸς ἐμὲ πρὸς ὄντινα
 13 χορῆζεις κομισθῆναι. καὶ ἡ Πάνθεια εἶπεν, Ἄλλα θάρ-
 ρει, ἔφη, ὦ Κῦρε, οὐ μὴ σε κρύψω πρὸς ὄντινα βού-
 14 λομαι ἀφικέσθαι. ὁ μὲν δὴ ταῦτ' εἰπὼν ἀπήει, κατ-

κτείρων τὴν τε γυναῖκα οἷον ἀνδρὸς στέροιτο καὶ
 ὃν ἄνδρα οἶαν γυναῖκα καταλιπὼν οὐκέτ' ὄψοιτο. ἡ
 δὲ γυνὴ τοὺς μὲν εὐνούχους ἐκέλευσεν ἀποστῆναι, ἕως
 ἐν, εἶρη, τὸνδ' ἐγὼ ὀδύρωμαι ὥς βούλομαι· τῇ δὲ
 τροφῇ εἶπε παραμένειν, καὶ ἐπέταξεν αὐτῇ, ἐπειδὴν
 ἐποθάνῃ, περικαλύψαι αὐτὴν τε καὶ τὸν ἄνδρα ἐν
 ἡματίῳ. ἡ δὲ τροφὸς πολλὰ λικτενύουσα μὴ ποιεῖν τοῦ-
 το, ἐπεὶ οὐδὲν ἦνυτε καὶ χαλεπαίνουσιν ἑώρα, ἐκά-
 θητο κλάουσα. ἡ δὲ ἀκινάκην πάλαι παρεσκευασμέ-
 νων σπασαμένη σφάττει ἑαυτὴν καὶ ἐπιθεῖσα ἐπὶ τὰ
 πέρνα τοῦ ἀνδρὸς τὴν ἑαυτῆς κεφαλὴν ἀπέθνησκεν.
 ἡ δὲ τροφὸς ἀνωλοφύρατό τε καὶ περιεκάλυπτεν ἄμφω
 ὅσπερ ἡ Πάνθηια ἐπέστειλεν. ὁ δὲ Κῦρος ὥς ἥσθετο 15
 ὃ ἔργον τῆς γυναικὸς, ἐκπλαγεῖς ἵεται, εἰ τι δύναιτο
 βοηθῆσαι. οἱ δὲ εὐνούχοι ἰδόντες τὸ γεγεννημένον,
 ρεῖς ὄντες σπασάμενοι κἀκεῖνοι τοὺς ἀκινάκας ἀπο-
 φάττονται οὗπερ ἔταξεν αὐτοὺς ἐστηκότες. [καὶ νῦν
 ὁ μνημα μέχρι τοῦ νῦν τῶν εὐνούχων κεχῶσθαι
 ἔγεται· καὶ ἐπὶ μὲν τῇ ἄνω στήλῃ τοῦ ἀνδρὸς καὶ
 ἥς γυναικὸς ἐπιγεγράφθαι φασὶ τὰ ὀνόματα, Σύρια
 ῥάμματα, κάτω δὲ εἶναι τρεῖς λέγουσι στήλας καὶ
 ἐπιγεγράφθαι ΣΚΗΠΤΟΤΧΩΝ.] ὁ δὲ Κῦρος ὥς 16
 κλησίασε τῷ πάθει ἀγασθεῖς τε τὴν γυναῖκα καὶ
 ατολοφυράμενος ἀπῆει· καὶ τούτων μὲν ἡ εἰκὸς ἐπε-
 αλήθη ὥς τύχοιεν πάντων τῶν καλῶν, καὶ τὸ μνημα
 περμύγεθες ἐχώσθη, ὥς φασιν.

Ἐκ δὲ τούτου στασιάζοντες οἱ Κᾶρες καὶ πολε-IV
 οῦντες πρὸς ἀλλήλους, ἅτε τὰς οἰκήσεις ἔχοντες ἐν
 κυροῖς χωρίοις, ἐκότεροι ἐπεκαλοῦντο τὸν Κῦρον.

δὲ Κῦρος αὐτὸς μὲν μένων ἐν Σάρδεσι μηχανὰς

ἐποιεῖτο καὶ κριούς, ὥς τῶν μὴ πειθομένων ἐρείψων
 τὰ τεῖχη, Ἀδούσιον δὲ ἄνδρα Πέρσῃν καὶ τᾶλλα οὐκ
 ἄφρονα οὐδ' ἀπόλεμον, καὶ πάνυ δὴ εὖχαριν, πέμπε
 ἐπὶ τὴν Καρίαν, στρατεύμα δούς· καὶ Κίλικες δὲ καὶ
 2 Κύπριοι πάνυ προθύμως αὐτῷ συνεστράτευσαν. ἂν
 ἔνεκα οὐδ' ἐπεμψε πώποτε Πέρσῃν σατράπην οὔτι
 Κιλικῶν οὔτε Κυπρίων, ἀλλ' ἤρακιν αὐτῷ αἰεὶ οἱ
 ἐπιχώριοι βασιλεύοντες· δασμὸν μέντοι ἐλάμβανε καὶ
 3 στρατιᾶς ὁπότε θέοιτο ἐπήγγελλεν αὐτοῖς. ὁ δὲ Ἀδού-
 σιος ἄγων τὸ στρατεύμα ἐπὶ τὴν Καρίαν ἤλθε, καὶ
 ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν Καρῶν παρῆσαν πρὸς αὐτὸν
 ἔτοιμοι ὄντες δέχεσθαι εἰς τὰ τεῖχη ἐπὶ κακῷ τῶν
 ἀντιστασιαζόντων· ὁ δὲ Ἀδούσιος πρὸς ἀμφοτέρους
 ταῦτά ἐποίει· δικαιότερά τε ἔφη λέγειν τούτους ὁπο-
 τέροις διαλέγοιτο, λαθεῖν τε ἔφη δεῖν τοὺς ἐναντίους
 φίλους σφᾶς γενομένους, ὥς δὴ οὕτως ἂν μᾶλλον
 ἐπιπεσῶν ἀπαρασκεύοις τοῖς ἐναντίοις. πιστὰ δ' ἤξιον
 γενέσθαι, καὶ τοὺς μὲν Κᾶρας ὁμόσαι ἀδόλως τε δέ-
 ξεσθαι εἰς τὰ τεῖχη σφᾶς καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῷ Κύρου
 καὶ Περσῶν· αὐτὸς δὲ ὁμόσαι θέλειν ἀδόλως εἰσιέναι
 4 εἰς τὰ τεῖχη καὶ ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. ταῦτα
 δὲ ποιήσας ἀμφοτέροις λάθρα ἐκατέρων νύκτα συν-
 ἔθετο τὴν αὐτήν, καὶ ἐν ταύτῃ εἰσῆλασέ τε εἰς τὰ τεῖχη
 καὶ παρέλαβε τὰ ἐρύματα ἀμφοτέρων. ἅμα δὲ τῇ
 ἡμέρᾳ καθεζόμενος εἰς τὸ μέσον σὺν τῇ στρατιᾷ ἐκά-
 λεσεν ἐκατέρων τοὺς ἐπικαιρίους. οἱ δὲ ἰδόντες ἀλ-
 λήλους ἠχθίσθησαν, νομίζοντες ἐξηκατηῆσθαι ἀμφο-
 5 τεροι. ὁ μέντοι Ἀδούσιος ἔλεξε τοιαύδε· Ἐγὼ ὑμῖν,
 ὦ ἄνδρες, ὧμοσα ἀδόλως εἰσιέναι εἰς τὰ τεῖχη καὶ
 ἐπ' ἀγαθῷ τῶν δεχομένων. εἰ μὲν οὖν ἀπολωὼ ὁπο-

ρους ὑμῶν, νομίζω ἐπὶ κακῷ εἰσεληλυθῆναι Καρῶν·
 ὁ δὲ εἰρήνην ὑμῖν ποιήσω καὶ ἀσφάλειαν ἐργάζεσθαι
 ὑποτέροις τὴν γῆν, νομίζω ὑμῖν ἐπ' ἀγαθῷ παρεῖναι.
 ὅν οὖν χρὴ ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας ἐπιμίγνυσθαι τε
 ἰλλήλοις φιλικῶς, ἐργάζεσθαι τε τὴν γῆν ἀδεῶς, δι-
 ῖναι τε τῶνα καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων. ἦν δὲ
 παρὰ ταῦτα ἀδικεῖν τις ἐπιχειρή, τοῦτοις Κῦρός τε
 ἡ ἡμεῖς πολέμιοι ἐσόμεθα. ἐκ τούτου πύλαι μὲν 6
 κωγμέναι ἦσαν τῶν τειχῶν, μεσταὶ δὲ αἱ ὁδοὶ πο-
 νομένων παρ' ἀλλήλους, μεστοὶ δὲ οἱ χῶροι ἐργα-
 μένων· ἐορτὰς δὲ κοινῇ ἦγον, εἰρήνης δὲ καὶ εὐ-
 ρυσύνης πάντα πλέα ἦν. ἐν δὲ τούτῳ ἦκον παρὰ 7
 ὕρου ἐρωτῶντες εἰ τι στρατιᾶς προσδέοιτο ἢ μηχα-
 ρμάτων· ὁ δὲ Ἀδοῦσιος ἀπεκρίνατο ὅτι καὶ τῇ παρ-
 ῖσιν ἐξείη ἄλλοσε χρῆσθαι στρατιᾷ· καὶ ἅμα ταῦτα
 γὰρ ἀπήγε τό στρατεύμα, φρουροὺς ἐν ταῖς ἄκραις
 ταλιπῶν. οἱ δὲ Κᾶρες ἰκέτευον μένειν αὐτόν· ἐπεὶ
 οὐκ ἤθελε, προσέπεμψαν πρὸς Κῦρον δεόμενοι
 μῆσαι Ἀδοῦσιον σφίσι σατράπην.

Ὁ δὲ Κῦρος ἐν τούτῳ ἀπεστάλκει Ὑστάσπαν στρα- 8
 τῆμα ἄγοντα ἐπὶ Φρυγίαν τὴν περὶ Ἑλλησποντον.
 εἰ δ' ἦκεν ὁ Ἀδοῦσιος, μετάργει αὐτόν ἐκέλευσεν
 εἰρὸς ὁ Ὑστάσπας προφύχεται, ὅπως μᾶλλον πεῖθονται
 ἰ Ὑστάσπας, ἀκούσαντες ἄλλο στρατεύμα προσίειν. οἱ 9
 ν οὖν Ἕλληνες οἱ ἐπὶ θαλάττῃ οἰκοῦντες πολλὰ
 ἴρα δόντες διεπράξαντο ὥστε εἰς μὲν τὰ τεῖχη βαρ-
 ῖρους μὴ δέχεσθαι, δασμὸν δὲ ἀποφέρειν καὶ στρα-
 ῦειν ὅποι Κῦρος ἐπαγγέλλοι. ὁ δὲ τῶν Φρυγῶν 10
 σιλεὺς παρεσκευάζετο μὲν ὥς καθέξων τὰ ἐρυμνὰ
 ἰ οὐ πεισόμενος καὶ παρήγγελλεν οὕτως· ἐπεὶ δὲ

- ἀφίσταντο αὐτοῦ οἱ ὑπαρχοὶ καὶ ἔρημος ἐγίνετο, τελευτῶν εἰς χεῖρας ἤλθεν Ὑστάσπας ἐπὶ τῇ Κύρου δία. καὶ ὁ Ὑστάσπας καταλιπὼν ἐν ταῖς ἄκραις ἰσχυρὰς Περσῶν φρουρὰς ἀπῆει ἔργων σὺν τοῖς ἑαυτοῦ καὶ
- 11 Φρυγῶν πολλοὺς ἱππέας καὶ πελταστάς. ὁ δὲ Κύρος ἐπέστελλεν Ἀδουσίῳ συμμύξαντα πρὸς Ὑστάσπαν τοὺς μὲν ἐλομένους Φρυγῶν τὰ σφέτερα σὺν τοῖς ὅπλοις ἄγειν, τοὺς δὲ ἐπιθυμήσαντας πολεμεῖν τούτων ἀφελόμενους τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὅπλα σφενδόνας ἔχοντας πάντας κελεύειν ἐπεσθαι.
- 12 Οὗτοι μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν. Κύρος δὲ ὥρματο ἐκ Σάρδεων, φρουρὰν μὲν πεζὴν καταλιπὼν πολλὴν ἐν Σάρδεσι, Κροῖσον δὲ ἔχων, ἔργων δὲ πολλὰς ἀμάξας πολλῶν καὶ παντοδαπῶν χρημάτων. ἦκε δὲ καὶ ὁ Κροῖσος γεγραμμένα ἔχων ἀκριβῶς ὅσα ἐν ἐκάστη ἦν τῇ ἀμάξῃ· καὶ διδοὺς τῷ Κύρῳ τὰ γράμματα εἶπε, Ταῦτ', ἔφη, ἔχων, ὦ Κύρε, εἶσει τόν τέ σοι ὀρθῶς
- 13 ἀποδιδόντα ἃ ἔγει καὶ τὸν μῆ. καὶ ὁ Κύρος ἔλεξεν, Ἀλλὰ σὺ μὲν καλῶς ποιεῖς, ὦ Κροῖσε, προνοῶν· ἐμοιγε μέντοι ἄξουσιν τὰ χρήματα οἷπερ καὶ ἔχειν αὐτὰ ἄξιοί εἰσιν· ὥστε ἦν τι καὶ κλέψωσι, τῶν ἑαυτῶν κλέφονται. καὶ ἅμα ταῦτα λέγων ἔδωκε τὰ γράμματα τοῖς φίλοις καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ὅπως εἰδεῖεν τῶν ἐπι-
- 14 τρώπων οἳ τε σᾶ αὐτοῖς ἀποδίδοιεν οἳ τε μῆ. ἦγε δὲ καὶ Λυδῶν οὓς μὲν ἑώρα καλλωπιζομένους καὶ ὅπλοις καὶ ἵπποις καὶ ἄρμασι καὶ πάντα πειρωμένους ποιεῖν, τι φῶντο αὐτῷ χαριεῖσθαι, τούτους μὲν σὺν τοῖς ὅπλοις· οὓς δὲ ἑώρα ἀχαρίτως ἐπομένους, τοὺς μὲν ἵππους αὐτῶν παρέδωκε Πέρσαις τοῖς πρώτοις συστρατευομένοις, τὰ δὲ ὅπλα κατέκαυσε· σφενδόνας

δὲ καὶ τούτους ἠνάγκασεν ἔχοντας ἔπεσθαι. καὶ πάν- 15
 τας δὲ τοὺς ἀόπλους τῶν ὑποχειρίων γενομένων σφεν-
 δονᾶν ἠνάγκαξε μελετᾶν, νομίζων τοῦτο τὸ ὄπλον
 δουλικώτατον εἶναι· σὺν μὲν γὰρ ἄλλη δυνάμει μάλα
 ἴσθαι ἐνθα ἰσχυρῶς ὠφελοῦσι σφενδονῆται παρόντες,
 αἱτοὶ δὲ καθ' αὐτοὺς οὐδ' ἂν οἱ πάντες σφενδονῆ-
 ται μείνειαν πάνυ ὀλίγους ὁμόσε ἰόντας σὺν ὄπλοις
 ἀγχεμάχοις.

Προῦν δὲ τὴν ἐπὶ Βαβυλῶνος κατεστρέψατο μὲν 16
 Φρυγίας τοὺς ἐν τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ, κατεστρέψατο δὲ
 Καππαδόκας, ὑποχειρίους δ' ἐποιήσατο Ἀραβίους. ἐξ-
 ὥκλισε δὲ ἀπὸ πάντων τούτων Περσῶν μὲν ἱππέας
 οὐ μείον τετρακισμυρίους, πολλοὺς δὲ ἵππους τῶν
 αἰχμαλώτων καὶ πᾶσι τοῖς συμμάχοις διέδωκε· καὶ
 πρὸς Βαβυλῶνα ἀφίκετο καμπόλλους μὲν ἱππέας ἔχων,
 καμπόλλους δὲ τοξότας καὶ ἀκοντιστάς, σφενδονήτας
 δὲ ἀναριθμήτους.

Ἐπεὶ δὲ πρὸς Βαβυλῶνι ἦν ὁ Κῦρος, περιέστησε V.
 μὲν πᾶν τὸ στράτευμα περὶ τὴν πόλιν, ἔπειτα αὐτὸς
 περιήλανε τὴν πόλιν σὺν τοῖς φίλοις τε καὶ ἐπικαι-
 ρίοις τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ κατεθεάσατο τὰ τεῖχη, 2
 ἀπάγειν παρεσκευάσατο τὴν στρατιὰν ἀπὸ τῆς πόλεως·
 ἐξελθὼν δὲ τις αὐτόμολος εἶπεν ὅτι ἐπιτίθεσθαι μέλ-
 λουσιν αὐτῷ, ὁπότε ἀπάγοι τὸ στράτευμα· καταθεωμέ-
 νοις γάρ, ἔφη, αὐτοῖς ἀπὸ τοῦ τεύχους ἀσθενὴς ἐδό-
 κει εἶναι ἢ φάλαγξ· καὶ οὐδὲν θανμαστὸν ἦν οὕτως
 ἔχειν· περὶ γὰρ πολὺ τεῖχος κυκλουμένοις ἀνάγκη ἦν
 ἐπ' ὀλίγων τὸ βάθος γενέσθαι τὴν φάλαγγα. ἀκού- 3
 σας οὖν ὁ Κῦρος ταῦτα, στας κατὰ μέσον τῆς αὐτοῦ
 στρατιᾶς σὺν τοῖς περὶ αὐτὸν παρήγγειλεν ἀπὸ τοῦ

ἄκρον ἐκατέρωθεν τοὺς ὀπλίτας ἀναπτύσσοντας τὴν
 φάλαγγα ἀπιέναι παρὰ τὸ ἐστηκὸς τοῦ στρατεύματος,
 ἕως γένοιτο ἐκατέρωθεν τὸ ἄκρον κατ' αὐτὸν καὶ
 4 κατὰ τὸ μέσον. οὕτως οὖν ποιοούντων οἱ τε μένοντες
 εὐθύς θαρραλεώτεροι ἐγίνοντο ἐπὶ διπλασίων τὸ βί-
 θος γινόμενοι, οἱ τ' ἀπιόντες ὡσαύτως θαρραλεώτε-
 ροι· εὐθύς γάρ οἱ μένοντες (ἀντ') αὐτῶν πρὸς τοὺς
 πολεμίους ἐγίνοντο. ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι ἐκατέρωθεν
 συνῆψαν τὰ ἄκρα, ἔστησαν ἰσχυρότεροι γεγεννημένοι,
 οἱ τε ἀπεληλυθότες διὰ τοὺς ἔμπροσθεν, οἱ τ' ἔμπρο-
 5 σθεν διὰ τοὺς ὀπισθεν προσγεγεννημένους. ἀναπυ-
 χθείσης δ' οὕτω τῆς φάλαγγος ἀνάγκη τοὺς πρώτους
 ἀρίστους εἶναι καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς
 κακίστους τετάχθαι· ἢ δ' οὕτως ἔχουσα τάξεις καὶ
 πρὸς τὸ μάχεσθαι ἐδόκει εὖ παρεσκευάσθαι καὶ πρὸς
 τὸ μὴ φεύγειν. καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ καὶ οἱ γυμνῆτες οἱ
 ἀπὸ τῶν κεράτων ἀεὶ ἐγγύτερον ἐγίνοντο τοῦ ἄρχον-
 6 τος τοσοῦτ' ὅσῳ ἢ φάλαγγ' βραχυτέρα ἐγίνετο ἀνα-
 6 διπλουμένη. ἐπεὶ δὲ οὕτω συνεσπειράθησαν, ἀπῆσαν,
 ἕως μὲν ἐξικνεῖτο τὰ βέλη ἀπὸ τοῦ τείχους, ἐπὶ πόδα·
 ἐπεὶ δὲ ἔξω βελῶν ἐγένοντο, στραφέντες, καὶ τὸ μὲν
 πρῶτον ὀλίγα βήματα προϊόντες μετεβάλλοντο ἐπ' ἀσπί-
 दा καὶ ἴσταντο πρὸς τὸ τεῖχος βλέποντες· ὅσῳ δὲ
 προσωτέρω ἐγίνοντο, τόσῳ δὲ μακρότερον μετεβάλλοντο.
 ἐπεὶ δ' ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐδόκουν εἶναι, συνείρον ἀπιόν-
 7 τες, ἔστ' ἐπὶ ταῖς σκηναῖς ἐγένοντο.

7 Ἐπεὶ δὲ κατεστρατοπεδεύσαντο, συνεκάλεσεν ὁ
 Κῦρος τοὺς ἐπικαιρίους καὶ ἔλεξεν, "Ἄνδρες σύμμαχοι,
 τεθεάμεθα μὲν κύκλῳ τὴν πόλιν· ἐγὼ δὲ ὅπως μὲν
 ἂν τις τείχη οὕτως ἰσχυρὰ καὶ ὑψηλὰ προσμαχόμενος

ἔλοι οὐκ ἔνοράν μοι δοκῶ· ὅσῳ δὲ πλείους ἄνθρωποι
 ἐν τῇ πόλει εἶσιν, ἐπεὶπερ οὐ μάχονται ἐξιόντες, το-
 σούτερ ἂν θάπτον λιμῶ αὐτοὺς ἡγοῦμαι ἄλῶναι. εἰ
 μὴ τιν' οὖν ἄλλον τρόπον ἔχετε λέγειν, τούτῳ πολιορ-
 κητέους φημι εἶναι τοὺς ἄνδρας. καὶ ὁ Χρυσάντας⁸
 εἶπεν, Ὁ δὲ ποταμός, ἔφη, οὗτος οὐ διὰ μέσης τῆς
 πόλεως ρεῖ πλάτος ἔχων πλεῖον ἢ ἐπὶ δύο στάδια;
 Ναὶ μὰ Δι', ἔφη ὁ Γαβρύας, καὶ βάθος γ' ὥς οὐδ'
 ἂν δύο ἄνδρες ὁ ἕτερος ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐστηκώς τοῦ
 ὕδατος ὑπερέχουσιν· ὥστε τῷ ποταμῷ ἔτι ἰσχυροτέρα
 ἐστὶν ἢ πόλις ἢ τοῖς τείχεσι. καὶ ὁ Κῦρος, Ταῦτα⁹
 μὲν, ἔφη, ὦ Χρυσάντα, ἐῷμεν ὅσα κρείττω ἐστὶ τῆς
 ἡμετέρας δυνάμεως· διαμετρησαμένους δὲ χρή ὥς τά-
 χιστα τὸ μέρος ἐκάστους ἡμῶν ὀρύττειν τάφρον ὥς
 πλατυτάτην καὶ βαθυτάτην, ὅπως ὅτι ἐλαχίστων ἡμῖν
 τῶν φυλάκων δέη. οὕτω δὲ κύκλῳ διαμετρήσας περὶ¹⁰
 τὸ τεῖχος, ἀπολιπὼν ὅσον τύρσεσι μεγάλαις ἀπὸ τοῦ
 ποταμοῦ, ὥρυττεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ τεύχους τάφρον
 ὑπερμεγέθη, καὶ τὴν γῆν ἀνέβαλλον πρὸς ἑαυτούς.
 καὶ πρῶτον μὲν πύργους ἐπὶ τῷ ποταμῷ ᾠκοδόμει,¹¹
 φοίνιξι θεμελιώσας οὐ μείον ἢ πλεθριαίους· — εἰσὶ
 γὰρ καὶ μείζονες ἢ τοσοῦτοι τὸ μῆκος πεφυκότες —
 καὶ γὰρ δὴ πιεζόμενοι οἱ φοίνικες ὑπὸ βάρους ἄνω
 κυρτοῦνται, ὥσπερ οἱ ὄνοι οἱ κανθήλιοι· τούτους δ'¹²
 ὑπετίθει τούτου ἕνεκα [ὅπως ὅτι μάλιστα εἰκοί πο-
 λιορκήσεν παρασκευαζομένῳ], ὥς εἰ καὶ διαφύγοι ὁ
 ποταμός εἰς τὴν τάφρον, μὴ ἀνέλοι τοὺς πύργους.
 ἀνίστη δὲ καὶ ἄλλους πολλοὺς πύργους ἐπὶ τῆς ἀμβο-
 λάδος γῆς, ὅπως ὅτι πλεῖστα φυλακτήρια εἴη. οἱ μὲν¹³
 δὲ ταῦτ' ἐποίουν· οἱ δ' ἐν τῷ τείχει κατεγέλων τῆς

πολιορκίας, ὥς ἔχοντες τάπιτήδεια πλέον ἢ εἴκοσιν ἐτῶν. ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Κῦρος τὸ στράτευμα κατένειμε δώδεκα μέρη, ὥς μῆνα τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕκαστον τὸ μέρος
 14 φυλάξον. οἱ δὲ αὖ Βαβυλώνιοι ἀκούσαντες ταῦτα πολὺ ἔτι μᾶλλον κατεγέλων, ἐννοούμενοι εἰ σφῶς Φρύγες καὶ Ἀνδοὶ καὶ Ἀράβιοι καὶ Καππαδόκαι φυλάξοιεν, οὓς σφίσιν ἐνόμιζον πάντας εὐμενεστέρους εἶναι ἢ Πέρσας.

15 Καὶ αἱ μὲν τάφροι ἤδη ὁρωρυγμέναι ἦσαν. ὁ δὲ Κῦρος ἐπειδὴ ἐορτὴν τοιαύτην ἐν τῇ Βαβυλώνι ἤκουσεν εἶναι, ἐν ἣ πάντες Βαβυλώνιοι ὄλην τὴν νύκτα πίνουσι καὶ κωμάξουσιν, ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ τάχιστα συνεσκότασε, λαβὼν πολλοὺς ἀνθρώπους ἀνεστόμωδε
 16 τὰς τάφρους πρὸς τὸν ποταμόν. ὥς δὲ τοῦτο ἐγένετο, τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς τάφρους ἐχώρει ἐν τῇ νυκτί, ἣ δὲ διὰ τῆς πόλεως τοῦ ποταμοῦ ὁδὸς πορευσίμος ἀνθρώ-
 17 ποις ἐρίγνετο. ὥς δὲ τὸ τοῦ ποταμοῦ οὕτως ἐπορσύνετο, παρηγγύησεν ὁ Κῦρος Πέρσας χιλιάρχοις καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων εἰς δύο ἄγοντας τὴν χιλιοστὴν παρεῖναι πρὸς αὐτόν, τοὺς δὲ ἄλλους συμμαχοὺς κατ'
 18 οὐρανὸν τούτων ἐπεσθαι ἢ περὶ πρόσθεν τεταγμένους. οἱ μὲν δὴ παρήσαν· ὁ δὲ καταβιβάσας εἰς τὸ ξηρὸν τοῦ ποταμοῦ τοὺς ὑπηρέτας καὶ πεζοὺς καὶ ἱππέας, ἐκέλευσε σκέψασθαι εἰ πορευσίμον εἴη τὸ ἔδαφος τοῦ
 19 ποταμοῦ. ἐπεὶ δὲ ἀπήγγειλαν ὅτι πορευσίμον εἴη, ἐνταῦθα δὴ συγκαλέσας τοὺς ἡγεμόνας τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων ἔλεξε τοιάδε.

20 Ἄνδρες, ἔφη, φίλοι, ὁ μὲν ποταμὸς ἡμῖν παρακεχώρηκε τῆς εἰς τὴν πόλιν ὁδοῦ. ἡμεῖς δὲ θαρροῦντες εἰσίσωμεν μηδὲν φοβούμενοι εἶσω, ἐννοούμενοι ὅτι

οἱτοὶ ἐφ' οὗς νῦν πορευσόμεθα ἐκεῖνοί εἰσιν οὗς
 ἡμεῖς καὶ συμμάχους πρὸς ἑαυτοῖς ἔχοντας καὶ ἐργη-
 γοράτας ἅπαντας καὶ νήφοντας καὶ ἐξαπλισμένους
 καὶ συντεταγμένους ἐνικῶμεν· νῦν δ' ἐπ' αὐτοὺς ²¹
 ἴμεν ἐν ᾧ πολλοὶ μὲν αὐτῶν καθεύδουσι, πολλοὶ δ'
 αὐτῶν μεθύουσι, πάντες δ' ἀσύντακτοί εἰσιν· ὅταν
 δὲ αἰσθῶνται ἡμᾶς ἐνδον ὄντας, πολὺ ἔτι μᾶλλον
 ἢ νῦν ἀχρεῖοι ἔσονται ὑπὸ τοῦ ἐκπεπληγθαι. εἰ δέ ²²
 τις τοῦτο ἐννοεῖται, ὃ δὴ λέγεται φοβερὸν εἶναι τοῖς
 εἰς πόλιν εἰσιούσι, μὴ ἐπὶ τὰ τέγη ἀναβάντες βάλλω-
 σιν ἐνθεν καὶ ἐνθεν, τοῦτο μάλιστα θαρροῖτε· ἦν γὰρ
 ἀναβῶσί τινες ἐπὶ τὰς οἰκίας, ἔχομεν σύμμαχον θεὸν
 Ἥφαιστον. εὐφλεκτα δὲ τὰ πρόθυρα αὐτῶν, φοίνικος
 μὲν αἱ θύραι πεποιημένοι, ἀσφάλτῳ δὲ ὑπεκκαύματι
 κεκριμένοι. ἡμεῖς δὲ αὖ πολλὴν δᾶδα ἔχομεν, ἢ ταχὺ ²³
 πολὺ πῦρ τέξεται, πολλὴν δὲ πίτταν καὶ στυππεῖον,
 ἃ ταχὺ παρακαλεῖ πολλὴν φλόγα· ὥστε ἀνάγκην εἶναι
 ἢ φεύγειν ταχὺ τοὺς ἀπὸ τῶν οἰκιῶν ἢ ταχὺ κατα-
 κεκαῦσθαι. ἀλλ' ἄγετε λαμβάνετε τὰ ὄπλα· ἡγήσομαι ²⁴
 δὲ ἐγὼ σὺν τοῖς θεοῖς. ὑμεῖς δ', ἔφη, ὦ Γαδάτα καὶ
 Γωβρύα, δείκνυτε τὰς ὁδούς· ἴστε γάρ· ὅταν δ' ἐντὸς
 γενώμεθα, τὴν ταχίστην ἄγετε ἐπὶ τὰ βασίλεια. Καὶ ²⁵
 μὴν, ἔφασαν οἱ ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν, οὐδὲν ἂν εἴη
 θαυμαστὸν εἰ καὶ ἄκλειστοι αἱ πύλαι αἱ τοῦ βασι-
 λείου εἰεν ὥς ἐν κόμῳ· δειπνεῖ γὰρ ἡ πόλις πᾶσα
 τῇδε τῇ νυκτί. φυλακῇ μέντοι πρὸ τῶν πυλῶν ἐντεν-
 ξάμεθα· ἔστι γὰρ αἰὲς τεταγμένη. Οὐκ ἂν μέλλειν δέοι,
 ἔφη ὁ Κῦρος, ἀλλ' ἵεναι, ἵνα ἀπαρασκεύους ὥς μάλι-
 στα λάβωμεν τοὺς ἄνδρας.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐρρήθη, ἐπορεύοντο· τῶν δὲ ἀπαν- 26

- τώντων οἱ μὲν ἀπέθνησκον καιόμενοι, οἱ δὲ ἔφρουγον
 κάλιν εἰσω, οἱ δὲ ἐβόων· οἱ δ' ἀμφὶ τὸν Γωβρύαν
 συνεβόων αὐτοῖς, ὥς κωμασται ὄντες καὶ αὐτοί· καὶ
 ἰόντες ἢ ἐδύναντο [ὥς] τέχιστα ἐπὶ τοῖς βασιλείους
 27 ἐγένοντο. καὶ οἱ μὲν σὺν τῷ Γωβρύᾳ καὶ Γαδάτᾳ
 τεταγμένοι κεκλειμένως εὐρίσκουσι τὰς πύλας τοῦ βα-
 σιλείου· οἱ δὲ ἐπὶ τοὺς φύλακας ταχθέντες ἐπεισπί-
 πτουσιν αὐτοῖς πίνουσι πρὸς φῶς πολὺ, καὶ εὐθὺς
 28 ὥς πολεμίοις ἐχρῶντο αὐτοῖς. ὥς δὲ κραυγὴ καὶ κτύ-
 πος ἐρίγνετο, αἰσθόμενοι οἱ ἔνδον τοῦ θορύβου, κελύ-
 σαντος τοῦ βασιλέως σκέπασθαι τί εἴη τὸ πρᾶγμα,
 29 ἐκθέουσί τινες ἀνοίξαντες τὰς πύλας. οἱ δ' ἀμφὶ τὸν
 Γαδάταν ὥς εἶδον τὰς πύλας χαλῶσας εἰσπίπτουσι καὶ
 τοῖς κάλιν φεύγουσιν εἰσω ἐφεπόμενοι καὶ παίοντες
 ἀφικνυῖνται πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἤδη ἐστηκότα αὐ-
 30 τὸν καὶ ἐσπασμένον ὃν εἶχεν ἀκινάκην εὐρίσκουσι. καὶ
 τοῦτον μὲν οἱ σὺν Γαδάτᾳ καὶ Γωβρύᾳ ἐχειροῦντο·
 καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δὲ ἀπέθνησκον, ὁ μὲν προβαλόμενός
 τι, ὁ δὲ φεύγων, ὁ δέ γε καὶ ἀμυνόμενος ὅτῳ ἐδύ-
 31 νατο. ὁ δὲ Κῦρος διέπεμπε τὰς τῶν ἱππέων τάξεις
 κατὰ τὰς ὁδοὺς καὶ προεῖπεν οὓς μὲν ἔξω λαμβάνοιεν
 κατακαίνειν, τοὺς δ' ἐν ταῖς οἰκίαις κηρύττειν τοὺς
 συριστὶ ἐπισταμένους ἔνδον μένειν· εἰ δέ τις ἔξω λη-
 φθείη, ὅτι θανατώσοιτο.
- 32 Οἱ μὲν δὴ ταῦτ' ἐποίουν. Γαδάτας δὲ καὶ Γω-
 βρύας ἦκον· καὶ θεοὺς μὲν πρῶτον προσεκύνουν, ὅτι
 τετιμωρημένοι ἦσαν τὸν ἀνόσιον βασιλέα, ἔπειτα δὲ
 Κύρου κατεφίλουν καὶ χειρὰς καὶ πόδας, πολλὰ δα-
 33 κρύοντες ἅμα χαρᾷ [καὶ εὐφραινόμενοι]. ἐπεὶ δὲ ἡμέρα
 ἐγένετο καὶ ἥσθοντο οἱ τὰς ἄκρας ἔχοντες ἐαλωκυῖαν

τε τὴν πόλιν καὶ τὸν βασιλέα τεθνηκότα, παραδιδόασιν καὶ τὰς ἄκρας. ὁ δὲ Κῦρος τὰς μὲν ἄκρας εὐθὺς ³⁴ παρελάμβανε καὶ φρουράρχους τε καὶ φρουροὺς εἰς ταύτας ἀνέπεμπε, τοὺς δὲ τεθνηκότας θάπτειν ἐφῆκε τοῖς προσήκουσι· τοὺς δὲ κήρυκας κηρύττειν ἐκέλευεν ἀποφέρειν πάντας τὰ ὅπλα Βαβυλωνίους· ὅπου δὲ ληφθήσοιτο ὅπλα ἐν οἰκίᾳ, προηγόρευεν ὥς πάντες οἱ ἔνδον ἀποθάνοιντο. οἱ μὲν δὴ ἀπέφερον, ὁ δὲ Κῦρος ταῦτα μὲν εἰς τὰς ἄκρας κατέθετο, ὥς εἴη ἔτοιμα, εἰ τί ποτε δέοι χρῆσθαι. ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπέπρα- ³⁵ πτο, πρῶτον μὲν τοὺς μάγους καλέσας, ὥς δοριαλῶτου τῆς πόλεως οὔσης ἀκροθίνια τοῖς θεοῖς καὶ τεμένη ἐκέλευσεν ἐξελεῖν· ἐκ τούτου δὲ καὶ οἰκίας διεδίδου καὶ ἀρχεῖα τούτοις οὔσπερ κοινῶνας ἐνόμιζε τῶν καταπεπραγμένων· οὕτω δὲ διένειμεν ὥσπερ ἐδέδοκτο τὰ κράτιστα τοῖς ἀρίστοις. εἰ δέ τις οἶοιτο μείον ἔχειν, διδάσκειν προσιόντας ἐκέλευε. προεῖπε δὲ Βαβυλω- ³⁶ νίοις μὲν τὴν γῆν ἐργάζεσθαι καὶ τοὺς δασμοὺς ἀποφέρειν καὶ θεραπεύειν τούτους οἷς ἑκαστοι αὐτῶν ἐδόθησαν· Πέρσας δὲ τοὺς κοινῶνας καὶ τῶν συμμάχων ὅσοι μένειν ἤρουντο παρ' αὐτῷ ὥς δεσπότας ἂν ἔλαβον προηγόρευε διαλέγεσθαι.

Ἐκ δὲ τούτου ἐπιθυμῶν ὁ Κῦρος ἤδη κατασκευά- ³⁷ σασθαι καὶ αὐτὸς ὥς βασιλεῖ ἡγεῖτο πρέπειν, ἐδόξεν αὐτῷ τοῦτο σὺν τῇ τῶν φίλων γνώμῃ ποιῆσαι, ὥς ὅτι ἡμιστα ἂν ἐπιφθόνως σπάνιός τε καὶ σεμνὸς φανείη. ὥδε οὖν ἐμηχανᾶτο τοῦτο. ἅμα τῇ ἡμέρᾳ στὰς ὅπου ἐδόκει ἐπιτήδειον εἶναι· προσεδέχετο τὸν βουλόμενον λέγειν τι καὶ ἀποκρινάμενος ἀπέπεμπεν. οἱ δ' ἔν- ³⁸ θρωποι ὥς ἔγνωσαν ὅτι προσδέχοιτο, ἦκον ἀμήχανοι

τὸ πλῆθος· καὶ ὠθουμένων περὶ τοῦ προσελθεῖν μη-
 39 χανή τε πολλή καὶ μάχη ἦν. οἱ δὲ ὑπηρεταί ὥς ἐδό-
 ναντο διακρίναντας προσίσταν. ὁπότε δὲ τις καὶ τῶν
 φίλων διωσάμενος τὸν ὄχλον προφανείη, προτείων
 ὁ Κῦρος τὴν χεῖρα προσήγετο αὐτοὺς καὶ οὕτως ἐλε-
 γεν· Ἄνδρες φίλοι, περιμένετε, ἕως <ἂν> τὸν ὄχλον
 διωσάμεθα· ἔπειτα δὲ καθ' ἡσυχίαν συγγενησόμεθα.
 οἱ μὲν δὴ φίλοι περιέμενον, ὁ δ' ὄχλος πλείων καὶ
 πλείων ἐπέρρει, ὥστ' ἐφθασεν ἐσπέρα γενομένη πρὶν
 40 τοῖς φίλοις αὐτὸν σχολάσαι καὶ συγγενέσθαι. οὕτω
 δὴ ὁ Κῦρος λέγει, Ὡρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν [και-
 ρὸς] διαλυθῆναι· αὐριοι δὲ πρῶ ἔλθετε· καὶ γὰρ ἐγὼ
 βούλομαι ὑμῖν τι διαλεχθῆναι. ἀκούσαντες ταῦτα οἱ
 φίλοι ἄσμενοι ᾤχοντο ἀποθέοντες, δίκην δεδωκότες
 ὑπὸ πάντων τῶν ἀναγκαίων. καὶ τότε μὲν οὕτως
 ἐκοιμήθησαν.

41 Τῇ δ' ὕστεραία ὁ μὲν Κῦρος παρῆν εἰς τὸ αὐτὸ
 χωρίον, ἀνθρώπων δὲ πολὺ πλεῖον πλῆθος περιειστή-
 κει βουλομένων προσιέναι, καὶ πολὺ πρότερον ἢ οἱ
 φίλοι παρῆσαν. ὁ οὖν Κῦρος περιστησάμενος τῶν
 ξυστοφόρων Περσῶν κύκλον μέγαν εἶπε μηδένα παρ-
 ιέναι ἢ τοὺς φίλους τε καὶ ἄρχοντας τῶν Περσῶν τε
 42 καὶ τῶν συμμάχων. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον οὗτοι, ἔλεξεν
 ὁ Κῦρος αὐτοῖς τοιάδε. Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι,
 τοῖς μὲν θεοῖς οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν μέμψασθαι τὸ μὴ
 οὐχὶ μέχρι τοῦδε πάντα ὅσα ἠύχόμεθα καταπεπραχέ-
 ναι· εἰ μέντοι τοιοῦτον ἔσται τὸ μέγαλα· πράττειν
 ὥστε μὴ οἶόν τ' εἶναι μήτε ἄμφ' αὐτὸν σχολὴν ἔχειν
 μήτε μετὰ τῶν φίλων εὐφρανθῆναι, ἐγὼ μὲν χαίρειν
 43 ταύτην τὴν εὐδαιμονίαν κελεύω. ἐνενοήσατε γάρ,

ἔφη, καὶ χθὲς δῆπου ὅτι ἔωθεν ἀρξάμενοι ἀκούειν
 τῶν προσιόντων οὐκ ἐλήξαμεν πρόσθεν ἐσπέρας· καὶ
 νῦν ὁρᾶτε τούτους ἄλλους πλείονας τῶν χθὲς παρόντας
 ὡς πράγματα ἡμῖν παρεξοντας. εἰ οὖν τις τοῦτοις 44
 ὑφίξει ἐαυτόν, λογίζομαι μικρὸν μὲν τι ὑμῖν μέρος
 ἡμοῦ μετεσόμενον, μικρὸν δὲ τι ἔμοι ὑμῶν· ἐμαντοῦ
 μῖντοι σαφῶς οἶδ' ὅτι οὐδ' ὅτιοῦν μοι μετέσται. ἔτι 45
 δ', ἔφη, καὶ ἄλλο ὁρᾷ γελοῖον πρᾶγμα, ἐγὼ γὰρ δῆπου
 ὑμῖν μὲν ὥσπερ εἰκὸς διάκειμαι· τούτων δὲ τῶν περιε-
 στηκότων ἢ τινα ἢ οὐδένα οἶδα, καὶ οὗτοι πάντες οὕτω
 παρεσκευασμένοι εἰσὶν ὥς, ἣν νικῶσιν ὑμᾶς ὠθοῦντες,
 πρότεροι ἂ βούλονται ὑμῶν παρ' ἑμοῦ διαπραξόμενοι.
 ἐγὼ δὲ ἤξιον τοὺς τοιούτους, εἰ τίς τι ἑμοῦ δέοιτο,
 θεραπεύειν ὑμᾶς τοὺς ἑμοὺς φίλους δεομένους προς-
 αγωγῆς. ἴσως ἂν οὖν εἴποι τις, τί δῆτα οὐχ οὕτως 46
 εἰ ἀρχῆς παρεσκευασάμην, ἀλλὰ παρεῖχον ἐν τῷ μέσῳ
 ἑμαυτόν. ὅτι τὰ τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐγίγνωσκον
 ὄντα ὥς μὴ ὑστερίζειν δεόν τὸν ἄρχοντα μήτε τῷ
 εἰδέναι ἂ δει μήτε τῷ πράττειν ἂν καιρὸς ἦ· τοὺς δὲ
 σπανίους ἰδεῖν στρατηγούς πολλὰ ἐνόμιζον ὧν δεῖ
 πρᾶχθῆναι παριέναι. νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ ὁ φιλοπονῶ- 47
 τάτος πόλεμος ἀναπέπανται, δοκεῖ μοι καὶ ἡ ἐμὴ ψυχὴ
 ἀναπαύσεώς τινος ἀξιοῦν τυγχάνειν. ὥς οὖν ἑμοῦ
 ἀπορροῦντος ὅτι ἂν τύχοιμι ποιῶν ὥστε καλῶς ἔχειν
 τὰ τε ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἄλλων ὧν ἡμᾶς δεῖ ἐπι-
 μέλεισθαι, συμβουλευέτω ὅτι τις ὁρᾷ συμφορώτατον.

Κῦρος μὲν οὕτως εἶπεν· ἀνίσταται δ' ἐπ' αὐτῷ 48
 Ἀρτάβαζος ὁ συγγενὴς ποτε φήσας εἶναι καὶ εἶπεν,
 Ἡ καλῶς, ἔφη, ἐποίησας, ὦ Κῦρε, ἄρξας τοῦ λόγου.
 ἐγὼ γὰρ ἔτι νέου μὲν ὄντος σοῦ πάννυ ἀρξάμενος ἐπε-

θύμουν φίλος γενέσθαι, ὁρῶν δέ σε οὐδὲν δεόμενον.
 49 ἐμοῦ κατώκνων σοι προσιέναι. ἐπεὶ δ' ἔτυχες ποῦ
 καὶ ἐμοῦ δεηθεὶς [προθύμως] ἐξαγγεῖλαι πρὸς Μήδους
 τὰ παρὰ Κναξάρου, ἐλογιζόμεν, εἰ ταῦτα προθύμως
 σοι συλλάβοιμι, ὥς οἰκεῖός τέ σοι ἐσοίμην καὶ ἐξέσοιτό
 μοι διαλέγεσθαι σοι ὁπόσον χρόνον βουλοίμην. κάκειν
 50 μὲν δὴ ἐπράχθη ὥστε σε ἐπαινεῖν, μετὰ τοῦτο Ἰωνά-
 νιοι μὲν πρῶτοι φίλοι ἡμῖν ἐγένοντο καὶ μάλα πει-
 νῶσι συμμάχων· ὥστε μόνον οὐκ ἐν ταῖς ἀγκάλαις
 περιεφερόμεν αὐτοὺς ἀγαπῶντες. μετὰ δὲ τοῦτο ἐπεὶ
 ἐάλω τὸ πολέμιον στρατόπεδον, οὐκ οἶμαι σχολή σοι
 51 ἦν ἀμφ' ἐμὲ ἔχειν· καὶ ἐγὼ σοι συνεγίνωσκον. ἐκ
 δὲ τούτου Γωβρύας ἡμῖν φίλος ἐγένετο, καὶ ἐγὼ ἔχα-
 ρον· καὶ αὐτῆς Γαδάτας· καὶ ἤδη ἔργον σοῦ ἦν μετα-
 λαβεῖν. ἐπεὶ γε μέντοι καὶ Σάκαι καὶ Καδούσιοι σύμ-
 μαχοι ἐγεγέννητο, θεραπεύειν εἰκότως ἔδει τούτους·
 52 καὶ γὰρ οὔτοι σὲ ἐθεράπευον. ὥς δ' ἤλθομεν πάλιν
 ἐνθεν ὠρμήθημεν, ὁρῶν σε ἀμφ' ἱππους ἔχοντα,
 ἀμφ' ἄρματα, ἀμφὶ μηχανάς, ἡγούμην, ἐπεὶ ἀπὸ τοῦ-
 των σχολάσαις, τότε σε καὶ ἀμφ' ἐμὲ ἔξειν σχολήν.
 ὥς γε μέντοι ἤλθεν ἡ δεινὴ ἀγγελία τὸ πάντας ἀνθρώ-
 πους ἐφ' ἡμᾶς συλλέγεσθαι, ἐγίνωσκον ὅτι ταῦτα μέ-
 γιστα εἶη· εἰ δὲ ταῦτα καλῶς γένοιτο, εὖ ἤδη ἐδόκουν
 εἰδέναι ὅτι πολλὴ ἔσοιτο ἀφθορία τῆς ἐμῆς καὶ [τῆς]
 53 σῆς συνουσίας. καὶ νῦν δὴ νενικήκαμεν τε τὴν μεγάλην
 μάχην καὶ Σάρδεις καὶ Κροῖσον ὑποχείριον ἔχομεν καὶ
 Βαβυλῶνα ἡγήκαμεν καὶ πάντας κατεστράμμεθα, καὶ
 μὰ τὸν Μίθρην ἐγὼ τοι ἐχθές, εἰ μὴ πολλοῖς διεπύ-
 κτευσα, οὐκ ἂν ἐδυνάμην σοι προσελθεῖν. ἐπεὶ γε
 μέντοι ἐδεξιώσω με καὶ παρὰ σοὶ ἐκέλευσας μένειν,

ἤδη περιβλεπτος ἦν, ὅτι μετὰ σοῦ ἄσιτος καὶ ἄποτος
 δημίρευνον. νῦν οὖν εἰ μὲν ἔσται πῃ ὅπως οἱ πλεί- 54
 στευ ἄξιοι γεγενημένοι πλεῖστόν σου μέρος μεθέξομεν·
 ἢ δὲ μή, πάλιν αὐτὸ ἐγὼ ἐθέλω παρὰ σοῦ ἐξαγγέλλειν
 ἐκέναι πάντας ἀπὸ σοῦ πλὴν ἡμῶν τῶν ἐξ ἀρχῆς φίλων.

Ἐπὶ τούτῳ ἐγέλασε μὲν ὁ Κῦρος καὶ ἄλλοι πολλοί· 55
 Χρυσάντας δ' ἀνέστη ὁ Πέρσης καὶ ἔλεξεν ὧδε. Ἄλλα
 τὸ μὲν πρόσθεν, ὦ Κῦρε, εἰκότως ἐν τῷ φανερῷ σαυ-
 τῶν παρεῖχες, δι' ἃ τε αὐτὸς εἶπας καὶ ὅτι οὐχ ἡμᾶς
 σοι μάλιστα ἦν θεραπευτέον. ἡμεῖς μὲν γὰρ καὶ ἡμῶν
 αὐτῶν ἔνεκα παρήμεν· τὸ δὲ πλήθος ἔδει ἀνακτᾶσθαι
 ἐκ παντὸς τρόπου, ὅπως ὅτι ἥδιστα συμπονεῖν καὶ συγ- 56
 κινδυνεύειν ἡμῖν ἐθέλοιεν. νῦν δ' ἐπεὶ οὐ τούτῳ τῷ
 τρόπῳ μόνον ἄρχεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἀνακτᾶσθαι δύνα-
 σαι οὐς καιρὸς εἴη, ἤδη καὶ οἰκίας σε τυχεῖν ἄξιον· ἢ τί
 ἀπολαύσεις ἂν τῆς ἀρχῆς, εἰ μόνος ἄμοιρος εἰς ἐστίας,
 οὐ οὔτε ὀσιώτερον χωρίον ἐν ἀνθρώποις οὔτε ἡδίων
 οὔτε οἰκειότερόν ἐστιν οὐδέν; ἔπειτα δ', ἔφη, οὐκ ἂν
 οἶσι καὶ ἡμᾶς αἰσχύνεσθαι, εἰ σὲ μὲν ὀρῶμεν ἔξω καρ-
 τεροῦντα, αὐτοὶ δ' ἐν οἰκίαις εἴημεν καὶ σοῦ δοκοίημεν
 πλειονεκτεῖν; ἐπεὶ δὲ Χρυσάντας ταῦτα ἔλεξε, συνηγό- 57
 ρευσαν αὐτῷ κατὰ ταῦτα πολλοί. ἐκ τούτου δὲ εἰσέρ-
 χεται εἰς τὰ βασίλεια, καὶ τὰ ἐκ Σάρδεων χρήματα
 ἔνταυθ' οἱ ἄγοντες ἀπέδωσαν. ἐπεὶ δ' εἰσῆλθεν ὁ Κῦρος,
 πρῶτον μὲν Ἑστία ἐθύσεν, ἔπειτα Διὶ βασιλεῖ καὶ εἰ
 τινὶ ἄλλῳ θεῷ οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο.

Ποιήσας δὲ ταῦτα τᾶλλα ἤδη ἤρχετο διοικεῖν. 58
 ἐννοῶν δὲ τὸ αὐτοῦ πρᾶγμα ὅτι ἐπιχειροίη μὲν ἄρχειν
 πολλῶν ἀνθρώπων, παρασκευάζοιτο δὲ οἰκεῖν ἐν πό-
 λει τῇ μεγίστῃ τῶν φανερῶν, αὕτη δ' οὕτως ἔχει αὐτῷ

ὥς πολεμιωτάτῃ ἂν γένοιτο ἀνδρὶ πόλις, ταῦτα δὴ λο-
 γιζόμενος φυλακῆς περὶ τὸ σῶμα ἡγήσατο δεῖσθαι.
 59 γνούς δ' ὅτι οὐδαμοῦ ἄνθρωποι εὐχειρωτότεροί εἰσιν
 ἢ ἐν σίτοις καὶ ποτοῖς καὶ λουτροῖς καὶ κοίτῃ καὶ ὕπνῳ,
 ἐσκόπει τίνας ἂν ἐν τούτοις περὶ ἑαυτὸν πιστοτάτους
 ἔχοι. ἐνόμισε δὲ μὴ ἂν γενέσθαι ποτὲ πιστὸν ἄνθρω-
 πον ὅστις ἄλλον μᾶλλον φιλήσοι τοῦ τῆς φυλακῆς
 60 δεομένου. τοὺς μὲν οὖν ἔχοντας παῖδας ἢ γυναῖκας
 συναρμωτοῦσας ἢ παιδικὰ ἔγνω φύσει ἂν ἠραγνάσθαι
 ταῦτα μάλιστα φιλεῖν· τοὺς δ' εὐνούχους ὁρῶν πάντων
 τούτων στερομένους ἡγήσατο τούτους ἂν περὶ πλείστου
 ποιεῖσθαι οὔτινες δύναιντο πλουτίζειν μάλιστα αὐτοὺς
 καὶ βοηθεῖν, εἰ τι ἀδικοῖντο, καὶ τιμὰς περιάπτειν
 αὐτοῖς· τούτοις δ' εὐεργετοῦντα ὑπερβάλλειν αὐτὸν
 61 οὐδέν' ἂν ἡγεῖτο δύνασθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἄδοξοι
 ὄντες οἱ εὐνούχοι παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις καὶ διὰ
 τοῦτο δεσπότου ἐπικούρου προσδέονται· οὐδεὶς γὰρ
 ἀνὴρ ὅστις οὐκ ἂν ἀξιώσειεν εὐνούχου πλεον ἔχειν ἐν
 παντί, εἰ μὴ τι ἄλλο κρεῖττον ἀπείργοι· δεσπότη δὲ
 πιστὸν ὄντα οὐδὲν κωλύει πρωτεύειν καὶ τὸν εὐνούχον.
 62 ὃ δ' ἂν μάλιστα τις οἰηθείη, ἀνάγκιδας τοὺς εὐνούχους
 γίγνεσθαι, οὐδὲ τοῦτο ἐφαίνετο αὐτῷ. ἐτεκμαίρετο δὲ
 καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ζῶων ὅτι οἳ τε ὑβρίζουσι ἵπποι ἐκ-
 τεμνόμενοι τοῦ μὲν δάκνειν καὶ ὑβρίζειν ἀποπαύονται,
 πολεμικοὶ δὲ οὐδὲν ἥττον γίνονται, οἳ τε ταῦροι
 ἐκτεμνόμενοι τοῦ μὲν μέγα φρονεῖν καὶ ἀπειθεῖν ὑφίεν-
 ται, τοῦ δ' ἰσχύειν καὶ ἐργάζεσθαι οὐ στερίσκονται,
 καὶ οἱ κύνες δὲ ὡσαύτως τοῦ μὲν ἀπολείπειν τοὺς
 δεσπότας ἀποπαύονται ἐκτεμνόμενοι, φυλάττειν δὲ καὶ
 63 εἰς θήραν οὐδὲν κακίους γίνονται. καὶ οἳ γε ἄνθρω-

οι ὁσανύτως ἡρεμέστεροι γίνονται στερισκόμενοι ταύ-
 ης τῆς ἐπιθυμίας, οὐ μέντοι ἀμελέστεροί γε τῶν προς-
 αιτιομένων, οὐδ' ἥτιόν τι ἱππικοί, οὐδὲ ἥτιόν τι
 κωντιστικοί, οὐδὲ ἥτιον φιλότιμοι. κατάδηλοι δ' 64
 ἤγνοντο καὶ ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἐν ταῖς θήραις ὅτι
 ἠσφον τὸ φιλόνικον ἐν ταῖς ψυχαῖς. τοῦ δὲ πιστοὶ
 εἶναι ἐν τῇ φθορᾷ τῶν δεσποτῶν μάλιστα βάσανον
 ἔλιδουσαν· οὐδέτις γὰρ πιστότερα ἔργα ἀπεδείκνυντο ἐν
 αἷς δεσποτικαῖς συμφοραῖς τῶν εὐνούχων. εἰ δέ τι ἄρα 65
 ἦς τοῦ σώματος ἰσχύος μειοῦσθαι δοκοῦσιν, ὁ σίδηρος
 νισοὶ τοὺς ἀσθενεῖς τοῖς ἰσχυροῖς ἐν τῷ πολέμῳ. ταῦτα
 ἢ γινώσκων ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν θυρωρῶν πάντας τοὺς
 ἐφ' αὐτοῦ σῶμα θεραπευτήρας ἐποιήσατο εὐνούχους.

Ἠγησάμενος δὲ οὐχ ἱκανὴν εἶναι τὴν φυλακὴν 66
 αὐτὴν πρὸς τὸ πλῆθος τῶν δυσμενῶς ἐχόντων, ἐσκό-
 ει τίνας τῶν ἄλλων ἂν πιστοτάτους περὶ τὸ βασιλεῖον
 ὕλακας λάβοι. εἰδὼς οὖν Πέρσας τοὺς οἰκοὶ κακοβίω- 67
 ῖτους μὲν ὄντας διὰ πενίαν, ἐπιπονώτατα δὲ ζῶντας
 ἰὰ τὴν τῆς χώρας τραχύτητα καὶ διὰ τὸ αὐτουργοῦς
 εἶναι, τούτους ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἀγαπᾶν τὴν παρ'
 κυτῷ δίαίταν. λαμβάνει οὖν τούτων μυρίους δορυ- 68
 ῥοους, οἳ κύκλῳ μὲν νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐφύλαττον
 ἐφ' αὐτὰ βασιλεία, ὅποτε ἐπὶ χώρας εἴη· ὅποτε δὲ ἐξί-
 οῖ, ἐνθεν καὶ ἐνθεν τεταγμένοι ἐπορεύοντο. νομίσας 69
 ἔτι καὶ Βαβυλωνος ὅλης φύλακας δεῖν εἶναι ἱκανούς,
 ἔτι ἐπιδημῶν αὐτὸς τυγχάνοι εἶτε καὶ ἀποδημῶν, κατέ-
 τησε καὶ ἐν Βαβυλῶνι φρουροὺς ἱκανούς· μισθὸν δὲ
 αἰ τούτοις Βαβυλωνίους ἔταξε παρέχειν, βουλόμενος
 ὑποῖς ὥς ἀμηχανωτάτους εἶναι, ὅπως ὅτι ταπεινότατοι
 αἰ εὐκαθεκτότατοι εἴεν.

70 Ἀὐτὴ μὲν δὴ ἡ περὶ αὐτόν τε φυλακὴ καὶ ἡ ἐν Βαβυλῶνι τότε κατασταθεῖσα καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσα διαμένει. σκοπῶν δ' ὅπως ἂν καὶ ἡ πᾶσα ἀρχὴ κατέχοιτο καὶ ἄλλη ἔτι προσγίγνοιτο, ἡγήσατο τοὺς μισθοφόρους τούτους οὐ τοσοῦτον βελτίονας τῶν ὑπηκόων εἶναι ὅσον ἐλάττωνας· τοὺς δὲ ἀγαθοὺς ἀνδρας ἐργνωσκει συνεκτέον εἶναι, οἵπερ σὺν τοῖς θεοῖς τὸ κρατεῖν παρέσχον, καὶ ἐπιμελητέον ὅπως μὴ ἀνήσουσι τὴν
71 τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν. ὅπως δὲ μὴ ἐπιτάττειν αὐτοῖς δοκοίη, ἀλλὰ γνόντες καὶ αὐτοὶ ταῦτα ἄριστα εἶναι οὕτως ἐμμένειν τε καὶ ἐπιμέλονται τῆς ἀρετῆς, συνέλεξε τοὺς τε ὁμοτίμους καὶ πάντας ὁπόσοι ἐπικαίριοι ἦσαν καὶ ἀξιοχρεώτατοι αὐτῷ ἐδόκουν κοινωνοὶ εἶναι
72 καὶ πόνων καὶ ἀγαθῶν. ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἔλεξε τοιαύδε.

Ἄνδρες φίλοι καὶ σύμμαχοι, τοῖς μὲν θεοῖς μεγίστη χάρις ὅτι ἔδοσαν ἡμῖν τυχεῖν ὧν ἐνομιζομεν ἄξιοι εἶναι. νῦν μὲν γὰρ δὴ ἔχομεν καὶ γῆν πολλήν καὶ ἀγαθὴν καὶ οὔτινες ταύτην ἐργαζόμενοι θρέψουσιν ἡμᾶς· ἔχομεν δὲ καὶ οἰκίαν καὶ ἐν ταύταις κατασκευάς.
73 καὶ μηδεὶς γε ὑμῶν ἔχων ταῦτα νομισάτω ἀλλότρια ἔχειν· νόμος γὰρ ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις αἰδιδός ἐστιν, ὅταν πολεμούντων πόλεις ἁλῶ, τῶν ἐλόντων εἶναι καὶ τὰ σώματα τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τὰ χρήματα. οὔκουν ἀδικία γε ἔχετε ὅ,τι ἂν ἐχητε, ἀλλὰ φιλανθρωπία οὐκ
74 ἀφαιρήσεσθε, ἣν τι ἔατε ἔχειν αὐτούς. τὸ μέντοι ἐκ τοῦδε οὕτως ἐγὼ γιννώσκω ὅτι εἰ μὲν τρεφόμεθα ἐπὶ ῥαδιουργίαν καὶ τὴν τῶν κακῶν ἀνθρώπων ἡδονάθειαν, οἱ νομιζοῦσι τὸ μὲν πονεῖν ἀθλιότητα, τὸ δὲ ἀπόνως βιοτεύειν ἡδονάθειαν, ταχὺ ἡμᾶς φημι ὀλίγου ἀξίους ἡμῖν αὐτοῖς ἔσεσθαι καὶ ταχὺ πάντων τῶν ἀγαθῶν

στερήσεσθαι. οὐ γάρ τοι τὸ ἀγαθὸν ἀνδρας γενέσθαι 75
 τοῦτο ἀρκεῖ ὥστε καὶ διατελεῖν, ἣν μὴ τις αὐτοῦ διὰ
 τίλους ἐπιμέλῃται· ἀλλὰ ὥσπερ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι
 ἀμεληθεῖσαι μείονος ἔξαι γίνονται καὶ τὰ σώματά γε
 πὰ εὖ ἔχοντα, ὁπότεν τις αὐτὰ ἀνῆ ἐπὶ ῥαδιουργίαν,
 πονήρως πάλιν ἔχει, οὕτω καὶ ἡ σωφροσύνη καὶ ἡ
 ἐγκράτεια καὶ ἡ ἀλκή, ὁπότεν τις αὐτῶν ἀνῆ τὴν
 ἄσκησιν, ἐκ τούτου εἰς τὴν πονηρίαν πάλιν τρέπεται.
 οὐκ οὖν δεῖ ἀμελεῖν οὐδ' ἐπὶ τὸ αὐτίκα ἡδὺ προΐέναι 76
 αὐτοῦς. μέγα μὲν γὰρ οἶμαι ἔργον καὶ τὸ ἀρχὴν κατα-
 προᾶξαι, πολὺ δ' ἔτι μείζον τὸ λαβόντα διασώσασθαι.
 τὸ μὲν γὰρ λαβεῖν πολλάκις τῷ τόλμῳ μόνον παρασχο-
 μένῳ ἐγένετο, τὸ δὲ λαβόντα κατέχειν οὐκέτι τοῦτο
 ἄνευ σωφροσύνης οὐδ' ἄνευ ἐγκρατείας οὐδ' ἄνευ
 πολλῆς ἐπιμελείας γίνεται. ἃ χρὴ γιννώσκοντας νῦν 77
 πολὺ μᾶλλον ἀσκεῖν τὴν ἀρετὴν ἢ πρὶν τάδε τὰραθὰ
 κτήσασθαι, εὖ εἰδότας ὅτι ὅταν πλείστα τις ἔχη, τότε
 πλείστοι καὶ φθονοῦσι καὶ ἐπιβουλεύουσι καὶ πολέμιοι
 γίνονται, ἄλλως τε καὶ παρ' ἀκόντων τά τε κτήματα
 καὶ τὴν θεραπείαν ὥσπερ ἡμεῖς ἔχη. τοὺς μὲν οὖν
 θεοὺς οἶεσθαι χρὴ σὺν ἡμῖν ἔσεσθαι· οὐ γὰρ ἐπιβου-
 λεύσαντες ἀδίκως ἔχομεν, ἀλλ' ἐπιβουλευθέντες ἐτι-
 μορησάμεθα. τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο κράτιστον ἡμῖν 78
 αὐτοῖς παρασκευαστέον· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ βελτίονας
 ὄντας τῶν ἀρχομένων ἄρχειν ἀξιούν. θάλπους μὲν
 οὖν καὶ ψύχους καὶ σίτων καὶ ποτῶν καὶ πόνων
 καὶ ἕκνου ἀνάγκη καὶ τοῖς δούλοις μεταδιδόναι· μετα-
 δίδοντας γε μέντοι πειραῖσθαι δεῖ ἐν τούτοις πρῶ-
 τον βελτίονας αὐτῶν φαίνεσθαι. πολεμικῆς δ' ἐπι- 79
 στήμης καὶ μελέτης παντάπασι οὐ μεταδοτέον τούτοις,

οὐστίνας ἐργάτας ἡμετέρους καὶ δασμοφόρους βουλό-
μεθα καταστήσασθαι, ἀλλ' αὐτοὺς δεῖ τούτοις τοῖς
ἀσκήμασι πλεονεκτεῖν, γινώσκοντας ὅτι ἐλευθερίας
ταῦτα ὄργανα καὶ εὐδαιμονίας οἱ θεοὶ τοῖς ἀνθρώποις
ἀπέδειξαν· καὶ ὥσπερ γε ἐκείνους τὰ ὅπλα ἀφηρημέθα,
οὕτως ἡμᾶς αὐτοὺς δεῖ μή ποτ' ἐρήμους ὅπλων γίνεσθαι,
εὖ εἰδότες ὅτι τοῖς ἀεὶ ἐγγυτάτω τῶν ὅπλων οὐδὲ
τούτοις καὶ οἰκειότατά ἐστιν ἂν βούλονται. εἰ δέ τις
80 τοιαῦτα ἐννοεῖται, τί δῆτα ἡμῖν ὄφελος καταπρᾶξι ἢ
ἐπιθυμοῦμεν, εἰ ἔτι δεήσει καρτερεῖν καὶ πεινῶντας
καὶ διψῶντας καὶ πονοῦντας καὶ ἐπιμελομένους, ἐκείνο
δεῖ καταμαθεῖν ὅτι τοσοῦτ' ἀγαθὰ μᾶλλον εὐφραίνει
ὄσῳ ἂν μᾶλλον προπονήσας τις ἐπ' αὐτὰ ἴῃ· οἱ γὰρ
πόνοι ὄψον τοῖς ἀγαθοῖς· ἄνευ δὲ τοῦ δεόμενον τυγ-
χάνειν τινὸς οὐδὲν οὕτω πολυτελῶς παρασκευασθεῖη
81 ἂν ὥσθ' ἡδὺ εἶναι. εἰ δὲ ὧν μὲν μάλιστα ἔνθροποι
ἐπιθυμοῦσιν ὁ δαίμων ἡμῖν ταῦτα συμπαρεσκευάκεν,
ὥς δ' ἂν ἡδίστα ταῦτα φαίνοιτο αὐτός τις αὐτῷ [ταῦτα]
παρασκευάσει, ὁ τοιοῦτος ἀνὴρ τοσοῦτ' πλεονεκτήσει
τῶν ἐνδεεστέρων βίου ὥς πεινήσας τῶν ἡδίστων σίτων
τεύξεται καὶ διψήσας τῶν ἡδίστων ποτῶν ἀπολαύσε-
ται καὶ δεηθεὶς ἀναπαύσεως ὥς ἡδιστον ἀναπαύσεται.
82 ὧν ἕνεκά φημι χρῆναι νῦν ἐπιταδῆναι ἡμᾶς εἰς ἀν-
δραγαδίαν, ὅπως τῶν τε ἀγαθῶν ἢ ἄριστον καὶ ἡδι-
στον ἀπολαύσωμεν καὶ ὅπως τοῦ πάντων χαλεπωτά-
του ἅπειροι γενώμεθα. οὐ γὰρ τὸ μὴ λαβεῖν ἀγαθὰ
οὕτω χαλεπὸν ὥσπερ τὸ λαβόντα στερηθῆναι λυπηρόν.
83 ἐννοήσατε δὲ ἀκείνο τίνα πρόφασιν ἔχοντες ἂν προ-
σιόίμεθα κακίονες ἢ πρόσθεν γενέσθαι. πότερον ὅτι
ἄρχομεν; ἀλλ' οὐ δήπου τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχομένων

ιονηρότερον προσήκει εἶναι. ἀλλ' ὅτι εὐδαιμονέστεροι
 ἰοκοῦμεν νῦν ἢ πρότερον εἶναι; ἔπειτα τῇ εὐδαιμονίᾳ
 ῥήσει τις τὴν κακίαν ἐπιπρέπειν; ἀλλ' ὅτι ἐπεὶ κεκτη-
 μεθα δούλους, τούτους κολάσομεν, ἣν πονηροὶ ᾧσι;
 καὶ τί προσήκει αὐτὸν ὄντα πονηρὸν πονηρίας ἕνεκα 84
 ἢ βλακειας ἄλλους κολάζειν; ἐννοεῖτε δὲ καὶ τοῦτο
 ἵτι τρέφειν μὲν παρεσκευάσμεθα πολλοὺς καὶ τῶν
 ἡμετέρων οἰκῶν φύλακας καὶ τῶν σωματῶν αἰσχυρὸν
 ἢ πῶς οὐκ ἂν εἴη, εἰ δι' ἄλλους μὲν δορυφόρους τῆς
 ἰατηρίας οἰησόμεθα χρῆναι τυγχάνειν, αὐτοὶ δὲ ἡμῖν
 αὐτοῖς οὐ δορυφορήσομεν; καὶ μὴν εὖ γε δεῖ εἰδέναι
 ἵτι οὐκ ἔστιν ἄλλη φυλακὴ τοιαύτη οἷα αὐτόν τινα
 κἀλὸν κἀγαθὸν ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ δεῖ συμπαρομαρ-
 εῖν· τῷ δ' ἀρετῆς ἐρήμῳ οὐδὲ ἄλλο καλῶς ἔχειν οὐδὲν
 ἰσοσῆκει. τί οὖν φημι χρῆναι ποιεῖν καὶ ποῦ τὴν 85
 ἰρετὴν ἀσκεῖν καὶ ποῦ τὴν μελέτην ποιεῖσθαι; οὐδὲν
 καινόν, ᾧ ἄνδρες, ἐρῶ· ἀλλ' ὥσπερ ἐν Πέρσαις ἐπὶ
 τοῖς ἀρχαίοις οἱ ὁμότιμοι διάγουσιν, οὕτω καὶ ἡμᾶς
 ρημὶ χρῆναι ἐνθάδε ὄντας τοὺς ὁμοτίμους πάνθ' ὅσα περ
 ἀκεῖ ἐπιτηδεύειν, καὶ ὑμᾶς τε ἐμὲ ὁρῶντας κατανοεῖν
 ταρόντας εἰ ἐπιμελόμενος ὧν δεῖ διάξω, ἐγὼ τε ὑμᾶς
 κατανοῶν θεάσομαι, καὶ οὕς ἂν ὁρῶ τὰ καλὰ καὶ
 ἀγαθὰ ἐπιτηδεύοντας, τούτους τιμῆσω. καὶ τοὺς παῖ- 86
 δας δέ, οἳ ἂν ἡμῶν γίνωνται, ἐνθάδε παιδεύωμεν·
 αὐτοὶ τε γὰρ βελτίονες ἐσόμεθα, βουλόμενοι τοῖς παισὶν
 ὅς βέλτιστα παραδείγματα ἡμᾶς αὐτοὺς παρέχειν, οἳ
 εἰ παῖδες οὐδ' ἂν εἰ βούλοιντο ῥαδίως πονηροὶ γέ-
 νοιντο, αἰσχυρὸν μὲν μηδὲν μῆτε ὁρῶντες μῆτε ἀκού-
 ντες, ἐν δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἐπιτηδεύμασι διημερεύοντες.

Η.

- I. Κῦρος μὲν οὖν οὕτως εἶπεν· ἀνέστη δ' ἐπ' αὐτῷ Χρυσάντας καὶ εἶπεν ὧδε. Ἀλλὰ πολλάκις μὲν δὴ, ὦ ἄνδρες, καὶ ἄλλοτε κατενόησα ὅτι ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ· οἳ τε γὰρ πατέρες προνοοῦσι τῶν παίδων ὅπως μήποτε αὐτοὺς τὰ γὰθα ἐπιλείψει, Κῦρός τέ μοι δοκεῖ νῦν συμβουλεύειν ἡμῶν ἀφ' ὧν μάλιστα ἂν εὐδαιμονοῦντες διατελοῖμεν· ὁ δέ μοι δοκεῖ ἐνδεέστερον ἢ ὡς ἐχρῆν δηλῶσαι, τοῦτο ἐγὼ ² πειράσομαι τοὺς μὴ εἰδότας διδάξαι. ἐννοήσατε γὰρ δὴ τίς ἂν πόλις πολεμία ὑπὸ μὴ πειθομένων ἀλοίῃ· τίς δ' ἂν φίλια ὑπὸ μὴ πειθομένων διαφυλαχθείῃ· ποῖον δ' ἂν ἀπειθούντων στράτευμα νίκης τύχοι· πῶς δ' ἂν μᾶλλον ἐν μάχαις ἡττῶντο ἄνθρωποι ἢ ἐπειδὰν ἄρξωνται ἰδίᾳ ἕκαστος περὶ τῆς αὐτοῦ σωτηρίας βουλευέσθαι· τί δ' ἂν ἄλλο ἀγαθὸν τελεσθείῃ ὑπὸ μὴ πειθομένων τοῖς κρείττοσι· ποῖαι δὲ πόλεις νομίμως ἂν οἰκήσειαν ἢ ποῖοι οἴκοι σωθείησαν· πῶς δ' ἂν νῆες ³ ὅποι δεῖ ἀφίκοιντο· ἡμεῖς δὲ ἂ νῦν ἀγαθὰ ἔχομεν διὰ τί ἄλλο μᾶλλον κατεπράξαμεν ἢ διὰ τὸ πείθεσθαι τῷ ἄρχοντι; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ταχὺ μὲν ὅποι ἔδει παρεγινόμεθα, ἀθρόοι δὲ τῷ ἄρχοντι ἐπόμενοι ἀνυπόστατοι ἡμεν, τῶν δ' ἐπιταχθέντων οὐδὲν ἡμιτελὲς κατελείπομεν. εἰ τοίνυν μέγιστον ἀγαθὸν

τὸ παιδαρχεῖν φαίνεται εἰς τὸ καταπραττεῖν τάγαθά, οὕτως εὖ ἴσται ὅτι τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ εἰς τὸ διασώζειν ἃ δεῖ μέγιστον ἀγαθὸν ἔστι. καὶ πρόσθεν μὲν δὴ ⁴ πολλοὶ ἡμῶν ἤρχον μὲν οὐδενός, ἤρχοντο δέ· νῦν δὲ κατεσκευάσθη οὕτω πάντες οἱ παρόντες ὥστε ἄρχετε οἱ μὲν πλειόνων, οἱ δὲ μειόνων. ὥσπερ τοίνυν αὐτοὶ ἀξιώσετε ἄρχειν τῶν ὑφ' ὑμῖν, οὕτω καὶ αὐτοὶ πειθώμεθα οἷς ἂν ἡμᾶς καθήκη. τοσοῦτον δὲ διαφέρειν δεῖ τῶν δούλων ὅσον οἱ μὲν δοῦλοι ἄκοντες τοῖς δεσπόταις ὑπηρετοῦσιν, ἡμᾶς δ', εἴπερ ἀξιούμεν ἐλεύθεροι εἶναι, ἐκόντας δεῖ ποιεῖν ὃ πλείστου ἄξιον φαίνεται εἶναι. εὐρήσετε δ', ἔφη, καὶ ἔνθα ἄνευ μοναρχίας πόλις οἰκεῖται, τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν ἐθέλουσαν πεῖθεσθαι ταύτην ἥκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην ἀκούειν. παρῶμέν τε οὖν, ὥσπερ Κῦρος κελεύει, ἐπὶ ⁵ τόδε τὸ ἀρχεῖον, ἀσκῶμέν τε δι' ὧν μάλιστα δυνησόμεθα κατέχειν ἃ δεῖ, παρέχωμέν τε ἡμᾶς αὐτοὺς χρῆσθαι Κύρῳ ὅ,τι ἂν δέη. καὶ τοῦτο γὰρ εὖ εἰδέναι χρὴ ὅτι οὐ μὴ δυνήσεται Κῦρος εὐρεῖν ὅ,τι αὐτῷ μὲν ἐκ' ἀγαθῶν χρήσεται, ἡμῖν δὲ οὐ, ἐπείπερ τά γε αὐτὰ ἡμῖν συμφέρει καὶ οἱ αὐτοὶ εἰσιν ἡμῖν πολέμιοι.

Ἐπεὶ δὲ ταῦτα εἶπε Χρυσάντας, οὕτω δὴ καὶ ἄλ- ⁶ λοὶ ἀνίσταντο πολλοὶ καὶ Περσῶν καὶ τῶν συμμάχων συνεροῦντες· καὶ ἔδοξε τοὺς ἐντίμους ἀεὶ παρεῖναι ἐπὶ θύρας καὶ παρέχειν αὐτοὺς χρῆσθαι ὅ,τι ἂν βούληται, ἕως ἀφείη Κῦρος. ὥς δὲ τότε ἔδοξεν, οὕτω καὶ νῦν ἔτι ποιοῦσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ βασιλεῖ ὄντες, θεραπεύουσι τὰς τῶν ἀρχόντων θύρας. ὥς δ' ⁷ ἐν τῷ λόγῳ δεδήλωται Κῦρος καταστησάμενος εἰς τὸ διαφυλάττειν αὐτῷ τε καὶ Πέρσαις τὴν ἀρχήν, ταῦτα

- καὶ οἱ μετ' ἐκείνων βασιλεῖς νόμιμα ἔτι καὶ νῦν δια-
 8 τελοῦσι ποιοῦντες. οὕτω δ' ἔχει καὶ ταῦτα ὥσπερ καὶ
 τᾶλλα· ὅταν μὲν ὁ ἐπιστάτης βελτίων γένηται, καθ-
 ρώτερον τὰ νόμιμα πράττεται· ὅταν δὲ χείρων, φαν-
 λότερον. ἐφοίτων μὲν οὖν ἐπὶ τὰς θύρας Κύρου οἱ
 ἔντιμοι σὺν τοῖς ἵπποις καὶ ταῖς αἰχμαῖς, συνδόξαν
 πᾶσι τοῖς ἀρίστοις τῶν συγκαταστρεφάμενων τὴν ἀρχήν.
 9 Κύρος δ' ἐπὶ μὲν τᾶλλα καθίστη ἄλλους ἐπιμελη-
 τὰς, καὶ ἦσαν αὐτῷ καὶ προσόδων ἀποδεκτῆρες καὶ
 δαπανημάτων δοτῆρες καὶ ἔργων ἐπιστάται καὶ πη-
 μάτων φύλακες καὶ τῶν εἰς τὴν δίαιταν ἐπιτηδεῖων
 ἐπιμεληταί· καὶ ἵππων δὲ καὶ κυνῶν ἐπιμελητὰς καθ-
 ἰσθι οὗς ἐνόμιζε καὶ ταῦτα τὰ βοσκήματα βέλτιστ' ἂν
 10 παρῆχειν αὐτῷ χρῆσθαι. οὗς δὲ συμφύλακας τῆς εὐ-
 δαιμονίας οἱ ᾤετο χρῆναι ἔχειν, τούτους ὅπως ὥς
 βέλτιστοι ἔσονται οὐκέτι τούτου τὴν ἐπιμέλειαν ἄλ-
 λοις προσέταττεν, ἀλλ' αὐτοῦ ἐνόμιζε τοῦτο ἔργον
 εἶναι. ἦδει γὰρ ὅτι, εἴ τι μάχης ποτὲ δεήσοι, ἐκ τού-
 των αὐτῷ καὶ παραστάτας καὶ ἐπιστάτας ληπτέον εἶη,
 σὺν οἷσπερ οἱ μέγιστοι κίνδυνοι· καὶ ταξιαρχοὺς δὲ
 καὶ πεζῶν καὶ ἱππέων ἐγίγνωσκεν ἐκ τούτων κατα-
 11 στατέον εἶναι. εἰ δὲ δέοι καὶ στρατηγῶν που ἄνεν
 αὐτοῦ, ἦδει ὅτι ἐκ τούτων πεμπτέον εἶη· καὶ πόλεων
 δὲ καὶ ὄλων ἐθνῶν φύλαξι καὶ σατρέπαις ἦδει ὅτι
 τούτων τισὶν εἶη χρηστέον καὶ πρέσβεις γε τούτων
 τινὰς πεμπτέον, ὅπερ ἐν τοῖς μεγίστοις ἡγεῖτο εἶναι
 12 εἰς τὸ ἄνεν πολέμου τυγχάνειν ὧν δέοιτο. μὴ ὄντων
 μὲν οὖν οἶων δεῖ δι' ὧν αἱ μέγιστα καὶ πλεῖστα
 πράξεις ἐμελλόν εἶναι, κακῶς ἡγεῖτο τὰ αὐτοῦ ἔξιν.
 εἰ δ' οὗτοι εἶεν οἷους δέοι, πάντα ἐνόμιζε καλῶς ἔσε-

σθαι. ἐνέθυ μὲν οὖν οὕτω γνοὺς εἰς ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν· ἐνόμιξε δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αὐτῷ ἄσκησιν εἶναι τῆς ἀρετῆς. οὐ γὰρ ᾤετο οἶόν τε εἶναι μὴ αὐτόν τινα ὄντα οἶον δεῖ ἄλλους παρορμαῖν ἐπὶ τὰ καλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. ὥς δὲ ταῦτα διανοήθη, ἡγήσατο 13 σχολῆς πρῶτον δεῖν, εἰ μέλλοι δυνήσεσθαι τῶν κρατίστων ἐπιμέλεσθαι. τὸ μὲν οὖν προσόδων ἀμελεῖν οὐχ οἶόν τε ἐνόμιξεν εἶναι, προνοῶν ὅτι πολλὰ καὶ τελεῖν ἀνάγκη ἔσοιτο εἰς μεγάλην ἀρχήν· τὸ δ' αὖ πολλῶν κτημάτων ὄντων ἀμφὶ ταῦτα αὐτόν ἀεὶ ἔχειν ἥδει ὅτι ἀσχολίαν παρέξοι τῆς τῶν ὄλων σωτηρίας ἐπιμέλεσθαι. οὕτω δὴ σκοπῶν, ὅπως ἂν τὰ τε οἰκονομικὰ καλῶς 14 ἔχοι καὶ ἡ σχολή γένοιτο, κατενόησέ πως τὴν στρατιωτικὴν σύνταξιν. ὥς γὰρ τὰ πολλὰ δεκάδαρχοι μὲν δεκαδῶν ἐπιμέλονται, λοχαγοὶ δὲ δεκαδάρχων, χιλιάρχοι δὲ λοχαγῶν, μυρίαρχοι δὲ χιλιάρχων, καὶ οὕτως οὐδείς ἀτημέλητος γίγνεται, οὐδ' ἦν πάνυ πολλὰ μυριάδες ἀνθρώπων ᾧσι, καὶ ἔταν ὁ στρατηγὸς βούληται χρήσασθαι τι τῇ στρατιᾷ, ἀρκεῖ ἦν τοῖς μυριάρχοις παραγγεῖλη· ὥσπερ οὖν ταῦτ' ἔχει, οὕτω καὶ ὁ 15 Κύρος συνεκεφαλαιώσατο τὰς οἰκονομικὰς πράξεις· ὥστε καὶ τῷ Κύρῳ ἐγένετο ὀλίγοις διαλεγομένῳ μηδὲν τῶν οἰκείων ἀτημελήτως ἔχειν· καὶ ἐκ τούτου ἤδη σχολὴν ἤγε πλείω ἢ ἄλλος μίας οἰκίας καὶ μίας νεῶς ἐπιμελόμενος. οὕτω δὴ καταστησάμενος τὸ αὐτοῦ ἐδίδαξε καὶ τοὺς περὶ αὐτόν ταύτῃ τῇ καταστάσει χρῆσθαι.

Τὴν μὲν δὴ σχολὴν οὕτω κατεσκευάσατο αὐτῷ 16 τε καὶ τοῖς περὶ αὐτόν, ἤρχετο δ' ἐπιστατεῖν τοῦ εἶναι οἷους δεῖ τοὺς κοινῶνας. πρῶτον μὲν ὅποσοι ὄντες ἱκανοὶ ἄλλων ἐργαζομένων τρέφεσθαι μὴ παρεῖν ἐπὶ

- τὰς θύρας, τούτους ἐπεζήτει, νομίζων τοὺς μὲν παρ-
 όντας οὐκ ἂν ἐθέλειν οὔτε κακὸν οὔτε αἰσχρὸν οὐδὲν
 πράττειν καὶ διὰ τὸ παρ' ἄρχοντι εἶναι καὶ διὰ τὸ
 εἰδέναι ὅτι ὀρῶντ' ἂν ὅ,τι πράττοιεν ὑπὸ τῶν βελ-
 τίστων· οἳ δὲ μὴ παρείεν, τούτους ἡγείτο ἢ ἀκρατεῖς
 17 τινὲς ἢ ἀδικίᾳ ἢ ἀμελείᾳ ἀπειναι. τοῦτο οὖν πρῶτον
 διηγησόμεθα ὥς προσηνάγκαζε τοὺς τοιοῦτους παρεῖναι.
 τῶν γὰρ παρ' ἑαυτῷ μάλιστα φίλων ἐκέλευσεν ἂν τινα
 λαβεῖν τὰ τοῦ μὴ φοιτῶντος, φάσκοντα λαμβάνειν τὰ
 ἑαυτοῦ. ἐπεὶ οὖν τοῦτο γένοιτο, ἦκον ἂν εὐθύς οἱ
 18 στερόμενοι ὥς ἡδικημένοι. ὁ δὲ Κῦρος πολὺν μὲν
 χρόνον οὐκ ἐσχόλαζε τοῖς τοιοῦτοις ὑπακούειν· ἐπεὶ
 δὲ ἀκούσειεν αὐτῶν, πολὺν χρόνον ἀνεβάλλετο τὴν
 διαδικασίαν. ταῦτα δὲ ποιῶν ἡγείτο προσεθίζειν αὐ-
 τοὺς θεραπεύειν, ἥττον δὲ ἐχθρῶς ἢ εἰ αὐτὸς κολάζων
 19 ἡνάγκαζε παρεῖναι. εἷς μὲν τρόπος διδασκαλίας ἦν
 αὐτῷ οὗτος τοῦ παρεῖναι· ἄλλος δὲ τὸ τὰ ῥᾶστα καὶ
 κερδαλεώτατα τοῖς παροῦσι προστάττειν· ἄλλος δὲ τὸ
 20 μηδὲν ποτε τοῖς ἀποῦσι νέμειν· ὁ δὲ δὴ μέγιστος
 τρόπος τῆς ἀνάγκης ἦν, εἰ τούτων μηδὲν τις ὑπακούοι,
 ἀφελόμενος ἂν τοῦτον ἃ ἔχοι ἄλλω ἐδίδου ὃν ᾤετο [θύνα-
 σθαι] ἂν ἐν τῷ δέοντι παρεῖναι· καὶ οὕτως ἐγίγνετο
 αὐτῷ φίλος χρησίμος ἀντὶ ἀχρήστου. ἐπιζητεῖ δὲ καὶ
 ὁ νῦν βασιλεύς, ἦν τις ἀπῇ οἷς παρεῖναι καθήκει.
 21 Τοῖς μὲν δὴ μὴ παροῦσιν οὕτω προσεφέρετο.
 τοὺς δὲ παρέχοντας ἑαυτοὺς ἐνόμισε μάλιστ' ἂν ἐπὶ
 τὰ καλὰ κάγαθὰ ἐπαίρειν, ἐπεὶ περ ἄρχων ἦν αὐτῶν,
 εἰ αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπιδεικνύειν πειρωτό τοῖς ἀρχομένοις
 22 πάντων μάλιστα κεκοσμημένον τῇ ἀρετῇ. αἰσθάνεσθαι
 μὲν γὰρ ἐδόκει καὶ διὰ τοὺς γραφομένους νόμους βελ-

λους γιγνομένους ἀνθρώπους· τὸν δὲ ἀγαθὸν ἄρ-
 χοντα βλέποντα νόμον ἀνθρώποις ἐνόμισεν, ὅτι καὶ ν
 κάττειν ἱκανὸς ἐστὶ καὶ ὁρᾶν τὸν ἀτακτοῦντα καὶ κολά-
 ζειν. οὕτω δὴ γινώσκων πρῶτον μὲν τὰ περὶ τοὺς 23
 θεοὺς μᾶλλον ἐκπονοῦντα ἐπεδείκνυ ἑαυτὸν ἐν τούτῳ
 ᾧ χρόνῳ, ἐπεὶ εὐδαιμονέστερος ἦν. καὶ τότε πρῶ-
 τον κατεστάθησαν οἱ μάγοι ὑμνεῖν τε αἰεὶ ἅμα
 ἢ ἡμέρᾳ τοὺς θεοὺς καὶ θύειν ἂν' ἐκάστην ἡμέραν
 ἰς οἱ μάγοι θεοῖς εἶποιεν. οὕτω δὴ τὰ τότε κατα- 24
 ταθέντα ἔτι καὶ νῦν διαμένει παρὰ τῷ αἰεὶ ὄντι βα-
 ιλεῖ. ταῦτ' οὖν πρῶτον ἐμιμοῦντο αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι
 ἰέεροι, νομίζοντες καὶ αὐτοὶ εὐδαιμονέστεροι ἔσσεθαι,
 ν θεωραπέωσι τοὺς θεοὺς, ὥσπερ ὁ εὐδαιμονέστατος
 εἰς ὧν καὶ ἄρχων· καὶ Κύρῳ δ' ἂν ἡγοῦντο ταῦτα
 οἰοῦντες ἀρέσκειν. ὁ δὲ Κύρος τὴν τῶν μεθ' αὐτοῦ 25
 ὑσέβειαν καὶ ἑαυτῷ ἀγαθὸν ἐνόμιζε, λογιζόμενος ὥσπερ
 ἰ πλεῖν αἰρούμενοι μετὰ τῶν εὐσεβῶν μᾶλλον ἢ μετὰ
 ὧν ἡσεβηκέναι τι δοκούντων. πρὸς δὲ τούτοις ἐλο-
 ῖζετο ὥς εἰ πάντες οἱ κοινῶνες θεοσεβεῖς εἶεν, ἦτ-
 τον ἂν αὐτοὺς ἐθέλῃν περὶ τε ἀλλήλους ἀνόσιόν τι
 οἰεῖν καὶ περὶ ἑαυτὸν, εὐεργέτης νομίζων εἶναι τῶν
 οἰωνῶν. ἐμφανίζων δὲ καὶ τοῦτο ὅτι περὶ πολλοῦ 26
 ποιεῖτο μηδένα μῆτε φίλον ἀδικεῖν μῆτε σύμμαχον,
 ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἰσχυρῶς ὀρᾶν, μᾶλλον καὶ τοὺς ἄλ-
 λους φετ' ἂν τῶν μὲν αἰσχυρῶν κερδέων ἀπέχεσθαι,
 ἰὰ τοῦ δικαίου δ' ἐθέλῃν πορεύεσθαι. καὶ αἰδοῦς 27
 ἂν ἡγεῖτο μᾶλλον πάντας ἐμπιμπλάναι, εἰ αὐτὸς
 γανερὸς εἴη πάντας οὕτως αἰδούμενος ὥς μήτ' εἰπεῖν
 ν μῆτε ποιῆσαι μηδὲν αἰσχυρόν. ἐτεκμαίρετο δὲ τοῦτο 28
 οὕτως ἔξῃν ἐκ τοῦδε. μὴ γὰρ ὅτι ἄρχοντα, ἀλλὰ καὶ

- οὓς οὐ φοβοῦνται, μᾶλλον τοὺς αἰδουμένους αἰδοῦν-
 ται τῶν ἀναιδῶν οἱ ἀνθρώποι· καὶ γυναῖκας δὲ ἅς
 ἂν αἰδουμένας αἰσθάνωνται, ἀνταιδεῖσθαι μᾶλλον ἐθέ-
 29 λουσιν ὀρῶντες. τὸ δ' αὖ πεῖθεσθαι οὕτω μάλιστα
 ἂν ᾔετο ἕμμονον εἶναι τοῖς περὶ αὐτόν, εἰ τοὺς ἀπρο-
 φασίστως πειθομένους φανερὸς εἴη μᾶλλον τιμῶν τῶν
 τὰς μεγίστας ἀρετὰς καὶ ἐπιπονωτάτας δοκούντων
 παρέχεσθαι. γινώσκων δ' οὕτω καὶ ποιῶν διετέλει.
 30 καὶ σωφροσύνην δ' αὐτοῦ ἐπιδεικνὺς μᾶλλον ἐποίει
 καὶ ταύτην πάντας ἀσκεῖν. ὅταν γὰρ ὀρῶσιν, ᾧ μί-
 λιστα ἔξεστιν ὑβρῖζειν, τοῦτον σωφρονοῦντα, οὕτω
 μᾶλλον οἷ γε ἀσθενέστεροι ἐθέλουσιν οὐδὲν ὑβριστι-
 31 κὸν ποιοῦντες φανεροὶ εἶναι. [διήρει δὲ αἰδῶ καὶ σω-
 φροσύνην τῇδε, ὥς τοὺς μὲν αἰδουμένους τὰ ἐν τῷ
 φανερῷ αἰσχυρὰ φεύγοντας, τοὺς δὲ σώφρονας καὶ τὰ
 32 ἐν τῷ ἀφανεῖ.] καὶ ἐγκράτειαν δὲ οὕτω μάλιστα ἂν
 ᾔετο ἀσκεῖσθαι, εἰ αὐτοὺς ἐπιδεικνύοι ἑαυτὸν μὴ ὑπὸ
 τῶν παραυτίκα ἡδονῶν ἐλκόμενον ἀπὸ τῶν ἀγαθῶν,
 ἀλλὰ προπονεῖν ἐθέλοντα πρῶτον σὺν τῷ καλῷ τῶν
 33 εὐφροσυνῶν. τοιγαροῦν τοιοῦτος ὢν ἐποίησεν ἐπὶ ταῖς
 θύραις πολλὴν μὲν τῶν χειρόνων εὐταξίαν, ὑπεικόν-
 των τοῖς ἀμείνοσι, πολλὴν δ' αἰδῶ καὶ εὐκοσμίαν πρὸς
 ἀλλήλους. ἐπέγνωσ δ' ἂν ἐκεῖ οὐδένα οὔτε ὀργιζόμε-
 νον κραυγῇ οὔτε χαίροντα ὑβριστικῷ γέλωτι, ἀλλὰ
 ἰδὼν ἂν αὐτοὺς ἡγήσω τῷ ὄντι εἰς κάλλος ἔξιν.
 34 Τοιαῦτα μὲν δὴ ποιοῦντες καὶ ὀρῶντες ἐπὶ θύ-
 ραις διῆγον. τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ
 θήραν ἐξῆγεν οὐσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾔετο χρῆναι, ταύ-
 την ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν
 35 εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. καὶ γὰρ ἐπόχους

παντοδαποῖς χωρίοις αὕτη μάλιστα ἀποδείκνυσι διὰ
 θηρίοις φεύγουσιν ἐφέπεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν ἵππων
 ἐργοὺς αὕτη μάλιστα ἀπεργάζεται διὰ τὴν τοῦ λαμ-
 νειν φιλοτιμίαν καὶ ἐπιθυμίαν· καὶ τὴν ἐγκράτειαν 36
 καὶ πόνους καὶ ψύχην καὶ θάλαπην καὶ λιμὸν καὶ
 πρὸς θύνασθαι φέρειν ἐνταῦθα μάλιστα προσεΐδιξε
 ὃς κοινῶνας. καὶ νῦν δ' ἔτι βασιλεὺς καὶ οἱ ἄλλοι
 περὶ βασιλέα ταῦτα ποιοῦντες διατελοῦσιν. ὅτι μὲν 37
 ν οὐκ ᾤετο προσήκειν οὐδενὶ ἀρχῆς ὅστις μὴ βελ-
 ῆν εἴη τῶν ἀρχομένων καὶ τοῖς προειρημένοις πᾶσι
 ἴον, καὶ ὅτι οὕτως ἀσκήσας τοὺς περὶ αὐτὸν πολὺ
 λιστα αὐτὸς ἐξεπόνει καὶ τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὰς
 λεμικὰς τέχνας καὶ [τὰς] μελέτας. καὶ γὰρ ἐπὶ θῆ- 38
 ν τοὺς μὲν ἄλλους ἐξηγεν, ὁπότε μὴ μένειν ἀνάγκη
 εἶη· αὐτὸς δὲ καὶ ὁπότε ἀνάγκη εἴη, οἴκοι ἐθήρα
 ἐν τοῖς παραδείσοις θηρία τρεφόμενα· καὶ οὗτ'
 ὅς ποτε πρὶν ἰδρῶσαι δείκνον ἤρεϊτο οὔτε ἵπποις
 ὑμνάστοις σῖτον ἐνέβαλλε· συμπαρεκάλει δὲ καὶ εἰς
 ἑτην τὴν θήραν τοὺς περὶ αὐτὸν σκηπτούχους. τοι- 39
 ροῦν πολὺ μὲν αὐτὸς διέφερεν ἐν πᾶσι τοῖς καλοῖς
 οῖς, πολὺ δὲ οἱ περὶ ἐκείνον, διὰ τὴν αἰὲ μελέτην.
 ράδειγμα μὲν δὴ τοιοῦτον ἑαυτὸν παρείχετο. πρὸς
 τούτῳ καὶ τῶν ἄλλων οὔστινας μάλιστα ὁρῶν τὰ
 ἰὰ διώκοντας, τούτους καὶ δώροις καὶ ἀρχαῖς καὶ
 ραῖς καὶ πάσαις τιμαῖς ἐγέτραιρεν· ὥστε πολλὴν πᾶσι
 λωτιμίαν ἐνέβαλλεν ὅπως ἕκαστος ὅτι ἄριστος φανή-
 ιτο Κύρῳ.

Καταμαθεῖν δὲ τοῦ Κυρίου δοκοῦμεν ὥς οὐ τούτῳ 40
 νφ ἐνόμιζε χρῆναι τοὺς ἄρχοντας τῶν ἀρχομένων
 κφέρειν τῷ βελτίονας αὐτῶν εἶναι, ἀλλὰ καὶ κατα-

- ροητεύειν ᾤετο χρῆναι αὐτούς. στολήν τε γοῦν εἴλετο τὴν Μηδικὴν αὐτός τε φορεῖν καὶ τοὺς κοινῶνας ταύτην ἔπεισεν ἐνδύεσθαι· αὕτη γὰρ αὐτῷ συγκρούπτειν ἐδόκει εἰ τίς τι ἐν τῷ σώματι ἐνδεὲς ἔχοι, καὶ καλλίστους καὶ μεγίστους ἐπιδεικνύναι τοὺς φοροῦντας.
- ⁴¹ καὶ γὰρ τὰ ὑποδήματα τοιαῦτα ἔχουσιν ἐν οἷς μάλιστα λαθεῖν ἔστι καὶ ὑποτιθεμένους τι, ὥστε δοκεῖν μείζους εἶναι ἢ εἰσὶ. καὶ ὑποχρίεσθαι δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς προσέετο, ὥς εὐοφθαλμότεροι φαίνοντο ἢ εἰσὶ, καὶ ἐντρίβεσθαι, ὥς εὐχροώτεροι ὀφῶντο ἢ πεφύκασιν.
- ⁴² ἐμελέτησε δὲ καὶ ὥς μὴ πτύοντες μηδὲ ἀπομυτιτόμενοι φανεροὶ εἶεν, μηδὲ μεταστρεφόμενοι ἐπὶ θεῶν μηδενός, ὥς οὐδὲν θαυμάζοντες. πάντα δὲ ταῦτα ᾤετο φέρειν τι εἰς τὸ δυσκαταφρονητοτέρους φαίνεσθαι τοῖς ἀρχομένοις.
- ⁴³ Οὗς μὲν δὴ ἄρχειν ᾤετο χρῆναι, δι' ἑαυτοῦ οὕτω κατεσκεύασε καὶ μελέτῃ καὶ τῷ σεμνῶς προεστάναι αὐτῶν· οὗς δ' αὖ κατεσκεύαζεν εἰς τὸ δουλεύειν, τούτους οὕτε μελετᾶν τῶν ἑλευθερίων πόνων οὐδένα παρῳρμα οὐδ' ὄπλα κεκτῆσθαι ἐπέτρεπεν· ἐπεμέλετο δὲ ὅπως μήτε ἄσιτοι μήτε ἄποτοί ποτε ἔσονται ἑλευ-
- ⁴⁴ θερίων ἔνεκα μελετημάτων. καὶ γὰρ ὁπότε ἐλαύνουεν τὰ θηρία τοῖς ἰκπεῦσιν εἰς τὰ πεδία, φέρεσθαι σίτον εἰς θήραν τούτοις ἐπέτρεπε, τῶν δὲ ἑλευθερίων οὐδενί· καὶ ὁπότε πορεία εἴη, ἤγεν αὐτοὺς πρὸς τὰ ὕδατα ὥσπερ τὰ ὑποζύγια. καὶ ὁπότε δὲ ὥρα εἴη ἀρίστου, ἀνέμενεν αὐτοὺς ἔστε ἐμφάγοιέν τι, ὥς μὴ βουλιμιῶεν· ὥστε καὶ οὗτοι αὐτὸν ὥσπερ οἱ ἄριστοι πατέρα ἐκάλουν, ὅτι ἐπεμέλετο αὐτῶν [ὅπως ἀναμφιλόγως ἀεὶ ἀνδράποδα διατελοῖεν].

Τῇ μὲν δὴ ὅλῃ Περσῶν ἀρχῇ οὕτω τὴν ἀσφάλειαν 45
 τεσκεύαζεν. ἑαυτῷ δὲ ὅτι μὲν οὐχ ὑπὸ τῶν κατα-
 ραφέντων κίνδυνος εἴη παθεῖν τι ἰσχυρῶς ἐθάρρει·
 ἢ γὰρ ἀνάλλικδας ἡγεῖτο εἶναι αὐτοὺς καὶ ἀσυντά-
 νως ὄντας ἐώρα, καὶ πρὸς τοῦτοις οὐδ' ἐπλησίαζε
 ὅτων οὐδείς αὐτῷ οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας. οὗς 46
 κρατίστους τε ἡγεῖτο καὶ ἀπλισμένους καὶ ἀθρόους
 τας ἐώρα — καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν ἥδει ἱσπέων ἡγε-
 νας ὄντας, τοὺς δὲ πεζῶν· πολλοὺς δὲ αὐτῶν καὶ
 ουνήματα ἔχοντας ἡσθάνετο ὥς ἱκανοὺς ὄντας ἄρχειν·
 ἢ τοῖς φύλαξι δὲ αὐτοῦ οὗτοι μάλιστα ἐπλησίαζον,
 ἢ αὐτῷ δὲ τῷ Κύρῳ τούτων πολλοὶ πολλὰκις συν-
 ἵγνυσαν· ἀνάγκη γὰρ ἦν, ὅτι καὶ χρῆσθαι ἐμελλεν
 τοῖς — ὑπὸ τούτων οὖν καὶ κίνδυνος ἦν αὐτὸν μά-
 τια παθεῖν τι κατὰ πολλοὺς τρόπους. σκοπῶν οὖν 47
 ὡς ἂν αὐτῷ καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀκίνδυνα γένοιτο,
 μὲν περιελέσθαι αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ ἀπολέμους
 κῆσαι ἀπεδοκίμασε, καὶ ἄδικον ἡγοούμενος καὶ κατὰ-
 σιν τῆς ἀρχῆς ταύτην νομίζων· τὸ δ' αὖ μὴ προσ-
 ῖθαι αὐτοὺς καὶ τὸ ἀπιστοῦντα φανερὸν εἶναι ἀρχὴν
 ἦσατο πολέμου· ἐν δὲ ἀντὶ πάντων τούτων ἔγνω
 ἢ κράτιστον εἶναι πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀσφάλειαν καὶ 48
 λλίστον, εἰ δύναιτο ποιῆσαι τοὺς κρατίστους ἑαυτῷ
 λλον φίλους ἢ ἀλλήλοις. ὥς οὖν ἐπὶ τὸ φιλεῖσθαι
 καὶ ἡμῖν ἐλθεῖν, τοῦτο πειρασόμεθα διηγῆσθαι.

Πρῶτον μὲν γὰρ διὰ παντὸς αἶν τοῦ χρόνου φι- II
 νθρωπίαν τῆς ψυχῆς ὥς ἐδύνατο μάλιστα ἐνεφάνιζεν,
 ούμενος, ὥσπερ οὐ ῥάδιόν ἐστι φιλεῖν τοὺς μισεῖν
 κοῦντας οὐδ' εὐνοεῖν τοῖς κακόνουσι, οὕτω καὶ τοὺς
 ὡσθέντας ὥς φιλοῦσι καὶ εὐνοοῦσιν, οὐκ ἂν δύναι-

- 2 σθαι μισεῖσθαι ὑπὸ τῶν φιλεῖσθαι ἡγουμένων. ἕως μὲν οὖν χρήμασιν ἀδυνατώτερος ἦν εὐεργετεῖν, τῷ τε προνοεῖν τῶν συνόντων καὶ τῷ προπονεῖν καὶ τῷ συνηδόμενος μὲν ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς φανερός εἶναι, συναχθόμενος δ' ἐπὶ τοῖς κακοῖς, τούτοις ἐπειρᾶτο τὴν φίλῃν θηρεύειν· ἐπειδὴ δὲ ἐγένετο αὐτῷ ὥστε χρήμασιν εὐεργετεῖν, δοκεῖ ἡμῖν γινῶναι πρῶτον μὲν ὥς εὐεργέτημα ἀνθρώποις πρὸς ἀλλήλους οὐδέν ἐστιν ἀπὸ τῆς αὐτῆς δαπάνης ἐπιχαριτώτερον ἢ σίτων καὶ
- 3 ποτῶν μετάδοσις. τοῦτο δ' οὕτω νομίσας πρῶτον μὲν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν συνέταξεν ὅπως οἷς αὐτὸς σιτοῖτο σίτοις, τούτοις ὅμοια ἀεὶ παρατίθεται αὐτῷ ἱκανὰ παμπόλλοις ἀνθρώποις· ὅσα δὲ παρατεθείη, ταῦτα πάντα, πλὴν οἷς αὐτὸς καὶ οἱ σύνδειπνοι χρῆσαιντο, διεδίδου οἷς δὴ βούλοιο τῶν φίλων μνήμην ἐνδείκνυσθαι ἢ φιλοφροσύνην. διέπεμπε δὲ καὶ τούτοις οὓς ἀγασθείη ἢ ἐν φυλακαῖς ἢ ἐν θεραπειαῖς ἢ ἐν αἰσισινοῦν πράξεσιν, ἐνσημαινόμενος, ὅτι οὐκ ἂν λαν-
- 4 θάνοιεν χαρίζεσθαι βουλόμενοι. ἐτίμα δὲ καὶ τῶν οἰκετῶν ἀπὸ τῆς τραπέζης ὁπότε τινὰ ἐπαινέσεις· καὶ τὸν πάντα δὲ σῖτον τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν ἐπετίθεται, οἰόμενος ὥσπερ καὶ τοῖς κυσὶν ἐμποιεῖν τινα καὶ τοῦτο εὖνοιαν. εἰ δὲ καὶ θεραπεύεσθαι τινα βούλοιο τῶν φίλων ὑπὸ πολλῶν, καὶ τούτοις ἐπεμπεν ἀπὸ τραπέζης· καὶ νῦν γὰρ ἔτι οἷς ἂν ὀρθῶσι πεμπόμενα ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέζης, τούτους πάντες μᾶλλον θεραπεύουσι, νομίζοντες αὐτοὺς ἐντίμους εἶναι καὶ ἱκανοὺς διαπράττειν, ἣν τι δέωνται. ἔτι δὲ καὶ οὐ τούτων μόνον ἔνεκα τῶν εἰρημένων εὐφραίνει τὰ πεμπόμενα παρὰ βασιλέως, ἀλλὰ τῷ ὄντι καὶ ἡδονῇ

πολὺν διαφέρει τὰ ἀπὸ τῆς βασιλέως τραπέξης. καὶ 5
τοῦτο μέντοι οὕτως ἔχειν οὐδέν τι θαυμαστόν· ὥσπερ
γὰρ καὶ αἱ ἄλλαι τέχναι διαφερόντως ἐν ταῖς μεγάλαις
πόλεσιν ἐξειργασμέναι εἰσί, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
καὶ τὰ παρὰ βασιλεῖ σῖτα πολὺν διαφερόντως ἐκτε-
πύνεται. ἐν μὲν γὰρ ταῖς μικραῖς πόλεσιν οἱ αὐτοὶ
ποιοῦσι κλίνην, θύραν, ἄροτρον, τράπεζαν, πολλάκις
δ' ὁ αὐτὸς οὗτος καὶ οἰκοδομεῖ, καὶ ἀγαπᾷ ἦν καὶ
οὕτως λιανοὺς αὐτὸν τρέφειν ἐργοδότας λαμβάνη·
ἀδύνατον οὖν πολλὰ τεχνώμενον ἄνθρωπον πάντα κα-
λῶς ποιεῖν. ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις πόλεσι διὰ τὸ πολ-
λοὺς ἐκάστου δεῖσθαι ἀρκεῖ καὶ μία ἐκάστῳ τέχνη
εἰς τὸ τρέφεσθαι· πολλάκις δὲ οὐδ' ὅλη μία· ἀλλ'
ὑποδήματα ποιεῖ ὁ μὲν ἀνδρεῖα, ὁ δὲ γυναικεῖα· ἐστὶ
δὲ ἐνθα καὶ ὑποδήματα ὁ μὲν νευρορροφῶν μόνον
τρέφεται, ὁ δὲ σχίζων, ὁ δὲ χιτῶνας μόνον συντέμ-
νων, ὁ δὲ γε τούτων οὐδὲν ποιῶν ἀλλὰ συντιθεῖς
ταῦτα. ἀνάγκη οὖν τὸν ἐν βραχυτάτῳ διατρέβοντα
ἐργῶ τοῦτον καὶ ἄριστα δὴ ἡναγκάσθαι τοῦτο ποιεῖν.
τὸ αὐτὸ δὲ τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ ἀμφὶ τὴν δίαίταν. 6
ὅ μὲν γὰρ ὁ αὐτὸς κλίνην στρώννυσι, τράπεζαν κοσμεῖ,
μάττει, ὅψα ἄλλοτε ἄλλοῖα ποιεῖ, ἀνάγκη οἶμαι τούτῳ,
ὥς ἂν ἕκαστον προχωρῇ, οὕτως ἔχειν· ὅπου δὲ λι-
νὸν ἔργον ἐνὶ ἔψειν κρέα, ἄλλῳ ὀπτᾶν, ἄλλῳ δὲ ἰχθύν
ἔψειν, ἄλλῳ ὀπτᾶν, ἄλλῳ ἄρτους ποιεῖν, καὶ μηδὲ
τούτους παντοδαπούς, ἀλλ' ἀρκεῖ ἐν ἑν εἶδος εὐδο-
κιμοῦν παρέχῃ, ἀνάγκη οἶμαι καὶ ταῦτα οὕτω ποιού-
μενα πολὺν διαφερόντως ἐξεργάζεσθαι ἕκαστον.

Τῇ μὲν δὴ τῶν σίτων θεραπείᾳ τοιαῦτα ποιῶν 7
πολὺν ὑπερβάλλετο πάντας· ὥς δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις

πᾶσι θεραπεύων πολὺ ἐκράτει, τοῦτο νῦν διηγέσομαι· πολὺ γὰρ διενεγκῶν ἀνθρώπων τῷ πλείστας προσόδους λαμβάνειν πολὺ ἔτι πλέον διήνεγκε τῷ πλείστα ἀνθρώπων δωρεῖσθαι. κατῆρξε μὲν οὖν τούτου Κῦρος, διαμένει δ' ἔτι καὶ νῦν τοῖς βασιλεῦσιν ἡ 8 πολυδωρία. τίνι μὲν γὰρ φίλοι πλουσιώτεροι ὄντες φανεροί ἢ Περσῶν βασιλεῖ; τίς δὲ κοσμῶν κάλλιον φαίνεται στολαῖς τοὺς περὶ αὐτὸν ἢ βασιλεὺς; τίνος δὲ δῶρα γιγνώσκεται ὥσπερ ἓν τῶν βασιλέως, ψέλια καὶ στρεπτοὶ καὶ ἵπποι χρυσοχάλινοι; οὐ γὰρ δὴ 9 ἔξεστιν ἐκεῖ ταῦτα ἔχειν ὃ ἂν μὴ βασιλεὺς ὦν. τίς δ' ἄλλος λέγεται δῶρων μεγέθει ποιεῖν αἰρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἀντ' ἀδελφῶν καὶ ἀντὶ πατέρων καὶ ἀντὶ καίδων; τίς δ' ἄλλος ἐδυνάσθη ἐχθροὺς ἀπέχοντας πολλῶν μηνῶν ὁδὸν τιμωρεῖσθαι ὡς Περσῶν βασιλεὺς; τίς δ' ἄλλος καταστρεψάμενος ἀρχὴν ὑπὸ τῶν ἀρχομένων πατήρ καλούμενος ἀπέθανεν ἢ Κῦρος; τοῦτο δὲ τοῦνομα δῆλον ὅτι εὐεργετοῦντός ἐστι μᾶλλον ἢ 10 ἀφαιρουμένου. κατεμάθομεν δὲ ὡς καὶ τοὺς βασιλέως καλουμένους ὀφθαλμοὺς καὶ τὰ βασιλέως ὄντα οὐκ ἄλλως ἐκτήσατο ἢ τῷ δωρεῖσθαι τε καὶ τιμᾶν· τοὺς γὰρ ἀπαγγέλλαντας ὅσα καιρὸς αὐτῷ εἰη πεπύσθαι μεγάλως εὐεργετῶν πολλοὺς ἐποίησεν ἀνθρώπους καὶ ὠτακουστεῖν καὶ διοπτρεύειν τί ἂν ἀγγέλλαντες ὥφε- 11 λήσειαν βασιλέα. ἐκ τούτου δὴ καὶ πολλοὶ ἐνομιίσθησαν βασιλέως ὀφθαλμοὶ καὶ πολλὰ ὄντα. εἰ δέ τις οἶεται ἓνα αἰρετὸν εἶναι ὀφθαλμὸν βασιλεῖ, οὐκ ὀρθῶς οἶεται· ὀλίγα γὰρ εἰς γ' ἂν ἴδοι καὶ εἰς ἀκούσειε· καὶ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ ἀμελεῖν ἂν παρηγγελμένον εἴη, εἰ ἐνὶ τούτῳ προστεταγμένον εἴη· πρὸς δὲ καὶ ὄντινα

νώσκοιεν ὀφθαλμὸν ὄντα, τοῦτον ἂν εἶδεεν ὅτι
λάττεσθαι δεῖ. ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει, ἀλλὰ τοῦ φά-
ντος ἀκούσαι τι ἢ ἰδεῖν ἄξιον ἐπιμελείας παντὸς
τιλεὺς ἀκούει. οὕτω δὴ πολλὰ μὲν βασιλέως ὦτα,¹²
ἱλοὶ δ' ὀφθαλμοὶ νομίζονται· καὶ φοβοῦνται παν-
τοῦ λέγειν τὰ μὴ σύμφορα βασιλεῖ, ὥσπερ αὐτοῦ
νύοντος, καὶ ποιεῖν ἅ μὴ σύμφορα, ὥσπερ αὐτοῦ
ρόντος. οὐκ οὖν ὅπως μνησθῆναι ἂν τις ἐτόλμησε
ἴς τινα περὶ Κύρου φλαῦρόν τι, ἀλλ' ὥς ἐν ὀφ-
θαλμοῖς παῖσι καὶ ὥς βασιλέως τοῖς ἀεὶ παροῦσιν οὖ-
ς ἕκαστος διέκειτο. τὸ δὲ οὕτω διακείσθαι τοὺς
θρόνους πρὸς αὐτὸν ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα ὅτι ἂν τις
μάσαιτο μᾶλλον ἢ ὅτι μεγάλα ἤθελεν ἀντὶ μικρῶν
ἰργετέιν.

Καὶ τὸ μὲν δὴ μεγέθει δῶρων ὑπερβάλλειν πλου-¹³
στάτον ὄντα οὐ θαυμαστόν· τὸ δὲ τῇ θεραπείᾳ καὶ
ἐπιμελείᾳ τῶν φίλων βασιλεύοντα περιγίγνεσθαι,
ὑπο ἄξιολογώτερον. ἐκεῖνος τοίνυν λέγεται κατὰ-
λος εἶναι μηδενὶ ἂν οὕτως αἰσχυνθεὶς ἡττώμενος
φίλων θεραπείᾳ· καὶ λόγος δὲ αὐτοῦ ἀπομνημο-¹⁴
νέται ὡς λέγοι παραπλήσια ἔργα εἶναι νομέως ἀγα-
θῇ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ· τὸν τε γὰρ νομέα χρῆναι
ἢ εὐδαίμονα τὰ κτήνη ποιοῦντα χρῆσθαι αὐτοῖς, ἢ
προβάτων εὐδαιμονία, τὸν τε βασιλέα ὡσαύτως
δαίμονας πόλεις καὶ ἀνθρώπους ποιοῦντα χρῆσθαι
τοῖς. οὐδὲν οὖν θαυμαστόν, εἴπερ ταύτην εἶχε τὴν
ψάμην, τὸ φιλονίκως ἔχειν πάντων ἀνθρώπων θε-
ραπεία περιγίγνεσθαι. καλὸν δ' ἐπίδειγμα καὶ τοῦτο¹⁵
γεται Κῦρος ἐπιδεῖξαι Κροίσῳ, ὅτε ἐνουθέτει αὐτὸν
; διὰ τὸ πολλὰ διδόναι πένης ἔσοιτο, ἐξὸν αὐτῷ

- θησαυροὺς χρυσοῦ πλείστους ἐνὶ γε ἀνδρὶ ἐν τῷ οἴκῳ καταθέσθαι· καὶ τὸν Κῦρον λέγεται ἐρέσθαι, Καὶ πόσα ἂν ἤδη οἶει μοι χρήματα εἶναι, εἰ συνέλεγον χρυσίον ὥσπερ σὺ κελεύεις ἐξ ὅτου ἐν τῇ ἀρχῇ εἰμι; καὶ τὸν Κροῖσον εἰπεῖν πολὺν τινα ἀριθμόν. καὶ τὸν Κῦρον πρὸς ταῦτα, Ἄγε δὴ, φάναι, ὦ Κροῖσε, σύμπεμψον ἄνδρα σὺν Ἑστιάσπᾳ τουτῷ ὅτῳ σὺ πιστεύεις μάλιστα. σὺ δέ, ὦ Ἑστιάσπα, ἔφη, περιελθὼν πρὸς τοὺς φίλους λέγε αὐτοῖς ὅτι δέομαι χρυσίου πρὸς πρᾶξιν τινα· καὶ γὰρ τῷ ὄντι προσδέομαι· καὶ κέλευε αὐτοὺς ὅποσα ἂν ἕκαστος δύναιτο πορίσαι μοι χρήματα γράψαντας καὶ κατασημνημένους δοῦναι τῇ ἐπιστολῇν τῷ Κροῖσου θεράποντι φέρειν. ταῦτα δὲ ὅσα ἔλεγε καὶ γράψας καὶ σημηνάμενος ἐδίδου τῷ Ἑστιάσπᾳ φέρειν πρὸς τοὺς φίλους· ἐνέγραψε δὲ πρὸς πάντας καὶ Ἑστιάσπαν ὡς φίλον αὐτοῦ δέχεσθαι. ἐπεὶ δὲ περιῆλθε καὶ ἠνεγκεν ὁ Κροῖσου θεράπων τὰς ἐπιστολάς, ὁ δὴ Ἑστιάσπας εἶπεν, ὦ Κῦρε βασιλεῦ, καὶ ἐμοὶ ἤδη χρὴ ὡς πλουσίῳ χρῆσθαι· πάμπολλα γὰρ ἔχων πάφειμι δῶρα διὰ τὰ σὰ γράμματα. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, Εἰς μὲν τοίνυν καὶ οὗτος ἤδη θησαυρὸς ἡμῖν, ὦ Κροῖσε· τοὺς δ' ἄλλους καταθεῶ καὶ λόγισαι πόσα ἐστὶν ἔτοιμα χρήματα, ἣν τι δέωμαι χρῆσθαι. λέγεται δὴ λογιζόμενος ὁ Κροῖσος πολλαπλάσια εὑρεῖν ἢ ἔφη Κύρῳ ἂν εἶναι ἐν τοῖς θησαυροῖς ἤδη, εἰ συνέλεγον.
- 19 ἐπεὶ δὲ τοῦτο φανερόν ἐγένετο, εἰπεῖν λέγεται ὁ Κῦρος, Ὁρᾶς, φάναι, ὦ Κροῖσε, ὡς εἰσι καὶ ἐμοὶ θησαυροί; ἀλλὰ σὺ μὲν κελεύεις με παρ' ἐμοὶ αὐτοὺς συλλέγοντα φθονεῖσθαι τε δι' αὐτοὺς καὶ μισεῖσθαι, καὶ φύλακας αὐτοῖς ἐφιστάντα μισθοφόρους τούτοις πιστεύ-

ἐγὼ δὲ τοὺς φίλους πλουσίους ποιῶν τούτους
 νομίζω θησαυροὺς καὶ φύλακας ἅμα ἐμοῦ τε καὶ
 ἡμετέρων ἀγαθῶν πιστοτέρους εἶναι ἢ εἰ φρου-
 ρα μισθοφόρους ἐπεστησάμην. καὶ ἄλλο δέ σοι 20
 ἐγὼ γάρ, ὦ Κροῖσε, ὃ μὲν οἱ θεοὶ δόντες εἰς
 ψυχὰς τοῖς ἀνθρώποις ἐποίησαν ὁμοίως πένητας
 τας, τούτου μὲν οὐδ' αὐτὸς δύνάμει περιγενέ-
 ι, ἀλλ' εἰμὶ ἄπληστος καὶ γὰρ ὥσπερ οἱ ἄλλοι χρη-
 σται· τῇδ' ἐγὼ μέντοι διαφέρειν μοι δοκῶ τῶν πλεί- 21
 ν ὅτι οἱ μὲν ἐπειδὴ τῶν ἀρκούντων περιττὰ
 ῶνται, τὰ μὲν αὐτῶν κατορύττουσι, τὰ δὲ κατα-
 ουσι, τὰ δὲ ἀριθμοῦντες καὶ μετροῦντες καὶ ἰσά-
 νει διαψύχοντες καὶ φυλάττοντες πράγματα ἔχουσι,
 ὅμως ἔνδον ἔχοντες τοσαῦτα οὔτε ἐσθίουσι πλείω
 ἔναι φέρειν, διαρραγεῖν γὰρ ἂν, οὔτ' ἀμφιέν-
 ται πλείω ἢ δύνανται φέρειν, ἀποπνιγεῖν γὰρ ἂν,
 ἢ τὰ περιττὰ χρήματα πράγματα ἔχουσιν· ἐγὼ δ'
 ἰστέον μὲν τοῖς θεοῖς καὶ ὀρέγομαι αἰεὶ πλείονων· 22
 ἰδὼν δὲ κτήσωμαι, ἂν ἰδῶ περιττὰ ὄντα τῶν ἐμῶν
 οὐκ ἔχοντων, τούτοις τάς τ' ἐνδείας τῶν φίλων ἐξα-
 μαι καὶ πλουτίζων καὶ εὐεργετῶν ἀνθρώπους εὖ-
 χην ἐξ αὐτῶν κτῶμαι καὶ φιλίαν, καὶ ἐκ τούτων
 ποῦμαι ἀσφάλειαν καὶ εὐκλειαν· ἃ οὔτε καταστή-
 αι οὔτε ὑπερπληροῦντα λυμάνεται, ἀλλὰ ἡ εὐκλεία
 ἢ πλείων ἢ, τοσοῦτον καὶ μείζων καὶ καλλίων
 κούφοτέρα φέρειν γίνεται, πολλάκις δὲ καὶ τοὺς
 οντας αὐτὴν κούφοτέρους παρέχεται. ὅπως δὲ καὶ 23
 το εἰδῆς, ἔφη, ὦ Κροῖσε, ἐγὼ οὐ τοὺς πλείεστα
 ντας καὶ φυλάττοντας πλείεστα εὐδαιμονεστάτους
 ἔσθαι· οἱ γὰρ τὰ τεύχεα φυλάττοντες οὕτως ἂν εὖ-

δαιμονέστατοι εἴησαν· πάντα γὰρ τὰ ἐν ταῖς πόλεσι φυλάττουσιν· ἀλλ' ὅς ἂν κτᾷσθαι τε πλείστα δύνηται σὺν τῷ δικαίῳ καὶ χρῆσθαι δὲ πλείστοις σὺν τῷ καλῷ, τοῦτον ἐγὼ εὐδαιμονέστατον νομίζω [καὶ τὰ χρήματα]. καὶ ταῦτα μὲν δὴ φανερός ἦν ὥσπερ ἔλεγε καὶ πρῶτων.

- 24 Πρὸς δὲ τούτοις κατανοήσας τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ὅτι ἦν μὲν ὑγιαίνοντες διατελῶσι, παρασκευάζονται ὅπως ἔξουσι τὰπιτήδεια καὶ κατατίθενται τὰ χρήσιμα εἰς τὴν τῶν ὑγιαίνόντων δίαιταν· ὅπως δὲ ἦν ἀσθενήσωσι τὰ σύμφορα παρέσται, τούτου οὐ πᾶν ἐπιμελομένους ἑώρα· ἔδοξεν οὖν καὶ ταῦτα ἐκπονήσαι αὐτῷ, καὶ τοὺς τε ἰατροὺς τοὺς ἀρίστους συνεκομίσατο πρὸς αὐτὸν τῷ τελεῖν ἐθέλειν καὶ ὁπόσα ἢ ὄργανα χρήσιμα ἔφη τις ἂν αὐτῶν γενέσθαι ἢ φάρμακα ἢ σῖτα ἢ ποτά, οὐδὲν τούτων ὅ,τι οὐχὶ
- 25 παρασκευάσας ἐθησαύριξε παρ' αὐτῷ. καὶ ὁπότε δὲ τις ἀσθενήσῃε τῶν θεραπευέσθαι ἐπικαιρίων, ἐπεσκόπει καὶ παρῆχε πάντα ὅτου ἔδει. καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ χάριν ᾗδει, ὁπότε τις ἰάσαιτό τινα τῶν παρ' ἐκείνου λαμβάνων.
- 26 Ταῦτα μὲν δὴ καὶ τοιαῦτα πολλὰ ἐμηχανᾶτο πρὸς τὸ πρωτεύειν παρ' οἷς ἐβούλετο ἑαυτὸν φιλεῖσθαι. ὧν δὲ προηγόρευέ τε ἀγῶνας καὶ ἄθλα προντίζει, φιλονικίας ἐμποιεῖν βουλόμενος περὶ τῶν καλῶν καγαθῶν ἔργων, ταῦτα τῷ μὲν Κύρῳ ἐπαινουν παρῆχεν ὅτι ἐπεμέλετο ὅπως ἀσκοῖτο ἢ ἀρετῇ· τοῖς μὲντοι ἀρίστοις οἱ ἀγῶνες οὗτοι πρὸς ἀλλήλους καὶ ἔριδας
- 27 καὶ φιλονικίας ἐνέβαλλον. πρὸς δὲ τούτοις ὥσπερ νόμον κατεστήσατο ὁ Κύρος, ὅσα διακρίσεως δέοιτο

τε δίκη εἴτε ἀγωνίσματι, τοὺς δεομένους διακρίσεως
 νυτρέπει τοῖς κριταῖς. δῆλον οὖν ὅτι ἐστοχάζοντο
 ἢ οἱ ἀνταγωνιζόμενοι τι ἀμφοτέρω τῶν κρατίστων
 ἢ τῶν μάλιστα φίλων κριτῶν· ὁ δὲ μὴ νικῶν τοῖς
 ἢ νικῶσιν ἐφθόνει, τοὺς δὲ μὴ ἑαυτὸν κρίνοντας
 κίσει· ὁ δ' αὖ νικῶν τῷ δικαίῳ προσεποιεῖτο νικᾶν,
 στε χάριν οὐδεὶς ἤγειτο ὀφείλειν. καὶ οἱ πρωτεύ- 28
 οὖν δὲ βουλόμενοι φιλικὰ παρὰ Κύρῳ, ὥσπερ ἄλλοι
 πόλεσι, καὶ οὗτοι ἐπιφθόνως πρὸς ἀλλήλους εἶχον,
 σθ' οἱ πλείονες ἐκποδὼν ἐβούλοντο ὁ ἕτερος τὸν
 εἶναι γενέσθαι μᾶλλον ἢ συνέπραξαν ἂν τι ἀλλήλοις
 καθόν. καὶ ταῦτα μὲν δεδήλωται ὡς ἐμνηχανᾶτο
 οὗς κρατίστους αὐτὸν μᾶλλον πάντας φιλεῖν ἢ ἄλ-
 λους.

Νῦν δὲ ἤδη διηγησόμεθα ὡς τὸ πρῶτον ἐξήλασε III.
 ὕρος ἐκ τῶν βασιλείων· καὶ γὰρ αὐτῆς τῆς ἐξελά-
 ως ἡ σεμνότης ἡμῖν δοκεῖ μία τῶν τεχνῶν εἶναι
 ἢ μεμνηχανημένων τὴν ἀρχὴν μὴ εὐκαταφρόνητον
 ναί. πρῶτον μὲν οὖν πρὸ τῆς ἐξελάσεως εἰσκαλέσας
 οὗς αὐτὸν τοὺς τὰς ἀρχὰς ἔχοντας Περσῶν τε καὶ
 ἢ ἄλλων συμμάχων διέδωκεν αὐτοῖς τὰς Μηδικὰς
 οὐλὰς· καὶ τότε πρῶτον Πέρσαι Μηδικὴν στολὴν
 ἔδυσαν· διαδιδούς τε ἅμα τάδε ἔλεγεν αὐτοῖς ὅτι
 ἄσαι βούλοιντο εἰς τὰ τεμένη τὰ τοῖς θεοῖς ἐξηρη-
 ῆνα καὶ θῦσαι μετ' ἐκείνων. Πάρεστε οὖν, ἔφη, 2
 ἢ τὰς θύρας κοσμηθέντες ταῖς στολαῖς ταύταις πρὶν
 οὖν ἀνατέλλειν, καὶ καθίστασθε ὡς ἂν ὑμῖν Φεραύ-
 ρος ὁ Πέρσης ἐξαγγείλῃ παρ' ἐμοῦ· καὶ ἐπειδάν, ἔφη,
 ὡ ἡγήσῃ, ἔπεσθε ἐν τῇ ῥηθείᾳ χώρᾳ. ἦν δ' ἄρα
 νι δοκῇ ὑμῶν ἄλλη κάλλιον εἶναι ἢ ὡς ἂν νῦν

ἐλαύνωμεν, ἐπειδὴν κάλιν ἔλθωμεν, διδασκίτω μὲν
 ὅπῃ γὰρ ἂν κάλλιστον καὶ ἄριστον ὑμῖν δοκῇ εἶναι,
 3 ταύτη ἕκαστα δεῖ καταστήσασθαι. ἐπεὶ δὲ τοῖς κρη-
 τίστοις διέδωκε τὰς καλλίστας στολάς, ἐξέφερε δὲ καὶ
 ἄλλας Μηδικὰς στολάς, καμπόλλας γὰρ παρεσπεντάσας,
 οὐδὲν φειδόμενος οὔτε πορφυρίδων οὔτε ὀφρνίνων
 οὔτε φοινικίδων οὔτε καρυκίνων ἱματίων· νείμας δὲ
 τούτων τὸ μέρος ἐκάστω τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν
 αὐτοὺς τούτοις κοσμεῖν τοὺς αὐτῶν φίλους, ὥσπερ,
 4 ἔφη, ἐγὼ ὑμᾶς κοσμῶ. καὶ τις τῶν παρόντων ἐπή-
 ρετο αὐτόν, Σὺ δέ, ὦ Κῦρε, ἔφη, πότε κοσμήσεις; ὁ
 δ' ἀπεκρίνατο, Οὐ γὰρ νῦν, ἔφη, δοκῶ ὑμῖν αὐτὸς
 κοσμεῖσθαι ὑμᾶς κοσμῶν; ἀμέλει, ἔφη, ἦν δύνωμαι
 ὑμᾶς τοὺς φίλους εὖ ποιεῖν, ὅποιαν ἂν ἔχων στολὴν
 τυγχάνω, ἐν ταύτῃ καλὸς φανοῦμαι. οὕτω δὲ οἱ μὲν
 5 ἀπελθόντες μεταπεμπόμενοι τοὺς φίλους ἐκόσμων
 ταῖς στολαῖς. ὁ δὲ Κῦρος νομίζων Φεραύλαν τὸν ἐκ
 τῶν δημοτῶν καὶ συνετὸν εἶναι καὶ φιλόκαλον καὶ
 εὐτακτον καὶ τοῦ χαρίζεσθαι αὐτῷ οὐκ ἀμελεῖ, ὅς
 ποτε καὶ περὶ τοῦ τιμᾶσθαι ἕκαστον κατὰ τὴν ἀξίαν
 συνείπε, τοῦτον δὲ καλέσας συνεβουλεύετο αὐτῷ πῶς
 6 ἂν τοῖς μὲν εὖνοις κάλλιστα ἰδεῖν ποιοῖτο τὴν ἐξέ-
 λασιν, τοῖς δὲ δυσμενεσί φοβερώτατα. ἐπεὶ δὲ σκο-
 πούντων αὐτοῖν ταῦτα συνέδοξεν, ἐκέλευσε τὸν Φε-
 ραύλαν ἐπιμεληθῆναι ὅπως ἂν οὕτω γένηται αὖριον
 ἢ ἐξέλασις ὥσπερ ἔδοξε καλῶς ἔχειν. Εἰρηκα δέ, ἔφη,
 ἐγὼ πάντα πεῖθεσθαι σοι περὶ τῆς ἐν τῇ ἐξέλάσει
 τάξεως· ὅπως δ' ἂν ἥδιον παραγγέλλοντός σου ἀκού-
 ωσι, φέρε λαβών, ἔφη, χιτῶνας μὲν τουτουσι τοῖς τῶν
 δορυφόρων ἡγεμόσι, κασᾶς δὲ τούσδε τοὺς ἐφιππίους

τοῖς τῶν ἱππέων ἡγεμόσι δὸς δὲ καὶ τῶν ἀρμάτων τοῖς ἡγεμόσιν ἄλλους τούσδε χιτῶνας. ὁ μὲν δὴ ἔφερε λαβών· οἱ δὲ ἡγεμόνες ἐπεὶ ἴδοιεν αὐτόν, ἔλεγον, ⁷ Μέγας δὴ σύγε, ὦ Φεραύλα, ὁπότε γε καὶ ἡμῖν προστάξεις ἂν δέη ποιεῖν. Οὐ μὰ Δί', ἔφη ὁ Φεραύλας, οὐ μόνον γε, ὥς ἔοικεν, ἀλλὰ καὶ συσκευοφορήσω· νῦν γοῦν φέρω τῷδε δύο κασᾶ, τὸν μὲν σοί, τὸν δὲ ἄλλῳ· σὺ μέντοι τούτων λαβὲ ὁπότερον βούλει. ἐκ τούτου ⁸ δὴ ὁ μὲν λαμβάνων τὸν κασᾶν τοῦ μὲν φθόνου ἐπέλελυστο, εὐθύς δὲ συνεβουλευέτο αὐτῷ ὁπότερον λαμβάνοι· ὁ δὲ συμβουλευσας ἂν ὁπότερος βελτίων εἴη καὶ εἰπών, Ἦν μου κατηγορήσης ὅτι αἵρεσίν σοι ἔδωκα, εἰς αὐθις ὅταν διακονῶ, ἐτέρῳ χρήσει μοι διακόνῳ, ὁ μὲν δὴ Φεραύλας οὕτω διαδοὺς ἣ ἐτάχθη εὐθύς ἐπεμέλετο τῶν εἰς τὴν ἐξέλασιν ὅπως ὥς κάλλιστα ἔκαστα ἔξοι.

Ἦνίκα δ' ἡ ὑστεραία ἦκε, καθαρὰ μὲν ἦν πάντα ⁹ πρὸ ἡμέρας, στοῖχοι δὲ εἰστήκασαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ὁδοῦ, ὥσπερ καὶ νῦν ἐτι ἴστανται ἣ ἂν βασιλεὺς μέλλῃ ἐλαύνειν· ὧν ἐντὸς οὐδενὶ ἔστιν εἰσεῖναι τῶν μὴ τετιμημένων· μαστιγοφόροι δὲ καθέστασαν οἱ ἔκαιοι, εἰ τις ἐνοχλοίῃ. ἔστασαν δὲ πρῶτον μὲν τῶν δορυφόρων εἰς τετρακισχιλίους ἔμπροσθεν τῶν πυλῶν εἰς τέτταρας, δισχιλίοι δ' ἐκατέρωθεν τῶν πυλῶν. καὶ οἱ ἱππεῖς δὲ πάντες παρῆσαν καταβεβηκότες ἀπὸ ¹⁰ τῶν ἱππων, καὶ διειρκότες τὰς χεῖρας διὰ τῶν κανθύων, ὥσπερ καὶ νῦν ἐτι διείρουσιν, ὅταν ὀρᾷ βασιλεὺς. ἔστασαν δὲ Πέρσαι μὲν ἐκ δεξιᾶς, οἱ δὲ ἄλλοι σύμμαχοι ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ὁδοῦ, καὶ τὰ ἄρματα ὡσαύτως τὰ ἡμίσεα ἐκατέρωθεν. ἐπεὶ δ' ἀνεπετάν- ¹¹

- νυντο αὖ τοῦ βασιλείου πύλαι, πρῶτον μὲν ἤγοντο τῷ
 Διὶ ταῦροι ἀγκάλαι εἰς τέτταρας καὶ οἷς τῶν ἄλλων
 θεῶν οἱ μάγοι ἐξηγοῦντο· πολὺ γὰρ οἴονται Πέρσαι
 χρῆναι τοῖς περὶ τοὺς θεοὺς μᾶλλον τεχνίταις χρῆ-
 12 σθαι ἢ περὶ τᾶλλα. μετὰ δὲ τοὺς βοῦς ἵπποι ἤγοντο
 θῦμα τῷ Ἡλίῳ· μετὰ δὲ τούτους ἐξήγετο ἄρμα λευ-
 κὸν χρυσόξυγον ἐστεμμένον Διὸς ἱερὸν· μετὰ δὲ τοῦ-
 το Ἡλίου ἄρμα λευκόν, καὶ τοῦτο ἐστεμμένον ὥσπερ
 τὸ πρόσθεν· μετὰ δὲ τοῦτο ἄλλο τρίτον ἄρμα ἐξή-
 γετο, φοινικίσι καταπεπταμένοι οἱ ἵπποι, καὶ πῦρ
 ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάρας μεγάλης ἄνδρες εἶποντο
 13 φέροντες. ἐπὶ δὲ τούτοις ἤδη αὐτὸς ἐκ τῶν πυλῶν
 προφαίνεται ὁ Κῦρος ἐφ' ἄρματος ὀρθὴν ἔχων τὴν
 τιάραν καὶ χιτῶνα πορφυροῦν μεσόλευκον, ἄλλῳ δ'
 οὐκ ἔξεστι μεσόλευκον ἔχειν, καὶ περὶ τοῖς σκέλεσιν
 ἀναξυρίδας ὑσγίνοβαφεῖς, καὶ κἀνδυν ὀλοπόρφυρον.
 εἶχε δὲ καὶ διάδημα περὶ τῇ τιάρᾳ· καὶ οἱ συγγενεῖς
 δὲ αὐτοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο σημεῖον εἶχον, καὶ νῦν τὸ
 14 αὐτὸ τοῦτο ἔχουσι. τὰς δὲ χεῖρας ἔξω τῶν χειρίδων
 εἶχε. παρωχεῖτο δὲ αὐτῷ ἡνίοχος μέγας μὲν, μείων
 δ' ἐκείνου εἶτε καὶ τῷ ὄντι εἶτε καὶ ὀπωσοῦν· μεί-
 ζων δ' ἐφάνη πολὺ Κῦρος. ἰδόντες δὲ πάντες προσ-
 εκύνησαν, εἶτε καὶ ἄρξαι τινὲς κεκελευσμένοι εἶτε καὶ
 ἐκπλαγέντες τῇ παρασκευῇ καὶ τῷ δόξαι μέγαν τε
 καὶ καλὸν φανῆναι τὸν Κῦρον. πρόσθεν δὲ Περσῶν
 15 οὐδεῖς Κῦρον προσεκύνει. ἐπεὶ δὲ προῆι τὸ τοῦ
 Κύρου ἄρμα, προηγούντο μὲν οἱ τετρακισχίλιοι δο-
 ρυφόροι, παρείποντο δὲ οἱ δισχιλίοι ἐκατέρωθεν τοῦ
 ἄρματος· ἐφείποντο δὲ οἱ περὶ αὐτὸν σκηπτουχοὶ ἐφ'
 ἵππων κεκοσμημένοι σὺν τοῖς παλτοῖς ἀμφὶ τοὺς τρια-

σίους. οἱ δ' αὖ τῷ Κύρῳ τρεφόμενοι ἵπποι παρ- 16
 οντο χρυσοχάλινοι, ραβδωτοῖς ἱματίοις καταπεπτα-
 νοι, ἀμφὶ τοὺς διακοσίους· ἐπὶ δὲ τούτοις δις-
 λιοι ξυστοφόροι· ἐπὶ δὲ τούτοις ἱππεῖς οἱ πρῶτοι
 νόμενοι μίριοι, εἰς ἑκατὸν πανταχῇ τεταγμένοι·
 εἶτο δ' αὐτῶν Χρυσάντας. ἐπὶ δὲ τούτοις μύριοι 17
 λοι Περσῶν ἱππεῖς τεταγμένοι ὡσαύτως, ἡγεῖτο δ'
 τῶν Ῥσιτάσπας· ἐπὶ δὲ τούτοις ἄλλοι μύριοι ὡσαύ-
 τς, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Δατάμας· ἐπὶ δὲ τούτοις <το- 18
 ῦτοι> ἄλλοι, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Γαδάτας· ἐπὶ δὲ τού-
 τς Μῆδοι ἱππεῖς, ἐπὶ δὲ τούτοις Ἀρμένιοι, μετὰ δὲ
 ὑτούς Ῥηκάνιοι, μετὰ δὲ τούτους Καδοῦσιοι, ἐπὶ
 τούτοις Σάκαι· μετὰ δὲ τοὺς ἱππέας ἄρματα ἐπὶ
 τάρων τεταγμένα, ἡγεῖτο δ' αὐτῶν Ἀρταβάτας
 ἱρσης.

Πορευομένου δὲ αὐτοῦ ἀμφοῖν πολλοὶ ἄνθρωποι παρ- 19
 οντο ἔξω τῶν σημείων, δεόμενοι Κύρου ἄλλος ἄλ-
 λος πρᾶξεως. πέμψας οὖν πρὸς αὐτοὺς τῶν σκη-
 ούχων τινάς, οἳ παρεῖποντο αὐτῷ τρεῖς ἑκατέρωθεν
 ὃ ἄρματος αὐτοῦ τούτου ἔνεκα τοῦ διαγγέλλειν,
 ἔλευσεν εἰπεῖν αὐτοῖς, εἰ τίς τι αὐτοῦ δέοιτο, δι-
 σκεῖν τῶν ἱππάρχων τινὰ ὅ,τι τις βούλοιοτο, ἐκεί-
 νος δ' ἔφη πρὸς αὐτὸν εἶναι. οἱ μὲν δὴ ἀπίοντες
 θύς κατὰ τοὺς ἱππέας ἐπορεύοντο καὶ ἐβουλεύοντο
 ἢ ἕκαστος προσίοι. ὁ δὲ Κῦρος οὓς ἐβούλετο μά- 20
 τα θεραπεύεσθαι τῶν φίλων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων,
 ὑτούς πέμπων τινὰ πρὸς αὐτὸν ἐκάλει καθ' ἕνα
 χστον καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς οὕτως· Ἦν τις ὑμᾶς διδάσκει
 τούτων τῶν παρεπομένων, ὃς μὲν ἂν μηδὲν δοκῇ
 εἶναι λέγειν, μὴ προσέχετε αὐτῷ τὸν νοῦν· ὃς δ' ἂν

- δικαίων δεῖσθαι δοκῇ, εἰσαγγέλλετε πρὸς ἐμέ, ἵνα
 21 κοινῇ βουλευόμενοι διαπραττωμεν αὐτοῖς. οἱ μὲν δὲ
 ἄλλοι, ἐπεὶ καλέσειεν, ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντες ὑψι-
 κουνον, συναυξούντες τὴν ἀρχὴν τῷ Κύρῳ καὶ ἐνδι-
 κνύμενοι ὅτι σφόδρα πεῖθονται· Δαϊφέρνης δὲ τις
 ἦν σολοικότερος ἄνθρωπος τῷ τρόπῳ, ὃς ᾤετο, εἰ μὴ
 22 ταχὺ ὑπακούοι, ἐλευθερώτερος ἂν φαίνεσθαι. αἰσθό-
 μενος οὖν ὁ Κύρος τοῦτο, πρὶν προσελθεῖν αὐτὸν
 καὶ διαλεχθῆναι αὐτῷ ὑποπέμψας τινὰ τῶν σκηπτού-
 χων εἰπεῖν ἐκέλευσε πρὸς αὐτὸν ὅτι οὐδὲν ἔτι δέοιτο·
 23 καὶ τὸ λοιπὸν οὐκ ἐκάλει. Ὡς δ' ὁ ὕστερον κληθεὶς
 αὐτοῦ πρότερος αὐτῷ προσήλασεν, ὁ Κύρος καὶ ἵπ-
 πον αὐτῷ ἔδωκε τῶν παρεπομένων καὶ ἐκέλευσε τῶν
 σκηπτούχων τινὰ συναπαγαγεῖν αὐτῷ ὅποι κελεύσειε.
 τοῖς δὲ ἰδοῦσιν ἐντιμόν τι τοῦτο ἔδοξεν εἶναι, καὶ
 πολὺ πλείονες ἐκ τούτου αὐτὸν ἐθεράπευνον ἄν-
 θρώπων.
- 24 Ἐπεὶ δὲ ἀφίκοντο πρὸς τὰ τεμένη, ἔδυσαν τῷ Διὶ
 καὶ ὠλοκαύτησαν τοὺς ταύρους· ἔπειτα τῷ Ἥλῳ καὶ
 ὠλοκαύτησαν τοὺς ἵππους· ἔπειτα Γῇ σφάξαντες ὡς
 ἐξηγήσαντο οἱ μάγοι ἐποίησαν· ἔπειτα δὲ ἤρωσι τοῖς
 25 Συρίαν ἔχουσι. μετὰ δὲ ταῦτα καλοῦ ὄντος τοῦ χω-
 ρίου ἔδειξε τέρμα ὡς ἐπὶ πάντε σταδίων χωρίου, καὶ
 εἶπε κατὰ φύλα ἀνὰ κράτος ἐνταῦθα ἀφείναι τοὺς
 ἵππους. σὺν μὲν οὖν τοῖς Πέρσαις αὐτὸς ἤλασε καὶ
 ἐνίκα πολὺ· μάλιστα γὰρ ἐμεμελήκει αὐτῷ ἱππικῆς·
 Μήδων δὲ Ἀρτάβαξος ἐνίκα· Κύρος γὰρ αὐτῷ τὸν
 ἵππον ἔδεδώκει· Σύρων δὲ τῶν ἀποσιάντων ὁ Γαδά-
 τας· Ἀρμενίων δὲ Τιγράνης· Τρκανίων δὲ ὁ νῖος τοῦ
 ἱππάρχου· Σακῶν δὲ ἰδιώτης ἀνὴρ ἀπέλιπεν ἄρα τῷ

ὡς τοὺς ἄλλους ἵππους ἐγγὺς τῷ ἡμίσει τοῦ δρόμου.
 ἃ δὴ λέγεται ὁ Κῦρος ἐρέσθαι τὸν νεανίσκον εἰ 26
 αὐτ' ἂν βασιλείαν ἀντὶ τοῦ ἵππου. τὸν δ' ὀποκρί-
 νησθαι ὅτι Βασιλείαν μὲν οὐκ ἂν δεξαίμην, χάριν
 ἀνδρὶ ἀγαθῷ καταθέσθαι δεξαίμην ἂν. καὶ ὁ Κῦ- 27
 ρεῖς εἶπε, Καὶ μὴν ἐγὼ δεῖξαι σοι ἐθέλω ἔνθα κἂν
 οὐ βάλῃς, οὐκ ἂν ἀμάρτοις ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. Πάν-
 τῃ τῇ βώλῃ, ἔφη ἀνελόμενος. καὶ ὁ μὲν Κῦρος 28
 κινύσιν αὐτῷ ὅπου ἦσαν πλείστοι τῶν φίλων· ὁ δὲ
 ἀμύων ἦσι τῇ βώλῃ καὶ παρελεύοντος Φεραύλα
 χάνει· ἔτυχε γάρ ὁ Φεραύλας παραγγέλλων τι τακ-
 τικὰ παρὰ τοῦ Κύρου· βληθεὶς δὲ οὐδὲ μετεστράφη,
 ὡς ᾤχετο ἐφ' ὅπερ ἐτάχθη. ἀναβλέψας δὲ ὁ Σάκας 29
 τῷ τίνος ἔτυχεν. Οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐδενὸς
 παρόντων. Ἄλλ' οὐ μέντοι, ἔφη ὁ νεανίσκος,
 γε ἀπόντων. Ναὶ μὰ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, σύ γε
 ἴνους τοῦ παρὰ τὰ ἔρματα ταχὺ ἐλεύοντος τὸν
 οἶνον. Καὶ πῶς, ἔφη, οὐδὲ μεταστρέφεται; καὶ ὁ 30
 Κῦρος ἔφη, Μαινόμενος γάρ τίς ἐστιν, ὥς ἔοικεν.
 ὥσας ὁ νεανίσκος ᾤχετο σκεψόμενος τίς εἴη· καὶ
 ἴσκει τὸν Φεραύλαν γῆς τε κατάπλεων τὸ γένειον
 αἵματος· ἐρρῶν γὰρ αὐτῷ ἐκ τῆς θυνὸς βληθέντι.
 ὁ δὲ προσήλθεν, ἤρετο αὐτὸν εἰ βληθείη. ὁ δὲ 31
 κρύνατο, ὧς ὀρεῖς. Δίδωμι τοίνυν σοι, ἔφη, τοῦτον
 ἵππον. ὁ δ' ἐπήρετο, Ἀντὶ τοῦ; ἐκ τούτου δὴ
 γέγινε ὁ Σάκας τὸ πρᾶγμα, καὶ τέλος εἶπε, Καὶ
 αἱ γε οὐχ ἡμαρτηκέναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ. καὶ ὁ Φε- 32
 ρεῖς εἶπεν, Ἀλλὰ πλουσιωτέρω μὲν ἂν, εἰ ἐσωφρό-
 νος, ἢ ἐμοὶ ἐδίδους· νῦν δὲ κἀγὼ δέξομαι. ἐπεύχο-

μαι δέ, ἔφη, τοῖς θεοῖς, - οἵπερ με ἐποίησαν βληθῆναι ὑπὸ σοῦ, δοῦναι μοι ποιῆσαι μὴ μεταμέλειν σοι τῆς ἐμῆς θωρεᾶς. καὶ νῦν μὲν, ἔφη, ἀπέλα, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν ἐμὸν ἵππον· αὐτίς δ' ἐγὼ παρέσομαι πρὸς σέ. οἱ μὲν δὴ οὕτω διηλλάξαντο. Καδουσίων δὲ ἐνίκη 33 Ῥαθίνης. ἀφίει δὲ καὶ τὰ ἔρματα καθ' ἑαστον· τοῖς δὲ νικῶσι πᾶσιν ἐδίδου βοῦς τε, ὅπως ἂν θύσαντες ἐστιῶντο, καὶ ἐκπώματα. τὸν μὲν οὖν βοῦν ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ νικητήριον· τῶν δ' ἐκπωμάτων τὸ αὐτοῦ μέρος Φεραύλα ἔδωκεν, ὅτι καλῶς ἔδοξεν αὐτῷ τὴν ἐκ 34 τοῦ βασιλείου ἔλασιν διατάξαι. οὕτω δὴ τότε ὑπὸ Κύρου κατασταθεῖσα ἡ βασιλείως ἔλασις οὕτως ἔτι καὶ νῦν διαμένει, πλὴν τὰ ἱερὰ ἄπεστιν, ὅταν μὴ θύῃ. ὥς δὲ ταῦτα τέλος εἶχεν, ἀφικνουῦνται πάλιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἐσκήνησαν, οἷς μὲν ἐδόθησαν οἰκίαι, κατ' οἰκίας, οἷς δὲ μὴ, ἐν τάξει.

35 Καλέσας δὲ καὶ ὁ Φεραύλας τὸν Σάκαν τὸν δόντα τὸν ἵππον ἐξένιξε, καὶ τᾶλλα τε παρῆχεν ἐκπλεω, καὶ ἐπεὶ ἐδεδειπνήκεσαν, τὰ ἐκπώματα αὐτῷ ἂν ἔλαβε παρὰ 36 Κύρου ἐμπιμπλὰς προύπινε καὶ ἔδωρεῖτο. καὶ ὁ Σάκας ὁρῶν πολλὴν μὲν καὶ καλὴν στρωμνὴν, πολλὴν δὲ καὶ καλὴν κατασκευὴν, καὶ οἰκέτας δὲ πολλοὺς, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Φεραύλα, ἥ καὶ οἴκοι τῶν πλουσίων 37 ἦσθα; καὶ ὁ Φεραύλας εἶπε, Ποίων πλουσίων; τῶν μὲν οὖν σαφῶς ἀποχειροβιότων. ἐμὲ γάρ τοι ὁ πατήρ τὴν μὲν τῶν παίδων παιδείαν γλίσχρως αὐτὸς ἐργαζόμενος καὶ τρέφων ἐπαίδευεν· ἐπεὶ δὲ μειράκιον ἐγενόμην, οὐ δυνάμενος τρέφειν ἀργόν, εἰς ἀργὸν ἀπα- 38 γαγὼν ἐκέλευσεν ἐργάζεσθαι. ἐνθα δὴ ἐγὼ ἀντέτρεφον ἐκεῖνον, ἕως ἔξῃ, αὐτὸς σκάπτων καὶ σπείρων καὶ μάλα

μικρὸν γῆδιον, οὐ μέντοι πονηρόν γε, ἀλλὰ πάντων
δικαιοτάτον· ὅτι γὰρ λάβοι σπέρμα, καλῶς καὶ δικαί-
ως ἀπεδίδου αὐτό τε καὶ τόκον οὐδέν τι πολύν· ἤδη
δέ ποτε ὑπὸ γενναιότητος καὶ διπλάσια ἀπέδωκεν ὧν
ἔλαβεν. οἴκοι μὲν οὖν ἔγωγε οὕτως ἔξων· νῦν δὲ
ταῦτα πάντα ἂ ὀρᾷς Κῦρός μοι ἔδωκε. καὶ ὁ Σάκας³⁹
εἶπεν, ὦ μακάριε σὺ τὰ τε ἄλλα καὶ αὐτὸ τοῦτο ὅτι
ἐκ πένητος πλούσιος γεγένησαι· πολὺ γὰρ οἶμαί σε
καὶ διὰ τοῦτο ἡδιον πλουτεῖν ὅτι πεινῆσας χρημάτων
ἐπλούτησας. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν, Ἡ γὰρ οὕτως,⁴⁰
ὦ Σάκα, ὑπολαμβάνεις ὥς ἐγὼ νῦν τοσοῦτον ἡδιον
ἔω ὅσῳ πλείω κέκτημαι; οὐκ οἶσθα, ἔφη, ὅτι ἐσθίω
μὲν καὶ πίνω καὶ καθεύδω οὐδ' ὅτιοις νῦν ἡδιον
ἢ τότε ὅτε πένης ἦν. ὅτι δὲ ταῦτα πολλὰ ἐστί, το-
σοῦτον κερδαίνω, πλείω μὲν φυλάττειν δεῖ, πλείω δὲ
ἄλλοις διανέμειν, πλειόνων δὲ ἐπιμελόμενον πράγ-
ματα ἔχειν. νῦν γὰρ δὴ ἐμὲ πολλοὶ μὲν οἰκείται σῖτον⁴¹
αἰτοῦσι, πολλοὶ δὲ πιεῖν, πολλοὶ δὲ ἱμάτια· οἱ δὲ
ἱατρῶν δέονται· ἡκεῖ δέ τις ἢ τῶν προβάτων λελυκω-
μένα φέρων ἢ τῶν βοῶν κατακεκρημνισμένα ἢ νόσον
φάσκων ἐμπεπτωκέναι τοῖς κτήνεσιν· ὥστε μοι δοκῶ,
ἔφη ὁ Φεραύλας, νῦν διὰ τὸ πολλὰ ἔχειν πλείω λυ-
πεῖσθαι ἢ πρόσθεν διὰ τὸ ὀλίγα ἔχειν. καὶ ὁ Σάκας,⁴²
Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί', ἔφη, ὅταν σὰ ἦ, πολλὰ ὀρῶν πολ-
λαπλάσια ἐμοῦ εὐφραίνει. καὶ ὁ Φεραύλας εἶπεν,
Οὔτοι, ὦ Σάκα, οὕτως ἡδύ ἐστί τὸ ἔχειν χρήματα ὥς
ἀνιαρόν τὸ ἀποβάλλειν. γνώσει δ' ὅτι ἐγὼ ἀληθῆ
λέγω· τῶν μὲν γὰρ πλουτούντων οὐδεὶς ἀναγκάζεται
ὑφ' ἡδονῆς ἀγρυπνεῖν, τῶν δὲ ἀποβαλλόντων τι ὕψει
οὐδένα δυνάμενον καθεύδειν ὑπὸ λύπης. Μὰ Δί',⁴³

ἔφη ὁ Σάκας, οὐδέ γε τῶν λαμβανόντων τι νυστά-
 44 ζοντα οὐδένα ἂν ἰδοῖς ὑφ' ἡδονῆς. Ἀληθῆ, ἔφη,
 λέγεις· εἰ γάρ τοι τὸ ἔχειν οὕτως ὥσπερ τὸ λαμβά-
 νειν ἡδὺν ἦν, πολὺ ἂν διέφερον εὐδαιμονία οἱ πλού-
 σιοι τῶν πενήτων. καὶ ἀνάγκη δέ τοι ἔστιν, ἔφη, ὦ
 Σάκα, τὸν πολλὰ ἔχοντα πολλὰ καὶ δαπανᾶν καὶ εἰς
 θεοὺς καὶ εἰς φίλους καὶ εἰς ξένους· ὅστις οὖν ἰσχυ-
 ρῶς χρήμασιν ἡδέται, εὖ ἴσθι τοῦτον καὶ δαπανῶντα
 45 ἰσχυρῶς ἀνιᾶσθαι. <Ναί> μὰ Δί', ἔφη ὁ Σάκας· ἀλλ'
 οὐκ ἐγὼ τούτων εἰμί, ἀλλὰ καὶ εὐδαιμονίαν τοῦτο νομί-
 46 ζω τὸ πολλὰ ἔχοντα πολλὰ καὶ δαπανᾶν. Τί οὖν, ἔφη,
 πρὸς τῶν θεῶν, ὁ Φεραύλας, οὐχὶ σύγε αὐτίκα μάλα
 εὐδαίμων ἐγένου καὶ ἐμὲ εὐδαίμονα ἐποίησας; λαβὼν
 γάρ, ἔφη, ταῦτα πάντα κέκτησο, καὶ χρῶ ὅπως βούλει
 αὐτοῖς· ἐμὲ δὲ μηδὲν ἄλλο ἢ ὥσπερ ξένον τρέφε, καὶ
 ἔτι εὐτελέστερον ἢ ξένον· ἀρκέσει γάρ μοι ὅ,τι ἂν καὶ
 47 σὺ ἔχῃς τούτων μετέχειν. Παίξεις, ἔφη ὁ Σάκας.
 καὶ ὁ Φεραύλας ὁμῶς εἶπεν ἥ μὴν σπουδῇ λέγειν.
 καὶ ἄλλα γέ σοι, ὦ Σάκα, προσδιαπράξομαι παρὰ Κύ-
 ρου, μήτε θύρας τὰς Κύρου θεραπεύειν μήτε στρα-
 τεύεσθαι· ἀλλὰ σὺ μὲν πλουτῶν οἴκοι μένε· ἐγὼ δὲ
 ταῦτα ποιήσω καὶ ὑπὲρ σοῦ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ ἕαν
 τι ἀγαθὸν προσλαμβάνω διὰ τὴν Κύρου θεραπείαν
 ἢ καὶ ἀπὸ στρατείας τινός, οἶσω πρὸς σέ, ἵνα ἔτι
 πλείονων ἄρχῃς· μόνον, ἔφη, ἐμὲ ἀπόλυσον ταύτης
 τῆς ἐπιμελείας· ἦν γὰρ ἐγὼ σχολὴν ἄγω ἀπὸ τούτων,
 ἐμοὶ τέ σε οἶμαι πολλὰ καὶ Κύρῳ χρήσιμον ἔσεσθαι.
 48 τούτων οὕτω φηθέντων ταῦτα συνέθεντο καὶ ταῦτα
 ἐποιοῦν. καὶ ὁ μὲν ἡγεῖτο εὐδαίμων γεγενῆσθαι, ὅτι
 πολλῶν ἦρχε χρημάτων· ὁ δ' αὖ ἐνόμιζε μακαριώτατος

εἶναι, ὅτι ἐπίτροπον ἔξοι, σχολὴν παρέχοντα πράττειν
 ὅ,τι ἂν αὐτῷ ἡδὺν ᾗ.

Ἦν δὲ τοῦ Φεραύλα ὁ τρόπος φιλέταιρός τε καὶ 49
 θεραπεύειν οὐδὲν ἡδὺν αὐτῷ οὕτως ἐδόκει εἶναι οὐδ'
 ἀφελίμῳ ὥς ἀνθρώπους. καὶ γὰρ βέλτιστον πάντων
 τῶν ζῶων ἡγεῖτο ἄνθρωπον εἶναι καὶ εὐχαριστότατον,
 ὅτι ἑώρα τοὺς τε ἐπαινουμένους ὑπὸ τινος ἀντεπαι-
 νοῦντας τούτους προθύμως τοῖς τε χαριζομένοις πει-
 ρωμένους ἀντιχαρίζεσθαι, καὶ οὓς γνοῖεν εὐνοικῶς
 ἔχοντας, τούτοις ἀντεννοοῦντας, καὶ οὓς εἶδεεν φι-
 λοῦντας αὐτούς, τούτους μισεῖν οὐ δυναμένους, καὶ
 γονέας δὲ πολὺ μᾶλλον ἀντιθεραπεύειν πάντων τῶν
 ζῶων ἐθέλοντας καὶ ζῶντας καὶ τελευτήσαντας· τὰ δ'
 ἄλλα πάντα ζῶα καὶ ἀχαριστότερα καὶ ἀγνωμονέστερα
 ἀνθρώπων ἐγίνωσκεν εἶναι. οὕτω δὴ ὁ τε Φεραύλας 50
 ὑπερήθετο ὅτι ἐξέσοιτο αὐτῷ ἀπαλλαγέντι τῆς τῶν ἄλ-
 λων κτημάτων ἐπιμελείας ἀμφὶ τοὺς φίλους ἔχειν, ὃ
 τε Σάκας ὅτι ἔμελλε πολλὰ ἔχων πολλοὺς χρῆσεσθαι.
 ἐφίλει δὲ ὁ μὲν Σάκας τὸν Φεραύλαν, ὅτι προσέφερε
 τι αἰεῖ· ὁ δὲ τὸν Σάκαν, ὅτι παραλαμβάνειν πάν-
 τα ἡθελε καὶ αἰεὶ πλειόνων ἐπιμελόμενος οὐδὲν μᾶλ-
 λον αὐτῷ ἀσχολίαν παρεῖχε. καὶ οὗτοι μὲν δὴ οὕτω
 διήγον.

Θύσας δὲ καὶ ὁ Κῦρος νικητήρια ἐστιῶν ἐκάλεσε IV.
 τῶν φίλων οἳ μάλιστα αὐτὸν αὖξεν τε βουλόμενοι
 φανεροὶ ἦσαν καὶ τιμῶντες εὐνοικώτατα. συνεκάλεσε
 δὲ αὐτοῖς καὶ Ἀρτάβαζον τὸν Μῆδον καὶ Τιγράνην
 τὸν Ἀρμένιον καὶ τὸν Ὀρκάνιον ἱππαρχον καὶ Γω-
 βρύαν. Γαδάτας δὲ τῶν σκηπτούχων ἦρχεν αὐτῷ, 2
 καὶ ἡ ἐκεῖνος διεκόσμησεν ἢ πᾶσα ἔνδον δίαίτα καθ-

- ειστήκει· καὶ ὁπότε μὲν συνδειπνοῦν τινες, οὐδ' ἐκάθιζε Γαδάτας, ἀλλ' ἐπεμέλετο· ὁπότε δὲ αὐτοὶ εἶεν, καὶ συνεδείπνει· ἦδετο γὰρ αὐτῷ συνῶν· ἀντὶ δὲ τούτων πολλοῖς καὶ μεγάλους ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ
- 3 Κύρου, διὰ δὲ Κύρον καὶ ὑπ' ἄλλων. ὥς δ' ἦλθον οἱ κληθέντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, οὐχ ὅπου ἔτυχεν ἑκαστον ἐκάθιζεν, ἀλλ' ὃν μὲν μάλιστα ἐτίμα, παρὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὥς εὐεπιβουλευτότερας ταύτης οὐσης ἢ τῆς δεξιᾶς, τὸν δὲ δεύτερον παρὰ τὴν δεξιάν, τὸν δὲ τρίτον πάλιν παρὰ τὴν ἀριστεράν, τὸν δὲ τέταρτον παρὰ τὴν δεξιάν· καὶ ἦν πλείονες ὥσιν, ὥσπερ
- 4 τως. σαφηνίσσθαι δὲ ὥς ἑκαστον ἐτίμα <διὰ> τοῦτο ἐδόκει αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, ὅτι ὅπου μὲν οἴσονται ἄνθρωποι τὸν κρατιστεύοντα μήτε κηρυχθῆσθαι μήτε ἄθλα λήψεσθαι, δῆλοί εἰσι· ἐνταῦθα οὐ φιλονεικίης πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· ὅπου δὲ μάλιστα πλεονεκτητὴν ὁ κράτιστος φαίνεται, ἐνταῦθα προθυμότερα φανεροὶ
- 5 δείσιν ἀγωνιζόμενοι πάντες. καὶ ὁ Κύρος δὲ οὕτως ἐσαφηνίξε μὲν τοὺς κρατιστεύοντας παρ' ἑαυτῷ, εὐδὺς ἀρξάμενος ἐξ ἔδρας καὶ παραστάσεως. οὐ μὲντοι ἄδανάτου τὴν ταχθεῖσαν ἔδραν καταστήσατο, ἀλλὰ νόμῳ ἐποίησατο καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις προβῆναι εἰς τὴν τιμιωτέραν ἔδραν, καὶ εἴ τις ῥαδιουργοίῃ, ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν ἀτιμωτέραν. τὸν δὲ πρωτεύοντα ἐν ἔδρῃ ἡσχύνετο μὴ οὐ πλείστα καὶ ἀγαθὰ ἔχοντα παρ' αὐτοῦ φαίνεσθαι. καὶ ταῦτα δὲ ἐπὶ Κύρου γενόμενα οὕτως ἐτι καὶ νῦν διαμένοντα αἰσθανόμεθα.
- 6 Ἐπεὶ δὲ ἐδείπνουν, ἐδόκει τῷ Γωβρύᾳ τὸ μὲν πολλὰ ἑκαστα εἶναι οὐδέν τι θαυμαστὸν παρ' ἀνδρῶν πολλῶν ἄρχοντι· τὸ δὲ τὸν Κύρον οὕτω μεγάλα κρά-

εἴ τι ἡδὺ δόξειε λαβεῖν, μηδὲν τούτων μόνον
 τανῶν, ἀλλ' ἔργον ἔχειν τὸν ἡδόμενον τούτου
 ἔν [τοὺς παρόντας], πολλάκις δε καὶ τῶν ἀπόν-
 των ἔστιν οἷς ἑώρα πέμποντα ταῦτα αὐτὸν οἷς
 τύχοι· ὥστε ἐπεὶ ἐδεδειπνήμεσαν καὶ πάντα τὰ 7
 πολλὰ θῦντα διεπεκόμφει ὁ Κῦρος ἀπὸ τῆς
 ς, εἶπεν ἄρα ὁ Γωβρύας, 'Ἄλλ', ἐγώ, ὦ Κῦρε,
 ν μὲν ἡγούμην τούτῳ σε πλείστον διαφέρειν
 ὦν τῷ στρατηγικώτατον εἶναι· νῦν δὲ θεοὺς
 ἢ μὴν ἐμοὶ δοκεῖν πλέον σε διαφέρειν φιλαν-
 ῃ στρατηγία. Νῆ Α', ἔφη ὁ Κῦρος· καὶ 8
 καὶ ἐπιδείκνυμαι τὰ ἔργα πολὺ ἡδίου φιλαν-
 ς ἢ στρατηγίας. Πῶς δὲ; ἔφη ὁ Γωβρύας.
 η, τὰ μὲν κακῶς ποιοῦντα ἀνθρώπους δεῖ ἐπι-
 θαι, τὰ δὲ εὖ. ἐκ τούτου δὴ ἐπεὶ ὑπέπινον, 9
 'Τστιάσπας τὸν Κῦρον, 'Αρ' ἔν, ἔφη, ὦ Κῦρε,
 εἴης μοι, εἴ σε ἐροίμην ὃ βούλομαι σου πυθέ-
 ἄλλα ναὶ μὰ τοὺς θεοὺς, ἔφη, τούναντιόν τού-
 τοίμην ἄν σοι, εἰ αἰσθοίμην σιωπῶντα ἂ βού-
 ἔσθαι. Λέγε θή μοι, ἔφη, ἥδη πάποτε καλέ-
 σου οὐκ ἦλθον; Εὐφήμει, ἔφη ὁ Κῦρος. 'Ἄλλ'
 ὦν σχολῇ ὑπήκουσα; Οὐδὲ τοῦτο. Προστα-
 ἔ τι ἥδη σοι οὐκ ἔπραξα; Οὐκ αἰτιῶμαι, ἔφη.
 πράττοιμι, ἔστιν ὅ,τι πάποτε οὐ προθύμως ἢ
 ὁμένως πράττοντά με κατέγνως; Τοῦτο δὴ
 ἦμιστα, ἔφη ὁ Κῦρος. Τίνος μὴν ἔνεκα, ἔφη, 10
 ὦν θεῶν, ὦ Κῦρε, Χρυσάνταν ἔγραψας ὥστε
 τιμιωτέραν ἐμοῦ χώραν ἰδρυθῆναι; 'Ἡ λέγω;
 Κῦρος. Πάντως, ἔφη ὁ 'Τστιάσπας. Καὶ σὺ
 ἀχθέσει μοι ἀκούων τάληθῆ; 'Ἡσθήσομαι μὲν 11

- οὖν, ἔφη, ἣν εἶδῶ ὅτι οὐκ ἀδικοῦμαι. Χρυσάντας τοίνυν, ἔφη, οὐτοσί πρῶτον μὲν οὐ κλησιν ἀνέμενον, ἀλλὰ πρὶν καλεῖσθαι παρῇν τῶν ἡμετέρων ἔνεκα· ἐπειτα δὲ οὐ τὸ κελευόμενον μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὸς γνοίῃ ἄμεινον εἶναι πεπραγμένον ἡμῖν τοῦτο ἔπραττεν. ὁπότε δὲ εἰπεῖν τι δέοι εἰς τοὺς συμμάχους, ἃ μὲν ἐμὲ ᾤετο πρέπειν λέγειν ἐμοὶ συνεβούλευεν· ἃ δὲ ἐμὲ αἰσθοίτο βουλόμενον μὲν εἰδέναι τοὺς συμμάχους, αὐτὸν δὲ με αἰσχυρόμενον περὶ ἐμαυτοῦ λέγειν, ταῦτα οὗτος λέγων ὥς ἑαυτοῦ γνώμην ἀπεφαίνετο· ὅσῳ ἔν γε τούτοις τί κωλύει αὐτὸν καὶ ἐμοῦ ἐμοὶ κρείττονα εἶναι; καὶ ἑαυτῷ μὲν ἀεὶ φησι πάντα τὰ παρόντα ἀρκεῖν, ἐμοὶ δὲ ἀεὶ φανερός ἐστι σκοπῶν τί ἂν προσγενόμενον ὀνήσειεν, ἐπὶ τε τοῖς ἐμοῖς καλοῖς πολλὸν
- 12 μᾶλλον ἐμοῦ ἀγάλλεται καὶ ἡδεται. πρὸς ταῦτα ὁ Γωτάσπας εἶπε, Νῆ τὴν Ἥραν, ὦ Κῦρε, ἡδομαί γε ταῦτά σε ἐρωτήσας. Τί μάλιστα; ἔφη ὁ Κῦρος. Ὅτι κἀγὼ πειράσομαι ταῦτα ποιεῖν· ἔν μόνον, ἔφη, ἀγνοῶ, πῶς ἂν εἶην δῆλος χαίρων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς· πότερον κροτεῖν δεῖ τῷ χεῖρε ἢ γελᾶν ἢ τί ποιεῖν. καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπεν, Ὁρχεῖσθαι δεῖ τὸ Περσικόν. ἐπὶ τούτοις μὲν δὴ γέλως ἐγένετο.
- 13 Προϊόντος δὲ τοῦ συμποσίου ὁ Κῦρος τὸν Γωβρύαν ἐπήρετο, Εἰπέ μοι, ἔφη, ὦ Γωβρύα, νῦν ἂν δοκεῖς ἡδίων τῶνδὲ τῶ τὴν θυγατέρα δοῦναι ἢ ὅτε τὸ πρῶτον ἡμῖν συνεγένου; Οὐκοῦν, ἔφη ὁ Γωβρύας, κἀγὼ τάληθῇ λέγω; Νῆ Δί', ἔφη ὁ Κῦρος, ὥς ψεύδους γε οὐδεμία ἐρώτησις δεῖται. Εὖ τοίνυν, ἔφη, ἴσθι ὅτι νῦν ἂν πολλὸν ἡδίων. Ἡ καὶ ἔχouis ἄν, ἔφη ὁ
- 14 Κῦρος, εἰπεῖν διότι; Ἐγωγε. Λέγε δή. Ὅτι τότε μὲν

ἐσθρων τοὺς πόρους καὶ τοὺς κινδύνους εὐθύμως αὐ-
 τοὺς φέροντας, νῦν δὲ ὁρῶ αὐτοὺς τάγαθὰ σωφρο-
 νως φέροντας. δοκεῖ δέ μοι, ὦ Κῦρε, χαλεπώτερον
 εἶναι εὐρεῖν ἄνδρα τάγαθὰ καλῶς φέροντα ἢ τὰ κακά·
 τὰ μὲν γὰρ ὕβριν τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ σωφροσύνην
 τοῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. καὶ ὁ Κῦρος εἶπεν, "Ἦκουσας, ὦ 15
 Ὑστάσπα, Γωβρύου τὸ ῥῆμα; Ναὶ μὰ Δί', ἔφη· καὶ
 ἐὰν πολλὰ τοιαῦτά γε λέγῃ, πολὺ μᾶλλον με τῆς θυ-
 γατρὸς μνηστῆρα λήψεται ἢ ἐὰν ἐκπώματα πολλὰ μοι
 ἐπιδεικνύῃ. Ἡ μὲν, ἔφη ὁ Γωβρύας, πολλὰ γέ μοι 16
 ἐστί τοιαῦτα συγγεγραμμένα, ὧν ἐγώ σοι οὐ φθονή-
 σω, ἣν τὴν θυγατέρα μου γυναῖκα λαμβάνῃς· τὰ δ'
 ἐκπώματα, ἔφη, ἐπειδὴ οὐκ ἀνέχεσθαί μοι φαίνει,
 οὐκ οἶδ' εἰ Χρυσάντα τουτῷ δῶ, ἐπεὶ καὶ τὴν ἔδραν
 σου ὑψήρπασε. Καὶ μὲν δὴ, ἔφη ὁ Κῦρος, ὦ Ὑστά- 17
 σπα, καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ παρόντες, ἣν ἐμοὶ λέγῃτε,
 δταν τις ὑμῶν γαμεῖν ἐπιχειρήσῃ, γνώσεσθε ὁποῖός
 τις καὶ γὰρ συνεργὸς ὑμῖν ἔσομαι. καὶ ὁ Γωβρύας εἶπεν, 18
 Ἦν δέ τις ἐκδοῦναι βούλεται θυγατέρα, πρὸς τίνα
 δεῖ λέγειν; Πρὸς ἐμέ, ἔφη ὁ Κῦρος, καὶ τοῦτο· πάννυ
 γάρ, ἔφη, δεινὸς εἰμι ταύτην τὴν τέχνην. Ποίαν;
 ἔφη ὁ Χρυσάντας. Τὸ γινῶναι ὁποῖος ἂν γάμος ἐκά- 19
 στῃ συναρμόσειε. καὶ ὁ Χρυσάντας ἔφη, Λέγε δὴ
 πρὸς τῶν θεῶν ποίαν τινά μοι γυναῖκα οἶε συναρμό-
 σειν κάλλιστα. Πρῶτον μὲν, ἔφη, μικράν· μικρὸς γὰρ 20
 καὶ αὐτὸς εἰ· εἰ δὲ μεγάλην γαμῆς, ἣν ποτε βούλῃ
 αὐτὴν ὁρθὴν φιλῆσαι, προσάλλεσθαί σε δεήσῃ ὥσπερ
 τὰ κυνάρια. Τοῦτο μὲν δὴ, ἔφη, ὁρθῶς προνοεῖς·
 καὶ γὰρ οὐδ' ὅπωςτιοῦν ἀλτικὸς εἰμί. Ἐπειτα δ', ἔφη, 21
 σιμὴ ἂν σοι ἰσχυρῶς συμφέροι. Πρὸς τί δὴ αὐ τοῦ-

το; Ὅτι, ἔφη, σὺ γρυπὸς εἶ· πρὸς σὺν τὴν σιμόνην
 σάφ' ἴσθι ὅτι ἡ γρυπότης ἄριστε' ἂν προσαρμόσῃ.
 Λέγεις σὺ, ἔφη, ὥς καὶ τῷ εὖ δεδεικνυκότει ὥσπερ
 καὶ ἐγὼ νῦν ἁδεικνυὸς ἂν συναρμόττοι. Ναὶ μὰ Δί',
 ἔφη ὁ Κῦρος· τῶν μὲν γὰρ μεστῶν γρυπὴ ἡ γαστήρ
 22 γίγνεται, τῶν δὲ ἀδείκνυν σιμῇ. καὶ ὁ Χρυσάντας
 ἔφη, Ψυχρῷ δ' ἂν, πρὸς τῶν θεῶν, βασιλεὺς ἔχῃς ἂν
 εἰπεῖν ποία τις συνοίσει; ἐνταῦθα μὲν δὴ ὁ τε Κῦρος
 23 ἐξεγέλασε καὶ οἱ ἄλλοι ὁμοίως. γελῶντων δὲ ἄρα
 εἶπεν ὁ Ἰστιάσπας, Πολύ γ', ἔφη, μάλιστα τότεν σε,
 ὦ Κύρε, ζηλῶ ἐν τῇ βασιλείᾳ. Τίνος; ἔφη ὁ Κῦρος.
 Ὅτι δύναιται καὶ ψυχρὸς ἂν γέλωτα παρέχειν. καὶ ὁ
 Κῦρος εἶπεν, Ἐπειτα οὐκ ἂν πρίαυ γε καμπύλλον
 ὥστε σοὶ ταῦτ' εἰρησθαι, καὶ ἀπαργελθῆναι παρ' ἡ
 εὐδοκιμεῖν βούλει ὅτι ἄστειος εἶ; καὶ ταῦτα μὲν δὴ
 οὕτω διεσκήπτετο.

24 Μετὰ δὲ ταῦτα Τυγράνῃ μὲν ἐξήνεγκε γυναικαῖον
 κόσμον, καὶ ἐκέλευσε τῇ γυναικὶ δοῦναι, ὅτι ἀνδρείως
 συνεστρατεύετο τῷ ἀνδρὶ, Ἀρταβάξῳ δὲ χρυσοῦν ἐκ-
 πωμα, τῷ δ' Ἐρκανίῳ ἵππον καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ
 καλὰ ἐδωρήσατο. Σοὶ δέ, ἔφη, ὦ Γωβρύα, δώσω ἂν-
 25 δρα τῇ θυγατρὶ. Οὐκοῦν ἐμέ, ἔφη ὁ Ἰστιάσπας, δώ-
 σεις, ἵνα καὶ τὰ συγγράμματα λάβω. Ἡ καὶ ἔστι σοι,
 ἔφη ὁ Κῦρος, οὐσία ἀξία τῶν τῆς παιδός; Νῆ Δί',
 ἔφη, πολλαπλασίων μὲν οὐν χρημάτων. Καὶ ποῦ,
 ἔφη ὁ Κῦρος, ἔστι σοι αὕτη ἡ οὐσία; Ἐνταῦθα,
 ἔφη, ὅπου περ καὶ σὺ κἀθησαι φίλος ἂν ἐμοί. Ἀρκεί
 μοι, ἔφη ὁ Γωβρύας· καὶ εὐθὺς ἐκτείνας τὴν δεξιὰν
 26 Δίδου, ἔφη, ὦ Κύρε· δέχομαι γάρ. καὶ ὁ Κῦρος λα-
 βὼν τὴν τοῦ Ἰστιάσπου δεξιὰν ἔδωκε τῷ Γωβρύᾳ, ὁ

δ' ἐδέξατο. ἐκ δὲ τούτου πολλὰ καὶ καλὰ ἔδωκε δῶ-
ρα τῷ Ἰστιάσῃ, ὅπως τῇ παιδί πέμψει· Χρυσάνταν
δ' ἐφίλησε προσωγαγόμενος. καὶ ὁ Ἀρτάβαζος εἶπε, 27
Μὲν Δί', ἔφη, ὦ Κύρε, οὐχ ὁμόλου γε χρυσοῦ ἐμοί
τε τὸ ἔκπωμα δέδωκας καὶ Χρυσάντα τὸ δῶρον. Ἀλ-
λὰ καὶ σοί, ἔφη, δώσω. ἐπήρετο ἐκείνος Πότε; Εἰς
τριακοστέν, ἔφη, ἔτος. Ὡς ἀναμενοῦντος, ἔφη, καὶ
οὐκ ἀποθανουμένου οὕτω παρασκευάζου. καὶ τότε μὲν
δὴ οὕτως ἔληξεν ἡ σκηνή· ἐξανισταμένων δ' αὐτῶν
ἐκανεόσθη καὶ ὁ Κύρος καὶ συμπροσέπεμψεν αὐτοὺς ἐπὶ
τὰς θύρας.

Τῇ δὲ ὕστεραίᾳ τοὺς ἐθελουσίους συμμάχους γε- 28
νομένους ἀπέπεμψεν οἰκαδε ἐκάστους, πλὴν ὅσοι αὐ-
τῶν οἰκεῖν ἐβούλοντο παρ' αὐτῷ· τοῦτοις δὲ χώραν
καὶ οἶκους ἔδωκε, καὶ νῦν ἔτι ἔχουσιν οἱ τῶν κατα-
μεινάντων τότε ἀπόγονοι· πλείστοι δ' εἰσὶ Μήδων
καὶ Ἰρκανίων· τοῖς δ' ἀπιούσι δωρησάμενος πολλὰ
καὶ ἀμέμεπτους ποιησάμενος καὶ ἄρχοντας καὶ στρα-
τιώτας ἀπεπέμψατο. ἐκ τούτου δὲ διέδωκε καὶ τοῖς 29
περὶ αὐτῶν στρατιώταις τὰ χρήματα ὅσα ἐκ Σάρ-
δεων ἔλαβε· καὶ τοῖς μὲν μυριάρχοις καὶ τοῖς περὶ
αὐτῶν ὑπηρέταις ἐξαίρετα ἐδίδου πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκά-
στη, τὰ δὲ ἄλλα διένειμε· καὶ τὸ μέρος ἐκάστη δούς
τῶν μυριάρχων ἐπέτρειψεν αὐτοῖς διανέμειν ὥσπερ
αὐτοὺς ἐκείνοις διένειμεν. ἐδίδοσαν δὲ τὰ μὲν ἄλλα 30
χρήματα ἄρχων ἄρχοντας τοὺς ὑφ' αὐτῷ δοκιμάζων·
τὰ δὲ τελευταῖα οἱ ἐξάδαρχοι τοὺς ὑφ' αὐτοῖς ἰδιώ-
τας δοκιμάσαντες πρὸς τὴν ἀξίαν ἐκάστη ἐδίδοσαν·
καὶ οὕτω πάντες εἰλήφεσαν τὸ δίκαιον μέρος. ἐπεὶ 31
δὲ εἰλήφεσαν τὰ τότε δοθέντα, οἱ μὲν τινες ἔλεγον

περὶ τοῦ Κύρου τοιάδε· Ἦπον αὐτός γε πολλὰ ἔχει, ὅπου γε καὶ ἡμῶν ἐκάστῳ τοσαῦτα δέδωκεν· οἱ δὲ τινες αὐτῶν ἔλεγον, Ποῖα πολλὰ ἔχει; οὐχ ὁ Κύρου τρόπος τοιοῦτος οἷος χρηματίζεσθαι, ἀλλὰ διδοὺς μᾶλλον ἢ κτῶμενος ἥδεται.

32 Αἰσθόμενος δὲ ὁ Κῦρος τούτους τοὺς λόγους καὶ τὰς δόξας τὰς περὶ αὐτοῦ συνέλεξε τοὺς φίλους τε καὶ τοὺς ἐπικαιρίους ἅπαντας καὶ ἔλεξεν ὧδε.

Ὡ ἄνδρες φίλοι, ἐώρακα μὲν ἤδη ἀνθρώπους οἱ βούλονται δοκεῖν πλείω κεκτήσθαι ἢ ἔχουσιν, ἐλευθεριώτεροι ἢ οἰόμενοι οὕτω φαίνεσθαι· ἐμοὶ δὲ δοκοῦσιν, ἔφη, οὗτοι τοῦμπαλιν οὐ βούλονται ἐφέλκεσθαι· τὸ γὰρ πολλὰ δοκοῦντα ἔχειν μὴ κατ' ἀξίαν τῆς οὐσίας φαίνεσθαι ὠφελοῦντα τοὺς φίλους ἀνελευθερίαν
33 ἔμοιγε δοκεῖ περιάπτειν. εἰσὶ δ' αὖ, ἔφη, οἱ λεληθέναι βούλονται ὅσα ἂν ἔχωσι· πονηροὶ οὖν καὶ οὗτοι τοῖς φίλοις ἔμοιγε δοκοῦσιν εἶναι. διὰ γὰρ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ ὄντα πολλὰκις δεόμενοι οὐκ ἐπαγγέλλουσιν οἱ φίλοι
34 τοῖς ἐταίροις, ἀλλὰ τητῶνται. ἀπλουστάτου δέ μοι, ἔφη, δοκεῖ εἶναι τὸ τὴν δύναμιν φανεράν ποιήσαντα ἐκ ταύτης ἀγωνίζεσθαι περὶ καλοκάγαθίας. κἀγὼ οὖν, ἔφη, βούλομαι ὑμῖν ὅσα μὲν οἶόν τ' ἐστὶν ἰδεῖν τῶν ἐμῶν ὄντων δεῖξαι, ὅσα δὲ μὴ οἶόν τε ἰδεῖν, διηγῆσα-
35 σθαι. ταῦτα εἰπὼν τὰ μὲν ἐδείκνυ πολλὰ καὶ καλὰ κτήματα· τὰ δὲ κείμενα ὥς μὴ ῥάδια εἶναι ἰδεῖν δι-
36 ηγεῖτο· τέλος δ' εἶπεν ὧδε· Ταῦτα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, ἅπαντα δεῖ ὑμᾶς οὐδὲν μᾶλλον ἐμὰ ἡγεῖσθαι ἢ καὶ ὑμέτερα· ἐγὼ γάρ, ἔφη, ταῦτα ἀθροίζω οὐθ' ὅπως αὐτὸς καταδαπανήσω οὐθ' ὅπως αὐτὸς κατατρίψω· οὐ γὰρ ἂν δυναίμην· ἀλλ' ὅπως ἔχω τῷ τε ἀεὶ καλόν

τι ὑμῶν ποιοῦντι διδόναι καὶ ὅπως, ἣν τις ὑμῶν τινος ἐνδείσθαι νομίση, πρὸς ἐμὲ ἐλθὼν λάβῃ οὗ ἂν ἐνδεῆς τυγχάνῃ ὢν. καὶ ταῦτα μὲν δὴ οὕτως ἐλέχθη.

Ἦνίκα δὲ ἤδη αὐτῷ ἐδόκει καλῶς ἔχειν τὰ ἐν V. Βαβυλῶνι ὥς καὶ ἀποδημεῖν, συνεσκευάζετο τὴν εἰς Πέρσας πορείαν καὶ τοῖς ἄλλοις παρήγγειλεν· ἐπεὶ δ' ἐνόμισεν ἱκανὰ ἔχειν ὦν ᾤετο δεήσεσθαι, οὕτω δὴ ἀνεξέγγυν. διηγησόμεθα δὲ καὶ ταῦτα ὥς πολλὸς στόλος 2 ὢν εὐτάκτως μὲν ἀνεσκευάζετο, ταχὺ δὲ κατεχωρίζετο ὅπου δέοι. ὅπου γὰρ ἂν στρατοπεδεύηται βασιλεὺς, σκηναὶ μὲν δὴ ἔχοντες πάντες οἱ ἀμφὶ βασιλέα στρατεύονται καὶ θερούς καὶ χειμῶνος. εὐθὺς δὲ τοῦτο 3 ἐνόμιζε Κῦρος, πρὸς ἧν βλέπουσαν ἵστασθαι τὴν σκηνήν· ἔπειτα ἔταξε πρῶτον μὲν πόσον δεῖ ἀπολιπόντας σκηνοῦν τοὺς δορυφόρους τῆς βασιλικῆς σκηνῆς· ἔπειτα σιτοποιοῖς μὲν χώραν ἀπέδειξε τὴν δεξιάν, ὀποιοῖς δὲ τὴν ἀριστεράν, ἵπποις δὲ τὴν δεξιάν, ὑποζυγίοις δὲ τοῖς ἄλλοις τὴν ἀριστεράν· καὶ τἄλλα δὲ διατέτακτο ὥστε εἰδέναι ἕκαστον τὴν ἑαυτοῦ χώραν καὶ μέτρον καὶ τόπον. ὅταν δὲ ἀνασκευάζωνται, συντίθησι 4 μὲν ἕκαστος σκευὴ οἷσπερ τέτακται χρῆσθαι, ἀνατίθενται δ' αὖ ἄλλοι ἐπὶ τὰ ὑποζύγια· ὥσθ' ἅμα μὲν πάντες ἐρχονται οἱ σκευαγωγοὶ ἐπὶ τὰ τεταγμένα ἄγειν, ἅμα δὲ πάντες ἀνατιθέασιν ἐπὶ τὰ ἑαυτοῦ ἕκαστος. οὕτω δὴ ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ μᾶλλον τε σκηνῇ καὶ πάσαις ἀνηρῆσθαι. ὡσαύτως οὕτως ἔχει καὶ περὶ κατα- 5 σκευῆς. καὶ περὶ τοῦ πεποιῆσθαι δὲ τὰπιτήδεια πάντα ἐν καιρῷ ὡσαύτως διατέτακται ἑκάστοις τὰ ποιητέα· καὶ διὰ τοῦτο ὁ αὐτὸς χρόνος ἀρκεῖ ἐνὶ τε μέρει καὶ πᾶσι πεποιῆσθαι. ὥσπερ δὲ οἱ περὶ τὰπιτήδεια θερά- 6

ποντες χώραν εἶχον τὴν προσήκουσαν ἑκαστοι, οὕτω
 καὶ οἱ ὀπλοφόροι αὐτῶ ἐν τῇ στρατοπεδεύσει χώραν
 τε εἶχον τὴν τῇ ὀπλίσει ἐκαστῇ ἐπιτηδεύειν, καὶ ἤδε-
 σαν ταύτην ὅποια ἦν, καὶ ἐπ' ἀναμφοσβήτητον πάντες
 7 κατεχωρίζοντο. παλὸν μὲν γὰρ ἤγετο ὁ Κῦρος καὶ
 ἐν οἰκίᾳ εἶναι ἐπιτηδεύμα τὴν εὐθημοσύνην· ὅταν
 γὰρ τίς του δέηται, δῆλόν ἐστι ὅπου δεῖ ἐλθόντα λα-
 βεῖν· πολὺ δ' ἔτι κάλλιον ἐνόμιζε τὴν τῶν στρατιω-
 τικῶν φύλῶν εὐθημοσύνην εἶναι, ὅσῳ τε ἐξύτεροι οἱ
 καιροὶ τῶν εἰς τὰ πολεμικὰ χρήσεων καὶ μεῖζον τὰ
 σφάλματα ἀπὸ τῶν ὑστεριζόντων ἐν αὐτοῖς· ἀπὸ δὲ
 τῶν ἐν καιρῷ παραγυγνομένων πλείστον ἄξια πλεονε-
 κτήματα δώρα γιγνόμενα ἐν τοῖς πολεμικοῖς· διὰ ταῦ-
 8 τα οὖν καὶ ἐπεμέλετο ταύτης τῆς εὐθημοσύνης μάλι-
 στα. καὶ αὐτὸς μὲν δὴ πρῶτον ἑαυτὸν ἐν μέσῳ κα-
 τετίθειτο τοῦ στρατοπέδου, ὡς ταύτης τῆς χώρας ἐχυ-
 ρωτάτης οὔσης· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν πιστοτάτους ὥσπερ
 εἰώθει περὶ ἑαυτὸν εἶχε, τούτων δ' ἐν κύκλῳ ἐχομέ-
 9 νους ἱππέας τ' εἶχε καὶ ἄρματηλάτας. καὶ γὰρ τούτους
 ἐχυρᾶς ἐνόμιζε χώρας δεῖσθαι, ὅτι σὺν οἷς μάχονται
 ὅπλοις οὐδὲν πρόχειρον ἔχοντες τούτων στρατοπεδεύον-
 ται, ἀλλὰ πολλοῦ χρόνου δέονται εἰς τὴν ἐξόπλισιν,
 10 εἰ μέλλουσι χρησίμως ἔξαι. ἐν δεξιᾷ δὲ καὶ ἐν ἀρι-
 στερᾷ αὐτοῦ δὲ καὶ τῶν ἱππέων πελτασταῖς χώρα
 ἦν· τοξοτῶν δ' αὖτὴ χώρα ἢ πρόσθεν ἦν καὶ ὀπίσθεν
 11 αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἱππέων. ὀπλίτας δὲ καὶ τοὺς τὰ
 μεγάλα γέρρα ἔχοντας κύκλῳ πάντων εἶχεν ὥσπερ ταί-
 ρος, ὅπως καὶ εἰ δεοί τι ἐνσπενάζεσθαι τοὺς ἱππέας,
 οἱ μוניμώτατοι πρόσθεν ὄντες παρέχοιεν αὐτοῖς ἀσφα-
 12 λῇ τὴν καθόπλισιν. ἐκάθευδον δὲ αὐτῶ ἐν τάξει

ὥσπερ οἱ ὀπλῖται, οὕτω δὲ καὶ οἱ πελτασταὶ καὶ οἱ τοξόται, ὅπως καὶ ἐκ νυκτῶν, εἰ δέοι τι, ὥσπερ καὶ οἱ ὀπλῖται παρεσκευασμένοι εἰσὶ παύειν τὸν εἰς χεῖρας ἰόντα, οὕτω καὶ οἱ τοξόται καὶ οἱ ἀκοντισταί, εἴ τινες προσίοιεν, ἐξ ἐτοίμου ἀποντίζοιεν καὶ τοξεύοιεν ὑπὲρ τῶν ὀπλιτῶν. εἶχον δὲ καὶ σημεῖα πάντες οἱ ἄρχον-¹³ τες ἐπὶ ταῖς σκηναῖς· οἱ δ' ὑπηρέται ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς πόλεσιν [οἱ σώφρονες] ἴσασι μὲν καὶ τῶν πλειίστων τὰς οἰκήσεις, μάλιστα δὲ τῶν ἐπικαιριῶν, οὕτω καὶ τῶν ἐν τοῖς στρατοπέδοις τάς τε χώρας τὰς τῶν ἡγεμόνων ἡμίσταντο οἱ Κύρου ὑπηρέται καὶ τὰ σημεῖα ἐγίνωσκον ἃ ἑκάστοις ἦν· ὥστε οὗτου δέοιτο Κύρος, οὐκ ἐξή-
 τουν, ἀλλὰ τὴν συντομωτάτην ἐφ' ἑκάστον ἔθεον. καὶ διὰ τὸ εἰλικρινῆ ἑκαστα εἶναι τὰ φύλα πολὺ μᾶλλον ἦν¹⁴ δῆλα καὶ ὁπότε τις εὐτακτοίῃ καὶ εἰ τις μὴ πρᾶττοι τὸ προσταττόμενον. οὕτω δὲ ἐχόντων ἡγεῖτο, εἰ τις καὶ ἐπίθαιτο νυκτὸς ἢ ἡμέρας, ὥσπερ ἂν εἰς ἐνέδραν εἰς τὸ στρατόπεδον τοὺς ἐπιτιθεμένους ἐμπίπτειν. καὶ¹⁵ τὸ τακτικὸν δὲ εἶναι οὐ τοῦτο μόνον ἡγεῖτο εἰ τις ἐκτεῖναι φάλαγγα εὐπόρως δύναιτο ἢ βαδῖναι ἢ ἐκ κέρατος εἰς φάλαγγα καταστῆσαι ἢ ἐκ δεξιᾶς ἢ ἀριστερᾶς ἢ ὀπισθεν ἐπιφανέντων πολεμίων ὀρθῶς ἐξελεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ τὸ διασπᾶν ὁπότε δέοι τακτικὸν ἡγεῖτο, καὶ τὸ τιθέναι γε τὸ μέρος ἑκαστον ὅπου μάλιστα ἐν ὀφελείᾳ ἂν εἴη, καὶ τὸ ταχύνειν δὲ ὅπου φθάσαι δέοι, πάντα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τακτικοῦ ἀνδρὸς ἐνούμιζεν εἶναι καὶ ἐπεμέλετο τούτων πάντων ὁμοίως. καὶ ἐν¹⁶ μὲν ταῖς πορείαις πρὸς τὸ συμπίπτειν αἰετὶ διατάττων ἐπορεύετο, ἐν δὲ τῇ στρατοπεδεύσει ὥς τὰ πολλὰ ὥσπερ εἴρηται κατεχώριζεν.

- 17 Ἐπεὶ δὲ πορευόμενοι γίνονται κατὰ τὴν Μηδικήν, τρέπεται ὁ Κῦρος πρὸς Κναξάρην. ἔπει δὲ ἡσπάσαντο ἀλλήλους, πρῶτον μὲν δὴ ὁ Κῦρος εἶπε τῷ Κναξάρῃ ὅτι οἶκος αὐτῷ ἐξηρημένος εἴη ἐν Βαβυλῶνι καὶ ἀρχεῖα, ὅπως ἔχῃ καὶ θιαν ἐκείσε ἔλθῃ εἰς οἰκεία κατὰ γεσθαι· ἔπειτα δὲ καὶ ἄλλα δῶρα ἔδωκεν αὐτῷ πολλὰ
18 καὶ καλὰ. ὁ δὲ Κναξάρης ταῦτα μὲν ἐδέχετο, προσέειπε δὲ αὐτῷ τὴν θυγατέρα στέφανόν τε χρυσοῦν καὶ ψέλια φέρουσαν καὶ στρεπτὸν καὶ στολὴν Μηδι-
19 κὴν ὥς δυνατὸν καλλίστην. καὶ ἡ μὲν δὴ παῖς ἐστεφάνου τὸν Κῦρον, ὁ δὲ Κναξάρης εἶπε, Δίδωμι δέ σοι, ἔφη, ὦ Κῦρε, καὶ αὐτὴν ταύτην γυναῖκα, ἐμὴν οὖσαν θυγατέρα· καὶ ὁ σὸς δὲ πατήρ ἔγχευε τὴν τοῦ ἐμοῦ πατρὸς θυγατέρα, ἐξ ἧς σὺ ἐγένου· αὕτη δ' ἐστὶν ἣν σὺ πολλὰκις παῖς ὦν ὅτε παρ' ἡμῖν ἦσθα ἐτιθηνήσω· καὶ ὅποτε τις ἐρωτῶῃ αὐτὴν τίني γαμοίτο, ἔλεγεν ὅτι Κῦρῳ· ἐπιδίδωμι δὲ αὐτῇ ἐγὼ καὶ φερὼν Μηδίαν τὴν πᾶσαν· οὐδὲ γὰρ ἔστι μοι ἄρσεν παῖς
20 γυνήσιος. ὁ μὲν οὕτως εἶπεν· ὁ δὲ Κῦρος ἀπεκρίνατο, Ἄλλ', ὦ Κναξάρη, τό τε γένος ἐπαινώ καὶ τὴν παῖδα καὶ τὰ δῶρα· βούλομαι δέ, ἔφη, σὺν τῇ τοῦ πατρὸς γνώμῃ καὶ τῇ τῆς μητρὸς ταῦτά σοι συναινέσαι. εἶπε μὲν οὖν οὕτως ὁ Κῦρος, ὅμως δὲ τῇ παιδί πάντα ἐδωρήσατο ὅποσα ᾤετο καὶ τῷ Κναξάρῃ χαριεῖσθαι. ταῦτα δὲ ποιήσας εἰς Πέρσας ἐπορεύετο.
- 21 Ἐπεὶ δ' ἐπὶ τοῖς Περσῶν ὁρίοις ἐγένετο πορευόμενος, τὸ μὲν ἄλλο στράτευμα αὐτοῦ κατέλειπεν, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς φίλοις εἰς τὴν πόλιν ἐπορεύετο, ἱερεῖα μὲν ἄγων ὥς πᾶσι Πέρσαις ἱκανὰ θύειν τε καὶ ἐστιᾶσθαι· δῶρα δ' ἤγεν οἷα μὲν ἔπρεπε τῷ πατρὶ καὶ τῇ

μητρί καὶ τοῖς ἄλλοις φίλοις, οἷα δ' ἔπρεπεν ἀρχαῖς καὶ γεραιτέροις καὶ τοῖς ὁμοτίμοις πᾶσιν· ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσι Πέρσαις καὶ Περσίειν ὄσαπερ καὶ νῦν ἐτι ἴδωσιν ὅτανπερ ἀφίκηται βασιλεὺς εἰς Πέρσας. ἐκ δὲ 22 οὗτου συνέλεξε Καμβύσης τοὺς γεραιτέρους Περσῶν καὶ τὰς ἀρχάς, οἵπερ τῶν μεγίστων κύριοί εἰσι· παρέκαλεσε δὲ καὶ Κύρον, καὶ ἔλεξε τοιαῦτα.

Ἄνδρες Πέρσαι καὶ σύ, ὦ Κύρε, ἐγὼ ἀμφοτέροις μὲν εἰκότως εὐνοὺς εἰμί· ὑμῶν μὲν γὰρ βασιλεύω, ὃ δέ, ὦ Κύρε, παῖς ἐμὸς εἶ. δίκαιος οὖν εἰμι, ὅσα ἠγνώσκουν δοκῶ ἀγαθὰ ἀμφοτέροις, ταῦτα εἰς τὸ μέγον λέγειν. τὰ μὲν γὰρ παρελθόντα ὑμεῖς μὲν Κύρον 23 ὕψιστε στράτευμα δόντες καὶ ἄρχοντα τούτου αὐτὸν αταστήσαντες, Κύρος δὲ ἡγούμενος τούτου σὺν θεοῖς ὑκλείεις μὲν ὑμᾶς, ὦ Πέρσαι, ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ποίησεν, ἐντίμους δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάσῃ· τῶν δὲ συστρατευσαμένων αὐτῷ τοὺς μὲν ἀρίστους καὶ πεπλούκει, τοῖς δὲ πολλοῖς μισθὸν καὶ τροφὴν παρεσκεύακεν· πεπικὸν δὲ καταστήσας Περσῶν πεποίηκε Πέρσαις καὶ ἐδίδων εἶναι μετουσίαν. ἦν μὲν οὖν καὶ τὸ λοιπὸν 24 ὅτω γινώσκητε, πολλῶν καὶ ἀγαθῶν αἰτιοὶ ἀλλήλοις ἔσεσθε· εἰ δὲ ἢ σύ, ὦ Κύρε, ἐπαρθεὶς ταῖς παρούσαις ὑχαῖς ἐπιχειρήσεις καὶ Περσῶν ἄρχειν ἐπὶ πλεονεξία ὥσπερ τῶν ἄλλων, ἢ ὑμεῖς, ὦ πολλῖται, φθονήσαντες οὐτῷ τῆς δυνάμεως καταλύειν πειράσεσθε τοῦτον τῆς ἀρχῆς, εὖ ἴστε ὅτι ἐμποδὼν ἀλλήλοις πολλῶν καὶ ἀγαθῶν ἔσεσθε. ὥς οὖν μὴ ταῦτα γίνηται, ἀλλὰ τὰγαθὰ, 25 μοι δοκεῖ, ἔφη, θύσαντας ὑμᾶς κοινῇ καὶ θεοὺς ἐπικαρτυραμένους συνθέσθαι, σὲ μὲν, ὦ Κύρε, ἣν τις πιστρατεύηται χώρα Περσίδι ἢ Περσῶν νόμους δια-

σπᾶν πειρᾶται, βοηθήσειν παντὶ σθένει, ὑμᾶς δέ, ὦ Πέρσαι, ἣν τις ἢ ἀρχῆς Κῦρον ἐπιχειρήῃ καταπάνειν ἢ ἀφίστασθαι τις τῶν ὑποχειρίων, βοηθήσειν καὶ ὑμῖν
 26 αὐτοῖς καὶ Κύρῳ καθ' ὅτι ἂν οὗτος ἐπαγγέλλῃ. καὶ ἕως μὲν ἂν ἐγὼ ζῶ, ἐμὴ γίγνεται ἡ ἐν Πέρσαις βασιλεία· ὅταν δ' ἐγὼ τελευτήσω, δῆλον ὅτι Κύρου, ἂν ζῇ. καὶ ὅταν μὲν οὗτος ἀφίκηται εἰς Πέρσας, ὁσῶς ἂν ὑμῖν ἔχοι τοῦτον θύειν τὰ ἱερὰ ὑπὲρ ὑμῶν ἀπερ νῦν ἐγὼ θύω· ὅταν δ' οὗτος ἐκδημος ᾖ, καλῶς ἂν οἶμαι ὑμῖν ἔχειν εἰ ἐκ τοῦ γένους ὃς ἂν δοκῇ ὑμῖν
 27 ἄριστος εἶναι, οὗτος τὰ τῶν θεῶν ἀποτελοίῃ. ταῦτα εἰπόντος Καμβύσου συνέδοξε Κύρῳ τε καὶ τοῖς Περσῶν τέλεσι· καὶ συνθίμενοι ταῦτα τότε καὶ θεοὺς ἐπιμαρτυράμενοι οὕτω καὶ νῦν ἔτι διαμένουσι ποιούντες πρὸς ἀλλήλους Πέρσαι τε καὶ βασιλεὺς. τούτων δὲ πρᾶχθέντων ἀπῆει ὁ Κύρος.

28 Ὡς δ' ἀπιδὼν ἐγένετο ἐν Μήδοις, συνδόξαν τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρὶ γαμεῖ τὴν Κναξάρου θυγατέρα, ἧς ἔτι καὶ νῦν λόγος ὡς παγκάλης γενομένης. [ἐνιοὶ δὲ τῶν λογοποιῶν λέγουσιν ὡς τὴν τῆς μητρὸς ἀδελφὴν ἐγημεν· ἀλλὰ γραῦς ἂν καὶ παντάπασιν ἦν ἡ παῖς.] γήμας δ' εὐθὺς ἔχων ἀνεξεύγνυ.

VI. Ἐπεὶ δ' ἐν Βαβυλῶνι ἦν, ἐδόκει αὐτῷ σατραπίας ἤδη πέμπειν ἐπὶ τὰ κατεστραμμένα ἔθνη. τοὺς μὲντοι ἐν ταῖς ἄκραις φρουράρχους καὶ τοὺς χιλιάρχους τῶν κατὰ τὴν χώραν φυλακῶν οὐκ ἄλλου ἢ ἑαυτοῦ ἐβούλετο ἀκούειν· ταῦτα δὲ προεωρᾶτο ἐννοῶν ὅπως εἰ τις τῶν σατραπῶν ὑπὸ πλούτου καὶ πλήθους ἀνθρόπων ἐξυβρίσειε καὶ ἐπιχειρήσειε μὴ πείθεσθαι,
 2 εὐθὺς ἀντιπάλους ἔχει ἐν τῇ χώρᾳ. ταῦτ' οὖν βουλό-

μενος προῦξαι ἔγνω συγκαλέσαι πρῶτον τοὺς ἐπικαι-
ρίους καὶ προσεπεῖν, ὅπως εἶδεῖεν ἐφ' οἷς ἴασιιν ἰόντες·
ἐνόμιζε γὰρ οὕτω ῥᾶον φέρειν ἂν αὐτούς· ἐπεὶ δὲ
κατασταίῃ τις ἄρχων καὶ αἰσθάνοιτο ταῦτα, χαλεπῶς
ἂν ἐδόκουν αὐτῷ φέρειν, νομίζοντες δι' ἐκείτων ἐπι-
τίαν ταῦτα γενέσθαι. οὕτω δὴ συλλέξας λέγει αὐτοῖς 3
τοιαῦδε.

Ἄνδρες φίλοι, εἰσὶν ἡμῖν ἐν ταῖς κατεστραμμέναις
τόλεσι φρονεοὶ καὶ φρούραρχοι, οὓς τότε κατελίπομεν·
καὶ τοῦτοις ἐγὼ προστάξας ἀπῆλθον ἄλλο μὲν μηδὲν
τολῶν παραγμονεῖν, τὰ δὲ τείχῃ διασώζειν. τούτους μὲν
ἤν οὐ παύσω τῆς ἀρχῆς, ἐπεὶ καλῶς διαπεφυλάχασιν
ἃ προσταχθέντα· ἄλλους δὲ σατράπας πέμψαι μοι δοκεῖ,
ἵτινες ἄρξουσιν τῶν ἐνοικούντων καὶ τὸν δασμὸν λαμ-
βάνοντες τοῖς τε φοροῦσι δώσουσι μισθὸν καὶ ἄλλο
ἑλοῦσιν ὅ,τι ἂν δέῃ. δοκεῖ δέ μοι καὶ τῶν ἐνθάδε 4
γενόντων ὁμῶν, οἷς ἂν ἐγὼ πράγματα παρέχω πέμ-
ψων προῦξοντάς τι ἐπὶ ταῦτα τὰ ἔθνη, χώρας γενέσθαι
καὶ οἴκους ἐκεῖ, ὅπως δασμοφορηταί τε αὐτοῖς δεῦρο,
ἴταν τε ἴωσιν ἐκεῖσε, εἰς οἰκίαν ἔχωσιν κατάργεσθαι.
αὐτὰ εἶπε καὶ ἔδωκε πολλοῖς τῶν φίλων κατὰ πάσας 5
ἄς καταστραφείσας πόλεις οἴκους καὶ ὑπηκόους· καὶ
ἤν εἰσιν ἔτι τοῖς ἀπογόνους τῶν τότε λαβόντων αἰ-
ῶραι καταμένουσιν ἄλλαι ἐν ἄλλῃ γῇ· αὐτοὶ δὲ οἰκοῦσιν
ταφὰ βασιλεῖ. Δεῖ δέ, ἔφη, τοὺς ἰόντας σατράπας ἐπὶ 6
αὐτάς τὰς χώρας τοιούτους ἡμᾶς σκοπεῖν οἷτινες ὅ,τι
ἢ ἐν τῇ γῇ ἐκάστη καλὸν ἢ ἀγαθὸν ἦ, μεμνήσονται
καὶ δεῦρο ἀποπέμπειν, ὥς μετέχωμεν καὶ οἱ ἐνθάδε
ῖντες τῶν πανταχοῦ γιγνομένων ἀγαθῶν· καὶ γὰρ ἦν
ἰ που δεινὸν γίγνηται, ἡμῖν ἔσται ἀμυντέον. ταῦτ' 7

εἰπὼν τότε μὲν ἔπαυσε τὸν λόγον, ἔπειτα δὲ οὓς ἐγίνωσκει τῶν φίλων ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἐπιθυμοῦντας ἵεναι, ἐκλεξάμενος αὐτῶν τοὺς δοκοῦντας ἐπιτηδαιοτάτους εἶναι ἔπεμπε σατράπας εἰς Ἀραβίαν μὲν Μεγάβυζον, εἰς Καππαδοκίαν δὲ Ἀρταβάταν, εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν μεγάλην Ἀρτακάμαν, εἰς Λυδίαν δὲ καὶ Ἰωνίαν Χρυσάνταν, εἰς Καρίαν δὲ Ἀδούσιον, ὅνπερ ἤτοῦντο, εἰς Φρυγίαν δὲ τὴν παρ' Ἑλλησποντον καὶ 8 Αἰολίδα Φαρνοῦχον. Κιλικίας δὲ καὶ Κύπρου καὶ Παφλαγόνων οὐκ ἔπεμψε Πέρσας σατράπας, ὅτι ἐκόντες ἐδόκουν συστρατεύεσθαι ἐπὶ Βαβυλῶνα· δασμοὺς 9 μέντοι συνέταξεν ἀποφέρειν καὶ τούτους. ὥς δὲ τότε Κῦρος κατεστήσατο, οὕτως ἔτι καὶ νῦν βασιλέως εἶδιν αἱ ἐν ταῖς ἔκραις φυλακαὶ καὶ οἱ χιλιάρχοι τῶν φυλακῶν ἐκ βασιλέως εἰσὶ καθεστηκότες καὶ παρὰ βασιλεῖ 10 ἀπογεγραμμένοι. προεῖπε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκπεπομένοις σατράπαις, ὅσα αὐτὸν ἐώρων ποιοῦντα, πάντα μιμεῖσθαι· πρῶτον μὲν ἱππέας καθιστάναι ἐκ τῶν συνεπιπομένων Περσῶν καὶ συμμάχων καὶ ἄρματηλάτας· ὁπόσοι δ' ἂν γῆν καὶ ἄρχεῖα λάβωσιν, ἀναγκάζειν τούτους ἐπὶ θύρας ἵεναι καὶ σωφροσύνης ἐπιμελομένους παρέχειν ἑαυτοὺς τῷ σατράπῃ χρῆσθαι, ἣν τι δέηται· παιδεύειν δὲ καὶ τοὺς γιγνομένους παῖδας ἐπὶ θύραις, ὥσπερ παρ' αὐτῷ· ἐξάγειν δ' ἐπὶ τὴν θήραν τὸν σατράπην τοὺς ἀπὸ θυρῶν καὶ ἄσκειν αὐτόν τε καὶ τοὺς 11 σὺν ἑαυτῷ τὰ πολεμικά. Ὅς δ' ἂν ἐμοί, ἔφη, κατὰ λόγον τῆς δυνάμεως πλείστα μὲν ἄρματα, πλείστους δὲ καὶ ἀρίστους ἱππέας ἀποδεικνύῃ, τοῦτον ἐγὼ ὥς ἀγαθὸν σύμμαχον καὶ ὥς ἀγαθὸν συμφύλακα Πέρσαις τε καὶ ἐμοί τῆς ἀρχῆς τιμήσω. ἔστων δὲ παρ' ὑμῖν

καὶ ἔδραις ὥσπερ παρ' ἐμοὶ οἱ ἄριστοι προτετιμημένοι, καὶ τράπεζα, ὥσπερ ἡ ἐμή, τρέφουσα μὲν πρῶτον τοὺς οἰκέτας, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς φίλοις μεταδιδόναι ἱκανῶς κεκοσμημένη καὶ ὡς τὸν καλὸν τι ποιοῦντα καθ' ἡμέραν ἐπιγεραίρειν. κτᾶσθε δὲ καὶ παραδείσους καὶ θη-
 12 ρία τρέφετε, καὶ μήτε αὐτοὶ ποτε ἄνευ πόνου σῖτον παραθῆσθε μήτε ἵπποις ἀγυμνάστοις χόρτον ἐμβάλλετε· οὐ γὰρ ἂν δυναίμην ἐγὼ εἰς ὃν ἀνδρωπίνῃ ἀρετῇ τὰ πάντων ὑμῶν ἀγαθὰ διασώξω, ἀλλὰ δεῖ ἐμὲ μὲν ἀγαθὸν ὄντα σὺν ἀγαθοῖς τοῖς παρ' ἐμοῦ ὑμῖν ἐπίκουρον εἶναι· ὑμᾶς δὲ ὁμοίως αὐτοὺς ἀγαθοὺς ὄντας σὺν ἀγαθοῖς τοῖς μεθ' ὑμῶν ἐμοὶ συμμάχους εἶναι. βουλοίμην δ' ἂν ὑμᾶς καὶ τοῦτο κατανοῆσαι ὅτι τού-
 13 των ὧν νῦν ὑμῖν παρακελεύομαι οὐδὲν τοῖς δούλοις προσιᾶται· ἃ δ' ὑμᾶς φημι χρῆναι ποιεῖν, ταῦτα καὶ αὐτοὺς πειρᾶμαι πάντα πράττειν. ὥσπερ δ' ἐγὼ ὑμᾶς κελεύω ἐμὲ μιμεῖσθαι, οὕτω καὶ ὑμεῖς τοὺς ὑφ' ὑμῶν ἀρχὰς ἔχοντας μιμεῖσθαι ὑμᾶς διδάσκετε.

[Ταῦτα δὲ Κύρου οὕτω τότε τάξαντος ἔτι καὶ
 14 νῦν τῷ αὐτῷ τρόπῳ πᾶσαι μὲν αἱ ὑπὸ βασιλεῖ φυλακαὶ ὁμοίως φυλάττονται, πᾶσαι δὲ αἱ τῶν ἀρχόντων θύραι ὁμοίως θεραπεύονται, πάντες δὲ οἱ οἴκοι καὶ μεγάλοι καὶ μικροὶ ὁμοίως οἰκοῦνται, πᾶσι δὲ οἱ ἄριστοι τῶν παρόντων ἔδραις προτετίμηνται, πᾶσαι δὲ αἱ πορεῖαι συντεταγμέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εἰσί, πᾶσαι δὲ συγκεφαλαιοῦνται πολιτικαὶ πράξεις εἰς ὀλίγους ἐπιστάτας.]

Ταῦτα εἰπὼν ὡς χρῆ ποιεῖν ἐκάστους καὶ δύναι-
 15 μιν ἐκάστῳ προσθεῖς ἐξέπεμπε, καὶ προεῖπεν ἄπασι παρασκευάζεσθαι ὡς εἰς νέωτα στρατείας ἐσομένης

καὶ ἀποδείξεως ἀνδρῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων καὶ ἀρμάτων.

16 Κατενοήσαμεν δὲ καὶ τοῦτο ὅτι Κύρου κατάρξαντος, ὥς φασι, καὶ νῦν ἔτι διαμένει· ἐφοδεύει γὰρ ἀνήρ κατ' ἐνιαυτὸν ἀεὶ στρατεύμα ἔχων, ὥς ἦν μὲν τις τῶν σατραπῶν ἐπικουρίας δέηται, ἐπικουρῇ, ἣν δέ τις ὑβρίζῃ, σωφρονίζῃ, ἣν δέ τις ἢ δασμῶν φορᾷς ἀμελῇ ἢ τῶν ἐνοίκων φυλακῆς ἢ ὅπως ἢ χώρα ἐνεργὸς ἢ ἢ ἄλλο τι τῶν τεταγμένων παραλίπη, ταῦτα πάντα κατεντρεπίζῃ· ἣν δὲ μὴ δύνηται, βασιλεὶ ἀπαγγέλλῃ· ὁ δὲ ἀκούων βουλευέται περὶ τοῦ ἀτακτοῦντος. καὶ οἱ πολάκις λεγόμενοι ὅτι βασιλέως υἱὸς καταβαίνει, βασιλέως ἀδελφός, βασιλέως ὀφθαλμός, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐκφαινόμενοι, οὗτοι τῶν ἐφόδων εἰσίν· ἀποτρέπεται γὰρ ἕκαστος αὐτῶν ὁπόθεν ἂν βασιλεὺς κελεύῃ.

17 Κατεμάθομεν δὲ αὐτοῦ καὶ ἄλλο μηχανήμα πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς, ἐξ οὗ ταχέως ἡσθάνετο καὶ τὰ πάμπολυ ἀπέχοντα ὅπως ἔχοι. σκεψάμενος γὰρ πόσῃν ἂν ὁδὸν ἵππος κατανύτοι τῆς ἡμέρας ἐλαυνόμενος ὥστε διαρκεῖν, ἐποίησατο ἱππῶνας τοσοῦτον διαλείποντας καὶ ἱππους ἐν αὐτοῖς κατέστησε καὶ τοὺς ἐπιμελομένους τούτων, καὶ ἄνδρα ἐφ' ἐκάστῳ τῶν τόπων ἔταξε τὸν ἐπιτήδειον παραδέχεσθαι τὰ φερόμενα γράμματα καὶ παραδιδόναι καὶ παραλαμβάνειν τοὺς ἀπειρηκότες ἱππους καὶ ἀνθρώπους καὶ ἄλλους πέμπειν νεαλεῖς· 18 ἔστι δ' ὅτε οὐδὲ τὰς νύκτας φασὶν ἵστασθαι ταύτην τὴν πορείαν, ἀλλὰ τῷ ἡμερινῷ ἀγγέλῳ τὸν νυκτερινὸν διαδέχεσθαι. τούτων δὲ οὕτω γιγνομένων φασὶ τινες θᾶττον τῶν γεράνων ταύτην τὴν πορείαν ἀνύειν· εἰ δὲ τοῦτο ψεύδονται, ἀλλ' ὅτι γε τῶν ἀνθρωπίνων

περὶ πορείῳ αὐτῇ ταχίστη, τοῦτο εὐδηλον. ἀγαθὸν δὲ ὡς τάχιστα ἕκαστον αἰσθανόμενον ὡς τάχιστα ἐπιμέλεσθαι.

Ἐπεὶ δὲ περιῆλθεν ὁ ἐνιαυτός, συνήγειρε στρατιὰν 19 εἰς Βαβυλῶνα, καὶ λέγεται αὐτῷ γενέσθαι εἰς δώδεκα μὲν ἱππέων μυριάδας, εἰς δισχίλια δὲ ἄρματα δρεπανηφόρα, πεζῶν δὲ εἰς μυριάδας ἐξήκοντα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα 20 συνεσκεύαστο αὐτῷ, ὥρμα δὴ ταύτην τὴν στρατείαν ἐν ἣ λέγεται καταστρέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη ὅσα Συρίαν ἐκβάντι οἰκεῖ μέχρι Ἐρυθρᾶς θαλάττης. μετὰ δὲ ταῦτα ἢ εἰς Αἴγυπτον στρατεία λέγεται γενέσθαι καὶ καταστρέψασθαι Αἴγυπτον. καὶ ἐκ τούτου τὴν ἀρχὴν ὠρίζεν 21 αὐτῷ πρὸς ἑω μὲν ἢ Ἐρυθρὰ θάλαττα, πρὸς ἄρκτον δὲ ὁ Εὐξεινος πόντος, πρὸς ἐσπέραν δὲ Κύπρος καὶ Αἴγυπτος, πρὸς μεσημβρίαν δὲ Αἰθιοπία. τούτων δὲ τὰ πέρατα τὰ μὲν διὰ θάλαππος, τὰ δὲ διὰ ψύχος, τὰ δὲ διὰ ὕδωρ, τὰ δὲ δι' ἀνδρίαν δυσοίκετα. αὐτὸς δ' ἐν 22 μέσῳ τούτων τὴν δίαιταν ποιησάμενος, τὸν μὲν ἀμφὶ τὸν χειμῶνα χρόνον διῆγεν ἐν Βαβυλῶνι ἑπτὰ μῆνας· αὕτη γὰρ ἄλεινὴ ἡ χώρα· τὸν δὲ ἀμφὶ τὸ ἔαρ τρεῖς μῆνας ἐν Σούσοις· τὴν δὲ ἀκμὴν τοῦ θέρους δύο μῆνας ἐν Ἐκβατάνοις· οὕτω δὲ ποιοῦντ' αὐτὸν λέγουσιν ἐν ἑαρινῷ θάλλει καὶ ψύχει διάγειν ἀεὶ. οὕτω δὲ 23 διέκειντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι ὡς πᾶν μὲν ἔθνος μειονεκτεῖν ἐδόκει, εἰ μὴ Κύρῳ πέμψειεν, ὅτι καλὸν αὐτοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἢ φύοιτο ἢ τρέφοιτο ἢ τεχνῶτο, πᾶσα δὲ πόλις ὡσαύτως, πᾶς δὲ ἰδιώτης πλούσιος ἂν ᾔετο γενέσθαι, εἰ τι Κύρῳ χαρίσαιο· καὶ γὰρ ὁ Κύρως λαμβάνων παρ' ἐκάστων ὧν ἀφθονίαν εἶχον οἱ διδόντες ἀντεδίδου ὧν σπανίζοντας αὐτοὺς αἰσθάνοιτο.

VII. Οὕτω δὲ τοῦ αἰῶνος προκεχωρηκότος, μάλα δὴ
 1 πρεσβύτης ὢν ὁ Κῦρος ἀφικνεῖται εἰς Πέρσας τὸ ἑβδο-
 μον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς. καὶ ὁ μὲν πατήρ καὶ ἡ μή-
 τηρ πάλοι δὴ ὥσπερ εἰκὸς ἐτετελευτήκεσαν αὐτῷ· ὁ
 2 δὲ Κῦρος ἔθυσσε τὰ νομιζόμενα ἱερὰ καὶ τοῦ χοροῦ
 ἡγήσατο Πέρσαις κατὰ τὰ πάτρια καὶ τὰ δῶρα πᾶσι
 διέδωκεν ὥσπερ εἰώθει. κοιμηθεῖς δ' ἐν τῷ βασιλείῳ
 ὄναρ εἶδε τοιόνδε. ἔδοξεν αὐτῷ προσελθὼν κρείττων
 τις ἢ κατὰ ἄνθρωπον εἰπεῖν, Συσκευάσου, ὦ Κύρῃ·
 ἤδη γὰρ εἰς θεοὺς ἔπει. τοῦτο δὲ ἰδὼν τὸ ὄναρ ἐξη-
 3 γέρθη καὶ σχεδὸν ἐδόκει εἰδέναι ὅτι τοῦ βίου ἡ τελευ-
 τή παρῆν. εὐθύς οὖν λαβὼν ἱερεῖα ἔθυε Διὶ τε πα-
 τρὶν καὶ Ἑλίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐπὶ τῶν ἁκρῶν,
 ὡς Πέρσαι θύουσιν, ὥδε ἐπευχόμενος, Ζεῦ πατρῷε
 καὶ Ἥλιε καὶ πάντες θεοί, δέχεσθε τάδε καὶ τελεστή-
 4 ρια πολλῶν καὶ καλῶν πράξεων καὶ χαριστήρια ὅτι
 ἐσημαίνετε μοι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οὐρανίοις σημείοις
 καὶ ἐν οἴωνοις καὶ ἐν φήμαις ἅ τ' ἐχρῆν ποιεῖν καὶ ἃ
 οὐκ ἐχρῆν. πολλὴ δ' ὑμῖν χάρις ὅτι κἀγὼ ἐγίγνωσκον
 τὴν ὑμετέραν ἐπιμέλειαν καὶ οὐδεπώποτε ἐπὶ ταῖς ἐντυ-
 χλαῖς ὑπὲρ ἄνθρωπον ἐφρόνησα. αἰτοῦμαι δ' ὑμᾶς
 δοῦναι καὶ νῦν παισὶ μὲν καὶ γυναικὶ καὶ φίλοις καὶ
 πατρίδι εὐδαιμονίαν, ἐμοὶ δὲ οἴοντες αἰῶνα δεδώκατε,
 5 τοιαύτην καὶ τελευτὴν δοῦναι. ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα
 ποιήσας καὶ οἰκαδὲ ἐλθὼν ἔδοξεν ἡδέως ἀναπαύσεσθαι
 καὶ κατεκλίνῃ. ἐπεὶ δὲ ὥρα ἦν, οἱ τεταγμένοι προσ-
 ιόντες λούσασθαι αὐτὸν ἐκέλευον. ὁ δ' ἔλεγεν ὅτι
 ἡδέως ἀναπαύοιτο. οἱ δ' αὖ τεταγμένοι, ἐπεὶ ὥρα ἦν,
 δεῖπνον παρετίθεσαν· τῷ δὲ ἡ ψυχὴ σίτον μὲν οὐ
 5 προσίετο, διψῆν δ' ἐδόκει, καὶ ἔπιεν ἡδέως. ὥς δὲ

καὶ τῇ ὑστεραίᾳ συνέβαινεν αὐτῷ ταῦτα καὶ τῇ τρίτῃ, ἐκάλεσε τοὺς παῖδας· οἱ δ' ἔτυχον συνηκολουθηκότες αὐτῷ καὶ ὄντες ἐν Πέρσαις· ἐκάλεσε δὲ καὶ τοὺς φίλους καὶ τὰς Περσῶν ἀρχάς· παρόντων δὲ πάντων ἤρχετο τοιοῦδε λόγου.

Παῖδες ἔμοι καὶ πάντες οἱ παρόντες φίλοι, ἔμοι⁶ μὲν τοῦ βίου τὸ τέλος ἤδη πάρεστιν· ἐκ πολλῶν τοῦτο σαφῶς γινώσκω· ὑμᾶς δὲ χρή, ὅταν τελευτήσω, ὥς περὶ εὐδαίμονος ἑμοῦ καὶ λέγειν καὶ ποιεῖν πάντα. ἐγὼ γὰρ παῖς τε ὢν τὰ ἐν παισὶ νομιζόμενα καλὰ δοκῶ κεκαρπῶσθαι, ἐπεὶ τε ἤβησα, τὰ ἐν νεανίσκοις, τέλειός τε ἀνὴρ γενόμενος τὰ ἐν ἀνδράσι· σὺν τῷ χρόνῳ τε προϊόντι ἀεὶ συναυξανομένην ἐπιγινώσκειν ἐδόκουν καὶ τὴν ἐμὴν δύναμιν, ὥστε καὶ τοῦμὸν γῆρας οὐδεπώποτε ἡσθόμην τῆς ἐμῆς νεότητος ἀσθενέστερον γινόμενον, καὶ οὐτ' ἐπιχειρήσας οὐτ' ἐπιθυμήσας οἶδα ὅτου ἡτύχησα. καὶ τοὺς μὲν φίλους ἐπείδον δι' ἑμοῦ⁷ εὐδαίμονας γενομένους, τοὺς δὲ πολεμίους ὑπ' ἑμοῦ δουλωθέντας· καὶ τὴν πατρίδα πρόσθεν ἰδιωτεύουσαν ἐν τῇ Ἀσίᾳ νῦν προτετιμμένην καταλείπω· ὢν τ' ἐκτεσάμην οὐδὲν [οἶδα] ὅ,τι οὐ διεσώσάμην. καὶ τὸν μὲν παρελθόντα χρόνον ἔπραττον οὕτως ὥσπερ ἡυχόμην· φόβος δέ μοι συμπαρομαρτῶν μή τι ἐν τῷ ἐπίοντι χρόνῳ ἢ ἰδοίμι ἢ ἀκούσαιμι ἢ πάθοιμι χαλεπόν, οὐκ εἶα τελέως με μέγα φρονεῖν οὐδ' εὐφραίνεισθαι ἐκπεπταμένως. νῦν δ' ἦν τελευτήσω, καταλείπω⁸ μὲν ὑμᾶς, ὧ παῖδες, ζῶντας οὓσπερ ἔδοσάν μοι οἱ θεοὶ γενέσθαι· καταλείπω δὲ πατρίδα καὶ φίλους εὐδαιμονοῦντας· ὥστε πῶς οὐκ ἂν ἐγὼ δικαίως μακαριζόμενος⁹ τὸν ἀεὶ χρόνον μνήμης τυγχάνοιμι; δεῖ δὲ καὶ τὴν

- βασιλείαν με ἤδη σαφηνίσαντα καταλιπεῖν, ὥς ἂν μὴ
 ἀμφίλογος γενομένη πράγματα ὑμῖν παράσχη. ἐγὼ
 δ' οὖν φιλῶ μὲν ἀμφοτέρους ὑμᾶς ὁμοίως, ὧ παῖδες·
 τὸ δὲ προβουλεύειν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι ἐφ' ὅτι ἂν και-
 ρὸς δοκῇ εἶναι, τοῦτο προστάττω τῷ προτέρῳ γενο-
 10 μένῳ καὶ πλειόνων κατὰ τὸ εἶκος ἐμπεῖρω. ἐπαιδεύθη-
 δὲ καὶ αὐτὸς οὕτως ὑπὸ τῆσδε τῆς ἐμῆς τε καὶ ὑμετέ-
 ρας πατρίδος, τοῖς πρεσβυτέροις οὐ μόνον ἀδελφοῖς
 ἀλλὰ καὶ πολίταις καὶ ὀδῶν καὶ θάκων καὶ λόγων
 ὑπέκκειν, καὶ ὑμᾶς δέ, ὧ παῖδες, οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐπαί-
 δευον, τοὺς μὲν γεραιτέρους προτιμᾶν, τῶν δὲ νεωτέ-
 ρων προτετιμῆσθαι· ὥς οὖν παλαιὰ καὶ εἰδισμένα καὶ
 11 ἔννομα λέγοντος ἐμοῦ οὕτως ἀποδέχεσθε. καὶ σὺ μὲν,
 ὧ Καμβύση, τὴν βασιλείαν ἔχε, θεῶν τε διδόντων καὶ
 ἐμοῦ ὅσον ἐν ἐμοί· σοὶ δ', ὧ Ταναοξάρη, σατραπὴν
 εἶναι δίδωμι Μήδων τε καὶ Ἀρμενίων καὶ τρίτων
 Καδουσίων· ταῦτα δέ σοι διδοὺς νομίζω ἀρχὴν μὲν
 μεῖζω καὶ τοῦνομα τῆς βασιλείας τῷ πρεσβυτέρῳ κατα-
 12 λιπεῖν, εὐδαιμονίαν δὲ σοὶ ἀλυποτέραν. ὁποῖας μὲν
 γὰρ ἀνθρωπίνης εὐφροσύνης ἐνδεῆς ἔσει οὐχ ὀρθῶς
 ἀλλὰ πάντα σοι τὰ δοκοῦντα ἀνθρώπους εὐφραίνειν
 παρέσται. τὸ δὲ δυσκαταπρακτοτέρων τε ἐρᾶν καὶ τὸ
 πολλὰ μεριμνᾶν καὶ τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἔχειν
 κεντριζόμενον ὑπὸ τῆς πρὸς τὰμὰ ἔργα φιλονικίας καὶ
 τὸ ἐπιβουλεύειν καὶ τὸ ἐπιβουλεύεσθαι, ταῦτα τῷ βασι-
 λεύοντι ἀνάγκη σοῦ μᾶλλον συμπαρομαρτεῖν, ἢ σάφ'
 13 ἴσθαι τοῦ εὐφραίνεσθαι πολλὰς ἀσχολίας παρέχει. οἶσθα
 μὲν οὖν καὶ σύ, ὧ Καμβύση, ὅτι οὐ τόδε τὸ χροῦσθον
 σκηπτρον τὸ τὴν βασιλείαν διασῶζόν ἐστιν, ἀλλ' οἱ
 πιστοὶ φίλοι σκηπτρον βασιλεῦσιν ἀληθέστατον καὶ

ἀσφαλέστατον. πιστοὺς δὲ μὴ νόμιζε φύεσθαι ἀνθρώ-
 πους· πᾶσι γὰρ ἂν οἱ αὐτοὶ πιστοὶ φαίνονται, ὥσπερ
 καὶ τᾶλλα τὰ πεφυκότα πᾶσι τὰ αὐτὰ φαίνεται· ἀλλὰ
 τοὺς πιστοὺς τίθεσθαι δεῖ ἕκαστον ἑαυτῷ· ἡ δὲ κτῆσις
 αὐτῶν ἔστιν οὐδαμῶς σὺν τῇ βίᾳ, ἀλλὰ μᾶλλον σὺν
 τῇ εὐεργεσίᾳ. εἰ οὖν καὶ ἄλλους τινὰς πειράσει συμ- 14
 φύλακας τῆς βασιλείας ποιεῖσθαι μηδαμόθεν πρότερον
 ἔρχου ἢ ἀπὸ τοῦ ὁμόθεν γενομένου. καὶ πολλῖται τοι
 ἀνθρώποι ἀλλοδαπῶν οἰκειότεροι καὶ σύσσιτοι ἀποσκή-
 νων· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος φύντες καὶ ὑπὸ
 τῆς αὐτῆς μητρὸς τραφέντες καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ
 αὐξηθέντες καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν γονέων ἀγαπώμενοι
 καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα καὶ τὸν αὐτὸν πατέρα προσ-
 αγορεύοντες, πῶς οὐ πάντων οὗτοι οἰκειότατοι; μὴ 15
 οὖν ἂ οἱ θεοὶ ὑφήγηται ἀγαθὰ εἰς οἰκειότητα ἀδελ-
 φοῖς μάταιά ποτε ποιήσητε, ἀλλ' ἐπὶ ταῦτα εὐθύς·
 οἰκοδομεῖτε ἄλλα φιλικὰ ἔργα· καὶ οὕτως αἰὲ ἀνυπέρ-
 βλητος ἄλλοις ἔσται ἡ ὑμετέρα φιλία. ἑαυτοῦ τοι
 κήδεται ὁ προνοῶν ἀδελφοῦ· τίνι γὰρ ἄλλῳ ἀδελφὸς
 μέγας ἂν οὕτω καλὸν ὥς ἀδελφῷ; τίς δ' ἄλλος τιμή-
 σεται δι' ἄνδρα μέγα δυνάμενον οὕτως ὥς ἀδελφός;
 τίνα δὲ φοβήσεται τις ἀδικεῖν ἀδελφοῦ μεγάλου ὄντος 16
 οὕτως ὥς τὸν ἀδελφόν; μήτε οὖν θάττον μηδεὶς σοῦ
 τοῦτῳ ὑπακουέτω μήτε προθυμότερον παρέστω· οὐ-
 δὲν γὰρ οἰκειότερα τὰ τούτου οὔτε ἀγαθὰ οὔτε δει-
 νὰ ἢ σοί. ἐννόει δὲ καὶ τάδε· τίνι χαρισάμενος ἐλπί-
 σαις ἂν μειζόνων τυχεῖν ἢ τοῦτῳ; τίνι δ' ἂν βοηθήσας
 ἰσχυρότερον σύμμαχον ἀντιλάβοις; τίνα δ' αἰσχιον μὴ
 φιλεῖν ἢ τὸν ἀδελφόν; τίνα δὲ ἀπάντων κάλλιον προ-
 τιμᾶν ἢ τὸν ἀδελφόν; μόνου τοι, ὦ Καμβύση, πρω-

τεύοντος ἀδελφοῦ παρ' ἀδελφῷ οὐδὲ φθόνος παρὰ
 17 τῶν ἄλλων ἐφικνεῖται. ἀλλὰ πρὸς θεῶν πατρῶων,
 ὧ παιῆδες, τιμᾶτε ἀλλήλους, εἴ τι καὶ τοῦ ἐμοὶ χαρίζε-
 σθαι μέλει ὑμῖν· οὐ γὰρ δῆπου τοῦτό γε σαφῶς δοκεῖ-
 τε εἶδέναι ὥς οὐδὲν ἔτι ἐγὼ ἔσομαι, ἐπειδὴν τοῦ ἀν-
 θρωπίνου βίου τελευτήσω· οὐδὲ γὰρ νῦν τοι τὴν γ'
 ἐμὴν ψυχὴν ἐωρᾶτε, ἀλλ' οἷς διεπράττετο, τοῦτοις αὐτὴν
 18 ὥς οὐσαν κατεφωρᾶτε. τὰς δὲ τῶν ἄδικα παθόντων
 ψυχὰς οὐπω κατενόησατε οἷους μὲν φόβους τοῖς μι-
 αιφρόνοις ἐμβάλλουσιν, οἷους δὲ παλαμναίους τοῖς ἀνο-
 σίοις ἐπιπέμπουσι; τοῖς δὲ φθιμένοις τὰς τιμὰς δια-
 μένειν ἔτι ἂν δοκεῖτε, εἴ μηδενὸς αὐτῶν αἱ ψυχαὶ
 19 κύριαί ἦσαν; οὗτοι ἔγωγε, ὧ παιῆδες, οὐδὲ τοῦτο πώ-
 ποτε ἐπέσθην ὥς ἡ ψυχὴ ἕως μὲν ἂν ἐν θνητῷ σώ-
 ματι ᾖ, ζῇ, ὅταν δὲ τούτου ἀπαλλαγῇ, τέθνηκεν· ὁρᾷ
 γὰρ ὅτι καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὅσον ἂν ἐν αὐτοῖς χρό-
 20 νον ᾖ ἡ ψυχὴ, ζῶντα παρέχεται. οὐδέ γε ὅπως ἄφρων
 ἔσται ἡ ψυχὴ, ἐπειδὴν τοῦ ἄφρονος σώματος δίχα γέ-
 νηται, οὐδὲ τοῦτο πέπεισμαι· ἀλλ' ὅταν ἄκρατος καὶ
 καθαρὸς ὁ νοῦς ἐκκριθῇ, τότε καὶ φρονιμώτατον αὐτὸν
 εἰκὸς εἶναι. διαλυομένου δὲ ἀνθρώπου δηλὰ ἔστιν
 ἕκαστα ἀπιδόντα πρὸς τὸ ὁμόφυλον πλὴν τῆς ψυχῆς·
 αὕτη δὲ μόνη οὔτε παροῦσα οὔτε ἀπιοῦσα ὁρᾶται.
 21 ἐννοήσατε δ', ἔφη, ὅτι ἐγγύτερον μὲν τῶν ἀνθρωπίνων
 θανάτῳ οὐδὲν ἔστιν ὕπνου· ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ
 τότε δῆπου θειοτάτῃ καταφαίνεται καὶ τότε τι τῶν
 μελλόντων προορᾷ· τότε γάρ, ὥς ἔοικε, μάλιστα ἔλευ-
 22 θεροῦται. εἴ μὲν οὖν οὕτως ἔχει ταῦτα ὥσπερ ἐγὼ
 οἶμαι καὶ ἡ ψυχὴ καταλείπει τὸ σῶμα, καὶ τὴν ἐμὴν
 ψυχὴν καταιδούμενοι ποιεῖτε ἢ ἐγὼ δέομαι· εἴ δὲ μὴ

οὕτως, ἀλλὰ μένουσα ἡ ψυχὴ ἐν τῷ σώματι συναπο-
 θνήσκει, ἀλλὰ θεοὺς γε τοὺς αἰεὶ ὄντας καὶ πάντ'
 ἐφορῶντας καὶ πάντα δυναμένους, οἳ καὶ τήνδε τὴν
 τῶν ὄλων τάξιν συνέχουσιν ἀτριβῇ καὶ ἀγήρατον καὶ
 ἀναμάρτητον καὶ ὑπὸ κάλλους καὶ μεγέθους ἀδιήγητον,
 τούτους φοβούμενοι μήποτε ἀσεβὲς μηδὲν μηδὲ ἀνό-
 σιον μήτε ποιήσητε μήτε βουλευσῆτε. μετὰ μέντοι²³
 θεοὺς καὶ ἀνθρώπων τὸ πᾶν γένος τὸ αἰεὶ ἐπιγιγνόμε-
 νον αἰδεῖσθε· οὐ γὰρ ἐν σκοτῷ ὑμᾶς οἱ θεοὶ ἀπο-
 κρύπτονται, ἀλλ' ἐμφανῇ πᾶσιν ἀνάγκη αἰεὶ ξῆν τὰ
 ὑμέτερα ἔργα· ἃ ἦν μὲν καθαρὰ καὶ ἔξω τῶν ἀδίκων
 φαίνεται, δυνατοὺς ὑμᾶς ἐν πᾶσιν ἀνθρώποις ἀναδείξει·
 εἰ δὲ εἰς ἀλλήλους ἔδικόν τι φρονησέτε, ἐκ πάντων
 ἀνθρώπων τὸ ἀξιόπιστοι εἶναι ἀποβαλεῖτε. οὐδεὶς γὰρ
 ἂν ἐτι πιστεῦσαι δύναίτο ὑμῖν, οὐδ' εἰ πάνυ προθυ-
 μοῖτο, ἰδὼν ἀδικούμενον τὸν μάλιστα φιλῶν προσήκοντα.²⁴
 εἰ μὲν οὖν ἐγὼ ὑμᾶς ἱκανῶς διδάσκω οἷους χρὴ πρὸς
 ἀλλήλους εἶναι· εἰ δὲ μή, καὶ παρὰ τῶν προγεγενη-
 μένων μανθάνετε· αὕτη γὰρ ἀρίστη διδασκαλία. οἱ
 μὲν γὰρ πολλοὶ διαγεγένηνται φίλοι μὲν γονεῖς παισὶ,
 φίλοι δὲ ἀδελφοὶ ἀδελφοῖς· ἥδη δὲ τινες τούτων καὶ
 ἐναντία ἀλλήλοις ἔπραξαν· ὁποτέρους ἂν οὖν αἰσθάνησθε
 τὰ πραχθέντα συνενεγκόντα, ταῦτα δὴ αἰρούμενοι ὀρ-
 θῶς ἂν βουλεύοισθε. καὶ τούτων μὲν ἴσως ἥδη ἔλεις.²⁵
 τὸ δ' ἐμὸν σῶμα, ὃ παῖδες, ὅταν τελευτήσω, μήτε ἐν
 χρυσῷ θῆτε μήτε ἐν ἀργύρῳ μήτε ἐν ἄλλῳ μηδενί,
 ἀλλὰ τῇ γῇ ὥς τάχιστα ἀπόδοτε. τί γὰρ τούτου μα-
 καριώτερον τοῦ γῇ μιχθῆναι, ἢ πάντα μὲν τὰ καλὰ,
 πάντα δὲ τὰγαθὰ φύει τε καὶ τρέφει; ἐγὼ δὲ καὶ ἄλλως
 φιλάνθρωπος ἐγενόμην καὶ νῦν ἡδέως ἄν μοι δοκῶ

- 26 κοινωνῆσαι τοῦ εὐεργετοῦντος ἀνθρώπους. ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ἐκλείπειν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ ὀθενπερ, ὥς ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπολείπουσα. εἰ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἄσασθαι ἢ ὄμμα τοῦμόν ζῶντος ἔτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω· ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἐτ' ἀν-
- 27 θρώπων τοῦμόν σῶμα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέρας μέντοι πάντας καὶ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ μνημα τοῦμόν παρακαλεῖτε συνησθησομένους ἐμοὶ ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι, ὥς μηδὲν ἂν ἔτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἦν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι μήτε ἦν μηδὲν ἔτι ὦ· ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες ὁπόσα
- 28 ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται ἀποπέμπετε. καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον, τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὥς παρ' ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. ταῦτ' εἰπὼν καὶ πάντας δεξιωσάμενος ἐνεκαλύψατο καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

VIII. [Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἡ Κύρου βασιλεία ἐγένετο αὐτῇ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. ὠρίσθη γὰρ πρὸς ἔω μὲν τῇ Ἑρυνθρᾷ θαλάττῃ, πρὸς ἄρκτον δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, πρὸς ἐσπέραν δὲ Κύπρῳ καὶ Αἰγύπτῳ, πρὸς μεσημβρίαν δὲ Αἰθιοπία. τοσαύτη δὲ γενομένη μὲν γνώμη τῇ Κύρου ἐκυβερνήτο, καὶ 2 ἐκεῖνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παῖδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἳ τε ἀρχόμενοι Κύρου ὥς πατέρα ἐσέβοντο. ἐπεὶ μὲντοι Κύρος ἐτελεύτησεν, εὐθὺς μὲν

αὐτοῦ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθύς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη
 ἐφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. ὥς δ'
 ἔληθῃ λέγω ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θειῶν. οἶδα
 γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ
 τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὄρκους ὁμόσειαν, ἡμ-
 κέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῖεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοι- 3
 οῦτοι ἦσαν καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον οὐδ' ἂν εἰς
 αὐτοῖς ἐπίστευσεν, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἰς
 ἐτι, ἐπεὶ ἐγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν. οὕτως οὐδὲ τότε
 ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατη-
 γοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες
 ἐνεχείρισαν ἑαυτούς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα
 ἐπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρα-
 τευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατη-
 θέντες ἀπώλοντο. πολὺ δὲ καὶ τὰδε χεῖρονες νῦν εἰσι. 4
 πρόσθεν μὲν γὰρ εἰ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασι-
 λέως ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν ἢ ἄλλο τι
 καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὔτοι ἦσαν οἱ τιμώ-
 μενοι· νῦν δὲ καὶ ἦν τις ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα
 Ἀριοβαρζάνην προδούς, καὶ ἦν τις ὥσπερ Ῥεομίθρης
 τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας
 ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν καὶ τοὺς
 μεγίστους ὄρκους παραβὰς βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον
 ποιῆσαι, οὔτοι εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραίρο-
 μενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες ἐπὶ 5
 τὸ ἀσεβεῖς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσὶν· ὅποιοι τινες
 γὰρ ἂν οἱ προστάται ᾧσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς
 ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται. ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ
 πρόσθεν ταύτῃ γηγένηται.

Εἰς γε μὴν χρήματα τῇδε ἀδικώτεροι· οὐ γὰρ μό- 6

- νον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας· ἀλλ' ἤδη τοὺς οὐδὲν
 ἡδικοῦντας συλλαμβάνοντες ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν
 δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥστε οὐδὲν ἦττον οἱ πολλὰ
 ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἡδικοῦτων φοβοῦνται·
 καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν
 ἵεναι. οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατιὰν
 7 θαρροῦσι. τοιγαροῦν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν
 ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης
 ὅπως ἂν βούλωνται διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοῦς
 ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὴ γνῶ-
 8 μαί ταύτῃ τῷ παντὶ χείρους νῦν ἢ τὸ παλαιὸν αὐτῶν.
 Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται ὥσπερ πρό-
 σθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγῆσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ἦν
 αὐτοῖς μήτε πτύειν μήτε ἀπομύττεσθαι. δῆλον δὲ ὅτι
 ταῦτα οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι ἐνόμι-
 9 σαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἰδρωτός τὰ σώ-
 ματα στερεοῦσθαι. νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ
 ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δ' ἐκπονεῖν οὐδαμῶς
 ἐπιτηδεύεται. καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονο-
 σιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλη τῇ ἡμέρᾳ χρῶντο εἰς τὰς
 πράξεις καὶ εἰς τὸ διακονεῖσθαι. νῦν γε μὴν τὸ μὲν
 μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου ἡνίκα-
 10 περ οἱ προβαίτατα ἀριστῶντες μέχρι τούτου ἐσθλόντες
 καὶ πίνοντες διάγουσιν ὥστε περ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.
 Ἦν δ' αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοῖδας εἰσφέρει-
 σθαι εἰς τὰ συμπόσια, δῆλον ὅτι νομίζοντες τὸ μὴ
 ὑπερπίνειν ἦττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλ-
 λειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεισθαι ἔτι αὖ διαμένει,
 τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκ-
 φέρονται, ἐπειδὴν μηκέτι δύνωνται ὀρθοῦμενοι ἐξιέναι.

Ἄλλὰ μὴν κἀκεῖνο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον τὸ μεταξὺ 11
πορευομένους μήτε ἐσθίειν μήτε πίνειν μήτε τῶν δια-
ταῦτα ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι·
νῦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς
μέντοι πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται ὥς μηδέν' ἂν
ἔτι θανμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἄλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαντάκις 12
ἐξῆσαν ὥστε ἄρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια
τὰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξεως ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν
αὐτῷ ἦντους τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὕτ'
αὐτοὶ ἐξῆσαν οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξῆγον ἐπὶ τὰς θήρας·
ἀλλὰ καὶ εἴ τινες φιλόπονοι γενόμενοι σὺν τοῖς περὶ
αὐτοὺς ἱππεῦσι θαμὰ θηρῶεν, φθονοῦντες αὐτοῖς
δῆλοι ἦσαν καὶ ὥς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν.

Ἄλλὰ τοι καὶ τοὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι 13
ἐπὶ ταῖς θύραις ἔτι διαμένει· τὸ μέντοι τὰ ἱππικὰ μαν-
θάνειν καὶ μελετᾶν ἀπέσβηκε διὰ τὸ μὴ εἶναι ὅπου
ἂν ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες
ἀκούοντες ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας
ἐδόκουν μανθάνειν δικαιοσύνην, καὶ τοῦτο παντάπασιν
ἀνέστραπται· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἂν
πλείον διδῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν φνομένων ἐκ τῆς γῆς 14
τὰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως
τοῖς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέ-
χοντο· νῦν δὲ εἰκόασι ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι
πλείστα κακοποιῶσιν· οὐδαμοῦ γοῦν πλείους ἢ ἐκεῖ
οὕτ' ἀποθνήσκουσιν οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρ-
μάκων.

Ἄλλὰ μὴν καὶ θρυπτικώτεροι πολὺ νῦν ἢ ἐπὶ 15
Κύρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ

- καὶ ἐγκρατεῖα ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἀβρό-
τητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶ-
σιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν
16 διασώζονται. σαφηνίσαι δὲ βούλομαι καὶ τὴν θρόνῳ
αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ πρῶτον μὲν τὰς εὐνὰς οὐ μόνον
ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστόρνυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλι-
νῶν τοὺς πόδας ἐπὶ δαπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀνι-
ερείδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπέκωσιν αἱ δάπιδες. καὶ
μὴν τὰ πεττόμενα ἐπὶ τράπεζαν ὅσα τε πρόσθεν εὔ-
ρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφήρηται, ἄλλα τε αἱ καὶ καὶνὰ ἐπι-
μηχανῶνται· καὶ ὕψα γε ὡσαύτως· καὶ γὰρ καινο-
17 ποιητὰς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὴν καὶ
ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας
ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄκραις ταῖς
χερσὶ χειρῖδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἐν γε
μὴν τῷ θέρει οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς οὐθ' αἱ τῶν δέν-
δρων οὐθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' ἐν ταύταις ἐτέ-
ρας σκιάς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεστᾶσι.
18 καὶ μὴν ἐκπώματα ἦν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτω
καλλωπίζονται· ἦν δ' ἐξ ἀδίκου φανερώς ἢ μεμηχανη-
μένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ἡύξεται ἐν
αὐτοῖς ἡ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια.
19 Ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς μὴ
δραῖσθαι περὶ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἔνεκα ἢ
τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι· νῦν δὲ στρώματα
πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· οὐ
γὰρ τῆς ἱππέας οὕτως ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι
20 ἐπιμέλονται. τὰ γε μὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως
νῦν τῷ παντὶ χείρους ἢ πρόσθεν εἰσίν; οἷς ἐν μὲν
τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον εἶναι ὑπῆρχε τοὺς

μὲν τὴν γῆν ἔχοντας ἀπὸ ταύτης ἐκπότας παρέχεσθαι,
 οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο εἰ δέοι στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ
 φρουροῦντας πρὸ τῆς χώρας μισθοφόρους εἶναι· νῦν
 δὲ τοὺς τε θυρωροὺς καὶ τοὺς σιτοποιοὺς καὶ τοὺς
 ὄψοποιους καὶ οἰνοχόους καὶ λουτροχόους καὶ παρατι-
 θέντας καὶ ἀναιροῦντας καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνι-
 στάντας, καὶ τοὺς κοσμητάς, οἳ ὑποχρῶνσί τε καὶ
 ἐντρίβουσιν αὐτοὺς καὶ τᾶλλα ἑυθμίζουσι, τούτους
 πάντας ἐκπέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μισθο-
 φορῶσιν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαί- 21
 νεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον·
 δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ γὰρ τὴν χώραν
 αὐτῶν ῥᾶον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται.
 καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τοῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύ- 22
 σας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους καὶ ἐν
 παλτὸν ἐκάστω δούς εἰς χεῖρα ὁμόθεν τὴν μάχην
 ἐποιεῖτο· νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι οὔτ' εἰς
 χεῖρας συνιόντες μάχονται. καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν 23
 γέγρα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ὥσπερ <οἱ> ἐπὶ Κύρου
 τὴν μάχην ποιησάμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἵνα οὐδ' οὔτοι
 ἐθέλουσιν. οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἄρμασιν ἔτι 24
 χρῶνται ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποίησατο. ὁ μὲν γὰρ
 τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους καὶ ἀγαστοὺς ποιήσας
 εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὄπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν οὐδὲ
 γινώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄρμασιν οἶονται σφίσιν
 ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἡσκηκόσιν ἔσεσθαι. οἱ 25
 δὲ ὀρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι οἱ
 μὲν ἄκοντες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται, ὥστε ἄνευ
 ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ζεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς
 φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ 26

γινώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδείς ἐτι ἔνευ Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, οὔτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

27 Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἅπερ ὑπεθέμην ἀπειργάσθαι μοι. φημὶ γάρ Πέρσας καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς καὶ ἄσβεστέρους περὶ θεοῦ καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς καὶ ἀδικωτέρους περὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν ἢ πρόσθεν ἀποδεδεῖχθαι. εἰ δέ τις τάναντία ἔμοι γινώσκοι, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν εὐρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἔμοις λόγοις.]

INDEX NOMINUM.

datas, Susiorum rex,
s Pantheae, mittitur le-
ud regem Bactriorum de
te belli V. 1, 1. 2. ab
urcessitus fit socius Cyri
imus VI. 1, 45. Cyri rem
nadiuvat 48. praeest cen-
tribus, et in pugna cum
sortitur locum pericu-
um contra Aegyptio-
halangem VI. 3, 36.
et excitatur a coniuge
na VI. 4, 2. cadit in
VII. 1, 32. eius cadaver
concisum defertur a
ad Pactolum amnem
4. 10. lugetur a Cyro
3. 8. 11. 13. qui ei paren-

sius, Persa, redigit dolo
cordiam Cares dissiden-
4. 1. adiuvat Hystaspam
igenda Phrygia 8. fit
Cariae VIII. 6, 7.
ptii, Croesi socii, utun-
peis magnis longisque
VI. 2, 10. aciem altissi-
astruunt VI. 3, 20 forti-
gnant VII. 1, 29. occi-
bradatam 32. repellunt
34. a Cyro tandem pedem
coguntur et caeduntur
to se dedunt Cyro 41.
ptus subigitur a Cyro I.
II. 6, 20.

Aeolis refertur ad satrapiam
Phrygiae maioris VIII. 6, 7.

Aeoles Croesi socii adversus
Cyrum VI. 2, 10.

Aethiopia, terminus imperii
Persici meridiem versus VIII. 6,
21. 8, 1.

Aglaïtadas, Persa morosus,
qui improbat iocos II. 2, 11.
Alceunas, dux Cadusiorum V.
3, 42.

Andamyas, Medus, praeest
Medorum peditibus V. 3, 38.

Apollo. vaticinatur Croeso
VII. 2, 15.

Arabes subiiciuntur ab Assy-
riis I. 5, 2. adiuvant Croesum
adversus Cyrum VI. 2, 10. subi-
guntur a Cyro I. 1, 4. VII. 4, 16
5, 14.

Aragdus Assyriorum socius
II. 1, 5.

Araspas, Medus, Cyri aequa-
lis et familiaris, donatus a Cyro
veste Medica, fit custos Pan-
theae V. 1, 1. contendit amorem
esse in hominis potestate V. 1,
8. sed captus amore formosae
Pantheae 17. conatur vim in-
ferre ei VI. 1, 32. mittitur tan-
quam transfuga ad Croesum
VI. 1, 36. inde redit et hostium
exponit statum VI. 3, 14.
praeest cornu dextro in proelio
cum Croeso 21.

Aribaeus, Cappadocum rex, Assyrios adiuvat adversus Medos II. 1, 5. in fuga occiditur ab Hyrcaniis IV. 2, 31.

Artobarzanes, proditus a filio VIII. 8, 4.

Armenii, finitimi Medis II. 1, 6. ab Astyage Medorum rege bello victi tributum pendere sunt coacti III. 1, 10. Horum rex deficit a Medis II. 4, 12. capitur a Cyro III. 1, 6. subit capitis iudicium 8. defenditur a Tigrane filio 14. et mittit Cyaxari tributum copiasque 42. occidit filii magistrum innocentem III. 1, 38.

Arsamas, Persa, dux peditum Persarum VII. 1, 3, 8.

Artabatas, Persa, praest curribus in pompa VIII. 3, 18. satrapa Cappadociae 6, 7.

Artabazus, Medus, cupidus oculandi Cyrum I. 4, 27. suadet Medis ut Cyrum sequantur IV. 1, 23. et cum Cyro maneant V. 1, 24. suadet bellum esse continuandum VI. 1, 9. mittitur a Cyro ad Araspani, ne hic vim inferat Panthae VI. 1, 34. in oratione repetit summam rerum a Cyro gestarum VII. 5, 48. equo donatur a Cyro VIII. 3, 25. vocatur ad convivium a Cyro VIII. 4, 1. iocatur 12. donatur aureo poculo 24.

Artabazus, Persa, ducit Persarum cetratos et sagittarios V. 3, 39.

Artacamas, Phrygiae magnae princeps II. 1, 5. satrapa Phrygiae magnae VIII. 6, 7.

Artagersas, chiliarchus peditum VI. 3, 31. VII. 1, 22. 27.

Artaozus VI. 8, 31.

Artaxerxes, Mnemon, vino deditus venandi studium negligere coepit VIII. 8, 12.

Artuchas, Hyrcaniorum dux V. 3, 38.

Asiadatas, chiliarchus equitum VI. 3, 32.

Asiatici cur secum in bellum ducant uxores et res pretiosissimas IV. 3, 2. utuntur in bello curribus Cyrenaicis VI. 1, 27.

Assyriorum rex infert bellum Medis I. 5, 3. cum viginti millibus equitum, ducentis curribus et ingenti peditum vi II. 1, 5. hortatur suos ante proelium III. 3, 44. victus a Cyro et Cyaxare repellitur in castra III. 3, 63. cadit in proelio IV. 1, 8. Assyrii noctu castra relinquunt ibid. castrorum metandorum ratio III. 3, 26. novus rex parat sibi socium Croesum VI. 1, 25. a Gadata et Gobrya confoditur in regia VII. 5, 30.

Astyages Medorum rex, avus Cyri maternus I. 2, 1. Armenios subigit bello III. 1, 10. moritur I. 5, 2.

Babylon, urbs Asiae opulentissima V. 2, 8. VII. 2, 11. moenibus altis et latis VII. 5, 7. capitur a Cyro repente, Euphrate in fossam derivato VII. 5, 15. in eius agro sunt multae palmae et procerae VII. 5, 11. Babylone, ob coelum tepidum, Cyrus septem menses hibernos degit VIII. 6, 22. Babyloniorum rex II. 1, 5. VII. 5, 29.

Bactriorum rex, hospes Abra-

Susiorum regis, invita-
 Assyrio ad societatem
 7. 1, 2. Bactrii parent
 1, 4. tentantur ab As-
 5, 2. Bactrii in exer-
 ssyriorum IV. 5, 56.
 isii, gens magna et belli-
 fensa Assyriis V. 2, 25.
 yri socii V. 3, 22. temere
 entes clade afficiuntur V.
 ovum ducem sibi creant
 22.
 byses, Cyri pater, Per-
 rex ex gente Persidarum
 revocat Cyrum domum
 5. deducit eundem, et
 e disserit de imperatoris
 officio I. 6, 2. seqq. sta-
 egnum Persarum Cyro
 , 23.
 byses, Cyri filius natu
 constituitur a patre mo-
 heres imperii paterni
 , 11.
 adoces socii regis Assy-
 , 3. Croesi socii VI. 2,
 igitur a Cyro I. 1, 4.
 , 16. 5, 14. accipiunt
 am Persam VIII. 6, 7.
 s sollicitantur frustra ab
 o adversus Medos I. 5,
 , 5. dissidentes ad com-
 rediguntur ab Adusio
 1. quem a Cyro petunt
 am VII. 4, 7. VIII. 6, 7.
 chas praeest carpentis
 um VI. 3, 30.
 strius campus, ubi rex
 ae minoris congregat
 II. 1, 5.
 daei finitimi Armeniae
 34. a Cyro coguntur pa-
 cere cum Armeniis III.
 unt bellicosi et mercede

militant apud Indos III. 2, 7.
 apud Cyrum ipsum, a quo ob
 praedandi libidinem castigantur
 VII. 2, 5.

Chrysantas, Persa *δρότημος*,
 corpore nec magnus nec ro-
 bustus, sed animo fortis et pru-
 dens II. 3, 5 suadet pro sua
 cuiusque dignitate praemia esse
 distribuenda II. 2, 19. 3, 5. mit-
 titur ad montes Armeniae cele-
 riter et clam occupandos II. 4,
 22. laudatur a Cyro ob fortitu-
 dinem et facilem obedientiam
 IV. 1, 3. fit ex centurione chi-
 liarchus 4. probat Cyri con-
 silium de equitatu Persico
 constituendo IV. 3, 15. ducit
 loricos V. 3, 36. adiuvat Cy-
 rum in pavore exercitus sedan-
 do VI. 2, 21. praeest equitatu
 VII. 1, 3. suadet eadem quae
 Cyrus maxime expetebat VII.
 5, 55. VIII. 1, 1. est myriarchus
 VIII. 3, 16. laudatur a Cyro
 eximie VIII. 4, 11. fit Lydiae
 Ioniaeque satrapa VIII. 6, 7.

Cilices frustra tentantur ab
 Assyrio adversus Medos I. 5, 3.
 II. 1, 5. sed adjuvant Croesum
 VI. 2, 10. liberi sine satrapa
 relinquuntur VII. 4, 2. VIII. 6, 8.

Croesus, Lydorum rex, adest
 Assyrio adversus Medos cum
 ingenti vi peditum equitumque
 I. 5, 3. II. 1, 5. fugit cum cete-
 ris sociis domum IV. 1, 8. 2,
 29. eligitur summus dux socio-
 rum adversus Cyrum VI. 2, 9.
 habet socios belli plurimos VI.
 2, 10. mittit Lacedaemonem de
 societate VI. 2, 11. conatur Cyri
 exercitum multitudine cingere
 VII. 1, 23. sed repellitur 25.

26 κοινωνήσαι τοῦ εὐεργετοῦντος ἀνθρώπους. ἀλλὰ γὰρ ἤδη, ἔφη, ἐκλείπειν μοι φαίνεται ἡ ψυχὴ ὄθενπερ, ὡς
 ✕ ἔοικε, πᾶσιν ἄρχεται ἀπολείπουσα. εἰ τις οὖν ὑμῶν ἢ δεξιᾶς βούλεται τῆς ἐμῆς ἄψασθαι ἢ ὄμμα τοῦμόν
 ζῶντος ἐτι προσιδεῖν ἐθέλει, προσίτω· ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι, αἰτοῦμαι ὑμᾶς, ὦ παῖδες, μηδεὶς ἐτ' ἀν-
 27 θρώπων τοῦμόν σῶμα ἰδέτω, μηδ' αὐτοὶ ὑμεῖς. Πέρας μέντοι πάντας καὶ τοὺς συμμάχους ἐπὶ τὸ μνημα τοῦ-
 μόν παρακαλεῖτε συνησθησομένους ἐμοὶ ὅτι ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἤδη ἔσομαι, ὡς μηδὲν ἂν ἐτι κακὸν παθεῖν, μήτε ἦν μετὰ τοῦ θείου γένωμαι μήτε ἦν μηδὲν ἐτι ὦ· ὁπόσοι δ' ἂν ἔλθωσι, τούτους εὖ ποιήσαντες ὁπόσα
 28 ἐπ' ἀνδρὶ εὐδαίμονι νομίζεται ἀποπέμπετε. καὶ τοῦτο, ἔφη, μέμνησθέ μου τελευταῖον, τοὺς φίλους εὐεργετοῦντες καὶ τοὺς ἐχθροὺς δυνήσεσθε κολάζειν. καὶ χαίρετε, ὦ φίλοι παῖδες, καὶ τῇ μητρὶ ἀπαγγέλλετε ὡς παρ' ἐμοῦ· καὶ πάντες δὲ οἱ παρόντες καὶ οἱ ἀπόντες φίλοι χαίρετε. ταῦτ' εἰπὼν καὶ πάντας δεξιωσάμενος ἐνεκαλύψατο καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν.

VIII. [Ὅτι μὲν δὴ καλλίστη καὶ μεγίστη τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἢ Κύρον βασιλεία ἐγένετο αὐτῇ ἑαυτῇ μαρτυρεῖ. ὠρίσθη γὰρ πρὸς ἔω μὲν τῇ Ἑρμιορᾷ θαλάττῃ, πρὸς ἄρκτον δὲ τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, πρὸς ἐσπέραν δὲ Κύρῳ καὶ Αἰγύπτῳ, πρὸς μεσημβρίαν δὲ Αἰθιοπίᾳ. τοσαύτη δὲ γενομένη μὲν γνώμη τῇ Κύρον ἐκυβερνήτο, καὶ
 2 ἐκείνός τε τοὺς ὑφ' ἑαυτῷ ὥσπερ ἑαυτοῦ παιδας ἐτίμα τε καὶ ἐθεράπευεν, οἳ τε ἀρχόμενοι Κύρον ὡς πατέρα ἐσέβοντο. ἐπεὶ μέντοι Κύρος ἐτελεύτησεν, εὐθύς μὲν

αὐτοῦ οἱ παῖδες ἐστασίαζον, εὐθύς δὲ πόλεις καὶ ἔθνη ἀφίσταντο, πάντα δ' ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐτρέπετο. ὥς δ' ἀληθῆ λέγω ἄρξομαι διδάσκων ἐκ τῶν θείων. οἶδα γὰρ ὅτι πρότερον μὲν βασιλεὺς καὶ οἱ ὑπ' αὐτῷ καὶ τοῖς τὰ ἔσχατα πεποιηκόσιν εἴτε ὄρκους ὁμόσειαν, ἡμ-
 πέδουν, εἴτε δεξιὰς δοῦεν, ἐβεβαίουν. εἰ δὲ μὴ τοι-
 οὔτοι ἦσαν καὶ τοιαύτην δόξαν εἶχον οὐδ' ἂν εἰς
 αὐτοῖς ἐπίστευσεν, ὥσπερ οὐδὲ νῦν πιστεύει οὐδὲ εἰς
 ἐτι, ἐπεὶ ἔγνωσται ἡ ἀσέβεια αὐτῶν. οὕτως οὐδὲ τότε
 ἐπίστευσαν ἂν οἱ τῶν σὺν Κύρῳ ἀναβάντων στρατη-
 γοί· νῦν δὲ δὴ τῇ πρόσθεν αὐτῶν δόξῃ πιστεύσαντες
 ἐνεχείρισαν ἑαυτούς, καὶ ἀναχθέντες πρὸς βασιλέα
 ἀπετμήθησαν τὰς κεφαλὰς. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν συστρα-
 τευσάντων βαρβάρων ἄλλοι ἄλλαις πίστεσιν ἐξαπατη-
 θέντες ἀπώλοντο. πολὺ δὲ καὶ τὰδε χείρονες νῦν εἰσι.
 πρόσθεν μὲν γὰρ εἴ τις ἢ διακινδυνεύσειε πρὸ βασι-
 λέως ἢ πόλιν ἢ ἔθνος ὑποχείριον ποιήσειεν ἢ ἄλλο τι
 καλὸν ἢ ἀγαθὸν αὐτῷ διαπράξειεν, οὔτοι ἦσαν οἱ τιμώ-
 μενοι· νῦν δὲ καὶ ἦν τις ὥσπερ Μιθριδάτης τὸν πατέρα
 Ἀριοβαρζάνην προδούς, καὶ ἦν τις ὥσπερ Ῥεομίθρης
 τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς τῶν φίλων παῖδας
 ὁμήρους παρὰ τῷ Αἰγυπτίῳ ἐγκαταλιπὼν καὶ τοὺς
 μεγίστους ὄρκους παραβὰς βασιλεῖ δόξῃ τι σύμφορον
 ποιῆσαι, οὔτοι εἰσιν οἱ ταῖς μεγίσταις τιμαῖς γεραιρό-
 μενοι. ταῦτα οὖν ὁρῶντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντες ἐπὶ
 τὸ ἀσεβεῖς καὶ τὸ ἄδικον τετραμμένοι εἰσίν· ὅποιοι τινες
 γὰρ ἂν οἱ προστάται ᾧσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦς
 ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ γίνονται. ἀθεμιστότεροι δὴ νῦν ἢ
 πρόσθεν ταύτῃ γέγνηνται.

Εἰς γε μὴν χρήματα τῇδε ἀδικώτεροι· οὐ γὰρ μό- 6

- νον τοὺς πολλὰ ἡμαρτηκότας, ἀλλ' ἤδη τοὺς οὐδὲν ἡδικηκότας συλλαμβάνοντες ἀναγκάζουσι πρὸς οὐδὲν δίκαιον χρήματα ἀποτίνειν· ὥστε οὐδὲν ἦττον οἱ πολλὰ ἔχειν δοκοῦντες τῶν πολλὰ ἡδικηκότων φοβοῦνται· καὶ εἰς χεῖρας οὐδ' οὗτοι ἐθέλουσι τοῖς κρείττοσιν ἶέναι. οὐδέ γε ἀθροίζεσθαι εἰς βασιλικὴν στρατιὰν 7 θαρροῦσι. τοιγαροῦν ὅστις ἂν πολεμῇ αὐτοῖς, πᾶσιν ἔξεστιν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν ἀναστρέφεσθαι ἄνευ μάχης ὅπως ἂν βούλωνται διὰ τὴν ἐκείνων περὶ μὲν θεοῦς ἀσέβειαν, περὶ δὲ ἀνθρώπους ἀδικίαν. αἱ μὲν δὲ γυνῶμαι ταύτῃ τῷ παντὶ χεῖρους νῦν ἢ τὸ παλαιὸν αὐτῶν.
- 8 Ὡς δὲ οὐδὲ τῶν σωμάτων ἐπιμέλονται ὥσπερ πρόσθεν, νῦν αὖ τοῦτο διηγρήσομαι. νόμιμον γὰρ δὴ ἦν αὐτοῖς μήτε πτύειν μήτε ἀπομύττεσθαι. δῆλον δὲ ὅτι ταῦτα οὐ τοῦ ἐν τῷ σώματι ὑγροῦ φειδόμενοι ἐνόμισαν, ἀλλὰ βουλόμενοι διὰ πόνων καὶ ἰδρωτός τὰ σώματα στερεοῦσθαι. νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ πτύειν μηδὲ 9 ἀπομύττεσθαι ἔτι διαμένει, τὸ δ' ἐκπονεῖν οὐδαμοῦ ἐπιτηδεύεται. καὶ μὴν πρόσθεν μὲν ἦν αὐτοῖς μονοσιτεῖν νόμιμον, ὅπως ὅλη τῇ ἡμέρᾳ χοῶντο εἰς τὰς πράξεις καὶ εἰς τὸ διαπονεῖσθαι. νῦν γε μὴν τὸ μὲν μονοσιτεῖν ἔτι διαμένει, ἀρχόμενοι δὲ τοῦ σίτου ἡνίκα περ οἱ προφαίτατα ἀριστῶντες μέχρι τούτου ἐσθλόντες καὶ πίνοντες διάγουσιν ἔσπερ οἱ ὀψιαίτατα κοιμώμενοι.
- 10 Ἦν δ' αὐτοῖς νόμιμον μηδὲ προχοῖδας εἰσφέρεισθαι εἰς τὰ συμπόσια, δῆλον ὅτι νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἦττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν· νῦν δὲ τὸ μὲν μὴ εἰσφέρεισθαι ἔτι αὖ διαμένει, τοσοῦτον δὲ πίνουσιν ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρειν αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὴν μηκέτι δύνωνται ὀρθοῦμενοι ἐξίέναι.

Ἄλλὰ μὴν κάκεινο ἦν αὐτοῖς ἐπιχώριον τὸ μεταξὺ 11
 ρευομένους μήτε ἐσθίειν μήτε πίνειν μήτε τῶν διὰ
 ἑνὶ ἀναγκαίων μηδὲν ποιοῦντας φανεροὺς εἶναι·
 ἦν δ' αὖ τὸ μὲν τούτων ἀπέχεσθαι ἔτι διαμένει, τὰς
 ἑντοὶ πορείας οὕτω βραχείας ποιοῦνται ὥς μηδέν' ἂν
 ἵθναυμάσαι τὸ ἀπέχεσθαι τῶν ἀναγκαίων.

Ἄλλὰ μὴν καὶ ἐπὶ θήραν πρόσθεν μὲν τοσαντάκις 12
 ἦσαν ὥστε ἀρκεῖν αὐτοῖς τε καὶ ἵπποις γυμνάσια
 ἰς θήρας· ἐπεὶ δὲ Ἀρταξέρξης ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σὺν
 ἡμῶν ἦντοὺς τοῦ οἴνου ἐγένοντο, οὐκέτι ὁμοίως οὕτ'
 ἦτοί ἐξῆσαν οὔτε τοὺς ἄλλους ἐξήγον ἐπὶ τὰς θήρας·
 ἀλλὰ καὶ εἴ τινες φιλόπονοι γενόμενοι σὺν τοῖς περὶ
 ἡμῶν ἵππεῦσι θαμὰ θηροῦν, φθονοῦντες αὐτοῖς
 ἴσταν καὶ ὥς βελτίονας αὐτῶν ἐμίσουν.

Ἄλλὰ τοι καὶ τοὺς παῖδας τὸ μὲν παιδεύεσθαι 13
 ἰς ταῖς θύραις ἔτι διαμένει· τὸ μὲντοι τὰ ἵππικὰ μαν-
 ἑνεῖν καὶ μελετᾶν ἀπέσβηκε διὰ τὸ μὴ εἶναι ὅπου
 ἀποφαινόμενοι εὐδοκιμοῖεν. καὶ ὅτι γε οἱ παῖδες
 οὐκ οὐκ ἐκεῖ πρόσθεν τὰς δίκας δικαίως δικαζομένας
 ὁκοῦν μανθάνειν δικαιοσύνην, καὶ τοῦτο παντάπασιν
 ἐστραπτὰ· σαφῶς γὰρ ὁρῶσι νικῶντας ὁπότεροι ἦν
 λείον διδῶσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν φρομένων ἐκ τῆς γῆς 14
 ἰς δυνάμεις οἱ παῖδες πρόσθεν μὲν ἐμάνθανον, ὅπως
 ἰς μὲν ὠφελίμοις χρῶντο, τῶν δὲ βλαβερῶν ἀπέ-
 νωντο· νῦν δὲ ἐοίκασιν ταῦτα διδασκομένοις, ὅπως ὅτι
 λείστα κακοποιῶσιν· οὐδαμοῦ γοῦν πλείους ἢ ἐκεῖ
 ἦν' ἀποθνήσκουσιν οὔτε διαφθείρονται ὑπὸ φαρ-
 ἱκῶν.

Ἄλλὰ μὴν καὶ θρονυτικώτεροι πολὺ νῦν ἢ ἐπὶ 15
 ὕρου εἰσί. τότε μὲν γὰρ ἔτι τῇ ἐκ Περσῶν παιδείᾳ

- καὶ ἐγκρατεῖα ἐχρῶντο, τῇ δὲ Μήδων στολῇ καὶ ἀβρό-
τητι· νῦν δὲ τὴν μὲν ἐκ Περσῶν καρτερίαν περιορῶ-
σιν ἀποσβεννυμένην, τὴν δὲ τῶν Μήδων μαλακίαν
16 διασώζονται. σαφηνίσαι δὲ βοῦλομαι καὶ τὴν θρόφην
αὐτῶν. ἐκείνοις γὰρ πρῶτον μὲν τὰς εὐνάς οὐ μόνον
ἀρκεῖ μαλακῶς ὑποστόρνυσθαι, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν κλι-
νῶν τοὺς πόδας ἐπὶ δαπίδων τιθέασιν, ὅπως μὴ ἀν-
ερεΐδῃ τὸ δάπεδον, ἀλλ' ὑπείκωσιν αἱ δάπιδες. καὶ
μὴν τὰ πεττόμενα ἐπὶ τράπεζαν ὅσα τε πρόσθεν εὐ-
ρητο, οὐδὲν αὐτῶν ἀφήρηται, ἄλλα τε αἱ καὶ καὶνὰ ἐπι-
μηχανῶνται· καὶ ὅψα γε ὡσαύτως· καὶ γὰρ καινο-
17 ποιητὰς ἀμφοτέρων τούτων κέκτηνται. ἀλλὰ μὴν καὶ
ἐν τῷ χειμῶνι οὐ μόνον κεφαλὴν καὶ σῶμα καὶ πόδας
ἀρκεῖ αὐτοῖς ἐσκεπάσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ ἄκραις ταῖς
χερσὶ χειρῖδας δασείας καὶ δακτυλήθρας ἔχουσιν. ἐν γε
μὴν τῷ θέρει οὐκ ἀρκούσιν αὐτοῖς οὐθ' αἱ τῶν δέν-
δρων οὐθ' αἱ τῶν πετρῶν σκιαί, ἀλλ' ἐν ταύταις ἐτέ-
ρας σκιάς ἄνθρωποι μηχανώμενοι αὐτοῖς παρεστέασι.
18 καὶ μὴν ἐκπώματα ἦν μὲν ὡς πλεῖστα ἔχωσι, τούτῳ
καλλωπίζονται· ἦν δ' ἐξ ἀδίκου φανερῶς ἢ μεμηχανη-
4 μένα, οὐδὲν τοῦτο αἰσχύνονται· πολὺ γὰρ ἠϋξῆται ἐν
αὐτοῖς ἢ ἀδικία τε καὶ αἰσχροκέρδεια.
19 Ἀλλὰ καὶ πρόσθεν μὲν ἦν ἐπιχώριον αὐτοῖς μὴ
δραῦσθαι περὶ πορευομένοις, οὐκ ἄλλου τινὸς ἔνεκα ἢ
τοῦ ὡς ἱππικωτάτους γίγνεσθαι· νῦν δὲ στρώματα
πλείω ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ἵππων ἢ ἐπὶ τῶν εὐνῶν· οὐ
γὰρ τῆς ἱππείας οὕτως ὥσπερ τοῦ μαλακῶς καθῆσθαι
20 ἐπιμέλονται. τὰ γε μὴν πολεμικὰ πῶς οὐκ εἰκότως
νῦν τῷ παντὶ χείρους ἢ πρόσθεν εἰσίν; οἷς ἐν μὲν
τῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐπιχώριον εἶναι ὑπῆρχε τοὺς

μὲν τὴν γῆν ἔχοντας ἀπὸ ταύτης ἱππότητας παρέχεσθαι,
 οἳ δὴ καὶ ἐστρατεύοντο εἰ δέοι στρατεύεσθαι, τοὺς δὲ
 φρουροῦντας πρὸ τῆς χώρας μισθοφόρους εἶναι· νῦν
 δὲ τοὺς τε θυρωροὺς καὶ τοὺς σιτοποιοὺς καὶ τοὺς
 ὄψοποιοὺς καὶ οἰνοχόους καὶ λουτροχόους καὶ παρατι-
 θέντας καὶ ἀναιροῦντας καὶ κατακοιμίζοντας καὶ ἀνι-
 σιάντας, καὶ τοὺς κοσμητάς, οἳ ὑποχρίουσιν τε καὶ
 ἐντρίβουσιν αὐτοὺς καὶ τᾶλλα θύθμιζουσι, τούτους
 πάντας ἱππέας οἱ δυνάσται πεποιήκασιν, ὅπως μισθο-
 φορῶσιν αὐτοῖς. πλῆθος μὲν οὖν καὶ ἐκ τούτων φαί- 21
 νεται, οὐ μέντοι ὄφελός γε οὐδὲν αὐτῶν εἰς πόλεμον·
 δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα· κατὰ γὰρ τὴν χώραν
 αὐτῶν ῥᾶον οἱ πολέμιοι ἢ οἱ φίλοι ἀναστρέφονται.
 καὶ γὰρ δὴ ὁ Κῦρος τοῦ μὲν ἀκροβολίζεσθαι ἀποπαύ- 22
 σας, θωρακίσας δὲ καὶ αὐτοὺς καὶ ἵππους καὶ ἐν
 παλτὸν ἐκάστω δοῦς εἰς χεῖρα ὁμόθεν τὴν μάχην
 ἐποιεῖτο· νῦν δὲ οὔτε ἀκροβολίζονται ἔτι οὔτ' εἰς
 χεῖρας συνιόντες μάχονται. καὶ οἱ πεζοὶ ἔχουσι μὲν 23
 γέρεα καὶ κοπίδας καὶ σαγάρεις ὥσπερ <οἱ> ἐπὶ Κύρου
 τὴν μάχην ποιησάμενοι· εἰς χεῖρας δὲ ἵεναι οὐδ' οὗτοι
 ἐθέλουσιν. οὐδέ γε τοῖς δρεπανηφόροις ἄρμασιν ἔτι 24
 χρῶνται ἐφ' ᾧ Κῦρος αὐτὰ ἐποίησατο. ὁ μὲν γὰρ
 τιμαῖς αὐξήσας τοὺς ἡνιόχους καὶ ἀγαστοὺς ποιήσας
 εἶχε τοὺς εἰς τὰ ὄπλα ἐμβαλοῦντας· οἱ δὲ νῦν οὐδὲ
 γιγνώσκοντες τοὺς ἐπὶ τοῖς ἄρμασιν οἶονται σφίσιν
 ὁμοίους τοὺς ἀνασκήτους τοῖς ἡσκηκόσιν ἔσεσθαι. οἱ 25
 δὲ ὀρμῶσι μὲν, πρὶν δ' ἐν τοῖς πολεμίοις εἶναι οἱ
 μὲν ἄκουτες ἐκπίπτουσιν, οἱ δ' ἐξάλλονται, ὥστε ἄνευ
 ἡνιόχων γιγνόμενα τὰ ξεύγη πολλάκις πλείω κακὰ τοὺς
 φίλους ἢ τοὺς πολεμίους ποιεῖ. ἐπεὶ μέντοι καὶ αὐτοὶ 26

γινώσκουσιν οἷα σφίσι τὰ πολεμιστήρια ὑπάρχει, ὑφίενται, καὶ οὐδεὶς ἔτι ἄνευ Ἑλλήνων εἰς πόλεμον καθίσταται, οὔτε ὅταν ἀλλήλοις πολεμῶσιν οὔτε ὅταν οἱ Ἕλληνες αὐτοῖς ἀντιστρατεύωνται· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐγνώκασι μεθ' Ἑλλήνων τοὺς πολέμους ποιεῖσθαι.

27 Ἐγὼ μὲν δὴ οἶμαι ἄπερ ὑπεθέμην ἀπειργάσθαι μοι. φημὶ γάρ Πέρσας καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς καὶ ἀσεβεστέρους περὶ θεοῦ καὶ ἀνοσιωτέρους περὶ συγγενεῖς καὶ ἀδικοτέρους περὶ τοὺς ἄλλους καὶ ἀνανδροτέρους τὰ εἰς τὸν πόλεμον νῦν ἢ πρόσθεν ἀποδεδεῖχθαι. εἰ δέ τις τάναντία ἐμοὶ γινώσκει, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐπισκοπῶν εὐρήσει αὐτὰ μαρτυροῦντα τοῖς ἐμοῖς λόγοις.]

INDEX NOMINUM.

atas, Susiorum rex, Pantheae, mittitur le-
l regem Bactriorum de
belli V. 1, 1. 2. ab
cessitus fit socius Cyri
nus VI. 1, 45. Cyri rem
adiuvat 48. praeest cen-
ribus, et in pugna cum
sortitur locum pericu-
um contra Aegyptio-
alangem VI. 3, 36.
et excitatur a coniuge
a VI. 4, 2. cadit in
II. 1, 32. eius cadaver
concisum defertur a
ad Pactolum amnem
4. 10. lugetur a Cyro
8. 11. 13. qui ei paren-

us, Persa, redigit dolo
rdiam Cares dissiden-
1. adiuvat Hystaspam
genda Phrygia 8. fit
Cariae VIII. 6, 7.
tii, Croesi socii, utun-
eis magnis longisque
I. 2, 10. aciem altissi-
struunt VI. 3, 20 fortia-
ant VII. 1, 29. occi-
radatam 32. repellunt
a Cyro tandem pedem
oguntur et caeduntur
o se dedunt Cyro 41.
tus subigitur a Cyro I.
I. 6, 20.

h. Cyrop. rec. A. Hug.

Aeolis refertur ad satrapiam
Phrygiae maioris VIII. 6, 7.

Aeoles Croesi socii adversus
Cyrum VI. 2, 10.

Aethiopia, terminus imperii
Persici meridiem versus VIII. 6,
21. 8, 1.

Aglaïtadas, Persa morosus,
qui improbat iocos II. 2, 11.

Alceunas, dux Cadusiorum V.
3, 42.

Andamyas, Medus, praeest
Medorum peditibus V. 3, 38.

Apollo, vaticinatur Croeso
VII. 2, 15.

Arabes subiiciuntur ab Assy-
riis I. 5, 2. adiuvant Croesum
adversus Cyrum VI. 2, 10. subi-
guntur a Cyro I. 1, 4. VII. 4, 16
5, 14.

Aragdus Assyriorum socius
II. 1, 5.

Araspas, Medus, Cyri aequa-
lis et familiaris, donatus a Cyro
veste Medica, fit custos Pan-
theae V. 1, 1. contendit amorem
esse in hominis potestate V. 1,
8. sed captus amore formosae
Pantheae 17. conatur vim in-
ferre ei VI. 1, 32. mittitur tan-
quam transfuga ad Croesum
VI. 1, 36. inde redit et hostium
exponit statum VI. 3, 14.
praeest cornu dextro in proelio
cum Croeso 21.

Aribaeus, Cappadocum rex, Assyrios adiuvat adversus Medos II. 1, 5. in fuga occiditur ab Hyrcaniis IV. 2, 31.

Ariobarzanes, proditus a filio VIII. 8, 4.

Armenii, finitimi Medis II. 1, 6. ab Astyage Medorum rege bello victi tributum pendere sunt coacti III. 1, 10. Horum rex deficit a Medis II. 4, 12. capitur a Cyro III. 1, 6. subit capitis iudicium 8. defenditur a Tigrane filio 14. et mittit Cyaxari tributum copiasque 42. occidit filii magistrum innocentem III. 1, 38.

Arsamas, Persa, dux peditum Persarum VII. 1, 3. 8.

Artabatas, Persa, praeest curribus in pompa VIII. 3, 18. satrapa Cappadociae 6, 7.

Artabazus, Medus, cupidus osculandi Cyrum I. 4, 27. suadet Medis ut Cyrum sequantur IV. 1, 23. et cum Cyro maneant V. 1, 24. suadet bellum esse continuandum VI. 1, 9. mittitur a Cyro ad Araspam, ne hic vim inferat Pantheae VI. 1, 34. in oratione repetit summam rerum a Cyro gestarum VII. 5, 48. equo donatur a Cyro VIII. 3, 25. vocatur ad convivium a Cyro VIII. 4, 1. iocatur 12. donatur aureo poculo 24.

Artabazus, Persa, ducit Persarum cetratos et sagittarios V. 3, 39.

Artacamas, Phrygiae magnae princeps II. 1, 5. satrapa Phrygiae magnae VIII. 6, 7.

Artagersas, chiliarchus peditum VI. 3, 31. VII. 1, 22. 27.

Artaozus VI. 3, 31.

Artaxerxes, Mnemon, vino deditus venandi studium negligere coepit VIII. 8, 12.

Artuchas, Hyrcaniorum dux V. 3, 38.

Asiadatas, chiliarchus equitum VI. 3, 32.

Asiatici cur secum in bellum ducant uxores et res pretiosissimas IV. 3, 2. utantur in bello curribus Cyrenaicis VI. 1, 27.

Assyriorum rex infert bellum Medis I. 5, 3. cum viginti millibus equitum, ducentis curribus et ingenti peditum vi II. 1, 5. hortatur suos ante proelium III. 3, 44. victus a Cyro et Cyaxare repellitur in castra III. 3, 63. cadit in proelio IV. 1, 8. Assyrii noctu castra relinquunt ibid. castrorum metandorum ratio III. 3, 26. novus rex parat sibi socium Croesum VI. 1, 25. a Gadata et Gobrya confoditur in regia VII. 5, 30.

Astygus Medorum rex, avus Cyri maternus I. 2, 1. Armenios subigit bello III. 1, 10. moritur I. 5, 2.

Babylon, urbs Asiae opulentissima V. 2, 8. VII. 2, 11. moenibus altis et latis VII. 5, 7. capitur a Cyro repente, Euphrate in fossam derivato VII. 5, 15. in eius agro sunt multae palmae et procerae VII. 5, 11. Babylone, ob coelum tepidum, Cyrus septem menses hibernos degit VIII. 6, 22. Babyloniorum rex II. 1, 5. VII. 5, 29.

Bactriorum rex, hospes Abra-

Susiorum regis, invitab Assyrio ad societatem V. 1, 2. Bactrii parent I. 1, 4. tentantur ab Assyrio I. 5, 2. Bactrii in ex-Assyriorum IV. 5, 56.

lusii, gens magna et bellifensa Assyriis V. 2, 25.

Cyri socii V. 3, 22. temere rentes clade afficiuntur V. novum ducem sibi creant 22.

nbyeses, Cyri pater, Per- rex ex gente Persidarum I. revocat Cyrum domum 25. deducit eundem, et ie disserit de imperatoris i officio I. 6, 2. seqq. staregnum Persarum Cyro 5, 23.

nbyeses, Cyri filius natu ; constituitur a patre mo- heres imperii paterni 7, 11.

ppadoces socii regis Assy- 5, 3. Croesi socii VI. 2, abiguntur a Cyro I. 1, 4. 4, 16. 5, 14. accipiunt pam Persam VIII. 6, 7. res sollicitantur frustra ab io adversus Medos I. 5, 1, 5. dissidentes ad con- am rediguntur ab Adusio 4, 1. quem a Cyro petunt pam VII. 4, 7. VIII. 6, 7. uchae praeest carpentis rum VI. 3, 30.

ystrius campus, ubi rex giae minoris congregat s II. 1, 5.

aldaei finitimi Armeniae , 34. a Cyro coguntur pa- facere cum Armeniis III. sunt bellicosi et mercede

militant apud Indos III. 2, 7. apud Cyrum ipsum, a quo ob praedandi libidinem castigantur VII. 2, 5.

Chrysantas, Persa *δμότημος*, corpore nec magnus nec robustus, sed animo fortis et prudens II. 3, 5 suadet pro sua cuiusque dignitate praemia esse distribuenda II. 2, 19. 3, 5. mittitur ad montes Armeniae celeriter et clam occupandos II. 4, 22. laudatur a Cyro ob fortitudinem et facilem obedientiam IV. 1, 3. fit ex centurione chiliarchus 4. probat Cyri consilium de equitatu Persico constituendo IV. 3, 15. ducit loricos V. 3, 36. adiuvat Cyrum in pavore exercitus sedando VI. 2, 21. praeest equitatu VII. 1, 3. suadet eadem quae Cyrus maxime expetebat VII. 5, 55. VIII. 1, 1. est myriarchus VIII. 3, 16. laudatur a Cyro eximie VIII. 4, 11. fit Lydiae Ioniaeque satrapa VIII. 6, 7.

Cilices frustra tentantur ab Assyrio adversus Medos I. 5, 3. II. 1, 5. sed adjuvant Croesum VI. 2, 10. liberi sine satrapa relinquuntur VII. 4, 2. VIII. 6, 8.

Croesus, Lydorum rex, adest Assyrio adversus Medos cum ingenti vi peditum equitumque I. 5, 3. II. 1, 5. fugit cum ceteris sociis domum IV. 1, 8. 2, 29. eligitur summus dux sociorum adversus Cyrum VI. 2, 9. habet socios belli plurimos VI. 2, 10. mittit Lacedaemonem de societate VI. 2, 11. conatur Cyri exercitum multitudine cingere VII. 1, 23. sed repellitur 25.

equitatus eius fugatur metu camelorum VII. 1, 27. ipse fugit Sardes VII. 2, 1. captis Sardibus se dedit Cyro VII. 2, 5. dissuadet urbis direptionem 12. exponit de Apollinis oraculis, et sestultitiædamnat 15. clementer et benigne habetur a Cyro VII. 2, 26. tradit thesauros VII. 3, 1. 4, 12. monet Cyrum ne nimis sit liberalis VIII. 2, 15.

Cyaxares, Astyagis filius et avunculus Cyri, vituperat Cyrum I. 4, 9. ignavus I. 4, 22. succedit Astyagi patri I. 5, 2. contra Assyrios auxilium petit a Persis I. 5, 4. timidus queritur de paucitate Persarum II. 1, 7. 8. recenset hostium copias II. 1, 5. reprehendit Cyrum, quod non splendida veste Medica sit indutus II. 4, 5. proficiscitur cum Cyro adversus Assyrios III. 3, 25. intempestiva eius cum hoste configendi cupiditas refutatur a Cyro III. 3, 29. ob livorem et ignaviam non vult Cyrum persequi hostes IV. 1, 13. in castris captis Assyriorum indulget vino et ignorat Medos abire cum Cyro IV. 5, 8. re comperta tandem ira percitus minitatur, furit, frustra et mittit qui Medos revocet ibid. delectatur formosis mulieribus IV. 5, 52. arcessitus a Cyro in castra V. 5, 1, queritur graviter de Cyro V. 5, 8. sed tandem reconciliatus deducitur in tabernaculum egregie instructum 37. ubi genio, more suo, indulget 44. apud eum fit consultatio de bello

continuando VI. 1, 6. ipse, dum Cyrus proficiscitur contra Croesum, domi remanet cum tertia Medorum parte VI. 3, 2. offert Cyro filiam et Mediam dotis loco VIII. 5, 19.

Cyllene VII. 1, 45.

Cyme VII. 1, 45.

Cyprus est terminus imperii Persici occidentem versus VIII. 6, 21. 8, 1. Hinc dicuntur

Cyprii socii Croesi VI. 2, 10. cur ad eos non mittatur satrapa VII. 4, 2. VIII. 6, 8.

Cyrenaicus currus VI. 1, 27, 2, 8.

Cyrus, Cambysis ex Mandane Astyagis filia filius I. 2, 1. annos 12 natus cum matre proficiscitur ad avum I. 3, 1. orat matrem ut ipsum relinquat I. 3, 13. narrat iudicium a se puero exercitum 17. benevolos sibi reddit aequales I. 4, 1. amat et colit avum 2. cur paulo loquacior ab initio fuerit 3. studet aemulari praestantiores 4. equitare discit ibid. venatione delectatur 5. mittitur venatum cum Cyaxare I. 4, 7. cum Astyage ipso exit venatum 14. annos 16 natus specimen artis imperatoriae edit I. 4, 16. redeuntem in Persidem deducunt Medi 25. mittitur cum exercitu auxilio Cyaxari I. 5, 5. milites hortatur 7. disserit cum patre de officio imperatoris 6, 1 ss. nova arma suos capere iubet II. 1, 11. meditationes campestris instituit II. 1, 20. arcessitus a Cyaxare dat responsum legatis Indorum II. 4, 8. Armeniorum regem capit III. 1., et

um sociumque fidelem red-
 Chaldaeos Armeniis ami-
 sibi socios reddit III. 2.
 um mittit ad Indum de
 ia III. 2, 28. cum Cya-
 educit copias contra Assy-
 II. 3, 20. quos victos in
 fugat III. 3, 60. castra
 cepat IV. 1, 9. Cyaxarem,
 negat hostes esse perse-
 los, dolo deludit 19. ad
 leficiunt Hyrcanii IV. 2, 9.
 atum Persicum instituit
 3. novum militem arces-
 Perside IV. 5, 16. Cy-
 Medos advocanti litteras
 27. non vult videre
 eam V. 1, 7. efficit ut
 secum maneat 18. profi-
 ur ad Gobryam V. 2, 1.
 iam denuo vastat V. 3, 1.
 exercitum ad Babylonem
 ovocat frustra Assyrium
 ugnam 5. auxilium fert
 tae 29. cur nominatim ap-
 duces 46. liberat Gada-
 V. 4, 7. ulciscitur cladem
 siorum 23. pactum init
 Assyrio de parcendo agri-
 24. cur nolit exercitum
 ere prope Babylonem 41.
 castellis potitur 51. ar-
 Cyaxarem V. 5, 1 ei ob-
 procedit 5. eius irae et
 ae medetur 37. de hiber-
 a ratione disserit VI. 1,
 rrus falcatos invenit 27.
 rotatas aedificat 52.
 pavorem exercitus VI. 2,
 rat expeditionem adver-
 oesum 23. quomodo aciem
 xerit VI. 3, 21. hortatur
 ante proelium VI. 4, 12.
 arma VII. 1, 2. hortatur

milites 10. excutitur ab equo
 vulnerato 37. capit Sardes et
 Croesum VII. 2, 1. quem cle-
 menter habet 26. luget mortem
 Abradatae VII. 3, 2. cum Croeso
 eiusque thesauris profectus
 Sardibus, in itinere Phrygibus,
 Cappadocibus, Arabibusque
 subactis, petit Babylonem VII.
 4, 12. adit Babylonem VII. 5,
 1. fossam ducit 9. turres ex-
 struit 12. Euphrate in fossam
 derivato urbem opprimit 15.
 regiam intrat 57. eunuchos
 eligit corporis custodes 58.
 satellites regiae et urbis prae-
 sidium instituit 66. munera pa-
 latina inducit VIII. 1, 9. cum
 Croeso disserit de utilitate li-
 beralitatis VIII. 2, 15. pompam
 ducit VIII. 3, 1. eius tiara recta
 et reliquus vestitus regius 13.
 adoratur 14. excipit amicos con-
 vivio VIII. 4, 1. proficiscitur
 in Persidem ad parentes VIII.
 5, 1. devertit apud Cyaxarem,
 quem invitat Babylonem 17.
 ducit Cyaxaris filiam 28. satra-
 pas mittit VIII. 6, 1. equos per
 stationes disponere coepit 17.
 imminente vitae fine agit diis
 gratias VIII. 7, 3. habet ora-
 tionem ad filios 6. moritur.
 28.

Cyrus, minor, Artaxerxis fra-
 ter VIII. 8, 3.

Daïphernes tarde obedit Cyro
 VIII. 3, 21.

Datamas, dux Cadusiorum V.
 3, 38.

Datamas, myriarchus VIII.
 3, 17.

Dauchus, praefectus fabrum
 VI. 3, 29.

Delphicum oraculum VII. 2, 15.

Ecbatana, hic ob coelum frigidus Cyrus duos menses aestivos degit VIII. 6, 22.

Embas ducit Armeniorum pedites V. 3, 38.

Enyalius VII. 1, 26.

Euphratas, praefectus turrium rotatarum VI. 3, 28.

Euphrates, amnis per mediam Babylonem fluens, latus et profundus VII. 5, 8.

Europa habet gentes liberas I. 1, 4.

Euxinus pontus, terminus regni Persici septentriones versus VIII. 6, 21, 8, 1.

Gabaeus, rex Phrygiae minoris, auxilio est Assyriis adversus Medos II. 1, 5. fugit domum, victis Assyriis VI. 2, 30.

Gadatas cur eunuchus sit factus V. 2, 28. deficit ab Assyrio, et tradit Cyro castellum dolo captum V. 3, 15. eius terram invadit Assyrius V. 3, 26. illapsum in insidias et vulneratum a perfido servat Cyrus V. 4, 1. cum suis recipitur in Cyri exercitum 29. eius regio est prope Babylonem 34. interficit regem Assyriorum VII. 5, 30. praefectus eunuchis VIII. 4, 2.

Gobryas, Assyrius, vir opulentus, deficit ad Cyrum IV. 6, 1. privatus filio a rege Assyriorum 4., se, filiam et omnia sua permittit fidei Cyri ibid. recipit Cyrum in castellum munitissimum V. 2, 6. admittitur Persarum coenam frugalem 14. occidit regem Assy-

riorum in regia VII. 5, 30. laudat amicos Cyri VIII. 4, 7. locat nuptum filiam Hystaspae 25.

Graeci Asiatici an socii Assyriorum futuri sint adversus Medos incertum II. 1, 5. sed adiuvant Croesum adversus Cyrum VI. 2, 10. tributum pendere coguntur Cyro VII. 4, 9. I. 1, 4.

Hyracani finitimi Assyriis IV. 2. 1. subiguntur ab Assyriis I. 5, 2. deficiunt ad Cyrum IV. 2, 1. V. 3, 24. illis praestit Artachas V. 3, 38.

Hystaspas, Persa nobilis, narrat morositatem cuiusdam convivae II. 2, 2. probat Cyri consilium de praeda IV. 2, 26. praestit dimidia parti equitum Persicorum VII. 1, 19. subigit Phrygiam minorem VII. 4, 8. queritur quod Cyrus praeferat Chrysantam VIII. 4, 9. ducit in matrimonium filiam Gobryae 25.

Illyrii aliis gentibus non imperant I. 1, 4.

Indi parent Cyro I. 1, 4. sollicitantur ab Assyriis adversus Medos I. 5, 3. auro abundant III. 2, 25. eorum legati adveniunt ad Cyaxarem II. 4, 7. Cyrus ad eos mittit legatum de pecunia III. 2, 25. legati Indorum afferunt pecunias Cyro VI. 2, 1. mittuntur a Cyro ad hostem speculandi causa 2. redeuntium narratio terret Cyri exercitum VI. 2, 12.

Ioniae et Lydiae satrapa fit Chrysantas VIII. 6, 7. Iones sunt socii Croesi VI. 2, 10.

Iuno I. 4, 12. VIII. 4, 12.

Iupiter patrius I. 6, 1. VIII. 7,

III. 3, 21. VII. 5, 57. II.
lovi mactat Cyrus tauros
3, 11. 24.

edaemonem mittit Croe-
e belli societate VI. 2, 11.
isa VII. 1, 45.

yeci currus VI. 2, 8.

saones sunt Croesi socii
10.

lia ferax vini ficorum,
liorumque bonorum VI. 2,
ydorum magnam multi-
am secum abducit Cyrus
1, 14. 5, 14.

datas, Persa, ducit Persa-
equites V. 3, 41.

gadidae I. 1, 4.

ndane, Astyagis filia, ma-
yri I. 2, 1. proficiscitur
Cyro ad Astyagem I. 3, 1.
redit I. 4, 1.

dia, finitima Assyriae I. 4,
rsidi II. 1, 1. et Armeniae

20. Medi solent oculos
re, capillis adsciticiis et
u exquisito uti I. 3, 2.
et calcei Medorum VIII.

41. III. 1. 8, 15. regun-
lo regis nutu 18. numerus
rum II. 1, 6.

gabyzus, Arabiae satrapa
6, 7.

hras, Persarum deus, per
jurabant VII. 5, 53.

hridates, patris proditor
8, 4.

tolus, circa quem cogit
Croesus VI. 2, 11.

thea, uxor Abradatae,
in Assyriorum castris,

r omnium Asiaticarum
sissima, seligitur Cyro

11. traditur custodienda
ae V. 1, 1. a quo tentata

rem defert ad Cyrum VI. 1, 33.
arcessit maritum 45. ornat eum
et hortatur VI. 4, 3. occisum fert
ad Pactolum amnem VII. 3, 4.
et ibi eo mortuo moritur ipsa
14. eius sepulchrum 17.

Paphlagones, ab Assyriis sol-
licitati adversus Medos, non pa-
rent I. 5, 3. II. 1, 5. sed Croesi
socii VI. 2, 10. cur non regan-
tur a satrapa Persico VIII. 6, 8.

Persis regio finitima Mediae
II. 1, 1. montana I. 3, 3. aspera
VII. 5, 67.

Persae victu et habitu viliori
utuntur I. 3, 2. VII. 5, 67. solent
cognatos osculari I. 4, 27. 28.
eorum leges, instituta, arma,
frugalitas, forma civitatis et
multitudo I. 2. coena parca V.
2, 16. iocandiliberalitas 18. sunt
curiosi et religiosi in sacris VIII.
3, 11. uti coeperunt stola Medica
VIII. 3, 1. a Cyri institutis de-
ficiunt VIII. 8. sine Graecorum
auxilio non audent bellum sus-
cipere VIII. 8, 26.

Perseus I. 2, 1. et Persidae,
posteriores Persei, e quibus erant
Persarum reges I. 2, 1.

Persica saltatio VIII. 4, 12.

Pharnuchus chiliarchus equi-
tatus VI. 3, 32. VII. 1, 22. sa-
trapa Phrygiae minoris et Aeol-
liae VIII. 6, 7.

Pheraulas, Persa plebeius,
Cyri familiaris, vir fortis, suadet
ut Cyrus fiat praemiorum index
II. 3, 7. curatur pompae VIII.
3, 2. 6. donatur equo a Saca
quodam 31. concedit Sacae
bona sua 35. laudatur 49.

Phoenices sunt Croesi socii
VI. 2, 10. subacti a Cyro I. 1, 4.

Phrygia minor II. 1, 5. **Phrygia** ad Hellespontum: subigitur bello ab Hystaspas VII. 4, 8. satrapa eius est Pharnuchus VIII. 6, 7.

Phrygia magna subigitur a Cyro VII. 4, 16. eius satrapa fit Artacamus VIII. 6, 7.

Phryges utrique socii Assyrii I. 5, 3. Croesi VI. 2, 10. Cyri VII. 6, 14.

Rhambacas, Medus, ducit equitatum Medorum V. 3, 42.

Rhathines, Cadusius, victoriam reportat in certamine equestri VIII. 3, 32.

Rheomithres, Persa, homo perfidus VIII. 8, 4.

Rubrum mare terminus imperii Persici orientem versus VIII. 6, 20. 21.; 8, 1.

Sabaris, Armeniae regis filius natu minor III. 1, 2.

Sacae, finitimi Hyrcaniis vexantur ab Assyriis V. 2, 25. fiunt Cyri socii V. 3, 22. Horum pedites ducit Datamas 38.

Sacas, pocillator Astyagis I. 3, 8. contemnitur a Cyro puero 11.

Sacas, homoplebeius, equum praemii loco accipit VIII. 3, 25. quem donat Pheraulae 31. a quo fit particeps omnium bonorum 35.

Sambaulas, centurio Persa, adolescentem deformem amat II. 2, 28.

Sardes, urbs opulentissima Asiae secundum Babylonem VII. 2, 11. capitur a Cyro VII. 2, 3. ibi praesidium Persicum relinquitur VII. 4, 12.

Sciritae Lacedaemoniorum IV. 2, 1.

Scythae, gens magna I. 1, 4.

Soli sacrificat Cyrus equos VIII. 3, 12. 24. Conf. VIII. 7, 3.

Susis degit Cyrus tres menses vernos VIII. 6, 23.

Syria (Assyria) V. 4, 51. VI. 1, 27, 2, 19. VIII. 3, 24. VIII. 6, 20. ferax frumenti, ovium, palmarum fructiferarum VI. 2, 22. barbari infra Syriam VI. 2, 11. Syri ab Assyriis, Persis, Arabibus, Phoenicibus et Babylonis distinguuntur I. 1, 4. V. 2, 12.

Tanaoxares, Cyri filius natu minor constituitur a patre moriente satrapa Medorum, Armeniorum et Cadusiorum VIII. 7, 11.

Terra, ei sacrificat Syrus VIII. 3, 24.

Thambradas praeest Sacarum peditibus V. 3, 38.

Thymbrara VI. 2, 11. VII. 1, 45.

Tigranes Armeniorum regis filius natu maior III. 1, 7. patris causam agit 14. amat uxorem 36. amatur ab eadem 41. uxore secum ducta, praeest Armeniis in exercitu Cyri 42. V. 3, 42. se Cyro addictum fatetur V. 1, 26. victoriam in certamine equestri reportat VIII. 3, 25. vocatur ad coenam a Cyro VIII. 4, 1. eius uxor donatur a Cyro 24.

Troianus currus VI. 1, 27, 2, 8.

Vesta I. 6, 1. VII. 5, 57.

